

CONTENTS.

Preface	Page I ff.
Text of the Sūtra	2
Manuscripts of the text and critical notes	११८
Indexes—				
I.	Index of words	१०८
II.	Index of deities mentioned in Index I	५९५
III.	Proper names mentioned in Index I	५९०
IV.	Some names of hymns and verses	५९८
V.	Verses quoted by Pratikas and contained in the Sākalaśākhā of the Rigveda	५०१
VI.	Verses quoted only by Pratikas and not found in the Sākalaśākhā of the Rigveda	९१८
VII.	(A) Verses quoted in full	९१८
	(B) Gāthās, Ślokas, etc.	९०५
VIII.	(A) Yajus, Nigadas, etc.	९१९
	(B) Nivids	९४१
IX.	Praṇṣas, Atipraṇṣas, etc.	९४१

PREFACE.

1.

THE Śāṅkhāyana Śrauta Sūtra is one of the two great Sūtra works thus far known which treat of the duties of the Hotar and his assistants at the celebration of the so-called Śrauta or Vaitānika sacrifices, beginning with the Darśa-pārṇa-mūsa Iṣṭi and ending with the complicated Sattras or 'sacrificial sessions.'

The text of this work I now lay before my colleagues. And, inasmuch as the progress of our common studies depends in great measure upon the facility with which the original sources of our knowledge of ancient India may be consulted, I have added to the text a series of indexes, hoping that they will answer all demands that can reasonably be made upon an editor and will prove of much value as tools and material for further investigation.

Years ago, Professor Weber* advanced the opinion that the home of the Śāṅkhāyanas was in the western regions of India. His view was confirmed and our knowledge of the matter made precise by Professor Bahler, to whose eminent scholarship Sanskrit philology is greatly indebted, in the preface to his translation of the Āpastamba Dharma Sūtra.† From a passage of the Mahārṇava concerning the geographical distribution of the Vedas and the Vedic schools, he quotes the following couplet:

उत्तरे गुरुदे देवे यजुषः परिकीर्त्तितः ।

कोपीतकि ब्राह्मणं च शक्या मातृयनी खिता ॥

* *Indische Literaturgeschichte*, ed. 2, p. 59.

† *Sacred Books of the East*, vol. ii, p. xxi.

The territory occupied by the *S'āṅkhāyana Śrauta* is thus exactly designated as Northern Guzerat.

It is a well-known fact that the *S'āṅkhāyanas* and *Kauṣītakis* stood in very close relations. Upon this point, I can add nothing of value to what has already been said by Professor Weber, Professor Lindner,* and others. Nor will I attempt in this place to determine more precisely the relation of the *Kauṣītaki Brāhmaṇa* to the *S'āṅkhāyana Śrauta Sūtra*. I will merely remark that the name of *S'āṅkhāyana* is found neither in the text of the *Śrauta Sūtra* nor in that of the *Brāhmaṇa*; while that of *Kauṣītaki*, among others, occurs as a standard authority several times in both texts. The attribution implied in the printed title rests only upon the testimony of the colophons of the several *Adhyāya*'s: but we are not called upon to disregard these statements: surely, their unanimity is no small warrant for the antiquity and trustworthiness of the tradition which they represent.

The study of the *S'āṅkhāyana Śrauta Sūtra* in later times seems to have been much neglected, or, at least, to have been limited to a very small number of adherents of the school. To this opinion I was led in the first instance by the apparently extreme rarity of complete manuscripts of *Ānartīya*'s commentary† to the *Sūtra*. My opinion was afterwards

confirmed by the *Sloka* found at the end of *Adhyāyas IX* and *X*,

भाष्यकारविरा यत्र विनष्टं लेखनादिना ।

अथर्व तदावस्थसो मुञ्चन्तु नृकल्पयन् ॥

which gives us plain and direct evidence of the faulty preservation of the *Bhāṣya*. To the same conclusion points the further fact that *Trikāṇḍamaṇḍana*, who lived one or two hundred years before *Hemādri*,* mentions the *Sūtras* of *Āpastamba*, *Āśvalāyana*, *Upavarṣa*, *Kātyāyana*, and others, but ignores wholly that of *S'āṅkhāyana* or *Kauṣītaki*. And, once more, *Vāñches'vara Sudhī*, in the preface to his commentary on the *Hiranyakeśi* in *S'rāuta Sūtra*,† written S'ake 1738,‡ enumerates as his models the most celebrated *Sūtrakāras* along with their commentators, for example, *Daudhāyana* with *Bhavasvāmin*, *Āpastamba* with *Dhūrta*, *Āśvalāyana* with *Devasvāmin*, *Kātyāyana* with *Karka*, and others; but he nowhere mentions *S'āṅkhāyana*, and still less, of course, any commentator on the latter's works.

Whatever the reason for this presumably insignificant and inferior position of the *S'āṅkhāyanins* of later times, there can be little doubt that their school may fairly claim an antiquity as great as that of any other *Carana*. As Professor *Weber* has already observed,§ some parts of their

most complete of all. But even this manuscript, like the others, omits to comment upon the passage *XIV*, 51, 3 (or 6) to 52, 3

I regret that the manuscript, "India Office, No 539," did not come to my notice until after I wrote my account of the manuscripts of the commentary. It had been registered under a title for which it did not occur to me to search at the time, and so was overlooked. It will be duly utilized in the following volumes. See the new Catalogue of Sanskrit Manuscripts in the Library of the India Office, Part I, No. 261.

* See R. G. Bhandarkar, Report on the search for Sanskrit Manuscripts in the Bombay Presidency during the year 1833-81, Bombay, 1887, pp. 27-8.

† India Office, Burnell Collection, No 386

‡ यज्ञप्रद्विचिन्ति०

§ *Indische Literaturgeschichte*, ed. 2, p. 59.

Sūtra are strikingly similar, in style and general character, to the Brāhmanas—a fact which speaks strongly in favour of Śāṅkhāyana's work being anterior to that of Āśvalāyana. Important also is the fact that it embodies detailed prescriptions for the performance of human sacrifices. These sacrifices probably belonged to a very remote age, and had already begun to pass into desuetude during the period of the composition of the Vedic hymns. One of these prescriptions gives us an interesting clue for the explanation of Rigveda X, 18, 8, and incidentally also an argument in favour of our assuming an early date for Śāṅkhāyana—see below.

In this connection, it may be added that the history of the Maitrāyaṇīyā Śukhā, which has been so well elucidated by Dr. von Schröder, shows that oblivion sometimes befalls the very works that have an especial claim upon our interest.

2.

The principles of sound criticism have been applied to the texts of Vedic hymns and have disproved the beliefs long current concerning the integrity of those texts. As applied to the products of the Sūtra period, the same principles appear to be leading to results similar, but even more far-reaching.

I have already* pointed out that most of the Śrauta Sūtras bear a strong family likeness and differ from each other only in matters of comparatively small importance. From this one might be tempted to infer that they were handed down by a tradition the integrity of which was unaffected by the usual fate of all ancient literary compositions. I think it can be shown, however, that such was not the case, and that the original manuals of the ancient Sūtra-kāras became gradually enlarged by various additions and modifications due partly to the mutual influence of the

* In the introduction to my "New and Full Moon Sacrifice" Jena, 1880.

different schools and partly to the natural developement of the ritual. Indeed, Ānartīya himself, the commentator to S'āṅkhāyana, occasionally observes that this or that rule has been borrowed from the work of another S'ākhā.* Moreover, a passage from the supplement to the Gobhila-grīhya-saṃgraha†

आद्यतन्त्रेषु यद्गोले तत्कुर्व्यात् पापनिवृत्तम् ।

विशेषः खलु सामान्या ये चीन्ता वेदवादिभिः ॥

states expressly that deficiencies in one Sūtra work are to be filled up by drawing upon some other.

This method of procedure has been evidently adopted by the adherents of the S'āṅkhāyana S'ākhā, and the fact may be illustrated by a good many actual instances to be found in their work. Let us take for example ii, 7, 1 ff. The rules read:

प्रथमाशुनिते जुहोति । १ । द्वायमाने वा न चरे । २ । त्रयोदशं शुनिते । ३ । चरिते वा । ४ । उपलानु काले मनः कुर्वीत । ५ । तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । ६ ।

Here it will be noticed that the Sūtras are palpably lacking in homogeneity. Rules 2 and 4 leave it to the sacrificer to decide upon one of two permissible times. The restriction of rule 5 has plainly the appearance of being an after-thought; and still more is this the case with rule 6, which imposes an expiation upon such as adopt the alternatives permitted by rules 2 and 4.

Had the intent of the passage been this, that the sacrificer should exercise all due care to observe the time as fixed by rule 1 or rule 3, and that he should be permitted to choose another time only in case he had neglected both the main alternatives or had been prevented from observing

* शाखाभिरात्.

† Gobhiliya Grīhya Sūtra, ed. by Candrakānta Tarkālakāra, Dibl. Ind., p. 880. Bloomfield, ed. and transl. of the Gobhila-grīhya-saṃgraha-pariśiṣṭa, Zeitschrift der deutschen Morgenländischen Gesellschaft, xxv, 519, 583.

them, we should then have expected the wording of the passage to run about as follows:

प्रथमाह्निकेन जुहोति । १ । उपोदयं जुहोति । १ । तद्विहङ्गाले तत्र जुहोति । १ ।
तस्यापराधे प्रायश्चित्ते कृत्वा दृष्टमाने नक्षत्रे । ४ । अग्निने । ५ ।

The inconsistency and awkwardness of the traditional text can be accounted for, in my opinion, only by assuming that we have before us a conglomeration of various doctrines originating in the varying opinions and practices of several successive teachers and jumbled together here by the last redactor of the text without regard to their historical succession and to their intrinsic compatibility. The original prescriptions respecting the time of beginning the sacrifice were closely limited; in the long run, strict conformity with them must often have been a great inconvenience. The limits were therefore extended in accordance with the laxer practices of other Gurus. Later and more severe Yājñīkas disapproved of such an innovation, and enforced its rejection by demanding an expiation for offences committed in obedience to the rules of less rigorous authorities.

My opinion is confirmed by the commentary, which explains the Sūtras in question in the following way:

1. प्रथमाह्निकेन अह्नितमन्त्रे इत्यर्थः । सायमह्निकेन पुरा तमससाह्निककाले जुहुयादिति युते ।

2. वाहन्दो विकल्पायः । दक्षवर्णेमेकदिनचन्द्रोदयेकाले जुहुयात् । एवमपि ग्राह्यान्तरात् ।

3. प्रातस्तनो होमकालः । उपोदयमुदयसमीपे विद्यतावाधुनयि । प्रातः पुरो-
दयादपह्ने तमसि तद्विहङ्गाले जुहुयादिति युते ।*

4. वाग्व्यो विकल्पायः । प्रथम इति वर्तते । प्रथमोदिते आदित्ये जुह्यादेव-
मपि शाखान्तरे द्रुतत्वात् ।*

5. प्रस्तायो प्रभिहितः कालः प्रथमासमिते प्रातरुच्येद्युपिते तत्रैव मनः
कुपेत् । इतरौ तु कालौ पश्चादभिहितौ । ह्यमाने वा नखे उदिते वेति तौ
मनस्यपि नारोपयेत् । ननु प्रतिपिदयोः किमर्थमुपदेशः । ज्ञापनायः । य एव ह्युति-
रसि तत्र शाखान्तरे विद्यमानमपि नादत्तयत् ।†

6. यत एव प्रथमासमितानुदितयोर्द्वैतत्वं येन तस्यापराधे प्राथमिकं व्युत्प-
न्ने पद्यते

The above example may suffice to illustrate the composite character of our text; but other and similar examples may easily be found. All together, they naturally suggest the historical problem of discriminating between the different elements that make up the text—between the rules which properly belong to the school of the text in question and those which have been borrowed from the dicta of other schools and teachers. At present, the problem cannot well be solved. All extant Sūtra-works must first be published in good editions and the comparative study of their contents thereby facilitated.‡ But to give even now an idea of the way in which I think that the results of these critical studies ought to be presented in print, I subjoin a typical example. Here the original Sāṅkhāyana rules are printed in letters of large size, and the Vārttikas thereto in letters of smaller size. Thus

प्रातःप्रातरुच्ये ते वदन्ति पुरोदयाव्युदिति ये प्रिद्योवम् ।

दिवा कीर्त्यमदिवा कीर्तयन्तः सूर्योऽश्विनौ तदाऽश्विनोरेषाम् ॥

* It would appear from the foregoing note that this Sūtra, number 4, is taken from the Āitareyas or from a school nearly related to them.

† The commentator is evidently at a loss to know how to deal with this incongruity. The difficulty has struck him; but the true solution of it lay of course far beyond his horizon.

‡ This comparison will yield some interesting results. For an example I

प्रथमास्तमिते जुहोति । १ ।

दासमाने वा नद्यये । १ ।

उपोदयं व्युपिते । २ ।

उदिते वा । १ ।

पुरस्तात् कार्त्तुं मनः कुर्वीत । १ ।

तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । १ ।

The work of Śāṅkhāyana, and those of the other Sātra-kāras, can claim, therefore, only a very low rank as literary compositions. Nevertheless, they deserve our serious attention, because they constitute, along with the Brāhmanas, the principal material for our researches into the religious antiquities of the Vedic age. The varied information which they contain will prove useful for elucidating many passages of the Samhitās that are still involved in obscurity. I have already shown* that two important passages in the Rīgveda, namely, X, 16, 8 and X, 85, 21 and 22, can be satisfactorily explained only by referring them to an old usage connected with the human sacrifice and alluded to by Śāṅkhāyana at Ś'r. Sātra XVI, 13, 7 and 13. The usual understanding of the first-mentioned stanza as a summons to the wife of the deceased to leave her husband's corpse and return to her place among the survivors is incompatible with a strict philological interpretation; though this application or rather misapplication probably dates back to very old times. In like manner, the difficulties of Rīgveda V, 2, 1 to 6 can be solved only with the help of a knowledge of the ritual.† It must be borne in mind that the Rīgveda and the Atharvaveda are for the most part prayer-books, and that these

may here refer to the almost literal agreement between Śāṅkh. Ś'r S XIII, 13, 1 and Paṇḍarīga's Brāhm. IX, 3, 1

* In an article published in the Journal of the German Oriental Society, vol. XL, p 703 ff

† Compare my article in the Journal just mentioned, vol XXXIII, p 249 ff

prayers were but links in a long chain of more or less developed ceremonies. Herein, therefore, I agree fully with Professor Bloomfield, who, in his excellent studies on the *Atharvaveda*,* advocates the same opinion.

Moreover, the horse-sacrifice or *Āśvamedha* is described in detail by *S'āṅkhāyana*, *Āśvalāyana*, and others; and their accounts give us a most interesting picture of a popular religious festival in ancient India. The later brahmanical system permitted only a very few of the laity to take part in solemn celebrations. Quite differently here in the *Sūtra*, the *Āśvamedha* is represented as a great national feast. The chosen victim was permitted to roam at large in full liberty for a whole year. Sons of noble families attended him and guarded him against all harm from neighbouring princes. All classes and ranks of subjects of the king who offered the sacrifice were present at the ceremonies. Old men and householders, young men and maidens were assembled and addressed by bards reciting old tales and accompanying them on the lute.†

In short, these dry *Sūtras* are not without their interesting features. And even from their most prosaic portions, we may hope to win much material of value, not only for the solution of the exegetical difficulties of the *Veda*, but also for the enlargement of our knowledge of the Vedic religion and of Aryan antiquities.

3.

Respecting my method of arranging the *Sūtras*, and, in particular, of dividing them, a few words must be said. My divisions often disagree entirely with those of the commen-

* See his "seven hymns of the *Atharvaveda*," *American Journal of Philology*, vol. VII, p. 466 ff.; and also *Journal of the Am. Oriental Society*, vol. XIII.

† See my article "Nationale Opfer in Altindien" in the *Festgruss an Ecklingk*, Stuttgart, 1899, p. 40 ff.

tator, Ānartīya. The latter, apparently, is not guided by any positive principle, but breaks off arbitrarily in just whatever place he feels called upon to give a bit of comment. A good many word-collocations, which, as they appear in Ānartīya's work, have the semblance of Sūtras, can be shown to be mere fragments of a Sūtra, the integrity of which can be restored by simply reading the fragments uninterruptedly. To a certain extent, accordingly, I agree with Dr. Knauer, who* first introduced the practice of setting aside the division into Sūtras and of giving a real prose text. But in order to justify my own method of procedure, I adduce a few examples.

Thus at S'āṅkhyaṇa S'ranta Sūtra, I, 14, 19, we read: इहै च वीतं चाधुमु चैतं न इति वा यावाविवी चैव वा पाताम् etc. Ānartīya makes a stop after वा in order to insert the remark एतन्मिदं चाने न इति वा प्रविशेत् and thus cuts in two the text of the mantra precisely in the middle of a sentence †

At IV, 5, 13, S'āṅkhyaṇa's rule in its complete form should read, एतेनैव धर्मेणानादिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः क्रियेत । Ānartīya's treatment of this rule furnishes a typical example by which we may estimate the breadth of scope and the critical acumen of the scholiast. As commingled in Ānartīya's work the text of the rule (here printed in large letters) and the text of the comment (here printed in small letters) run as follows: एतेनैव धर्मेणानादिताग्नेः पिण्डपितृयज्ञः । एतेनैव धर्मोऽप्येवकारकरणात् मासौ च । ततश्च दक्षिणतः प्रयत्नं क्रियते । अनादिताग्नेः क्षतानवयवस्येत्यर्थः । पिण्डपितृयज्ञो भवतीति वाच्यशेषः । तथा च पुनश्चकारम् । अथानादिताग्निना कार्यः । क्रियेत् । पिण्डपितृयज्ञ इति वक्तव्यं । विनापि द्वाभेद-तया पिण्डपितृयज्ञो ज्ञातं कर्तव्यः । तथा चानवयवदर्शनम् । तदाजः etc.

The scholiast was doubtless accustomed to the concise

* In his careful, though somewhat wordy, edition of the Gobhaliya Gṛhya Sūtra, Dorpat and Leipzig, 1834.

† The words न इति वा I deem to be a mere gloss and have bracketed them in the text.

style of the later Sūtras, and perhaps also to the excessively abbreviated style of the grammarians. On this account he was probably puzzled to find in the rule before him so superfluous a thing as the finite verb-form कृषेत्. "If the verb has its ordinary meaning," he may have reasoned, "then here is a lavish and unwarranted expenditure of three needless syllables." And accordingly he attributes to them a deeper meaning than they can possibly have, and extorts from them an interpretation void of all reason. In fact, the presence of the word in the rule is a sign that the rule goes back to a time when the most extreme brevity had not yet become the foremost law of the Sūtrakāras; and we thus have a new bit of evidence for the early date of S'āgkhayana.

As an example of the commentator's inconsistency may be mentioned the passage X, 2, 2. Here Ānartīya makes but one Sūtra of the words उपप्रयत्नो अथर्वमित्याद्यं युद्धे २ यो देवादेति वदन्ते । ; while he makes two of the corresponding passage at X, 5, 2. अपि न ह्यवक्तिमित्याद्यं युद्धे । अपि नर इति वदन्ते । Similar instances may be found at X, 6, 18 and 19 as compared with X, 8, 14 and 15; and at XI, 4, 10 as compared with XI, 5, 4, etc.

I have endeavoured to avoid these inconsistencies and to divide the text into Sūtras in accordance with the demands of the sense and the indications of internal evidence. And in this attempt I have derived some aid from the commentary itself, which now and then states that it explains प्रतिवक्ष्यमाणं अथवा; though the end of the Sūtra be farther on. Examples of this are at II, 8, 22; 9, 14; IV, 4, 3; etc. The reader may easily find all instances of this kind as they are mentioned in the foot-notes to my edition of the Sūtra-text.

Although I have done my best to carry out the plan adopted by me, I fear that I have not been everywhere equally successful. Nor was this perhaps to be expected in view of the interpolations and additions discussed in the

the text itself. In doubtful cases I have followed for the most part the divisions as given by the commentary. To meet any possible objections to this procedure which may be raised by some specially severe scholar, and to facilitate the study of the commentary published in the following volumes, I have indicated the Sūtracchedana of Anartīya by Arabic numerals placed over the lines.

In conclusion, I desire to express my sincere thanks to Mr. Chatfield, Director of Public Instruction in the Bombay Presidency, to the Chief Librarians of the Royal Libraries of Berlin and Munich, to Professors Max Müller and Thibaut, and to Dr. Rost, for the assistance which they have kindly given me in the work of procuring the manuscripts used for this edition; and especially to Dr. Rudolf Hoernle, whose ever ready help will be gratefully remembered by all who have had occasion to seek it.

ALFRED HILLEBRANDT.

BERGSLAU, }
JUNE, 1888. }

LIST OF ERRATA.

The distance of my home in Breslau from the place of printing, Calcutta, is so great that it has not been possible to give me the opportunity of reading more than a single proof. In consideration of this fact I beg that the reader will excuse the length of this list.

Page	3 line	21 read	अप्रप
"	7 "	16 "	मिलिष्यति । प्राद्यान्तुं
"	10 "	18 "	या सु-
"	18 "	17 "	जुहुन्तुर्षी
"	19 "	11 "	उपप्रयत्नी
"	32 "	1 combine	पञ्चदशैः
"	37 "	13 read	अपेक्ष
"	40 "	19 "	इत्याद्याययति
"	41 "	21 "	इत्येवमर्त्त
"	45 "	18 "	नः
"	49 "	6 del.	§ before वा
"	50 "	3 read	ब्रह्मै-
"	56 "	10 "	याधीवमाने instead of *या धीवमान
"	59 "	20 del.	: after म
"	63 "	20 read	अपे instead of अपे
"	70 "	6 "	नासंस्थिते
"	73 "	9 "	प्रस्थिताभिस्यति
"	77 "	19 "	इन्द्रे instead of इन्द्र
"	83 "	6 read	लोचिषाः
"	68 "	13 combine	आपुरसा
"	90 "	1 read	येन
"	98 "	18 separate	प्रो अक्षै
"	99 "	11 separate	म हतानीति
"	107 "	7 read	दिविष्टुतेति
"	" "	22 separate	सू सुत
"	108 "	14 read	निदि and इन्द्र
"	" "	15 separate	§ प त्वमि-
"	109 "	17 "	विद्यास ह्यो

Page 220	line 13	read	•इवनीया
" 221	" 14	write instead of the doubtful and probably incorrect reading the usual form संमंवेत् or संमंवेत् ।	
" 223	" 15	read	रगिह् •
" "	" 22	"	मंलिष्ठा •
" 224	" 13	"	•पक्षे •
" 231	" 13	write	रति च
" 233	" 3	separate	उप प्र •
" 239	" 16	add	Samvat 1524
" 241	" 4	write (J) instead of (F)	
" 242	" 16	"	भुक्ति •
" 245	" 15	"	•प्रच •
" 254	" 17	"	•वीति
" 255	" 18	"	सर्पों
" 257, 259,		and everywhere else write	Ā, ē instead of A, ā.
" 262	line 3	read	•रिह् • instead of •रह् •
" 263	" 7	"	अधि • " " अधि •
" 267	" 19	read	आन् •
" 268	" 24	"	आ
" 269	" 12	del	(5)
" 270	" 11	read	पुष्प
" 271	" 5	add :	all MSS. चक्ष •
" 277	" 16	read	पर •
" 278	" 5	"	अग्नि •
" 280	" 10	"	1 (2) च •
" 281	" 8	combine	•वीषह •
" 282	" 17	del.	अग्नि
" "	" 18	add	अग्निर्वा XII, 19, 5.
" 295	" 22	read	अन्ध
" 308	" 7	"	अष्ट •
" 312	" 20	add	XIII, 14, 6 after V, 11, 14.
" 316	" 3	read	26 instead of 36.
" 329	" 16	add	8, before 27.
" 330	" 18	del.	1, after 15.
" 331	" 2	read	V, 3, 1 ; 15, 1.
" 347	" 8	read	195, 20 instead of 193, 20.

Page	line	8 read	पठे-
"	360	" ■ "	कुसुम
"	364	" 11 read	आ-
"	"	" 20 "	•पदिन्
"	368	" 6 "	सुट
"	370	" 14 del	XV, 6, 1.
"	"	" 19 add	XV, 6, 1.
"	383	" 20 read	subj.
"	388	" 20 "	विस्तिथः
"	401	" 13 "	अनुपदिष्ट
"	"	" 17 "	(5)
"	410	" 14 read	अनादिन
"	412	" 19 "	भाष-
"	414	" 2 "	•मय
"	419	" 7 "	जीयमान V, 10, 6 ;
"	420	" 18 add	"or निगुप्त (?) "
"	425	" 8 read	4, 2; instead of 4, 2, 8.
"	430	" 20 add	21; after 10, 3, 14.
"	438	" 20 read	21, 2 instead of 2, 2.
"	451	" 14 "	V, 16, 4
"	460	" 6 "	XVI, 1, 15.
"	469	" 19 "	14, 4, 7; instead of 14, 7, 7;
"	478	" 18 "	पद्य-
"	511	" 16 insert	अत्र XVI, 1, 1
"	512	" 1 del.	XVI, 1, 1
"	525	" 1 del.	5, 2.
"	549	" 2 "	26, 1.
"	555	" 18 read	पद्या
"	559	" 1 "	MS. instead of M. S.
"	569	" 3 "	•विद्या
"	570	" 4 "	1; X, 14, 6; 13, 8 instead of 1-3
"	572	" 33 add	V, 11, 7
"	574	" 16 "	7, 16; XIV, 57, 11.
"	576	" 22 read	XVIII, instead of XVII.
"	582	" 30 "	पद्य- " " पद्य
"	"	" 31 "	पानिनीयवे
"	583	" 9 add	XVIII, 8, 11.

Page	593	line	12	read	12 instead of 13
"	599	"	32	"	प्रकृतिलाद
"	606	"	9	"	VIII, 62, 1—6.
"	611	"	18	"	VIII, 89, 1—4
"	618	"	16	del	VIII, 6, 12, 7, 16
"	622	"	27	read	XVI, 11, 21
"	630	"	28	insert	उप मा चत्तु XVIII, 21, 11
"	637	"	35	read	हुं

शाङ्खायनश्रौतसूत्रम् ।

श्रौतम् ।

Preliminary remarks.

1. Extracts from the commentary will be given in a second volume, in case better manuscripts should become accessible to the editor
2. The critical notes will be contained in the IIIrd fasc.
3. The numerals over the lines indicate the division of Sūtras as given by Varadattasūta Anarttiya

मस्य च ऋन्दोमानस्योर्ध्वमादित्यश्चानान्यान् ओंकारः सुतस्त्रिमाचः
गृह्यः । १८ । मकारान्तो वा । २० । तं प्रणव इत्याचवते† । २१ ।
अत्रसाने मकारान्तं सर्वेश्वरगणेषु सपुरोनुवाक्येषु । २२ । तेनार्धर्च-
मुत्तरस्याः संधायावस्यति पार्दं वा तत्संततमित्याचवते । २३ । स

* or इत्यादताम् । १० । सचषोदेस । ११ । Comm: केचिच्चिचषोदेस इति
सुबन्धेदः । तेषामप्यममेवार्थः ।

† Comm.: केचिन्नु सचषोदेस ऋन्दोमानस्येत्यत्र आण्ड तं प्रणव इत्यादताम्
इत्येवमप्यमेकं सुब प्रणववैद्वार्थं वक्ष्यन्ति ।

सर्वेषामृगणानां धर्मा ये कर्मसंयोगेन चोद्यन्ते । १४ । विदूरेष्वपि
 कर्मस्वन्तरेण प्रथमां परिधानीयां च संतानार्था ऽर्धर्चेन काङ्क्षति
 । १५ । अर्धचन्वायासार्धः । १६ । वचनादन्वत् । १७ । उच्चैर्न्यायश्च-
 र्ज्वेदः । १८ । वचनादुपांशुता । १९ । संस्तरन्यायता च शब्दानाम् ।
 ' २० । ऐकस्त्रयं च । २१ । उच्चैस्तरां प्रणवः पुरोमुवाक्यायाः । २२ ।
 प्रणवाद्याज्योच्चैस्तराम् । २३ । उच्चैस्तरां वषट्कारः । २४ । समो वा ।
 । २५ । प्रणवो घेयजामहे वषट्कारः संप्रियाः प्रियास्योच्चैस्तरांशुहविः-
 पु । २६ । देवतानामधेयं चोपांशु निगमस्यानेषु । २७ । भर्भुव इति
 पुरस्ताज्जपः । २८ । ये यजामहे वैपलोजः सहः सह ओजः स्वरि-
 त्युपरिष्ठादिति चतुष्टयं सर्वासं व्याख्यास । २९ । अनुयाजेषु तु घेय-
 जामहे नास्ति । ३० । अनुवषट्कारे च । ३१ । मुतेन व्याज्याक्तेन
 वषट्कारस्य संधानम् । ३२ । अमुतेन वा । ३३ । तदुपांशुयाजे
 नास्ति । ३४ । ॥ १॥

शावयेदाकारमावाहनम् । १ । घेयजामहः मुतादिः पुरस्ताद्या-
 ज्ञानाम् । २ । चतुर्माचा याज्ञिकी मुनिः । ३ । सम्यक्षराणां तालु-
 स्थाने आश्चर्यकारीभवतः । ४ । ओष्ठस्थाने आश्चर्यकारीभवतः । ५ ।
 अन्यानि प्रकृत्यासराणि । ६ । एकारौकारौ च प्रगृह्यौ । ७ । व्याज्यान्ते
 । ८ । विमर्जनीयो रिफितो रेफमापद्यते । ९ । लुप्यते ऽरिफितः । १० ।
 अनुस्वारं मकारः । ११ । अन्यानि प्रकृत्या व्यञ्जनानि । १२ । औ-
 कारो वषट्कारे चतुर्माचः । १३ । षकारादोत्तरो ऽकारः । १४ ।
 प्रकृत्या वोभौ । १५ । पूर्वा वा प्रकृत्या । १६ । प्रकृत्याकार इति
 जातृकर्णः । १७ । भार्हतरायन्तरं वषट् कुर्यात्पुरस्तादीर्घमुपरिष्ठा-

द्रुस्रम् । १८। उपरिष्ठाच्च येयं नामहादेवतादेशनं सपुरोनुवाक्ये ।
 १९। संप्रैषे तु न विद्यते । २०। जुष्टेतीत्युक्ते सर्पिः प्रतीयेत । २१।
 स्वाहाकारोऽन्ते होममन्त्राणाम् । २२। समिदाधानमन्त्राणां च ।
 २३। मन्त्रपृथक्कात्कर्मपृथक्कम् । २४। इतिकरणस्य मन्त्रान्ते । २५।
 मन्त्रान्तेन करणेषु कर्मणः संनिपातनम् । २६। संप्रैषितो ऽन्वाह । २७।
 तथा यजति । २८। इत्येतत्सर्वयज्ञिकम् । २९। ॥ २॥

उपोथ्य पौर्णमासेन हविषा यजते । १। तथामावास्येन । २। द्वे
 पौर्णमास्यौ । ३। अमावास्ये च । ४। यां पर्यस्तमयं पूर्णं उदियाद्यां
 वास्तमिते ते पौर्णमास्यौ । ५। यो न द्रष्टेति यदहस्य न दृग्नेत ते
 अमावास्ये । ६। तत्रेज्यायां धायाकामौ । ७। इति पौर्णमास्यामि-
 त्यमावास्यायामित्युपदेशाद्भवतिष्ठन्ते । ८। तत्संयुक्तास्यः शब्दाः । ९।
 समानमन्यत् । १०। उभयत्राग्नेयः पुरोलाशः । ११। अग्नीषोमीय
 उपांशुयाजः । १२। वैष्णवो वा । १३। अग्नीषोमीयस्य पुरोलाशः
 पौर्णमासे हविषि । १४। ऐन्द्राग्नौ संनयतो द्वितीयो ऽमावास्यायाम्
 । १५। ऐन्द्रं सोनार्यं संनयतः । १६। माहेन्द्रं वा । १७। वैष्णवं
 त्वसंनयन्नुपांशुयाजम् । १८। ॥ ३॥

आमन्त्रितो होतान्तरेणोत्करं प्रणीताय प्रतिपद्य दक्षिणेन प्रपदेन
 बर्हिषाक्रमणम् । १। वेद्यन्तमंमिता पथ्यात्पार्ष्णिः । २। विक्रम्य च
 स्थानम् । ३। अग्नये समिथ्यमानायेति संप्रैषितः । ४। कं प्रपद्ये तं
 प्रपद्ये यत्ते प्रजापते शरणं कन्दस्तत्रापद्ये यावत्ते विष्णो वेद तावत्ते
 करिष्यामि देवेन सवित्रा प्रसूत आर्विज्यं करिष्यामि नमो ऽग्नये
 उपद्रष्टे नमो वायवे उपथोत्रे नम आदित्यायानुस्त्रात्रे जुष्टमद्य

देवेभ्यो वाचं वदिष्यामि शुश्रूषेष्णां मनुष्येभ्यः स्वधावर्णोऽपिद्वभ्यः
 प्रतिष्ठां विश्वस्मै भूताय प्रज्ञास्त आत्मना प्रजया पशुभिः प्रजापतिं
 प्रपद्ये ऽभयं नो अस्तु प्राजापत्यमनुवक्ष्यामि वागाविंशं करिष्यति
 वाचं प्रपद्ये भूर्भुवः स्वरिति जपित्वा ।५। त्रिर्द्विष्टत्य ।६। प्र वो
 वाजा इत्युपसंधाय मध्यमया वाचा ।७। अग्न आ याहि वीतय
 ईलेन्य इति द्वषौ ।८। अग्निं दूतं हृणीमह इत्येका ।९। समिध्य-
 मानो अध्वर इत्येका ।१०। तिस्रः माप्रदग्ने ।११। तदन्यत्र साय-
 नाभ्यां दर्शपूर्णमासाभ्याम् ।१२। समिद्धो अग्न आहुतेति द्वे ।१३।
 अग्ने महो अग्निं प्राह्ण भारतेति प्रणवेन संधाय ।१४। असुतो
 ऽवांश्चि यजमानस्य चौष्ण्यार्घ्याण्यभिव्याहृत्य ।१५। पट् तु दिगोचस्य
 ।१६। पुरोहितप्रवरेणात्राह्णस्य ।१७। मानवेति वा सर्वेषाम् ।
 १८। देवेद्धो मन्विद्ध ऋषिष्टुतो विप्रानुमदितः कविश्रुतो ब्रह्म-
 संश्रितो घृताह्वन इत्यवसाय ।१९। प्रणीर्यज्ञानां रक्षीरध्वराणा-
 मन्वृतां होता तृणिर्यवांसित्यवसाय ।२०। आस्याच जुह्वदेवानां
 चमसो देवपानो ऽरां श्वाग्ने नेमिर्देवास्त्वं परिभूरसीत्यवसाय ।२१।
 अथ वसून्नावाहयति देवताः ।२२। ॥४॥

आवह देवाव्यजमानाय ।१। अग्निमग्न आवह सोममावहेत्याज्य-
 भागौ ।२। अग्निमावहाग्नीषोमावावह विष्णुं वाग्नीषोमावावहेन्द्राग्नी
 आवहेन्द्रमावह महेन्द्रं वा ।३। देवो आश्रया आवह ।४। अग्निं
 होवायावह ।५। स्वं महिमानमावह ।६। आ च वह जातवेदः सुयज्ञा
 च यजेत्यावाह ।७। उपविश्योर्ध्वजानुर्दक्षिणेन प्रादेशेन भूमिमन्वा-
 रभ्य जपति ।८। अस्मै प्रतिष्ठाये मा ष्विति इष्टिं मातर्मा मा

हिंसौर्मा मोदोपीर्मधु मजिष्ये मधु वनिष्ये मधु जनिये मधुमतौमद्य
देवेभ्यो वाचं वदिष्यामि चारुं मनुष्येभ्य इदमहं पञ्चदशेन वज्रेण
पाशानं भ्राष्टव्यमववाध इति । सप्तदशेन वा । ८ । ॥ ५ ॥

मानुष इत्युक्तः । १ । देव सवितरेतं त्वा वृणते सह पित्रा विश्वानरे-
णेन्द्र पूषन्वृहस्पते प्र च वद प्र च वज वसूनां रातौ स्याम वद्वा-
णामोन्यायां स्वादित्या आदित्या अनेहभे

यदद्य होतवूर्ये जिह्वा चक्षुः परापतात् ।

अग्निष्टत्पुनराभराज्जातवेदा विशर्षणिरिति ॥

प्रवृत्तो जपित्वा । १ । उपोत्यायाभ्वर्योर्दक्षिणेन प्रादेशेन दक्षिणमंस-
मन्वारभ्य जपति मयेनाग्नीधो दक्षिणम् ।

इन्द्रमन्वारभामहे होतवूर्ये पुरोहितम् ।

येनायजुत्तमं खर्देवा अङ्गिरसो दिवम् ॥

षष्टिश्चाध्वर्यून्ववतिष्य पाशा अन्तरा द्यावापृथिवी विचृत्ताः ।

सिनन्ति पाकमधि धीर एमि स्योने से द्यावापृथिवी उभेरमे ॥

इति । १ । षण्णोर्वीरं हसः पान्तु दौत्य पृथिवी चाहस्य राज्ञिषाप-
स्यौषधयद्येत्यवसृज्य । ४ । ऐन्द्रौमाद्यतमावर्त आदित्यस्याद्यतमन्वा-
वर्त इति दक्षिणं वाङ्मन्वाद्यत्य । ५ । निरसाः परावसुर्धो ऽस्मान्देष्टि
यं च वयं द्विषस्तेन महेति होतृपदनाक्कुम्भं दृष्टुमुभयतः प्रतिच्छिद्य
दक्षिणापरमवान्तरदेशं निरस्य । ६ । अथ उपसृग्य । ७ । अग्न्युद्धमुदगर्धं
निधाय । ८ । इदमहमर्वावसोः सदसि सीदामीत्युपविश्य । ९ । दक्षि-
णोत्तरिणमुपस्यं कृत्वा प्राक्षौ पाणी प्रयच्छ जपति । १० । नमो
द्यावापृथिवीभ्यां होतृभ्यां पूर्वदृग्भ्यां विश्वकर्माणौ तनूपौ मे स्वस्त्यं

मे पातं मा मा हिंसिष्टं मा मा संताप्रमित्याहवनीयं प्रेक्ष्य गार्ह-
पत्यं च । ११ । उदक्भंसर्पन्नाहैष वामाकाश इति । १२ । विश्वे देवाः
शास्त्रान तदद्य वाचो नमो महद्भ्य इति जपित्वा । १३ । अग्निर्होता
वेत्वाग्निर्होत्रं वेत्तु प्राविचं साधु ते यजमान देवतेत्यवसाय । १४ ।
यो ऽग्निं होतारमवस्था इत्युपांशु । १५ । घृतवतीमध्वर्यां शुचमाश्वस्र
देवयुवं विश्वारामौसामहै देवां ईसेन्याश्रमस्याम नमस्यान्यश्राम
यज्ञियानिति शुचावादाय पञ्च प्रयाजान्यजति । १६ । ॥६॥

समिधः समिधो अग्न आज्यस्य ध्वन्यति प्रथमः । १ । तनूनपादग्न
आज्यस्य वेत्विति द्वितीयः । २ । नराशंसो अग्न आज्यस्य वेत्विति
द्वितीयो वसिष्ठगुणकानामजिवध्न्यानां कश्वसंस्तृतीयां राजन्यानां
प्रजाकामानां च । ३ । इलो अग्न आज्यस्य ध्वन्यति तृतीयः । ४ ।
मर्द्दिरग्न आज्यस्य वेत्विति चतुर्थः । ५ । स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं स्वा-
हाग्निं स्वाहाग्नीषोमौ विष्णुं वा स्वाहाग्नीषोमौ स्वाहेन्द्राग्नी स्वाहेन्द्रं
वा स्वाहा देवा आश्रया जुषाणा अग्न आज्यस्य हविषो
ध्वन्यति प्रयाजयाज्याः । ६ । ॥७॥

अग्निर्होत्राणि त्वं सोमासि सत्पतिरित्याज्यभागौ वार्चग्नौ पैर्णमास्याम्
। १ । अग्निः प्रजेन सोम गौर्भिरित्यमातास्यायां दधन्वन्तो । २ ।
जुषाणो अग्निराज्यस्य हविषो वेत्तु जुषाणः सोम आज्यस्य हविषो
वेत्विति याज्ये । ३ । अग्निर्मूर्धत्याग्नेयस्य पुरोनुवाक्या । ४ । भुवो यज्ञ-
स्येति याज्या । ५ । अग्नीषोमाविममित्युपांशुयाजस्य पुरोनुवाक्या ।
६ । जुषाणावग्नीषोमावाज्यस्य हविषो वीतामिति याज्या । ७ । इदं
विष्णुर्वपट् ते विष्णविति वैष्णवस्य । ८ । जुषाणो वा । ९ । अग्नीषोमा

सवेदसा युवमेतानीत्यग्नीषोमीयस्य । १० । इन्द्राग्नी अवसा ॥ चर्य-
णिभ्य इत्येन्द्राग्रस्य । ११ । एन्द्र सानसिं प्र ससाहिष इति मांनाव्यस्य
। १२ । महो इन्द्रो य आजसा महो इन्द्रो नृवदिति माहेन्द्रस्य ।
१३ । इन्द्रं वो मिथतो मादयस्य हरिभिरितीन्द्रस्याप्रतिनिधेः ।
१४ । ॥ ८ ॥

पिमौषि देवानिति स्विष्टकृतः पुरेनुवाक्या । १ । अयालग्निरग्नेः प्रिया
धामान्ययाट् सोमस्य प्रिया धामान्ययालग्न्यः प्रिया धामान्ययात्तग्नी-
षोमयोः प्रिया धामानि विष्णोर्वायालग्नौषोमयोः प्रिया धामान्य-
यालिन्द्राग्न्योः प्रिया धामान्ययालिन्द्रस्य प्रिया धामानि महेन्द्रस्य
वायाद् देवानामाज्यपाणां प्रिया धामानि यदग्नेर्होतुः प्रिया धामानि
यत्तत्सं महिमानमायजतामेज्या इयः कृणोतु सो अध्वरा जातवेदा
जुपतां हविरग्ने यदद्य विष्णो अध्वरस्येति याज्या । २ । षपद्दक्ष्योप-
स्यर्गनम् । ३ । ॥ ८ ॥

इलासुपह्नास्यमानस्य दक्षिणस्य पाणेः प्रदेशिन्यामनक्ति ।^१ उत्तमे ॥
पर्वणि मध्यमे च । २ । वाचस्यतिना ते ऊतस्य प्राश्नामौघे प्राणायेति
पूर्वमञ्जनमधरौष्ठे निलिप्यति । मनसस्यतिना ते ऊतस्य प्राश्नाप्यूर्जं
उदामायेत्युत्तरौष्ठ उत्तरम् ।^३ ३ । उपसृग्य । ४ । दक्षिणेनोत्तरेणां
धारयन् । ४ । अपसारिताभिरङ्गुलिभिरसुष्टिकृताभिः । ५ । स्वयं पञ्च-
ममादाय । ६ । मुखसंमितां धारयन् हृदयसंमितां वा । ७ । ॥ १० ॥

उपहृतं दृष्टत्सह दिवा सह सूर्येण सह चक्षुषोप मां दृष्टत्सह दिवा
सह सूर्येण सह चक्षुषा हृयताम् । उपहृतं वामदेवं सहान्तरिक्षेण
सह वायुना सह प्राणनेप मां वामदेवं सहान्तरिक्षेण सह वायुना

मह प्राणेन कथ्यताम् । उपहृतं रथन्तरं मह पृथिव्या महाग्निना
मह वाचा मह पशुभिर्हय मां रथन्तरं मह पृथिव्या महाग्निना
मह वाचा मह पशुभिर्कथ्यताम् । उपहृतं ख्यान्तु भुवनमुप मां
ख्यान्तु भुवनं कथ्यताम् । उपहृतं चरिष्यु भुवनमुप मां चरिष्यु
भुवनं कथ्यताम् । उपहृतः सखा भव उप मां सखा भवो कथ्यताम् ।
उपहृताः सप्त होवा उप मां सप्त होवा कथ्यन्ताम् । उपहृता
गावः महागिरौप मां गावः महागिरा कथ्यन्ताम् । उपहृता धेनुः
महश्चयभोप मां धेनुः महश्चयभा कथ्यताम् । उपहृता वाक्सह
प्राणेभोप मां वाक्सह प्राणेन कथ्यताम् । उपहृता वाक्सह मनसोप
मां वाक्सह मनसा कथ्यताम् । उपहृतेना दृष्टिरूप मामिसा दृष्टि-
कथ्यताम् । उपहृतेना तदुरिरूप मामिसा तदुरिर्कथ्यताम् । उप-
हृता हे सावि जुषस्त्र मेत इति जपित्वेनामुपहृत्यते । १॥ ११॥
इलोपहृतेपहृतेलोपासोऽहो कथ्यतामिलोपहृता मानवी घृतपदौ
मैत्रावरुणी । ब्रह्मा देवकृतमुपहृतम् । दैत्या अध्वर्यव उपहृता
उपहृता मनुष्या च इमं यज्ञमवान्ये च यज्ञपतिं वर्धन् । उपहृते
द्यावापृथिवी पूर्वजे चतावरौ देवी देवपुत्रे । उपहृतोऽयं यजमान
उत्तरस्था देवयज्ञायामुपहृतो भूयसि हविष्करण इदं मे देवा
हविर्जुषन्तामिति तस्मिन्नुपहृत इत्युपहृत्य । १॥ अवधाय । २॥ अन्त-
रिक्षं चतुरवामिति । ३॥ अन्ते वा चतुर्थम् । ४॥ इत्यादि स्योनादि
स्योनकृत्वा नः सुप्रजास्ते रायस्योषे धाः । जुष्टे जुष्टिं ते गमेय उप-
हृत उपहृतं तेऽग्नीय मुखस्य त्वा सुन्वाय सुरभ्यास्यलाय प्राश्रामीत्यु-
त्तरेलां प्राश्र । ५॥ इतरां यजमानपक्षमाः प्राश्र । ६॥ आ मार्जना-

द्वाग्यमनम् । ७। इदमाप इति हचेनान्तर्वेदि पवित्रवति मार्जयन्ते ।
 ८। परिहृते ब्रह्मभागे ऽन्वाहार्यमाहरन्ति । ९। एष दक्षिणाकालः
 सर्वाभामिष्टीनाम् । १०। नान्वाहार्यो ऽस्त्वादिष्टदक्षिणासु । ११।

एषा ते अग्ने समित्तया वर्धस्व चा च ध्यायस्व ।

वर्धिषीमहि च वयमा च ध्याषिषीमहि ॥

इति समिधमनुमन्त्र । १२। चीननुयाजान्यजति । १३। ॥१२॥
 देवं वर्ध्वसुवने वसुधेयस्य वेतु । १। देवो नराग्रंशो वसुवने वसुधे-
 यस्य वेतु । २। देवो अग्निः स्विष्टकृत्सुद्रविणा मन्द्रः कविः सत्यम-
 न्नायजी होता होतातुर्होतुरायजीयानग्ने यान्देवानयाथा अपिमेयं
 ते होत्रे अमासतेत्यवसाय । ३। तां सप्तगुणैर् होत्रां देवंगमां
 दिवि देवेषु यज्ञमेरयेमं स्विष्टकृत्वाग्ने होता भूर्वसुवने वसुधेयस्य
 नमोवाके वीहीत्यनुयाजयाज्याः । ४। ॥१३॥

सूक्ता ब्रूहीत्युक्तः । १। इदं द्यावापृथिवी भद्रमभ्यर्धार्धं सूक्तवाकसुत
 नमोवाकमृध्यास सूक्तोच्यमग्ने त्वं सूक्तवागशीत्यवसाय । २। उपश्रुतौ
 दिवस्पृथिव्योरोमन्यतौ ते अग्निन्यहो यजमान द्यावापृथिवी क्षामि-
 त्यवसाय । ३। शंगयी जीरदानू अत्रसू अप्रवेदे उरुग्यूतौ अभयं कृ-
 तावित्यवसाय । ४। वृष्टिद्यावा रीत्यापा शंसुतौ मधोमुवा ऊर्जस्वतौ
 पयस्वतौ सूपचरणा च स्वधिवरणा च तथोराविदीत्यवसाय । ५।
 अग्निर्हविरजुपतावीर्यधत महो ज्यायो ऽकृत । ६। सोमो हविरजुप-
 तावीर्यधत महो ज्यायो ऽकृत । ७। अग्निर्हविरजुपतावीर्यधत महो
 ज्यायो ऽकृत । ८। अग्नीषोमौ हविरजुपेतामवीर्यधेतां महो ज्यायो
 ऽक्राताम् । ९। विष्णुर्वा । १०। अग्नीषोमौ हविरजुपेतामवीर्यधेतां

महो ज्यायो ऽकाताम् । ११ । इन्द्राग्नी हविरजुषेतामवीरधेतां महो
ज्यायो ऽकाताम् । १२ । इन्द्रो हविरजुषतावीरधत महो ज्यायो ऽकत ।
महेन्द्रो वा । १३ । देवा आज्यपा आज्यमजुषन्तावीरधन्त महो ज्यायो
ऽकत । १४ । अग्निर्होत्रेण हविरजुषतावीरधत महो ज्यायो ऽकत
। १५ । अस्याध्वहोत्रायां देवंगमायामाशासे ऽयं यजमानः । १६ ।

17

अभावसाविति नामनी यजमानस्याभिव्याहृत्योत्तरां देवयज्यामाशासे
भूयो हविष्करणमाशासे आयुराशासे सुप्रजास्त्वमाशासे दिव्यं धामा-
शासे । १७ । यदनेन हविषाशासे तदश्नात्तदुध्यात्तदसौ देवा रामन्तां
तदग्निर्देवो देवेभ्यो वनुतां वयमग्नेः परि भानुषाः । १८ । इष्टं च वीतं
चाभूदुभे चैनं [न इति वा] २० छावाश्चित्री चंद्रसः पातामेह गतिर्वाम-
खेदं च नमो देवेभ्य इति । १९ । नम उपेति बर्हिष्यञ्जलिं निधाय
जपति । २० । ग्रंथोर्बुहोत्युक्तस्त्वर्चयोरिति ग्रंथोर्वाकमुक्तोपसृग् । २१ ।
सुगादापनादि मद्रयाज्यभागान्तम् । २२ । परं मथ्यमया । २३ । अनु-
याजाद्युत्तमया । २४ । ॥ १४ ॥

उपांशु गार्हपत्ये पत्नीसंयाजैरन्ति । १ । सोमं त्वष्टारं देवानां प-
त्नीरग्निं गृहपतिमिति यजति । २ । राकासिनीवाल्मी प्रजाकामस्य
पूर्वं गृहपतेः । ३ । आ धायस्व सं ते पर्यामीह त्वष्टारं तन्मनुरीषं
देवानां पत्नीरुत आ व्यन्तु राकामहं यास्ते राके सिनीवालि यासु
भाऊरग्निर्होता गृहपतिर्वयमु त्वा गृहपत इति । ४ । यथा ह त्यदमव
इति जपित्वेला मुपकृत्यते । ५ । उपहृतेयं यजमानोति वा विकारः । ६ ।
इलान्ताः पत्नीसंयाजाः । ७ । ग्रंथन्ता वा । ८ । प्र त्वा मुध्यामीति
वेदं विमुच्य योजाम् । ९ । अञ्जली पत्न्याः कृत्वा वेदं च मुक्तम् । १० ।

अग्निर्वेदयोक्तो परिषिञ्चपति । ११ । कामाय त्वा वेदो ऽसि येन त्वं
वेद देवेभ्यो वेदो ऽभवस्येनास्मभ्यं वेद एधि । वेदो ऽसि वित्तिरसि
विदेयं कर्मासि करणमसि क्रियासं मनिरसि मनितासि मनेयम् । १२ ।

घृतवन्तं कुत्सायिनं रायस्योर्ध्वं सहस्रिणम् ।

वेदो ददातु वाजिनम् ॥

इति वेदे पञ्चमं वाचयति । १३ । सा वृणानि प्रष्टव्यान्तरेणोक्त
न्यस्यते । १४ । तन्तुं तन्वन्नित्युत्तरेण गार्हपत्यमा बर्हिषः स्तौत्वा । १५ ।
आपृणो ऽसि संश्रूणः प्रजया मा पशूभिरा पृणोति वेदशेषमुप-
स्थाप । १६ । एतेनाग्ने प्रक्षणा

अयाद्यज्ञं जातवेदा अन्तरः पूर्वा अग्निजिपय ।

सन्वन्ति सुविमुषा वि सुघ घेक्ष्माभ्यं द्रविणं जातवेदः ॥

इत्याद्यवनीयमुपस्थाप । १७ । उपस्पृशोत्तृज्यते । १८ । ॥ १५ ॥
व्याख्यातौ दर्शपूर्णमासौ प्रकृतिरिष्टिपशुबन्धानाम् । १ । अन्वयस्य प्रकृ-
तिरित्याख्या । २ । अन्तरेणाज्यभागौ स्विष्टकृतं च यदिज्यते तमावाप
इत्याद्यवते ताप्रधानम् । ३ । तदङ्गानौतराणि । ४ । तेषामभिन्नकाले
ऽर्थे विभवः । ५ । तन्मलक्षणं तत् । ६ । प्रदानमुच्चावचाभिर्देवताभिः
संयुज्य श्रूयते । ७ । तत्र देवताविकारे तदेवते याज्यापुरोनुवाक्ये । ८ ।
निगमस्थानेषु च सा देवतोपलक्ष्यते । ९ । आवाहन उत्तमे प्रयागे
स्विष्टकृन्निगदे सुकवाके चेज्जमाना देवता निगच्छन्ति तस्मान्निगम-
स्थानानि । १० । अनुक्रामन्तश्च विकारान्याख्यास्यामः । ११ । पौर्ण-
मासीविकार इत्युक्ते वार्चमौ प्रतीयान् । १२ । अमावास्याविकार इति
ब्रधन्वन्तौ । १३ । अमादेशे विकल्पभृता । १४ । देवतातः । १५ । हविषो

वा । १६ । संनिपाते हविष्टः । १७ । सामान्यान्त्रियमः । १८ । मातृदग्धं
 च सामिधेनीनाम् । १९ । इष्टिपशुबन्धेषु वचनादन्यत् । २० । काम्यास्त-
 पांश्च हविष्टा । २१ । अनुक्रामन्तश्च व्याख्यास्थानः । २२ । ॥ १६ ॥
 सोदनाप्रकरणे हविषां प्रतीकयद्वहं याज्यापुरोनुवाक्यानां न चेदन्यो
 ऽर्थसंयोगः । १ । द्विप्रवृत्तिषु सोदनानुपूर्व्येण । २ । दैवतेन । ३ । लिङ्गेन
 च । ४ । उपसृष्टासु देवतास्त्रनधिगच्छन्ति लिङ्गे दैवतेन तुयेत् । ५ ।
 उपसृष्टान्तु निगच्छन्ति । ६ । अभीष्टं चेकैकस्यै देवतायै हविष्योद्यते
 तच्च ये प्रथमोपदिष्टे याज्यापुरोनुवाक्ये ते सर्वत्र प्रतीयात् । ७ । न
 चेष्टयः पृथक्त्वतः शक्याः परिसंख्यातुम् । ८ । तच्चानादिष्टयाज्यापुरो-
 नुवाक्यासु गायत्रीविष्टुभौ तद्देवते परीक्षेत् । ९ । उष्णिगृह्यौ वा
 परिहाय । १० । वर्ध्नीयसौ तु धाम्ना । ११ । सते वा । १२ ।
 यच्चैतेषां लक्षणानां किञ्चित्स्यात् । १३ । अवे हवामहे शुध्यागच्छेदं
 वर्ध्निर्निषीद देवतानामेति पुरोनुवाक्यालक्षणानि । १४ । अद्भि पिब
 जुषस्व मत्स्वाववायस्व वीहि प्र देवतानामेति याज्यालक्षणानि ।
 १५ । पुरस्ताल्लक्षणा पुरोनुवाक्या । १६ । उपरिष्टाल्लक्षणा याज्या ।
 १७ । अनधिगच्छन्ति देवते नवाभ्यां यजेत् । १८ ।

इममा शृणुधी हवं यावा गीर्भिर्हवामहे ।

एदं वर्ध्निर्निषीद नः ॥

स्त्रीषे वर्धिरानुषगा सदतोपेक्षाना इह नो अद्य गच्छ ।

अहेसता मनसेदं जुषस्व वीहि हव्यं प्रयतमाहुतं नः ॥

इत्युद्दिष्टदेवतवज्रदेवतेषु । १९ । प्राकृतीर्वाभिषंनमेत्प्राकृतीर्वाभिषंन-
 मेत् । २० । ॥ १७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे प्रथमोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ॥

वसन्ते ब्राह्मणस्यान्याधेयम् ।१। ग्रीष्मे चवियस्य ।२। वर्षासु
वैश्वस्य ।३। शरदि वा ।४। शिशिरः सर्ववर्षानाम् ।५। याद्याकास्य-
मृदूनां शोमेन यज्यमाणस्य ।६। अमावास्यायां पौर्णमास्यां वा
दधीत ।७। शुद्धपक्षे वा पुण्ये नक्षत्रे ।८। कृत्तिकाप्रभृतीनि श्रीणि
फल्गुनीप्रभृतीनि च ।९। ॥१॥

अथेष्टिकास्तः ।१। सद्यो द्वादशाहे मास चतुर्ष्वक्षरे वा ।२।
अथेष्टे पवमानाथेष्टिः ।३। पौर्णमासीविकारः ।४। अग्न आयूष्यग्रे
पवस्य ।५। तं हि प्रथमत ईक्षते ते स्वाभ्ये अग्नय इति स्निष्टकृतः ।६।
अग्नये च पावकायाग्नये च शुचये द्वितीया ।७। अमावास्यावि-
कारः ।८। अग्रे पावक स नः पावक ।९। अग्निः शुचिमततम उदग्रे
शुषयः ।१०। अग्निमग्निं हवीमभिरग्निनाग्निः समिधत इति स्निष्ट-
कृतः ।११। अदितये तृतीया ।१२। तमग्रे सप्रथाः शोम यास्त
इति सद्गन्तावाज्यभागौ ।१३। उत त्वामदिते मधि ।

महीम् पु भातरं सुप्रतानामृतस्य पक्षीमवसे ऊवेम ।

तुविचवामजरन्तीमुखीं सुशर्मणमदितं सुप्रणीतिम् ।१४।

मेद्धो अग्न इमो अग्न इति विराजौ स्निष्टकृतः ।१५। चतस्रः
कुर्वन्तो ऽग्नये प्रथमाम् ।१६। अग्रे सुधेनोप त्वा जुहः ।१७।
अर्चन्तस्त्वाग्निं शोमेनेति स्निष्टकृतः ।१८। ॥२॥

प्रथमे वा समानतन्त्रे ।१। मध्यमे वा ।२। द्विहविषो वा ।३।
 आदित्यस्यैन्द्राग्नौ द्वितीयो ब्राह्मणस्य ।४। अग्नीषोमीयो वा ।५।
 ऐन्द्रो राजन्यस्य ।६। वैश्वदेवो वैश्वस्य ।७। विष्टे देवामः क्षीर्णे
 षर्द्धिषि ।८। आग्नेयी वा दयोः पूर्वा ।९। आग्नेन तनूदेवताः
 पुरस्तात्पुरोस्ताग्रस्याग्निं पञ्चमानं यावकं च शुचिं चोपरिष्ठात् ।१०।
 विष्टेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विष्टेभिरग्निभिरिति स्त्रियुक्तः ।११। अदि-
 तये द्वितीया ।१२। अमावास्याविकारः ।१३। तान्त्सुगैर्ना तनूदे-
 वनाभिरेकहविवस्यहं वैष्णवद्वितीयाभिरपरमादित्यद्वितीयाभिरपरं
 दशम्यविक्रताग्नेयी ।१४। सर्वसूपांशुहविष्ठा ।१५। पाञ्चदशं च
 सामिधेयीनाम् ।१६। सप्तदशादित्यायाम् ।१७। चतुर्विंशतिर्दक्षिणा
 ।१८। द्वादश ।१९। पञ्चा ।२०। अश्वः ।२१। शतमानरथवासे
 ऽजाश्च ।२२। द्वादशरात्रं स्वयं होमी स्वात् ।२३। सत्यवदनं च ।२४।
 अतिथिभ्यश्च दानम् ।२५। आहिताग्निर्भते नानिष्टा पशुना मांस-
 मन्त्रीयान्नानिष्टाप्रयत्नेन जवानामोषधीनां फलानि ।२६। ॥३॥
 पूर्वा दर्शपूर्णमासाभ्यामन्वारम्भणीयेष्टिः ।१। आग्नावैष्णवः सरस्वत्यौ
 सरस्वते च ।२।

• अग्नाविष्णू महि तदा महिन् पातं घृतस्य शुद्धानि नाम ।

दमेदमे सुष्टुतिर्वाग्नियानोष वां जिह्वा घृतमाचरण्यत् ॥^३

अग्नाविष्णू महि धाम प्रियं वां वीथो घृतस्य शुद्धानि जुषाणा ।

दमेदमे सप्त रत्ना दधाना प्रति वां जिह्वा घृतमुचरण्यत् ॥^४

पावका नः सरस्वतीमा जुह्वानाः ।^५ जनीयन्तः स वाएधे ।^६

पञ्चहविषमेके ऽग्नये भग्निने व्रतपतये च ।^७ तमग्ने वीरवद्यशस्त्रं

भगो नः । ८ । तमग्ने व्रतपा यदो वयम् । ९ । पौर्णमासीविकारः । १० ।
धेनुश्च दक्षिणा । ११ ॥ ४ ॥

काम्यं पुनराधेयमजानानस्य । १ । आग्नेयो ऽग्नये च वैश्वानराद्यो-
द्वासयिष्यमाणस्य । २ ।

वैश्वानरो न क्षतय आ प्रधातु परावतः ।

अग्निर्नः सुष्टुतीरुप ३

ष्टथो दिवि । ४ । मध्यावर्षे पुनराधेयकालः । ५ । पुनर्वसुश्च मत्तनम् । ६ ।
या वाषाञ्छा उत्तरामावासा । ७ । मध्यन्दिनश्च कालः । ८ ।
पञ्चकपालयाग्नेयः । ९ । सामिधेन्यश्च पञ्चदश । १० । क्षिपुश्च प्रया-
जेष्वग्निशब्दो विहृतः । ११ । ननूपादग्निमिहो अग्निना वर्धिरग्निः । १२ ।
वार्चमः पूर्वं आज्यभागः । १३ । अग्निं स्तोमेन बोधयेति वाग्रये
बुद्धिमते । १४ । अग्न आयूंषीत्युत्तरो ऽग्नये पवमानाय । १५ ।
एष्टू पु ब्रवाणीति वेन्दुमते । १६ । अग्निर्मूर्धेति वा रेतस्त्रते । १७ ।
यथाघोदितं यजति । १८ । अग्ने तमद्येति प्रथमाद्वतीये हविषो द्विती-
याचतुर्थ्यो स्त्रिएकतः । १९ । देवं वर्धिरग्नेर्वसुवने देवो नराग्रंघो ऽग्रा
वसुवने । २० । अग्निशब्दं चतुर्षु पूर्वेषु प्रयाजेष्वनुयाजघोश्च विभक्तय
इत्याचरते । २१ । ताथोपांशुः । २२ । उत्तरश्चाज्यभागः । २३ । हविष्य
। २४ । सर्वं वा सह पूर्वाभ्यामनुयाजाभ्याम् । २५ । हविरन्तं वा । २६ ।
हविरेव वा । २७ । पुनरुत्पूतो जरत्संवायः पुनःसंस्कृतः कद्रथो
ऽनृद्धान्दिरणं वा दक्षिणा । २८ । अदितये द्वितीया । २९ । अमा-
वास्याविकारः । ३० । आग्निवारुणी वा । ३१ । स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं
नो अग्ने वरुणस्य विद्वानिति । ३२ ॥ ५ ॥

अग्निहोत्रं जुहोति मायं च प्रातश्च । १ । पुरा क्वाथानां संसर्गाद्गार्ह-
पत्यादाहवनीयमुद्धरति । २ । अभान्त्यां रात्र्याम् । ३ । प्रादुष्करणं
नित्यघृतः । ४ । गतश्रियः शूश्रुवान् ब्राह्मणो यामणी राजन्यः । ५ ।

उद्भियमाण उद्धर पापनो मा यदविद्वान्यच्च विद्वान्शकार ।

अक्ला यदेनयकमेह किंचित्सर्वस्मान्मोद्धृतः पाहि तस्मात् ॥ । ६ ।

अमृताङ्गतिममृतायां जुहोम्यग्निं पृथिव्याममृतस्य जित्ये ।

तयानन्तं लोकमहं जयानि प्रजापतिर्यं प्रथमो जिगाय ॥ इति । ७ ।

रात्र्येति प्रातर्विकारः । ८ । परिषमुच्च होय्यन् । ९ । अतं त्वा सत्येन
परिषिञ्चामीति चिस्त्रिरेकैकं पर्युष्ट्य ऊत्वा च । १० । सत्यं त्वर्तेन
परिषिञ्चामीति प्रातः । ११ । यज्ञस्य संततिरसि यज्ञस्य त्वा संतत्यै
नयानीति गार्हपत्यासंततामुदधारामाहवनीयात् । १२ । तन्तुं तन्व-
न्नित्यन्तरा आपदे गते । १३ । ॥ ६ ॥

प्रथमाश्रमिने जुहोति । १ । दूग्धमाने वा नक्षत्रे । २ । उपोदयं
शुषिते । ३ । उदिते वा । ४ । पुरस्तात्तु काले मनः कुर्वीत । ५ ।
तस्यापराधे प्रायश्चित्तम् । ६ । उन्नौयाभ्युदितमा तमनादासित्वा ऊत्वा
घरं दत्त्वा भूरित्यनुमन्त्रयेत् । ७ । अऊत्वा वेदुद्वाहवनीयमन्यं
प्रणीय जुहुयात् । ८ । पयो यवागूर्द्ध्याश्रमित्यग्निहोत्रहवींषि । ९ ।
न दध्यधिश्रयति । १० । नापः प्रत्यानयत्याग्ने । ११ । कुशतरुणे
प्रत्यस्याश्रस्योन्नयति । १२ । पथादन्वाहार्यपचनाद्यजमानः प्रत्यङ्ति-
ष्ठन्नादित्यमुपतिष्ठते सत्यं अताय त्वा दक्षिणं नयानीति मायम् ।
१३ । अत सत्याय त्वा दक्षिणं नयानीत्याहवनीयं प्रातः । १४ ।
उत्तरेणाप्याहार्यपचनं यजमानस्य संवरः । १५ । दक्षिणतः पथादा-

हवनीयादासनम् । १६। एवं गार्हपत्यात्यन्याः । १७। दृष्टिरमि
पाप्मानं मे दृष्टं विद्यामि विद्य मे पाप्मानमित्यात्तामति । १८।
वाचं च यच्छति । १९। ॥३॥

दक्षिणतो ऽग्निहोत्रौमुपसृजन्ति । १। न चान्तरेण संचरेरन् । २।
न च प्रहरेण दोहयेत् । ३। अग्नये देवेभ्यो धुक्षेति सायं जपति । ४।
सूर्याय देवेभ्यो धुक्षेति प्रातः । ५। अग्नयापिपासे स्त्रिया वै
स्त्रियं बाधन्ते स्त्रिया वां बाधे ऽग्निहोत्रा वत्सेन वीरेणेति सायं-
प्रातः । ६। अन्वाहार्यपचनेन वीरेणेति स्त्रीवत्सायाम् । ७। सुभृतकतः
सुभृतं नः कृणुतेत्युपवेपेणोदीचो ऽङ्गाराग्न्यगार्हपत्यान्निरुक्ष्याधिश्रय-
त्यग्नयापिपासीयेनाग्निहोत्रम्याख्या गार्हपत्येन वीरेणेति विकारः
। ८। अग्नेष्टु चतुपावेव इति समिधमादीष्यावज्योत्य । ९। समाप
श्रोपधीनां रसेनेति सुवेणापः प्रत्यानीय । १०। प्रतितप्य तूष्णीं
पुनरवज्योत्य । ११। चिरुपवादमुदगदास्य । १२। अनुच्छिन्दन्निव
। १३। नमो देवेभ्य इति दक्षिणतो ऽङ्गारानुपसृज्य । १४। सुभृताय
व इति सुप्रतूल्यान्प्रागुद्य । १५। सुर्वं च सुचं च प्रतितप्योन्नयत्य-
ग्नयापिपासीयेन सुषा सुवेण वीरेणेति विकारः । १६। चतुष्प-
ञ्चकलो वा । १७। सुवेसुवे च मन्त्रः । १८। उच्येते सुचं संमृषति
। १९। सजूर्देवेभ्यः सायंयावभ्य इति सायं जपति । २०। सजूर्देवेभ्यः
प्रातर्यावभ्य इति प्रातः । २१। उत्तरेण गार्हपत्यं सुचमुपसाद्य *^{२२}
प्रादेगमात्रीं पालाशीं समिधमादाय सुचं च ^{२३} समयातिष्ठत्य
गार्हपत्यमाहवनीयस्य पश्यादुदगयेषु कुशेषु सुचमुपसाद्य ^{२५} समिध-

* विकार इति वाक्यशब्दः । तथापि स्वयन्नामि चपयो आख्यायने Comm.

मभ्यादधात्यश्नायापिपागौयेन समिधाहवनीयेन वीरेणेति विकारः

।^{२६}२६। इङ्गुलं समिधो ऽतिहृत्याभिजुहोति । १२। ॥८॥

अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निः स्वाहेति सायम् ।^{२७}२७। सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः

सूर्यः स्वाहेति प्रातः ।^११। दक्षिणं जान्वाच्यावपद्धाराम् ।^२२। उपसा-

द्योत्तरामसंस्तुजंस्तुष्णीं भुयसीं पूर्वधाः ।^३३। सुचि भुयिष्ठं कुर्यात् ।^४४।

सुचो बुध्रेनाङ्गारानुपसृज्य दिवदीचीं सुचमुद्यन्योपसादयति ।^५५।

अगन्प्राणः स्वर्गं लोकं जिते जयाम्यभयं मे ऽलोकताया अपुचताया

अपशुताया इति यजमानः पूर्वमाहुतिमनुप्राणिति ।^६६। आगन्म-

पान आत्मानं विजिते विजयाम्यभयं मे ऽलोकताया अपुचताया

अपशुताया इत्युत्तरामन्ववागिति ।^७७। या यज्ञस्य समृद्ध्यामीः सा

मे समृद्धतामिति ।^८८। उत्तयोदत्तरतः प्रतीचीं सायं दिक्षपमार्ष्टि

।^९९। ऊर्ध्वं दक्षिणतः प्रातः ।^{१०}१०। पूर्वमुपमार्जनं कुम्भेदु निक्षिप्यत्यो-

धधीः प्रीणामीति मनसा ।^{११}११। उत्तरं दक्षिणतः पाणिमुत्तानं

निदधाति पितृः प्रीणामीति मनसा ।^{१२}१२। दिः प्रदेष्टिन्या प्राग्गोप-

द्भिर्मदुदङ्ययाष्ट्य^{१३}१३ प्राग्दण्डया भक्षयित्वा^{१४}१४ प्रत्यग्दण्डो पयंस्य^{१५}१५

निर्निक्ष्य^{१६}१६ प्रक्षाल्या^{१७}१७ प्राग्दौषीरप उस्विच्य^{१८}१८ प्राग्दौषीमुद्दि-

शति^{१९}१९। १४। एतदेकहोमे कर्म ।^{२०}२०। सर्वेषु तु जुह्वतूणां सुच-

मुत्तरेण गार्हपत्यं निधाय ।^{२१}२१। ॥८॥

इह पुष्टिं पुष्टिपतिर्दधात्वित्थं प्रजां जनयतु प्रजापतिः । अग्नये

* Comm. दिः प्रदेष्टिन्या प्राग्गोप-
प्राग्दौषीमुद्दिशतीति छ.५.वे.२।
तयापि तु त्यक्तानि चक्षुः चक्षुः ।

रयिमते पशुमते पुष्टिपतये स्वाहा । अग्नये गृहपतये स्वाहा । अग्नये
स्वाहा । तृष्णीं चतुर्थीं गार्धपत्ये । १ ।

तत्सवितुर्वरेण्यं भूर्वाग्नयं वज्रं मे भूयात्स्वाहा ।

भर्गो देवस्य धीमहि भुवः प्राणो भूयान्भूयो मे भूयात्स्वाहा ।

धियो यो नः प्र चोदयात्स्वर्णाम सर्वं सर्वं मे भूयात्स्वाहा ।

अग्नये ऽज्ञादायावपतये स्वाहेत्यन्वाहार्यपत्ने चतुर्थी । २ । महा-
व्यावृत्तिभिस्त्रिस्तो ब्रह्मवर्चसकामस्य । ३ । अविशता चतुर्थी । ४ । याः
सुच्यापस्त्रैधं ताः करोत्यग्निर्होत्रघ्नाः गार्धपत्यस्य पयादञ्जसौ च
पत्न्याः । ५ । सं ता सृजामि प्रजया धनेनेत्यञ्जसौ । ६ । प्रतितप्य सुचं
निदधाति । ७ । ॥ १ ० ॥

दक्षिणतोऽन्यायं याजमानम् । १ । उप प्रयन्तो अध्वरमयमग्निः
सहस्रिण उमा वामयं ते योनिरयमिहास्य प्रजामिति वक्षां जिः
प्रथमास्तुतर्मा च । २ । आद्युर्दो अग्ने ऽस्यायुर्मे देहि वर्चोदा अग्ने
ऽसि वर्चो मे देहि तनूपा अग्ने ऽसि तन्वं मे पाश्वमे यन्म जगं
तन्व१स्तन्म आ वृष

इन्धानास्वा गतं हिमा शुमन्तं समिधीमहि ।

वयस्वन्नो वयस्कृतं सहस्रन्मः सहस्रतम् ।

अग्ने सपत्नदग्धनमदव्याधो अदाभ्यम् ।

इति जपित्वा । ३ । चित्रावशो स्वस्ति ते पारमर्गोयेति जिः । ४ । सं
तमग्ने सूर्यस्य वर्चसागयाः समृधीणां स्तुतेन सं प्रियेण धाम्ना समद-
मायुषा सं वर्चसा सं प्रजया सं प्रियेण धाम्ना सं रायस्त्रोपेण
मिषीयेत्युपविष्ट । ५ । अन्ना स्वाग्नो वो मवीय मह स्य महे वो

भवीयोजं म्येजं वो भवीय रायस्योष स्य रायस्योषं वो
भवीय ॥११॥

रेवती रमध्वमस्मिन्योनावग्निंमेके ऽस्मिन्गोष्ठे ऽस्मिन्त्ये ऽस्या-
माग्निष्यस्थां प्रतिष्ठायामिद्वैवं स्येता मापगातेति गामभ्येति ।६।
संहितासि विश्वरूपूर्जा माविश गौपत्येनेत्यस्या ललाटमुपसृग्य ।१।
उप त्वाग्न इति ह्यचेनाग्ने त्वं न इति च द्वैपदेन गार्हपत्यम् ।२।
इल एह्यदित एहि स्रुत एहीति गामभ्येति ।३। काम्या एत मयि
वः कामधरणमिति वत्सस्य ललाटमुपसृग्य ।४। सोमामं स्वरणमिति
ह्यचेनोत्तरतो ऽग्राहार्यपचनम् ।५। अन्तरेण गार्हपत्याहवनीयौ
माहिचं जपिलाहवनीयमुपतिष्ठते ।६। तत्सवितुर्वरेण्यं कदा चन
क्षारौरसि परि ते दूलभ इति चिरेताम् ।७। सर्वेषु तु जुह्वन्महा-
याहतिभिस्त्रिस्त्रिभिः समिधो ऽभ्यादधात्याहवनीये वैकृतावी ।८।
द्वैवस्तान्तरम्यनु त्वा रभे माहं तद्वावच्छित्सीत्याहवनीयस्य दक्षिणतो
ऽङ्गारानुपसृग्य ।९। ततो ऽसि तन्तरम्यनु मा संतनुहि प्रजया
पशुभौ रायस्योषेण सुप्रजास्त्वेन सुवीर्येण मानुषस्तन्तरम्यनु मा
रभस्व मा त्वं मद्वावच्छित्या असाविति ज्येष्ठस्य पुत्रस्य नामाभिध्याहृत्य
यात्रन्तो वा भवन्ति ।१०। आत्मनो ऽजातपुत्रः ।११। सत्येनाव-
भ्यमभ्यैत्येषु मतमित्याचम्य वाचं विष्टजते ।१२। ॥१२॥

अथ प्रातः ।१। भर्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजाभिर्भूयासं सुपोयः
पोषीः सुवीरो वीरैरभयं ते ऽभयं नो अस्तु मनसा त्वापतिष्ठे लोक-
मुपैमिं स्वस्येत्याहवनीयम् ।२। अथैव तिष्ठन्नितरौ ।३। अभयं ते
ऽभयं नो अस्तु वाचा त्वापतिष्ठे प्रजामुपैमि पशुंसेति गार्हपत्यम् ।४।

अभयं ते अभयं नो अस्तु प्राणेन त्वोपतिष्ठे दानमुपैत्यायुश्चेत्यन्वाहार्य-
पचनम् । ५ । अभयं वो अभयं नो अस्तु कामेन व उपतिष्ठे वित्तिसुपैमि
भूतिं चेति सर्वान् । ६ । समानं समित्प्रभृत्या व्रतस्य विसर्जनात् । ७ ।
अनेन वैव सायंप्रातः । ८ । अनुपम्यानं वा प्रातः । ९ । ॥ १ ३ ॥

प्रवक्ष्यन्नग्नीन् समीचते अभयं वो अभयं नो अस्त्विति । १ । नर्यं
प्रजां मे पाहि मानुषान्मा भयात् पाहीति मार्हपत्यम् । २ । अथर्यं
पितुं मे पाहि पित्र्यान्मा भयात् पाहीत्यन्वाहार्यपचनम् । ३ । तमुत्तरेण
३* गत्वा शंस्य पशून्मे पाहि दैवान्मा भयात्पाहीत्याहवनीयम् । ४ ।
अन्नमन्नमिति जीणि पदान्यभ्युद्धृत्या^५ सकाशादागमनम् । ५ । अग्न्यु-
पस्थानस्थानर्थक्षुप्तं प्रवञ्चयेत् । ६ । याजमानं च पर्वणि । ७ । अग्नयेतं
मि कारणम् । ८ । सन्निवेशयोर्वाचस्य वाचं यत्ता पुनराचम्य महा-
व्यादृतिभिर्विसर्गः । ९ । अक्षुर्विषये ऽग्नीनां वाचं यच्छेत् ॥ १ ४ ॥
प्रोव्यायन् । १० । तथा चैव समीचणम् । ११ ।

आगन्वा वचदन्नममस्रमभं वसुवित्तमम् ।

अग्ने सवालमि दुधममि सह आ यच्छस्त्र ॥

शंस्य पशून्मे ऽजुगुपस्थाने पाद्मेव दैवान्मा भयादजुगुपस्थान्मा
पाद्मेवेत्याहवनीयम् । १ । दृणापचयनं समिदाधानं च सर्वेषु । २ ।

अयमग्निः पुरीषो रयिमान् पुष्टिवर्धनः ।

अग्ने पुरीषमि दुधममि सह आ यच्छस्त्र ॥

* Comm. अथर्ववेदमादिना सन्निवेशान्वाहार्यपचनमुपतिष्ठते । उत्तरेण क्षितः ।
समिति यत्तादागत्यायेनमेव । अयोद्विषयेयमाद्यः ।

† शंस्यत्वेनमादिना सन्निवेशाहवनीयमुप* । दृष्टिवाग्निमुत्तरेण गत्वा—

भक्षीयोजं म्नेजं वो भक्षीय रायस्योय स्य रायस्योषं वो
भक्षीय ॥११॥

रेवती रमध्वमस्मिन्मोनावगिंमोके ऽस्मिन्गोष्ठे ऽस्मिन्लये ऽस्मा-
माश्रयस्थां प्रतिष्ठायामिहैव स्वेतो मापमातेति गामभ्येति ।६।
संहितासि विसृष्टपूजां माविश गौपत्येनेत्यस्या ललाटमुपस्पृश ॥१॥
उप त्वाग्न इति वृत्तेनाग्ने त्वं न इति च दैपदेन गार्हपत्यम् ।१॥
इल एह्यदित एहि स्रुत एह्येति गामभ्येति ।१॥ काम्या एत मयि
वः कामधरणमिति वसस्य ललाटमुपस्पृश ॥४॥ सोमानं स्वरणमिति
वृत्तेनोत्तरतो ऽन्वाहार्यपचनम् ।५॥ अन्तरेण गार्हपत्याहवनीयौ
माहित्रं जपित्वाहवनीयमुपतिष्ठते ।६॥ तत्सवितुर्वरेण्यं कदा चन
क्षरौरसि परि ते दूक्षभ इति चिरेताम् ।७॥ सर्वेषु तु जुह्वन्महा-
प्याह्वतिभिस्त्रिस्त्रिस्तुः समिधो ऽभ्यादधात्याहवनीये वैकशवी ।८॥
दैवस्तन्तुरस्यन्तु त्वा रभे माहं तद्वावष्कितीत्याहवनीयस्य दक्षिणतो
ऽङ्गारानुपस्पृश ॥९॥ ततो ऽसि तन्तुरस्यन्तु मा संतनुहि प्रजया
पशुभौ रायस्योपेण सुप्रजास्त्वेन सुवीर्येण मानुषस्तन्तुरस्यन्तु मा
रभस्व मा त्वं मद्वावष्कित्या असाविति ज्येष्ठस्य पुत्रस्य नामाभिव्याहृत्य
यावन्तो वा भवन्ति ।१०॥ आत्मनो ऽजातपुत्रः ।११॥ सत्येनाव-
भ्यमभ्यवैम्यसु व्रतमित्याचम्य वार्षं विष्टजते ।१२॥ ॥११॥

अथ प्रातः ।१॥ भुर्भुवः स्वः सुप्रजाः प्रजाभिर्भूयाधं सुपोषः
पोषैः सुवीरो वीरैरभयं ते ऽभयं नो अम्न मनसा त्वेपतिष्ठे लोक-
मुपैमि स्वयेत्याहवनीयम् ।१॥ अत्रैव तिष्ठन्नितरौ ।२॥ अभयं ते
ऽभयं नो अस्व वाचा त्वेपतिष्ठे प्रजामुपैमि पशूंसेति गार्हपत्यम् ।४॥

अभयं ते ऽभयं नो अस्तु प्राणेन त्वापतिष्ठे ध्यानमुपैस्यानुष्ठेत्त्यन्वाहार्य-
पचनम् । ५ । अभयं वो ऽभयं नो अस्तु कामेन व उपतिष्ठे वित्तिमुपैमि
भूतिं चेति सर्वान् । ६ । समानं समित्प्रभृत्या व्रतस्य विसर्जनात् । ७ ।
अनेन वैव सायंप्रातः । ८ । अनुपस्थानं वा प्रातः । ९ । ॥ १२ ३ ॥

प्रवत्सन्नग्नीन् समीचते ऽभयं वो ऽभयं नो अस्त्विति । १ । नर्घं
प्रजां मे पाहि मानुषान्मा भयात् पाहीति गार्हपत्यम् । २ । अयर्थं
पितुं मे पाहि पित्र्यान्मा भयात् पाहीत्यन्वाहार्यपचनम् । ३ । तस्युत्तरेण
४* गत्वा शंस्य पशून्मे पाहि दैवान्मा भयात्पाहीत्याहवनीयम् । ४ ।
अन्नमन्नमिति त्रीणि पदान्यभ्युद्भूत्या^५ सकामादाग्यमनम् । ५ । अग्न्यु-
पस्थानस्थानर्घ्यस्तुप्तं प्रवसञ्चयेत् । ६ । याजमानं च पर्वणि । ७ । अन्नपेत्
हि कारणम् । ८ । सन्निवेलयोर्वाचस्य वाचं धत्वा पुनराचम्य महा-
व्यादृतिभिर्विचर्गः । ९ । चतुर्विधये ऽग्नीनां वाचं यच्छेत् ॥ १४ ॥
प्रोव्याचन् । १० । तथा चैव समीचणम् । ११ ।

आगन्म हवहन्तममस्तभ्य वसुवित्तमम् ।

अग्ने सच्चानभि दुधमभि सह आ यच्छस्व ॥

शंस्य पशून्मे ऽजुगुपस्थान्मे पाहीव दैवान्मा भयादजुगुपस्थान्मा
पाहीषेत्याहवनीयम् । १ । तृणापचयनं समिदाधानं च सर्वेषु । ३ ।

अयमग्निः पुरीषो रयिमान् पुष्टिवर्धनः ।

अग्ने पुरीषाभि दुधमभि सह आ यच्छस्व ॥

* Comm. अयर्थेत्येवमादिना सन्नेषान्वाहार्यपचनमुपतिष्ठते । उत्तरेण स्थितः ।
तमिति यत्नादायत्वाप्येवमेव । अर्घ्यादचिचेष्टमाशः ।

† शंसेत्येवमादिना सन्नेषाहवनीयमुप* । दधिप्राग्निमुत्तरेण गत्वा—

अथयं पितुं मे ऽजुगुपसं मे पाक्षेव पित्र्यान्मा भयादजुगुपसत्साम्ना
पाक्षेवेत्यन्वाहार्यपचनम् ।४।

अथमग्निर्गृहपतिर्गार्हपत्यात्प्रवाथा वसुवित्तमः ।

अग्रे गृहपते ऽभि शुषमभि सह आ यच्छस्व ॥

नयं प्रजा मे ऽजुगुपसां मे पाक्षेव मानुषान्मा भयादजुगुपसत्साम्ना
पाक्षेवेति गार्हपत्यम् ।५। ध्यवेतो ऽग्नीन्प्रवसति ।६। तेन वैवो-
त्सृज्यते ।७। ॥१५॥

वासोऽप्यतीयं भौधे दग्धराचावरार्धे संप्रयातेषु ।१। अग्निष्ठस्य दक्षिणे
धुक उपोह्य चौरं वासोऽप्यते प्रतिजानौहीत्यनूच्य वासोऽप्यते
शम्भयेति यजति ।२। ऊते वागाहितं त्यजेत् ।३। ॥१६॥

समारोह्यमाणो गार्हपत्ये पाणी प्रतितप्य प्राणान्संमृशत्येहि मे
प्राणानारोहेति ।१। सक्तसक्तमन्त्रेण दिर्दिस्त्रुषीम् ।२। अथ ते
घोमिरिति वारणी प्रतितपति ।३। सक्तसक्तमन्त्रेण दिर्दिस्त्रु-
षीम् ।४। एवमाहवनीयात् ।५। नित्यघृतादन्यस्मिन् ।६। अगस्त-
मिते च मन्यनम् ।७।

उपावरोह जातवेदः पुनस्त्वं देवेभ्यो हव्यं वह नः प्रजानम् ।

आयुः प्रजां रयिमस्मासु धेह्यरिष्टो दीदिहि नो दुरोष्ये ॥

इत्यात्मनो ऽरण्योऽपावरोह्य मन्यनम् ।८। लौकिके वा लौकिके वा
।९। ॥१७॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे द्वितीयोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

संस्मितायां पौर्णमास्यामिन्द्रायेष्टिर्विमुधे ।१। अमावास्याविकारः
 ।१। इन्द्र उचं मृगो न भीमः ।२। जुष्टो दमूना अग्ने शर्धेति
 स्त्रियुक्तः ।४। अदितये ऽमावास्यायां संस्मितायाम् ।५। पौर्णमा-
 सीविकारः ।६। ये वैमुधस्य ते स्त्रियुक्तः ।७। यावज्जीवं च ।८। प्रयोग
 आन्तात् ।९। ॥१॥

अनागते पर्वण्यमावासे प्रवृत्ते ऽभ्युदितेष्टिः ।१। अग्नये दात्र
 इन्द्राय प्रदाने विष्णवे शिपिविष्टायेति ।२। निरुमे जानस्तानेव
 विभजेत् ।३। अग्ने दादानो अग्ने वृक्षतः ।४। सहसा ते शता तू
 भर ।५। अमावास्याविकारः ।६। धनुस्य जीपु दक्षिणा ।७। काले
 चामावासम् ।८। नाभ्यावृत्तिः पिण्डपितृयज्ञस्यास्ति ।९। ॥२॥

अतीते पर्वण्यमावासे प्रवृत्ते ऽभ्युदितेष्टिः ।१। अग्नये पथिकत
 इन्द्राय वृक्षमे वैश्वानराय ।२। वेत्या हि वेध आ देवानाम् ।३।
 वार्षहत्याय सहदानम् ।४।

अतावानं वैश्वानरमृतस्य ज्योतिषस्पतिम् ।

अजस्रं मानुमीमहे^५ ॥

नाभिं यज्ञानाम् ।^६ । अमावास्याविकारः ।^७ । दण्डोपानहं दक्षिणा
 ।^८ । संस्मितायां चामावासम् ।^९ । नाभ्यावृत्तिः पिण्डपितृयज्ञ-
 स्यात्ति ।^{१०} । ॥३॥

अग्नये ऽग्निमते ऽग्नावग्नावभ्युद्धृते ।१। पथिकते ऽन्तरेण विहारं

चक्रीवति वृत्ते नियतातिपत्तौ ॥ ११ ॥ वीतये मिथः संष्टयेषु । १॥
 विविचये याम्नेषु । ४॥ संवर्गाय प्रदायेन । ५॥ शुचये क्रयेण । ६॥
 अयुमते वैद्युतेन । ७॥ व्याधिप्राये रुद्राय । ८॥ अध्वानं गमिष्यन् पूष्णे
 पथि शते । ९॥ सार्वकामिष्यमये कामाय । १०॥ व्रतपतये व्रत्यवेलां
 प्रोष्यामर्त्यं वा चरित्वा । ११॥ व्रतभृते ऽग्न्युहता । १२॥ गृहदाहे
 चामवते । १३॥ मरुद्भ्यो यमौ प्रजातायाम् । १४॥ ॥ ४ ॥
 अग्निमग्निं हवीमभिरग्निनाग्निः समिध्यते । १॥ अग्न आ याहि वीतये
 यो अग्निं देववीतये । २॥ कथा नो अग्ने विवस्वस्वामग्ने मानुषीः । ३॥
 क्षुविषु नो मा नो अग्निन्महाधने । ४॥ अप्सुस्र उरौ महान् । ५॥
 कद्रुद्रायाग्नाम ते । ६॥ वयसु ता पथस्यते पथस्यथः । ७॥

अग्निः परेषु धामसु कामो भूतस्य भयस्य ।

समालोको वि राजति^९ ॥

अग्न्याम तम् । ८॥

त्वमग्ने व्रतभृच्छुचिरग्ने देवा इहा वव ।

उप यज्ञं हविष्य नः^{१०} ॥

व्रतानि विभ्रद्रतपा अदाभ्यो भवा नो दूतो अजरः सुवीरः ।

दधद्रत्नानि समुलीको अग्ने गोपाय नो जीवसे जातवेदः ॥ ११॥

हृष्या रजांसि पशुतस्त्रे वसूनि पुर्वणीक हेतुः । १२॥

मरुतस्त्रेपसंदृश आ यात यमाविव ।

गुभ्रा हिरण्यसादयः^{१३} ॥

शतन्विषो मरुतः त्रिये कमिति वा । ११॥ ॥ ५ ॥

शतयो ऽमंविदाना बह्वदेवतामिष्टिं निर्वपेरन् । १॥

अग्निः प्रथमो वसुभिर्नो अवात्सोमो रुद्रैरभि रचतु त्मना ।

इन्द्रो मरुद्भिर्चतुथा कृणोत्वादित्यैर्नो वरुणः शर्म यंसत् २

समग्निर्वसुभिर्नो अवात्सं सोमो रुद्रियाभिस्तनूभिः ।

समिन्द्रो रातहव्यो मरुद्भिः समादित्यैर्वरुणो विश्ववेदाः । ३

संज्ञानमिति च जपेरन् । ४ । ॥६॥

मित्रविन्दायाः । १ । पञ्चदश भामिधेनीः । २ । अग्निना रयिं गयस्मान्
इत्याज्यभागौ । ३ ।

अग्निः सोमो वरुणो मित्र इन्द्रो वृहस्पतिः सविता यः महर्षी ।

पूषा नो गोभिरवसा सरस्वती त्वष्टा रूपाणि समनक्तु यज्ञैः । १

त्वष्टा रूपाणि दधती सरस्वती पूषा भगं सविता मे ददातु ।

वृहस्पतिर्दददिन्द्रो वलं मे मित्रः शवं वरुणः सोमो अग्निः ॥ ४ ॥ ४

नू नो रास्व महस्वदुत नो ब्रह्मन्विष इति स्मिष्टकृतः । ५ । सधस्व

दक्षिणा । ६ । देवतानुपूर्व्यं पुरोनुवाक्यावन्निगमेषु । ७ । याज्यावदा-

देशे । ८ । यथासंप्रेषितं वा । ९ । ॥७॥

पातगुह्यां पौर्णमास्यां प्रयोगे ऽदौक्षितायमानाम् । १ । वसिष्ठयज्ञस्यामा-

वास्यायां साकंप्रस्थायस्य च । २ । पञ्चदश वर्षाणि दावायणयज्ञस्य । ३ ।

संवत्सरं संवत्सरं वा सर्वेषाम् । ४ । न प्रयुञ्जानस्य नित्यौ दर्शपूर्णमासौ

वर्तेते । ५ । दावायणयज्ञस्य । ६ । पौर्णमासानि पूर्वेषु । ७ । अग्नी-

पोमीयो वा । ८ । आग्नेयः सांन्तार्थं चैन्द्रं पौर्णमास्याम् । ९ । अपरपक्षं

दौक्षितप्रतो ऽतिथिभ्यो ददाति । १० । मत्स्यप्रतो वा । ११ । अभ्यञ्जन-

इताविकपन्पूतानि न वसे । १२ । धविरुच्छिष्टाञ्जनः । १३ । न भौक्षित्यं

प्राप्नुयात् । १४ । सोमं राजानं चन्द्रमसं भवयामीति मनसा ध्यायन्नश्नाति

।१५। आमावास्यानि पूर्वेषुः ।१६। ऐन्द्राग्नौ वा ।१७। आग्नेयो मैत्रा-
वरुणी च पयस्यामावास्यायाम् ।१८। ऋतेन या उत वा विबु ।१९।
पुरा शंयोर्वाकादूर्ध्वं वानावाह्य वाजिनो यजति ।२०। उत्तमे
प्रयाजे निगच्छन्ति सद्यर्थं च सूक्तवाके ।२१। वाजिनो देवा हवि-
र्जाययिष्यन्ते वर्धयिष्यन्ते मष्टो ज्ञायः करिष्यन्ते ।२२। शं नो भवन्तु
वाजिनो वाजेवाज इत्यूर्ध्वं शुरनवानं यजति ।२३। वाजिनस्याग्ने
वीक्षीत्यनुवषट्कारः ।२४। यजमानो ब्रह्मा होताध्वर्युराग्नौ भस्व समुप-
ह्वय भक्षयन्ति ।२५। प्रथमो जघन्यश्च यजमानः ।२६।

यन्ने रेतः प्र धावति यद्वा सिक्तं प्र जायते ।

राज्ञा सोमेन तद्वयमस्यासु धारयामसि ॥

वाजो ऽसि वाजिनमसि वाजो मयि धेहीति भक्षमन्त्रः ।२७। ॥ ८ ॥
इलाहधस्य ।१। आग्नेय सरस्वती च ।२। अग्नीषोमीयः सोपांशुयाजः
सांताय्यं चैत्रं पौर्णमास्याम् ।३। प्रतानि च दाशायणयाज्ञिकानि ।४।
आग्नेयः सरस्वते च ।५। ऐन्द्राग्नौ मैत्रावरुणी च पयस्यामावास्यायाम्
।६। समानं वाजिनम् ।७। ॥ ९ ॥

सर्वधेनियज्ञे ।१। उभयानि हवींष्येकस्यामिष्टौ ।२। पौर्णमासानि
पूर्वाणि ।३। अर्धन्तस्त्रास्माकमग्ने अध्वरमित्युत्तरस्याग्नेयस्य ।४। नामा-
वास्या यजते ।५। पिण्डपितृयज्ञं तु करोति ।६। न शौनकयज्ञे
साकंप्रस्थाय्ये च विकारो होतुरस्ति ।७। ॥ १० ॥

सर्वधेनियज्ञेन वसिष्ठयज्ञो व्याख्यातः ।१। पूर्वाणि त्रामावास्यानि ।२।
न पौर्णमासी यजते ।३। इति दर्शपूर्णमासावनानि ।४। काम्यानि ।५।
पाह्यदग्धं च सामिधेनीनाम् ।६। आग्नेयाग्नावैष्णवौ ।७। पौर्णमा-

सीविकारः । ८५ । सदा यजते ऽन्यत्र पर्वणः । ८६ । सुन्ययनमित्याचलते । १० । आग्नेयैन्द्रो वैश्वदेवः । ११ । अमावास्याविकारः । १२ । सदा यजते ऽन्यत्र पर्वणः । १३ । अदौक्षितः कृष्णाजिनं प्रतिमुञ्चते । १४ । तुरायणमित्याचलते । १५ । संवत्सरप्रयोगे च । १६ । ॥ ११ ॥

सौमी श्यामाकेष्टिः । १७ । वैष्णवी च । १८ । ऐश्वर्य आग्नेन्द्रो वा वैश्वदेवो द्यावापृथिवीयस्य ग्रीह्यवानाम् । १९ । सदाज्यभागे । ४ । इमं यज्ञं या ते धामानि दिवीति । ५ । सौम्यस्य मधुपर्को दक्षिणा । ६ । इयं वानस्य शुचिं नु । ७ । आ घा घे सुकर्माणः सुहवः । ८ । मही धौर्ध्वी पृथ्वी । ९ । वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ सोषांशु । १० । विराजौ स्त्रिएकतः । ११ । वसः प्रथमजो दक्षिणा । १२ । समानत-
न्त्रा वा दर्शपूर्णमासाभ्याम् । १३ । दर्शपूर्णमासौ वा नवानाम् । १४ । अग्निहोत्रं वा यवात्वा सायंप्रातः । १५ । अग्निहोत्रं वा नवानाद-
धिला तस्यै रुग्धेन सायंप्रातरग्निहोत्रं जुहुयात् । १६ । गार्हपत्ये वा
स्यालीपाकं अपथित्वायणदेवताभ्यः स्त्रिएकचतुर्थ्यभ्यः स्वाहाकारे-
णाक्षवनीये जुहुयात् । १७ । ॥ १२ ॥

फाल्गुन्यां पौर्णमास्यां प्रयोगश्चातुर्मासानाम् । १८ । वैशाखे वा । १९ ।
वैश्वानरीयपार्जन्येष्टिः पूर्वस्यां पौर्णमास्याम् । २० । पर्जन्याय यस्य व्रते
। ४ । उत्तरस्यां वैश्वदेवम् । ५ । आग्नेयः । ६ । सौम्यसावित्रौ । ७ ।
सारस्वतपौष्णौ । ८ । मरुद्भ्यः स्वतवद्भ्यः । ९ । वैश्वदेवौ । १० । द्यावा-
पृथिवीयस्य । ११ । हिरण्यपाणिभूतय उदीरय । १२ । पुषन्तव शुक्रं
ते । १३ । इहेह वः प्र चित्रम् । १४ । अग्निमन्यनीयासावन्नपु इविःपु
। १५ । पश्चाद्देववृक्षायाग्रये मथ्यमानायेति संगेषितः । १६ । अग्निं त्व

देव सवितः ^{१७} मही द्यौः ^{१८} त्वामग्रे पुष्करादिति च तिस्रः ^{१९} उत
 ब्रुवन्तु जन्तव इति जाताय ^{२०} आ यं हस्ते न खादिनमिति हस्तेन
 धार्यमाणाय ^{२१} उत्तरे प्रक्षिप्यमाणाय ^{२२} अग्निनाग्निः समिध्यते ^{२३}
 त्वं ह्यग्रे अग्निना ^{२४} तं मर्जयन्तेत्यग्निमन्यनीयाः । ^{२५} नव च
 प्रयाजाः । ^{२६} चतुर्योक्तमावन्तरेण चत्वारः । ^{२७} दुरो अग्न
 आज्यस्य व्यन्तु ^{२८} उपासानक्ता अग्न आज्यस्य वीताम् ^{२९} दैव्या
 हेतारा अग्न आज्यस्य वीताम् ^{३०} तिस्रो देवीरग्न आज्यस्य व्यन्तु
 । ^{३१} सद्गन्तावाव्यभागौ । ^{३२} सावित्रश्चावापृथिवीयौ षोपांशुः । ^{३३}
 विराजौ स्त्रिष्टुतः । ^{३४} वसः प्रथमजो दक्षिणः । ^{३५} नवानुयाजाः
 । ^{३६} प्रथमद्वितीयौ तु वसन्तरेण । ^{३७} देवीर्द्वारो वसुवने
 वसुधेयस्य व्यन्तु ^{३८} देवी उपासानक्ता वसुवने वसुधेयस्य वीताम् ^{३९}
 देवी जेज्री वसुवने वसुधेयस्य वीताम् ^{४०} देवी ऊर्जाऊती वसुवने
 वसुधेयस्य वीताम् ^{४१} देवा दैव्या हेतारा वसुवने वसुधेयस्य वीताम्
^{४२} देवीस्तिस्रस्तिस्रो देवीर्वसुवने वसुधेयस्य व्यन्तु । ^{४३} समानं
 वाजिनम् । ^{४४} संस्थितायां पौर्णमासम् । ^{४५} मासानग्रनं ब्रह्मवर्षं
 प्रादधः श्रेत षट्सुकाले वा जायामुपेयात्सत्यवदनं चान्तरालप्रतानि
 । ^{४६} ॥ १ २ ॥

आवाद्यां वरुणप्रवासाः फाल्गुनीप्रयोगस्य । १। वैशीप्रयोगस्य अव-
 णायाम् । २। पौष्णान्तानि वैश्वदेविकानि । ३। ऐन्द्राग्रो वारुणी
 पयस्या मासुती कायस्य । ४। दमं मे वरुण तत्त्वा यामि । ५। मरुतो
 यद्द यूयमस्मान् । ६। हिरण्यगर्भो यः प्राणत इति । ७। आश्वनी-
 याचाग्री प्रणयन्ति । ८। प्र देवं देखेति तिसृणामासीनः प्रथमाम् । ९।

उत्तरे अनुसंयन् । १० । इत्यायास्वेति साद्यमानयोरिधयोः । ११ । अग्ने
 विश्वेभिः स्वनीकधीद होतर्नि होता तं दूतः । १२ । इत्याग्निप्रणयनीथाः
 । १३ । यत्र चासीनः प्रयमामन्वोचत्तत्स्थितोत्सृज्यते । १४ । उत्तर-
 स्यां वेदौ होतृकर्म । १५ । उपोऽग्नौ कायः । १६ । गोमिथुनौ दक्षिणा
 । १७ । अर्धयोर्वेदं सृणोति । १८ । वारुण्या निष्काषेणवभ्यमवेति
 यथा सोमे । १९ । उहं हि राजा शतं ते । २० । समानमन्यद्वैश्वदेवेन
 । २१ । ॥ १४ ॥

कार्त्तिक्यां साकमेधाः फाल्गुनीप्रयोगस्य । १ । आयहायर्णा चैत्रीप्र-
 योगस्य । २ । अग्नये ऽनीकवते पूर्वस्यां पौर्णमास्यामितिः पूर्वाह्णे । ३ ।
 अनीकैर्द्वेषो ऽर्द्धयाग्रे विश्वभिर्हृतिभिः ।

रधिं नो देहि जीवसे ॥

सैनानीकेन । ४ । मध्यन्दिने मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यः । ५ । सांतपना यो नो
 मरुतः । ६ । सायं मरुद्भ्यो गृहमेधेभ्यः । ७ । अग्निना रधिं गयस्फान
 इत्याज्यभागौ । ८ । गृहमेधास आ गत प्र बुधरा वः । ९ । त्वां चित्रय-
 क्षम यद्वाहिष्ठमिति स्त्रियुक्तः । १० । न निगदमाह । ११ । न
 सामिधेनौरन्वाह । १२ । आज्यभागप्रसृतीज्येतान्ता । १३ । तस्य
 निष्कार्यं प्रातः पूर्णदर्यं ऊत्वेष्टिं मरुद्भ्यः कौलिभ्यः । १४ । प्रीलं वः
 पर्वतसित् । १५ । महाहविषि । १६ । ऐन्द्राग्रान्तानि वारुणप्रघाधि-
 कानि । १७ । माहेन्द्रो वैश्वकर्मणश्च । १८ । वाचस्पतिं या ते धामानि
 परमाणीति । १९ । उपोऽग्नौ वैश्वकर्मणः । २० । एकस्याग्निः प्रणीयते
 । २१ । अपभो दक्षिणा । २२ । न वाजिनं नावस्यथो भवति । २३ ।
 समानमन्यद्वारुणप्रघासेः । २४ । ॥ १५ ॥

अपराधे पित्र्या चिद्विरिष्टिः । १। सोमाय पितृमते पितृभ्यो वा
 सोमवद्भ्यः पितृभ्यो बर्हिषद्भ्यः पितृभ्यो अग्निध्वान्तेभ्यः । २। अग्निश्च
 कथ्यवाहनः स्त्रियकृद्भवति । ३। त्वं सोम प्र चिकितः सोमो धेनु त्वं
 सोम पितृभिरिति सोमस्य पितृमतः । ४। उदीरतामङ्गिरसो ये नः
 पूर्वं इति सोमवताम् । ५। उपहृता आहं पितृन्बर्हिषद् इति
 बर्हिषदाम् । ६। अत्र सृज ये चेहाग्निध्वान्ता इत्याग्निध्वान्तानाम् । ७।
 एकैका पाज्या द्वे द्वे पूर्वं पुरोनुवाक्ये । ८। अर्धतते जानाप्रणवे । ९। ये
 नात्पुस्तमग्र ईलित इत्यग्नेः कथ्यवाहनस्य । १०। प्राचीनापवीत्येता
 देवता यजति । ११। निगमस्यानेषु चानुवर्तयति । १२। पितृमन्त्रं
 परिहाय । १३। यज्ञोपवीतीति जातृकर्णः । १४। संप्रैवेपु स्वधाम्ने
 क्रियमाणे ये स्वधाम्ने स्वधा नम इति येयजामहवपद्धारयोः स्थाने
 । १५। दक्षिणाम्बाहार्यपचनात्यनिश्चिते चरन्ति । १६। अथेण वेदिं दक्षिणा
 तिष्ठति । १७। न च बर्हिराक्रामति । १८। उत्सर्गो जपानाम् । १९।
 कर्माणि तूष्णीं जपमन्त्राणि । २०। उपसदि चेत्याचार्याः । २१।
 कर्म तु न्यायः । २२। उपसन्तस्तेत्येकां शान्तिधेनौ चिरनूच्य नार्धेय-
 माह । २३। अपबर्हिषः प्रयाजानिष्टा नो अग्ने सुष्टेनुना त्वं सोम
 महे भगमिति जीवन्वन्तावाज्यभागौ । २४। उपहृयेतां न प्रात्रन्ति
 । २५। अवधाय भागान्प्रास्थन्ति । २६। पितृभ्यो दत्ते । २७। ॥ १६ ॥

अथा विष्टा जनयन्कर्त्तराणि स हि धृणिदुर्ध्वराय गातुः ।

स प्रशुदैद्भुद्वरुणं मध्वो अयं स्वां यत्तनुं तन्वामैरयत ॥

इति जपन्त उत्तरेणाम्बाहार्यपचनं गत्वा । १। सुसंदृप्तं त्वा वय-
 मचक्षमीमदन्तोपो षु शृणुहीत्याहवनीयमुपस्थाप्य । २। मनो त्वा

ऊवामद इति द्येन दक्षिणाग्निम् । ३। आ म एतु मनः पुनरिति
 व्रूयुः । ४। अग्निं तं मन्य इति द्येनाग्ने तं न इति च दैपदेन गार्ह-
 पत्यम् । ५। तच्चक्षुरित्यादित्यमुपस्थाय । ६। अपवर्हिषावनुयाजाविष्टा
 । ७। न सुक्तवाके यजमानस्य नाम गृह्णाति । ८। प्रथ्वन्ता च । ९।
 अम्यकान्संस्थाप्य नैवयहः । १०। अदितये वा । ११। मित्रस्य चर्व-
 णीधृतो महो आदित्यः । १२। संस्त्रितायां पौर्णमासम् । १३। ॥ १७॥
 शुनासीर्ये । १। पौष्णान्तानि वैश्वदेविकानि । २। शुनासीर्यो वायव्यं
 पयः सौर्यस्य । ३। शुनासीराविमां शुनं नः फालाः । ४। तव वाय-
 वृतस्यते ऽध्वर्यवस्यहवांसः । ५। तरणिर्विश्वदर्शतो दिवो ह्यक्म इति । ६।
 उपांशु सौर्यः । ७। अश्वः श्वेतो दक्षिणा । ८। गौर्वा । ९। सौरं वा
 द्वादशायोगम् । १०। न वाजिनम् । ११। समानमन्यद्वैश्वदेवेन । १२।
 पौर्णमासं त्वमथ्यमाने । १३।

इन्द्रश्च नः शुनासीराविमं यज्ञं मिमिक्षताम् ।

गर्भान्वत्तं स्रष्टये १६

ययोरिदं [विश्वं] भुवनमा विवेश ययोरानन्दो निहितो महश्च ।

शुनासीरावृतुभिः संविदाना इन्द्रवन्ता हविरिदं जुवेयाम् ॥ १७ ॥

इन्द्राय शुनासीराय सुवा जुहुतना हविः ।

जुपतां प्रति मेधिरः १८

प्र हव्यानि घृतवन्त्यस्मै हर्यश्वाय भरता सनेषाः ।

इन्द्र ऋभुभिर्गृह्णाणा संविदानः शुनासीरी हविरिदं जुपस्व ॥ १९ ॥

शुनं ऊवेमाश्रायन्तः । १६। माकमेधेरिष्टान्वत्तं शुनासीर्यम् । १७।

माध्यां वा पौर्णमास्याम् । १८। सोमेनोत्सर्गः पशुनेषा वा । १९।

इत्यभ्युदितयोस्त्वभ्यस्तमितयोर्वान्येन वा नष्टयोः कारणेनान्याधेये-
नात्पादयेत् । १७ । ॥ १८ ॥

उपसृष्टा चेदग्निहोत्री वाश्वेत स्रववसादिति यवसमुष्टिं प्रयच्छेत् । १ ।
उपविशेचेत् ।

अस्माङ्गीषा नियौदसि ततो नो अभयं हृदि ।

मज्जाभ्यः सर्वाभ्यो मृल नमो रुद्राय भीष्मजवे ॥

इत्याह्रंदण्डेनात्पाप

उदस्याद्देव्यदितिरायुर्यज्ञपतावधात् ।

इन्द्राय लक्ष्मी भागं मिवाय वरुणाय च ॥

इत्यनुमन्त्रयेत् । १ । देव्याथ वा दद्यात् । २ । हविषि स्तुत्वे ऽष्वाय वा
ययोरोजसा स्तुमिता रजांसि वीर्येभिर्वीरतमा शविष्ठा ।
या पठेते अप्रतीता सहोभिर्विष्णू अमन्वरुणा पूर्वहृतौ ॥

इत्यङ्घ्रिपनिमीयास्कानधित प्राजनि । दिवं देवांसृतीयं यज्ञो ऽगा-
त्ततो मा द्रविणमष्टन्तरिक्षं पितृंसृतीयं यज्ञो ऽगात्ततो मा द्रवि-
णमष्टु पृथिवीं मनुष्यांसृतीयं यज्ञो ऽगात्ततो मा द्रविणमष्टित्यनु-
मन्त्रयेत् । ४ । यद्वाङ्मणो जुगुप्सुर्न भवयेदेतद्दुष्टं लक्षणम् । ५ ।
तस्यापः प्रतिपत् । ६ । शेषे विद्यमाने तेन समापनम् । ७ । शेषाभावे
ऽन्यदुत्पादयेत् । ८ । तस्मिन्ध्ये ऽविद्यमाने यस्यामान्यतमं मन्येत
तत्प्रतिनिदधात् । ९ । एष प्रतिनिधीनां धर्मः । १० । अविकारस्य
शब्दानाम् । ११ । अप्रतद्वैते दुष्टे नावृत्तिरस्ति ह्यौचस्थान्यद्विः
संस्त्रात्य प्रयच्छेद्देवतायै । १२ । नावृत्तिः प्रतदोषे ऽस्ति लुप्यते
खिष्टदिलं भवाच्च । १३ । आल्येन परम् । १४ । अन्यासु देवता-

स्विष्टासु दुष्टेन वा शेषवति तन्त्रे प्रदानमावर्तते । १५ । सर्वेष्टिरेवे ।
 १६ । हतस्थानावृत्तिर्गुणलोपे संनिपातप्रधानत्वात् । १७ । मन्त्रं नानु-
 षंषेत् । १८ । अनुजपेदिति जाद्वकण्डः । १९ । अन्याभ्यो गृहीते
 ज्यासु वावाहितासु चोदिताभ्यः प्रयच्छेदाज्येनावहिता यजेत्
 । २० । ॥ २० ॥

दृष्टिपशुबन्धेषु घोमे च प्रायश्चित्तं ब्रह्मा लुहेति । १ । ऋग्वेदे
 चोदोषः स्याद्दूः स्यादेति गार्हपत्ये । २ । यजुर्वेदे चेद्भुवः स्यादेत्याम्ना-
 चार्यपचने । ३ । घोमे जाम्नीभीये । ४ । सामवेदे चेतस्वः स्यादेत्याह-
 वनीये । ५ । भूर्भुवः स्वः स्यादेत्यज्ञायमाने दोषे । ६ । अनुपम्लाय
 प्रसर्गे प्रतिदिशमुपम्लानम् । ७ । उपम्लायप्रसर्गे यथा प्रोक्ष्य । ८ ।
 समारोक्षप्रसर्गे मन्यनम् । ९ । नारक्षोरस्तुपम्लानम् । १० । गार्हमे-
 नानिग्न्या वाग्नीनुष्मृजेत् । ११ । प्रायश्चित्तं तु हत्वातीतानि कर्माणि
 प्रतिनिदध्यात्यतिनिदध्यात् । १२ । ॥ २१ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे तृतीयोऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम् ॥

पक्षीयजमानौ ब्रह्मम् । १ । अग्नीयातां प्राग्वत्सापाकरणात् । १ । यदन्य-
 न्नामलवणमिथुनमायेभ्यो येन च द्रव्येण यद्व्यमाणः स्यात् । १ । ॥ १ ॥
 अग्नीनन्वाद्धातीष्टिपशुवन्धेषु पूर्वेषु । १ । आहवनीये महाव्याह-
 र्त्योत्तमया । २ । प्रथमया गार्हपत्ये । ३ । दक्षिणाग्नौ मध्यमया । ४ ।
 ईडे च तृष्णीम् । ५ । आहवनीये दशमीं समस्ताभिः । ६ । महाव्याह-
 र्तीनां वा स्थाने चतस्रो विद्व्यस्तानुपूर्वेण । ७ । उपस्थानं च शेषेण ।
 ८ । अप नः शोऽशुषदधमिति सप्तमे नय यस्त्वा हृदा त्वं नो अग्ने
 अधरादिति वा दशभिः । ८ । प्राग्वे वाचमिमे स्तोममिति चोपस्थानं
 सप्तम्याम् । ९ । तृष्णीं प्रागर्हीयम् । १० । महाव्याहृतिभिः पैश्वम्
 । ११ । कौपीतकं विद्व्येन । १२ । आहवमुत्तमम् । १३ । ॥ २ ॥
 पिण्डपिष्टयज्ञोऽपराहोऽमावास्यायाम् । १ । दक्षिणाग्नेः पुरस्ताच्छूर्पं
 स्थासीं स्पर्शं पात्रीमुखलमुसले च संसाध । २ । गार्हपत्यस्य पक्षा-
 दक्षिणाग्रेषु कुशेषु स्पर्शं निधाय । ३ । उपरिष्टाद्वीक्षेन्पाच्याम् । ४ ।
 पुरस्ताच्छूर्पं स्थालीम् । ५ । आच्य सव्यं जानु नीचा मुष्टिना ग्रीहीतुं
 गृह्णाति पितृभ्याथन् । ६ । यथाधोविस्तारयतः स स्यात्पत्या सशक्त-
 स्तीक्ष्णान्दक्षिणाग्नौ अपयित्वा^९भिघायं^{१०} प्रत्यञ्चमुद्रास्य^{११}विषवि परि-
 समुद्रा परिसीयं पर्युक्ष्य^{१२} दक्षिणं जन्वाच्य^{१३} यज्ञोपवीतौ प्राङ्का-
 सीनो सेतुणेन जुहोति । ^{१४} ॥ * ॥ २ ॥

* Comm. परत्या सशक्तस्तोष्ठतानित्याऽप्य जुहोतीत्यन्तं सूत्रं तथापि द्वाप्रत्य-
 यान्तानि चतस्रो व्याख्यायन्ते ।

अग्नये कव्यवाहनाय स्वाहा सोमाय पित्रमते स्वाहा यमायाङ्गिरस्वते
पित्रमते स्वाहेति । १ । मेचणमनुग्रह्य^२ दक्षिणा दक्षिणाग्रेरपहता
असुरा रक्षांसि वेदिपद इति ख्येनोन्मृज्या^३भ्युक्ष्य^४

ये रूपाणि प्रतिमुञ्चमाना असुराः सन्तः स्वधया चरन्ति ।

परापुरो निपुरो ये भरन्त्यग्निष्टोत्रेणात्म पुदात्यप्तात् ॥

इत्युत्सुकमुन्मृष्टस्य दक्षिणार्धे निधाय^५ मूले कुशान्मक्षूनानुन्मृष्टे
निधाय^६नाववनेनिष्ठ ये च त्वामवान्विति पितुर्नामादिभ्य कुशेज्वपो
निषिञ्चत्यवाधौनपाणिना^७ । २ । एवं दक्षिणतः पितामहस्य । ३ । प्रपि-
तामहस्य च । ४ । असावेतन्ने ये च त्वामवान्विति पिण्डान्नायावनेजितं
निधाय । ५ । उभावेकस्मिन्पितृभेदे । ६ । नं जीवपितुरसि । ७ । न
जीवान्तर्हिताय । ८ । येभ्यो वा पिता तेभ्यः पुत्रः । ९ । होमान्तं वा
। १० । अथ पितरो मादयध्वं यथाभागं पितर आख्यायध्वमिति । ११ ।
उदङ्गर्थादृत्य । १२ । विरा तमगादास्त्रिणा । १३ । अमीमदन्त पितरो
यथाभागमवीक्ष्यतेति प्रतिपर्यादृत्य । १४ । तथैवावनेज्य । १५ ॥ ४ ॥
नमो वः पितरो जीवाय नमो वः पितरः शोषाय । नमो वः पितरो
धोराय नमो वः पितरो रसाय । नमो वः पितरो वसांश्च नमो वः
पितरो मृत्यवे । नमो वः पितरो मन्यवे नमो वः पितरः स्वधायै ।
नमो वः पितरः पितरो नमो वः । ये ऽथ पितरः पितरः स्य दूयं
तेषां श्रेष्ठा भूयास्य । य इह पितरो मनुज्या वयं तेषां श्रेष्ठा
भूयास्य । या अथ पितरः स्वधा युष्मार्कं सा । य इह पितर

• Comm. मेचणमनुग्रह्य । इत्यारभ्यावाधौनपाणिनेति छान्दाः । अथमक्षूना
वाक्कायान्ते ज्ञानानि प्रतिपदितावयवार्थम् ।

एधतुरभ्नाकं च । गृह्णातः पितरो दत्तेति । १। एतदः पितरो वामो
वध्वं पितर इति त्रीणि सूत्राण्युपन्यस्य । २। ऊर्जं वदन्तीरमृतं घृतं
पथः कौलासं परिसृतम् । स्वधा स्य तर्पयत नः पितृनित्युदकशेषं
निनीय । ३। अवधाय पिण्डान् । ४। अवधाय प्राञ्चीयात् । ५। ब्राह्म-
णाय वा दद्यात् । ६। अपो वाभ्यवहरेत् । ७। मध्यमपिण्डं पत्नी
पुत्रकामा प्राञ्चीयात् ।

आ धत्त पितरो गर्भं कुमारं पुष्करस्रजम् ।

यथैह पुरुषो ऽमत् ॥

इति । ८। उश्शुकमग्नौ कृत्वा । ९। सहदाष्टिन्नाननुमद्यत्य । १०।
अग्निहोत्रं सवाग्वैव सायंप्रातः । ११। स्वयंहोमश्च पर्वणि । १२।
एतेनैव धर्मेणानादितः। १३। पिण्डविद्वयज्ञः^{१३} क्रियेत । १४। ॥ ५ ॥

दक्षिणतोऽन्यायं ब्रह्मकर्म । १। यश्चात्तु विश्वायाम् । २। यजमान-
निमित्तो विपर्ययः । ३। अग्नेण यजमानमासनम् । ४। समानं होत्रा
ह्यनिरसनम् । ५। तथोपवेशनम् । ६। कर्मादौ देशव्यक्ते च । ७।
प्रागग्रता विकारः । ८। हृदस्यतिर्ब्रह्मा च यज्ञं पातु च यज्ञपतिं च मां
पातु हृदस्यतिर्देवो ब्रह्माहं मानुषो भर्भुवः स्वरोऽमित्युपविश्या । ९।
साह्यं च सर्वकर्मणाम् । १०। मन्त्रवत्सु वाग्यमनम् । ११। सर्वसु
गतिषु यथा प्रजन्त्यन्वया ततः प्रत्यायन्ति । १२। अनुसमेत्यग्नौ
प्रणीयमाने । १३। सहेष्मेनोपवेशनम् । १४। अथो ब्रह्मणो ऽग्न्याधेये
। १५। सर्वेषां वा । १६। कर्मप्रसवायामन्त्रित आमित्युक्त्वा यथाकर्म
प्रसीति । १७। ॥ ६ ॥

प्रणीताकाले वाग्यमनम् । १। हविष्कृता विशर्गः । २। इष्टे च स्थिष्ट-

कृत्यानुयाजप्रसवेन विसर्गः । १३। मित्रस्य त्वा चतुषा प्रतीक्ष इति
 प्राश्निचं प्रतीक्ष्य । १४। देवस्य त्वा सवितुः प्रसवे ऽश्विनोर्बाहुभ्यां पूष्णो
 हस्ताभ्यां प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृह्ण । १५। पृथिव्यास्त्वा नामौ सादया-
 न्यदित्या उयस्य इति प्राग्दण्डं स्तण्डिले निधाय । १६। उपकनिष्ठि-
 कपाङ्गुष्ठेन च प्राश्निचं गृहीत्वा । १७। अग्नेष्टुाश्वेन प्रात्रामीति प्राग्वा-
 संखादन् । १८। शान्तिरभीत्याचम्य । १९। प्राणान्मंष्ट्रति । १०। प्राणपा
 असि प्राणं मे पाहीति नासिके मुखं च । ११। चतुष्या असि चतुर्मे
 पाहीति वसुधी । १२। ओन्नपा असि ओन्नं मे पाहीति ओन्ने । १३।
 इन्द्रस्य त्वा जठरे सादयामीति नाभिम् । १४। केा ऽदात्कस्मा
 अदात्कामो ऽदात्कानायादात् । कामो दाता कामः प्रतिपहीता
 कामैतत्त इत्यन्वाहायं प्रतिगृह्ण । १५। ब्रह्मन्मन्त्रास्यामीत्युक्तः । १६।
 देव सवितरेतं ते यज्ञं प्राज्जहंश्स्यतये ब्रह्मणे तेन यज्ञमव तेन
 यज्ञपतिं तेन मामव देवेन सवित्रा प्रयुत इति जपित्वो प्रतिष्ठेति
 प्रधीति । १७। प्रणीतासु विमुक्तासुत्सर्जनं ब्रह्मणः । १८। प्राशनं
 ब्रह्मभागस्य । १९। ॥ ७॥

अदन्नेन त्वा चतुषावपश्यामि रायत्पोषाय सुप्रज्ञास्त्राय सुवीर्या-
 धाग्नेर्जिह्वासि सुहृर्देवेभ्यो धास्वेधास्वे मे भव यजुषेयजुष इत्यान्य-
 मवेचते पञ्जी । १। तेजो ऽसि शुक्रमस्यमृतमसि वैश्वदेवमभीत्यामन्नं
 वेदौ यजमानः । २। ध्रुवा असदभृतस्य योनौ सुरुतस्य लोके ता
 विष्णो पाहि पाहि यज्ञं पाहि यज्ञपतिमित्यामन्त्रानि हवींथ्यभि-
 मृश । ३। * पाहि मां यज्ञन्यमित्यात्मानम् । ४। दृष्टिरपि पाषाणं मे

यस्य विद्यामि विद्य मे पाप्मानमित्याचम्य ।^५ अग्ने व्रतपते व्रतं
चरिष्यामि तच्छक्यं तन्मे राधताम् । इदमहमनृताकृत्यमुपैमीत्या-
हवनीये समिधमाधाय वाचं यच्छति * ।^६ अग्ने वायो विद्यु-
चन्द्रमः सलोकतां वो ऽग्नीयेति ध्यायात् ।^७ यत्कामो वा स्यात्
।^८ अनुपदस्यमन्वाद्यमाप्रवानीत्याकाशं समुद्रं वा ।^९ ॥८॥

मयीदमिन्द्र इन्द्रियं दधात्वन्मन्त्रायो मघवानः सचन्ताम् ।

अस्माकं सन्वाग्निषः सत्या नः सन्वाग्निषः ॥

इतीक्षायासुपहृयमानायां । १ । अथ पिबस्व प्रार्थं मे पाहि प्रजां
मे पाहि पशून्मे पाहि वृद्धं मे धुत्व चवं मे धुत्व विशो मे धुत्व
दिशां कृत्तिरसि दिशो मे कल्पन्तां कल्पन्तां मे दिशस्तासु कृत्तास
राध्यासम् । अत्र पितरो मादयध्वं यथाभागं पितर आहृपायध्वमिति
वर्धिषदं पुरोलाभमभिमृष्टम् । २ । अमीमदन्त पितरो यथाभागम-
वीहृषतेति प्रत्यवधाय । ३ । प्रजापतेर्भागो ऽस्यूर्जस्वान्पयस्वानचिति-
रसि मा मे चेष्टा अमुचा अमुष्मिंलोक इह चेत्यन्वाहार्यमभिमृष्टम्
। ४ । अनुद्यालेस्विष्टेषु ब्रूहति सुचावग्नेरग्नीषोमयोदञ्जितिमनूज्येधं
वाजस्य मा प्रधवेन प्रोक्षामीत्युत्तानेन दक्षिणेन जुह्वं प्राचीमग्निरग्नी-
षोमौ तमपनुदन्तु यो ऽश्मादेष्टि यं च ययं द्विभो वाजस्यैर्न
प्रधवेनापोक्षामीति नीचा मध्येनोपसृतं प्रतीचीम् । ५ । यथादेवत-
मन्यत्र । ६ । अग्निष्टे गृहपतौ गार्हपत्ये सुवेष्टे जुहोति । ७ । ॥८॥

यं वां देवा अकल्पयन्तूर्जो भागं व्रतकृत् ।

इदं वां तेन प्रीणामि तस्य द्रव्यतमहाहाऊह स्वाहा

गन्धर्वाभ्यां नारीष्टाभ्यामहाहाड्डभ्यां स्वाहा । अग्ने इधिया अधिपते
 वायो ऽन्तरिक्षस्याधिपते सवितः प्रसवानामधिपते सूर्यं नक्षत्राणा-
 मधिपते सोमौषधीनामधिपते त्वष्टः समिधां रूपाणामधिपते मित्र
 सत्यानामधिपते वरुण धर्माणामधिपत इन्द्र त्वेष्टानामधिपते प्रजापते
 प्रजानामधिपते देवा देवेषु पराक्रमध्वम् । १ । प्रथमा द्वितीयेषु
 पराक्रमध्वमित्येवमेकोत्तरमेकादशभ्यः । १ । विश्वे देवान्त्वयस्त्रिंशस्त्रि-
 रेकादशिन उत्तरोत्तरवर्त्मान उत्तरसत्वामो विश्वे वैश्वानरा विश्वे
 विश्वमहस इह मावतास्मिन्नह्णस्मिन्त्वे ऽस्मिन्कर्मण्यस्वामाश्रित्यस्यां
 प्रतिष्ठापामस्यां देवहत्यामयं मे कामः समृध्यतां स्वाहेति यत्कामो
 भवति । १ । प्रजापत इति चतुर्थी । ४ । ॥ १० ॥

आ, व्यायतां भुवा इधिया घृतेन यज्ञंयज्ञं प्रति देवयज्ञभ्यो ।

सूर्याया ऊधो ऽदित्या उपस्य खहधारा इधिवी यज्ञे अस्मिन् ॥
 इत्याप्यायति भुवाम् । १ । समिष्टयशुर्ह्यमानमन्वारभते । २ । सदसि
 सन्ने भूयाः सर्वमसि सर्वं मे भूयाः पूर्णमसि पूर्णं मे भूया अस्ति-
 तिरसि मा मे चेष्टा अमुवा अमुजिंसेक इह चेति पूर्णपात्रमभिमृग्य
 दिशो धुदुचति । ३ । प्राच्या दिशा सह देवा अस्त्रिजो मार्जयन्ताम् ।
 दक्षिण्या दिशा सह मासाः पितरो मार्जयन्ताम् ।^५ प्रतीच्या दिशा
 सह गृहाः पशवो मार्जयन्ताम् ।^६ उदीच्या दिशा सहप ओषधयो
 वनस्पतयो मार्जयन्ताम् ।^७ ऊर्ध्वया दिशा सह यज्ञः संवत्सरो
 यज्ञपतिर्भार्जयन्तामिति ।^८ । महत्स्रवन्त्वेण दिदिस्त्रप्णीम् ।^९ ।
 आपोक्षिणीयाभिस्त्रिभिरभिमृग्य^{१०} । अच्चायं वो ययोरोजसेति
 प्राचीर्निनीयोदीचीर्वा ।^{११}

समुद्रं वः प्र क्षिणोमि स्त्रां योनिमभि गच्छत ।

अरिष्टा अस्माकं वीरा मा परा सेचि नो धनम् ॥

इत्यभिमन्त्र्य¹² । अंनोदेवीद्याभिस्तस्यभिरुनो ऽभिष्ट¹³ । समिन्द्र यः

सं वर्धसा प्रयसा सं तनूभिरगन्नाहि मनसा सं शिवेन ।

तथा सुदधो वि दधातु राय

इति प्राणान्¹⁴ ।

अनु नो मार्तुं तन्वो यदिच्छिष्टम् ॥

इति मुखं विमृश्य¹⁵ ॥ ११ ॥

विष्णुक्रमान्क्रमते * ।¹⁶ । दक्षिणाद्वेदेः ओणिदेशादाहवनीयात् । १ ।

दिवि विष्णुर्यक्रंस्त जागतेन च्छन्दसा तमहमनु व्यक्रंसि ततो निर्भक्तः

स यो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं दिश इत्यभ्युदृत्य दक्षिणं पादं हीनतरं

सथम् । २ । अन्तरिक्षे विष्णुर्यक्रंस्त वैद्युभेन च्छन्दसेति द्वितीयम् । ३ ।

पृथिव्यां विष्णुर्यक्रंस्त गायत्रेण च्छन्दसेति तृतीयम् । ४ । दिवु विष्णु-

र्यक्रंस्तानुद्युभेन च्छन्दसेति तिर्यग्विक्रामति । ५ । समान उदकः । ६ ।

अगन्म स्वरिति प्राड्डीकते । ७ । सं ज्योतिषाभूमेत्याहवनीयम् । ८ ।

समहं प्रजया सं मया प्रजा समहं रायस्योषेण सं मया रायस्योपो

वसुर्यज्ञो वसोयाम्भूथायमिति प्राड्ढेव । ९ । स्वयंभूरसि श्रेष्ठो रग्नि-

रायुर्दा अस्यायुर्मे देहि वर्चोदा असि वर्चो मे देहि तनूपा असि

तन्वं मे पाक्षीदमहमाभ्यो दिग्भ्यो ऽस्यै दिवो ऽस्मादन्तरिक्षादस्मा-

दन्नादादस्यै प्रतिष्ठायै दिषन्तं भ्रातृव्यं निर्भजामि निर्भक्तो दिष-

* Comm. आयेदिष्टीयाभिस्तस्यभिरभियस्त । विष्णुक्रमान् क्रमते इत्येवमन्तं सूत्रं । व्यवस्थानि सूत्रज्ञे आख्यायन्ते ।

भ्रातृव्य इत्यादित्यमुपस्थाप्य¹⁰ • ऐन्द्रीमावृतमावर्त आदित्यस्यावृत-
मन्वावर्त इति दक्षिणं वाङ्मन्वावृत्य¹¹ मन्वावृदेत्य गार्हपत्यम्¹² अग्रे
गृहपते सुगृहपतिरहं त्वयाग्रे गृहपतिना भूयामं सुगृहपतिस्त्वं मयाग्रे
गृहपतिना भूयाः ।

असूरि नो गार्हपत्यानि मन्तु ।

अर्धं हिमा मक्षममुष्यादिति पुचनानाम्यभिधाहृत्य¹³ भुभुवः स्वः सं
मा कानेन गमयेत्यस्याङ्गारमुपसृज्य¹⁴

यज्ञो बभूव स आ बभूव स प्र अज्ञे स ख वावृधे पुनः ।

स देवानामधिपतिर्बभूव सो ऽस्मानधिपतीन्कृणोतु ॥

इति जपित्वा¹⁵ तथैवाचम्य¹⁶ अग्रे व्रजपते व्रजमचारिधं तदशकं
तेनाराक्षं य एवास्मि सो ऽस्मीत्याहवनीये रुमिधमाधाय¹⁷ विष्टज्य
वाचं¹⁸ ॥१९॥

यो नो दूरे देष्टि यो नो अग्निं समानो निष्यो अरण्यिदग्रे ।

इधस्तेव प्रख्यायतो मा तस्योष्धेवि किंवन ॥

इत्याहवनीयस्य विद्यामाण्युपसमस्य¹⁹ गोमां अग्न इति दक्षं जपति²⁰ ।

उदयं तच्चतुः संदृशस्ते मा ष्विति यत्ते तपसस्यै ते मा वृक्षीत्या-
दित्यमुपस्थाप्य¹ । तथैवावृत्य² मन्वावृदुपदिश्या³ ।

इदं हविः प्रजमनं मे अस्तु दशवीरं सर्वगणं स्वसृष्टे ।

आत्मसनि प्रजासन्मभयसनि पशुसनि लोकसनि ।

अग्निः प्रजां वडस्तां मे करोत्वन्नं पयो रेतो अस्मासु धत्त ॥

* Comm. आदित्यमुपस्थाप्य । जपतीति सूत्रेण । स्वसृष्टानि स्वसृष्टो
वाक्यादयो ।

† Comm. प्रजातिवाम इति सूत्रात् ।

इति पयोमर्चं प्रजातिकामः । १ । दधिकाणो अकारिषमिति वा
संबुभृपन्दधिभक्षम् । २ । सं यज्ञपतिरागिषेति यज्ञमागभागं प्राश्नाति
। ३ । समिष्टयजुषा सह प्रवमति जुहोति । ४ । ॥ १३ ॥

जीवतः कर्माणि । १ । विसमाप्ते चेदग्निमेषान्तरणान्तमेकाहेषु नास्ति
तस्य समापनम् । २ । आहवनीये सर्वाणि हवींश्चतुर्प्रहत्य । ३ । मंहार्यं
रोमनखानि प्रेतस्य । ४ । आग्नित्यालंकृत्य । ५ । दक्षिणस्यां दिशि दक्षिणा-
प्रवणे देशे दक्षिणमाक्षप्रवणे [न] वा । ६ । अपेत वीतेति पलाशाग्राखया
विस्तृत्य । ७ । इत्येनोमृज्याभ्युक्ष्य । ८ । प्राग्दक्षिणाचीं चितिं कृत्वा । ९ ।
पुरस्तादाहवनीयं पद्यान्निधाय गार्हपत्यं दक्षिणतो दक्षिणाग्निम् । १० ।
अन्तरेण गार्हपत्यं दक्षिणाग्निं च कृत्वा । ११ । उत्तानं चितौ निपात्यं
। १२ । दक्षिणतः पद्यादा गामनुसारणीमजां वा रोहिणीं दक्षिणा-
सुखीं प्रोभ्य । १३ । जीवन्त्याः संश्रप्ताया वा रुक्मीं पृष्ठत उद्धृत्य ।
१४ । अम्बाहार्यपक्ष्णे कषोष्ठीं कृत्वाति द्रुवेत्यृग्यां पाण्डुराधाय ।
१५ । प्राणायतनेषु हिरण्यकलाङ्कृता । १६ । अग्नेर्वर्मिति वपया
मुखं प्रक्ष्वाद्य । १७ । दक्षिणे पाणौ जुह्वम् । १८ । उपभृतं मये । १९ ।
ध्रुवाभिरसि । २० । अग्निहोत्रहवणीं कण्ठे । २१ । सुवौ नाविकयोः ।
२२ । प्राग्निश्चरुणं दक्षिणे कर्णे । २३ । प्रणीताप्रणयनं मये । २४ ।
गिरसि कपालानि । २५ । अप्सु यावाणः । २६ । उदरे समवत्त-
धानीम् । २७ । पार्थयोः पात्रौ । २८ । स्फां दक्षिणे पार्थे । २९ ।
कृष्णाजिनं मये । ३० । उपस्थे अरणी । ३१ । ऊर्वारधौवतेत्योलू-
खलमुसले । ३२ । पादयोः प्रूर्पकटे । ३३ । पत्तो ऽग्निहोत्रपा-
त्राणि । ३४ । तानि घृतेन पृषदाज्येन च पूरयिष्य । ३५ । अयं वे

त्वत्त्वमस्मादयं ते धोनिस्त्वमस्य योनिः । जातवेदो वहंस्वेनं सुकृतां
यत्र लोकः । अयं वै त्वामजनयदयं त्वदधिजायतामसौ स्वाहेत्युपो-
हन्यग्निभिः । २६ । ॥ १४ ।

मैनमग्र इति संप्रदीप्ते दश जपित्वा सव्याहृतो ऽनवेत्तमाणाः
प्रागुदञ्चः प्रकामन्ति । १ । मृत्योः पदमित्यनुमन्त्रयते द्वाभ्याम् । २ ।
आपो हि एता सना च सोमेत्युदकं स्पृशन्ति सुक्राभ्यामनमस्मिज्जन्तो
ऽसंधावमानाः । ३ । अधावेतत्त इत्येकमुदकाञ्चलिं प्रदाय । * आपो
अस्मानित्युक्तस्य । अहतं वासः परिधाय । तच्चक्षुरित्यादित्यमुपन्याय ।
कनिष्ठपूर्वाः प्रत्यायन्ति । ४ । उदपाचे दूर्वायवमर्यापाण्योर्ध्वं गोमये
निधायान्नन्वतीत्यभक्तमश्नानमग्निमुदपाचं च संस्पृशन्ति । ५ । अधः-
ग्रथ्या हवित्यभक्षता प्रत्यूहनं च कर्मणां वैतनिवर्जमेकराचं चिराचं
नवराचं वाऽ वा संचयनाद्भूतानि । ६ । भाषाहानि वर्धयेद्युरिति ह
स्माह कौवीतकिः । ७ । अपरपदे संचित्यायुजासु राचिषु । † चंत्वमग्र
इति द्वाभ्यां सशौरेणोदकेनास्त्रोनि निर्वाप्य । ८ । पुराणे कुम्भे शरीरा-
ण्योय । ९ । उन्ने स्नात्रामीति लोष्टेनापिधाय । १० । उच्छृङ्खलेति स्वाते
निष्ठाप्य । ११ । उच्छृङ्खमानेति परिमिते ऽधाय । १२ । अरण्ये निखनन्ति
। १३ । शरीरेष्वदृश्यमानेषु बीणि षष्टिभूतानि पलाशवृक्षानि । १४ ।
तेषामावापग्यानम् । १५ । चत्वारिंशच्चिरसि । १६ । यौवायां दश
। १७ । अंसान्वंसयोर्वाङ्कोः ऋतम् । १८ । उरसि त्रिंशत् । १९ । जठरे
विंशतिः । २० । घट्टपणयोः । २१ । शिथ्रे चत्वारि । २२ । ऊर्वाः

* Comm. प्रत्यापनीति शुच्यच्छेदः । सव्यभ्यानि तु उदपाच सव्ये ।

† अरण्ये निखनन्तीति सूच्यच्छेदः ।

गतम् । १८^{२७} । त्रिंशज्जानुजडाष्टीवतोः । १९^{२८} । पादाङ्गुलीषु विंशतिः । २०^{२९} । एवं त्रीणि पष्टिप्रतानि भवन्ति । २१^{३०} । पुरुषाकृतिं कृत्वोर्णा-
 कृत्रेः परित्येष्ट्य श्ववर्णैः प्रलिप्य सर्पिषाभ्यज्याग्निभिः संस्कुर्वन्ति । २२^{३१} ।
 दक्षन्पत्नीं पूर्वमारिणीमग्निभिः संस्तुत्य सांतपनेन वान्यामानीय ततः
 पुनरादधीत । २३^{३२} । ॥ १५ ॥

अतापवर्गे परिधिकर्म । १ । आग्नेयं रोहितं चर्मोदग्नीवं प्राग्नीवं
 योत्तरलोमं पश्चादग्नेरुपस्त्रीर्योऽपविशन्ति सुशान्तेवमयान् । २ । अन्तरे-
 णाग्निं चैतांशमभ्यनमश्चानं निधाय । ३ । शम्याः परिधीकृत्वा । ४ । शमी-
 मयमिधं पास्तामं वा । ५ । पारणेन सुवेण कांश्येन वा जुहोति । ६ ।
 उपत्यक्तः समन्वारयेत् । ७ । इमं जीवेभ्यः

परैस्तु न्यतुरमृतं न आ गादेवस्ततो नो अभयं कृणोतु ।

परं वनस्पतेस्त्रिभि नः शीयतां रयिः ।

सचतां न शचीपतिः ॥

याद्वारूपे दग्नात्वाधान इति । १^१ । दादश जन्वा । १^१ । ययाहतीति
 दक्षिणमन्त्रं दाभ्यां समीप्य । १०^{१०} । अन्नं सर्पिषा संनिनीय । ११^{११} । कुशैः
 स्त्रीणामवीष्मन्महीमा नारौरिति । १२^{१२} । मरुत्सङ्गमन्त्रेण दिदिंस्त्रुणीम् । १३^{१३} ।
 उत्तिष्ठ प्रह्णणस्य इति दाभ्यां ब्राह्मणस्य दक्षिणं बाह्वमन्वारब्धानु-
 त्तिष्ठतोऽनुमन्त्रयते । १४^{१४} । अनहुहो वा पुच्छम् । १५^{१५} । अनद्वानहंतं
 वामः कांश्य दक्षिणा । १६^{१६} । दक्षिणतो वित्तं नि वर्तध्वमिति रुक्मेन
 प्रत्येनाः प्रदक्षिणं चिः पर्येति । १७^{१७} । प्रत्येनमि परिधिकर्म । १८^{१८} । ॥ १६ ॥

* Comm. कुचीतीति कृपान्तः ।

† Comm. सुष्णीमित्येवमन्त्रं सुचं । सचतां वाच्यं क्रियते ।

रुद्रं गवा यजते स्वस्त्वयनाय ।१। शूलगव इत्याचरते ।२।
 शूद्रपक्ष उपोष्य पुच्छे नचवे प्रागुदीच्यां दिशि ।३। अग्निं मथित्वा
 प्राञ्चं प्रणीय ।४। पुरस्तात्पलाशप्राञ्चां सपलाशां निखास्य ।५। तस्या
 उत्तरतः पशुमुपस्थाप्य ।६। रुद्राय त्वा जुष्टमुपाकरोमि ।७। रुद्राय
 त्वा जुष्टं प्रोक्षामि ।८। रुद्राय त्वा जुष्टं नियुनज्मीति नियुनक्ति
 पलाशप्राञ्चापाम् ।९। पर्यगृह्यतमुदञ्चं नयन्ति ।१०। तं मञ्चपयन्ति
 प्राक्शिरसमुदक्पादं प्रत्यक्शिरसं वेदक्पादमरवमाणम् ।११।

यत्पशुर्मायुमहतेरो वा पङ्क्तिरा हते ।

अग्निर्मा तस्मादेनसो जातवेदाः प्र मुञ्चतु ॥

स्वाहेति रवमाणे जुहेति ।१२। वषामुद्भृत्य प्रत्वा^{१३} पूर्वे ऽग्नौ
 अपथिर्वाभिघार्योदास्य^{१४} शिवंशिवमिति चिः पर्युत्थार्ज्याज्जतीर्जुहे-
 ति ।१५। ॥ १०॥

या तिरस्त्री नि पद्यते अहं विधरणी इति ।

तां घृतस्य धारया युजे सप्तधंमीमहम् ॥

स्वाहा ।१।

यन्नेदं सर्वं तमिमं इवामहे ।

स मे कामान्कामपतिः प्र यच्छतु ॥

स्वाहेति द्वितीयां ।१। अग्ने पृथिव्या अधिपत इति द्वितीयां ।२।
 प्रजापत इति चतुर्थीम् ।३। चौणि पलाशपलाशाणि मध्यमानि
 मंदबोपस्तीर्य^४ । * वषामवधायामिघार्य^५ ।

यावतामहमीशे यावन्तो मे अमात्याः ।

तेभ्यस्त्या देव वन्दे तेभ्यो नो देव मृल ॥

वेद ते पितरं वेद मातरं द्यौस्ते पिता पृथिवी माता । तस्मै ते
देव भवाय शर्वाय पशुपतये उषाय देवाय महते देवाय रुद्राये-
शानायाशनये स्वाहेति वर्षां ऊत्वा^१ अनुमहरति पलाशानि ।^२
वषाथपण्थौ च ।^३ दशाय ते प्रतिदर्शाय स्वाहेत्युत्तरामाज्याज्जतिं
ऊत्वा तथैव पर्युत्तति ।^४ पश्चिमे ऽग्नौ स्वास्तीपाकं अपयति ।^५
उत्तरतो ऽवदानानि ।^६ स्वास्तीपाकं यूपं मानमाज्यमिति संनि-
नीय शंयोः शंयोरिति जिः पर्युत्स जुहोति ।^७ ॥ १८ ॥

भवाय स्वाहा शर्वाय स्वाहा रुद्राय स्वाहेशानाय स्वाहामये स्विष्ट-
कृते स्वाहेति ।^८ तथैव पर्युत्स ।^९ तान्येव संनिनीय ।^{१०} अग्नौ
पश्चिमे ।^{११} भवान्यै स्वाहा शर्वाण्यै स्वाहा रुद्राण्यै स्वाहेशानान्यै
स्वाहामन्यै स्वाहेति ।^{१२} समानं पर्युत्तणम् ।^{१३} पला विकर्तनात्पला-
शानि प्रागुदक्षि निधाय*^१ तेषु लोहितंमिश्रमूत्रधमवधाय^२
रुद्रसेनाभ्यो ऽनुदिशति ।^३ आघोषिणः प्रतिघोषिणः संघोषिणो
विचित्रयः श्वमनाः क्रव्याद एष वो भागन्तं जुषध्वं स्वाहेति ।^४
यजमानस्योपतिष्ठते ।^५ ॥ १९ ॥

भूपते भुवपते भुवनपते भूतपते भूतानां पते महतो भूतस्य पते
मृल नो द्विपदे च चतुष्पदे च पञ्चमे मृल नश्च द्विपदश्च चतुष्पदश्च
पशूयो ऽस्मान्देष्टि यं च वयं द्विभौ दुरापुरो ऽमि मच्छायो ऽधि-

नामेन । तस्य ते धनुर्हृदयं मन इयवश्चतुर्विसर्गसं त्वा तथा
वेद नमस्ते अमु सोमस्त्वावतु मा मा हिंसीः ।

यावरण्ये पतयतो वृकौ जञ्जमताविव ।

महादेवस्य पुत्राभ्यां भवर्गवाभ्यां नमः ॥१॥

कद्रुद्रायेमा रुद्राया ते पितरिमा रुद्राय ग्यिरधन्वन इति च
सूक्तानि । १। वरो दक्षिणा । २। उपाकरणं प्रोक्षणं पर्यग्निकरण-
मित्याहुतः पाशुबन्धिक्यः । ४। पलाजग्राखेति देवतायै वर्षा देवतायै
हविः स्विष्टकृते चान्येषां पशूनाम् । ५। आग्नेयः सौम्यद्याज्यभागौ
देवतायै वर्षा देवतायै हविः स्विष्टकृते चाज्याहुतिद्यानुमतये
स्याल्लौपाकानाम् । ६। ॥ २० ॥

पलर्था भवन्त्याचार्य ऋत्विक् अशुरो राजा स्वातकः प्रिय इति ।

१। उदङ्मुखः प्राङ्मुखो वा

अष्टं वर्गं सादृशकां विद्युतामिव सूर्यः ।

इदं तमधि तिष्ठामि यो अस्मां अभि दासति ॥

इति कूर्चमथ्यास्ते ऽधितिष्ठति वा । १। विराजो दोहो ऽसि विराजो
दोहमग्रीय मयि पद्याये विराजो दोह इति पार्थं प्रतिगृह्य । २।
अर्घ्यमित्युक्तो ऽपः प्रतिगृह्य । ४। आपमनीयमित्युक्त आपोहिष्ठीया-
भिस्तिष्ठभिरेकैकयाचम्य । ५। मधुपर्कं इत्युक्तो यथा प्राश्निचं तथा
प्रतीक्ष्य । ६। तथा प्रतिगृह्णाति । यश्च मे ब्रह्मवर्चमायेति विकारः । ७।
प्रतिगृह्य सव्ये पाणौ कृत्वाङ्गुष्ठेनोपकनिष्ठिकया च पूर्वार्धेऽनुपहत्य
पूर्वार्धे कांस्यस्य निक्षिप्यति वषवस्त्वाग्निराजानो भवत्यन्विति । ८।
पितरस्त्वा यमराजानो भवत्यन्विति दक्षिणार्धादक्षिणार्धे । ८।

आदित्यास्त्वा वरुणराजानो भक्षयन्त्विति पयार्धात्पयार्धे । १० ।
 रुद्रास्त्रेन्द्रराजानो भक्षयन्त्वित्युत्तरार्धादुत्तरार्धे । ११ । विश्वे त्वा देवाः
 प्रजापतिराजानो भक्षयन्त्विति मध्यादूर्ध्वम् । १२ । मरुतमरुतगन्त्रेण द्वि-
 र्द्विस्तृष्णीम् । १३ । महाव्याहृतिभिस्त्रिष्टुभिरेकैकया प्राश्रय । १४ । अनु-
 पाय चतुर्थम् । १५ । ब्राह्मणायोच्छिष्टदानम् । १६ । सर्वपार्श्वं वा । १७ ।
 अपो ऽत्राभ्यवहरणम् । १८ । श्नोदेवीयाभिस्तमष्टभिरुरो ऽभिस्तृण्य
 । १९ । समानं प्राणसंमर्शनम् । २० । सुखविमार्जनं च । २१ । आ-
 गोः प्रवदमास्तृष्णीम् । २२ । गौरित्युक्त^{२३} आं कुहत् । २३ । माता
 रुद्राणामिति जपित्वोसुसृजत दृष्टान्यत्त्विति वा । २४ । कूर्चः पाद्य-
 मर्थमावसनीयं मधुपर्कं गौरिति वेदयेत् वेदयेत् । २५ । ॥ २१ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे चतुर्थो ऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

आर्ययान् यूगो ऽनूषानानृत्विजो वृणीते सोमेन यज्यमाणः । १ ।
 चतुरः सर्वान्या । २ । चन्द्रमा मे दैवो जग्नोत्युषांश्च त्वं मानुष
 इत्युचैः । ३ । एवं सर्वान् । ४ । आदित्यो मे दैव उद्गाता त्वं मानुषः
 । ५ । अग्निर्मे दैवो होता त्वं मानुषः । ६ । वायुर्मे दैवो ऽध्वर्युस्त्वं
 मानुषः । ७ । प्रजापतिर्मे दैवः सदस्यस्त्वं मानुषः । ८ । सतवो मे
 दैव्या होषाग्रंसिनो यूयं मानुषाः । ९ । भर्गं मे वोचो भद्रं मे
 वोचो भूतिं मे वोचः त्रियं मे वोचो यज्ञो मे वोचो मयि भर्गो
 मयि भद्रं मयि भूतिर्मयि श्रीर्मयि यज्ञ इति वृतो जपित्वा कश्चि-
 न्नाहीनानुदेग्न्यस्ताविज्यनीतदक्षिणानामन्यतम इति वृष्ट्वा प्रति-
 गृह्णीति प्रत्याचष्टे वा । १० । ॥ १ ॥

प्राचीनप्रवणं देवयजनम् । १ । प्रागुदक्प्रवणं यज्ञकामस्य । २ । अनु-
 ब्रुवन्त्यथ होताश्वनीयमादित्यमपथ पश्चेत्तद्ब्रह्मवर्चस्कामस्य । ३ । गृह-
 पते दीक्षा पुण्ये नक्षत्रे समापनं च । ४ । ॥ २ ॥

अपराक्ते दीक्षणीयाग्नावेष्णवीष्टिः । १ । पौर्णमासीविकारः । २ । पञ्च-
 दशमाभिधेनौका । ३ । उषांश्च हविः । ४ । विराजौ स्विष्टकृतः । ५ ।
 नित्ये वा । ६ । उपहृतो ऽयं यजमानो ऽस्य यज्ञस्यागुर उदृचम-
 शीयेत्याग्राप्ते ऽयं यजमानो ऽस्य यज्ञस्यागुर उदृचमशीयेत्याग्राप्ता
 इत्याशिषां स्यान् इत्यायां मुक्त्वाके च प्राक्तार्तीयस्वनिक्याः पुरोना-

शेलायाः । ७। न सूक्तवाके यजमानस्य नाम गृह्णाति प्राक् सवनीयात् । ८। पक्षीसंयाजान्ता च । ९। ॥३॥

अध्वर्युमन्वारभ्यौदुग्धभणानि जुहुनं याजमानं मनो मे मनसा दीचतां वाक्मे वाचा दीचतां प्राणो मे प्राणेन दीचतां चतुर्मे चतुषा दीचतां ओत्रं मे ओत्रेण दीचनामिति । १। आहुतीर्वा जुहुयात् । २। एकदीवे शोपस्थानम् । ३। मनो दीक्षामुपैमीत्याहवनीयम् । ४। वाचं दीक्षामुपैमीति गार्हपत्यम् । ५। प्राणं दीक्षामुपैमीति दक्षिणाग्निम् । ६। अपरिमिता दीक्षास्त्रासामपवर्गे ॥४॥

प्रायणीयेष्टिः । ७। यथां स्वस्तिमग्निं सोमं सवितारं चाग्नेनादिति चक्षणा । १। स्वस्ति नः पयसासु स्वस्तिरिद्धि । २। अग्ने नयाग्ने त्वं पारय । ३। त्वं सोम प्र चिकितो या ते धामानि हविषा । ४। तत्सवितुर्वरेणं य इमा विद्या जातानि । ५। सुचामाणं महीमूषु । ६। पञ्चदशसामिधेनीका । ७। उपार्श्वहविः । ८। नाज्यभागौ भवतः । ९। त्वं चित्रवस्तम यदा-
हिष्ठमिति स्विष्टकृतः । १०। शंखन्ता च । ११। ॥५॥

क्रीत्वा राजानमाधाय शकटे सोमाय पर्युल्लमाणायेत्युक्तः । १।

भद्रादभि श्रेयः प्रेहि वृहस्पतिः पुरस्ता ते अन्त ।

अधेमवस्य वर आ वृथित्या आरे शत्रून्कृणुहि सर्ववीरः ॥
इत्यन्तरेण वर्त्मनी तिष्ठन्नूच्य । २। इमां धियं शिन्वमाणस्य वनेषु व्यन्तरिचं सोम यास्त इति चतस्रोऽनुसंयजन्तरेण वर्त्मनी । ३। शालामयेण शकटमवस्थाप्य प्रपादयन्ति राजानम् । ४। येन व्रजेयुस्ते-
नानुसमियात् । ५। या ते धामानि हविषेत्यनुप्रपद्य । ६। अयेणाहव-
नीयं दक्षिणा तिष्ठन्नागन्देव इति परिधाय । ७। उपसृग्मोऽसृज्यते

। ८। मदन्तीभिर्दकार्यो ऽत ऊर्ध्वमाग्नीषोमप्रणयनात् । ८। ॥ ६॥
 आतिथ्या वैष्णवीष्टिः । १। पौर्णमासीविकारः । १। विष्णोर्नु कं प्र
 तद्विष्णुः । १। होतारं चिन्नरथं यस्वा स्वय इति स्मिष्टकृतः । ४।
 अग्निमन्यनीयाद्यामन्ने हविषि । ५। उपांशुहविः । ६। इक्षान्ता । ७। ॥ ७॥
 उपसृग्म सर्वैः । १। अनाष्टमस्यमाष्ट्यं देवानामोजो ऽनभिग्रस्यभि-
 ग्रसिपाः । अनभिग्रसेन्यमञ्जसा मत्स्यमुपगेवं सुविते मा धा इति
 सहिरण्यं ध्रौवमाज्यं पाचीस्यं बर्हिष्यामन्नं तानूगम्यं समवमृश्य । १।
 उपसृग्यापेणाध्वनीयं परीत्यांशुपसृग्मन्तो राजानमाप्याययन्ते ।

अंशुरंशुष्टे देव सोमा प्यायतामिन्नायैकधनविदे ।

आ तुभ्यमिन्द्रः प्यायतामां त्वमिन्द्राय प्यायस्व ।

आ प्याययाम्नाम्बखीन्धन्या मेधया खसि ते ।

देव सोम सत्यामुदृचमग्नीयेति । १।

यमादित्या अंशुमा प्याययन्ति यमचित्तिमचितयः पिबन्ति ।

तेन नो राजा वरुणो बृहस्पतिरा प्याययन्तु भुवनस्य गोपाः ॥

इत्युरांस्यभिमृश्य । ४। उपसृग्म दक्षिणोक्तानाम्पाणीन्मस्तरे निधाय
 निष्क्रुवन्ते दक्षोक्तानानपराष्टे । एष्टां रायः प्रेषे भगाय ऋतमृत-
 वादिभ्यो नमो द्यावापृथिवीभ्यामिति । ५। आप्यायनप्रभृत्युपसृग्मप-
 सदि संस्थितायाम् । ६। ॥ ८॥

अप्रवर्यः प्रथमयज्ञः । १। विकल्पः ओषियस्य । १। उत्तरेण गार्ह-
 पत्यम् । १। महावीरपात्रेषु साधमानेषु पूर्वया दारा ज्ञातां प्रपद्य * ।

उत्तरेणाहवनीयं खरौ पात्राणि च गत्वा ^५ पश्चादुपोपविश्य ^६ होत-
रभिष्टुहीत्युक्तः ^७ अनवानमेकैकां सप्रणवामभिष्टौति । ^८

ब्रह्म जज्ञानं प्रथमं पुरस्ताद्वि सीमतः सुरुचो वेन आवः ।

म बुध्या उपमा अस्त्र विधाः सतय योनिमसतय वि वः । ^९

इयं पित्रे राशेरत्यये प्रथमाय जनुषे भूम नेष्टाः ।

तस्मा एतं सुरुचं ज्ञारमह्यं घर्मं श्रीणन्ति प्रथमस्य धासेः । ^{१०}

अभि त्वं देवं सवितारमोण्डोः कविकतुम् ।

अर्चामि सत्यमवं रत्नधामभि प्रियं मतिं कविम् ।

ऊर्ध्वा यस्यामतिर्भा अद्विद्युतत् सवीमनि ।

क्षिरपाणिरमिभीत रुक्मतुः कृपा स्त्रसृपा स्त्ररिति वा । ^{११}

अञ्जनि यमिति विले ऽज्यमाने । ^{१२} सं सीदस्वेति साद्यमाने । ^{१३}

भवा नो अग्ने सुमनास्तपो व्यग्ने यो नः सनुत्य इत्यङ्गारेषूपोह्यमानेषु

। ^{१४} कृणुष्व पाज इति पञ्च । ^{१५} परि त्वा निर्वणो ऽधि द्वयोः । ^{१६}

शुक्लं ते अर्चन्विभर्षि । ^{१७} पतङ्गमर्कं सक्ते द्रष्टुस्तेति सक्ते । ^{१८}

पवित्रं त इति द्वे । ^{१९}

नि यत्पवित्रं धिषणा अतन्यत घर्मं शोचन्तं प्रणवेयु धिभ्रतः ।

समुद्रे अन्तरायवो विचक्षणं विरक्तो नाम सूर्यस्य मन्मत । ^{२०}

अयं वेन इति सक्तं नाके सुपर्णमित्युद्धृत्य । ^{२१} गणानां त्वेति

सक्तम् । ^{२२} बृहददेम विदधे सुवीरा इति वीरकामायै वीरं

ध्यायात् । ^{२३} का राधदिति नव । ^{२४} आ नो विश्वाभिरुतिभिरिति

तिष्ठः । ^{२५} प्रातर्यावाणेति पूर्वाह्णे सक्तम् । ^{२६} आ मातीत्यपराह्णे

। ^{२७} सर्वमीलेद्यावीयसुत्सृज्य वाचम् । ^{२८} उत्तमां परिशिष्य रुचितो

धर्मं दत्तुं ॥ इत्युच्यते ॥ १२९ ॥ उत्तमया परिधाय ॥ १३० ॥ उप-
स्पृश्यात्पायावकाशानामनुवाकेन मद्यानीरमुपम्यायोपस्पृश्यापविशति
॥ १३१ ॥ ॥ ८ ॥

उप इय इति गत्याह्वयमानायाम् ॥ १ ॥ हिंरुषतीत्यायत्याम् ॥ २ ॥
अभि ता देव सवितरित्यभिधीयमानायाम् ॥ ३ ॥ समी वत्सं सं वत्स
इवेत्युपसृज्यमानायाम् ॥ ४ ॥ यत्ने स्तन इति स्तनं वत्से ऽभिपद्यमाने
॥ ५ ॥ गौरमौमेदित्युच्यमाने ॥ ६ ॥ नमचेदुप सीदत संजानाना इत्यु-
पसीदति ॥ ७ ॥ दोहेन गां दुहति सप्त दशभिरात्मन्वत्

समिद्धो अग्निरग्निना तप्तो वां धर्मं आ गतम्-।

दुहन्ते गावो वपणेष धेनवो दत्ता मदन्ति कारवः ॥

समिद्धो अग्निर्दृष्ट्वा रयिर्दिवस्तप्तो धर्मो दुहन्ते वामिषे मधु ।

वयं हि वां पुहन्तमासो अग्निना हवामहे सधमादेपु कारवः ॥

तदु भयवतममिति दुह्यमानायाम् ॥ ८ ॥ अधुचपुत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत
इत्युत्तिष्ठति ॥ ९ ॥

उप द्रव पयसा गोधुमो पु सा धर्मं मिश्र पय उन्मिषायाः ।

त्रि नाकमव्यसविता दमूना अगु वाशश्चिवो सप्रणीते ॥

इत्याह्वियमाणयोः पयसोः ॥ १० ॥ आ सुते मिश्रत श्रियमा नूनमग्नि-
मोर्षदिरित्यामिष्यमानयोः ॥ ११ ॥ उदु य देवः सविता हिरण्ये-
त्युच्यमाने ॥ १२ ॥ कर्मविपर्यासे यथाकर्म ॥ १३ ॥ प्रैतु ब्रह्मणस्पति-
रिति प्रजगमु ॥ १४ ॥ नाचे सुपर्णेमित्यनुसंयन् ॥ १५ ॥ होह्यदन
उपविश्य ॥ १६ ॥ धर्मस्य यजेत्युक्तः ॥ १७ ॥ उभा पिपतं

तप्तो वां धर्मो नक्षति स्तप्तोता प्रोवाध्वयुंरति प्रयस्यान् ।

मधोर्गुग्धस्याग्निना तनाया वीतं पातं पयस उल्लियायाः ॥

इति समस्ताभ्यां वषट्कृत्य । १८ । घर्मस्थाग्ने वीहीत्यनुवयङ्करोतीति
पूर्वाह्णे । १९ । अथापराह्णे । २० । अस्य पिबतं

यदुल्लियास्त्राद्धतं घृतं पयो ऽयं तु वामश्विना भाग आ गतम् ।

माध्वी धर्तारा विदथस्य सत्पती तत्र घर्मं पिबतं रोचने दिवः ॥
इति समस्ताभ्यां वषट्कृत्य । २१ । तथैवानुवयट्कृत्य । २२ ।

स्वादाहृतः शुचिर्देवेषु घर्मो यो अश्विनोश्चमसो देवपानः ।

तमीं विश्वे अमृतासो जुषाणा गन्धर्वस्य प्रत्याम्ना रिचन्ति ॥

इत्यभिष्टुत्य । २३ । सखे सखायमित्यायति । २४ । गन्धर्व इत्येति
साद्यमाने । २५ । तं घेमित्येति प्रागाधिकानावर्त्यति । २६ । हवि-
र्हविष इति पुरा होमात् । २७ । प्राणमसो होतुः । २८ । प्रत्यहो
यजमानस्य । २९ । दधिघर्मं च । ३० । ऊतं हविर्गन्धु हविरिन्द्रतमे
ऽग्रावग्याम ते देव घर्मं मधुमतो वाजवतः पितुमत इति भक्षमन्त्रः
। ३१ । संवाद्यमानेषु महावीरपात्रेषु

आ यस्मिन्सप्त वासवा रोहन्ति पृथ्वा रुहः ।

अपिर्हि दीर्घश्रुतम इन्द्रस्य घर्मो अतिथिः ॥

इत्यभिष्टुत्य । ३२ । सयवसादिति परिधाय । ३३ । उपसृग्मोऽसृज्यते
। ३४ । सत्ये वाहत्याग्नीप्रीये प्रवर्ग्यः स्तुते वदिष्यवमाने माध्यन्दिने
च । ३५ । प्रस्तुरे निष्कृत्य ॥ १० ॥

उपसदा चरन्ति सप्रवर्ग्यं प्रवर्ग्यं संस्थाप्य । ३६ । उपसद्यायेति पूर्वाह्णे
तिस्रः मामिधेनीरनवानमेकैकां सप्रणवां चित्रिराह । ३७ । इमां मे
अग्ने समिधमिति तिस्रो ऽपराह्णे । ३८ । तृतीयेन पूर्वस्थां वचनेनोत्तरां

मंधायावस्यति । २। अग्निमावह सोममावह विष्णुमावहेति प्रणवेन
 मंधाय । ४। सुगादापनेन सुचावादाय । ५। उपांशु यजति । ६।
 अग्निर्वाणि य उय इव । ७। तं सोम क्रतुभिरवाहं युतु । ८। यः
 पूर्याय तसु स्तोतारः । ९। चावदादिष्टं कुर्यात् । १०। विपर्यामो ऽपराहे
 याज्यापुरोनुवाक्यानाम् । ११। इमां मे अग्ने समिधमिति द्वितीये
 ऽहनि पूर्वाहे तिस्रः समिधेनीः । १२। उपसद्यायेत्यपराहे । १३। यथा
 प्रथमे तथा तृतीये । १४। स्वकास्त्रास्तु विवर्धेरन् । १५। अहरहर्वा
 विपर्यासः । १६। उपवसये प्रातरहमे चरणे संश्राप्य । १७। ॥ १२ ॥
 अग्निप्रणयनमप्रवर्गे । १। महावोरपाचोदासनं सप्रवर्गे । २। तच्च प्रस्तोता
 साम गायति । ३। तच्च होतुर्निधनोपायः । ४। व्याख्यातमग्नि-
 प्रणयनम् । ५। ॥ १२ ॥

हविर्धानप्रवर्तनायामन्वितः । १। दक्षिणस्य हविर्धानस्योत्तरं वर्त्मान्त-
 रस्य । २। दक्षिणमन्तरेण तिष्ठन् हविर्धानाभ्यां प्रवर्त्यमानाभ्यामित्युक्तः । ३।

अपेतो जन्मं भयमन्यजन्मं च वचहन् ।

अप चक्रा अस्तसुत ॥

इति दक्षिणेन प्रपदेन प्रत्यक्षं लोगमपास्य । १। प्रेतां यज्ञस्येति
 तिष्ठन्ननुत्थ । ४। द्यावा नः पृथिवी इमं तयोरिदृतवद्यमे इवेति
 दक्षिणस्योत्तरं वर्त्मान्पनिश्रितो ऽनुसंयन् । ५। अधि दयोरिति च्छदि-
 श्या धीयमाने । ६। विद्या रूपाणि प्रतीति परिशीयमाणयोः । ७।
 आ वासुपस्यमिति नंभस्त्रयोः । ८। कर्मविपर्यामे यथाकर्म । ९। परि
 त्वा गर्वण इति परिधाय । १०। यच्च तिष्ठन् प्रथमामश्ववोचत्त-
 स्मिन्लोत्सृज्यते । ११। ॥ १२ ॥

मितेपु यज्ञागारेष्वग्नीषोमी प्रणयन्ति । १ । तन्ममृत्यादूबन्धायाः
संस्थानादन्तरेण चात्वालोत्तरौ तीर्थम् । २ । तेन प्रपद्य । ३ । उत्त-
रेणाग्नीषीयं धिष्णं मदस्य गत्वा । ४ । उत्तरेणाध्वर्यू यज्ञपात्राणि च
पूर्वया द्वारा गालां प्रपद्य । ५ । गालामुखीयस्य पद्यादुपविशति । ६ ।
अग्नीषोमाभ्यां प्रणीयमानाभ्यामित्युक्तः । ७ ।

सावीर्हि देव प्रथमाय पिबे वर्षाणमसौ वरिमाणमसौ ।

अथासम्भं सवितः सर्वताता दिवेदिव आसुवा भूरि पयः ॥

इत्यासीनो ऽनुच्य । ८ । उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्यते । ९ । प्रैतु ब्रह्मणस्यतिः
। १० । द्योता देव उप त्वाग्र इति ह्यसौ । ११ । भूतानां गर्भमादध
इति गर्भकामासौ गर्भं ध्यायादुत्तरेण मदो ऽनुसंयन् । १२ । आग्नी-
धौये ऽग्निं निदधति । १३ । अग्ने जुषस्वेत्याजतौ ह्ययमानायाम्
। १४ । उत्तरेणाग्निं सोमो जिगातीति तिस्रो ऽनुसंयन् । १५ । उप
प्रियमित्याहवनीये ह्ययमानायाम् । १६ । तमस्य राजेति प्रपाद्य-
माने । १७ । अन्तश्च प्रागा इत्यनुप्रपद्य । १८ । दक्षिणे हविर्धाने
राजनि सन्न उत्तरतो दक्षिणा तिष्ठञ्छेतो न योनिं गणानां
त्वासाभ्राद् याम् । १९ । एवा वन्दस्मेति परिधाय । २० । सव्याहृद-
विधानयोः पूर्वस्थां द्वाहुपविशति । २१ । अपरया द्वारा प्रपाद्यमाने
ऽनुसमेति द्योता । २२ । समानमनुवचनम् । २३ । दक्षिणाहृदपरया द्वारा
निष्क्रम्य सव्याहृदुत्तरेण हविर्धाने गत्वा तत्रैवोपविशति । २४ ॥ १४ ॥

अग्नीषोमीयेणोपवसथे पशुना यजते । १ । यूपायाज्यमानायेत्युक्तो
ऽज्जन्ति त्वमित्यन्वाह । २ । उच्छ्रीयमाणायेत्युक्त उच्छ्रयस्य वनस्पते
समिद्धस्य श्रयमाणः पुरस्ताज्जातो जायत ऊर्ध्व ऊ पु ण ऊर्ध्व

नः । २। परिवीयमाणायेत्युक्तो युवा सुवासा इति परिधाय^४ तिष्ठन्-
 स्वाहाग्निमन्यनीयाः । ३। यज्ञेन यज्ञमिति परिधाय^६ सामिधेनीर-
 न्वाह । ४। यद्देवतामाताह्वानन्तरं वनस्पतिम् । ५। अध्वर्युं मंगुश
 तिष्ठति । ६। मित्रावरुणयोस्ता प्रभात्येः प्रमिषा प्रथच्छामि यज्ञ-
 स्सारिष्या इति यज्ञमज्ञो मैत्रावरुणाय दण्डं प्रथच्छति । ७। तेनैव
 मन्त्रेण यथार्थं प्रतिपद्य^{११} दक्षिणेन होतारं दक्षिणादृत्पूवंः प्रति-
 पद्यते । ८। उत्तरेण हविर्धाने दक्षिणेनाग्नीध्रीयं धिष्ण्यं गत्वा पूर्वया
 द्वारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्ण्यं पद्यादुपविष्टैकादश प्रयाजान्य-
 जति । ९। ॥१५॥

प्रैषा मैत्रावरुणस्य । १। उप्रैषे च पुरोगवाक्याः । २। तथानुवचनानि
 । ३। "प्रक्षाणस्तिष्ठन्दण्डे पराक्रम्य^४ समिधः प्रेष्येत्युक्तो होता यच्चदग्निं
 समिधेति प्रेष्यति । ५। आप्रियः प्रयाजयाज्या^६ यदार्धं हो यज्ञमानः
 । ७। समिद्धो अद्य मनुष इति वा सर्वेषाम् । ८। स्वा तु नारा-
 शंसौ तद्वयाजस्य । ९। दशभिश्चरित्वा पर्यग्नय इत्युक्तो ऽग्निर्होता नो
 अध्वर इति तिष्ठेत् न्वाह । १०। उपप्रेष्य होतरित्युक्तो ऽजैदग्निरित्यु-
 पप्रेष्यमाह । ११। उक्त उपप्रेष्ये ऽग्निं होता । १२। ॥१६॥

देव्याः अगितार उत च मनुष्या आरभध्वमुपनयन मेधा दुर आ-
 गावता मेधपतिभ्यां मेधम् । १। प्राक्षा अग्निं भरत कृणीत धर्हिरेभ्यं
 माता मन्यतामनु पितानु भ्राता मनभ्यां ऽनु सखा मयूयः । २। उदी-
 चीनां अस्य पदो निघन्तास्म्ये चतुर्गमयतादातं प्राणमन्ववष्टजतादन्तं-
 रिचमसं दिग्म ओचं प्रथिवीं गरीरम् । ३। एकधास्य त्वत्माद्यातात्पुग

नाभ्या अपिशमो वपासु तिखदनादन्तरेवोच्चाणं वारयध्वात् । ४ । ग्नेनमस्य
 वत्तः कृणुतात्प्रथमा बाह्व शला दोषणौ कथ्येवांमाच्छिद्रे श्रोणी
 कवपोरु स्लेकपर्णाष्टीवन्ता । ५ । पञ्चिंशतिरस्य वद्भ्यस्ता अनुष्ठोच्या-
 वयताद्वाचंगात्रमस्यानूनं कृणुतात् । ६ । ऊवध्यगोहं पार्थिवं धनतात
 । ७ । अग्ना रक्तः संसृजतात् । ८ । वनिष्टुमस्य मा राविष्टोक्कं मन्व-
 माना नैदस्तोके तनये रविता रवच्छमितार इत्यग्निगौ नवम उच्छ्रामः
 । ९ । अग्निगौ शमीध्वं सुशमि शमीध्वंशमीध्वमग्निगौ इति षिः
 परिधायोपांशु अपत्युभावपापयेति । १० । न पशू मंज्जणमानमौषेत
 । ११ । वृषदाज्यावेक्षणं प्रायश्चित्तम् । १२ । ऋचं वा वैष्णवीं जपेत्
 । १३ । ॥ १७ ॥

स्तोकेभ्य इत्युक्तो जुषस्य सप्रथमममिमं नो यज्ञमिति च तृक्तमन्वाह
 । १ । स्वाहाकृतिभ्य इत्युक्तो होता यचदग्निं स्वाहाज्ययेति प्रैष्यति
 । २ । अग्नीषोमास्तमा याज्या । ३ । अन्तरेणोत्तमं प्रयाजं वपां च
 वाग्यमनम् । ४ । नाज्यभागौ यजति । ५ । वृधन्वन्तौ वा । ६ । दार्श-
 षौर्णमासिका निगमास्तेषु निगच्छतः । ७ । न प्रैषेपु । ८ । अग्नीषोमा-
 विममिति वपायाः पुरोनुवाक्या । ९ । होता यचदग्नीषोमाविति
 प्रैषः । १० । युवमेतानौति याज्या । ११ । यथापपद्यसुपनिष्कस्येद-
 माप इति तत्त्वेन चालाल उपसृग्योत्तृज्येते । १२ । ॥ १८ ॥

पशुपुरोलाभायामन्वितावाहीधौयसुत्तरेण होतुय गत्वा यथा-
 धिष्ण्यमुपविशतः । १ । यथर्थानि विभवादर्थं साधयन्ति । २ । पुरोलाशः
 स्विष्टकृत्समवाये ऽपि । ३ । अतुल्यानामनूहेन । ४ । न निगमाः सन्ति
 पशुतन्त्रे बोधमानानाम् । ५ । अग्नीषोमा यो अवेति पुरोलाशस्य

ओम् ।

ध्यास्यातो ऽग्नीषोमीयः प्रकृतिः पशूनाम् । १ । आर्षमात्रां मन्त्राणां
 प्रकृतौ । २ । यथाद्यं सुत्तरस्यां ततावर्धविकारस्योत्पत्तिरूपेणानभिधा-
 नाच्छब्दविकारमूहं द्रुवते । ३ । चक्षु विकारो न विद्यते । ४ । यज-
 मानाभ्यां यजमानेभ्यः^५ मेधपतये मेधपतिभ्यः^६ मेधौ मेधान्^७
 आददाद्^८ घन्तु घसन्तु^९ अघंसदघमन्^{१०} अघदलन्निति वा^{११}
 रभौर्यामाविव रभौर्यस इव^{१२} अघभीदघभीयुः^{१३} अवीदधतावी-
 दधन्त^{१४} अग्न्यासुः^{१५} नदध्यासुः^{१६} अचीकसेतामचीकमन्त^{१७} इत्यर्थ-
 भेदाच्छब्दविकारः । १८ । पर्हिद्यन्तुः श्रोत्रं प्राणो ऽसुस्त्वह्नाभिरुष्मा
 शान्तिनामानि श्मेनं शला कशपा कवपा स्त्रेकपर्णोवधगोहमन्त्रेति
 यथासमाक्षतम्^{१९} । चोदनासंदेहे च । २० । शेषभृतान्यपूर्वाणि । २१ ।
 आयनिगदाय । २२ । एकधैकधा^{२३} पङ्क्तिं प्रतिः पङ्क्तिं प्रतिरिति समा-
 खेन वा । २५ । एष सङ्ख्यान्यायः । २६ । एकदेवतद्भिदेवतयोश्च
 ब्रह्मवत् । २७ । पुंवन्निद्युनेषु समान्याम् । २८ । अन्यन्यतरस्याम् । २९ ।
 एषेत्यकारेण मन्धानं देवतानामधेयस्य स्वरादेर्बिदेवत्यस्य । ३० ।
 सकृद्वध्रन्पशुभेदे । ३१ । सप्तम्याश्च । ३२ । उदगयनस्याद्यन्तयोरै-
 न्द्राग्रौ निरुल्लपशुबन्धः । ३३ । सांवक्षरो वा । ३४ । काम्या बहवः
 । ३५ । अग्निप्रणयनादयो हृदयशूलान्ताः पञ्चवो ऽग्नीषोमीयमवनीयो
 परिहाय । ३६ । आग्नेयैष्णवी च यक्ष्यमाणस्य । ३७ । निर्वधनं चाग्नि-
 याम् । ३८ । अन्यत्र चाग्नीषोमीयात्मकवाने नामरुहणम् । ३९ । प्रात-

रनुवाकप्रमृद्यादिप्रदिष्टानि शस्त्रानुवचनयोः सुक्तानि । २५^{१०} । एकां
प्रतीयादन्वयः । २६^{११} । ॥१॥

महारात्रे प्रातरनुवाकायामन्वितो ऽधेणाग्नीध्रीयं धिष्णं तिष्ठन्प्र-
पदो जपति । १ । भूः प्रपद्ये भुवः प्रपद्ये स्वः प्रपद्ये भूर्भुवः स्वः प्रपद्य
ओम् प्रपद्ये वाचमृचं प्रपद्ये मनो यजुः प्रपद्ये साम प्राणं प्रपद्ये वज्रुः
श्रोत्रं प्रपद्ये नमो देवेभ्यो नमो देवताभ्यो नमो महते देवाय नमो
गन्धर्वाप्सरोभ्यो नमः सर्पदेवजनेभ्यो नमो भूताय नमो भविष्यते
नमः पिहभ्यः प्रतिनमस्कारेभ्यो वेऽपि नमः । २ । दिशो यथा रूप-
मुपतिष्ठते । ३ । ॥२॥

अस्यां मे आर्ष्या दिशि सूर्यश्च चन्द्रश्चाधिपतौ सूर्यश्च चन्द्रश्च
मैतस्यै दिशः पातां सूर्यं च चन्द्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो
ऽभिदासतीति प्राचीम् । १ । अस्यां मे दक्षिणस्यां दिशि यमश्च मृत्युश्चा-
धिपतौ यमश्च मृत्युश्च मैतस्यै दिशः पातां यमं च मृत्युं च स देवताना-
मृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदासतीति दक्षिणाम् । २ । अस्यां मे प्रतीच्यां
दिशि मित्रश्च वरुणश्चाधिपतौ मित्रश्च वरुणश्च मैतस्यै दिशः पातां मित्रं
च वरुणं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदासतीति प्रतीचीम्
। ३ । अस्यां मे उदीच्यां दिशि सोमश्च रुद्रश्चाधिपतौ सोमश्च रुद्रश्च
मैतस्यै दिशः पातां सोमं च रुद्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो
ऽतो ऽभिदासतीति स्यादुदीचीम् । ४ । अस्यां मे ऊर्ध्वायां दिशि
वृहस्पतिश्चेन्द्रश्चाधिपतौ वृहस्पतिश्चेन्द्रश्च मैतस्यै दिशः पातां वृहस्पतिं
चेन्द्रं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो ऽभिदासतीति प्रादूर्ध्वाम्
। ५ । अग्निना अक्षरिणे वायुश्च वृहस्पतिश्चाधिपतौ वायुश्च वृहस्पतिश्च मैतस्यै

दिशः पातां वायुं च दृष्टिं च स देवतानामृच्छतु यो नो ऽतो
 ऽभिदामतीत्यन्तरितम् । ६ । अस्यां मे पृथिव्यामग्निद्यात्तं चाधिपती
 अग्निद्यात्तं च मैतस्यै दिशः पातामग्निं चाद्यं च स देवतानामृच्छतु
 यो नो ऽतो ऽभिदामतीति पृथिवीम् । ७ । दृष्टद्वयन्तरे म ऊरु वाम-
 दैव्यमात्मा यज्ञायजीयं प्रतिष्ठा भूरहं भुवःरहं स्वरहमग्नाहमग्नायणः
 सुचामाणमिति अपिसा^८ दक्षिणादृदाग्नेभीये भर्भुवः स्तः स्वाहाग्रये
 स्वाहोपसे स्वाहाश्विभ्यां स्वाहा मरुत्व्यै स्वाहा जुषाणानि महांनि
 सवमान्याज्यस्य यन्तु स्वाहेति सुषेण ऽत्मा सव्यादृद्विर्धामयोः पूर्वस्यां
 दायुर्पविशति । ८ । देवेभ्यः प्रातर्यावभ्य इत्युक्तो द्विष्टय मध्यमया
 वाधा प्रातरमुवाकमन्याह । ९ । चीणि पदानि ममस्य पङ्क्तौनामव-
 स्त्रोह्याभ्यां प्रणुयात् । १० । आपोरेवतीमनूच्य ॥ ३ ॥

आग्नेयं गायत्रं क्रतुम् । ११ । उपप्रयन्तो अध्वरम् । अग्निमीले
 पुरोहितम्^२ । अग्निं दूतं दृष्टीमहे^३ । अयं न त्वेति दग्^४ । जुषस्व
 मप्रथक्षतम्^५ । अभि स्वा गोतमा गिरा^६ । अग्निर्होता पुरोहितः^७ ।
 दूतं वः^८ । अग्ने ष्टन^९ । अर्धन्तस्वा^{१०} । अग्निं सोमेन^{११} । उपसधाय^{१२} ।
 इमे विप्रस्य^{१३} । समिधाग्निम्^{१४} । अग्निं दिवन्तु^{१५} । प्राग्रये वाचम्^{१६} ।
 त्वमग्ने यज्ञानामिति पर्विशतिः । १७ । अयानुद्युभम् । १८ । तेते अग्न
 इत्येका^{१९} । होताजनिष्ट^{२०} । तं हि सैतवदिति नव^{२१} । अग्ने कदा न
 आनुयगिति पश्य । २२ । अय वैद्युभम् । २३ । ममस्य यदिति पश्य^{२४} ।
 यो मर्त्येष्विति चीणि^{२५} । म वो देवमिति पश्य स्रक्तानि^{२६} । अग्ने
 दृष्टन्निति च सप्त^{२७} । अग्नम मदा । २८ । अय दार्धतम् । २९ । एना
 वः^{३०} । म वो यज्ञम्^{३१} । अग्ने विवस्वदिति द्वादश^{३२} । सस्वायस्वेत्याष्टौ^{३३} ।

अदर्शीति चतस्रः^{३४} ममिद्धयिदिति तिस्रः^{३५} अथमग्निः सुवीर्यस्य
 ।^{३६} अथौष्णिहम् ।^{३७} त्वामग्ने मनौषिणः ।^{३८} ईन्निष्वा हि^{३९} । पुरु
 त्वा ।^{४०} अथ जागतम् ।^{४१} वेदिपद इति सप्त^{४२} एति प्र
 होता^{४३} यज्ञेन वर्धत^{४४} जनस्य गोपाः ।^{४५} अथ पाङ्क्तम् ।^{४६}
 अग्निं तं मन्ये ।^{४७} ॥४॥

अथोषस्य^१ गायचम् ।^२ कस्त उष इति तिस्रः^३ प्रति व्या स्रनरी
 ।^४ अथानुष्टुभम् ।^५ उपो भद्रेभिः ।^६ अथ चैष्टुभम् ।^७ उपो
 रुदस इति चत्वारि ।^८ अथ वार्धतम् ।^९ प्रत्यु अदर्शि^{१०}
 सह वामेन ।^{११} अथौष्णिहम् ।^{१२} उयस्तुषिचमिति तिस्रः ।^{१३}
 अथ जागतम् ।^{१४} एता उ त्या इति चतस्रः ।^{१५} अथ पाङ्क्तम्
 ।^{१६} महे नः ।^{१७} ॥५॥

अथाश्विन^१ गायचम् ।^२ अश्विना यज्वरीरिष इति तिस्रः^३ प्रात
 र्युजेति चतस्रः^४ अश्विनावद्यावत्येति तिस्रः^५ एषो उषाः^६ गोमदू
 ब्विति द्वे ।^७ दूरादिहेवेति षट्त्रिंशत्^८ उदीरायाम्^९ आ ने हवम्
 ।^{१०} अथानुष्टुभम् ।^{११} आ नो विद्याभिरुतिभिः^{१२} यदस्य स्यः
 परावतीति सुक्ते ।^{१३} अथ चैष्टुभम् ।^{१४} आ भातीति सुक्ते^{१५}
 नासत्याभ्यामिति औष्णि^{१६} वसु रुद्रेति तिस्रः^{१७} युषो रजांषीति
 सुक्ते^{१८} तं युञ्जायामिति सुक्ते^{१९} यावाण्येव^{२०} धेनुः प्रयस्य^{२१}
 क उ अवदिति सुक्ते^{२२} मृषे नरेति सुक्ते परिहाय पञ्चपदाम्^{२३}
 आ वां रथो रोदसी वदधान इति पञ्च सुक्तानि ।^{२४} अथ वार्ध-
 तम् ।^{२५} इमा उ वां दिविष्टयः^{२६} अयं वां मधुमत्तम इति
 प्रथमा द्वतीया पञ्चमी च ।^{२७} अथौष्णिहम् ।^{२८} युवोर धू रथ-

मिति पञ्च । १२९ । अथ जागतम् । १३० । त्रिष्टिन्नो अथ ३१ । ईलेया-
वीयम् ३२ । घोषां च सपुत्राम् । १३२ । अथ पाङ्गम् । १३३ । प्रति
प्रियतममिति । १३४ । उत्तमया परिधायोक्तृज्य वाचम् ३५ । अथा वाज-
मिति जपति । १३५ । इति माहभः प्रातरनुवाकः । १३६ । छन्दो
ऽनन्तरेण वा प्रतिपत्समारोहणीयानां चैतस्य ममान्नायस्य चोणि
पट्टिगतानि । १३७ । ऊर्ध्वं वा गनाद्यायाकामौ । १३८ । पाङ्गानि
नान्तरियात् । १३९ । पुरोदयानुपांशुं चोयन्तीति स कालः परि-
धानस्य । १४० । आन्तर्यामादाग्यमगम् । १४१ । ॥ ६ ॥

अथ इयं होतरित्युक्तः प्र देवचेति द्वादशीं परिषाण्य । १ । नवा-
नूयैकादशीमाहुतावसुं हव्यमागधाम् । २ । आवृत्तासु दशमीम् । ३ ।
प्रति यदाप इति दृश्यमानासु । ४ । समन्या इति समायतीषु । ५ ।
आपो न देवीरिति होत्रश्चमसे ज्वनीयमानासु । ६ । आ धेनव
इत्याचतीषु सर्वांसुक्ता प्रणवेनावस्यति । ७ । अध्वर्यवैवीरपा इत्यध्वर्युं
पृच्छति । ८ । उतेव भन्नसुरिति प्रत्याह । ९ । प्रत्युक्तो निगदं तास्र-
ध्वर्यवाधावेन्द्राय सोममूजंस्त्रुणं पयस्त्रुणं मधुमन्तं वृष्टिवर्णिं वसुमते
सुद्रवत आदित्यवन चभुमते विभुमते वाजवते बृहस्पतिमते विद्य-
देव्यावते ।

यस्य पीत्वा मद इन्द्रो वृषाणि जज्ञमत् ।

प्र स जन्यानि तारिषः १०

अन्वथ इत्यध्वर्यामनूच्य ११ * उपोत्पायाध्वर्युमन्वाह्योत्तरामध्वर्या-

मनूय^{१२} उपोत्तर्मा च सूक्तस्य^{१३} उत्तमया परिधाय^{१४} पर्यावृ-
त्त्योपविशति । ११० । ॥ ७ ॥

प्राणं मे पाहि प्राणं मे जित्वा स्वाहा त्वा सुभव सूर्यायेत्युपांशुं
ज्यमानमनुप्राणिति । १ । अपानं मे पाह्यपानं मे जित्वा स्वाहा त्वा
सुभव सूर्यायेत्यन्तर्याममन्वानिति । २ । उत्तरेणाहवनीयं वहिष्यव-
मानेन स्तुते । ३ । दक्षिणेनो मद्भा मीचावहण्योपविश्य । ४ । मद्भग्नो-
व्यामः प्रशास्तरित्युक्तौ । ५ । आयुष्मत्य अचो मा गात तनूपाः मातः स्तुत
देवस्य सवितुः प्रसव इति जपित्वा । ६ । ओं स्तुतेति । ७ । प्रसवः सर्वेषां
सोषाणाम् । ८ । अमतो मा सद्गमय तमसो मा ज्योतिर्गमयान्ता-
न्मानन्तं गमय सृष्ट्योर्मोहान् गमयेति यजमानः पवमानानुपसरि-
ष्यन् । ९ । ओमो ऽसि पत्वा गायवष्कन्दा अनु त्वारमे स्वसि मा
संपारंयाम्य यज्ञस्रोद्वचमिति स्तुते वहिष्यवमाने । १० । सुपर्णो ऽसि
पत्वा चिष्टुपूकन्दा इति माध्यन्दिने । ११ । सखासि पत्वा जगच्छन्दा
इत्यार्भवे । १२ । समान उदर्कः । १३ । उपहता देवा अस्य सोमस्य
पवमानस्य विचक्षणस्य भव उप मां देवा कथन्तामस्य सोमस्य पव-
मानस्य विचक्षणस्य भवे मनसां त्वा भक्षयामि वाचा त्वा भक्षयामि
प्राणेन त्वा भक्षयामि चक्षुषा त्वा भक्षयामि श्रोत्रेण त्वा भक्षयामीति
स्तुते वहिष्यवमाने होता । १४ । ॥ ८ ॥

आग्नेयः सवनीयः । १ । ऐन्द्राग्नौ वा । २ । ऐकादग्निना वा । ३ ।
एकधूपेद्यैकादग्निनेस्त्वावर्तते परित्ययणीया रश्नाष्टयकात्रिस्त्रिः । ४ ।
नानाधूपेषु । ५ । अग्निष्ठे परित्ययणीयामुक्ता नवसु सप्तसप्ताह । ६ ।
एकादशे उत्तरेण परित्ययणीयां प्रगाथं च याप्सो नर इति च

सूक्तशेषमन्वाह । ७ । उत्तमयोपशयमनुमन्त्रयते । ८ । पूर्वेद्युश्चि तेष्व-
 परिवीयमाणेषु पूर्वथा परिदध्यात् । ९ । संतागार्थो वाधर्चनेव काङ्क्षेत्
 । १० । समानजागीया अनुममियात् । ११ । यथोत्तमे तद्योहेन
 । १२ । परादेवतामावाह्य वनस्पतिं च । १३ । इन्द्रं वसुमन्तामावहेन्द्रं
 रुद्रवन्तामावहेन्द्रमादित्यवन्तामृभुमन्तं विशुमन्तं वाजवन्तं बृहस्पति-
 मन्तं विश्वदंय्यावन्तामावहेति सवनदेवताः । १४ । नान्येषु निगम-
 स्यान्तेषु^{१५} निगच्छन्ति । १४ । छतत्राके वा । १५ । अध्वर्युं संवृण्व
 प्रवराणां^{१६} प्रवृताज्जती जुहोति । १६ । जुष्टो वाचो भूयासं जुष्टो
 वावस्यतेद्वि वाग्यजे वाचो मधुमत्तमं तमिस्रो अद्य धात्वाहा
 सरस्वाद्या इति पूर्वाम् । १७ । तृष्णीमुत्तराम् । १८ । ॥ ८ ॥

अग्ने नयेति तिस्रो भुवो यज्ञस्य स वः शुक्लाथ स कारव
 इत्याश्वेयस्य । १ । आ नो दिवो बृहन्तः पर्वतादा सरस्वती देवयन्तः
 सरस्वत्यभि नः यावी रवी कन्या स सोदसेमा जुङ्गाना इति
 सारस्वतस्य । २ । त्वं सोम ॥ चिकितस्त्वमिमा ओषधीः सोमो धेनुं
 या ते धामानि दिव्यपारुहं भुम्सु या ते धामानि हविरेवेति मौम्यस्य
 । ३ । पूषेमा आशाः प्रपये पयां पयस्यथः शुक्रं ते यास्ते पूषस्पृषा
 भुवभ्रुरिति पीण्यस्य । ४ । आ दैव्या वेधसं बृहस्पतिः समजयत्स हि
 शुचिः स सुष्टुभा स चक्रता स आ नो धोनिमिति बार्हस्पत्यस्य
 । ५ । विद्ये अद्य मरुतो विद्ये ऊती यं देवासो ज्वय विद्ये देवाः
 शुण्णत यं के च जमा ते हि यज्ञेषु यज्ञियास ऊमाः स्त्रीर्णं बर्हि-
 षीति वैश्वदेवस्य । ६ । इन्द्रं नर इन्द्रो राजेन्द्र चक्रसुहं न आ नो
 विद्याभिर्हतिभिः सजोषा आ ते शुषो लृषभ इत्येन्द्रस्य । ७ । गोम-

दद्यावद्भुये नरः शुची वो ऽरा इवेद्या वः शर्म यूयमस्मानिति माह-
 तस्य । ८ । उभा वामा वृचद्वणा ता योधिष्टं शुचिं नु गीर्भिर्विप्रः प्र
 चर्यणिभ्य इत्यैन्द्राग्रस्य । ९ । आ वो देवः सविता वायमाण आ देवो
 यातु सविता यन्तेर्वाममद्य ये ते पन्था अग्नमभ्यं तद्विव इति सावि-
 तस्य । १० । अस्तभ्राद् द्यां तस्मा थास्यत्र ते हेस एवा वन्दस्तेमां
 धियं शिखमाणस्योऽनुत्तमं वरुणेति वाहणस्य । ११ । इत्यैकादशिनो-
 नाम् । १२ । ये चैवंदेवताः पशवः । १३ । ॥ १० ॥

इन्द्रा नु पूषणेत्यैन्द्रापौष्णस्य । १ । सोमापूषणेति सोमापौष्णस्य
 । २ । मं वो कर्मणेत्यैन्द्रावैष्णवस्य । ३ । नमस्त्याभ्यामित्याश्विनस्य । ४ ।
 विष्णोर्मुं कमिति वैष्णवस्य । ५ । रावीति रात्र्याः । ६ । भरिं द्वे इति
 द्यावापृथिवीयस्य । ७ । जनीयन्त इति तिस्रः स वावृधे दिव्यं सृपणं
 यस्य व्रतं पशवो यन्ति सर्वं यस्य व्रतमुपतिष्ठन्त आपः ।

यस्य व्रते पुष्टिपतिर्निविष्टस्तं सरस्वस्तमवये ऊवेम ॥
 इति सारस्वतः । ८ । य इमा विद्या भुजगानोति वैद्यकर्मणस्य चतुर्थीं
 परिहाप्य । ९ । आ ते पितरिति रौद्रस्य । १० । अहं हृद्रेभिरिति
 वाग्देवत्यस्य । ११ । तिस्रस्त्रिस्तः पूर्वाः पुरोनुवाक्या वपाद्याः पुरो-
 लाग्रस्य पशोस्त्रिस्तस्त्रिस्त उत्तरा याज्याः । १२ । नैके पशुपुरोलाग्रं
 सवनीयस्य । १३ । कर्म तु न्यायः । १४ । सावित्रवाग्देवयौ सोपांगु । १५ ।
 आव्रतंते पशुगले मनेता । १६ । परित्यजणीयादि वपान्तं प्रातःसवने
 पशुकर्म कृत्वा निष्क्रम्य तथैवोपस्पृग्य धालसे । १७ । ॥ ११ ॥

धिरशानुपम्याय मदः प्रमर्षन्ति । १ । अयेण हविर्धाने तिष्ठन्त-
 स्तंगीरमाणाः । २ । मंरास्मि कृमानो रौद्रेणानीकेन पाहि मा अग्ने

पिष्टहि मा नमस्ते अम्भु मा मा हिंमीरित्याद्यनीयम् । १ । रौद्रा-
 दिरुदकः । ४ । अनुदको वा । ५ । अपिजो ऽभि दुवस्त्रानिति मथि-
 त्वानुप्रदत्तम् । ६ । परिपद्यो ऽभि पवमान इत्यास्तवम् । ७ । प्रतकामि
 नभस्त्रानिति सान्तालम् । ८ । कथो ऽभि हव्यरुदन इति ग्रामिचम् ।
 ९ । संसुग्नो ऽभि विश्वभग इत्युत्तरम् । १० । दक्षिणावृत्ते विभूगमि
 प्रवाहण इत्याग्नीध्रम् । ११ । प्रपश्यमानाः सदृशोपर्यभिष्टशन्ति दिव-
 स्सृष्टममि मा मा संताप्सीरिति । १२ । अतस्य दारौ मा मा संताप्त-
 मिति दार्यो संवृष्ट^{१३} उत्तरेणाग्नीध्रीयं धिष्णं गच्छन्ति ये प्रत्यक्षो
 धिष्णामतिक्रामन्ति । १४ । मलिस्तुचो ऽभि सगर इत्यामादमच्छा-
 वाकस्य । १५ । वज्रिरमि हव्यवाहन इति हेतुर्धिष्ण्यम् । १६ । याचो
 ऽभि प्रचेता इति मैत्रावरुणस्य । १७ । तुष्यो ऽभि विश्ववेदा इति
 ब्राह्मणाच्छंसिनः । १८ । उग्निगमि कविरमौति पोतुः । १९ । अवस्तु-
 रमि दुवस्त्रानिति नेष्टुः । २० । अंशरिमि बभारिरित्यक्कावाकस्य ।
 २१ । शुन्ध्युगमि मार्जालीय इत्यवेक्ष्य मार्जालीयम् । २२ । शुन्ध्यु-
 रस्युपमद्य इति अक्षमदनम् । २३ । अतधामामि स्वर्ज्योतिगिष्ठो-
 दुम्बरौम् । २४ । संसुग्नो ऽभि विश्वयचा इति मदो ऽनुवैक्ष्य । २५ ।
 अजो ऽलोकपादिति शालामुखीयम् । २६ । अहिरमि बुधय इति
 प्राजक्षितम् । २७ । अवदास्त्रपतिरिति व्रतश्रपणम् । २८ । ॥ १२ ॥

अग्नयः सगराः सगराः स्य सगरेण नाच्चा रौद्रेणाग्नीकेन पात
 माग्नयः पिष्टत मा नमो वो अम्भु मा मा हिंमिष्टेति मर्शन् । १ ।
 अध्वनो अधिपतिरमि स्वस्ति नो ऽयामिन्देऽयाने पथि स्तादि-
 त्यादित्यमुपस्था^२ मैत्रावरुणप्रभृतय उदक्षो ऽक्कावाकं परिष्टाय

पूर्वया दारा मदः प्रमर्षन्ति । १^१ । त्रिंशे देवा अनु मा प्रमर्षन्तेऽ
 विधातु शरणं यत इन्द्र भयामहे सदमस्यतिमद्भुतमिति जंपन्तो^{१४}
 ऽग्नेजेःक्षरेण सर्वाभ्यन्विष्टान्गच्छन्ति । १५ । दक्षिणधिष्णोर्दक्षिणधिष्णः
 पूर्वो^{१६} गत्वा मन्त्रस्त्वस्य धिष्णस्त्व पश्चादुपविशति । १६ । उत्तरेण
 मदो गत्वा महायस्या दारा मदः प्रपद्य दक्षिणेन मैत्रावरुणं गत्वा
 ययामगमासो । १७ । नारम्यिने सवने ऽपया दारा निःसर्पन्ति । १८ ।
 अन्तरेण हेतुर्मैत्रावरुणस्य च धिष्णावधिष्णयानां विस्मृतसंवरः
 । १९ । उत्तरेण संस्तं धिष्णं धिष्णयताम् । २० । पश्चार्धे गम्भीरोप-
 खोदसः । २१ । मार्जालीयस्य वा दक्षिणा । २२ । अथावतं मानाश्च
 प्रष्टायन्ति । २३ । ऊर्ध्वं प्रातः प्रवनास्त्वमस्तोपस्थानमभुविना प्रम-
 र्षन्ति । २४ । आदित्योपस्थानं रात्रिपर्यायेष्वाग्निने च न विद्यते
 न विद्यते । २५ । ॥ १ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षष्ठोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

प्रसृष्टपुरोस्ताग्नेः सवनीयैश्चरन्ति । १ । धानावन्तमिति पुरोनुवाक्या
 । २ । होता यत्तद्विद्धं हविर्वा इत्यनुसवनं प्रैषो यथासमानात् । ३ ।
 यथासवनं वितारयति । ४ । तेनैव यजत्युद्धृत्य होतायत्तं होतर्धजं च
 । ५ । अग्ने जुषस्व मे हविरिति स्विष्टकृतः पुरोनुवाक्या । ६ । होता
 यत्तदग्निं पुरोस्तागानामित्यनुसवनं प्रैषः । ७ । हविरग्ने वीक्षीति च
 धान्या । ८ । ॥ १ ॥

ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणावाग्निनश्च द्विदेवत्याः । १ । वायवा याहि
 दर्शतेन्द्रवायू इम इत्यैन्द्रवायवस्य पुरोनुवाक्ये । २ । होता यत्तद्वार्युं
 होता यत्तद्विन्द्रवायू इति प्रैषौ । ३ । अयं पिव यतेना न इति धान्ये
 । ४ । अयं वा मित्रावरुणेति मैत्रावरुणस्य पुरोनुवाक्या । ५ । होता
 यत्तन्मित्रावरुणेति प्रैषः । ६ । मृशाना जमदग्निनेति धान्या । ७ ।
 प्रारुर्धुजेत्याश्विनस्य पुरोनुवाक्या । ८ । होता यत्तदश्विनेति प्रैषः । ९ ।
 वाद्यधानेति धान्या । १० । अनवानं द्विदेवत्यानां पुरोनुवाक्याः
 प्रैषाश्चाह । ११ । तथा यजति । १२ । ऐन्द्रवायवस्य नानाप्रणवे
 पुरोनुवाक्ये । १३ । धान्ये नानावपङ्कारे । १४ । सक्त्युरस्ताज्जपो
 येयजामहो ऽनुमन्त्रणस्य । १५ । ॥ २ ॥

एतु वसुः पुरुषसुरित्यैन्द्रवायवं प्रतिमृक्षोरौ दक्षिणे निधायान-
 पिधानमनवेक्षणं च द्विदेवत्यानामा जेषस्त्वावमयनान् । १ । एतु

वसुविददसुरिति मैत्रावरुणं प्रतिगृह्य दक्षिणेनैन्द्रवाय्वं हत्वा दक्षिणतः
पश्चान्निदधाति । १। ऐतु वसुः संयदसुरित्यायिनं प्रतिगृह्य दक्षिणेन
पूर्वेन हत्वोत्तरतः पश्चान्निदधाति । २। सोमस्याग्ने वीक्षीत्यनुवपङ्कारः
मर्गासु सोमयाज्यासु दिदेवत्यर्तुयाजात्परिहायादित्यग्रहमाविबद्धौ
पाक्षीवतं च । ३। उपांशु वा पाक्षीवतस्य । ५। ॥ २॥

उन्नीयमानेभ्य इत्युक्तं आ त्वा वहन्तु हरय इत्युन्नीयमानसूक्तम्
। १। होता यजद्विद्धं प्रातः प्रातःमात्रयेति द्वैवः । २। इदं ते सोमं
मध्विति यजति । ३। नृचक्षुःं त्वा नृचक्षाः प्रतीच इति होतृचक्षुःं
प्रतीक्ष्य^१ वयोधमं त्वा वयोधाः प्रतिगृह्णामीति प्रतिगृह्णोरः मस्यार्-
यति दिदेवत्यांसु । ४। पुनरुन्नीतानां होतृका यजन्ति । ५। मित्रं
वयमिति मैत्रावरुणः । ६। इन्द्र त्वा सृपभमिति ब्राह्मणांश्च^७सौ
। ८। मरुतो यजेति पोता । ९। अग्ने पक्षीरिति नेष्टा । १०। उचा-
यायेत्याग्नीध्रः । ११। अयाक्षग्रीदित्युक्ते अयानित्याग्नीध्रः । १२। स
भद्रमकर्थो नः सोमं पाययिष्यतीति होता । १३। सोमं भवयिष्यन्तो
याज्ञिकैर्नामधेयैरमा उपह्वयस्तेति कर्तारो ऽन्योऽन्यस्मिन्नुपह्वमिष्यन्ते
। १४। वपङ्कतां प्रयमो भवयति । १५। प्रतिभक्षितं दिदेवत्यशेषं
नारायणवतां च रुद्राणां होतृचक्षुःं ऽवनयति ऊते त्वा भक्षितम-
वनयान्युजंस्वन्तं देवेभ्य आदुष्यन्तं मध्वमिति । १६। दिरेन्द्रवायव-
शेषस्यावनयनं तत्राभ्यावर्तते भन्तः । १७। अगवसज्जनं च दिदेव-
त्यानामा शेषस्यावनयनात् । १८। ॥ ३॥

६६ वसुः पुरुवसुरित्यैन्द्रवायवमध्वर्यवे प्रगृह्योपहृतौ वायुरिन्द्र-
वायू सह प्राग्नेन सह वर्चसा तयोरहमुपहृतः सह प्राग्नेन सह वर्च-

सेति भवयित्वा । प्रयहणमन्त्रेण पुनः प्रगृह्य भक्षमन्त्रेण पुनर्भक्षयति । १। इह वसुर्विददसुरिति मैत्रावरुणं प्रगृह्य । २। उपहृतौ मित्रा-
वरुणौ सह चक्षुषा सह वर्चमा तयोरहमुपहृतः सह चक्षुषा सह
वर्चसेति भवयित्वा । ३। आग्निं प्रदक्षिणं शिरः पर्याहत्यावेक्ष्य
प्रतिपर्याहत्यावेक्ष्य । ४। इह वसुः संवदसुरित्याग्निं प्रगृह्य । ५।
उपहृतौ देवावन्विनौ सह ओषेण सह वर्चमा तयोरहमुपहृतः सह
ओषेण सह वर्चसेति भवयित्वा । ६। उपस्पृग्मेलामुपहृत्यते । ७।
उपोद्यच्छन्ति क्षमसान् । ८। होहक्षमसमन्वारभते । ९। अमंस्पर्शनं
सर्ववाज्यलेपेन सोमस्य । १०। उपहृत्य प्रस्थितान्भवयन्ति । ११। तेजसे
त्वा ब्रह्मवर्धमाय भवयामीति भक्षमन्त्रः प्रातःसवने । १२। ओजसे
त्वेन्द्रियाय भवयामीति माध्यन्दिने । १३। प्रजायै त्वा पुष्टौ भव-
यामीति तृतीयसवने । १४। शं नो भव इह इतुरेऽभिमर्गनौ
भवयित्वा । १५। सद्ये पाणौ क्षमसान्कृत्वा दक्षिणेनाप्याद्यन्ति
। १६। आ प्याद्यस्व समेतु त इत्याप्यायनौ प्रातःसवने । १७। सं ते
पयामीत्युत्तरयोः । १८। प्रस्थितानाप्याद्यन्ति । १९। अन्ये महत्त-
तीथे च । २०। आज्यप्रडगवोर्नाराशंसा निष्केवल्यमहत्तनीययो-
र्वैश्वदेवे च । २१। देवो ऽसि नराशंसो यत्ते मेधः स्वर्ज्येतिस्तस्य त
ऊमैः पिश्रुभिर्भक्षितस्योपहृतस्योपहृतो भवयामीति भक्षमन्त्रः प्रा-
तःसवने नाराशंसानाम् । २२। ऊर्वैरिति माध्यन्दिने विकारः । २३।
कार्यैरिति तृतीयसवने । २४। ॥ ५॥

अव्क्षावाकः सीदेत्युक्तौ * ऽयेण मद उत्तरेण स्मृतिमुपनिग्न^२

* Comm अववा अव्क्षावाकः । एतावत्पूवमधिकारार्थम् ।

पुरोस्तांशं प्रतिगृह्णाच्छावाक वदस्वेत्युने^४ ऽच्छा वो अग्निमवम इति
 तिष्ठो ऽन्वाह ।^५ । प्रणवान्निगदम् ।^६ । यजमान होतरध्वर्यो ऽग्नी-
 ह्वद्गन्तोर्नष्टरुतोपवक्ररिषेपयध्वमूर्जोर्जयध्वं नि श्रो आमयो जिहतां
 न्यजामयो नि सपत्ना यामनि बाधितासो जेपयाभीतरो जेपया-
 भीतव्याः अवद इन्द्रः गृह्णवदो अग्निः प्रम्यायेन्नाग्निभ्यां होमं
 वोचतोपो अस्मान्ब्राह्मणान्ब्राह्मणा ऋयध्वमिति ।^७ । उपहवमथं
 ब्राह्मण इच्छते ऽच्छावाको वेत्यध्वर्युराह तं होतरपृहयस्वेति ।^८ ।
 तं होतोपह्रयते ।^९ । प्रत्येता वामा सुक्तायं सुवन्त्यजमानो अय-
 भीदुत प्रतिष्ठोतोपवक्र उत नो गाव उपह्रता उतोपह्रत इत्युप-
 ह्रास्यमानः ।^{१०} । उत नो गाव उपह्रता इत्यातो ऽनुपह्रास्यमानः
 ।^{११} । अनुपह्रतो ऽच्छावाको निवर्तध्वमिति सुक्ताय यावच्छक्रुया-
 त्तावदनुद्रवेत् ।^{१२} । होता वा प्रतिकामिनमच्छावाकं प्रत्युपह्रय
 ।^{१३} । ॥६॥

उन्नीयमानायेत्युक्तः प्रत्यसौ पिपीषत इत्यच्छावाकः सुकमन्वाह
 ।१। प्रातर्यावभिरिति यजति ।२। भविताप्यायितं चमसमध्वर्यवे
 प्रदाय दक्षिणगृहपरवा द्वारा सदः प्रपद्य स्वस्य धिष्टस्य पद्या-
 दुपविश्य पुरोस्तांशं प्राप्नोति ।३। पूर्वे प्रष्टप्रत्येदच्छावाकीया
 कुर्यात्स्वेन विमंश्रितसंशरेण निष्क्रम्याच्छावाकस्य सद्धिष्कर्म कृत्वा
 स्वकर्म कुरुते ।४। स्वे तु होता धिष्ठ्ये ।५। विकल्पो होत्रकाणां
 याज्यासु ।६। प्रातःसवने^७ ऽनवानन्तो यजन्त्यर्धर्षशो वा ।७। अत्र^८
 प्रतयन्ति ।^९ । ऊर्ध्वे चौपासनेभ्यः ।^{१०} । ॥७॥

अयर्तुयाजैश्चरन्ति ।१। होता यच्चदिङ् होत्रादित्युतुप्रैर्वैरनवानं

प्रेष्यति । १। तथा यजति । १। येन प्रेष्यति सा याज्योद्भृत्य
 होतायतमभौयजं च । ४। मैधातिथ्यो वेन्द्र सोमं पिव षतुनेति
 । ५। योयः प्रैपान्ते श्रूयते सभ यजति । ६। होतरेतद्यजेयध्वर्युराह
 । ७। गृहपतिश्च । ८। तयोर्व्यजति । ९। यथावपद्रुतं भवयन्ति । १०।
 दिरन्ततो होता । ११। सिन्धेदित्रैव जिघेद्व द्विदेवयेषु चेति
 । १२। ॥ ८॥

आज्यं शंसिष्यन्पिता मातरिष्याच्छिद्रा पदोऽग्निगोयागुतचि-
 पत्तोमो नौयवित्रीथानि नेपद्रुहस्यतिहस्यामदानि शंसिष्यदिति
 जपित्वा शोभाषोऽ इत्याहावः ब्रह्मादौ प्रातःसवने तेनाहयोपांशु
 त्वर्णीशंसम् । १। अग्निर्ज्योतिर्ज्योतिरग्निरित्यवसायेन्द्रो ज्योतिर्ज्योति-
 रिन्द्र इत्यवसाय सूर्यो ज्योतिर्ज्योतिः सूर्य इत्यवसाय पक्षो ऽवस-
 न्पुरोहवम् । २। अग्निर्देवेन्द्रः । अग्निर्मन्विन्द्रः । अग्निः सुसमित् ।
 होता देववृतः । होता मनुवतः । प्रषौर्यज्ञानाम् । रथौरध्वरा-
 णाम् । अहर्ता होता । त्वर्णिहंथवाद् । आ देवो देवान्पशत् ।
 यत्तदग्निर्देवो देवान् । सो अध्वरा करति जातवेदोऽ प्र वो देवा-
 षेत्याज्यम् । ३। तस्य प्रथममर्धचं पक्षो ऽनवानम् । ४। मरुत्वतौय-
 वैश्वदेवयोश्च । ५। स्रक्शेवं ब्रह्माहयोत्तमया परिधायोक्त्यधीर्षं
 जपति भा विभा उषाः स्वर्ज्योतिः श्लोकाय श्लोक्यमवाचीति । ६।
 उज्यमा इत्यध्वर्युराह मवासु ब्रह्मयाज्यासु । ७। अग्न इन्द्रश्चेति
 यजति । ८। ॥ ९॥

आज्ये भस्मियते स्तुवते । १। श्लोचवतां ब्रह्माणामेवेति प्राहो-
 त्तमात्मगीहारादूर्ध्वमाह्वय शंसन्ति । २। प्रवगे ऽन्तरेण माधुच्छन्द-

सांस्तृचानृचो ष्वयन्ति ताः पुरोरुच इत्याचवते ।३। तासां
 पुरस्तादाहावः ।४। परिधानीयायै च ।५। षट्पदा वैश्वदेवी ।६।
 तस्यां द्वाभ्यांद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां प्रणौति ।७। सारस्वत्यां विकल्पः ।
 शंसेन्न वा । नित्यस्वाहावः ।८।

वायुरपेगा यज्ञप्रीः सार्क गन्मगसा यज्ञम् ।

शिवो निपुङ्गिः शिवाभिः ॥

इति सक्तृष्टस्त्वा वायवा याहि दर्शतेति तिसृष्णं त्रिः प्रथमाम् ।९।

हिरण्यवर्तनी नरा देवा पतौ अभिष्टये ।

वायुचेन्द्र्य सुमखौ ॥

इन्द्रवायू इम इति तिस्रः ।१०।

काव्यधोराजानेषु कला दत्तस्य दुरोणे ।

रिशादसा मधस्य आ ॥

मिषं ऊव इति तिस्रः ।११।

दैव्यावध्वर्यु आ गतं रघेन सुयंतसा ।

मध्वा यज्ञं समञ्चाये ॥

अग्निना यज्वरीरिष इति तिस्रः ।१२।

इन्द्र उक्तेभिर्भन्दिष्ठो वाजानां च वाजपतिः ।

हरिवान् सुतानां सखा ॥

इन्द्रा याहि विषभानो इति तिस्रः ।१३।

विद्यान्देवान्द्वामहे ऽस्मिन्यज्ञे सजोषसः ।

त इमं यज्ञमागमन्देवासेा देव्या धिया ।

ये यज्ञस्य तनूकतो विप्र आ सोमपीतये ।

ओमासश्चर्यणीधृत इति तिस्रः । १४ ।

वाचामहं देवीं वाचमस्मिन्यज्ञे सुपेशसम् ।

सरस्वतीं हवामहे ॥

पावका नः सरस्वतीति तिसृणासुत्तमया परिधायोक्त्यग्नौ यं जपति
वाचं मे जिह्व । प्राणं मे हृष्य । चक्षुर्मे पाहि । श्रोत्रं मे ऽव । वणं
मे धच्छ । तत्त्वं मे पाहि । यज्ञो मे धेहि । घोषाय त्वोक्त्यम-
वाचीति । १५ । विद्येभिः चोम्यं मध्विति यजति । १६ । ॥ १० ॥

तथाः स्तोत्रियानुरूपाः प्रगाथान्परिहास्य । १ । आ नो मित्रा-
वहणा नो गन्तमिति स्तोत्रियानुरूपौ मैत्रावरुणस्य । २ । प्र वो
मित्रायेत्युपयमुखम् । ३ । प्र मित्रयोरिति नवानासुत्तमया परिधायोप
नः सुतमा गतमिति यजति । ४ । ॥ ११ ॥

आ याहि सुपुमेति ब्राह्मणांश्चविनः स्तोत्रियानुरूपौ । १ । श्रेयः
सुक्तश्लोक्यमुखमुत्तमे परिहास्य । २ । इन्द्र त्वा वयमम् । ३ । उद्धेदभीति
तिसृणासुत्तमया परिधायैन्द्रकृतुविदमिति यजति । ४ । ॥ १२ ॥

इन्द्राग्नी आ गतं सुतमित्यच्छावाकस्य स्तोत्रियानुरूपौ । १ । श्रेयः
सुक्तश्लोक्यमुखम् । २ । इहेन्द्राग्नी उप हव्य इति पञ्च । ३ । इयं वामस्य
मन्त्रान इति नवानासुत्तमया परिधायैन्द्राग्नी आ गतं सुतमिति
यजति । ४ । ॥ १३ ॥

मित्रं वयमिन्द्रमिन्द्रार्थिन इन्द्र अग्नेति स्तोत्रिया वृहस्पृष्टस्य । १ ।
राथन्तरमच्छावाकः स्तोत्रियमनुरूपं कुरुते । २ । अनुरूपसुवयसुखम्
। ३ । चतुराङ्गश्च होचकाः । ४ । होता घातिरिक्तोक्त्येषु । ५ । स्तोत्रि-
यानुरूपाभ्यां यधानन्तरमनुरूपात्परिधानीयायै च । ६ । अनुरूपा-

दनन्तरः प्रगाथस्तस्यादूर्ध्वं पञ्चमं मथ्यन्दिने । ७। उक्त्यमुखात्पूर्वपां
 रात्रौ । ८। यदाध्वर्युराह प्रशास्तः प्रसुक्षीत्यो सर्पतेति प्रशास्त आह । ९।
 दक्षिणावृत्तो ऽपरया दारा निःसर्पन्त्युत्तरेणौदुम्बरीं दक्षिणेन प्रह्ना
 । १०। अयेण शास्तामुदधः । ११। माथ्यन्दिनाय भवनाय यथानिः-
 सृप्तं प्रसृप्य यथासममुपविशन्ति । १२। ॥ १४ ॥

आदौ माथ्यन्दिनस्य भवनस्य राजानमभिपुण्ड्रन्ति । १। यावन्त-
 त्पूर्वया दारा हविर्धाने प्रपद्योत्तरस्य हविर्धानस्य दक्षिणं चक्रमयेण
 दक्षिणा तिष्ठन्धोमोपनहनेन मुखं परिवेष्ट्य यावधोषं श्रुतामप्रेषितो
 ऽभिष्टौत्यर्धमन्तश्चर्धचर्धो ऽनवानं वा । २। अभि त्वा देव सवितर्युञ्जते
 मन उत युञ्जते धिय आ ह्व न इन्द्र जुमन्तमा नो भर दक्षिणेनोप
 क्रमस्वा भर । ३। आ यायस्य समेतु त इत्याष्यायितवतीनां तिष्ठणां
 प्रथमामभिपुत्यार्बुदस्य द्वे । ४। द्वितीयामभिपुत्यार्बुदस्य द्वे । ५। तृती-
 यामभिपुत्यार्बुदस्यैकाम् । ६। सृजन्ति त्वा दश क्षिप एतमु त्वं दश
 क्षिप एतं सृजन्ति मर्ज्यमिति सृष्टवतीरभिपुत्या । ७। आ कलशा अगूषता
 कलशेषु धावति परि प्र चोम ते रस इति कलशवतीरभिपुत्या
 । ८। आष्यायितवतीप्रमृत्त्येवं विष्टतो द्वितौथो ऽपि सवः । षष्ठौप्रभृ-
 तयः पञ्चार्बुदस्य । ९। एवं विष्टतस्तृतीयो ऽपि सवः । तिस्रो ऽर्बुद-
 स्यैकादशीप्रभृतयः । १०। यस्मिन्सवे दृष्टश्चन्द्रं कुर्युर्दृष्टददन्तोति
 तत्र । ११। षष्ठौ प्रथमे । १२। वितते पवित्रे पवित्रं त इति द्वे
^{१३} वि यत्पवित्रमित्येका ^{१४} । प्राग् धाराः प्र धारा अस्य प्र ते
 धारा इति प्रवरन्तीषु धारासु । ^{१५} । यद्देषु गृह्यमाणेषु याः काम-
 येत पावमानीकाम् । ^{१६} । इन्द्रायेन्दो महन्त इति तिस्रो निध-

च्छति । १६ । उत्तमे षष्ठे गृहीते अर्बुदस्योत्तमया परिधायादा-
योष्णीषमुत्सृज्यते । १७ । सप्ताहीनानां तन्व्ये ऽहनि । १८ । अर्बुदं
वा शुद्धमभिष्टुयात् । १९ । ॥ १५ ॥

माध्यन्दिनेन श्रुते पवमानेन दधिघर्मेण चरन्ति यदि प्रवर्ग-
वान् । १ । हेतवन्दस्तेत्युक्त उत्तिष्ठताव पश्यतेति प्रथमामभिष्टौति
। २ । अतं हविरित्युक्ते द्वितीयां सूक्तस्य । ३ । दधिघर्मस्य यजेत्युक्त-
सृतीयया यजति । ४ । अगवानमेकैकां सप्रणवामभिष्टौति । ५ ।
तथा यजति । ६ । दधिघर्मस्याग्ने वीहीत्यनुवपद्धारः । ७ ।

मयि त्वदिन्द्रियं दृष्ट्वायि दक्षो मयि क्रतुः ।

घर्मस्त्रिशुम्बिरोचत आकृत्या मगवा सह ।

विराजा ज्योतिषा सह तस्य दोहमग्नीमहि ।

इति भवमन्त्रः । ८ । पशुपुरोक्षाग्नेन चरित्वातः पुरोक्षाग्नेः सवनी-
यैश्चरन्ति । ९ । ॥ १६ ॥

माध्यन्दिनस्य सवनस्येति पुरोनुवाक्या । १ । माध्यन्दिने सवन
इति स्मिष्टकृतः । २ । अगवि देवमित्युनीयमानसूक्तम् । ३ । हेता
यवदिन्द्रं माध्यन्दिनस्य सवनस्येति प्रैषः । ४ । पिवा सोममभि
यमुयेति यजति । ५ । द्वितीया मैत्रावरुणस्य । ६ । तृतीया ब्राह्मणा-
वृक्षिणः । ७ । अर्वाङ्गोहीति पोतुः । ८ । तवायं सोम इति नेष्टुः
। ९ । इन्द्राय सोमाः प्रदिवो विद्वाना दत्यच्छावाकस्य । १० । आ-
पूर्णे अस्तेत्याग्नीध्रस्य । ११ । न द्विदेवत्यतुंयाजा उत्तरयोः सवनयोः
। १२ । न वहिष्कर्माच्छावाकस्य । १३ । समानमन्यत्पातः सवनेन
। १४ । इत्तामुपहृत्य प्रस्थितान्मघयित्वा । १५ । एष दक्षिणाकालः । १६ ।

द्वादशं शतं गवां दद्यात् । १७ । एकविंशतिप्रभृति वा यथोपपा-
दम् । १८ । ॥ १७ ॥

अग्नये त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । आयुर्दात्र
एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इति हिरण्यं प्रतिगृह्णाति । १ । रुद्राय
त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । गौर्दात्र एधि मयो
मह्यं प्रतिगृह्णत इति गाः । २ । बृहस्पतये त्वा मह्यं वरुणो ददातु
सो ऽमृतत्वमशीय । स्वर्दात्र एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इति वामः
। ३ । यमाय त्वा मह्यं वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । द्यौर्दात्र
एधि मयो मह्यं प्रतिगृह्णत इत्येकशफम् । ४ । प्रजापतये त्वा मह्यं
वरुणो ददातु सो ऽमृतत्वमशीय । प्राणो दात्र एधि मयो मह्यं
प्रतिगृह्णत इत्यन्यत् । ५ । ओमिति वा सर्वम् । ६ । कैः ऽदाम्कक्षा
अदादित्यगुमन्त्रयते प्राणि । ७ । उपस्पृशतीतगत् । ८ ।

अमृदाता मधुमतीर्देवेषा गच्छत प्रदातारमा विशत
इति दत्त्वा जपति । ८ । ॥ १८ ॥

इन्द्राय मरुत्वत इत्युक्तः । १ । इन्द्र मरुत्व इति पुरोनुवाक्या
। २ । हेता यचदिन्द्रं मरुत्वन्तमिति द्वैषः । ३ । मजोपा इन्द्र मगण
इति यजति । ४ । तं भक्षयित्वा मरुत्वमीयं शंसति । ५ । अध्वर्या
शोभावेऽ इत्याहावः शस्तादौ माध्वन्दिने सवने । ६ । प्रातः-
धवनिको ऽन्तःशान्तम् । ७ । आ त्वा रथं यथोतय इति प्रातिपदं
दृष्टं शस्त्राह्वय । ८ । इदं वसेऽ सुतमन्त्र इत्यनुचरं दृष्टं शस्त्राह्वय
। ९ । इन्द्र नेदीय एदिहीतीन्द्रनिध्वं प्रगार्थं शस्त्राह्वय । १० । प्र
ह्वं प्रह्वणस्पतिगिति प्राह्वणस्पत्यं प्रगार्थं शस्त्राह्वय । ११ । अग्नि-

नेतेत्येकां शस्त्राह्वय । १९ । त्वं सोम ऋतुभिरित्येकां शस्त्राह्वय । १९ ।
 पिन्नन्यप इत्येकां शस्त्राह्वय । १८ । जनिष्ठा उप इति षट्कस्त्राह्वय
 निविदम् । १५ । मदानस्त्रिप्रथमः प्रतिगरः । १६ । एकया भूयसीः
 शस्त्रा विषमर्चानाम् । १७ । मध्ये समर्चानाम् । १८ । एकां शस्त्रा
 ह्वानाम् । १९ । सूक्तविह्वान्त्ये । २० । प्रथमे त्वाहावः । २१ ।
 उत्तमाः परिग्रिय्य तृतीयसवने । २२ । वियतं पक्षो निविदः शंसति
 । २३ । उत्तमे प्रणवः पदे । २४ । सूक्तज्ञेयं शस्त्राह्वयोत्तमया परि-
 धायो^{२५}क्यवीर्यं जपित्वा ये त्वाहिह्वय इति यजति । २५ । ॥ १८ ॥

रथन्तरं दृष्टं निष्केवस्त्रस्य । १ । दृष्टदा । २ । अभि त्वा दृष्टरामि
 त्वा पूर्वपीतय इति स्तोत्रियागुरुषो मगाथौ रथन्तरस्य । ३ । त्वामिह्नि
 हवामहे त्वं ह्येहि चेरव इति दृष्टतः । ४ । यद्वावानेति धार्या । ५ ।
 पिषा सुतस्य रश्मिन् इति मगाथो रथन्तरस्य । ६ । उभयं दृष्टवदिति
 दृष्टतः । ७ । इन्द्रस्य नु वीर्याणीति रथन्तरदृष्टे । ८ । तस्य दृष्टीति
 दृष्टन्पृष्ठे । ९ । नितरां परिधानीयां शंसेत् । १० । उक्थवीर्यं जपित्वा^{११}
 पिषा सोममिन्द्र मन्दतु त्वेति यजति । ११ । ॥ २० ॥

उभयवसति । १ । रथन्तरदृष्टे^१ यः सूक्तान्पूर्वः मगाथस्तनुद्वृत्य
 दृष्टतो योनिं शंसति । २ । दृष्टन्पृष्ठे रथन्तरस्य । ३ । ऊर्ध्वं साम-
 मगाथादुत्तरास्तु संख्यासु । ४ । एतद्योन्यनुशंसन्मित्याचरते । ५ ।
 दृष्टद्रथन्तरयोरेवानुशंसेदिति ह स्माह कौपीतकिः । ६ । परिमित-
 शस्यः प्राहृतो ऽग्निष्टोमस्तस्मात्प्रगाथमुद्धरति । ७ । स्तोत्रियायाहावो
 ऽगुरुपाय धार्यासै मगाथाय सूक्ताय निविदे परिधानीयाय च
 । ८ । अथो निविदरो वरो वा । ९ । ॥ २१ ॥

वामदेवं मैवावरुणस्य । १ । कथा नखिवः कथा त्वं न
जत्येति स्तोत्रियानुरूपौ । २ । कस्तमिन्द्रेति सामप्रगाथः । ३ । मद्यो
ह जातः । ४ । एवा त्वामिन्द्र वज्रिधव । ५ । उग्रजु पु ण इति
यजति । ६ । ॥ २२ ॥

नौधमं ब्राह्मणार्धसिनो रयन्तरपृष्ठे । १ । श्रैतं हृदस्पृष्ठे । २ ।
तं वो दक्षं तत्त्वा घामि स्रवैर्यमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
नौधस्य । ३ । अभि प्र वः प्र सु श्रुतमिति श्रैतस्य । ४ । उदु त्ये
मधुमक्तमा इति सामप्रगाथः । ५ । इन्द्रः पूर्भिदिति नौधसे । ६ ।
असावि सोमः पुरुहतेति श्रैते । ७ । उदु ब्रह्माणीति समानम्
। ८ । अजौषी वज्रीति यजति । ९ । ॥ २३ ॥

कालेयमष्काशकस्य । १ । तपोभिर्वस्ररश्मिरिक्त्विपासतीति स्तोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ । २ । उदिम्बस्य रिच्यत इति सामप्रगाथः । ३ ।
भुय इहावृधे । ४ । इमामू पु । ५ । पिबा वर्धस्वेति यजति
। ६ । ॥ २४ ॥

शस्त्रेषु । १ । प्रायेणायथासमाधातम् । २ । हृदतो पूर्वा ककुबा
सतोहृदयुत्तरा तं प्रगाथ इत्याचरते । ३ । वार्हतो हृदयो पूर्व-
स्त्राम् । ४ । काकुभः ककुभि । ५ । हृदतीं अस्त्रोत्तमं पादं प्रत्या-
दायोत्तरस्याः प्रथमेनावसाय^७ द्वितीयेन प्रणुत्य^८ तं प्रत्यादाय
द्वितीयेनावसायोत्तमेन प्रणौति ।^{१०} । तान्तिष्ठो भवन्ति हृदतो
पूर्वोत्तरे ककुभौ ।^{११} । हृदयन्तरयोः ।^{१२} । होचकाणां च यचैते
पृष्ठे प्रगाथस्ये ।^{१३} । सर्वच यश्चायश्चोयस्य ।^{१४} । इन्द्रनिधवब्राह्मण-
स्यद्यानां च ।^{१५} । अतो अन्यच वार्हतानाम् ।^{१६} । हृदतीं

प्रस्वोत्तमं पादं द्विः प्रत्यादायावसायार्धर्चनोत्तरस्थाः प्रणत्य^{१८} द्वितीयं
पादं द्विः प्रत्यादायावसायोत्तमेनार्धर्चनं प्रणौति । १३ । ताक्षिस्तो
दृश्यः । १४ । उत्तमं ककुभः प्रत्यादत्ते । १४ । सतोदृष्ट्या द्वि-
तीयम् । १५ । ताक्षिस्तः ककुभः । १६ । श्रोत्रियत्वादनु रूपत्वाद्वा
॥ १५ ॥

एतं धर्मं प्रगाथां सभन्ते । १७ । इन्द्रनिहवो श्रोत्रियः । १ ।
ब्राह्मणस्पत्यांश्च । २ । द्वाभ्यामवसायद्वाभ्यामवसायैकेन प्रणौति पङ्क्ती-
नाम् । ३ । पञ्चस्त्रियुजगतीनामधरपङ्क्तीनां द्विपदानां च । ४ ।
सप्रणवो द्वितीयश्च चतुर्थश्च । ५ । यास्तु पञ्चपदास्तैष्टुभे प्राये जागते
वा यत्र पुनःपदं स्थातौ तत्र समस्तेन पदेन पुनःपदश्च विप्रयोगो
ऽस्ति । ६ । उत्तमावपुनःपदे । ७ । द्वाभ्यामवसायद्वाभ्यामवसाय द्वाभ्यां
प्रणौति षट्पदानां पुनःपदानाम् । ८ । द्वाभ्यामवसायापुनःपदानासै-
केन प्रणौति द्वाभ्यामवसायैकेन । ९ । अष्टाक्षरस्तु प्रणवनीयः । १० ।
एकेनावसाय सप्तपदानां द्वाभ्यां प्रणौति द्वाभ्यामवसाय द्वाभ्याम्
। ११ । प्रथमैषु रात्रिपर्यायेषु गायत्र्याणां श्रोत्रियानुरूपानां प्रथमा-
न्यादानभ्यस्तन्ति । १२ । मध्यमान्मध्यमेषु । १३ । उत्तमानुत्तमेषु
। १४ । अर्धर्चनो वा प्रातःसवनम् । १५ । श्रोत्रियानुरूपानां प्रगा-
थान्मरिहाप्य । १६ । ॥ १६ ॥

विपदा गायत्री । १ । उष्णिक् । २ । पुरजुष्णिक् । ३ । ककुप्
। ४ । विराट् च पूर्वा । ५ । चतुष्पदोत्तरा विराट् । ६ । दृष्टी । ७ ।
सतोदृष्टी । ८ । जगती । ९ । अनुष्टुप् । १० । विष्टुप् च । ११ । पञ्च
पङ्क्तेः । १२ । षट्पमेत्यतिच्छन्दसाम् । १३ । स द्वि शर्धा न

मासतमित्यष्टौ । १४ । द्वौ दिपदायाः । १५ । ते ऽष्टाक्षराः प्रायेण
 । १६ । द्वादशाक्षरा जगत्याः । १७ । तृतीयौ चोष्णिग्द्वयौ । १८ ।
 सतोद्वयस्य प्रथमत्यौ । १९ । मध्यमः क्रकुभः । २० । प्रथमः
 पुरजष्णिहः । २१ । एकादशाक्षरास्त्रिष्टुभिराजोः । २२ । उत्तरस्या
 दशाक्षराः । २३ । नामचरपङ्क्तिरित्यप्याचक्षते । २४ । पञ्चभिः पञ्चा-
 क्षरैः पदपङ्क्तिः । २५ । वस्यष्टाक्षरा जगत्याः । २६ । एकेन द्वाभ्या-
 मित्यूनञ्चे निवृत् । २७ । अतिरिक्ते भुरिक् । २८ । संपाद्यपादभागे-
 भाहार्यस्पर्शः संमितास्तस्य पादभागेन संपत्ताः । २९ । गायत्र्युष्णि-
 हावगुण्णुद्वयौ पङ्क्तिश्च विष्टुञ्जन्त्यावित्यानुपूर्व्यं छन्दसां चतुर्विंशत्य-
 क्षरादीनां चतुस्तराणां चतुस्तराणाम् । ३० । ॥ २७ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे सप्तमोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम्

यथा मध्यन्दिनार्थेवमूर्ध्वं मध्यन्दिनात्प्रमर्षन्ति । १ । आदौ तृतीय-
 सवनस्यादित्यग्रहेण चरन्ति । २ । आदित्येभ्य इत्युक्तः । ३ । आदित्या-
 नामवधेति पुरोनुवाक्या । ४ । होता यत्तदादित्यामिति ग्रैयः । ५ ।
 आदित्यासो अदितिरिति यजति । ६ । नाञ्जतिमन्वीक्षते न भक्ष-
 यति । ७ । सावित्रग्रहे च । ८ । आर्भवेण सुते पवमानेन मनेता-
 दीलानं पशुकर्म कृत्वातः पुरोक्षाग्नेः सवनीयैश्चरन्ति । ९ । ॥ १ ॥

तृतीये धानाः सवन इति पुरोनुवाक्या । १ । अग्ने तृतीये
 सवन इति स्त्रियुक्तः । २ । इहोप धातेत्युन्नीयमानसूक्तम् । ३ । होता
 यत्तदिन्द्रं तृतीयस्य सवनस्येति ग्रैयः । ४ । इन्द्रश्चमुभिर्वाजवङ्गिरिति
 यजति । ५ । इन्द्रावरुणा सुतपाविति मैत्रावरुणः । ६ । इन्द्रश्च सोम-
 मिति ब्राह्मणाच्छंषी । ७ । आ वो वहन्त्विति पोता । ८ । अमेव
 न इति नेष्टा । ९ । इन्द्राविष्णू पिबतमित्यच्चावाकः । १० । इमं
 सोममित्याग्नीध्रः । ११ । समानमन्यत्प्रातःसवनेन । १२ । इजामुपह्वय
 प्रक्षिताग्भक्षयित्वा^{१३} पुरोक्षात्रस्य परिवापमिश्रस्य नाराशंघानां सन्नानां
 यथाचमसं दक्षिणतस्त्रींस्त्रीन्पिण्डानुपास्यन्त्यत्र पितरो मादधध्वं
 यथाभागं पितर आलुषाचध्वमिति पिण्डेपिण्डे । १३ । ॥ २ ॥

देवाय सवित्र इत्युक्तः । १ । अभूद्देव इति पुरोनुवाक्या । २ ।
 होता यत्तद्देवं सवितारमिति ग्रैयः । ३ ।

दमूना देवः सविता वरेणो दधद्रव दक्षपिहभ्य आयुनि ।

पिवात्सोमममदन्नेनमिष्टयः परिज्मा चिद्रमते अस्य धर्मणि ॥

इति यजति । ४ । अश्वर्यो शोशोसायो ३ इत्याहावः शस्त्रादौ
तृतीयपवने सोक्थे । ५ । प्रातःसवनिको ऽन्तःशस्त्रम् । ६ । पाल-
शिप्रमृतौ च । ७ । तत्सवितुर्हणीमहे ऽद्या नो देव सवितरिति
तृचौ प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । ८ । अभृद्देव इति सावित्रम् । ९ ।
एकथा च दशमिष्य स्मभूते द्वाभ्यामिष्टये, विंशती च ।

तिसृभिस्य वहसे त्रिंशता च नियुज्जिर्वायविह ता वि मुचः । १० ।
प्र द्यावा यक्षैः पृथिवी ष्वतावृधेति द्यावापृथिवीयम् । ११ । मदा-
नस्मिन्प्रतिगरः । १२ । सुहृपशत्रुमित्येका । १३ । तववयमित्या-
र्भवम् । १४ । अथ वेनो येभ्यो मातैवा पिब इत्येकपातिन्यः । १५ ।
आ नो भद्रा इति वैश्वदेवस्योत्तमे शिष्टा निविदम् । १६ । परि-
धानीयोत्तमा । १७ । पक्षो द्विरर्धर्चशस्त्रुतीयम् । १८ । उक्थवीर्धं
जपित्वा विद्ये देवाः शृणुतेममिति यजति । १९ । ॥ ३ ॥

घृतस्य यजेत्युक्तो घृतं मिमिष इत्युपांशु यजति । १ । सौम्यस्य
यजेत्युक्तस्त्वं सोम पितृभिरिति यजति । २ । घृतस्य यजेत्युक्तं^३

उह विष्णो वि क्रमस्त्रोह चयाय नह्यधि ।

घृतं घृतयोने पिब प्र प्र यज्ञपति तिर ॥

इत्युपांशु यजति । ३ । विकल्पः परोज्यायाम् । ४ । सौम्यं हेता-
वेद्याङ्गुलिभ्यां सर्पिरूपसृशति । ५ । चतुष्या अमि चतुर्मे पाहीति
चतुषी विमार्ष्टि । ६ । ॥ ४ ॥

अग्नीत्याज्रीवतस्य यजेत्युक्त ऐभिरग्रे सरथमित्युपांशु यजति । १ ।
अभवयिज्ञा यदमादाय पूर्वया द्वारा सदः प्रपद्य । २ । उत्तरतो

नेष्टारमुपोपविश्य । ३ । उपस्ये वा । ४ । नेष्टरूपकयस्त्रेत्युक्ता । ५ ।
भक्षयित्वोपसृग्य । ६ । यथेतं प्रत्येत्य । ७ । ॥ ५ ॥

यज्ञायज्ञीयं स्तोत्रमाग्निमारुतस्य । १ । वैश्वानराय पृथुपाजस
इति वैश्वामरीयम् । २ । आ ते पितरित्येका । ३ । प्रब्रजस इति
मारुतम् । ४ । यज्ञा यज्ञा वो अग्नये देवो वो द्रविणोदा इति
स्तोत्रिधानुरूपौ प्रगाथौ यज्ञायज्ञीयस्य । ५ । प्र तयसीमिति
जातवेदसीयम् । ६ । आपोहिष्ठीयास्तिस्रः । ७ । उत नो ऽहिर्बुध्नः
शृणोत्वित्येका । ८ । देवानां पद्मीरिति द्वे । ९ । राक्षामहमिति द्वे
। १० । अविदद्वत्तमित्यवरपङ्क्तयस्तिस्रः । ११ । उदीरतामिति पैश्व-
स्तिस्रः । १२ । इमं यम मातङ्गी कथौरक्त्रिरोभिरिति याम्यः । १३ ।
स्वादुष्किलीयास्तिस्रः । १४ । मदानासु प्रतिगरः । १५ । ययोरो-
जमा विष्णोर्नु कं तन्तुं तन्वन्वित्येकपातिन्यः । १६ । एवा नं इन्द्रो
मघवेति परिधायो^{१७}यवौषे ऋषि^{१८}त्वाग्ने मरुद्भिः शुभयद्भिरिति
यजति । १७ । ॥ ६ ॥

प्रथमां निविन्नरुत्वतीयस्य । १ । द्वितीया निष्केवल्यस्य । २ ।
तृतीयाप्रभृतयो वैश्वदेवाग्निमारुतयोः । ३ । उत्तमा षोडशिनः । ४ ।
धावन्तिं सूक्तानि तावत्यौ निविदः । ५ । सूक्तस्यसूक्तस्याष्टावः पुर-
स्तात् । ६ । निविदोनिविदस्य । ७ । एकैकस्यायैकपातिन्याः । ८ ।
परिधानीयायै च । ९ । वैश्वदेवे प्रतिपदनुचरयोः । १० । आग्निमा-
रुते स्तोत्रियानुरूपयोः । ११ । आपोहिष्ठीयानाम् । १२ । देवानां
पद्मीनाम् । १३ । राक्षायाश्च । १४ । अवरपङ्क्तीनाम् । १५ । पैत्री-
णाम् । १६ । यामीनाम् । १७ । स्वादुष्किलीयानां च । १८ । विधत्

शक्तं वैश्वदेवस्य । १८ । अभयमाग्निमारुतस्यापोहिष्ठीयाः परिहाय
। १० । अशु सोमान्मादयित्वानुवाजादि शंखन्तं पशुकर्म कृत्वा ॥ ७ ॥

हारियोजनेन चरन्ति । ११ । तिष्ठा सु कमिति पुरोनुवाक्या
। १ । धानाः सोमानामिन्द्रेति प्रैयः । १ । युनज्मि त इति याज्या
। ३ । धानाः सोमानामग्ने वीहीत्यनुवपङ्कारः । ४ । सोमस्याग्न इति
वा । ५ । अशु धूतस्य देव सोम ते भतिविदो नृभि युतस्तोचस्य
अस्तोचस्येष्टयजुषो यो अशुसनिर्गोसनिर्भसस्तस्य त उपहृतस्योपहृते
भक्त्यामौति प्राणभक्षाम्भक्षयित्वा धाना व्यादधते । ६ । भूयिष्ठा
हेता लिप्सेत । ७ । घेन प्रातःसजने प्रसर्पन्ति तेन निःसर्पन्ति । ८ ।
यथा ह त्यदसव इति धिष्ण्वाम्भमीक्ष्याग्नीध्रीयमुत्तरेणाहवनीय-
मायन्ति । ९ । भूभुवः स्वः स्वाहा स त्वं नो अग्ने एवमस्त्वं नो
अग्ने ब्रह्मस्य तदसु मिवाब्रह्मेत्याग्नीध्रीये प्रायश्चित्ताङ्गतीर्जुङ्गति
। १० । आपुर स्ता मा प्रजया पशुभिः पूरयतेत्याहवनीयस्य भक्षान्ते
धाना न्युष्य ॥ ८ ॥

पञ्चपञ्च शकलानादधते । ११ । आत्मकृतस्यैनसो एवयजनमसि
मनुयहृतस्यैनसो एवयजनमसि पितृकृतस्यैनसो एवयजनमसि देव-
कृतस्यैनसो एवयजनमसि यथाहमेनो विदाश्चकार यथाविदास्तस्य
सर्वस्यावयजनमसौति । १ । सव्याहृत उत्तरेणाहवनीयमशु सोमा-
न्यथाचमसं पद्यादुपोपविश्य पविषाण्यवधाय चेष्टयन्ते^२

समापो अङ्गिरस्मात समोषधयो रसेन ।

सं रेवतीर्जगतीभिः पृथ्यन्तां सं मधुमतीर्मधुमतीभिः पृथ्यन्ता-
मिति । १ । समुपहृताः अग्न इति । १ । अशु धूतस्य देव सोम ते

मतिविदो यो ऽयमनिर्गोमनिर्भक्षस्तस्य तं उपहृतस्योपहृतो भक्षया-
मीति प्राणभक्षान्भक्षयित्वा ।^५ अक्लृप्तं वो ययोरोजसेति प्राची-
निर्नीयोदीचीर्जं ।^६ समुद्रं व इत्यभिमन्त्र ।^७ शंनेदेवीया-
भियतस्तभिहरो ऽभिमृश ।^८ समानं प्राणसंमर्शनं सुखविमार्जनं
च ।^९ दक्षिणायत आग्नीध्रीवे दधि प्राण यथा दधिभवम् ।^{१०}
पत्नीसंयाजान्मंस्याप्य ऊतेषु समिष्टयजुःषु ॥ ८ ॥

अवश्वथमवैति ।^{११}

पुनर्मानैल्लिन्त्रियं पुनरात्मा द्रविणं वाद्यणं च ।

पुनरग्रयो धिष्णराघो यथा स्थानं धारयन्तामिहैव ॥

इति यजमानो धिष्णराग्नमौच्यावानूवन्ध्यायां वा संस्थितायाम्ब-
लिजः समीचेत

उभा कवी युवाणा सत्यादा धर्मणा

सत्यस्य धर्मणस्यती वि सत्यानि सृजामहे ॥

इति ।^१ उहं हि राजेत्यनुसंयन् ।^२ सर्वे साक्षो निधनसुप-
यन्ति ।^३ नमो वरुणायाभिष्टितो वरुणस्य यात्र इत्यशु पादमव-
धाय ।^४ ॥ १० ॥

वारुणीष्टिः । १। पौर्णमासीविकारः । २। अश्वमे ऽशु ने चोम
इति वाष्पुमन्तौ । ३। तिष्ठन्यजति । ४। उदुत्तमं वरुणाव ते हेतः
। ५। स त्वं नो अग्ने ऽवमस्त्वं नो अग्ने वरुणस्य विदरानित्यग्नीवर-
णायादिशति । ६। न निगदमाह । ७। ब्रूयादा । ८। अपवर्द्धिः
प्रयाजानुयाजान्यजति । ९। प्रयाजादिरनुयाजान्ता । १०। स्विष्ट-
यदन्ता वा । ११। आश्वभागौ वा परिहायानुयाजौ च । १२।

यन स्त्रियावकुर्वतं येनापामृशतं सुगम्
येना चामभिपिञ्चतं येनेमां प्रथिवीं महीम्
यदा तदयिना यशस्तेन मामभिपिञ्चतम् ।

इति होताभ्युचते । १३ ।

उपेक्षित्वेन चतुषा गृह्याम्परैरिति मानुषः ।

इत्यागच्छन्यजमानः । १४ ।

इहे स इक्षदक्षिणे अपि पूषा नि यीदतु ।

इत्युपविष्ठाहवनीये समिधावादधाति देवानां समिदनीति पूर्वा
तृष्णीमुत्तराम् । १५ । तृष्णीं पद्मो गार्धपत्ये । १६ । ॥ ११ ॥

प्राचणोययोदनीया व्याख्याता । १ । विपर्यासो याज्यापुरोनु-
वाक्यानां स्त्रियुक्तः परिहाय । २ । पयसां स्त्रिं चतुर्थी यजति
। ३ । तृतीयां सवितारम् । ४ । मित्रावरुणी च वज्राभूवन्ध्या । ५ ।
पयस्या वा । ६ । आ वा मित्रावरुणा तत् सु वा मित्रावरुणा नो
मित्रावरुणेति पुरोनुवाक्याः । ७ । युवं वस्त्राणि यद्वक्षिष्ठं प्र वाहवेति
याज्याः । ८ । दीवणोयामभूवन्ध्यायाः संस्वानाम् वेदे पद्मीं
वाचयति न कृषाति । ९ । अनुवन्ध्यायां वाचयित्वापेणामौधीयं
धिष्ण्यं कृषाति । १० । मापो मौषधीर्दिधीः शुगसि यं दिधक्षं
ते शुगच्छत ।

धात्रोधात्रो राजंस्ततो वरुण नो मुञ्च ।

यदापो अग्नरा इति वरुणेति अपामहे ततो वरुण नो मुञ्च ॥

इति इदयश्चानुपम्याय^{११} सुमित्रिया ■ आप ओषधयः सन्वि-
त्युपसृग्^{१२} दुर्मित्रियाम्भौ सन्नु यो ऽग्नान्देष्टि यं च वयं दिध

इति दक्षिणं निरुचन्ति । ११^{१३} । आज्यभागप्रभृति वा पयस्या । १२^{१४} ।
अमावास्याविकारः । १३^{१५} । अग्निगदेक्षान्ता । १४^{१६} ॥ १२ ॥

उदङ्मुदवभाय वैष्णव्यर्चा पूर्णाहुतिं ऊलोदवसानौयया यजति
। १ । आग्नेवीष्टिः । २ । पौर्णमासीविकारः । ३ । याः पुनराधेये ता
हविषः स्त्रिष्टुतय । ४ । पञ्चकपाले पौनराधेयिकीष्टिः । ५ । संस्थि-
तायां सायमग्निहोत्रं जुहोति । ६ । ॥ १३ ॥

मन्द्रया वाचा प्रातःसवनम् । १ । उच्चैस्तरामाज्याप्रउगम् । २ ।
मध्यमया माध्यन्दिनम् । ३ । उच्चैस्तरां महत्त्वतोयान्त्रिज्येष्ठम् । ४ ।
उत्तमया दत्तीयसवनम् । ५ । उच्चैस्तरां वैश्वदेवादाग्निमाहृतम् । ६ ।
उत्तमया वा माध्यन्दिनम् । ७ । मन्द्रया दत्तीयसवनम् । ८ । मध्य-
मया वा । ९ । ॥ १४ ॥

यस्मै प्रेय्यत्या तस्मापवर्गादाचं यच्छति । १ । आहावप्रभृति
चानुषपद्भारात् । २ । प्रातरनुवाके ब्रह्मा । ३ । भक्षयित्वा वा शौच-
प्रसवात् । ४ । प्रसवप्रभृति चानुषपद्भारात् । ५ । अतिप्रैयान्तं श्रुत्वा
वसन्तीवरोणां परिहरणात् । ६ । घसो द्रुक्षः स्फुन्दति द्रुषद्यस्फुन्देति
विप्रुषा होमः पुरस्तात्पवमानानाम् । ७ । मर्पतश्चानुमर्पति । ८ ।
मैत्रावरुणस्य । ९ । अग्निषित्यायां चाग्नीं प्रणीयमाने ऽप्रतिरयं
जपति । १० ।

विश्वा आग्ना दक्षिणतः सर्वान्देवानयास्त्रिह ।

स्वाहाकृतस्य घर्मस्य मध्यः पितृमश्विना ॥

इति महावीरमनुमंथन् । ११ ।

अश्विना घर्मं पातं ह्यर्दानमहर्दिवाभिरुतिभिः ।

तन्नायिणे नमो धावाष्टयिवीभ्याम् ॥

इति वपद्वृते । १२ ।

अपातामयिना धर्ममनु धावाष्टयिवी अभंसाताम् ।

इहैव रातयः सन्तु ॥

इत्यनुवपद्वृते । १३ । समानमनिर्दिष्टम् । १४ । इति सोमे ब्रह्म-
कर्म । १५ । ॥ १५ ॥

इन्द्रो महत्त्वान्धोमस्य पिबतु । महत्त्वोचो महद्गणः । महद्बुधो
महत्सखा । य इमेन देवा अश्वमदन् । अपूर्व्यं वचत्वर्यं । शम्बरहत्ये
गविष्टौ । अर्चन्तं गुह्या यदा । परमस्यां परावति । वधीद्वृत्रं सृज-
दयः । महतामोजसा सह । आदीनं ब्रह्माणि वर्धयन् । अगाष्टा-
न्योजसा । इष्टान्देवेभ्यो दुवः । महद्भिः सयिभिः सह । इन्द्रो महतां
इह अवदिह सोमस्य पिबतु । प्रेमा देवो देवहृतिमवतु देव्या
धिया । प्रेदं ब्रह्म प्रेदं वचम् । प्रेमं सुवन्तं यजमानमवतु ।
चिचयिषामिहृतिभिः । अवद्ब्रह्माण्यावसा गमत । १ । अथोक्त्यवी-
र्यम् । २ । रूपमनुरूपं प्रतिरूपं सुरूपमिष्टेयोषो भद्रमागृह्यते
लोक्यमवाचीन्द्रायेति । ३ । ॥ १६ ॥

इन्द्रो देवः सोमं पिबतु । एकजानां वीरतमः । भूरिजानां
तवस्तमः । इर्यो स्थाता । इन्द्रो प्रेता । वज्रस्य भर्ता । पुरां भेत्ता ।
पुरां दर्मा । अपां नेता । सत्तनां नेता । निजभिर्दूरेयवाः । उप-
मातिष्ठद्मनावान् । इष्टोऽन्देवो यभूवान् । इन्द्रो देव इह अवदिह
सोमं पिबतु । प्रेमा देव इति समानम् । १ । अथोक्त्यवीर्यम् । २ ।
संरालसि स्तरालसि विरालसि राजास्यभिष्टरस्यभिष्टयास्य वयं यं
दिशो ऽपगृह्यते लोक्यमवाचीन्द्रायेति । ३ । ॥ १७ ॥

सविता देवः सोमस्य मत्सत् । हिरण्यपाणिः सुजिह्वः । सुवाङ्मः
स्वहृदि । चिरिन्मत्स्यसवनः । यः प्रासुवद्वसुधितो । उभे जाध्वी
सवीमनि । श्रेष्ठं सावित्रमासुवम् । दोग्धीं धेनुम् । वेत्तारमत-
व्वाहम् । आशुं सप्तिम् । जिष्णुं रथेष्ठाम् । पुरंधि योषाम् ।
सभेयं युवानम् । सविता देवः परामीवां साविपत्यराघयंमम् ।
इह अवदिह सोमस्य मत्सत् । प्रेमां देव इति समानम् । १ । ॥ १८ ॥

द्यावापृथिवी सोमस्य मत्सताम् । पिता च माता च । धेनुश्च
क्षपभक्ष । धन्या च धिषणा च । सुरेताश्च सुदुषा च । शंभश्च
मयोभूश्च । ऊर्जस्वती च पयस्वती च । द्यावापृथिवी इह श्रुतामिह
सोमस्य मत्सताम् । प्रेमां देवी देवहृतिमवतां देव्या धिया । प्रेदं
ब्रह्म प्रेदं चक्षम् । प्रेमं सुत्वनं यजमानमवताम् । चित्रे चित्राभि-
रुतिभिः । श्रुतां ब्रह्माण्यावशा गताम् । १ । ॥ १९ ॥

अभवो देवाः सोमस्य मत्सन् । विष्टी स्वपसः । कर्मणां
सुहृताः । धन्या धनिष्ठाः । शन्या शमिष्ठाः । शन्या शचिष्ठाः ।
ये धेनुं वियञ्जुं वियरूपामतवन् । अनचन्धेनुमभवद्वियरूपी ।
अयुधस्य कनौगा मदन्तः । अयुञ्जत हरो अयुर्देवा उप । संवत्सरे
स्वपसो यज्ञियं भागमायन् । अभवो देवा इह अवन्निह सोमस्य
मत्सन् । प्रेमां देवा देवहृतिमवन्तु देव्या धिया । प्रेदं ब्रह्म प्रेदं
चक्षम् । प्रेमं सुत्वनं यजमानमवन्तु । चित्राश्चित्राभिरुतिभिः ।
अवन्ब्रह्माण्यावशा गमन् । १ । ॥ २० ॥

विये देवाः सोमस्य मत्सन् । विये वैशानराः । मदि महान्तः ।
पक्वावा नेमतिथीवानः । आस्तुः पक्षतवाक्षः । ये चां च पृथिवीं

चातम्युः । अपत्यं स्वयं । ब्रह्म च चवं च । वर्हिष्य वेदिं च । यज्ञं
 चोद चान्तरिक्षम् । वातात्मानो अग्निदूताः । ये स्य त्रय एका-
 दशासः । अयस्य चिंशस्य । अयस्य चो च शता । अयस्य चो च
 सहस्रा । तावन्त उदरणे । तावन्तो निवेशने । तावन्तोः पत्नीः ।
 तावन्तीर्माः । तावन्तो ऽभिषाचः । तावन्तो रातिषाचः । अतो
 वा देवा भूयांस स्य । मा वो देवा अविशसा मा विशमायुरा
 षत्ति । विष्टे देवा इह अवन्निह सोमस्य मत्सन् । प्रेमा देवा इति
 समानम् । १ । अथोष्यवीर्यम् । २ । भूतमसि भविष्यदसि विभू-
 तमसि प्रभूतमसि सदसि चक्षुरस्योजो ऽसि भद्रमसि श्रुतायै
 लावाचीन्द्रायोष्यं देवेभ्यः । ३ । ॥ २१ ॥

अग्निर्वैश्वानरः सोमस्य मत्सन् । विशेषां देवानाम् समित् ।
 अजस्रं दैव्यं ज्योतिः । यो विद्व्यो मानुषीभ्यो वीदेत् । द्युपु
 पूर्वासु दिद्युतानः । अजर उयसामनीके । आ यो ह्या मात्या
 ष्ट्यित्रीम् । ओर्वन्तरिक्षम् । ज्योतिषा यज्ञियाय शर्म यंसत् ।
 अग्निर्वैश्वानर इह अवन्निह सोमस्य मत्सन् । प्रेमा देव इति समा-
 नम् । १ । ॥ २२ ॥

मरुतो देवाः सोमस्य मत्सन् । सुष्टुभः स्पर्काः । अर्कभूभो
 वृहदयमः । नभस्या वर्षनिर्णिजः । त्वेषासः ष्टश्चिमातरः । शुभ्रा
 हिरण्यखादयः । तवसो भन्ददिष्टयः । शूरा अनाष्टरयाः । मरुतो
 देवा इह अवन्निह सोमस्य मत्सन् । प्रेमा देवा इति समा-
 नम् । १ । ॥ २३ ॥

अग्निर्जातवेदाः सोमस्य मत्सन् । खनीकश्चिपमानुः । अप्रो-

पिवान् गृहपतिः । तिरस्तमांसि दर्शतः । घृताह्वन ईक्षः । बज्रस-
वर्मास्तृतयन्वा । प्रतीत्या शत्रून्नेतापराजितः । अग्ने जगत्वेदो ऽभि
द्युम्नमभि सह आयच्छस्त्र । नुशो ऽनुशः । समेद्वारमंहसः पाहि ।
अग्निर्जातवेदा इह अयदिह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देव इति
समानम् । १ । अयोष्यवीर्यम् । २ । तेजो ऽसि धृष्टिरसि विधृष्टि-
रसि प्रधृष्टिरसि विधृतिरसि धरुणमसि धर्षमसि धर्यो ऽस्यायुतौ
त्वावाचीन्द्राधोवयं देवेभ्यः । ३ । ॥ २४ ॥

अस्य मदे जरितरिन्द्रः सोमस्य मत्सन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो
ऽहिसहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो वृचमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्र
उक्षामसाम्नादप्रथयन्मृषिवीम् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो व्यन्तरिच-
मतिरदा सूर्यं दिद्यैरहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्र उदार्यं वर्णमति-
रदव दामं वर्णमहन् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो ऽपिन्वदपितो ऽजिम्ब-
दजुषः । अस्य मदे जरितरिन्द्र पृथ्या इव पम्पाणतः पर्वताग्र-
कुपितो अरण्यान् । अस्य मदे जरितरिन्द्रो ऽपां वेगमैरहन् । अस्य
मदे जरितरिन्द्र इह अयदुप गिरि धात् । अस्य मदे जरितरिन्द्र
इह अयदिह सोमस्य मत्सन् । प्रेमां देव इति समानम् । १ ।
अयोष्यवीर्यम् । २ । रोहोभ्यां रोहो ब्रध्नस्य विष्टपं स्रग्धो तनू-
र्भाक् इति नाक् इति । ३ । ॥ २५ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे ऽष्टमो ऽध्यायः समाप्तः ।

पूर्वार्धः समाप्तः ।

श्रीम् ।

—००—

व्याख्यातो ऽग्निष्टोमः प्रकृतिर्द्वादशाहस्यैकादशां च । १ । तस्य
विकारं व्याख्यास्यामः । २ । श्रूयमाणं प्राकृतं नामधेयमन्यस्मिन् द्रव्ये
प्रकृतिं निवर्तयति । ३ । प्रतिषेधः । ४ । अर्थः । ५ । परिसंख्या
। ६ । उपजनो वा । ७ । आग्निमासतादूर्ध्वमागमास्तयाणां शस्त्रा-
णामुक्तयो भवति । ८ । एकागमादूर्ध्वमुत्पद्येभ्यः पोलशौ । ९ ।
चयोदशागमादूर्ध्वं पोलशिनो ऽतिराजः । १० । अन्तरेणाग्निमासत-
मनुयाजाश्चैतेषां स्याजम् । ११ । ॥ १ ॥

साकमर्थं मैत्रावरुणस्य । १ । एक्षु यु ब्रवाणीति स्तोत्रियानु-
रूपौ । २ । सर्वशीष्टतमस्तन्नाद्यामिति द्रव्यौ । ३ । इन्द्रावरुणा
युवमध्वराय नः । ४ । आ वां राजानौ । ५ । इन्द्रावरुणा मधु-
मत्तमस्येति यजति । ६ । ॥ २ ॥

सौभरं ब्राह्मणाच्छंसिनः । १ । वयमु त्वामपूर्यथो न इदमि-
दमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । २ । प्र मंहिष्ठाय यो अद्रिभि-
दिति द्रव्यौ । ३ । अन्तेव सु प्रतरमित्युत्तमामुद्धृत्योदप्रुत इति
शस्त्रा^६ या पूर्वमोद्धृता तथा परिधाय दृढस्यते युवमिन्द्रस्येति
यजति । ४ । ॥ ३ ॥

नामैधमच्छावाकस्य । १ । अथा हीन्द्रेति स्तोत्रियानुरूपौ । २ ।
अतुर्जनिवी । ३ । विष्णोर्गुं कम् । ४ । प्र वः पान्तमन्धसः । ५ ।

सं वा कर्मणा । ६ । इन्द्राविष्णु मदपत्नी मदानामिति यजति । ७ । ॥ ४ ॥

घोलशिने स्तोत्रमाषेयुः^१ ।

यस्माज्जातो न परो अन्यो अस्ति य आ बभूव सुवनानि विधा ।

प्रजापतिः प्रजया संरक्षणन्तीणि ज्योतीर्षि स्रष्टे स घोलमी ॥

इति यजमानः घोलशिघ्रमुपतिष्ठेत् । १ ।

इन्द्र जुपस्य प्र वहा याचि इन्द्र हरिश्च ।

पिबा सुतस्य भतिर्न मभ्यक्षकानश्वात्मदाय ॥

इन्द्र जठरं जयं न पृणस्य मधोर्दिवो न ।

अस्य सुतस्य स्वर्णोप त्वा मदाः सुवाचो अमुः ॥

इन्द्रसुरायाप्सिचो न जघान वृचं यतिर्न ।

विभेद वलं मृगुनं ससाहे शत्रून्मदे शोमस्य ॥

इति स्तोत्रियं श्रुत्वा । १ । त्वावतः पुरुषसो इ इत्येका । १ । आ त्वा

वहन्तु हरयः स्वादोरित्येति गायत्रं त्वं पाङ्क्तं च विहरति । ४ ।

प्रथमेन गायत्रेण पादेन प्रथमं पाङ्क्तं पादं संधायामस्यति । ५ ।

द्वितीयेन गायत्रेण द्वितीयं संधाय प्रणोति । ६ । तृतीयेन गायत्रेण

तृतीयं संधायामस्यति । ७ । द्वौ पङ्क्तेः परिशिष्टौ ताभ्यां प्रणोति

। ८ । इन्द्राय साम गायतो मन्द्रैरिन्द्र हरिभिरित्यौष्णिहं त्वं

वार्हतं च विहरति । १० । प्रथमेनौष्णिहेन पादेन प्रथमं वार्हतं

पादं संधायामस्यति । ११ । द्वितीयेनौष्णिहेन द्वितीयं संधाय प्रणोति

११^{१२} । अष्टाक्षरमौष्णिकस्य पादस्याष्टाक्षरं सार्धतस्य ताभ्यामवस्यति

१२^{१३} । चतुरक्षरे ऋष्टे ते समस्योत्तमं सार्धतं पादं संधाय प्रणीति

१३^{१४} । ॥ ५ ॥

। आ धूर्ध्वं न-इति द्विपदां च विंशत्यक्षरां त्रिष्टुभं च विहरति

११ । प्रथमेन द्वैपदेन पञ्चाक्षरेण प्रथमं त्रैष्टुभं पादं संधायावस्यति

१२ । द्वितीयेन पञ्चाक्षरेण द्वितीयं संधाय प्रणीति । ३ । तृतीयेन

पञ्चाक्षरेण तृतीयं संधायावस्यति । ४ । चतुर्थेन पञ्चाक्षरेण चतुर्थं

संधाय प्रणीति । ५ ।

एष ब्रह्मा-य कल्पिय इन्द्रो नाम श्रुतो ऽग्रे ।

विदुतयो यथा पथ इन्द्र त्वक्षन्ति रातयः ।

त्वामिच्छ्वसस्यते यन्ति गिरो नः संयतः ।

प्र ते मय इति द्वैपदं त्वत्वं जागतं च विहरति । ६ । प्रथमेन

द्वैपदेन चतुरक्षरेण प्रथमं जागतं पादं संधायावस्यति । ७ । द्विती-

येन चतुरक्षरेण द्वितीयं संधाय प्रणीति । ८ । तृतीयेन चतुरक्षरेण

तृतीयं संधायावस्यति । ९ । चतुर्थेन चतुरक्षरेण चतुर्थं संधाय

प्रणीति । १० । इन्द्रो दधीच इति तिसृणां गायत्रीणां दाभ्याम-

वसाद्य पादाभ्यां दाभ्यां प्रणीति दाभ्यामवसाद्य दाभ्याम् । ११ ।

उत्तमेन गायत्रेण पादेन प्रोक्ष्यै पुरोरथमित्येतस्याः पादं संधा-

यावस्यति । १२ । दाभ्यां प्रणीति^{१३} दाभ्यामवसाद्य^{१४} दाभ्याम्

। १३^{१५} । प्र प्र वस्तिष्टुभामति द्यवम् । १४^{१६} । आ यत्पतन्तीत्येका

। १५^{१७} । यो अतीनात तस्येणासुत्तमां पग्निथ्य निविदम् । १६^{१८} ।

स्तोत्रिये वाचावो निविदे पारधानीयायै च । १७^{१९} । उद्यद्ब्रह्मेति

परिधायोक्थवीर्यं अपिलीपाः पूर्वेषामिति यजति । १८ । एतस्मि-
न्स्तोत्रिये चत्वारिंशत्संपदानुष्टुभः । १९ । विक्रियमाणे यथाभमा-
धातम् । २० ।

इन्द्रस्य संराड्वरणस्य राजा तौ ते भवं चक्रतुरस्य एतम् ।

तयोरहं भक्षमनुभक्षयामि वाग्देवो जुषाणा सोमस्य त्वयत्तु ॥

इति षड् भक्षयति । २१ । ॥ ६ ॥

पान्तमा वो अन्धम इति स्तोत्रियानुरूपौ होतुः प्रथमेषु
रात्रिपर्यायेषु । १ । न प्रथमस्य प्रथममासेलयात । २ । श्रेयः
सूक्तस्योक्थमुखम् । ३ । अभि त्वं जेपमिति जागतम् । ४ । अध्व-
र्यवो भरतेन्द्रायेति यजात । ५ । ॥ ७ ॥

प्र व इन्द्राय मादनं प्रकृतानोति मैत्रावरुणस्य । १ । सुहृप-
क्षत्रुमिदुक्थमुखम् । २ । त्वं सु जेपमिति जागतस्य नवमीं सोप्तमां
चोद्धृत्य चतुर्दशीं पूर्वां ब्रह्मा चयोदश्या परिधाय पाता सुतामर्द्धौ
अस्तु सोमं हन्ता इवमिति यजति । ३ । ॥ ८ ॥

वयमु त्वा तदिदर्या वयमु त्वा दिवा सुत इति माघ्याषाण्य-
ग्निः । १ । इन्द्र त्वा वृषभमिदुक्थमुखम् । २ । वार्चहत्यायं प्रवस
इति पान्तमामुद्धृत्य । ३ । न्यू पु वाचमिति जागतम् । ४ । हृषां
मद् इन्द्र इति यजति । ५ । ॥ ९ ॥

इन्द्राय मदने सुतमिन्द्रमिन्द्राग्निनो वृद्धेदित्यच्छावाकस्य । १ ।
श्रेयः सूक्तस्योक्थमुखम् । २ । मा नो अस्मिन्निति जोगतम् । ३ ।
इदं त्यत्पाचमिति यजति । ४ । ॥ १० ॥

अथं त इन्द्र सोमो ऽथं ते मामुषे जन इति स्तोत्रियानुरूपौ

हेतुर्मध्यमेषु रात्रिपर्यायेषु । १ । उद्धेदभौत्युक्त्वमुखमुत्तमामुद्धृत्य । २ । अहं भुवमिति जागतम् । ३ । अपाव्यस्येति यजति । ४ । ॥ १९ ॥

आ त्व न इन्द्र क्षुमन्तमा त्व न इन्द्र दृवदन्निति मैवावरुणस्य । १ । एन्द्र सानर्मित्युक्त्वमुखम् । २ । प्र वः सतामिति जागतम् । ३ । अस्य मदे पुह वर्षांसीति यजति । ४ । ॥ २० ॥

अभि त्वा द्यभाभि प्र गोपतिमिति प्राङ्मण्यार्धंभिनः । १ । आ त्व न इन्द्र मद्रागित्युक्त्वमुखम् । २ । तदसौ नव्यमिति जागतम् । ३ । यस्ते श्य इति यजति । ४ । ॥ २१ ॥

इदं वसो सुतमिन्द्रेहि मत्सौत्यच्छावाकस्य । १ । शेषः सुतस्यो-
क्तमुच्यम् । २ । अजातशत्रुमिति जागतस्योत्तमामुद्धृत्योद्यत्सह इति
परिधायेदं ते पाथं सगवित्तमिन्द्रेति यजति । ३ । ॥ २२ ॥

इदं ह्यजोजसा सहो इन्द्रो य अजवेति सोविद्यामुद्धृत्यौ
हेतुर्मध्यमेषु रात्रिपर्यायेषु । १ । शेषः युक्तस्योक्त्वमुखमुत्तमामाश्लिष्य
उद्धृत्य । २ । विश्रजित इति जागतम् । ३ । तिष्ठा हरी इति
यजति । ४ । ॥ २३ ॥

आ स्विता नि घीदता त्वश्रवा गहीति मैवावरुणस्य । १ ।
यस्य संस्य इति शशोक्तमुच्यम् । २ । अहं दां द्युषत इति जागतम् ।
३ । प्र आ न्वस्येति यजति । ४ । ॥ २४ ॥

धोमेयोगे युञ्जन्नि मधमिति प्राङ्मण्यार्धंभिनः । १ । शेषः
सुतस्योक्तमुच्यम् । २ । इमां ते धियमिति जागतस्योत्तमामु-
द्धृत्य तदस्येदं पश्यतेति परिधाय प्रो ह्रोष इति यजति । ३ । ॥ २५ ॥

इन्द्रः सतेषु योमेधिर्धं वर्धस्वत्यच्छावाकस्य । १ । उत्तमानि

चतुरचराण्यभ्यस्यन्ति । १ । उप नः सुतमा गहि सोममिन्द्रेत्युक्थ-
सुखम् । २ । प्र ते मह इति जागतम् । ४ । प्रोथां पीतिमिति
यजति । ५ । ॥ १८ ॥

अथाच्छावाकस्याहीनिक्वाः । १ । पन्थपन्थमित्येतारः पन्थ इदुप
गायतेति सोचियानुरूपौ प्रथमे । २ । आ ता विशन्त्यिन्दव आ
ता विशन्त्याशव इत्युक्तमे । ३ । संम्राप्य राविपर्यायान्^४ ॥ १८ ॥

आग्निनाय सोय्यमाणेषु प्रवृताज्जनी जुहोति । १ । समया
वाचा संवेत् । २ । उत्तरोत्तरिष्या वा । ३ । यः प्रातरनुवाकस्तदा-
श्विनम् । ४ । तस्य विकारं व्याख्यास्यामः । ५ । यथाहन्दसं शस्त्रम्
। ६ । वार्हेतीनां प्रतिपदां प्रथमंप्रथमं प्रगाथं पुनरादायं कक्षुपका-
रम् । ७ । अग्निर्होता गृहपतिरिति प्रतिपदापोरेवतीसुद्धृत्य । ८ ।
चतुर्दश गायत्रादुद्धरति । ९ । आनुष्टुभाद्दे । १० । वैकुभात्तपोदशं
शतम् । ११ । नित्यानि काशीवतान्यागस्थानि च । १२ । प्रथमं तु
काशीवतं शस्त्रा काराधद्रोचिया नव । १३ । ऊर्ध्वमागस्त्येभ्यस्त्रिंशतं
सुपर्णम् । १४ । अग्न्यानां वाग्निनीनां तावत् । १५ । समिद्धुच्चिदिति
तिस्र उद्धरति । १६ । अयं वां मधुमक्तम इत्यष्टौ यथाम्यानम्
। १७ । एकादशौष्णिह्यात् । १८ । तथाग्नेयाज्जांगतात् । १९ । उत्त-
मेन पाङ्क्तेन पादेनोदयं काङ्क्षेत् । २० । उदिते सौर्याणि । २१ ।
उदु त्वं जातवेदसमिति नव । २२ । चित्रं देवानाम् । २३ । नसो
मित्रस्य । २४ । इन्द्र कतुमिति प्रगाथः । २५ । मही द्यौरिति
तिस्रः । २६ ।

विश्वस्य देवी मृशयस्य जन्मनो न या रोषाति न यम

इति द्विपदा । २७ । दृहस्यते अति यदर्थो अर्हादिति परिदधाति । २८ । प्रतिपदे चाहावः परिधानीयाथै च । २९ । तत्संपदा दृह-
 तीषहसं संपद्यते । ३० । इमे सोमासस्त्रिरोश्रज्ज्ञास इतः पुरोनु-
 वाक्या । ३१ । शेता यच्चदक्षिणा सोमानां तिरोश्रज्ज्ञानामिति प्रैषः । ३२ । उभा पिबतं प्र वामर्धांसीत्यथर्धां मंधाचार्यर्धेन वचङ्करोति । ३३ । विराजैवेति कौषीतकिः । ३४ । अश्विना वायुनेति वा । ३५ । ॥ २० ॥

चिद्वद्विष्यमानः । १ । सन्धिवाम च । २ । पञ्चादितः पच-
 दशानि । ३ । रात्रिय । ४ । पच सप्तदशानि । ५ । पचैकविंशानि । ६ । इति ज्योतिषः सोमाः । ७ । एत एवाभिप्रवत्य । ८ । ॥ २१ ॥

अग्निं तु चेष्यमाणस्यादीक्षितलोष्टिः । १ । अग्नये ब्रह्मल्लते अग्नये
 चववते अग्नये चवधते । २ । पौर्णमासीविकारः । ३ । ब्रह्म प्रजावदा
 भर ब्रह्म च ते जातवेद इत्यग्नये ब्रह्मल्लते । ४ । अर्चन्तस्त्रासा-
 कमग्ने अध्वरमग्ने दुग्धेन सहस्र हव्येत्युत्तरयोः । ५ । बहूनां चेष्य-
 माणानां संनिवपनीया । ६ । एकस्योखामंभरणीया । ७ । ॥ २२ ॥

प्राजापत्यस्य पशुबन्धः । १ । वायव्यो वा । २ । अग्नये वा
 कामाय । ३ । पुष्ट्यो ऽजो ऽविको गौरस्य इति पच पशवः । ४ ।
 अजो वा ह्यपरः । ५ । प्राजापत्ये चैके वायव्यं पशुपुरोस्तामं कुर्वन्ति । ६ ।
 प्राजापत्यं वायव्ये । ७ । वैश्वानरीयमाग्नेये । ८ । हिरण्यमर्भे
 इति पुरोनुवाक्यान्तिष उत्तरा याज्याः प्राजापत्यस्य । ९ । उर्षांशु
 । १० । एकया च राये नु कुविदन्नेति पुरोनुवाक्याः पीषोश्रदान्प्र
 याभिर्यामि प्र वायुमच्छेति वायव्यस्य । ११ । आ ते वत्सो मनो

यमत्तुभ्यं ता अङ्गिरसमाग्निः परेषु धामस्विति पुरोनुवाक्वा वयं
ते अद्याग्राम तमीले च त्वेत्याग्नेयस्य । १९ । वज्रवत्पशुनिगमाः
पञ्चसु क्रियमाणेषु पृथिवीं शरीराणीत्यातः । २० । एकवदत
ऊर्ध्वम् । २१ । ॥ २२ ॥

विहविष्ट दौर्घणीया । १ । आग्निवैष्णवो वैश्वानरीय आदित्ये-
भ्यः । २ । त्यासु चचियान्भारयन्तः । ३ । पञ्चहविर्वा । ४ । अदि-
तये चतुर्थः पञ्चमः भरस्वत्यै । ५ । पञ्चहविर्वातिथ्या । ६ । आग्नेयैत्रौ
वैश्वदेवमार्हस्तथौ वैष्णवस्य । ७ । श्रुचिमर्कसं श्रग्मासः । ८ ।
चितिभ्यः प्रणीयमानाभ्य इत्युक्तः^९ पुरीष्यासः प्रो त्वे अग्नयो
ऽग्निषु विभेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विभेभिरग्निभिरित्युपांशुमुवन्पस्या-
दनुषमेति । १० । ॥ २४ ॥

संपिते परित्युते^१ ऽग्न्युच्यमनुषमित्युक्तस्येत्यस्य पश्चादुपविश्याज्ये-
धस्तूप्योऽंससेनानाह्वय सजपेनानुशंसति । २ । वैश्वानरायेत्युक्तः पुरो-
नुवाक्फलमनूच्य वाज्यया सजति^३ प्रयाजानुयाजान्वा परिह्राप्य
। ३ । ॥ २५ ॥

अग्नीषोमीयस्य पशुपुरोलाघमम्भवि देवसूभ्यो हवींषि । १ ।
अग्नये गृहपतये सोमाय वनस्पतये सविने सत्यप्रसवाय रुद्राय
पशुपतये रुद्रस्पतये वाचस्पतये इन्द्राय ज्येष्ठाय मित्राय मरुताय
वरुणाय धर्मपतये । २ । अग्निर्होता गृहपतिर्हव्यवाल्गिरा विश्वदेवं
॥ प्रमिय इन्द्रं वयं महाधन उरुं नः । ३ । सर्वंष्टाहवींषि ॥
। ४ । ॥ २६ ॥

अग्नये वामनिकाय गायत्राय विष्टते राधन्तरायेन्द्राय यैश्याय

इति द्विपदा । २६ । वृहस्पते अति यदर्थो अर्हादिति परिदधाति । २७ । प्रतिपदे चाहावः परिधानीयायै च । २८ । तत्संपदा वृह-
 तीसहस्रं संपद्यते । २९ । इमे सोमामक्षिरोअग्रास दात पुरोनु-
 वाक्या । ३० । होता यसदग्निना सोमानां निरोअग्राणामिति प्रेषः । ३१ । उभा पिबत प्र वार्मधांसीत्यथर्धां संधायार्धेन वषट्कारेति । ३२ ।
 विराजैवेति कौषीतकिः । ३३ । अग्निना वायुनेति वा । ३४ । ॥ १० ॥

चिद्वद्विष्यवमानः । १ । सन्निवाम च । २ । यज्ञादितः पच-
 दगामि । ३ । राषिश्च । ४ । पच सप्तदगामि । ५ । पचैकविंशानि । ६ । इति ज्योतिषः स्तोमाः । ७ । एत एवाभिप्लवन् । ८ । ॥ ११ ॥

अग्निं तु चेद्यमाणस्यादौक्षितस्तेष्टिः । १ । अग्नये ब्रह्मण्यते अग्नये
 चववते अग्नये चवभृते । २ । पौर्णमासीविकारः । ३ । ब्रह्म प्रजावदा
 भर ब्रह्म च ते जातवेद इत्यग्नये ब्रह्मण्यते । ४ । अर्धन्तस्त्वाम्ना-
 कमग्ने अध्वरमग्ने युजेन खदस्व हव्येत्युत्तरयोः । ५ । बह्वर्णा चेद्य-
 माणानां संनिवपनीया । ६ । एकस्त्रोखामंभरणीया । ७ । ॥ १२ ॥

प्राजापत्यस्य पशुबन्धः । १ । वायव्यो वा । २ । अग्नये वा
 कामाय । ३ । पुरुषो ऽजो ऽविको गौरश्च इति पच पशवः । ४ ।
 अजो वा तूपरः । ५ । प्राजापत्ये चैके वायव्यं पशुपुरोस्तामं कुर्वन्ति । ६ ।
 प्राजापत्यं वायव्ये । ७ । वैश्वानरीयमाग्नेये । ८ । क्षिरण्यगर्भं
 इति पुरोनुवाक्यानिभ्य उत्तरा याज्याः प्राजापत्यस्य । ९ । उपांशु
 । १० । एकया च राये नु कुविद्वेति पुरोनुवाक्याः पीवोअहान्य
 याभिर्यामि प्र वायुमच्छेति वायव्यस्य । ११ । आ ते वत्सो मनो

धमन्तुभ्यं ता अङ्गिरस्तमाग्निः परेषु धामस्विति पुरोनुवाक्या वयं
ते अद्याग्राम तमीले च लेत्याग्नेयस्य । १९ । बज्रवत्पशुनिगमाः
पञ्चसु क्रियमाणेषु पृथिवीं शरीराणीत्यातः । २० । एकवदन्त
ऊर्ध्वम् । २१ । ॥ २२ ॥

चिह्नविद्य दीवणीया । १ । आग्रावैष्णवो वैश्वानरीय आदित्ये-
भ्यः । २ । त्यान्तु कचियान्धारयन्तः । ३ । पञ्चहविर्वा । ४ । अदि-
तये चतुर्थः पञ्चमः सरस्वत्यै । ५ । पञ्चहविर्वातिया । ६ । आग्नेयैर्नै
वैश्वदेवार्हस्यत्यौ वैष्णवश्च । ७ । शूचिमर्कैस्तं शग्मासः । ८ ।
चितिभ्यः प्रणीयमानाभ्य इत्युक्तः^९ पुरीषासः प्रो त्ये अग्नयो
ऽग्निषु विश्वेभिरग्ने अग्निभिरग्ने विश्वेभिरग्निभिरित्युपांशुनुमुवन्पद्या-
दनुसमेति । १० । ॥ २३ ॥

संचिते परिष्टुते^१ ऽग्न्युक्त्यमनुशंसितुक्तचित्यस्य पद्यादुपविश्याज्ये-
यसूपणींशंसो नानाहय सजयेतानुशंसति । १ । वैश्वानराद्येत्युक्तः पुरो-
नुवाक्यामनूच्य घाज्वया यजति^३ प्रयाजानुयाजान्वा परिहाप्य
। २ । ॥ २४ ॥

अग्नीषोमीयस्य पशुपुरोस्ताग्रमन्वचि देवसुभ्यो हवींषि । १ ।
अग्नये गृहपतये सोमाय वनस्पतये सविने सत्यप्रसवाय रुद्राय
पशुपतये बृहस्पतये वाचस्पतये इन्द्राय ज्येष्ठाय मित्राय सत्याय
वरुणाय धर्मपतये । २ । अग्निर्होता गृहपतिर्हव्यवाल्गिरा विश्वदेवं
न प्रमिय इन्द्रं वयं मघाधनं स्रवं नः । ३ । सर्वंष्टाहवींषि च
। ४ । ॥ २५ ॥

अग्नये वासन्तिकाय गायत्राय चिह्नते रायन्तरायेन्द्राय पैशाय

चैष्टुभाय षष्ठदशाय चार्चताय विष्टेभ्यो देवेभ्यो वार्षिकेभ्यो जाम-
तेभ्यः सप्तदशेभ्यो वैरूपेभ्यो मित्रारुह्याभ्यां शारदाभ्यामानुष्टु-
भाभ्यामेकविंशाभ्यां वैराजाभ्यां वृहस्पतये दैमन्तिकाय पाङ्गाय विष्ण-
वाय शक्राय रुक्मिणे ऋषिरायानिच्छन्दमाय चयस्त्रिंशाय रैव-
तायानुमतये ऽग्नये वैश्वानराय कायादितये विष्णुपत्न्यै । १ । अर्च-
न्तस्त्वामाकमग्ने अध्वरुदतेन यौ न वाहवा वृहस्पते जुषस्वैवा पिबे
ऽनागवे । वाममद्य

अथ नो अनुमतिर्घञं देवेषु मन्यताम् ।

अग्निं हव्यवाहनो भवतं दाशुषे मयः ॥

अग्निदनुमते त्वं मन्यासौ घं च नक्तुधि ।

मत्वे दद्याथ नो हिनु म ए आयुं पि तारियः ॥

इति । १ । न पशुतन्त्रे हवींषि चोद्यमानानि निगमास्तुभान्ते । १ ।

वर्षा संस्थाप्यानुवन्ध्यायास्तप्राग्ने पशुनोपांशु पक्षीशाले चरन्ति

। ४ । पर्यग्नित्तमुज्जन्ति न संस्थापयन्ति । ५ । आग्नेन वा पशु-

धर्मणा संस्थापयन्ति । ६ । शिवस्ततः प्रयत्नभाजम् । ७ । ॥ १७ ॥

देविकाहवींषि चाग्नौ पशुपुरोस्तामम् । १ । अनुमत्यै कुङ्गे राका-

सिनोवालीभ्यां धावे । २ ।

कुङ्गमर्घं सुवर्तं विद्यावापसमग्निन्यज्ञे मुहर्वा क्षाह्वीमि ।

मा नो ददातु श्वरुणं पिष्टुषां तस्यै ते देवि हविषा बिधेम ॥

कुङ्गदेवागामस्तन्य पक्षीर्चव्या नो अथ हविषः पृथोतु ।

मं दाशुषे किरतु भूरि वामं रायस्तोषं चिकितुषे ददातु ॥

धाता ददातु दाशुषे प्राचीं जीवातुमचिन्तिम् ।

वयं देवस्य धीमहि सुमतिं मृत्यधर्मणः ॥

धाता प्रजाया उत राय ईशे धातेदं विश्वं भुवनं जगान् ।

धाता पुत्रं यजमानाय दाता तस्मा उ हव्यं दत्तवञ्जुहोत ॥

इति । ३ । देवीभ्यश्च हवींषि । ४ । अद्वा ओषधीभ्यो गोभ्य उपसे

रावसे सूर्यायै दिवे पृथिव्यै वाचे गवे । ५ । आपो हि ए धौ षो

सुताभ्यः । ६ । या ओषधीः पूर्वा अति विसाः । ७ । यूयं गावो न ता

श्रवा । ८ । प्रति या सृणुरी सत्या सत्येभिः । ९ । राशौ खल्यत् ।

ये ते राजि नृचक्षो युक्तासो भवतिर्नव ।

अश्रीतिः सन्त्यष्टा उतो ते सप्त सप्ततिः ॥ । १० ।

दे ते सुकिंशुकं । ११ । एतद् वाचि हरिभिः सखे विष्णो । १२ । स्योना

पृथिवि बलित्या पर्वतागां । १३ । देवीं वार्षं यदाग्वदन्ती । १४ । माता

रुद्राणां वसोविदम् । १५ । दिशा वावेष्टीः । १६ । अग्नय इन्द्राय

मित्रावरुणाभ्यां बृहस्पतये त्रिशेभ्यो देवेभ्यो विष्णवे । १७ । मंसि-

तायां सोदवभानोयायां मैत्रावरुणा पयस्यया नानिष्टामिचिन्तैद्युनं

चरेचरेत् । १८ । ॥ २८ ॥

इति शाङ्खायनसूत्रे नवमोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

—००—

शुद्धपञ्चाष्टम्यां द्वादशाहाय दीक्षन्ते । १ । द्वादश दीवाः । १ ।
 द्वादशोपसदः । २ । सुत्यान्यहानि द्वादश । ४ । अतिरात्रः सुत्यानां
 प्रथमं सौत्तमं च । ५ । मध्ये दशरात्रः । ६ । पृष्ठयः षष्ठयः । ७ ।
 अयन्कन्दोमाः । ८ । दशममहः । ९ । अयं यज्ञ इति धान्या शरि-
 योजनस्य । १० । अननुवपद्रुत एवासंप्रेषितो मैत्रावरुणः परा याहि
 मघवन्नित्यमूच्य आयेदक्षमिति वेद मद एव मघवन्नित्यतिप्रैवमाह
 द्वितीयप्रभृतिषु । ११ । प्रायणीये वा यथासमाखातम् । १२ । श्वः
 सुत्या वामिन्द्राग्नी तां वां प्रप्रवीमि विश्वेभ्यो देवेभ्यो ब्राह्मणेभ्यः
 सोम्येभ्यः सोमयेभ्यो ब्रह्मन्वाचं यज्जेत्याग्नीभः स्वस्य धिष्ण्यस्य पद्या-
 दुपविश । १३ । नित्यमेतन्प्रागुक्तमादहः । १४ । पत्नीर्मयाजान्ता
 । १५ । आशिषामनिर्वचनम् । १६ । नामधेयापहणं च । १७ । प्राय-
 णीयोदयनीययोः मारुततः । १८ । माधुच्छन्दसे वा । १९ । द्विराच-
 प्रभृतिष्वहःसंघातेषु यत्र होताग्निर्न शंसेत्तत्र मैत्रावरुणः प्रातरनु-
 वाकमनुशूयात् । २० । ॥ १ ॥

चिदास्तोमं रथन्तरपृष्ठमग्निष्टोमः प्रथमं दशरात्रिकम् । १ । उप
 प्रयन्तो अध्वरमित्याज्यं व्यूहे प्र वो देवायेति समूहे । १ । माधुच्छन्दसः
 प्रउगः । २ । आ यात्विज्यो ऽवस इति मरुत्वतीयम् । ४ । आ न
 इन्द्रो दूरादिति निष्केवत्यम् । ५ । अग्ने वर्चस्विन्वर्चस्वी त्वं देवेष्वसि
 वर्चस्व्यहं मनुष्येषु भूयासमित्यातिग्राहं भक्षयति । ६ । युञ्जते मन

इष्टेह वो हयो न विद्वानित्युत्तमे वा परिहाप्येति वैश्वदेवे विकारः । ७ ।
पञ्चजनीया परिधानीया सर्वत्र वैश्वदेवस्य । ८ । अर्धायेत्याग्नि-
माहते । ९ । सप्तात ऊर्ध्वमुक्थयानि । १० । षोडशन्तं चतुर्थम् । ११ । ॥ २ ॥

सप्तदशस्तोमं दृष्टपृष्ठं द्वितीयम् । १ । अग्निं दूतं वणीमह इत्याज्यं
ब्यूह्ये । २ । त्वं हि वीतवदिति समूह्ये सर्वोत्तमां परिहाप्य । ३ ।
गात्रमदः प्रउगः । ४ । वायो ये ते सहस्रिण इति द्वे तीव्राः सोमास
आ गहीत्येका^५ इत्युक्स्याद्येत्येकोभा देवा दिविष्पृगेति द्वे^६ अयं वां
मिवावहणेति चत्वारि दृष्टान्युत स्या नः सरस्वती घोरेति प्रउग-
दृष्टानि । ७ । विश्वानरस्य व इन्द्र इत्योमपा इति भरुत्वतीयस्य
प्रतिपदनुचरौ । ८ । उत्तिष्ठ ब्रह्मणस्पत इति ब्राह्मणस्पत्यः प्रगाथः
। ९ । इन्द्र सोमं सोमपत इति भरुत्वतीयम् । १० । या त जातिरिति
निष्केवल्यम् । ११ । इन्द्रौजस्वित्रौजस्वी त्वं देवेभ्यस्योजस्यश्च मनुष्येषु
भूयांसमित्यतिपाशं भक्षयति । १२ । विश्वो देवस्येति वैश्वदेवस्य प्रति-
पत् । १३ । अस्य हि स्वयञ्जस्तरमित्युत्तरे । १४ । आ विश्वदेवमित्य-
नुचरः । १५ । तदेवस्य ते हि द्यावापृथिवी यज्ञस्य व इति वैश्वदेवे
विकारः । १६ । इवस्य वृणो वृणो अर्धाय नू चित्सहोजा इत्याग्नि-
माहते । १७ । ॥ ३ ॥

सप्तदशस्तोमं वैष्णवपृष्ठं तृतीयम् । १ । शुष्वा हि देवहृतमानि-
त्याज्यं ब्यूह्ये । २ । त्वमग्ने वसुनिति समूह्ये सर्वोत्तमां परिहाप्य । ३ ।
श्रीष्णिच आत्रेयः प्रउगः । ४ । वायवा याहि वीतव इत्येका^५ वायो
याहि शिवेति द्वे इन्द्रस्य वायवेषां सुतानामिति द्वे^६ अयं सोमस्य-
मूसुत इत्येका मिचे वरुणे^७ अग्निनावेह गच्छतमा याज्ञद्रिभिः^{१०}

मज्जुविम्भेभिर्देवेभिर्हृत नः प्रियेति प्रउगद्यचानि ।¹² तं तमित्तय
 इन्द्रस्य सोमा इति महत्त्वतीयस्य प्रतिपदनुचरौ ।¹³ प्रैतु ब्रह्मण-
 सतिरिति ब्राह्मणस्यत्यः प्रगाथः ।¹⁴ अर्थमेति महत्त्वतीयम्
 ।¹⁵ यद्वाव इन्द्र यदिन्द्र यावत इति वैरूपस्य स्तोत्रियानुरूपौ
 प्रगाथौ ।¹⁶ इन्द्र विधानिति धामप्रगाथः ।¹⁷ अहं भुवं धो
 जात इति निष्केवच्यम् ।¹⁸ सूर्यं भ्राजस्विन्भ्राजस्वी त्वं देवेष्वसि
 भ्राजस्व्यहं मनुष्येषु भूयासमित्यतिपाङ्गं भवद्यति ।¹⁹ अभि ता
 देवेत्यनुचरः ।²⁰ उदु य देवः सविता हिरण्यया घृतवती भुवना-
 नामिति दृष्टावनशो जातः परावत इति वैश्वदेवे विकारः ।²¹ वैश्वानराय धिषणां धारावरास्त्वमग्ने प्रथमो अद्विरा, अद्विरित्या-
 मिमावते ²² १५ । ॥ ४ ॥

एकविंशदोमं वैराजपृष्ठं चतुर्थम् । १ । आग्निं न खट्वन्तिभिरित्याज्यं
 मूल्ये² ऽग्निं नर इति समूल्यो³ २ । आनुष्टुभः प्रउमः ।⁴ वायो
 शुक्रो अयामि त इत्येका⁵ वि हि होवा इति द्वे⁶ इन्द्रस्य वायवेषां
 सोमानी⁷ ययिकेता⁸ नो विश्वाभिरुतिभिरा⁹ ता गिरो¹⁰ ऽपत्यमि-
 त्येका¹¹ यूयं हि ऐति द्वे¹² इयमददादिति प्रउगद्यचानि ।¹³ प्र णो
 देवौति समूल्यो¹⁴ ३ । तं ता यज्ञेभिरिति प्रतिपन्नमहत्त्वतीयम् ।¹⁵
 ये अहस्य प्रथमस्य त उत्तरस्यानुचराः सम्राह्मणस्यत्याः ।¹⁶ सुधी
 श्वमिन्द्रे¹⁷ मरुत इमं नु मायिनमिति दृष्टावि¹⁸ति महत्त्वतीयम्
 ।¹⁹ पिवा सोममिन्द्र मन्दतु खेति वैराजस्य स्तोत्रियानुरूपौ
 नूक्तम् ।²⁰ मध्यमस्य पादस्य द्वितीयसप्तमथोरचरयोर्दिप्पूवं द्वि-
 त्तरमित्यानुष्टुभः ।²¹ यं तोर ओर सुपाव ह्योर् ओर याद्वि-

रिति । ^{२२} । द्वितीये ऽचरे द्वादशकृत्व एकैकं दीर्घं ब्रह्मांस्त्रींस्त्री-
नन्तरेणेति वैराजः । ^{२३} । यं तो सुपावेति । ^{२४} । द्वितीयचतुर्थयो-
रचरयोः प्रतिगरस्यानुष्टुभः प्रतिनूक्तः । ^{२५} । द्वितीये वैराजः । ^{२६} ।
ओपोऽ ओऽ सोदोऽ ओऽ एवेति । ^{२७} । ओयो मोदैवेति । ^{२८} ।
इन्द्रमिहोवतातय इति सामप्रगाथः । ^{२९} । तुभ्येदिमेति तिस्रणां
पूर्वोन्मूलकः । ^{३०} । कुष अतो युषस्य ते त्यमुवः सवासाहमिति
तिस्र इति निष्केवल्यम् । ^{३१} । द्वितीयादहः प्रतिपत् । ^{३२} । द्विरण्य-
पाणिमिष्यगुधरः । ^{३३} । आ देवो यातु सविता सुरक्षः प्र द्यावा
पृथ्वीः इषिबौ नमोभिः प्र ऋभुभ्यः प्र प्रकैतु देवीति वैश्वदेवे
विकारः । ^{३४} । प्र ससाजः क ईं यक्षा जवे वः सुद्योत्मानमित्याग्नि-
मारुते । ^{३५} । ॥ ५ ॥

विषवस्तोमं शाकरष्टं पञ्चमम् । १ । इममू स्थिति नवर्चमाज्यं
धूह्ने ^२ ऽग्निं तं मन्य इति समूहो ^३ । तस्य प्रथमार्धे पदमवगृह्य
पदमवगृह्य द्वे अवगृहीकेन प्रणीति । ^४ । पङ्क्तिर्धर्मं पराः । ^५ । वार्धतः
प्रउगः । ^६ । आ नो यज्ञं दिविस्पृशमिति द्वे आ नो वायवित्येका ^७
वां सहस्रमिति तिस्र ^८ षधमित्येति द्वे प्र मिचायेत्येकेना ष वां
दिविष्टय ^{१०} आ नो विद्या सुहयो ^{११} देवं देवं वो ऽवसे देवं देवामि-
थमददादिति प्रउगद्वयानि । ^{१३} । अत स्या नः सरस्वती धीरेति
समूहो ^{१४} । यत्पाञ्चजन्यवेति मरुत्वतीयस्य प्रतिपत् । ^{१५} । इत्या हि
सोमे ऽवितामि मरुत्वा इन्द्र वृषभो ऽयं ह येनेति तिस्र इति मरु-
त्वतीयम् । ^{१६} । महानास्यः सोचियः । ^{१७} । यथा तिस्रो ऽनुष्टुभस्त-
थैकेका । ^{१८} । अत्तमायाः पङ्क्तिरुत्तमा । ^{१९} । अत्तमार्धं च पञ्च

पदानि पच्छः पुरीषमित्याचचते तत्रिविच्छंसम्।^{२०}। प्रत्यस्मै पिपी-
 पते यो रयिवो रयिंमस्त्यमु वो अप्रहणमिति त्रयस्तृचा अस्मा
 अस्मा इति दशम्येवा ह्यसि वीरयुरिति वा यो ऽनुरूपः।^{२१}।
 यदिन्द्र नाज्जषीष्येति सामप्रगाथः।^{२२}। इन्द्रो मदाय मेदं प्रह्ला-
 भुरेकसमिन्द्रं वाजयामसीति तिस्र इति निष्केवल्यम्।^{२३}। तत्सवितुर्व-
 रेण्यमित्यनुचरः।^{२४}। उदु व्य देवः सविता दमूना इति तिस्रो
 मही यावावृथिवी इति चतस्रश्चभुर्विभा यो नु वा मिचावदणौ
 म शंतमेति वा वैश्वदेवे विकारः।^{२५}। हविष्यान्तं वपुर्धमिर्होता
 गृहपतिरिति तिस्र इत्याग्निमाहते।^{२६}। मूर्धानमा रुद्रास इममू
 ध्विति नवेति समूहः।^{२७}॥ ६ ॥

अथस्त्रिश्लोमं रैवतपृष्ठं षष्ठम्। १। नित्याभिर्याज्याभिः पाह-
 ष्वेपीः संधाय यजन्ति। २। आ स्वा जुव आ वां धिय इत्यैश्रवा-
 यवस्य पुरोनुवाक्ये। ३। स्त्रीणं बर्हिर्वा वां रथ इति याज्ये। ४।
 सुपुमेति मैचावदणस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या। ५। युवा स्तोमे-
 भिरित्याद्यिनस्य पुरोनुवाक्योत्तरा याज्या। ६। उपस्रिन्द्र तां वां
 धेनुं विश्वेषु हि स्वा मो पु वो अस्मदा यशः पत्नीस्ता नो रासन्निति
 नेष्टुर्दिपदा चिष्टुपचाग्रिं होतारं दध्यङ् हेति प्रातःसवने प्रम्यितानां
 यजन्ति। ७। तुभ्यं हिम्यान इति सूक्तयोरेकैकोध्वस्तुप्रैषेभ्यः। ८।
 स्वयं यजतो ऽध्वर्युर्गृहपतिर्य। ९। चित्यस्य पश्चादुपविग्याध्वर्युः
 शालामुखीयस्य गृहपतिः। १०। पिबा सोममिन्द्रं सुवानमिन्द्राय
 हि द्यौस्त्वया वयं मघवन्पाहि न इन्द्र नू इत्या ते ऽवमंह इन्द्र
 वनोति हि सुवध्वति माध्वन्दिने^{११} विकारः। ११। उत माता

हृद्दिधेति नेष्टुस्तृतीयसवने । १२ । अनवानन्तो यजन्ति । १३ । ऐका-
दिकीभिर्वा । १४ । ॥ ७ ॥

अयं जायतेत्याव्यम् । १ । आतिच्छन्दसः प्रउगः । २ । सौषं
यर्धिरा^३ वां रथो^४ ऽधं मिचाय^५ युवां सोमेभिर्दृष्वन्निद्रेत्येका^७ ऽव-
र्मह इन्द्रेति दे^८ ओ धू णो अग्न^९ इयमददादिति प्रउगत्त्वानि । १० ।
उत नः प्रियेति समूहो^{११} । न पूर्यं इति प्रतिपन्नहस्तगोपस्य । १२ ।
यं त्वं रथं स षो हृषा मरुतां इन्द्र मौड्ड इति तिष्ठ इति मरुत्व-
तीयम् । १३ । रेवतीर्नो रेवां इन्द्रेवत इति रैवतस्य सोषियागुह्यौ
। १४ । मा चिदन्यदिति मामप्रगाथः । १५ । एन्द्र याद्युप प्र घा न्वस्योप
नो हरिभिरिति तिष्ठ इति निष्केवत्यम् । १६ । अभि त्वं देवमिति
प्रतिपदैन्ददेवस्य । १७ । तंस्याः योस्तशाक्षरेण विगृह्याष्टादशाक्षरेण
प्रणुत्य पञ्चदशाक्षरेणाविषाय पञ्चदशाक्षरेण । १८ । अस्य हि स्वय-
यस्त्वरमित्युत्तरे । १९ । तनीयादङ्गो अनुचरः । २० । उरु य देवः
सविता सवाय^{२१} कतरा पूर्वा^{२२} किमु अष्ट^{२३} इदमित्येत्थुत्तमे परि-
शिष्य ये यज्ञेनेति शस्त्वा परिशिष्टे शंसतीति वैश्वदेवे विकारः
। २४ । अष्टय कृष्यं^{२५} प्रयन्वव^{२६} इमं सोममित्याग्निमाहते । २७ ।
मध्यमाक्यद्वान्निष्केवत्यमरुत्वतीययोदत्तमांस्तृचान्समूह उत्सृजति ।
२८ । स्वस्ति नो मिमीतामिति च तिष्ठो ऽन्ते वैश्वदेवानां
करोति । २९ । ततं न इत्याभवं चतुर्थस्य । ३० । प्र यन्तु वाजा
इति च तिष्ठो ऽन्ते मारुतस्य । ३१ । वसुं न चित्रमहमिति
जातवेदसीयम् । ३२ । परोक्षपृष्ठस्य हृद्द्रव्यन्तरपृष्ठस्योपाक्षपृष्ठस्या-
पक्षां पृष्ठस्य तनूपृष्ठस्य च्छन्दोदत्सोमस्य च च्छन्दोगवग्नेन सोषिया-

नुरूपान्सामप्रगाथांय । १३३ । समानमन्यसमूह्येन । १३४ । तथा विश्व-
जिति । १३५ । ॥ ८ ॥

चतुर्विंशस्रोतं दृष्ट्यष्टमुभयसाम सप्तमम् । १ । प्र वः शुक्राये-
त्याज्यम् । २ । वैष्टुभः प्रउगः । ३ । प्र वीरया^४ ते सत्येने^५दा चतुरा^६
गोमता^७ नो देव^८ प्र वो यज्ञेषु^९ प्र वोदधेति प्रउगद्वचानि । १४ ।
विश्वस्य प्रथमस्य प्रतिपदनुचराः सप्ताङ्गणस्यत्यासो कन्दोमेषु स्वर-
सामस्यभिस्रवे च । ११ । प्रथमादेव प्रथमस्याङ्गणान्दोमिकस्य । १२ ।
द्वितीयाद्वितीयस्य । १३ । तृतीयाचतुर्थस्य । १४ । एवं विश्वस्य पूर्व-
स्याभिप्लविकस्य । १५ । एवमुत्तरस्य । १६ । एवं स्वरसामानाम् । १७ ।
कथा शुभा त्वं भुमेषमिति महत्तमोयम् । १८ । तस्य दृष्ट्यभि त्वं
मेषमिति निष्केवल्यम् । १९ । न कण्ठरथन्तरस्य योनिमनुश्रुतेत् । २० ।
ये प्रथमयोरङ्गोः प्रतिपदनुचरा वैश्वदेवस्य ते कन्दोमेष्वभिप्लवे च^{२१}
। २१ । तस्यवितुर्वरेण्यं प्रेता यज्ञस्यायं देवायेति त्वचानुजुनीतीति
पश्चा यादि वनसा सहीमासश्चर्वणौधत इति तिस्र इति वैश्वदेवे
विकारः । २२ । वैश्वानरो न ऊतये ।

वैश्वानरो न आ गमदिमं यज्ञं सजूरूप ।

अग्निहव्येन वाचसा ॥

वैश्वानरो अद्विरसां स्रोतं यज्ञं ॥ जीजनत् ।

ऐषु पुत्रं स्वयंमत् ॥

प्र यदस्त्रिष्टुभमिति पञ्चदश नव वाचैतस्त्रेत्याग्निमारुते । १३३ । ॥ ८ ॥

चतुस्रवारिंशस्रोतं रथन्तरष्टमष्टमम् । १ । अग्निं वो देवमि-
त्याज्यम् । २ । वैष्टुभः प्रउगः । ३ । कुविद्वेति प्रथमाष्टमीये^४ आ

वायो भूषेति चैका^५ यावत्तरः^६ प्रति वां स्तर उदिते^७ ऽप स्वरुर्यं
 सोमः^९ प्र धृष्टाण^{१०} उत स्या नः सरस्वती जुषाणेति प्रउगद्वचानि
 ।^{११} महो इन्द्रो नृवदिमा उ त्वा पुरुतमस्य क स्य वीर इति सर्वत्र
 चतस्र उक्तमाः परिहाण्य महश्चित्तमस्य आवापृथिवी इति मरुत्व-
 तीयम् ।^{१२} त्वं महो इन्द्र तुभ्यं ह त्वं महो इन्द्र यो द्वापूर्था
 तां सु ते कीर्तिमिमां ते धियमिति निष्केवच्यम् ।^{१३} हिरण्य-
 पाणिमूतय इति चतस्रो^{१४} महो द्यौर्युवाना पितरेति त्वस्रो^{१६}
 देवानामिदिमां नु कं^{१७} विश्वे देवा ष्टतावृध इति तिस्र इति
 विश्वदेवे विकारः ।^{१८}

वैश्वानरो अजोजनदग्निर्नो गय्यसीं मतिम् ।

क्षया वधान अजमा ॥

एषा पावक दौदिक्षमे वैश्वानर युमत् ।

जमदग्निभिराहुतः ॥

ष्टतावानं वैश्वानरं^{१९} कद्रु नूनं कधप्रियो^{२०} दूतं वो विश्ववेद-
 सनित्याग्निमारुते ।^{२१} ॥ १० ॥

अष्टापत्वारिंशस्रोमं वृहत्पृष्ठं नवमम् । १ । अग्नम महा सोमस्य
 मा तवसमित्याज्यम् । २ । पूर्वं वा । ३ । वैधुभः प्रउगः । ४ । आ
 वायो भूषेति प्रथमावृत्तीये चोक्तमा च^५ द्वितीयाचतुर्थ्या चार्वाङ्तो
 न अवस्य इति च^६ दिवि क्षयन्ता^७ विश्ववारेन्द्रं नरं^९ ऊर्ध्वा
 अग्निः^{१०} प्र चोदमेति प्रउगद्वचानि ।^{११} अयमेन्द्रो रथाय तिष्ठा
 हरी गायत्सास प्र मन्दिग इति मरुत्वतीयम् ।^{१२} आ मत्यो
 यात्वमा, ददु धीर्न य इन्द्र तत्त इन्द्रियमघं सुवं विश्वजित इति

निष्केवल्यम् ।^{१३} अभि ता देव प्र वां मरि चवी इति तृचा-
 वि^{१४} इष इत्येका ते नो रक्षानीति दे^{१५} अग्निस्त्वय इति प्रभृति
 पञ्च मनोः सुक्तानि^{१६} ये चिंशतीत्युपोत्तमामुद्धृत्य^{१७} न हि वो
 अस्त्यर्भक इत्येका^{१८} ऽग्नेरिति चतस्रो^{१९} बभुरेक इति वा मनुप्र-
 वक्तो^{२०} विष्टे देवाश्च आ गतेति त्वं भारदाजमिति वैश्वदेवे
 विकारः ।^{२१}

दिवि पृष्ठो अरोचताग्निर्वैश्वानरो बृहन् ।

ज्योतिषा बाधते तमः ॥

स विश्वं प्रति चाक्षुषदृढनुत्सृजते वशी ।

यज्ञस्य वध उन्निरन् ॥^१

अग्निः परेषु धामसु^{२२} मरुतो यस्तो^{२३}ग्निर्होता पुरोहित^{२४}
 इत्याग्निमाहते ।^{२५} घानि अहस्य प्रथमस्य प्रातःसवनद्वितीय-
 सवनानि तानि समूहे कन्दोमानाम् ।^{२६} निष्केवल्यमह-
 तीययोश्च जागतामनुत्सृजति ।^{२७} स यो ह्येति पञ्चदशोभे कया-
 श्रुभौयात् ।^{२८} यो जात इति तमुद्धृषीयात् ।^{२९} बृहद्रथ-
 न्तरपृष्ठे द्विष्काः सर्वे ।^{३०} ॥११॥

अविवाकं चतुर्विंशस्रोमं दशममहः । १ । अयस्तिंशमग्निष्टोमसाम
 । २ । चिकं मानसम् । ३ । वामदेवस्य योनौ रथन्तरं पृष्ठम् । ४ ।
 अप्रतिभायामन्यः स्वाध्यायम् । ५ । उद्धृत्यानुष्टुभमितरेषां कन्दसां
 संपदानुष्टुभां पञ्चदशं सहस्रमेकस्मिन्सवनीये । ६ । दाचिंशतं गायत्र्यः
 । ७ । अग्निं नरः प्रति य्वा सुनर्यां श्रुषेति त्वचाननुष्टुभां स्थाने
 । ८ । चतुर्विंशतिं विष्टुमः । ९ । तथा जगत्यः । १० । पञ्चदश

प्रगाथान् । १९। श्रौष्णिहोश्च दृचान्पञ्चदश । १९। पाङ्क्तानि च । १९। अनुद्युर्भां प्रातरनुवाकः पञ्चदशे शते । १९। हत्तीयाचतुर्थ्यां स्तोत्रानामुद्धृत्याभिः प्रवन्तेति द्वे । १९। अच्छा नः शीरशोचि-
यमिति तिष्ठो ऽच्छा वो अग्निमवम इत्येतासां स्थाने । १९। प्रति
श्रुतायेति तिस्रः प्रत्यस्मै पिपौषत इत्येतासां स्थाने । १९। ॥ १९॥

अग्ने तमधेत्याज्यम् । १। तस्य प्रथमायां पञ्चाक्षरेण विगृह्य
द्वाभ्यां पञ्चाक्षराभ्यामवमाय द्वाभ्यां प्रणौति । १। माधुच्छन्दसः
प्रउगः । ३। द्वाविंशतिं गायत्र्यः । ४। ष्ठजानो वारे पवमानो
अव्यय इति आवामुतो याथाकाम्यम् । ५। उत्तिष्ठन्नोजसेत्येको-
त्तिष्ठतावपग्नतेत्येतस्याः स्थाने । ६। विकट्टुकीया प्रतिपन्नदत्त-
तीयस्य । ७। तस्याः षोडशाक्षरेण विगृह्य षोडशाक्षरेण प्रणुत्य
षोडशाक्षरेणावमाय षोडशाक्षरेण । ८। तुविंशत्युत्तरे । ९।
दृष्टदिद्रायेति सूक्तात्पूर्वा प्रगाथौ पितृन्त्यपीयया संशंसतीति मह-
त्त्वतीयम् । १०। वामदेवस्य स्तोत्रियानुरूपौ शस्त्रोर्ध्वं धाय्याथा
राद्यन्तरं प्रगाथं स्तोत्रियानुरूपौ च । ११। सखाय आ शियाम-
हीति नव । १२। आ धूर्जस्मै वज्रमेक इति च द्विपदे । १३।
हैरण्णसूपीयं च । १४। प्राग्धैरण्णसूपीयात्मगायेन संशंसति । १५।
इति निष्केवल्यम् । १६। षष्ठात्मनिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । १७।
पुरस्ताधानोभद्रीयात्मशुक्रोयमिति वैश्वदेवे विकारः । १८। उह
विष्णवित्युद्धृत्य भवा मित्र इति यजति । १९। अग्निं नर इत्यग्नि-
द्योममात्रः स्तोत्रियानुरूपौ । २०। आयं गौर्मही द्यौरिति स्तोत्रि-
यानुरूपौ । २१। तं प्रब्रथेति त्रयोदश । २२। यज्ञो बभूवेति

परिधाय । २२ । प्रजापत इति यजति । २३ । उभ्यैराहावो
 व्याख्यातः । २४ । इति समूल्हे ऽतिरिक्तोक्तम् । २५ । पुरा पञ्जी-
 मंयाजेभ्यः संस्थाप्य वा गार्हपत्ये ऊत्वा पूर्वया दारा सदः प्रपद्य
 स्वस्य धिष्यस्व पश्चादुपविश्य मानसेन स्मृत आचं गौरिति सार्प-
 राज्ञीः परादुपांशप्रशुवन् । २६ । अध्वर्योऽह इत्यामन्त्रितो होयि
 होतरिति सर्वेषु प्रतिशृणोति । २७ । हों होतस्वया होतरित्याच-
 चाणे ऽनुशृणोति । २८ । ॥ १२ ॥

अध्वर्योऽह इति दशहोतरि वदित्यन् । १ । प्रजापतिरकाम-
 यत बहः स्या प्रजायेय सर्वे वेदमनुय्याद्यदिदं किंचेति ^१ स एतं
 दशहोतारं यज्ञकतुमपगृह्णद्भिहोचम् । ^२ इत्युक्तायोपांशु । ^३
 चित्तिः सुक् ^४ चित्तमाज्यम् ^५ वाग्वेदिः ^६ आधीतं बर्हिः ^७ केतो
 अग्निः ^८ विज्ञातमग्नीत् ^९ वाचस्पतिर्होता ^{१०} मन उपवक्ता ^{११} प्राणो
 हविः ^{१२} सामाध्वर्युः ^{१३} इति होतारः ^{१४} । अथ यष्टः ^{१५} । वाचस्पते
 हविधेनामन् ^{१६} वाचस्पतिः सोममपादा अस्मासु नृगण्य ^{१७} धाः
 । ^{१८} इत्युपांशु । ^{१९} तेन देवान्मनुय्यान्सुरानित्येतांस्त्रयानजन-
 यत्प्रजापतिः ^{२०} । स येषां वा एवंविदान्होता भवति ^{२१} । प्र वै स
 होता प्रजया पशुभिर्जायते ^{२२} । प्र ते यजमानाः प्रजया पशुभि-
 र्जायन्ते येषामेवंविदान्होता भवती ^{२३} । ^{२४} ॥ १४ ॥

अध्वर्योऽह इति चतुर्होतरि वदित्यन् । १ । ते दया एवान्वाहृत्ता
 आसन्देवाय मनुय्याय ^२ पराद्यो हाम्नादसुरा आसन्धो ऽकाम-
 यत बीरो म आजायेत येनेमान्सुरानभिभवेयमिति ^३ स एतं
 चतुर्होतारं यज्ञकतुमपगृह्णद्दर्शपूर्णमासौ । ^४ इत्युक्तायोपांशु । ^५

पृथिवी होता ^६ द्यौरध्वर्युः ^७ तृतामीत् ^८ मित्र उपवक्ता ^९ इति
 होतारः । ^{१०} अथ यदः ^{११} वाचस्यते वाचो वीर्येण संभृततमेनाय-
 च्छसे ^{१२} यज्ञपतये वसु वार्यमासंस्कारसे ^{१३} वाचस्यतिः सोमं
 पिबतु ^{१४} जजगदिन्द्रमिन्द्रियाय स्वाहा । ^{१५} इत्युपांशु । ^{१६}
 तेनेन्द्रं वीरमजनयत्तत एनानसुरानभ्यभवत्प्रजापतिः ^{१७} स चेपा
 वा एवंविद्वान्होता भवति ^{१८} आ वै तस्य होतुर्वीरो जायते ^{१९} आ
 तेषां यजमानानां वीरा जायन्ते ^{२०} अभि वै स होता द्विपन्नं
 भ्रातृव्यं भवति ^{२१} अभि ते यजमाना द्विपतो भ्रातृव्यान् भवन्ति
 येषामेवंविद्वान्होता भवती ^{२२} ति । ^{२३} ॥ १५ ॥

अध्वर्यो इ इति पञ्चहोतरि वदियन् । १ । तस्मा इन्द्राय
 देवता ज्यैष्ठ्याय श्रैष्ठ्याय नातिष्ठन्त ^२ स एतं पञ्चहोतारं यज्ञकतु-
 मपश्यचातुर्मांशानि । ^३ इत्युक्ताथोपांशु । ^४ अग्निहोता ^५ अग्नि-
 नावध्वर्युः ^६ रुद्रो ऽमीत् ^७ इन्द्रस्यतिरुपवक्ता ^८ इति होतारः । ^९ अथ
 यदः ^{१०} वाचस्यते ऽहिद्रया धावाहिद्रया जुह्वा ^{११} दिवि देवा
 रुधन्वोचामैरयस्र । ^{१२} इत्युपांशु । ^{१३} ततो वा इन्द्राय देवता
 ज्यैष्ठ्याय श्रैष्ठ्यायातिष्ठन्त ^{१४} स चेपा वा एवंविद्वान्होता भवति ।
 तिष्ठते वै तस्मै होत्रे स्वाः श्रैष्ठ्याय ^{१५} तिष्ठन्ते तेभ्यो यजमानेभ्यः
 स्वाः श्रैष्ठ्याय येषामेवंविद्वान्होता भवती ^{१६} ति । ^{१७} ॥ १६ ॥

अध्वर्यो इ इति षड्होतरि वदियन् । १ । सोऽकामयता-
 न्नादः सामजपतिरिति ^२ स एतं षड्होतारं यज्ञकतुमपश्यत्पशु-
 वन्धम् । ^३ इत्युक्ताथोपांशु । ^४ सूर्यसे चतुः ^५ वायुः प्राणः ।
 अन्तरिक्षमात्मा ^६ यज्ञो गावाणि ^७ द्यौः पृष्ठम् ^८ पृथिवी शरी-

रम्^९ इति होतारः^{१०} अथ यष्टः^{११} । सोमः सोमस्य पिवतु
 शुक्रः शुक्रस्य पिवतु^{१२} आताम्र इन्द्र सोमा वातापे हवनश्रुतः ।
 ।^{१३} इत्युपांशु ।^{१४} ततो वै सोऽन्नादोऽन्नपतिरासीत्^{१५} स
 येषां वा एवंविद्वान्होता भवति^{१६} अन्नादो वै स होताऽन्नप-
 तिर्भवति^{१७} अन्नादास्ते यजमाना अन्नपतयो भवन्ति येषामेवंवि-
 द्वान्होता भवतीति^{१८} ।^{१९} ॥ १७ ॥

अध्वर्यो इति सप्तहोतरि वदित्यन् । १ । ते देवा अक्राम-
 यन्त कुप्ताः कृतेषु लोकेषु स्यामेति^२ । त एतं सप्तहोतारं यज्ञक्रतु-
 मपश्यन्सौम्यमध्वरम् ।^३ इत्युक्तायोपांशु ।^४ महाहविर्होता^५ मत्य-
 हविरध्वर्युः^६ अक्षितपाजा अग्नीत्^७ अविस्तमना उपवक्ता^८ अना-
 ध्व्यद्याप्रतिध्व्यद्याभिगरौ^९ अयाश्च उद्गाता^{१०} इति होतारः^{११} अथ
 यष्टः^{१२} । वाचस्पते विधेनामन्विधेम ते नाम^{१३} विधेस्त्वमस्माकं
 नाम^{१४} मा देवानां तन्मुष्टेदि मा मनुष्याणाम्^{१५} सजुर्दिषा
 इयिच्योपहृतः सोमस्य पिव स्वाहा ।^{१६} इत्युपांशु ।^{१७} ततो
 वै तेभ्योऽकल्पत^{१८} ते देवाः कृताः कृतेषु लोकेष्वामन्^{१९} अथ
 कृताः कृतेषु^{२०} स येषां वा एवंविद्वान्होता भवति^{२१} कल्पते वै
 तस्मै होत्रे योगवेमः^{२१} कल्पते तेभ्यो यजमानेभ्यो योग-
 वेमः^{२२} अभि वै स होता स्वर्गं लोकमश्रुते प्रत्यस्मिंलोके प्रति-
 तिष्ठति^{२३} अभि ते यजमानाः स्वर्गं लोकमश्रुवते प्रत्यस्मिंलोके
 प्रतितिष्ठन्ति येषामेवंविद्वान्होता भवतीति^{२४} ।^{२५} ॥ १८ ॥

तनूरतो वदति । १ । अध्वर्यो येषां वा अन्नादीं प्रजापते-
 क्षत्वं विद्वान्होता भवत्यन्नादो वै स होता भवत्यन्नादास्ते यज-

माना भवन्ति ^२ । अध्वर्यो येषां वा अक्षपत्नीं प्रजापतेस्तन् विद्वान्-
 होता भवत्यक्षपतिर्वै स होता भवत्यक्षपतयस्ते यजमाना भवन्ति ^३ ।
 अध्वर्यो येषां वै भर्द्रां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवति भर्द्रं
 वै तस्मै होत्रे भवति भर्द्रं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^४ । अध्वर्यो
 येषां वै कल्याणीं प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवति कल्याणं वै
 तस्मै होत्रे भवति कल्याणं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^५ । अध्वर्यो
 येषां वा अनिलयां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवत्यनिलयो वै स
 होता भवत्यनिलयास्ते यजमाना भवन्ति ^६ । अध्वर्यो येषां वा
 अपभयां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवत्यभयं वै तस्मै होत्रे भवत्य-
 भयं तेभ्यो यजमानेभ्यो भवति ^७ । अध्वर्यो येषां वा अनाप्तां
 प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवत्यनाप्तो वै स होता भवत्यनाप्तास्ते
 यजमाना भवन्ति ^८ । अध्वर्यो येषां वा अनाप्यां प्रजापतेस्तन्
 विद्वान्होता भवत्यनाप्यो वै स होता भवत्यनाप्यास्ते यजमाना
 भवन्ति ^९ । अध्वर्यो येषां वा अनाष्ट्यां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता
 भवत्यनाष्ट्यो वै स होता भवत्यनाष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति ^{१०} । अध्वर्यो
 येषां वा अनाष्ट्यां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवत्यनाष्ट्यो वै स
 होता भवत्यनाष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति ^{११} । अध्वर्यो येषां वा
 अपूर्वां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवति न वै तस्मादुत्तरन्यः
 पूर्वा भवति न तेभ्यो यजमानेभ्यो ऽन्ये पूर्वा भवन्ति ^{१२} । अध्वर्यो
 येषां वा अभ्राष्ट्यां प्रजापतेस्तन् विद्वान्होता भवत्यभ्राष्ट्यो
 वै स होता भवत्यभ्राष्ट्यास्ते यजमाना भवन्ति येषामेवं विद्वान्होता
 भवतीति ^{१३} । १३ ॥ १८ ॥

गृहपतिरतो गृहपतिवदनम् । १ । अध्वर्यो येषां वै गृहपति-
 गृहपतिं विद्वान्गृहपतिर्भवति^२ राधोति वै स गृहपती राधुवन्ति
 ते यजमानाः ।^३ अध्वर्यो^४ येषां वा अपहतपाशानमेवंविद्वान्गृह-
 पतिर्भवत्यप वै स गृहपतिः पाशानं हते^६ उप ते यजमानाः
 पाशानं हते^७ येषामेवंविद्वान्गृहपतिर्भवती^८ति । १ । ॥ १० ॥

प्रजापत इति मनसा यजति । १ । मनसा वषट्करोति । २ ।
 मनसानुवषट्करोति । ३ । मनसा भक्षः । ४ । मनसोरोऽभिमर्श-
 नम् । ५ । औदुम्बरीमन्वारभन्ते ऽप्येण धिष्ण्यानाधीनाः । ६ । पलाश-
 शाखाभिर्ये नामिक्रामेयुः । ७ । उत्तमौ पाणौ होता कुर्वीत । ८ ।
 उत्तमो ऽषानीति । ९ । अपिधाय सदसो द्वारौ शाखायाद्या-
 ध्वर्युर्वाचमुपाकरोति । वाग्यताः संमील्यासत आ नक्षत्राणां दर्श-
 नात् । १० । नक्षत्रेषु दृश्यमानेषु मार्जालीयदेशे तच्चक्षुरिति नक्ष-
 त्रेषु चक्षुर्विष्टजन्ते । ११ । सर्वे साख्यो निधनमुपेत्योत्तरस्य हविर्धान-
 स्याधो ऽहं सर्पन्ति । १२ । उत्तरस्योत्तरेण वा । १३ । युवं
 तमिन्द्रापर्वतेत्यश्ववेलायां जपित्वाप्येण हविर्धाने समुपविश्य कामा-
 न्व्यायन्ते यत्कामा भवन्ति । १४ । ये वज्रकामा भूर्भुवः स्वरित्ये-
 तास्ते व्याहृतीर्जपेयुः । १५ । ते प्राञ्च उदय उत्कस्य वाचं विह्वयन्ते
 वागैतु वागुपैतु वागुप मैतु वागिति । १६ । सूत्रज्ञाणाप्रतीकं चिरुपा-
 न्यभिव्याहृत्य वाचं विष्टजन्ते । १७ । अत्र दादशाहः संतिष्ठते । १८ ।
 कालवादो वा कालवादो वा । १९ । ॥ २१ ॥

इति शाङ्खायनसूत्रे दशमोऽध्यायः समाप्तः ।

द्योम् ।

ध्याख्यातो द्वादशाहः प्रकृतिः सत्ताहीनानाम् । १ । वचन-
लक्षणो विकारः । २ । द्विराद्यप्रभृतयो ऽहीना द्वादत्राहपर्यन्ताः । ३ ।
द्वादशाहप्रभृतौनि सत्ताणि । ४ । अहीनेषु प्राथम्यो न विद्यते
। ५ । सप्तधर्माश्च । ६ । ॥ १ ॥

चतुर्विंशस्रोमं हृत्पृष्ठमुभयसामाग्रिष्टोम चवर्णं वाह्यतुर्विंश-
मित्याचचते । १ । हेताजनिष्टेत्याज्यम् । २ । माधुक्कन्दसः प्रउगः
। ३ । कथाश्लभौयं महत्त्वतीयम् । ४ । अनुत्तमा त इति परिधा-
नीयोत्तराः पूर्वाः शस्त्रा यथाग्निन्वीयते निवित् । ५ । तदिवाहीयं
निष्कैवत्यम् । ६ । द्वितीयास्याविषज्ञावाष्टयिवीये । ७ । वैश्वदेवमारुते
च । ८ । आर्भवं षष्ठात् । ९ । वैश्वानरीयं तृतीयात् । १० । यज्ञेन
वर्धतेति जातवेदसीयम् । ११ । सामान्तरव्ययः । १२ । यन्नाय-
त्रीयस्य स्तोत्रियेणोक्त्यस्तोत्रियान्तरंशस्त्व^{१३} अनुकूपेणानुकूपान्^{१४}
अग्ने मरुद्भिर्हंसकभिः परा इन्द्रावरुणाभ्यां मत्स्त्रेन्द्राहृष्टत्यतिभ्यामि-
न्द्राविष्णुभ्यां सञ्जूरिति शस्त्रा परिदधाति । १५ । यथान्तरव्यय
एतया शस्त्रया यजेत् । १६ । ॥ २ ॥

एकत्रिके द्वाचक्रं शस्त्रम् । १ । यथान्तं स्तोत्रियाञ्चस्त्रा
द्वचान्वा^२ । यथास्तोत्रियमनुरूपान्वा^३मप्रगाथांश्च शस्त्रा^४ पर्यासा-
नामुत्तमांसृचान्दोत्रकाः शंसन्ति । ५ । निविद्धानानां हेता । ६ ।
सर्वमन्यग्रहत्या । ७ । ॥ ३ ॥

अभिप्रवः पलहः पृष्ठविकारः । १ । यानि अहस्य प्रथमस्वा-
ज्यानि समूहे तानि पूर्वेषामाभिप्रविकानाम् । २ । रथन्तरं वृहदिति
पृष्ठे विपर्यामम् । ३ । ज्योतिरग्निष्टोमः प्रथममुत्तमं च । ४ । चत्वा-
र्ध्वक्षरानि मध्ये । ५ । गां द्वितीयं चतुर्थं च । ६ । आयुक्षुतीर्थं
पञ्चमं च । ७ । इन्द्रो रथायेति महत्ततीयम् । ८ । आ याज्ञवल्कि-
रिति निष्केवल्यम् । ९ । कथा देवानामिति वैश्वदेवम् । १० ।
पञ्चमे च । ११ । मासतमेकाहात् । १२ । एति प्र होतेति जात-
वेदसीयम् । १३ । समानमन्यप्रयमेनाक्रा । १४ । ॥ ४ ॥

इमा उ खेति महत्ततीयं द्वितीयम् । १ । सुत इत्वं निमिष
इति निष्केवल्यम् । २ । एकाहात्साविषम् । ३ । ततं न इत्यार्भवम्
। ४ । पञ्चमे च । ५ । देवान् देव इति वैश्वदेवम् । ६ । चतुर्विंश-
जातवेदसीयम् । ७ । समानमन्यद्वितीयेनाक्रा । ८ । ॥ ५ ॥

श्रीष्णिहो वैश्वमनसः प्रउगलुतीयस्य । १ । वायो याहि शिवा^२ वां
सहस्रं^३ ता वां विप्रस्या^४ वां वाहिष्टः^५ मयाय आ शिषामश्नुत
मे । देव्यदिति^७ नः प्रिये^८ति प्रउगलुचानि । २ । तिष्ठा हरौ इति
महत्ततीयम् । ३ । एकाशनिष्केवल्यम् । ४ । घृतेन यावाहयिषी
इति त्रयम् । ५ । पृष्ठे च । ६ । एकाहादार्भवं वैश्वदेवं च । ७ ।
आ इन्द्रासंक्षामग्र चत्वार्यव^{१६} इत्याग्निमासतम् । १७ । ॥ ६ ॥

होताजनिष्टेत्याज्यं चतुर्थस्य । १ । मैधानिथः प्रउगः । २ । खे
गात्संमदे ते । वायवेन्द्रवायवे । मैधानिथ्यस्तु पूर्वाः । ३ । मित्रं
वयं^४ प्रातर्युजा^५ ता वहस्तेभिरग्र इति हचानि । ४ । यानि
अहस्योत्तरस्य सारस्तानि समूहे तान्युत्तरेषामाभिप्रविकानाम्

।^{१०}। एकाहान्मरुततीयम् ।^{११}। उग्रो जज्ञ इति निष्केवल्यम् ।^{१२}।
 द्वितीयात्सावित्र्यावाष्टयिवीये ।^{१३}। आर्भवं तृतीयात् ।^{१४}। अग्नि-
 रिन्द्र इति वैश्वदेवम् ।^{१५}। यानि अहस्य पूर्वस्य वैश्वानरीयाणि
 तान्युत्तरस्य ।^{१६}। प्र ये शुश्वन्ते जनस्य गोषा इत्याग्निमा-
 रुतम् ।^{१७}। ॥ ७ ॥

अग्न्यजिष्ठमित्याज्यं षष्ठ्यमस्य^१ सर्वनोक्तमां परिहास्य ।^२। संहार्यः
 प्रउगः ।^३। अयं पिब तव वायो स त्वं नो देवेति हवः^४ गतेना
 म^५ आ नो मिथावरुणा^६ ऽ नो गोमन्तमतस्यिदिन्द्र णो^७ विष्टे देवा
 ष्यतावृध इति हव्यानि ।^८। क स्य वीर इति मरुततीयम् ।^९।
 एतायामेति निष्केवल्यम् ।^{१०}। तृतीयात्सावित्र्यावाष्टयिवीये ।^{११}।
 प्र वः सप्तकंश्चिच इच्छिगोरित्याग्निमारुतम् ।^{१२}। ॥ ८ ॥

सखायः सं वः सम्यचमित्याज्यं षष्ठ्यमस्य^१ सर्वनोक्तमां परिहास्य
 ।^२। संहार्यः प्रउगः ।^३। वायवा याहि दर्शत^४ रथेन पृथुपा-
 जमा^५ यदद्य सूर उदिते प्रति वा सूर उदित इति वा^६ पुहप्रिया
 ण^७ उप नो हरिभिर्विष्टे देवास आ गतेति भारद्वाजमिति
 हव्यानि ।^८। महो इन्द्रो नृवदिति मरुततीयम् ।^९। यो जात
 इति निष्केवल्यम् ।^{१०}। द्वितीयात्सावित्र्यम् ।^{११}। अशुप्रसु त्य इति
 वैश्वदेवम् ।^{१२}। धारावरास्त्वमग्ने शुभिरित्याग्निमारुतम् ।^{१३}। इन्द्र
 दृष्टोत वैश्वदेवं षष्ठ्याज्यो द्वितीये ऽभिप्रवे ।^{१४}। उपासान्तेति
 तृतीये ।^{१५}। अग्निरिन्द्र इति चतुर्थे ।^{१६}। शं न इन्द्राग्नी इति
 वा ।^{१७}। प्रथमं वा पूर्वस्तिन्यटले द्वितीयमुत्तरे ।^{१८}। परावत
 इति पञ्चमे ।^{१९}। ॥ ९ ॥

अभिजित्सर्वस्रोम उभयसामा रथन्तरशृङ्गो वृहन्शृङ्गो वाग्निष्टोमः
 १२। प्र वो देवाय यदाहिष्ठमित्याज्यम् । १३। उभौ माधुच्छन्दसगार्त्तमदौ
 प्रवगौ । १४। माधुच्छन्दसानि पूर्वाणि द्वयानि गार्त्तमदान्युत्तराणि
 १५। वैश्वदेवं वा गार्त्तमदानाम् । १६। ऐकादिकं वा प्रातःसवनम्
 १७। इन्द्र पिब तुभ्यं सुतो मदायेत्यैकादिकादूर्ध्वं महत्त्वतीयात्
 १८। या त ऊतिरिति निष्केवेत्यात् । १९। पूर्वं तु वृहन्पृष्ठे । २०।
 एकस्रक्ते वा । पिबा सोममभि तसु दृष्टीति । पूर्वस्रोत्तमासुत्सृजति
 २१। एकाहान्तृतीयमवनम् । २२। ॥ १० ॥

सप्तदशश्रोमाः स्वरसामाजः । ११। रथन्तरं पृष्ठं प्रथमस्य वृह-
 द्वितीयस्रोभयसामा तृतीयो रथन्तरशृङ्गः । १२। स्वरशृङ्गाः कौषी-
 तकेः । १३। वृहद्रथन्तरे पवमानेषु । १४। अग्निष्टोमाः पैङ्गवस्य । १५।
 उज्जगाः कौषीतकेः । १६। या यज्ञैर्वृहदयो ऽग्नौ अजिष्ठमित्या-
 ज्यानि^१ सर्वस्रोत्तमाः परिहाण्य । १७। ये अहस्य प्रथमस्य ते
 प्रवगाः । १८। क स्य वीर इति प्रथमस्य स्वरसाजो महत्त्वतीयं
 कथादुभौयं द्वितीयस्य गायत्र्यामेति तृतीयस्य । १९। सामप्रगा-
 थांश्च शस्त्वा कदतः प्रगाथाम् । २०। कं नस्य इति प्रथमे कदू
 न्वस्येति द्वितीय इमा उ त्वा पुरुवसो इति तृतीये वृहत्तस्य
 योनिः । २१। यस्ते आधिष्ठ इत्युत्तमां परिहाण्यार्वाययमिति च
 प्रथमे^{१३} गायन्ति स्वापादित उडु नखिचतम इति द्वितीय^{१४} इन्द्रं
 विश्वाः सं च ते जग्युरिति तृतीये । २२। इति वृहद्रथन्तरशृङ्गा-
 नाम् । २३। यज्यायथा अपूर्वेति स्रोत्रियः स्वरशृङ्गानाम् । २४।
 यदिन्द्र चित्र मेहेनेति द्वे वा इन्द्र भुज इति तृतीयानुरूपस्य

। १५^{१८} । मत्स्यपायि ते मह इति वा द्वितीयस्य । प्रथमां तृतीयां करोति । १६^{१९} । मत्सि ने वस्यदृष्ट्य इति द्वे वयं ॥ त्वेति तृतीयानुरूपस्य । १७^{२०} । प्रत्यसौ पिपीपत इति वा तृतीयस्य । चतुर्थीं तृतीयां करोति । १८^{२१} । इममिन्द्र सुप्तं पिबेति द्वे क ईं वेदेति तृतीयानुरूपस्य । १९^{२२} । ॥ ११ ॥

यतो हृदतौकः स्तोत्रियः स्यान्नतो हृदतौको ऽनुरूपः कार्यः । १ । धार्यां शस्त्रा कदतय रथन्तरस्य योनिं प्रथमे हृदतो द्वितीय उभयोस्तृतीये । २ । पूर्वां सर्वत्र रथन्तरस्य । ३ । यमिन्द्र दधिष इति द्वे प्रथमे स्वरान्ति त्वेति द्वितीये दाना ऋगो न वारण इति तृतीये । ४ । इन्द्र तुभ्यमित्तमधवन्निति नवानां तिस्रस्त्रिंशो ऽन्वष्टं पूर्वाणि च सूक्तानि । ५ । तृचानि वोद्भृत्योभयामि सूक्तानि । ६ । स्वरयोनिषु चोल्हयोः । ७ । प्रागागुभुभाक्षुचाक्षा प्रगाथेनं संशंसति । ८ । प्रथमात्प्राहाक्षुतीयमवगामीति हृदद्वयन्तरपृष्ठानाम् । ९ । प्रतिपदस्य स्वरपृष्ठानाम् । १० । स्वरयोनीनां च । ११ । अनुचरप्रभृति समूहान्मध्यमात्प्राहात् । १२ । उद्भृत्य तु वैश्वदेवानामुक्तमानि सूक्तानि त्वर्षं ॥ प्र वः पान्तं रघुमन्यवस्तं प्रदत्ता कदित्येति करोति । १३ । अग्निरिन्द्र इति वा प्रथमे । १४ । प्र ये शुभन्त इति च मास्तम् । १५ । देवान्नुव इति द्वितीये । १६ । उपासान्तेति तृतीये । १७ । ॥ १२ ॥

एकविंशस्तोमं हृदस्पृष्टं महादिवाकीर्त्यं वाग्निष्टोमो विषुवान् । १ । पुरादित्यस्यास्तमयात्संस्थाप्यः । २ । उदिते प्रातरनुवाकः । ३ । यथाप्रकृति वा । ४ । अग्निं मन्ये पितरमित्युदिते प्रतिप्रातरनुवा-

कथ्य । ५ । अतं दशशतं विंशतिशतं वानुब्रूयान् । ६ । वासिष्ठमाग्नी-
 सूक्तम् । ७ । सौर्यः पशुरुपास्तम्भः सवनौयस्य । ८ । चित्रं देवा-
 नामिति पुरोनुवाक्यास्त्रिष्व उत्तरा याज्याः सौर्यस्य । ९ । उपांशु
 । १० । समुद्रादूर्ध्वरित्याज्यम् । ११ । चैष्टुभः प्रउगः । १२ । मध्य-
 माच्छन्दोमाग्नीणि दृषानि प्रथमे चोत्तमं च । १३ । प्रथमाग्नीणि
 । १४ । आग्निने तु भानुमती दृतीयया । १५ । प्र ब्रह्मैतु मदनादिति
 वैश्वदेवम् । १६ । ऐकादिकं वा प्रातःसवनम् । १७ । प्र वो देवाय
 त्वं हि चैतवदिति वा तदाज्यम् । १८ । माधुच्छन्दसश्च । १९ ।
 कथा शुभा त्वं सुमेधं जनिष्ठा उय इति मद्भक्तौयम् । २० ।
 आयक्त इव सूर्यमिति सोमियोऽस्रयोनी दृहति । २१ । यद्वाव
 दन्नेत्यनुरूपः । २२ । महादिवाकीर्त्यं वा । २३ । चित्रं देवानामिति
 सोमियो महादिवाकीर्त्यस्य । २४ । उत्तरे च । २५ । उत्सूर्यो
 दृहदर्वोपीति दृतीयानुरूपस्य । २६ । वणस्रहानुदु त्वद्वर्धतमिति
 वा सोमियानुरूपौ प्रगाथौ । २७ । विभ्राड् दृहदिति वा सोमियो
 वि सूर्यो मध्य इत्यनुरूपः । २८ । विद्याहा त्वा सुमनस इति
 वा । २९ । वणस्रहानिति सामप्रगाथः । ३० । यः सवाहा विचर्व-
 णिरिति वा । ३१ । रथन्तरस्य योनिं स्रयोनी दृहति । ३२ ।
 उभयोरस्रयोनी । ३३ । महादिवाकीर्त्यं च । ३४ । ॥ १३ ॥

यद्येने पवमाने सामगाः कुर्युः । १ । नाक्रियमाणयोः श्रयेत्
 । २ । दन्द्रः किलेत्युक्त्यमुखीयाः । ३ । ग्रं नो भव चक्षतेति महा-
 दिवाकीर्त्यं । ४ । योर्नय दन्नेति सूक्तं स्रयोनी दृहति । ५ । य
 एक दन्द्रश्च इत्यस्रयोनी । ६ । महादिवाकीर्त्यं च । ७ । तमु दृक्षी-

त्पुद्गतद्वयन्तरे । ८ । अभि त्वं मेघम् । ९ । षट्पुर्जनिवीयस्य
 नव शस्त्रा सर्वदरेवा निविदम् । १० । आ सत्यो यातु । ११ ।
 विश्वजित इत्युत्तमां परिश्रिय । १२ । आह्वय दूरोदणं रोहति
 । १३ । संसः शुचिपदिति पच्छो ऽर्धर्चश्चिपच्छो ऽनवानं विपच्छो
 ऽर्धर्चश्चः पच्छः । १४ । उत्तमामुपसंशस्य । १५ । एष प्र पूर्वीः । १६ ।
 पतङ्गमक्तम् । १७ । उदं नः । १८ । इति वैज्रम् । १९ । अथ
 कौपीतकम् । २० । समानमेवमुषीयाथाः । २१ । षट्पुर्जनिवीय-
 स्युद्गतद्वयन्तरे । २२ । तस्यैवेकादश स्त्रयोनी । २३ । नवान्यत्र
 । २४ । एन्द्र याहि हरिभिरिति पञ्चदशोद्गत्य साम्यम् । २५ ।
 बरोरेकादश शस्त्रा निविदम् । २६ । अभूरेक इति साम्यस्य स्याते
 । २७ । ताक्ष्यः पूर्वः पतङ्गात् । २८ । एकशतं निष्केदकम् । २९ ।
 प्रथमास्त्राविचम् । ३० । द्वितीयास्त्रावाशुचिवीचम् । ३१ । षष्ठादार्भ-
 वमाहते । ३२ । देवान्नुव इति वैश्वदेवम् । ३३ । तृतीयाद्वैश्या-
 नरीयम् । ३४ । मूर्धानं मूर्धा दिव इत्याग्निष्टोमसाम्नः स्तोत्रियानु-
 रूपौ । ३५ । वेदिपद इति जातवेदसीयम् । ३६ । आहस्ताः स्त्र-
 सामानः । ३७ । ॥ १४ ॥

विश्वजित्सर्वस्तोमः सर्वपृष्ठो दृहत्पृष्ठो वाग्निष्टोमः । १ । अग्निं
 नर इत्याज्यम् । २ । त्वं हि जैतवदिति दृहत्पृष्ठस्य । ३ । माधुच्छ-
 न्दसः प्रलगः । ४ । षट्पुर्विशाम्नाथन्दिनः । ५ । वैराजस्य स्तोत्रियानु-
 रूपौ शस्त्रा सर्वपृष्ठे प्रगाथं च रथन्तरस्य योनिं दृहतस्य । ६ ।
 अनुधरप्रमृति षष्ठान्तृतीयसवनम् । ७ । कथा देवानामिति वैश्वदेवं
 सालिकस्य दृहत्पृष्ठस्य । ८ । आनेमद्रूपमेकादश । ९ । सर्वपृष्ठे

विश्रजिति पुरस्तात्प्रातस्तस्य सूक्तस्य हेतैवियामहन्तं शंसति । १० ।
 जगतीशंसमन्यूहम् । ११ । पङ्क्तिशंसं वा न्यूहम् । १२ । अन्यूहं वा
 । १३ । स्वमग्ने यज्जानामित्यग्निष्टोमसाधः स्तोत्रियानुरूपौ स्तोत्रि-
 यानुरूपौ । १४ । ॥ १५ ॥

इति शाङ्खायनसूत्र एकादशोऽध्यायः समाप्तः ।

होत्रकाणाम् । १ । प्रातःमवने कर्म । २ । आ नो मिवा-
वरुणा मित्रं वयं मित्रं ऊवे ऽयं वां मिवावरुणा पुष्यरुणा
चित्प्रति वां सूर उदिते प्र वो मिवाय यदस्य सूर उदिते प्र
मित्रयोस्ता नः शक्तमिति स्तोत्रिया मैत्रावरुणस्य । ३ । आ याहि
सुधुनेन्द्रमिन्द्रायिन इन्द्रेण सं हीन्द्रो दधीच उन्निष्ठभोजसा सह
भिन्धि विद्याः प्र सप्ताजं चर्यणीनां तमिन्द्रं वाजयामसि मह्यं
इन्द्रो य भोजसा युञ्जति वधमिति ब्राह्मणार्चयिनः । ४ । इन्द्राग्नी
आ गतं सुतमिन्द्रे अग्ना नमो हृददियं वामस्य मन्मनसा ऊवे
ययोरिदमिन्द्राग्नी युवामिमे यज्ञस्य हि स्य ऋत्विजेयं वामस्य
मन्मनसा ऊवे ययोरिदमिन्द्रे अग्ना नमो हृदन्तमीशिष्य ता हि
शयन्त इति वाक्छावाकस्य । ५ । ॥ १ ॥

द्विरानप्रभृतिष्वधःसंघातेष्वनुरूपाः अःस्तोत्रियाः समानस्तोत्रि-
येष्वपि । १ । परे वा । २ । नित्यास्तृचानृत्वाञ्छ्रुताणां पर्यासा
इत्याचक्षते । ३ । प्रति वां सूर उदित इति मैत्रावरुणस्य । ४ ।
काव्येभिरदाभ्येति स्तोत्रिये वा । ५ । सति अःस्तोत्रिये वा । ६ ।
उद्देदमीति ब्राह्मणार्चयिनः । ७ । इन्द्राग्नी अवसेत्यच्छावाकस्य
। ८ । अन्तरेणानुरूपं पर्यासं चावापस्यानम् । ९ । एकया द्वाभ्यां
वा स्तोममतिशंसन्ति । १० । भूयसा चिद्यति । ११ । सर्वपृष्ठे न
विद्यजिति । १२ । एकया दशमे ऽहनि । १३ । युवं दक्षमा नो
मह्यं रिशादसो यं रजन्ति कथा राधाम ऋजुनीती नो मा
कस्याहुतकद्रु मित्रो नो अत्यंरतिं महि वो महतां सोमस्य
मित्रावरुणा ते नः सन्तु युजः प्र यो वां मित्रावरुणा महि

षीणमित्येकपातिन्यः । १४ । काव्येभिरदाभ्या नो गन्तमिति तृतीयौ । १५ । सप्तचत्वारिंशन्मैत्रावरुणो गायत्र्यो दाशतयीषु तार्क्ष्यं मैत्रावरुणः । १६ । चतुश्चत्वारिंशदैन्द्राणि गायत्र्याणि तेषां ब्राह्मणाच्छमी । १७ । इहेन्द्राग्रौ उप ह्वये तोशा वृत्रहणेति पश्यसे । १८ । यत्सोम आ सुत इति द्वे । १९ । उप सक्तेष्विथेका । २० । जुषेथां यज्ञमिति सप्त । २१ । षट्चत्वारिंशदैन्द्राण्यो गायत्र्यो दाशतयीषु तार्क्ष्यामन्त्रावाकः । २२ । दशमादङ्गः सोमिया विश्वजिति सर्वशृष्टे । २३ । षष्ठ्याङ्गः सोमियाजगुरुपाश्वतेनरेषां पश्चान्तां सोमियाच्छ्वमन्ति । २४ । आष्टनागाष्टतप्तोमेयु । २५ । ऊर्ध्वानेकाश्भूतस्य । २६ । पर्याधिः परिदधति । २७ । ॥ १ ॥

माध्यन्दिनेषु विकारः । १ । अन्यानि सुम्नाभ्युत्तरयोः सवनयोः पर्यासा इत्याचक्षते । २ । द्विप्रका मध्यन्दिनाः । ३ । चतुःस्रक्ताभ्युत्तरानि । ४ । अप प्राच इति सदा मैत्रावरुणस्योक्त्यमुखीया । ५ । अंशा अर्धा चत्वार इन्द्र इति द्वितीये । ६ । युष्मन् ते कथा महामिति तृतीये । ७ । प्र प्रो महे महिवृधे भरध्वं यजामह इन्द्रमिति तृतीयौ । ८ । सद्यो वा न इन्द्रो दूरादा न आमादिति चतुर्थे । ९ । प्रो अस्मा उभे यदिह्येति तृतीयौ । १० । गर्भे नु स्रक्ता स्रष्टुतिरिति पञ्चमे । ११ । इन्द्राय हि घौरिति तृचम् । १२ । आ नः सुत उप वाजेभिरुत्या साधो यामिति षष्ठे । १३ । तद्दीनस्रक्तम् । १४ । मथ्यमे ग्रहे तृचाञ्जित्पानीत्याचक्षते । १५ । षट्पञ्चास्रोचिद्यानुरुपाभ्यां तृचेभ्यश्च तत्प्रदेशे प्रतीयते । १६ । यत्प्रथमपोरङ्गोः ग्रहं सर्वेषां तत्प्रथमे कन्दोमे । १७ । यत्तृतीय-

पञ्चमयोस्तन्मध्यमे । १७ । यच्चतुर्थपष्ठयोस्तदुत्तमे । १८ । त्वं महो
इन्द्र तुभ्यं हेति यव होताहीनसूक्तं शंसित् । १९ । मे ह यत्पित-
रयिन्द्र इन्द्रेत्येकविंशतिच्छन्दोमेषु पुरस्तात्पर्यासस्य । २० । मा चिद-
न्यदि शंसत मा भेम मा अभिभेत्यस्य स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
दशमे ऽहनि । २१ । आ धूर्ध्वम्मा इति च द्विपदा । २२ । ॥ ३ ॥

कं नव्य इति ब्राह्मणार्धसिन्धोऽनुरूपादनन्तरः प्रगाथः कदा-
नैकाहिकस्य स्थाने । १ । ब्राह्मणा न इति चोक्थमुखीया । २ ।
उदु ब्राह्मणीति मदा पर्यासः । ३ । ययं घ त्वा क ईं वेदेति
स्तोत्रियानुरूपौ तृतीये ऽहनि । ४ । प्रथमयोश्च छन्दोमयोः । ५ ।
विपर्यस्तौ तु मध्यमे । ६ । यदिन्द्र प्रागपागुदगिति वा स्तोत्रियानु-
रूपौ प्रगाथौ । ७ । अध्वर्यवो भरतेन्द्रायेत्येकादश तृतीये । ८ ।
विद्याः पृतना इति स्तोत्रियः । ९ । तमिन्द्रं जौह्वीमि मस्यपायि
ते महो ऽस्मा अभिमा इत्यनुरूपः । १० । कदा वधो स्तोत्रं यो
वापा विवाच इति तृचौ । ११ । य एक इद्व्य इति चतुर्थे
। १२ । इन्द्रो मदाय मदेमदे हीति स्तोत्रियानुरूपौ । १३ । आ
याहि छण्वाम यो न इन्द्राभित इति तृचौ । १४ । यस्मिन्मग्द्व
इति पञ्चमे । १५ । सुरूपकवृमिति स्तोत्रियानुरूपौ । १६ । तया
वयं मधवन्निति तृचम् । १७ । अस्मा इदु म तवध इति पष्ठे
। १८ । तदहीनसूक्तम् । १९ । आयन्त इव सूर्यं मग्धू पु शचीपत
इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथा उत्तमे छन्दोमे । २० । त्वं महो
इन्द्र यो हेत्यहीनसूक्तस्य स्थाने । २१ । इन्द्रं स्तुवेति छन्दोमेषु
पुरस्तात्पर्यासस्य । २२ । उदु त्ये मधुमत्तमा उदिन्वस्य रिच्यत

इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ दशमे ऽहनि । २३ । चिक्रुनेषु
महिष इति वा स्तोत्रियः । २४ । उत्तमा च तमिन्द्रं जोहवीमि विश्वाः
धृतना इत्यनुरूपः । २५ । रायस्काम इति च द्विपदा । २६ । ॥ ४ ॥

कद्रु न्वस्येत्यश्वावाकस्थानुरूपादनन्तरः प्रगाथः कद्धानैकादिकस्य
स्थाने । १ । उरुं न इति चोक्थमुखीया । २ । अभि तष्टेवेति सदा
पर्यासः । ३ । त्वामिदा वयमेनमिदा ह्य इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
। ४ । अपूर्या पुरुतमानीति द्वितीये । ५ । तरणिरित्तरोभिरिति
स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । ६ । य ओजिष्ठ इति द्वितीये । ७ । यो
राजा नकिष्टमिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ । ८ । सचायोरिन्द्र इन्द्र
सोममिमं पिबेति तृचौ । ९ । यं च त्वे जग्मुरिति चतुर्थे । १० ।
स्वादोरित्येत्या हि सोम इति स्तोत्रियानुरूपौ । ११ । यच्चिद्धि
सत्याव यत्त्वं व्रतकृतविति तृचौ । १२ । कदा भुवन् रयस्ययाणीति
पञ्चमे । १३ । उभे यदिन्नेति स्तोत्रियानुरूपा । १४ । विदुष्टे
अस्य वीर्यस्येति तिस्रः । १५ । शसदङ्गिरिति षष्ठे । १६ ।
तदहीनस्रकम् । १७ । नकिष्टं न त्वा दृष्टन्त इति स्तोत्रियानु-
रूपौ प्रथमे द्वन्द्वे । १८ । उभयं वृणवदिति मध्यमे । १९ ।
यत इन्द्र भयामह इत्युत्तमे । २० । सर्वे प्रगाथाः । २१ ।
इच्छन्ति त्वेति च्छन्दोमेषु पुरस्तात्पर्यासस्य । २२ । अथा वाज-
मिति च द्विपदा दशमे ऽहनि । २३ । ऐकादिकं च पूर्वम् ।
१४ । ॥ ५ ॥

अन्तरेण प्रायणौयोदयनीयौ कद्धान्तौ चोक्थमुखीयाश्चाभि-
तष्टीयं च दृष्टोकारं च बार्हतानाम् । १ । अन्तरेणोक्थमुखीयां

सुक्ते चावापस्यानम् । २ । प्रष्ट्यासूक्तान्यभिप्रेवे । ३ । अश्वीनसूक्तानां
 स्थाने द्वितीयादङ्गः सूक्तानि । ४ । उत्तरं मैत्रावरुणस्य । ५ ।
 प्रथमात् अथात्स्वरसामस्य । ६ । चतुर्विंशे ऽभिजिति विपुवति वृहत्पृष्ठे
 विश्वजिति महाघ्नते च पष्ठात् । ७ । विश्वजिति सर्वपृष्ठे । ८ । महा-
 नाक्षीमां मैत्रावरुणः स्तोत्रियानुरूपौ सप्रगाथौ । ९ । कहन्नं प्रगाथं
 वैरूपस्य ब्राह्मणाच्छंसौ । १० । रेवतीनामच्छावाकः । ११ । वाल-
 खिल्या अविहता मैत्रावरुणः षट् सूक्तानौद्निहवं परिधाप्या नो
 विष्ये सजोषस इति च प्रगाथम् । १२ । वृषाकपिमुह्यते कुन्तापमनूर्ध्वं
 ब्राह्मणाच्छंसौ । १३ । द्यौर्न य इन्द्रेत्येवयामहतः स्थाने विष्णुन्य-
 ज्ञमच्छावाकः । १४ । अभूरेक इति सामसूक्तं मैत्रावरुणस्य । १५ ।
 यो जात इति ब्राह्मणाच्छंसिनः । १६ । प्र घा न्वसेत्यच्छावाकस्य
 । १७ । सामसूक्तानि शस्त्राश्वीनसूक्तानि शस्त्रैकादिकीभिः परिदधति
 । १८ । एकाहभृतस्त्रैकाहिकान्पथानानूर्ध्वमहीनसूक्तैभ्यः । १९ । ॥ ६ ॥

उत्थेषु क्रियमाणेषु वालखिल्या वृषाकपिं विष्णुन्यज्ञमित्युद्धृत्य
 परिशेषान्मध्यन्दिनेषु शंसन्ति । १ । षष्ठादङ्ग उक्त्यानि । २ । अथ
 यदि षष्ठाङ्गिकं तृतीयस्वनमसर्वपृष्ठे ऽहनि प्रदिष्टं स्याद्वितीयादङ्ग
 उक्त्यानि । ३ । परोचपृष्ठे प्रतिशिष्यानि क्रियन्ते । ४ । उद्धृत्य वाल-
 खिल्या मैत्रावरुणः पिवा सुतस्य रश्मि इत्यैन्द्राग्रगाथाञ्जस्त्रा
 । ५ । वृषाकपिमुद्धृत्य ब्राह्मणाच्छंसौन्द्रो मदायेति यक्ष्णीरैन्द्रोः शंसति
 । ६ । विष्णुन्यज्ञमेवाच्छावाकः । ७ । इति परोचपृष्ठे । ८ । ॥ ७ ॥

अथ विश्वजिच्छिन्ने । १ । ऐकाहिकान्प्रगाथाञ्जस्त्रा वालखिल्या
 वृषाकपिं विष्णुन्यज्ञं नाभानेदिष्टं च सर्वशस्तृचान्वा । २ । चतुर्ष्वचं

पञ्चालपदवृत्तिः स्याद्विवृत्तिः प्रत्यये न्यूह्ययेवो इ ओ इ इति । ६ ।
तं ब्रह्मा कुन्तापम् । ७ । ॥ १२ ॥

इदं जना उप श्रुत मराशंसं सुविष्यते ।

पथिं सहस्रा मवतिं च कौरम आ रुग्मेषु दग्धे ॥ १ ॥

उक्ता यस्य प्रवाहिणो बधूमन्तो दिर्दश ।

वर्णा रथस्य नि जिहीलते दिव ईयमाणा उपसृशः ॥ २ ॥

एष इषाय मामहे शतं निष्कान्दश सजः ।

चीणि शतान्यर्वतां सहस्रा दश गोनाम् ॥ ३ ॥

प्र रेभासो मनीषा वृथा गाव इवेरते ।

असौत पुत्रका एषामसौत गा इवासते ॥ ४ ॥

प्र रेभ धियं भरस्व गोविदं वसुविदम् ।

देवत्रेमां वाचं श्रीणीहीपुर्नवीरस्मारम् ॥ ५ ॥ १ ॥ १४ ॥

वप्यस्व रेभ वच्यस्व वचे न पक्वे शकुनः ।

नष्टे जिह्वा चर्चरीति चुरो न भुरिजेरिव ॥ १ ॥

इन्द्रः कादमबूबुधदुत्तिष्ठ वि वरा जरन् ।

ममेदुयस्व चर्चधि सर्वं इत्ते प्रणादरिः ॥ २ ॥

इह गावः प्र जायध्वमिहान्वा इह पूरुषाः ।

इहो सहस्रदक्षिणो ऽपि पूषा नि धीदति ॥ ३ ॥

मेमा इन्द्र गावो रिषयो आसां गोपती रिषन् ।

मासाममित्रयुर्जन इन्द्र मा स्तेन ईशत ॥ ४ ॥

अदिश्रादो दाशराजो ऽमानुषं वि गाहथाः ।

विरूपः सर्वस्मा आसीत् इ पत्न्याय पत्यते ॥ ५ ॥ १२ ॥ १५ ॥

इह मदो३ इति वैराजन्मूह्यसुक्ता मदे मधोर्मदस्य मदिरस्य
 मदैवो३ ओ३ ओथा मोदैवेति प्रतिगृह्णाति । ११ । ऋतुर्जनिचो
 । १२ । तमस्य द्यावापृथिवी । १३ । विष्णोर्नु कम् । १४ । प्र वः
 पान्तमन्वसः । १५ । छन्दोमेषु च । १६ । तिस्रस्तु प्रथमे । १७ ।
 भवा मिच इति दृषाच पूर्वमुत्तरधोऽन्धोमयोः । १८ । नू मर्तः
 परे। मावयेत्युत्तमासुहृत्य यष्टे । १९ । यदिन्द्र विच यदिन्द्र ते
 चतस्र इति स्तोत्रियानुरूपौ प्रथमे छन्दोमे । २० । पुरां भिन्दु-
 रिति मध्यमे । पूर्वसृचो ऽनुरूपसृतीया तु प्रथमा । २१ । गायन्ति
 त्वेत्युत्तमे । २२ । ॥ २६ ॥

चतुर्विंशे शस्त्रं प्रथमाऽऽन्धोमात्सर्वेषाम् । १ । यच्चतुर्णां द्वितीय-
 प्रभृतीनां तच्चतुर्णामाभिन्नविकानाम् । २ । तृतीयप्रभृतिभ्यः स्वरसा-
 मसु । ३ । अथ यद्यभिजितं विधुवन्तं दृष्टत्पृष्ठं विद्यजितं महाप्रती-
 यमहरित्युक्त्यानि कुपुंयातुर्विशिकान्युक्त्यानि । ४ । अथ यदि ईधना-
 भिस्रवयोः प्रथमे अह्नौ दशममहरित्युक्त्यानि कुपुंरैकादिकान्यु-
 क्त्यानि । ५ । उत्तममाभिन्नविकमुक्त्यं कुपुंर्ध्वद्वितीयस्याऽऽसृतीदसवनं
 तत्तृतीयसवनं तत्तृतीयसवनम् । ६ । ॥ २० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे द्वादशोऽध्यायः समाप्तः ।

धाम् ।

पूर्वकारिणश्चन्दोगा अध्वर्यवः । १ । ते चेदनुपदिष्टं कुर्युः । २ ।
एतावत्त इष्टीगामानुपूर्व्यं हविषा दैवत उचैरुपाश्रुतायां साध्वर्यु-
मनुविदधीत । ३ । सोमिषे चन्दोगमहर्षेणे सोमविकारे पृष्ठे
संख्यायां च । ४ । ते चेत्यादं वार्धचं वा विपर्यस्येयुर्न वातिरिक्तं
वा कुर्युर्न तदाद्रियेत । ५ । अथामेव विपर्यसमनुविदधीत । ६ ।
न्यूज्जनीयद्येत्पादो विकर्षेण पूर्येत तस्य संख्याय द्वितीयं न्यूज्ज-
नीयम् । ७ । ऊर्ध्वं तु सरासमानचन्दोमानानि व्यञ्जनानि लुप्ये-
रन् । ८ । ॥ १ ॥

आनीते पशौ मृते अनुपाकृते अन्यमात्मनेतर्निग्भस्तं कारयेत्
। १ । उपाकृते वेपमाने

यस्माद्ग्रीपावेपिष्ठास्ततो नो अभयं कुह ।

पशून्तः श्रान्गोपाय नमो रुद्राय मौस्तुषे ॥

स्त्राहेति जुहोति । २ । यस्माद्ग्रीपावाशिष्ठा इति वाग्यमाने । ३ ।

यस्माद्ग्रीपापलायिष्ठा इति पलायमाने । ४ । यस्माद्ग्रीपा न्यसद-

इत्युपविष्टे । ५ । यस्माद्ग्रीपा संजग्ना इति मृते । ६ । नष्टे मृते

पलायिते वान्यं तद्रूपं तद्देवत्यं पशुमात्मनेत । ७ । मृतस्य वपां

पुरोस्ताशमवदानानीतीतरस्य वपद्वारेषूपज्जयात् । ८ । ॥ २ ॥

प्रवृत्तेषु मृते प्रयाचेषु तेनैव संस्थाप्यम् । १ । अवदाने नष्टे

दुष्टे विमथिते राज्यं प्रतिनिदधात् । १ । हृदयनाशे ऽन्यमालभेत । २ । यदि च कामयेतातिं विमथितार ऋक्चेयुरिति कुनिदङ्ग यवमन्त इत्याग्नीध्रीये जुहुयात् । ४ । अष्टापद्यां वशायामनूयनश्यायां गर्भस्य त्वचो वषारूपं फलीकरणानां फालीकरणान्गर्भमिति शमिचे अपयितेतरेष्वथद्वारेषु शमिच एव जुहुयात् । ५ । ॥ ३ ॥

दूये विरुक्ते ऽनपत्ये त्वाहं वज्ररूपमासभेत । १ । पिशङ्गरूपः सुभरो वयोधास्तत्रसुरीपमध पोषयिषु देवस्त्वष्टा सविता विश्वरूप इति पुरोनुवाक्याः । २ । प्र स्र महे सुश्रवणाय प्रयमभाजं देव तष्ट्यद्वं वाहत्वमानसिति थाज्याः । ३ । ॥ ४ ॥

ज्ञानविषये विदिषाणयोः सुखयोरज्ञेः संनिपातनं भवति इत्या-
चक्षते । १ । पूर्वं प्रातरनुवाकमुपाकृत्य पूर्वं संस्थापयेयुः । २ । पुन-
मिद्वे जुहुयुः । ३ । भविष्यायोपवेणाय गायत्री छन्दसे ऽभिभृत्यै
स्वाहेति प्रातःसवने । ४ । त्रिष्टुभे छन्दस इति माध्यन्दिने । ५ ।
जगत्यै छन्दस इति तृतीयसवने । ६ । अध्वर्युं मृतमिच्छन्प्राजा-
पत्याभिस्त्रिष्टुभिरध्वर्युः प्रातःसवने जुहुयात् । ७ । होतारं होता
माध्यन्दिने । ८ । उद्गातारमुद्गाता तृतीयसवने । ९ । ब्रह्मार्णं ब्रह्मानु-
सवनम् । १० । यजमानं यजमानो ऽनुसवनम् । ११ । सर्वाग्मता-
निष्कन्तः सर्वे ऽनुसवनम् । १२ । वृद्धयन्तरे कुर्युः । १३ । आभौ-
कमाभीश्रवमभिनिधनमभीवर्त च । १४ । कयाशुभीयं मरुत्वतीयम् ।
१५ । मजनीयं नियोत्वयम् । १६ । विद्वयो वैश्वदेवम् । १७ । पूर्वेषु
संस्थापयन्मूततां संस्थां कुर्वीत । १८ । अतिरात्रं कुर्वाणेषु विराचम् ।
१९ । विराचं कुर्वाणेषु विराचम् । २० । तस्यां वा संस्थायां

भृयसौर्दक्षिणं दद्यात् । २१ । सवनस्यो वा विहरन्ति वायुरा-
काशय । २२ । ॥ ५ ॥

क्रीते सोमे उपहृते ऽनतिनयन्कालमन्यमाहृत्याभिपुण्यात् । १ ।
सोमाहाराय सोमतिक्रविणे वा किञ्चिदद्यात् । २ । अनधिगम्यमाने
पूतीकाञ्छ्वेतपुध्याण्यर्जुनानि सुशान्वाभिपुत्य^३ प्रतिदुहा प्रातःसवने
शीलीयाच्छ्वेतेन माध्यन्दिने दध्ना हतौयसवने । ३ । एकां गां
दक्षिणां दत्त्वाध्वयादुदेत्य पुनर्दोषेत् । ४ । तत्र कतुदक्षिणा दद्यात्
। ५ । एतदेव । ६ । अभिदग्धे पञ्च गा दक्षिणा दद्यात् । ७ । ॥ ६ ॥

प्रातःसवनात्सोमे ऽतिरिक्ते । १ । अस्ति सोमो अयं सुत इति
सोत्रियानुरूपौ हेतुः । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः सोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । इन्द्रमिन्द्रायिभे हृददतो देवा अवन्तु ॥
इति पद । ५ । उत्तमया परिधाय विष्णोः कर्माणि पश्यतेति
यजति । ६ । ॥ ७ ॥

माध्यन्दिनादतिरिक्ते । १ । बल्लभानुदु त्यद्वर्णतमिति सोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः सोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । ॥ ८ ॥

हतौयसवनादतिरिक्ते । १ । प्र तप्ते अद्य शिपिविष्टं प्र तद्विष्णु-
रिति सोत्रियानुरूपौ । २ । ऐन्द्रावैष्णवीभिः सोममतिशंसेत् । ३ ।
ऐन्द्रावैष्णवी याज्या । ४ । ॥ ९ ॥

आश्विनादतिरिक्ते । १ । आश्विनीभिः सोममतिशंसेत् । २ ।
आश्विनी याज्या । ३ । अस्तुतं चेत्पर्यायैरभियुञ्चेत् पद्मभिः सोमै-
र्होत्रकेभ्यः श्रुवते । ४ । ते सोत्रियानुरूपान्ज्वस्त्रोक्त्यमुखामां जग-

तीर्णां च द्वे द्वे शंभेयुः । ५ । नित्याः परिधानीयाः । ६ । कृत्स्नैर्वा
प्रथमैः पर्यायैः । ७ । होत्रे वा प्रथमानां पर्यायाणाम् । ८ । मैवा-
वरुणाय ब्राह्मणाच्छंसिने च मध्यमानाम् । ९ । अच्छावाकायोक्त-
मानाम् । १० । चीष्ठाश्विनं पष्टिशतानि । ११ । ॥ १० ॥

यदि दीक्षितः प्रमीयेत दग्ध्वाभ्यीन्मुपगच्छ पुंश्च भ्रातरं वा
दीक्षयित्वा सह यजेरन् । १ । अभिपुत्र्य वा राजानमगृहीत्वा
यहान्दक्षिणापरक्षां वेदिशोखामभ्यिकुम्भं निधाय तस्मिन्देवे सार्ष-
राज्ञीभिः पराशीभिः स्तुवते । २ । मार्जालीयदेशे वा । ३ । विः
प्रसव्यं मार्जालीयं परियन्ति सव्यानूरुनपात्राणाः । ४ । सार्षराज्ञी-
र्हता निगदेत् । ५ । अशंसितं स्तोत्रम् । ६ । ऐन्द्रवायवाद्या यथाः
। ७ । संवत्सरे ऽस्यीनि याजयेयुः । ८ । स्तोत्रेस्तोत्रे ऽभ्यिकुम्भमुप-
निदधति । ९ । मार्जालीये भक्षास्त्रिनयन्ति । १० । ॥ ११ ॥

कलशे दीर्णे^१ विधुं दद्राणमिति वषट्कारनिधनेन ब्राह्मणाच्छंसिने
स्तुवते । १ । पूर्वस्तृषो ऽनुरूपः । २ । यावणि दीर्णे^२ वृषस्य त्वा
श्वसथादीषमाणा इति द्युतानेन मादतेन ब्राह्मणाच्छंसिने स्तुवते
। ३ । उत्तरो ऽनुरूपः । ४ । ऐन्द्रवैष्णवीभिः स्तोममतिशंसेत् । ५ ।
ऐन्द्रवैष्णवी धान्या । ६ । अभ्युञ्जीतं नाराशंसं

ऋताऋतस्य ऋपतं ऋतस्य वाऋतस्य च ।

अऋतस्य ऋतस्य सेन्द्राग्री अथ सोमस्य ॥

स्वाहेत्यन्तःपरिधिं भस्मनि जुहोति । ७ । उपवाते नाराशंसे^{१०} च
जघन्यं यत्नं गृहीयान्तस्य ऋतस्याभ्यकमवनयेत्प्रापतये स्वाहेति
। ८ । दुष्टं सोमं प्राजापत्याभिव्यतष्टभिरध्वर्युर्हृत्तरार्धपूर्वार्ध उपरवे

ऽवनयेत् । ^{१२} । छत्तं वेदममृतमसाद्यभागमिति ध्यायन्नवष्टस्य
 भक्षयेदिन्दुरिन्द्रमवागात्तस्य त इन्द्रविन्द्रपौतस्योपहृतस्योपहृतो भक्ष-
 यामीति । ^{१३} । हिरण्यगर्भं इत्यभुपाकृते चमसे जुहुयात् । ^{१४} ।
 अवच्छाद्य च निर्हरेत् । ^{१५} । य ऋते चिदिति ह्यचेन महावीरं
 भिन्नमनुमन्त्र्य ^{१६}

अथस्त्रिंशत्तन्त्रवो ये वितत्रिरे य इमं यज्ञं स्रधया भजन्ते ।
 तेषां छिन्नं समिमं दधामि स्वाहा चर्मो अणेत्तु देवान् ॥
 यज्ञस्य दोहो विततः पुरुषा सो अष्टधा दिवमन्वाततान ।
 स यज्ञं धुस्य महि मे प्रजायै रायस्योषं विद्यमायुरग्रीय ॥
 स्वाहेति चाहुती जुहोति । ^{१७} ॥ १९ ॥

यदि सत्ताय दीक्षितो ऽथ साम्युत्तिष्ठेत्सोममपमग्न्य राजानं
 विद्यजितातिरात्रेण यजेत सर्वसोमेन सर्वष्टेन सर्ववेदसदक्षिणेन
 । १ । आगूर्य वा । २ । ॥ १९ ॥

आहिताग्नय इष्टप्रथमयज्ञा दीक्षिता गृहपतिमग्नदद्याः सत्त-
 मावीरन्दोता मैत्रावरुणो ऽच्छावाको यावत्सद्वद्वा ब्राह्मणाच्छंभी
 पोताग्रीध उद्गाता प्रस्रोता प्रतिहर्ता सुप्रज्ञाणो ऽध्वर्युः प्रतिप्रस्थाता
 नेष्ट्रोन्नेता । १ । आर्त्विज्यस्याविप्रतिषेधेनाशक्नो यौगपद्ये । २ । दीक्ष-
 णानुपूर्व्येण सर्वेषां याजमानम् । ३ । मुख्यः कुर्यात्परार्यानि । ४ ।
 कल्पविप्रतिषेधे भूयसां साधर्म्यम् । ५ । ऊतेषु दाक्षिण्येषु दक्षिणा-
 पथेन कृष्णाग्निनानि धून्वन्तो ऽहरहरित्याज्रजैरुदिदमहं मां कल्याणै
 कीर्त्यै स्वर्गाय लोकायामृतत्वाय दक्षिणां नयानीति । ६ । उक्त्याय
 चाग्निष्टोमः सदसदक्षिणः षष्ठश्चमनीयः । ७ । साधारणं हैके षष्ठश्चम-

नीयम् । ८ । द्वादशाहप्रभृतीत्या चत्वारिंशद्राचादेकोत्तराणि रात्रि-
मन्त्राणि तेषु नित्यः । ९ । द्वादशाहो यैरहोभिर्विवर्धते तान्मुदाह-
रिष्यामः । १० । ॥ १४ ।

एकाहार्थं महाप्रतमाहर्गन्ति । १ । सर्वसोमं वातिरावम् । २ ।
अन्तरेण पृष्ठं^१ हन्द्दोमांस । ३ । अहार्थं गोआदुषी । ४ । द्वितीयं
तृतीयं चाभिप्रविके प्रतीयेतैतस्यां चोदमायाम् । ५ । अहार्थं चोषि
पूर्वाह्णाभिप्रविकानि । ६ । चतुरहार्थं महाप्रतचतुर्थानि । ७ । पञ्चा-
हार्थं पञ्च । ८ । षडहार्थं षट् । ९ । सप्ताहार्थं महाप्रतसप्तमानि
। १० । एतेन न्यायेन तांतां सङ्ख्यां पूरयन्ति । ११ । अन्तरेण
प्रायणीयं पृष्ठं^२ सैतेषां स्थानम् । १२ । ऊर्ध्वं तु दशमादङ्गो
महाप्रतस्य स्थानम् । १३ । ॥ १५ ।

अथैतान्यपवदन्ति । १ । अभिप्रवो ऽभिजिद्विजितौ चागन्तूनि
विंशतिराचः । २ । अभिप्रवो ऽतिराचो दावभिप्रवावित्येकविंशतिराचः
पूर्वः । ३ । पृष्ठः स्वरषामानो विषुवानाढक्ताः स्वरषामानस्तयस्त्रिं-
शारम्भणः पृष्ठ इत्युत्तरः । ४ । पृष्ठसोमः यलहः^५ षयस्त्रिं-
शमहरनिरुक्तम्^६ । तस्य कण्ठरयन्तरं माध्यन्दिने^७ षयस्त्रिंशं निरु-
क्तम्^८ षिण्वम्^९ द्वे एकविंशे^{१०} षिण्वम्^{११} षयस्त्रिंशं निरु-
क्तम्^{१२} षयस्त्रिंशमहरनिरुक्तम्^{१३} षयस्त्रिंशारम्भणः पृष्ठसोमः य-
लहः^{१४} विददहरनिरुक्तम्^{१५} ज्योतिष्टोमो ऽग्निष्टोमः^{१६} इति
चतुर्विंशतिराचः संसदामयनमित्याचक्षते । १७ । ॥ १६ ॥

* *Comm.* इति चतुर्विंशतिराचः संसदामयनमित्याचक्षते । इति सूत्रच्छेदः ।
षयशब्दश्चेति ।

पञ्चाभिप्रविकानि चिरुपेत्य विश्वजितिराच एष एव पञ्चाद्दे-
 दशराच इति चयस्त्रिंशद्राचः । १ । चतुर्विंशमभिप्रवः षष्ठ्यो नवाद्दे-
 गोत्रायुपी दशराचो महाव्रतमिति सप्तचिंशद्राचः । २ । चतुर्विंशं
 चयो ऽभिप्रवाः । ३ । अभिजित्स्वरसामानो विपुवानावृत्ताः स्वरसा-
 मानो विश्वजितः । अभिजित्प्रवृत्ति नवराच इत्याचरते । अभि-
 प्रवो गोत्रायुपी दशराचो महाव्रतम् । इत्येकाक्षपञ्चाशद्राचः । संव-
 त्सरसंमितः । ४ । ॥ १७ ॥

अथैकषष्टिराचे । १ । अभितो नवराचं षष्ठ्यौ । २ । तयोरावृत्त
 उत्तरः । ३ । न्यायकृत्तः शतराचः । ४ । अर्धपञ्चदशाभिप्रवाक्षेर्वा
 प्रथमस्यद्दे दशराचो महाव्रतमिति । ५ । ॥ १८ ॥

सप्तदश नवामयनस्य दीक्षाः । १ । द्वादश वा । २ । तैषस्या-
 मावास्याया एकाह उपरिष्टाद्दीक्षेन्माघस्य वा । ३ । तेषां माघस्या-
 मावास्यायामुपवसथः फाल्गुनस्य वा । ४ । द्वादश दीक्षाः कुर्वा-
 णश्चतुरहे पुरस्तात्पौर्णमास्या दीक्षेन् । ५ । तेषां ज्यौत्स्वस्य पञ्चन्यां
 प्रसवः । ६ । प्रायणीयमतिराचमुपेत्य ^७ चतुर्विंशं च ^८ षष्ठ्यपञ्चमा-
 चतुरो ऽभिप्रवानुपयन्ति । ^९ । स मासः । ^{१०} । तथाद्युक्तापञ्च
 मामानुपेत्य ^{११} षष्ठ्यष्टम्युक्ताभिप्रवानुपयन्ति । ^{१२} । नवराचं च । ^{१३} ।
 ऊर्ध्वं विश्वजितः प्रष्ट्यारम्भणान्मासानुपयन्ति । ^{१४} । प्रष्ट्याभिप्रवौ
 चाप्यहमावर्तेते । ^{१५} । वैश्वदेवसूक्तानि चोत्तमानामाभिप्रविकानाम्
 । ^{१६} । षष्ठ्यमुपेत्य धीनभिप्रवान् । १७ । स मासः । ^{१७} । षष्ठ्य-

मुपेत्य चतुरो ऽभिप्रवान् । तथायुक्तांचतुरो मासानुपेत्य ^{१८} चीन-
भिप्रवानुपयन्त्यायुगं दशराचं महाप्रतमतिराचं च । ^{१९} इति
गवामयनस्याहर्योगः । ^{२०} तत्प्रकृतीनि संवत्सरसत्ताणि । ^{२१}
तेषु विकारो ऽन्यव दशराचात् । ^{२२} पृथ्व्याभिप्रवः स्थाने
तदभिप्रवायनम् । ^{२३} ॥ १८ ॥

उत्सर्गिणामयने । १ । यानि पौर्णमासीभिः सुत्यान्यहानि मनि-
पतेयुस्तान्युत्सृजेरन् । २ । उभाभ्यां वा दर्शपूर्णमासाभ्याम् । ३ । एक-
चिकं वा स्तोमं कुर्वीरन् । ४ । एकैकां वा स्तोत्रियाणामुत्सृजेरन्
। ५ । शत्याणाम् । ६ । यजुषां च । ७ । ऋक्षसृजमानाः प्राजा-
पत्येन तदहः पशुना यजेरन् । ८ । यदेवतो वा सवनैयः स्यात्
। ९ । तत्र पशुतन्त्रे हवींश्चान्वायातयन्ति । १० । तेषां स धर्मो
यः पशुतन्त्रे शोधमागानाम् । ११ । परस्याहुः स्तोत्रियाननुरूपा-
न्कुर्वीरन् । १२ । यथार्थमतिप्रियः । १३ । उत्थाय च द्वादशाह-
मासीरन् । १४ । उभयोरुत्सृजमानाः संसदामयनम् । १५ । ॥ २० ॥

आदित्यानामयने । १ । चित्रपक्षदशावभिप्रवस्तोमौ पूर्वस्तिःप-
टले । २ । पक्षदशचित्रता उत्तरस्तिन् । ३ । मध्येष्टव्याय मासाः
। ४ । पक्षे मासि चीनभिप्रवानुपेत्य पृथ्वमुपयन्ति नवराचं ॥ । ५ ।
अभिजितः स्थाने दृश्यति सवम् । ६ । इन्द्रस्तोमं विद्यजितः । ७ ।
पृथ्वमुपेत्याभिप्रवं च ^८ ब्रूहच्छन्दसं दशराचं । ^९ चित्रस्तो-
ममग्निष्टोमसंस्थम् । ^{१०} उद्भिद्वसभिदौ च । ^{११} मध्येष्टवांचतुरो
मासानुपेत्य ^{१२} मध्येष्टवावभिप्रवा उपयन्ति । ^{१३} गोत्रायुषी
। ^{१४} ॥ २१ ॥ ॥ २१ ॥

अङ्गिरसामयने । १ । विष्टदभिप्रवक्तोमः । २ । पृष्ठधारमृषान्मा-
सानुपयन्ति पूर्वस्मिन्पटले । ३ । पृष्ठयोदयानुत्तरस्मिन् । ४ । आयु-
र्गाम् । ५ । समानमन्यदादित्यानामयनेन । ६ । ॥ २२ ॥

दृतिवातवतोरयने । १ । पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन मासम् । २ ।
महाव्रतं विपुवान् । ३ । आद्यन्तानां पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन मासम्
। ४ । अतिरात्रावभितः । ५ । अग्निष्टोमा मध्ये । ६ । दशदशौ सव-
त्सरः । ७ । दादशौ विपुवान् सर्पसत्तस्य । ८ । ॥ २३ ॥

मार्गं दौष्टाः कौण्डपायिनामयनस्य । १ । जीत्वा राजानमुप-
नक्षोपसद उपेत्याग्निहोत्रेण मासम् । २ । दर्शपूर्णमासाभ्यां मासम्
। ३ । चातुर्मास्यपर्वणामेकैकेन मासम् । ४ । चित्तप्रभृतीनां पद्यानां
पृष्ठ्यस्तोमानामेकैकेन मासम् । ५ । अष्टादशाक्षं चयस्त्रिंशेन^६ दशरात्रं
महाव्रतमतिरात्रं चेति ।^७ यो होता सो ऽध्वर्युः स पोता ।^८
यो नैषाधर्युः स ब्रह्मा स प्रतिहर्ता ।^९ य उज्जाता सो ऽष्वा-
वाकः स नेष्टा ।^{१०} यः प्रसोता स ब्राह्मणाष्कंसौ स यावन्तु
।^{११} यः प्रतिप्रस्थाता सो ऽग्नौत्स उन्नेता ।^{१२} सुब्रह्मण्यः सुब्र-
ह्मण्यः ।^{१३} गृहपतिर्दक्षपतिः ।^{१४} देवकालसंनिकर्षे ऽवैदेश्या-
प्रधानस्य व्रतं नयेत् ।^{१५} यथादेशमितराणि ।^{१६} एकाहः
संघातमापद्यमानो लभेत तायमानरूपाणि ।^{१७} सांघातिका-
देकाक्षीभवतो निवर्तेरन् ।^{१८} अयं यज्ञीयातिप्रैषः सपुरोनुवाक्यः
श्वः श्रोत्रिया होषकाणां कदन्त उक्त्यमुखीयाद्याभितष्टीयमिति
तायमानरूपाणि ।^{१९} गवामेवायनस्याध्वर्योगः ।^{२०} ॥ २४ ॥

चतुरो मासान्दौष्टाः । १ । चतुर उपसदः । २ । चतुरः सुव-

नूतीति । ६ । गवामयनस्य प्रथमोत्तमौ मासौ । ४ । अष्टाविंशिनौ
च^६ विपुर्वास्तु । ५ । तत् पुनरुक्ततापश्चितमित्याचचते । ६ । ॥ १५ ॥

संवत्सरं दीक्षाः । १ । संवत्सरमुपसदः । २ । संवत्सरं सुचन्तीति
। ३ । तत्तापश्चितमित्याचचते । ४ । ॥ १६ ॥

चीर्गसंवत्सरान्दीक्षाः । १ । चीर्गुपसदः । २ । चीर्गसुचन्ति । ३ ।
इति महातापश्चितम् । ४ । अभ्यासो षड्संवत्सरे गवामयनस्य । ५ ।
संहार्यान्वा परिहास्य । ६ । अतिरावः सहस्रमहान्यतिरावो ऽग्नेः
सहस्रसायम् । ७ । ॥ १७ ॥

गवामयनं प्रथमः संवत्सरः । १ । अथादित्यानाम् । २ । अथा-
ग्निरसाम् । ३ । चिर्मावत्सरं प्रजातिकामानाम् । ४ । चितृप्रसृतीनां
चतुर्णां पृष्ठपक्षोमानामेकैकेन चीर्ग्लीर्गसंवत्सरान्प्रजापतेर्द्वादशसंवत्सरम्
। ५ । एतेषामेवैकैकेन नवनव ज्ञातयानां षट्त्रिंशत्संवत्सरम् । ६ ।
एतेषामेवैकैकेन पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतिः साध्यानां शतसंवत्सरम् । ७ ।
एतेषामेवैकैकेन पञ्चपञ्च पञ्चाशतो विश्वसृजां सहस्रसंवत्सरम् । ८ ।
॥ १८ ॥

सरस्वत्या विगमने दीक्षा सरस्वतानाम् । १ । कौत्वा राजान-
सुपनद्गोपसद उपेत्य^२ । प्रायणीयमतिरात्रमुपेत्य^३ । इष्टा सांनाय्ये-
माध्वर्युः शम्यां परास्य^४ । तत्र गार्हपत्यं निधाय^५ षट्त्रिंशत्प्रक्रमे-
न्वाहवनीयमभ्यादधाति । ६ । अक्रीवसदः । ७ । तथाग्नीधम् । ८ ।
उलूखलबुधो यूपः । ९ । नोपरवान्खनन्ति । १० । तमेतमापूर्यमाण-
पक्षमामावासेन यन्ति । ११ । तेषां पौर्णमास्यां गौरवयसो वृहत्सामा
। १२ । तमेतमपचीयमाणपक्षं पौर्णमासेन यन्ति । १३ । तेषाममा-

વાહ્યાયામાયુરુક્થ્યો રચન્તરમામા ।^{૧૪} પ્રતીપં પૂર્વેણ પલમા યન્તિ
 ।^{૧૫} ઓનપ્વિચયં ચહં નિરુણ્ય ।^{૧૬} તદસ્થાનીકમશ્ચિન્પદ ઇત્ય-
 પોનપ્વિચય ।^{૧૭} અણ્યે દૃષદત્યાઃ ।^{૧૮} સરસ્વતીમપિ યન્તિ
 ।^{૧૯} શતે ગોમ્વૃષભમણુત્સૃજન્તિ ।^{૨૦} યદા સહસ્રં મંપચતે ડ્યો-
 ત્યાનમ્ ।^{૨૧} સર્વેષુ લોપહતેષુ ।^{૨૨} યદ્વપતૌ વા મૃતે ।^{૨૩} જ્ઞાતં વા પ્રસવણં ગ્રાણ્યાગ્નયે કામાયેષ્ટિં નિર્વપન્તિ ।^{૨૪} તસ્માન્નર્ચાં
 ચ પૌરુષીં ચ ધેનુકે દત્વા કારપચ્ચં પ્રતિ યમુનામવમ્થમભ્યવ-
 યન્તિ ।^{૨૫} ઇતિ મિચાવહણયોરચનમ્ ।^{૨૬} અતિરાત્રો ડમિ-
 નિદિવ્યનિતૌ ગોઆયુધૌ દન્દ્રલુચી અતિરાત્રઃ ।^{૨૭} ઇતીન્દ્રાગ્ન્યોઃ
 ।^{૨૮} અતિરાત્રો ઓતિર્ગૌરાયુર્વિચજિદમિજિતાવિદ્રલુચી અતિ-
 રાત્રઃ ।^{૨૯} ઇત્યર્ચ્યઃ ।^{૩૦} સંવત્સરં ગ્રાહ્યણસ્ય ગા રહેત્ ।^{૩૧} સંવત્સરં ઘર્ણે ગૈતંધવે ડમિનિન્ધીત ।^{૩૨} સંવત્સરે પરીણક્ષમી-
 નાધાય દૃષદત્યા દલિણેન તીરેણાગ્નેધેનાઘાકપાલેન ગમ્યાપરાસે-
 ગમ્યાપરાસે યજમાન ઇતિ ।^{૩૩} ત્રિઃ સર્ચાં પ્રતિ યમુનામવમ્થ-
 મભ્યવયન્તિ ।^{૩૪} ઇતિ દાર્પદ્રુતમ્ ।^{૩૫} અતિરાત્રઃ સહસ્રં વિવૃતઃ
 સંવત્સરા અતિરાત્રઃ પ્રજાપતેઃ સહસ્રસંવત્સરં સહસ્રસંવત્સરમ્ ।^{૩૬}
 ॥ ૨૬ ॥

ઇતિ શાહ્યાયનશ્રીતસુત્રે ત્રયોદશો ડધ્યાયઃ સમાપ્તઃ ।

श्राम् ।

एकाहेस्वहीनेषु च प्रकृतेर्विकारः । १ । यस्मिन्नहनि यदहः प्रदि-
श्येत सवर्गं वा सद्योचं तत् । २ । ऐकाहिकमनादेशे । ३ । ॥ १ ॥

अन्याधेयेन ब्रह्मवर्चसकामो यजेत । १ । तस्याष्टास्रष्टासु स्तोत्राणि
। २ । अष्टादश गायत्री । ३ । तेजो ब्रह्मवर्चसं गायत्री । ४ । रघ-
न्तरं वृहत् । ५ । ब्रह्म रघन्तरम् । ६ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ७ । ब्रह्म
वा अग्निष्टोमः । ८ । एतेन चिःसृष्टेन ब्रह्मणा तेजो ब्रह्मवर्चसमा-
प्नोति । ९ । दक्षकृतं ब्रह्मम् । १० । चिष्टया अश्वमश्वं पानं खाद-
यन्ति तस्य सर्वस्याप्तौ । ११ । चतुर्विंशतिर्दक्षिणा । १२ । चतुर्विंशतिर्वै-
श्वत्सररथार्धमासाः श्वत्सररथैवाप्तौ । १३ । तस्याग्नये पवमानाय पाव-
काय शुचये इति पञ्च उपालम्भ्याः सवनीयस्य । १४ । आदित्या
वशानुबन्धाया उपालम्भैर्विधा । १५ । तद्यदेवं पञ्चो नियुक्ता
भवन्ति नेदम्याधेयादयानीति । १६ । तस्य प्रातः सवनीयाननु पुरो-
लाभानग्नये पवमानायाष्टाकपालं पुरोलाभं निर्वपति । १७ । माध्य-
न्दिनीयाननु पुरोलाभानग्नये पावकाय । १८ । क्षतीयसवनीयाननु
पुरोलाभानग्नये शुचये । १९ । आवपनं वै सवनीयाः पुरो-
लाभाः । २० । आवपन एव तदावपति । २१ । अथ यदादित्या वशानु-
बन्धाया उपालम्भ्या भवत्येदिति वा अश्वम्याधेयं संतिष्ठते । २२ ।
या श्वम्याधेयस्य संस्था तामेव तद्यज्ञस्य संस्थां करोति । २३ । ॥ २ ॥
एवं पञ्चः पुरोलाभाश्चावायात्यन्ते हविर्यज्ञेषु सोमेषु । १ ।

तस्य शस्त्रम् । २ । यदाहिष्ठमिति दृष्टमाज्यम् । ३ । माधुच्छन्दसः
 प्रउगः । ४ । त्रयस्तयस्तृचा होत्रकाणां प्रातःसवने स्तोत्रियानुरूपौ
 पर्यामस्य । ५ । इन्द्र मरुत्व इह पाहि सोममिति दृष्टं मरुत्वतीयम् । ६ ।
 नृणामु त्वा नृतमं गीर्भिर्दृष्ट्यैरिति दृष्टं निष्क्रेवत्यम् । ७ ।
 अध्वर्यो वीर म महे सुतानामिति दृष्टं मैत्रावरुणस्योक्तमुखीयम् । ८ ।
 पूर्वं ब्राह्मणाच्छंसिः । ९ । उत्तरमश्वावाकस्य । १० । पर्या-
 सानामुत्तमान् । ११ । उदु य देवः सविता हिरण्यया^{१२} घृतवती
 सुवनानाम्^{१३} । इन्द्र चभुभिर्वाजवह्निः^{१४} । स्वस्ति नो मिमीताम्^{१५} । वैशा-
 नरं मनसा^{१६} । म यन्तु वाजाः^{१७} । समिद्धमग्निं समिधा गिरा
 दृष्ट^{१८} इति । दृष्टानि वैश्वदेवाग्निमावृतयोः सुक्तानां स्थाने ।^{१९}
 दृष्टकृत्प्रमित्येतस्यां चोदनायामेतच्छस्त्रं प्रतीयेत ।^{२०} । ऐकाहिकं
 वा दृष्टकृत्प्रम् ।^{२१} । एतेनाग्निहोत्रौ व्याख्यातौ ।^{२२} । आग्नेयं पयः
 पूर्वमग्निन् ।^{२३} । सौर्यमुत्तरमग्निन् ।^{२४} । पशू च ।^{२५} । प्राजापत्या
 वशानूबन्ध्याया उपालम्भ्यैर्वविधा ।^{२६} । ॥ ३ ॥

पुनराधयेन तेजस्कासौ यजेत । १ । तस्य पञ्चसुपञ्चसु स्तोत्राणि
 । २ । पञ्चपदा षड्भिः । ३ । पाङ्क्तौ वै यज्ञः । ४ । यज्ञस्यैवाष्टौ । ५ ।
 सर्वश्रेयादग्निष्टुतः शस्तम् । ६ । ॥ ४ ॥

दर्शपूर्णमासावन्नाद्यकामस्य । १ । दत्तादधावाग्रयणः सोमेष्टि-
 थाप्रवर्गः । २ । दाक्षायणयज्ञास्तत्वारः सर्वकामस्य । ३ । महायज्ञश्च
 । ४ । तस्मिंश्चातुर्मास्यहवींश्चत्वायात्यन्ते । ५ । पञ्चवस्य पर्वदेवताभ्यः
 । ६ । एककपालदेवताभ्यश्चानूबन्ध्याया उपालम्भ्या एवविधाः । ७ ।
 अतिरात्रौ यज्ञः । ८ । ॥ ५ ॥

प्रजापतिर्हं प्रजातिकामस्तपस्तप्नैतं यज्ञक्रतुमपश्यद्वैश्वदेवम्^१ । तमा-
 हरत् । तेनायजत^२ । तेनेष्टा प्राजायत^३ । तेन प्रजातिकामो यजेत
 ।^४ । वैश्वदेवः पशुरुपालम्भः सवनीयस्य ।^५ । क्षत्राष्टयिवीया
 वशानूबन्धाया उपालम्भैर्विधा ।^६ । चिरतः शस्त्रम् ।^७ । वृच-
 क्लृप्तं वा ।^८ । अश्वद्यादुदेत्योदवमानौययेष्टा मुनिसत्तेष्टा यजमान
 आसी ऽहरदसतुरो मासानाग्नेय्याग्नावैष्णव्या वान्तरालेषु ।^९ । सैव
 तच्च दौजा ।^{१०} ॥ ६ ॥

वैश्वदेवेन वै प्रजापतिः प्रजा अमृजत^१ । ताः सृष्टा अमृता
 वरुणस्य यत्राञ्जवुः^२ । ताः वरुणो वरुणपाशैः प्रत्यमुचत्^३ । ताः
 प्रजाः प्रजापतिं पितरमेत्योपाधावन्^४ । उप तं यज्ञक्रतुं जानीहि
 येनेष्टा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः संप्रमुच्येमहीति^५ । तत एतं
 प्रजापतियतुर्थे मासि चिरात् यज्ञक्रतुमपश्यद्वरुणप्रघासम्^६ । तमा-
 हरत् । तेनायजत^७ । तेनेष्टा वरुणमप्रीणात्^८ । स प्रीतो वरुणो
 वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः प्रजाः प्रामुचत्^९ । प्र च वा अस्य
 प्रजा वरुणपाशेभ्यः सर्वस्माच्च पाप्मनः संप्रमुच्यते च एवंविद्वावरुण-
 प्रघासैर्यजते ।^{१०} । उक्थ्यो भवतः ।^{११} । वारुणः पशुरुपालम्भः
 सवनीयस्य पूर्वस्मिन् ।^{१२} । मारुत उत्तरस्मिन् ।^{१३} । काशी वशानू-
 बन्धाया उपालम्भैर्विधा ।^{१४} ॥ ७ ॥

ताः प्रजाः प्रजापतिमब्रुवन्कसौ नु नो ऽत्राद्याथासृष्टा इति^१ । तत
 एतं प्रजापतियतुर्थे मासि चिरात् यज्ञक्रतुमपश्यत्साकमेधम्^२ । तमा-
 हरत्^३ । तेनायजत^४ । तेनेष्टान्नाद्यमाप्नोत्^५ । तेनान्नाद्यकामो यजेत
 ।^६ । अग्निष्टोम उक्थ्यो ऽतिरात्रः ।^७ । अग्नये ऽनीकवते प्रथमे

पशुपालसम्भः सवनीयस्य ।^{१३} मरुद्भ्यः सांतपनेभ्यो द्वितीये ।^{१४}
 माहेन्द्रकृतीये ।^{१५} वैश्वकर्माणी वशानूबन्ध्याया उपालसम्भैर्विधा
 ।^{१६} ऐकादिकं यया पृथवं ब्रह्मम् ।^{१७} पृथ्वी वा विद्वतः
 ।^{१८} विश्वजितो वा दृष्टपृष्ठानृतीये ऽद्विनि ब्रह्मम् ।^{१९} सौचा-
 मणे च ।^{२०} आयुष्कामयज्ञे महायज्ञे ।^{२१} विनुत्यभिभृत्योः
 ।^{२२} स्वर्जिति ।^{२३} इन्द्रवज्रे च ।^{२४} ॥ ८ ॥

ताः प्रजाः प्रजापतिमनुवन्कस्ये नु नः प्रतिष्ठाया अस्तुष्टा
 इति । तत एतं प्रजापतिर्यज्ञक्रतुमपश्यच्छुनामीरीयम् ।^१ तमाहरत् ।
 तेनायजत ।^२ तेनेष्टा प्रत्यनिष्ठत ।^३ तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत ।^४ १ ।
 शुनामीरीयः पशुपालसम्भः सवनीयस्य ।^५ सौरी वशानूबन्ध्याया
 उपालसम्भैर्विधा ।^६ विंशतिं वैश्वदेवे ददाति ।^७ विंशतं वरुण-
 प्रधासेषु ।^८ षष्ठागतं माकसेधेषु ।^९ विंशतिं शुनामीरीये
 ।^{१०} तद्विंशतिगतम् ।^{११} विंशतिगतं वा अतोरहानि ।^{१२} तदृत्त-
 माप्नोति ।^{१३} ऋतुना संवत्सरम् ।^{१४} ये च संवत्सरे कामाः
 ।^{१५} ॥ ८ ॥

पशुमस्तु चातुर्मास्येषु । १ । पूर्वेषुः पाशुकं कर्म । २ । अप-
 रेद्युर्वैश्वदेवः पशुः । ३ । पशुपुरोलाशमनु चातुर्मास्यदेवता यथा-
 पर्व । ४ । पाशुकः स्त्रियुक्तः । ५ । निगमस्थानवर्जम् । ६ । ययास्थानं
 वाजिनम् । ७ । हृदयशूलान्तं संतिष्ठते । ८ । वारुणमारुतो वरुण-
 प्रधासेषु । ९ । उत्तरे यूपमुच्छ्रयन्ति । १० । माहेन्द्रशुनामीरीया
 उत्तरयोः । ११ । ययास्थाना दृष्टयः । १२ । पित्र्या च । १३ ।
 ययादेनतं वा पञ्चवः । १४ । तद्वास्यातसेकादग्न्या । १५ । अग्नी-

कवतः सांतपनो मृहमेधीयः क्रीलिनो मैचश्च महाहविषि । १६ ।
 पर्वणिपर्वणि वा संस्थित ऐन्द्राग्रः । १७ । समानमनन्यत् । १८ । अथ-
 वाप्येकपर्वण्येकपशौ चैन्द्राग्रे पराधि हवींषि । १९ । उपहृयेलां पित्र्या
 । २० । अथकादूर्ध्वमनुयाजप्रभृति । मनोतादिपशुना वा । २१ ।
 धौमिकैः समानदक्षिणानि सर्वपशूनि । २२ । चातुर्मास्यपशुदक्षिणैः
 पाशुकानि । २३ । ॥ १० ॥

प्रत्यवरोक्षणीयः प्रतिष्ठाकामस्य । १ । संकल्पविक्षतेऽप्योतिष्ठोमः
 । २ । पशुबन्धः पशुकामस्य । ३ । एकादशस्रोमः । ४ । एकादशा-
 चरा चिष्टुप् । ५ । जैष्टुभाः पशवः । ६ । पशूनामेवाश्वी । ७ । पिदा
 सोममभि यमुय तदं एतायासोप गव्यन्त इन्द्रमिति निविहाने
 । ८ । ऊर्वं गव्यं महि मृणान इन्द्रैतायासोप गव्यन्त इन्द्रमिति
 गोवसुवे तदेतस्याङ्गो रूपम् । ९ । उद्भिदलभिदोर्गोवसवे च । १० । ॥ ११ ॥

अथातः सौचामणः । १ । इन्द्रो हायुष्कामस्तपसोपे ^१ । स तपस्त-
 त्वैतं यज्ञक्रतुमपग्नसौचामणम् ^२ । तमाहरत् ^३ । तेनायजत ^४ । तेनेष्टा
 दीर्घायुत्वमगच्छत् ^५ । तमु इ भरदाजाय जोर्णाय प्रोवाच ^६ । अनेन
 वा अहमिष्टा दीर्घायुत्वमगच्छत्सनेनापि न्वं यजेति ^७ । तेन इ भर-
 दाज इष्टा सर्वायुत्वमगच्छत् ^८ । सर्वमायुरेति च एवं वेद य उ
 चेनेन यजते । ^{१०} । तस्य रथन्तरं पृष्ठम् । ^{११} । अग्निष्ठोमो यज्ञः
 । ^{१२} । यथायज्ञं दक्षिण । ^{१३} । तस्य चीणि चिष्टन्ति स्तोत्राणि
 । ^{१४} । चीणि पशदशानि । ^{१५} । चीणि सप्तदशानि । ^{१६} । चीण्येक-
 विंशानीति । ^{१७} । उत्तरोत्तरितायै । ^{१८} । उत्तरोत्तरावदीर्घायुत्वम-
 श्रवामहा इति । ^{१९} । ॥ १२ ॥

तस्याश्विनो लोहो ऽजः शारस्तती मेयीति पशू उपालम्भ्यौ
 स्वनीयस्य । १ । इन्द्राय सुत्राम्णे वशानूबन्ध्याया उपालम्भ्यैवविधा
 । २ । तद्यदेवं पशवो नियुक्ता भवन्ति नेत्सौचामण्या अयानीति
 । ३ । तस्य प्रातःसवनीयाननु पुरोलाशाग्वाह्यतो ऽग्निमुपसमाधाप्य
 स्ररासोमेन चरन्ति । ४ । द्वितीयसवनीयाननु पुरोलाशाग्वाविधं
 द्वादशकपालं पुरोलाशं निर्वपति । ५ । ऐन्द्रमेकादशकपालम् । ६ ।
 वारुणं दशकपालम् । ७ । आवपनं वै स्वनीयाः पुरोलाशा आव-
 पन एव तदावपति । ८ । अथ यदिन्द्राय सुत्राम्णे वशानूबन्ध्याया
 उपालम्भ्या भवतीन्द्रं वा अनु सुत्रामाणं मौत्रामणी संतिष्ठते । ९ ।
 यैव मौत्रामण्याः संस्था तामेव तद्यज्ञस्य संस्थां करोति । १० ।
 तं द्वेने ऽतिरात्रं कुर्वन्ति । ११ । एकविंशस्तोमं दृष्टपृष्ठमुभय-
 सामानम् । १२ । तस्य यद्वियजितो दृष्टपृष्ठस्य शस्त्रं तच्छस्त्रम्
 । १३ । अथ इवियंज्ञाः सोमाः संतिष्ठन्ते । १४ । ॥ १२ ॥

देवा ह पशुकामास्तुरो मासान्त्रतं चरित्वैतमुद्भिदं यज्ञकतु-
 मपश्वम् । तेनेष्टा पशूनापुः । तेन पशुकामो यजेत । उद्भिदेष्टा
 यदि मन्वेत चिरान्मा पशव आगुरिति चतुरो मासान्त्रतं चरित्वा
 बलभिदा यजेत । चिप्रं ह्येनं पशव आचन्ति । १ । ॥ १४ ॥

गोमवेनं पशुकामो यजेत । १ । षट्त्रिंशत्स्तोमेन । २ । षट्त्रिं-
 शदचरा दृष्टती । ३ । वार्हताः पशवः । ४ । पशूनामेवाष्ट्यै । ५ ।
 षट्त्रिंशत्सदस्ता दक्षिणा गोमवस्य । ६ । अयुतं वा । ७ । उक्थ्यो
 यज्ञः । ८ । ॥ १५ ॥

अतपेयेन तेजस्कामो यजेत । १ । द्वादश दीचा द्वादशोपसदः

। ११ । मध्यमेनाङ्गुष्ठपर्वणौदुम्बरं चममं मितं घृतस्य प्रतयेत् । १ ।
 अयुजासु चीरौदनं दीचासु । ४ । सोमचमसो दक्षिणाभिपुतस्य
 । ५ । अतं सत्यं वदन्तो भक्षयेयुः । ६ । भूर्भुवः स्वरिति वा । ७ ।
 सगोत्राय वा प्रक्षणे दद्यात् । ८ । अनिष्टा उयः सहस्रे तुराय
 कथा महामरुधत्कस्य होतुरिति निविद्धाने । ९ । मन्दमान अता-
 दधि प्रजाया अतस्य हि शुद्धः सन्ति पूर्वैरित्यृतवती तदेतस्याहो
 हपम् । १० । ॥ १६ ॥

प्रजापतिरिमं लोकमीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञकतुमपश्यद्भूः । तेनेष्टुमं
 लोकमाप्नोत् । तेनेमं लोकमीषन्यजेत । १ । ॥ १७ ॥

प्रजापतिरन्तरिक्षलोकमीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञकतुमपश्यद्भुवः । तेने-
 ष्टुान्तरिक्षलोकमाप्नोत् । तेनान्तरिक्षलोकमीषन्यजेत । १ । ॥ १८ ॥

प्रजापतिरसुं लोकमीषंस्तपस्तप्नैतं यज्ञकतुमपश्यत्सुः । तेनेष्टुसुं
 लोकमाप्नोत् । तेनासुं लोकमीषन्यजेत । १ । स्वरसामभ्यः शस्त्राणि
 यथासोमम् । १ । आनुष्टुभानि च । १ । ॥ १९ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्नैतं यज्ञकतुमपश्यच्छुक्रसोमम् । तेनेष्टुा
 तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । एकविंशतिः स्येताभ्या
 दक्षिणा । १ । वैपुवतमहः । १ । ॥ २० ॥

तीव्रधवः प्रजया पशुभिस्तीव्रस्य बुभुषनः । १ ।

अयं तीव्रस्तीव्रसुदिन्द्र सोमो यच्चहत्याय हरिवो अस्य पाहि ।

वज्रं शिशानो जठरं पृणस्थानाष्टयं हृषमं तुघमिन्द्रम् ॥

इति पुरस्तात्प्रवृत्तौयस्य निविद्धानस्य । १ । तीव्रस्याभिवयस इति
 निष्केवस्ये । १ । ॥ २१ ॥

ज्योतिः स्रतस्रवः । १ । गौः स्वपतिस्रवः । २ । आयुर्गौमणौस्रवः । ३ । संदंगानुस्रोमाविपुवज्रौ श्वेनाजिरौ मृत्खनकौ चुरवपिण्णौ-
 धेच्छिदौ मद्यः श्वेनश्याभिचरणीयाः । ४ । मन्युस्रवे निविद्धाने
 लिङ्गकृते । ५ । अत्पृष्ठेनाभिचरेद्युस्तत्पृष्ठः प्राकृतो ऽभिचर्यमाणस्य
 । ६ । इयौ हृष्टद्वयसाम । ७ । अभीवर्त इतरेषु । ८ । शिखरैः
 सदन्वृक्षं भवति । ९ । कार्मुकाण्युपशेरते । १० । बाणवद्विराग्नीध्रम्
 । ११ । धान्वनान्युपशेरते । १२ । शरमयं वरुणिः । १३ । बाधक इभ्यः
 परिधयश्च । १४ । वैभीदको यूपः । १५ । उपतापिनीनां गवा-
 माज्यम् । १६ । अनुस्तरणा गोश्वर्माधिषवणम् । १७ । शवनभ्ये अधि-
 षवणफलके । १८ । शवषव्यामापः संश्रुतास्त्रामिर्वसतीवरीः पृच्छन्ति
 । १९ । उपेतापहृषा अधिन्यधन्वानो लोहितोष्णीया असिबद्धाः
 प्रचरेयुः । २० । न चैतं कश्चनेष्ठीतेयको ऽदादधाचं जीवेत् । २१ ।
 न च वै तं कश्चन कृणुते य एतैः प्रत्यभिचरति । २२ । सदः
 पाप्मानं द्विपतस्यापजिघांसमानस्य । २३ । उपेतामाद्य शक्ताणा-
 मनुज्यन्ते । २४ । उपमदः प्रयाकामस्य पशुकामस्य च । २५ । उपेता-
 माद्य शक्ताणामुपजायन्ते । २६ । ॥ २२ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा हृद्यस्यतिं पुरेहितमुपाधावन्नुप
 तं यज्ञकतुं जानीहि येनेष्टासुरानभिभवेमहीति । १ । स एतद्वृषभं
 यज्ञकतुमपयत् । २ । तेनेष्टासुरानभ्यभवन् । ३ । तेन दियतो आहव्या-
 नभिवुभूयन्त्यजेत । ४ । पचदशलोमस्य सप्तदशो माध्यन्दिनः पच-
 मानसदस्य षष्ठ्यभरूपम् । ५ । पिबा सोममभि यमुग्र तर्दस्तसु
 एहि यो अभिभूत्योजा दति निविद्धाने । ६ । यः जिप्रवानृपभो

यो मनीनां गीर्भिवधं वृषभं चर्षणीनामित्युपभवती तदेतस्याक्रो
रूपम् । ४ । ॥ २२ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपग्यद्भोमानम् । तेनेष्टा
तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । सप्तदशस्तोमस्यैकविंश
श्रामवः पवमानः । २ । एकविंशो वा एष च एष तपति तदेनं
स्त्रेण रूपेण समर्थयति । ३ । इमा उ वा पुरतमद्येष्टं सवेति
निविद्धाने । ४ । सूर्येण वयुनवचकार स सूर्यः पर्युह वरासीति
सूर्याभिधाहारे तदेतस्याक्रो रूपम् । ५ । ॥ २४ ॥

वसिष्ठो ह्यब्राह्मणकामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपग्यद्विराजम् । तेने-
ष्टाब्राह्मणमाप्नोत् । तेनाब्राह्मणकामो यजेत । १ । पञ्चदशौ पूर्वा पव-
मानौ चिह्नमौतराणि । २ । स विराजमभिसंपद्यते । ३ । और्वि-
राजब्राह्मणं द्वयो विराजो ऽब्राह्मणोपायौ । ४ । महस्त्विति यत
एतांस्त्वं राजेष्ट ये च देवा इत्यचरवैराजे निविद्धाने तदेतस्याक्रो
रूपम् ॥ ५ । ॥ २५ ॥

इन्द्रो ह स्ताराज्यकामस्तपस्तप्यैतं यज्ञक्रतुमपग्यस्तराजम् । तेनेष्टा
स्ताराज्यमाप्नोत् । तेन स्ताराज्यकामो यजेत । १ । सप्तदशौ पूर्वा
पवमानौ चिह्नमौतराणि । २ । तायतस्तः स्तोत्रिया विराजमतिथन्ति
। ३ । तामिः स्ताराज्यमाप्नोति । ४ । अचरवैराजे च । ५ । ॥ २६ ॥

उग्रना ह काव्यो ऽसुराणां पुरोहित आस । स ह देवाना-
मन्नमशित्वा परिदद्रे । स ह्यैक्षत । कथं नु तेन यज्ञक्रतुना यजेयं
येनेष्टा पाप्मानमपह्न्यामिति । १ । स एतमुग्रनस्तोमं यज्ञक्रतुमप-
श्यत् । तेनेष्टा पाप्मानमपाहृत । तेन पाप्मानमपजिघांसमानो यजेत

१^१ । उदरव्याधितश्च । १^२ । चित्प्रातःसवनम् । १^३ । ब्रह्म वै चित् ।
 १४ । चित्तैव तद्ब्रह्मणा पुरस्तात्पाभानमपाहत् । १^५ । सदशो माध्य-
 न्दिनः । १^६ । सा विराट् । ७ । विराजैव तन्माध्यतः पाभानमपाहत्
 १^{१०} । चित्तृतीयसवनम् । १^{११} । ब्रह्म वै चित् । १० । चित्तैव
 तद्ब्रह्मणोपरिष्ठात्पाभानमपाहत् । १^{१२} । चर्यमा द्यौर्न य इह्येति
 निविद्धाने । १^{१३} । उग्रना यत्सहस्रैरयातं वरिवस्तुगने काव्यायेत्यु-
 ग्रगवती तदेतस्याहो रूपम् । १^{१४} ॥ २७ ॥

४ ऐचत । पाभानमपहत् कथं नु तेन यज्ञक्रतुना यजेयं
 येनेष्टान्नाद्यमाप्नुयामिति । ४ एतमुत्तरमुग्रनस्तोमं यज्ञक्रतुमप-
 श्वत् । तेनेष्टान्नाद्यमाप्नोत् । २ तेनान्नाद्यकामो यजेत । १^३ । चित्-
 प्रातःसवनम् । १^४ । ब्रह्म वै चित् । १^५ । सदशो माध्यन्दिनः । १^६ ।
 सा विराजन्नाद्यम् । १^७ । चित्तृतीयसवनम् । १^८ । ब्रह्म वै चित् ।
 १^९ । चित्तैव तद्ब्रह्मणोभयतो ऽन्नाद्यं परिष्टद्यात्मन्नदधत् । १^{१०} ।
 तथो एवैतद्यजमानस्तिष्ठत् तद्ब्रह्मणोभयतो ऽन्नाद्यं परिष्टद्यात्म-
 न्नत्ते । १^{११} । उग्रगवती च । १^{१२} । विविधशैवंस्तोमो ऽन्नाद्यकामस्तु
 । १^{१३} । अत्तरवैराजे च । १^{१४} । सवर्गं गताये दक्षिणा । १^{१५} ॥ २८ ॥

इन्द्राग्नी वै देवेष्वहंयेयसे विवदेयाताम् । ते देवा ऊचुः ।
 यदि वा इमावेवं विवदियेते अभि नो ऽसुरा भविष्यन्ति । २ उप-
 तं यज्ञक्रतुं जानीम येनैनौ संशमयेमहौति । ३ त एतं यज्ञक्रतुमप-
 श्वन्निन्द्राग्न्योः कुलायम् । ४ तेनैनौ समशमयन् । १^५ । तेन ब्राह्मणश्च
 क्षत्रियश्च संयजेयातां यं पुरोधास्त्वमानः स्यात् । १^६ । ब्रह्मवचे एव
 तत्तनौ संयजेते । १^७ । चित्पत्यदशौ स्तोमो । १^८ । अग्निर्वै चित्-

दिन्द्रः पञ्चदशः । ११ । इन्द्राग्नी एव तत्तत्तौ समसृजताम् । १० । तिष्ठा
 धरी तसु युहीति निविद्धाने । ११ । अग्नेः पिव जिह्वया सोममि-
 न्द्राग्निर्न शुष्कं वनमिन्द्र हेतिरित्येन्द्रे अग्निमती तदेतस्याहो
 रूपम् । १२ । ॥ २८ ॥

मित्रावरुणयोर्वै वैराज्यमन्यतर ऐश्वर्यत्काराज्यमन्यतरः । तावेतं
 यज्ञक्रतुमपश्यतां विराट्सुराजम् । तेनेष्टा वैराज्यमन्यतर आप्रो-
 त्स्काराज्यमन्यतरः । १३ । अक्षरवैराजे च । १४ । ॥ २९ ॥

ज्येष्ठसोमः कमिष्ठकुक्षीनस्य ज्येष्ठं कामयमानस्य । १ । सप्त-
 दशो बहिष्यवमानः । २ । एष वै सोमानां ज्येष्ठः । ३ । तमेव
 तद्यज्ञमुखे युजति । ४ । जमिष्ठा उपः सहस्रे सुराय प्र व. सतां
 ज्येष्ठतमाय सुयुतिमिति ज्येष्ठाभिष्यादारे निविद्धाने तदेतस्याहो
 रूपम् । ५ । ॥ ३१ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा बृहस्पतिं पुरोहितसुपा-
 धावन् । उप तं यज्ञक्रतुं जानीहि येनेष्टासुरा नाश्ववेयुरिति । स
 एतं दुराशं यज्ञक्रतुमपश्यत् । तेनेष्टासुरा नाश्वदायन् । ततो वै
 देवा अभवन् परासुराः । भवत्यात्मना परास्य देव्यो य एवं वेद
 । १ । अपरपक्षे भौरीष्टिः पूर्वाह्णे । २ । चान्द्रमवी सायम् । ३ । विधु
 दद्राणं नवोन्नवः । ४ । सौवर्णः शतवलो दक्षिणा पूर्वस्याम् । ५ ।
 राजत उत्तरस्याम् । ६ । भारद्वाजं षष्ठम् । ७ । तथा सुक्ते । ८ ।
 सोवेसोवे स्तुते चिंशतंचिंशतं शतवसान्ददाति । ९ । यावदा
 यजमानो हिरण्यस्येष्टेत् । १० । ॥ ३२ ॥
 इन्द्रो ह्यपचितिकामस्तपस्तप्येतं यज्ञक्रतुमपश्यदपचितिम् । तेने-

पृथपचितिमाप्नोत् । तेनापचितिकामो यजेत । १ । चतुर्विंशौ पूर्वो
 पवमानौ । २ । चित्पक्षदशान्याज्यानि । ३ । सप्तदशैकविंशानि पृष्ठानि
 । ४ । त्रिणव आर्भवः पवमानः । ५ । एकविंशमग्निष्टोमसाम । ६ ।
 तस्य गायत्रीमभि प्रातःसवनं संतिष्ठते । ७ । गायत्र्यच्छन्दसो
 वसवः । ८ । तेनेन्द्रो वसुध्वपचितिमाप्नोत् । ९ । गायत्र्यच्छन्दसो ब्राह्मणाः ।
 तेनायं ब्राह्मणेष्वपचितिमप्नोते । १० । त्रिष्टुभं माध्यन्दिनं सवनम्
 । ११ । त्रिष्टुप्छन्दसो रुद्राः । १२ । तेनेन्द्रो रुद्रेष्वपचितिमाप्नोत्
 । १३ । त्रिष्टुप्छन्दसः क्षत्रियाः । १४ । तेनायं क्षत्रियेष्वपचितिमप्नोते
 । १५ । जगतीं तृतीयसवनम् । १६ । जगच्छन्दस आदित्याः । १७ । तेनेन्द्र
 आदित्येष्वपचितिमाप्नोत् । १८ । जगच्छन्दसो विशः । १९ । तेनायं
 विश्वेष्वपचितिमप्नोते । २० । वाचांश्चाह वाचा ग्रंसति वाचा यजति
 । २१ । वागनुष्टुप् । २२ । अनुष्टुप्छन्दसो विश्वे देवाः । २३ । तेनेन्द्रो
 विश्वेषु देवेष्वपचितिमाप्नोत् । २४ । अनुष्टुप्छन्दसः शुद्धाः । २५ । तेनायं
 शुद्धेष्वपचितिमप्नोते । २६ । अथरथः स्वाङ्गकवचो वैद्याप्रपरिच्छद
 आर्क्षोपासङ्गो वैपथम्बधिः श्यावाभो दक्षिणा । २७ । अपचितिमता
 रूपेणापचितिमाप्नवानीति । २८ । इन्द्र सोमं सोमपत इन्द्रं स्ववेति
 निविद्वाने इन्द्राभिव्याहारे । तदेतस्याङ्गो रूपम् । २९ । ॥ २३ ॥

सूर्यो ह त्रिपिकामस्तपस्तप्नोतं यज्ञक्रतुमपश्यत्त्रिपिम् । तेनेष्टा
 त्रिपिमाप्नोत् । तेन त्रिपिकामो यजेत । १ । अथरथः कांस्ककवचः
 श्वेताश्वो दक्षिणा । २ । त्रिपिमता रूपेण त्रिपिमाप्नवानीति । ३ ।
 सूर्याभिव्याहारे निविद्वाने । तदेतस्याङ्गो रूपम् । ४ । ॥ २४ ॥

वसुणो ह दृष्टिकामस्तपस्तप्नोतं यज्ञक्रतुमपश्यद्दृष्टिम् । तेनेष्टा

वष्टिमाप्नोत् । तेन वष्टिकामो यजेत । १ । उदां चतुर्वहणं सुप्रती-
कमिन्द्रावरुणा युवमध्वराय न इतीन्द्रावरुणाभिव्याहारे निविद्धाने ।
तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ १५ ॥

भानुमती च तेजस्कामस्तपसाश्चितं यज्ञकृतमपग्नदादित्यम् ।
तेनेष्टा तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । यं वै सूर्यं
स्वर्भानुः स्वर्भानोरथ यदित्यादित्याभिव्याहारे निविद्धाने । तदे-
तस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ १६ ॥

इन्द्राविष्णुर्हं स्वर्गकामस्तपसाश्चितं यज्ञकृतमपग्नस्वर्गम् । तेनेष्टा
स्वर्गमाप्नोत् । तेन स्वर्गकामो यजेत । १ । इन्द्राभिव्याहारे निवि-
द्धाने । तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ १७ ॥

देवासुराः समयतन्त । ते देवा वृषस्यतिं पुरोहितमुपाधा-
वन् । १ । उप तौ यज्ञकृत् जानीहि याभ्यामिष्टासुरान्विगुत्याभिभवे-
मसीति । २ । स एतौ यज्ञकृत् अपग्नद्विगुत्यभिभूतौ । तान्विगुतिना
विगुत्याभिभूतिनाभ्यभवन् । ३ । तस्य विगुत्तेः वलूर्ध्वाः वृष्यसोमाः
पलायन्ता विष्वस्यः सोमाः । ४ । विष्वस्यो वै भूत्वा विगुदन्तीति
। ५ । तद्विगुत्ते रूपम् । ६ । अथाभिभूतेः वलूर्ध्वाः वृष्यसोमाः
पलायन्ताः सम्यस्यः सोमाः । ७ । सम्यस्यो वै भूत्वा अभिवन्तीति
। ८ । तदभिभूते रूपम् । ९ । यद्विगुजितो वृषाष्टस्य तदेतयोः
जज्ञम् । १० । ॥ १८ ॥

राक्षिमरायाववाचकामस्य । १ । उत्तमौ हन्दोमौ समून्धात्
। २ । स्त्रीणां गवां सहस्रं दक्षिणे ददाति । ३ । पुंसामुत्तरे । ४ ।
तप्तं दीक्षोपमदः । ५ । तपोदयनीया । ६ । यमावनूषीनगर्भा वा

मयजेयाताम् । ७ । विधनः पापानं दिपतश्चापजिघांसमानस्य । ८ ।
कथाशुभीयतदिदामीये वा निविह्वाने । ९ । भाव्यं दिपतश्चाप-
जिघांसमानस्य । १० । ॥ २६ ॥

आदित्याश्च ह वा अङ्गिरसश्चास्पृधन्त । वयं पूर्वं स्वर्गं लोक-
मेष्ट्याम । इत्यादित्या वयमित्यङ्गिरसः । ते ऽङ्गिरस आदित्येभ्यः
प्रोषुः । श्वः सुत्या नो याजयत न इति । तेषां शमिर्दूत
आस । त आदित्या ऊचुः । यदि वा एते पूर्वं यज्यन्त्येते पूर्वं
स्वर्गं लोकं गमिष्यन्ति । [अभि नो ऽसुरा भविष्यन्ति] ⁽⁵⁾ उप
तं यज्ञकृतं जानीम येन वयं पूर्वं यजेमहीति ⁵⁽⁶⁾ त एतं सायःकं
यज्ञकृतमपग्यन् ⁶⁽⁷⁾ तेनेष्टा पूर्वं स्वर्गं लोकमायन् ⁷⁽⁸⁾ तेन स्वर्गकामो
यजेत । ⁸⁽⁹⁾ १ । विहत्सोमः । ⁹⁽¹⁰⁾ २ । रयन्तरं शुभम् । ¹⁰⁽¹¹⁾ ३ । दृष्टकृतं
शुभम् । ¹¹⁽¹²⁾ ४ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ¹²⁽¹³⁾ ५ । यवेर्वरा वेदिः । ¹³⁽¹⁴⁾ ६ । यव-
खल उत्तरवेदिः । ¹⁴⁽¹⁵⁾ ७ । लाङ्गलेषा यूपः । ¹⁵⁽¹⁶⁾ ८ । यवकलापिद्यपालम्
। ¹⁶⁽¹⁷⁾ ९ । ईजानस्य कुलादसतीवर्यः । ¹⁷⁽¹⁸⁾ १० । दूतिषु दधि वनीवास्यन्ते
। ¹⁸⁽¹⁹⁾ ११ । ततो यत्सर्पिर्ददौति तेन प्रचरन्ति । ¹⁹⁽²⁰⁾ १२ । अश्वरथः सोम-
प्रवाकः । ²⁰⁽²¹⁾ १३ । योजने ऽन्ततः । ²¹⁽²²⁾ १४ । अश्वो दक्षिणः । ²²⁽²³⁾ १५ । पूर्वाह्ने
दीवणीया । ²³⁽²⁴⁾ १६ । अभयं कर्माणि वर्तन्ते । ²⁴⁽²⁵⁾ १७ । अर्धलुप्तः प्रवर्ग्यः
। ²⁵⁽²⁶⁾ १८ । तिस्रः पराचीरुपसदः । ²⁶⁽²⁷⁾ १९ । पुरेस्ताशो ऽग्नीषीमीयः
। ²⁷⁽²⁸⁾ २० । सवनीयकाले समानतन्त्राः यज्ञवः । ²⁸⁽²⁹⁾ २१ । आग्निनी वशा-
नूवन्ध्यायाः स्थाने । ²⁹⁽³⁰⁾ २२ । मेचावरुणा वा पयस्यया यजेत । ³⁰⁽³¹⁾ २३ ।
अथो पूर्वप्रक्रान्तमन्वेच्छन् । ³¹⁽³²⁾ २४ । ॥ ४० ॥

* The words in brackets are given only in some MSS. of the text. They are explained in one MSS. of the Commentary and omitted in the other.

एषैवोत्तरस्य विधा । १ । सोमा एवान्यथा । २ । अष्टादशाः
 पवमानान्तिष्ठन्तीतराणि । ३ । स एष उक्थः प्रत्याघृतः । ४ । यो
 अग्निष्टोमे कामो य उक्थ्ये तयोद्भयोराष्टौ । ५ । गोधूमोर्वरा । ६ ।
 गोधूमखलः । ७ । गोधूमकलापियपालम् । ८ । कुम्भा आपो
 वसतीर्वयः । ९ । अयः सोमप्रवाकः । १० । चैपदे अन्तः । ११ ।
 बडवा दक्षिणा । १२ । ॥ ४१ ॥

एषैवोत्तरस्य विधा । १ । सोमा एवान्यथा । २ । चतुर्विंशतिः
 पवमानान्तिष्ठन्तीतराणि । ३ । स एष वाजपेयः प्रत्याघृतः । ४ ।
 यः धोक्षश्चिनि कामो यो वाजपेये तयोद्भयोराष्टौ । ५ । यद्यन्य
 द्विषन्भ्रातृभ्यो जुक्त्रिया यजेत परिक्रिया यजेत । यदि परिक्रियो-
 त्रिया । ६ । एकचिकचिकैकाभ्यां ब्रह्मवर्चमकामो यजेत । ७ ।
 एकस्यां तिसृष्विति प्रथमस्य सोचाणि भवन्ति । ८ । तिसृष्वेक-
 ष्णामित्युत्तरस्य । ९ । ताद्यतुर्विंशतिः स्तोत्रियाः । १० । चतुर्विंशत्य-
 क्षरा गायत्री । ११ । तेजो ब्रह्मवर्चमं गायत्री । १२ । तदाभ्यां तेजो
 ब्रह्मवर्चममाप्नोति । १३ । दक्षकृपप्रक्षतौ । १४ । अभिजिदभिजिगी-
 वतः । १५ । विद्यजिद्विद्यं जिगीवतः । १६ । विद्यन्वौ च तौ । १७ ।
 अग्निष्टोमौ भूत्वान्योन्यस्मिन्प्रत्यतिष्ठताम् । १८ । उक्थ्यौ भूत्वान्योन्य-
 स्मिन् । १९ । अतिराचौ भूत्वान्योन्यस्मिन् । २० । ॥ ४२ ॥

इन्द्रो वै नृश्चिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञकतुमपग्न्यचूजितम् । तेनेष्टा
 नूनजयत् । तेन नृश्चिगीषन्यजेत । १ । ॥ ४३ ॥

इन्द्रो वै वृत्तनाजं जिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञकतुमपग्न्यचूजितम् ।
 तेनेष्टा वृत्तनाजमजयत् । तेन वृत्तनाजं जिगीषन्यजेत । १ । ॥ ४४ ॥

इन्द्रो वै सचाजं जिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञक्रतुमपगृह्णन्सृष्टाजितम् ।
तेनेष्टा सचाजमजयत् । तेन सचाजं जिगीषन्वजेत । १ । प्रथमा-
त्यहान्मध्यन्दिनेषु निविद्धानानि । २ । ॥ ४५ ॥

इन्द्रो वै धनं जिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञक्रतुमपगृह्णन्सृष्टाजितम् । तेनेष्टा
धनमजयत् । तेन धनं जिगीषन्वजेत । २ । चतुर्विंशमहः । २ । ॥ ४६ ॥

इन्द्रो वै स्वर्जिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञक्रतुमपगृह्णन्स्वर्जितम् । तेनेष्टा
स्वरजयत् । तेन स्वर्जिगीषन्वजेत । २ । उत्तरयज्ञ इव वा एष
यत्स्वर्जित् । २ । ॥ ४७ ॥

इन्द्रो वै सर्वं जिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञक्रतुमपगृह्णन्सर्वजितम् ।
तेनेष्टा सर्वमजयत् । तेन सर्वं जिगीषन्वजेत । २ । महाप्रतीय-
महः । २ । ॥ ४८ ॥

इन्द्रो वै सर्वमुज्जिगीषंस्तपस्तप्तेन यज्ञक्रतुमपगृह्णन्सुजितम् ।
तेनेष्टा सर्वमुदजयत् । तेन सर्वमुज्जिगीषन्वजेत । २ । जनिष्ठा उपः
सहस्रे तुराय तसु द्युधि यो अभिभूत्योजा इति निविद्धाने । २ ।
ध्वान्तात्प्रपित्वादुदन्त गर्भः उत्तूर्वयाणं धृतता निनेथेत्युदती तदे-
तस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ४९ ॥

इन्द्रो वै त्रिगीर्षाणं स्वाग्रमजयत् । अहन्नुत्तान्यतीन्वालाहकेभ्यः
प्रायच्छत् ^१ । तं सर्वाणि भूतान्यभ्याक्रोशन् ^२ । स देवेभ्यः पार्षत् इव
चवार ^३ । ते देवा ऊचुः । यदि वा अयमेव चरित्यभि नो ऽसुरा
भविष्यन्ति ^४ । उप तं यज्ञक्रतुं जानीम येनैनमुपाह्वयेमहीति ^५ । त
एतमुपह्वयं यज्ञक्रतुमपगृह्णन् । तेनैनमुपाह्वयन् ^६ । तेनावरुद्धो राजा
यजेत राष्ट्रमजिगीषन् ^७ । अह वैव गच्छति । ^८ । इमा उ वा

पुस्तमस्य कारोह्यं वीर हव्या हवन्ते य एक इद्व्यश्चर्षणीनामिति
 हतवती निविद्धाने ^{१०} नदेतस्याक्तो रूपम् । ^{११} ॥ ५० ॥

तमभेवाक्तोऽन्नं न हर्जाततया वैतत्पाथा वासस्थ्या ^१ सो ऽग्रे
 सर्वाणि सवनानि प्रायच्छत् ^३ तस्याग्निः सर्वामनहर्जाततां सर्वा
 पापीमलक्ष्णीं निरददत् ^४ स यो ऽनहर्जातः स्याद्यं वा पापी
 वागभिवदेत्सो ऽग्निष्टुता यजेत । तस्याग्निः सर्वामनहर्जाततां सर्वा
 पापीमलक्ष्णीं निरददति य एवं वेद ^५ य उ चैनेन यजते । ^६ •
 विष्टतोमेन विष्टोमेन वा ब्रह्मवर्षसकामः । ^७ चतुष्टोमेन प्रति-
 ष्ठाकामः । ^८ प्रातरनुवाकप्रभृति हारियोजनान्तं सर्वमाग्नेयम् । ^९
 ययार्च्यमूहः । ^{१०} वचनात्प्रत्याघ्रायः । ^{११} अग्निं मन्ये पितरमिति
 प्रतिपन्नातरनुवाकस्य । ^{१२} छिन्नेषुदत्तरयोः क्वोरग्निशब्दं कुर्वीत
 । ^{१३} प्र देवचेत्युद्गत्य सोमस्य मेति चतुर्दश । ^{१४} तमोपधी-
 रित्यवनीयमानाम् । ^{१५} श्रौर्वंभृगुवदिति तिष्ठो ऽम्बय इत्युद्गत्य
 । ^{१६} उपप्रयन्तस्त्रीणि शतेति प्रथमे उत्तमा चाग्निमन्यनीयानाम्
 । ^{१७} अग्ने जुषस्व नो हविरिति प्रथमा चतुर्थी पञ्चमी सव-
 नीयानाम् । ^{१८} दूतं वो विश्ववेदसमिति द्विदेवत्यानाम् । ^{१९} ॥ ५१ ॥

अग्निमीले पुरोहितमित्युच्चीयमानेभ्यः । १ । अग्निं दूतमिति
 सप्त प्रस्नितानाम् । २ । उत्तरायतस्यो ऽष्टावाकस्यस्य स्थाने । ३ ।
 अग्ने दिव इति याज्याज्यस्य । ४ । उप त्वा जामय ऐभिरग्ने कस्ते
 जामिनं योरुपद्भिरग्निर्वाण्डग्ने सुतस्याग्ने धनप्रतापेनि प्रउगष्टचानि

। ५। अग्ने विष्नेभिरग्निभिरिति यजति । ६। कसो षामिः कया ते
अग्ने अङ्गिर इति स्तोत्रियानुरूपौ मैवावरुणस्य । ७। विपर्यस्तौ तु
माध्यन्दिने । ८। अग्निर्दवाणौति ब्राह्मणाच्छंसिनः । ९। अग्नि-
र्मूर्धन्त्यश्वावाकस्य । १०। अर्चन्तस्त्वेति मैवावरुणस्य । ११। उत्तरं
ब्राह्मणाच्छंसिनः । १२। अग्ने धृतप्रतायेति यक्षश्वावाकस्य । १३।
उत्तमाभिर्यजन्ति । १४। ॥ ५२ ॥

अग्निं वो देवमित्युन्नीयमानेभ्यः । १। प्र वः शुक्रायेति वर
प्रस्थितानाम् । २। उत्तरे मरुत्वतीयस्य । ३। विशोविशो वस्त्व-
मग्ने यज्ञानामिति प्रतिपदनुचरौ मरुत्वतीयस्य । ४। अग्न आ
पाह्यग्निभिः प्र वो यज्ञमिति प्रगाथौ । ५। अग्निं न मा मयितं
त्वमग्ने प्रयसो अङ्गिरा अयिरित्येकपातिनीनाम् । ६। अग्ने स
लेपदिति निविद्भानम् । ७। उत्तमा याज्या । ८। ॥ ५३ ॥

पाहि वो अग्न एकया पाहि वो अग्ने रक्षस इति स्तोत्रि-
यानुरूपौ प्रगाथौ निष्केवन्त्यस्य । १। ॥ ते अग्ने दविष्मतीमिति
धाया । २। एना वो अग्निमिति प्रगाथः । ३। यथा हेतरिति
निविद्भानम् । ४। अग्निं नर इति याज्या । ५। ॥ ५४ ॥

अग्निमग्निं वो अग्निगुमग्ने जरितरिति स्तोत्रियानुरूपौ प्रगाथौ
ब्राह्मणाच्छंसिनः । १। अश्वा नः शीरशोचियमित्यश्वावाकस्य । २।
अग्ने विवस्वत्वमग्ने गृहपतिस्त्वमित्सप्रया इत्यनुपूर्वं प्रगाथाः । ३।
यजस्व हेतरिति च सूक्तानि । ४। उत्तमाभिर्यजन्ति । ५। ॥ ५५ ॥

अगन्म महेत्यादित्यपदस्य पुरेनुवाक्योत्तरं याज्या । १। ऊर्ध्वं
ऊ पु णो अध्वरस्य हेतरिति नवोन्नीयमानेभ्यः । २। उत्तरे

धारियोजनस्य । ३ । त्वामग्र च्छतायव इति सप्त प्रस्थितानाम् । ४ ।
 एति प्र हेतेति सावित्र्यहस्य पुरेनुवाक्योत्तरा याज्या । ५ । इयं
 ते नयस्यग्रं न त्वेति प्रतिपदनुचरौ वैश्वदेवस्य । ६ । त्वमग्ने द्रविणोदा
 इति तिस्रः सावित्रस्य । ७ । आर्भन्वस्योत्तराक्षिस्रः । ८ । घृतस्रो
 द्यावापृथिवीयस्य । ९ । पलादितो वैश्वदेवस्य । १० । अभोधि जार
 इति वायव्यायाः । ११ । जुषस्र समथस्तममिति सुरुपष्ठतोः । १२ ।
 समिद्धो अग्निर्दिवीति तिस्र एकपातिनीनाम् । १३ । तदद्य वाच
 इति पञ्चजनीयायाः । १४ । यज्ञेन वर्धतेति याज्या । १५ । ॥ ५६ ॥

अभि प्रवन्तेति धृतस्य । १ । उत्तरा सौम्यस्य । २ । आ वो
 राजानमिति रौद्र्याः । ३ । वसुं न चित्रमहमिति मादृतस्य । ४ ।
 आ नो धर्मं दिविस्पृशमा नो वायवित्यग्निष्टोमपाक्ः स्तोत्रियानु-
 रूपौ प्रगाथौ । ५ । नित्यौ वा । ६ । अप्स्रस्र इत्योयोश्चिष्टीयानाम्
 । ७ । तं देवा युध इति वैश्वदेव्याः । ८ । इममु पु वो अतिथि-
 मुपबुधमिति अश्वो देवानांपत्नीनां राकायास्य । ९ । ऊवे वः
 रुद्योत्मानमिति तिस्रो ऽवरपल्लीनाम् । १० । विमूर्धानमिति तिस्रः
 पैत्रीणाम् । ११ । कथा ते अग्ने शुचयन्त आयोरिति तिस्रो
 यामीनाम् । १२ । मथीयदीमिति तिस्रः स्वादुष्किलीयानाम् । १३ ।
 उत्तरयोरुत्तरे । १४ । एवाग्निर्गोतमेभिरिति परिधानीया । १५ ।
 यज्ञेयविक्रतेषु तिष्ठा हरी तमु दृष्टोति निविद्धाने । १६ । अनद्धा-
 न्दिरण्यं वा दविष्ठा । १७ । एतद्ध्याग्नेयं रूपम् । १८ । उत्थाय
 चाग्निष्टोमः । १९ । आ ह वा एष सर्वाभ्यो देवताभ्यो वस्यते यो
 ऽग्निष्टुता यजते । २० । ॥ ५७ ॥

इन्द्रो ह बलकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपगमदिन्द्रस्तुतम् । तेनेष्टु
बलमाप्नोत् । तेन बलकामो यजेत । १ । इन्द्राभिव्याहारे निवि-
द्धाने तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ५८ ॥

सूर्यो ह तेजस्कामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपगमसूर्यस्तुतम् । तेनेष्टु
तेज आप्नोत् । तेन तेजस्कामो यजेत । १ । सूर्याभिव्याहारे
निविद्धाने तदेतस्याङ्गो रूपम् । २ । ॥ ५९ ॥

विश्वे ह देवाः प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपगमनैश्चदेव-
स्तुतम् । तेनेष्टु प्राजायन्त । तेन प्रजातिकामो यजेत । २ । इमा
उ ता पुरतमस्य तृषा मद इन्द्र इति निविद्धाने । १ । प्रोतये
वरुणं मिथनिष्ट्रं मिथो नो अत्र वरुणस्य पूयेति वैश्वदेवाभिव्याहारे
तदेतस्याङ्गो रूपम् । ३ । ॥ ६० ॥

गीतमो ह ब्रह्मवर्चस्कामस्तपस्तप्त्रैतं यज्ञक्रतुमपगमनमस्य चतु-
स्तरस्तोमम् । तेनेष्टु ब्रह्मवर्चसमाप्नोत् । तेन ब्रह्मवर्चस्कामो यजेत
। १ । चतसृषु बहिष्पवमानः । २ । अष्टास्त्रष्टास्त्राज्यानि । ३ । द्वाद-
शसु माध्वन्दिनः पवमानः । ४ । षोडशसुषोडशसु पृष्ठानि । ५ ।
विंशत्यामार्भवः पवमानः । ६ । चतुर्विंशमग्निष्टोमवाम । ७ । सामा-
न्तरक्षयः । ८ । ॥ ६१ ॥

यच्चशरदीयः । १ । मरुतो हार्यो ऽनपिषोमपीथा आसुः । ते
यवेष्ट्रं मरुतः पुपुषुस्तदेनानिन्द्रः सोमपीथे ऽन्वाभेजे । १ । य धो
ऽनपिषोमपीथः स्याद्यो वा मरुतां सलोकतां मायुज्यमौषोत सो
ऽनेन यजेत । २ । पञ्चोक्षाणः पञ्च शरदो मरुद्भ्यः प्रोचितासरन्ति ।
ते सवनीयस्योपालभ्याः । ३ । ॥ ६२ ॥

अधिसोमाः । १ । गीतसो ह ब्रह्मवर्चसकामस्तपस्तप्त्रितं यज्ञ-
क्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा ब्रह्मवर्चसमाप्नोत् १ तेन ब्रह्मवर्चसकामो
यजेत । १ ॥ ६३ ॥

भरद्वाजो ह बलकामस्तपस्तप्त्रितं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा बल-
माप्नोत् १ तेन बलकामो यजेत । १ ॥ ६४ ॥

अविर्हं प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रितं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा प्राजा-
यत १ तेन प्रजातिकामो यजेत । १ ॥ ६५ ॥

वसिष्ठो हान्नाद्यकामस्तपस्तप्त्रितं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टान्ना-
द्यमाप्नोत् १ तेनान्नाद्यकामो यजेत । १ ॥ ६६ ॥

जमदग्निर्हं पशुकामस्तपस्तप्त्रितं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा पशु-
माप्नोत् १ तेन पशुकामो यजेत । १ ॥ ६७ ॥

प्रजापतिर्हं प्रजातिकामस्तपस्तप्त्रितं यज्ञक्रतुमपश्यत् १ तेनेष्टा
प्राजायत १ तेन प्रजातिकामो यजेत । १ ॥ षष्ठ्याशान्यगुपूर्वम्
१ ॥ ६८ ॥

मात्यसोमाः । १ । वसवो ह स्वर्गकामास्तपस्तप्त्रितान्यज्ञक्रतुन-
पश्यन्मात्यसोमान् १ तेनेष्टा स्वर्गमापुः १ तैः स्वर्गकामो यजेत
१ ॥ ६९ ॥

मित्रावरुणयोरश्विनोर्वसुनां महतां विश्वेषां देवानाम् । १ ।
समूह्यात्पृष्ट्याच्छ्रयम् । २ ॥ ७० ॥

उत्कान्तिरतिराधः । १ । इन्द्राविष्णु वै स्वर्गकामौ तपस्तप्त्रितं
यज्ञक्रतुमपश्यतामुत्कान्तिम् १ तेनेष्टा स्वर्गं लोकमुदाकामताम् १ तेन
स्वर्गकामो यजेत । १ इमा ए ता पुरुषमस्य द्यौर्मथ इन्द्रेति निवि-

ज्ञाने । १ । प्र पूषणं विष्णुमग्निं पुरग्धिं हवृजीपिन्विष्णुना मत्तान
इति विष्णुन्यङ्गे तदेतस्याङ्गो रूपम् । १ । ॥ ७१ ॥

मित्रावरुणयोश्चिनेर्वसुनां मरुतां माध्यानामाध्यानां विश्वसृजां
भूतहतां ज्येष्ठानां मध्यमानां कनिष्ठानां च । १ । चतुर्दशः सोमः
। १ । विष्टयुः सप्ततोदः सेषुधन्वा दक्षिणा । ३ । एतेषां देवगणानां
समूहोद्देशराचाष्पस्तम् । ४ । ॥ ७२ ॥

प्रात्यस्तोमानाम् । १ । नवानां नाकमर्दा च । २ । चपालमुख-
तरसपुरोस्ताथोरनिष्टुसवत्रासवत्तवचवभूमिसवौपधिसवौदनसववनस्प-
तिमवानां च । ३ । ॥ ७३ ॥

प्रजापतिर्ह परमेष्ठी प्रतिष्ठाकामस्तपस्तप्त्रैतान्यजक्रतून्प-
ममहः । तेनेष्टा प्रत्यतिष्ठत । तेन प्रतिष्ठाकामो यजेत । १ । ॥ ७४ ॥

चतुस्तोमाः । १ । चतवो ह स्वर्गकामास्तपस्तप्त्रैतान्यजक्रतून्प-
ममह । तेनेष्टा स्वर्गमापुः । तेन स्वर्गकामो यजेत । १ । ॥ ७५ ॥

मासस्तोमाः । १ । मासा दान्वाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यजक्रतून्प-
ममह । तेनेष्टा दान्वाद्यमापुः । तेन दान्वाद्यकामो यजेत । १ । ॥ ७६ ॥

अर्धमासस्तोमाः । १ । अर्धमासा दान्वाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज-
क्रतून्पममह । तेनेष्टा दान्वाद्यमापुः । तेन दान्वाद्यकामो यजेत
। १ । ॥ ७७ ॥

नक्षत्रस्तोमाः । १ । नक्षत्राणि ह तेजस्तोमानि तपस्तप्त्रैतान्यज-
क्रतून्पममह । तेनेष्टा तेज आपुः । तेनेष्टास्तोमा यजेत
। १ । ॥ ७८ ॥

अहोरात्रस्तोमाः । १ । अहोरात्रा दान्वाद्यकामास्तपस्तप्त्रैतान्यज-

क्रतुनपयन्मन्त्रविंशतिशतानि । तैरिष्टान्वाद्यमापुः ^१ । तैरन्वाद्यकामो
यजेत । ^२ ॥ ७८ ॥

सुहृत्सोमाः । १ । सुहृता हावाद्यकामास्तपस्तप्तेतान्यश्नक्रतु-
नपयन्मन्त्रा सहस्राण्यष्टौ च शतानि ^१ । तैरिष्टान्वाद्यमापुः ^२ । तैरन्वा-
द्यकामो यजेत । ^३ ॥ ८० ॥

निमेषसोमाः । १ । निमेषा हावितिकामास्तपस्तप्तेतान्यश्नक्रतु-
नपयन्मन्त्राद्युतान्यष्टौ च सहस्राणि । तैरिष्टावितिमापुः । तैरविति-
कामो यजेत । ^२ ॥ ८२ ॥

ध्वंसिसोमाः । १ । ध्वंसयो दानन्तकामास्तपस्तप्तेतान्यश्नक्रतु-
नपयन्मन्त्रा प्रयुतान्यष्टौ चायुतानि ^१ । तैरिष्टानन्तमापुः ^२ । तैरनन्तकामो
यजेत । ^३ ॥ ८४ ॥

दिशो सोमाः । १ । दिशो दानन्तकामास्तपस्तप्तेतान्यश्नक्रतु-
नपयन्मन्त्राः । तैरिष्टानन्तमापुः । तैरनन्तकामो यजेत । ^२ ॥ ८६ ॥

अवान्तरदिशो सोमाः । १ । अवान्तरदिशो दानन्तकामास्तप-
स्तप्तेतान्यश्नक्रतुनपयन्मन्त्राः । तैरिष्टानन्तमापुः । तैरनन्तकामो यजेत
। ^२ ॥ त एते हृद्दधन्तरश्रुताः स्युः । ^३ ॥ ऐकादिकमन्त्राः । ^४ ॥
कथाश्रुभीयतदिदासीये वा निविज्ञाने । ^५ ॥ दिशु दिशो सोमा
अवान्तरदिश्वान्तरदिशमवान्तरदिशाम् । ^६ ॥ ८८ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे चतुर्दशोऽध्यायः समाप्तः ।

धाम् ।

शरदि वाजपेयः । १ । अत्राद्यकामस्य । २ । वाजेन यज्यमाणः
 सुरस्तात्संवत्सरं येयैर्यज्ञक्रतुभिर्यजते । ३ । पानं वै पेयाः । अत्र
 वाजः । ४ । पानं वै पूर्वमथान्नम् । ५ । तयोस्तभयोराष्ट्रौ । ६ ।
 द्वादशाग्निष्टोमाः । ७ । गौतमस्य वा चतुस्त्वरस्तोमो व्यत्यासं प्राह-
 तेन । ८ । अपरियजमेके । ९ । इन्द्रो ह्येतेन यज्ञक्रतुनेष्ट्वा वृष्ट-
 स्सन्तिश्चात्राद्यमापतुः । १० । तेनात्राद्यकामो यजेत । ११ । अथो
 ह्येतेन वाजो लौक्य इष्ट्वा सर्वान्कामानाप । तस्माद्वाजपेयः । १२ ।
 अथोदश दीक्षास्तिस्र उपसदः सत्यं सप्तदशमहः । १३ । सप्तदशौ वै
 प्रजापतिर्वाजपेयः । १४ । तदेनं स्निग्धं रूपेण समर्धयति । १५ ।
 चतुरश्रो गोधूमचपास्तौ वैजो धूपः सप्तदशारक्षिः । १६ । सप्तदशौ
 वै प्रजापतिर्वाजपेयः । १७ । तदेनं स्निग्धं रूपेण समर्धयति । १८ ।
 सप्तदशामीपोमीयाः । १९ । तेषां समानं वरणम् । २० । आग्नेयं
 ऐन्द्राग्र ऐन्द्रो वृष्णिः । सारस्वती मैथी । भरद्वाज उज्ज्वेपेभ्यो अत्रा
 वृद्धिः पञ्चमी क्रतुपशूनाम् । २१ । सप्तदश प्राजापत्याः श्नामास्त-
 पसा सप्तदिन उपालम्भ्याः । २२ । सवनीयानां तन्त्रं पथ्यग्निकर-
 णान्तम् । २३ । ब्रह्मसायास्तभ्यन्ते । २४ । आध्वगुरावर्तेत स्तोत्राय
 । २५ । प्राप्ता अग्निं भरतोवध्यंगोहमिति तन्त्रमुत्तमः प्रयाजः
 परिवाप्यौ च । २६ । ऊर्ध्वं प्रदानं हारियोजनात् । २७ । वनस्पति-
 प्रसृतीन्यङ्गान्युत्थयेत् । २८ । इष्टेषु धानुयाजेषु । २९ । स्वकाला

वा । ^{२९}। सप्तदशः स्तोमः । ^{३०}। वैराजमाज्यम् । ^{३१}। घृतस्तोमीयं
 वा । ^{३२}। माधुच्छन्दसः प्रउगः । ^{३३}। अन्नं वै विराट् । घृतमन्नम्
 । ^{३४}। रसो माधुच्छन्दसः प्रउगः । ^{३५}। अन्नेन तद्रसं दधाति
 । ^{३६}। ऐकादिकं वा । ^{३७}। प्रतिष्ठा वा एकाहः । ^{३८}। प्रति-
 ष्ठित्या एव । ^{३९}। ॥ १ ॥

चिकद्भुक्तेषु महिषो यवाग्निरं तुविशुष इत्यतिच्छन्दमा मह-
 त्वतीयं प्रतिपद्यते । ^१। प्राजापत्यं वै हन्दो ऽतिच्छन्दाः । ^२। प्रजा-
 पतिर्वाजपेयः । ^३। तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ^४। आ त्वा
 रथं यथोतय इत्येव प्रतिपद्येत । ^५। प्राजापत्यं वै हन्दो ऽनुषुप्
 । ^६। प्रजापतिर्वाजपेयः । ^७। तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ^८।
 कथा शुभा सवयसः समीक्षा इति महत्वतीयं । कदत्कयाशुभी-
 यम् । ^९। को वै प्रजापतिर्वाजपेयः । ^{१०}। तदेनं स्वेन रूपेण
 समर्धयति । ^{११}। नार्हत्स्यो नैवारः सप्तदशगरावः । ^{१२}। सप्तदशो
 वै प्रजापतिर्वाजपेयः । ^{१३}। तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ^{१४}।
 सो ऽग्नरेण निष्केवस्यमहत्वतीये । इहस्यतिषवे च । ^{१५}। तथा-
 भिविध्यते प्राक् स्विष्टकृतः । ^{१६}। तस्य प्रदानं स्विष्टकृदितं च
 । ^{१७}। तदिदास भुवनेषु ज्येष्ठमिति निष्केवस्यम् । ^{१८}। यज्ञो वै
 भुवनेषु ज्येष्ठः । ^{१९}। यज्ञ उ वै प्रजापतिर्वाजपेयः । ^{२०}। तदेनं
 स्वेन रूपेण समर्धयति । ^{२१}। अनुचरप्रभृति षष्ठानृतीयसवनम्
 । ^{२२}। प्राजापत्यं वै षष्ठमहः । ^{२३}। प्रजापतिर्वाजपेयः । ^{२४}।
 तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ^{२५}। विपुवतो वा । ^{२६}। रोहो
 वै विपुवान् । ^{२७}। रोहो वाजपेयः । ^{२८}। तदेनं स्वेन रूपेण

समर्धयति । १६ । ऐकादिकं वा । १७ । प्रतिष्ठा वा एकादः । १८ ।
प्रतिष्ठित्या एव । १९ । ॥ २ ॥

तत्र पुरस्तादानोभद्रीयस्य मधुनाद्यौ विहरेदिति पैङ्गम् । १ ।
इमं महे विदध्याद्योषसः पूर्वा इत्यृक्कः । १ । ते यदि चिचवती-
व्यग्निष्टोमनाम कुर्युस्त्वं नक्षिन्न जत्याग्ने विवस्त्रदिति स्तोत्रियानुरूपौ
प्रगाथौ । २ । ऊर्ध्वं योलग्निनो ऽतिरिक्तोक्त्यम् । ३ । प्र तन्ने अथ
जिपिविष्ट प्र तदिष्पुनरिति स्तोत्रियानुरूपौ । ४ । ब्रह्म ज्ञानं प्रथमं
पुरस्तादिति द्वे । ५ ।

धीती वा ये अग्नयन्वाचो अथ मनसा वा ये ऽवदन्तानि ।
तृतीयेन ब्रह्मणा संविदानाम्बुरीयेण मन्त्रत नाम धेनोः ॥ १ । ७ ।
वेनस्तत्पश्चादिति पञ्च । ८ । अयं वेन इति वा । ९ । तं प्रमथेति
चयोदशानामुत्तमां परिश्रित्याह्वय दूरोहणं यथा विपुवति । १० ।
उत्तमासुपसंशस्य^{११} यज्ञो नभमेति परिधाय प्रजापत इति यजति
। ११ । सप्तदश गर्वां प्रतानि हृदाति । १२ । सप्तदश वाससाम् । १३ ।
सप्तदश यामानि युक्तानि रथान्दस्तिनो निष्कान्दुन्दुभीन् । १४ । तानि
सप्त सप्तदशानि भवन्ति । १५ । स आप्तोवाजपेयः । १६ । वयसोव-
यसः सप्तदशमप्तदशेति कुरुवाजपेयः । १७ । ॥ ३ ॥

वाजपेयेनेष्टा बृहस्पतिमवः । १ । तेजस्कामस्य ब्रह्मवर्चस्कामस्य
य । २ । रोहो वै वाजपेयस्तेजो ब्रह्मवर्चसं बृहस्पतिमवः । ३ । तत्ते-
जसि ब्रह्मवर्चसे प्रतितिष्ठति । ४ । चिद्वत्सोमः । ५ । रथन्तरं षष्ठम्
। ६ । तचक्रुर्न शस्तम् । ७ । अग्निष्टोमो यज्ञः । ८ । यस्तस्तमेति
चतस्रो ऽनुपूर्वं पुरस्तात्सूक्तानामेकैकां निष्केवत्यप्रभतिपु । ९ । त्रय-

स्तिंशद्विणा । १० । अनुसवनमेकादशैकादश । ११ । अनुबन्धस्य
वपायां संस्थितायां वड्वां मृच्छणे ऽनुशिष्टम् । १२ । ॥ ४ ॥

प्रजापतिर्ह देवान्मृष्ट्या तेभ्य एतदन्नपानं समृज एतान्यज्ञान् ।
अग्निष्टोमं प्रथमम्^१ । स एनाश्वान्वभवत्^२ । अथात्यग्निष्टोमम्^३ । स
एनाश्वान्वभवत्^४ । अथोक्थयम्^५ । स एनाश्वान्वभवत्^६ । अथ षोडशिनम्^७
। स एनाश्वान्वभवत्^८ । अथ वाजपेथम्^९ । स एनाश्वान्वभवत्^{१०} ।
अथातिराचम्^{११} । स एनाश्वान्वभवत्^{१२} । अथाग्नौर्ध्माणम्^{१३} । स एना-
न्वभवत् ।^{१४} । तस्य चयस्तिंशत्सोवाणि ।^{१५} । चयस्तिंशच्छ्रस्त्राणि
।^{१६} । चयस्तिंशदुक्थयाऊतयः ।^{१७} । चयस्तिंशद्वै सर्वे देवाः ।^{१८} ।
तदेनाग्नौधैः शक्नैरुक्थयाऊतभि रिति प्रत्येकं सर्वांगीणाति ।^{१९} ।
तस्य नव स्तोमाः ।^{२०} । नव पृष्ठानि ।^{२१} । षट् संख्याः ।^{२२} । परि-
यहेण तानि चतुर्विंशतिः ।^{२३} । चतुर्विंशतिर्वै संवत्सरस्यार्धमासाः ।^{२४} ।
संवत्सरस्यैवाष्टौ ।^{२५} । आग्नेौ वै वतायं यामो यो देवाश्च संवत्सरं
चानुभवतीति । तस्मादाग्नेौर्ध्माः ।^{२६} । ॥ ५ ॥

छान्दोग्याः पञ्चमाणाः । १ । चिद्यत्पक्षदग्ने सप्तदशैकविंशे चाग्न्यानि
। २ । चिणवानि पृष्ठानि । ३ । चयस्तिंशमग्निष्टोमसाम । ४ । य
आग्न्यानां स्तोमास्ते ऽतिरिक्तोक्त्यानाम् । ५ । एतैर्वै प्रजापतिरुभयतो
ऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वाङ्कामानुभयतः परिगृह्णात्सप्तदधत् । ६ । तयो
एवैतद्यजमान एतैरेवोभयतो ऽग्निष्टोमस्तोमैः सर्वाङ्कामानुभयतः
परिगृह्णात्सप्तदधत् । ७ । विद्यजितः सर्वपृष्ठार्धौचं प्रातःसवनम् । ८ ।
॥ ६ ॥

कथाशुभीयं चातुर्थाह्निके चैकाहिकात्पूर्वाणीति महत्त्वतीयम्

। १ । वृद्धदेराजगर्भं हेतुः पृष्ठं भवति रथन्तरं वा । २ । वामदेयं
 गाक्षरगर्भं मैत्रावरुणस्य । ३ । श्वेतं वैरूपगर्भं ब्राह्मणार्क्षमिनो नोधमं
 वा । ४ । कालेयं रैवतगर्भमच्छावाकस्य । ५ । गर्भं पूर्वं जंघेदिति हेक
 आक्षरयात्मानमिति । ६ । आत्मानं त्वेव पूर्वं जंघेत् । ७ । आत्मानं वा
 अनुगर्भः । ८ । ऐकाहिकास्तोत्रियाञ्छ्वस्ता विद्यजितः सर्वप्रष्टास्तोत्रि-
 याञ्छ्वंसन्ति । ९ । तथानुरूपान् । १० । मामप्रगार्थाश्च । ११ । ॥ ७ ॥

तदिदानीयं चातुर्याङ्गिके चैकाहिकामूर्वाणीति निष्केवल्यम्
 । १ । यानि पाञ्चगाङ्गिकानि मध्यन्तरीणि मैत्रावरुणस्यैकाहिकाभ्यां
 पूर्वाणि । २ । तार्तायाङ्गिके ब्राह्मणार्क्षमिनः । ३ । अच्छावाकस्य
 षष्ठाङ्गिके । ४ । अनुचरमभति षष्ठाश्रुतीयसवनम् । ५ । आग्निमा-
 दूर्ध्वमतिरिक्तोक्त्यानि । ६ । जशबोध जरमाण इति स्तोत्रियानुरूपौ
 हेतुः । ७ । त्वमु वः सचामाहमिति मैत्रावरुणस्य । ८ । यं ते
 दाना अघस्तत यदय कष वृचहन्ति ब्राह्मणार्क्षमिनः । ९ । तदो
 गाय स्तोत्रमिन्द्राय गायतेति वा । १० । इदं विष्णुरित्यच्छावाकस्य
 । ११ । उत्तरे च पूर्वा चानुरूपः । १२ । एषो उषा दूरादिदेवो-
 दीरायामा मे हवमित्यनुपूर्वं भवचानि । १३ । आ भातीति हेतुः
 । १४ । उत्तरं मैत्रावरुणस्य । १५ । आ गोमतेति ब्राह्मणार्क्षमिनः
 । १६ । उत्तरमच्छावाकस्य । १७ । चेषस्य पतिनेति चयाणां तिस्रः
 परिधानीयाः । १८ । शं नेर देवः सविता चायमाण इत्यच्छावाकस्य
 । १९ । इमे सोमास इमे मन्द्रासो ज्या यातं निवत आ नो
 गच्छतं हवतेति याज्याः । २० । पुराणमोकः सख्यं मित्रं वामिति
 वानुपूर्वं वतस्यः । २१ । ॥ ८ ॥

न्तरेण निष्कैवत्यमरुत्वतीये । ६ । तत्राभिषिच्यते प्राक् स्विष्टकृतः । ७ । तस्याः प्रदानं स्विष्टकृदित्थं च । ८ । द्वितीयादङ्गमृततीय-
सवनम् । ९ । तदुक्त्यं संतिष्ठते । १० । पशवो वा उक्त्यानि । ११ ।
पशून्मानेवास्ते । १२ । यन्मवमृत्यम् । १३ । क्रियते ऽवमृत्यकर्म । न
जाति । १४ । कृष्णाजिनस्य दक्षिणं पूर्वपादमुदके ऽवधाय प्रत्या-
हरन्ति वसनस्य वा दशाम् । १५ । ॥ १६ ॥

अथोत्तरं देवयजनमध्वर्युः । १ । तत्संस्पृशामिष्टिभिर्यजते । २ ।
दशभिर्दशरात्रम् । ३ । अथ सवित्रे प्रसवित्रे । सवित्र आस-
वित्रे । सवित्रे सत्यप्रमवायेति । ४ । मरुस्वती वाचे । तद्वे रूपेभ्यः । ५ । पूषो
पथिभ्यः । ६ । इन्द्रायस्ते । ७ । इन्द्रस्य तये तेजसे । ८ । सोमाय राज्ञे । ९ । विष्णवे
शिपिविष्टायेति । १० । दशम्यां दशमेयः । ११ । अपि वैतशभिर्दशभि-
र्देवताभिः प्रसर्पेयुर्वा भक्षयेयुर्वा । १२ । सवित्रे प्रसवित्रे प्रसर्पाणीति
वा । १३ । सवित्र आसवित्रे भक्षयामीति वा । १४ । येषामुभयतः ओषध्या
दशपुरुषं ते याजयेयुः । १५ । यतं ब्राह्मणाः सोमं भक्षयन्ति । १६ ।
दशश्रीकैकं सममम् । १७ । तन्नादशमेयः । १८ । उत्थाय पश-
विलयदः । १९ । समाप्ते श्वेनीश्वनीभ्यां पशोहीभ्यां गर्भिणीभ्या-
मादित्या पूर्वा वैश्वदेवी वा माहव्युत्तरा । २० । ॥ १४ ॥

अथ सौधामणी । १ । अग्निना लोहो ऽजः । २ । मारुस्वती
मेयी । ३ । इन्द्राय सुवाम्ना अयमः । ४ । पर्यग्निरुतेषु मुराशेमेन
धरन्ति । ५ ।

पवित्रेण पुनीहि मा शुक्रेण देव दीद्यत् ।

अग्ने क्रवा क्रतूरभि ॥

इति सुरां स्रवन्तीमुपनिष्ठन्ते । ६ । पिष्टदेवत्याभिर्वा । ७ । युवं
सुराममिति पुरोनुवाच्या । ८ । होता यच्चदग्निना सरस्वतीमिन्द्रं
सुचामाणमिति प्रैषः । ९ । सर्वानेके विहृतानामगन्ति । १० । तदु
तथा न क्षुर्यादासुरं तत् । ११ । पुषमिवेति याज्या । १२ ।

यमग्निना नमुचावासरे दधि सरस्वत्यक्षुनेदिन्द्रियाय ।

इमं तं शुक्रं मधुमन्तमिन्दुं दोमं राजानमिह भक्षयामि ॥

इति भक्षमन्तः सुरायाः । १३ । ब्राह्मणं सुरापं परिकीर्षीयादिति
भक्ष उपनीयते । १४ । ॥ १५ ॥

अत ऊर्ध्वं केनैवपनीयः । १ । वैधातव्युद्वहानीया । २ । आग्ना-
वैष्णव ऐन्द्रावैष्णवो वा । ३ । व्यष्टिरतो हिराजः । ४ । अग्निष्टोमो
ऽतिराजस्य । ५ । वि वा एतस्मै ब्राह्मणायोच्छ्रति यो वेदमनुब्रूते
। ६ । यु तस्मै रुचियायोच्छ्रति यो ऽभियेकं प्राप्नोति । ७ । अथै-
तेन रुचस्य धृतिना यजते । ८ । चतुष्टोमेन रथन्तरष्टेनाग्निष्टोमेन
। ९ । तेनो ह त्रिष्टोमेन यद्व्युष्य आभिप्रतारिण ईजे । १० । तसु
ह ब्राह्मणो ऽनुष्याजहार । न रुचस्य धृतिनायष्ट इममेव प्रति
समरं कुरवः कुर्वन्तेवाच्योयन्त इति । ११ । तदु किञ्च तथैवास
यथैवैतं प्रोवाच । १२ । तस्मान्नु चतुष्टोमेनैव यजेत । १३ । प्रतिष्ठा
वै यजानां चतुष्टोमः । १४ । प्रतिष्ठित्या एव । १५ । अयुतं दक्षिणा
। १६ । न ह वा एतस्माद्राधानं तस्मै विश्वो युवते यो ऽयुतं
ददाति । १७ । तदयुतस्यायुततमम् । १८ । अतं वा सहस्राणि
। १९ । ॥ २० ॥

हरियन्त्रो ह वैधस ऐच्छाको राजापुत्र आस । तस्य ह अतं

जाया यभूतुः । तासु ह पुत्रं न लेभे । तस्य ह पर्वतनारदौ मृद
जयतुः । स ह नारदं पप्रच्छ ।

यन्निमं पुत्रमिच्छन्ति ये स जानन्ति ये स न ।

किं क्षित्पुत्रेषु विन्दते तस्यः प्रभूहि नारद ॥ इति ।

स एकया घृष्टो दशभिः प्रत्युवाच ।

अप्यमस्मिन्मनवस्यगृहस्य स विन्दते ।

पिता पुत्रस्य जातस्य पश्येच्छेजीवतो मुखम् ॥

धावन्तः पृथिव्या भोगा धावन्तो जातवैदधि ।

धावन्तो जस्य प्राणिना मृद्यान्पुत्रे पितृस्ततः ॥

अन्तपुत्रेषु पितरो अद्याप्यमज्जलं तमः ।

आत्मा हि जज्ञ आत्मनः स इरावत्यतितारिणी ॥

किं नु मलं किमजिनं किमु ममृषि किं तपः ।

पुत्रं मद्याण इच्छन् स वै लोको ऽवदानदः ॥

अर्घं ह प्राणः शरणं ह वासो रूपं हिरण्यं पश्ये विवाहाः ।

सखा ह जाया लपणं ह दुहिता ज्योतिर्ह पुत्रः परमे व्योमन् ॥

पतिर्जायां प्रविशति गर्भो भूत्वा मातरम् ।

तस्यां पुमनवो भूत्वा दशभि मासि जायते ॥

तज्जाया जाया भवति यदस्यां जायते पुनः ।

आभ्रतिरेषाभ्रतिर्बाजमेतस्मिन्धीयते ॥

देवाद्यैतामृषयस्य तेजः समभागान्नाहत् ।

देवा मनुष्यान्ब्रह्मलोका वो जगद्वो पुनः ॥

एष पन्था विततो देवयानो ऽन्नाकमन्ने पुचिणो [ये] विप्रोक्ताः ।

तं पश्यन्ति पञ्चवो वर्यासि तस्मात्ते मावापि मिथुनं चरन्ति ॥

नापुचस्य लोको ऽस्तीति तत्सर्वं पञ्चवो विदुः ।

तस्मात्तु पुत्रो मातरं स्मसारं चाधिरोहति ॥ इति ॥ १७ ॥

स होवाच । स वै मे ब्रूहि यथा मे पुत्रो जायेतेति । तं होवाच ।
वरुणं राजानमुपधाव पुत्रो मे जायतां तेन त्वा यजा इति ।
तथेति । स वरुणं राजानमुपससार । पुत्रो मे जायतां तेन त्वा
यजा इति । तथेति । तस्य ह पुत्रो जज्ञे रोहितो नाम । तं
वरुण उवाच । अजनि वै ते पुत्रो यजस्व मानेनेति । स होवाच ।
यदा वै पशुर्निर्दंशो भवत्यथ स मेध्यो भवति निर्दंशो न्वस्त्वथ
त्वा यजा इति । तथेति । स ह निर्दंश आस । तं होवाच ।
निर्दंशो वा अभूद्यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ता
जायन्ते ऽथ स मेध्यो भवति दन्ता न्वस्य जायन्तामथ त्वा यजा
इति । तथेति । तस्य ह दन्ता जज्ञिरे । तं होवाच । अजत वा
अस्य दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ताः
पद्यन्ते ऽथ स मेध्यो भवति दन्ता न्वस्य पद्यन्तामथ त्वा यजा
इति । तथेति । तस्य ह दन्ताः पेहिरे । तं होवाच । अपक्षत
वा अस्य दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा वै पशोर्दन्ताः
पुनर्जायन्ते ऽथ स मेध्यो भवति दन्ता न्वस्य पुनर्जायन्तामथ त्वा
यजा इति । तथेति । तस्य ह दन्ताः पुनर्जज्ञिरे । तं होवाच ।
अजत वा अस्य पुनर्दन्ता यजस्व मानेनेति । स होवाच । यदा
वै छत्रियः संनाहं प्राप्नोत्यथ स मेध्यो भवति संनाहं नु प्राप्नोत्यथ
त्वा यजा इति । तथेति । स ह संनाहं प्राप । तं होवाच ।

प्रापद्वै मनाहं यजस्व मानेनेति । स तथेत्युक्त्वा पुत्रमामन्त्रयां चक्रे ।
ततायं वै मह्यं त्वामददादुन्त त्वयाहमिमं यज्ञा इति । स नेत्युक्त्वा
धनुरादायारण्यमुपातस्यौ । स संवत्सरमरण्ये चचार । अथ द्वैष्ठाकं
राजानं वरुणो जयाह । तस्य होदरं जज्ञे । तदु च रोहितः
शुश्राव । सो ऽरण्याद्भूममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण पर्ये-
त्योवाच । ॥१८॥

जाना आन्ताय श्रीरक्षीति रोहितः शुश्रुम ।

पापे निपदरो जन इन्द्र इचरतः सदा ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स द्वितीयं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्भूममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

आसो भग आसीनस्योर्ध्वस्तिष्ठति तिष्ठतः ।

ज्ञेते निपद्यमानस्य चराति चरतो भगः ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स द्वितीयं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्भूममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

कलिः शयागः पुरुषः संजिहानस्त दापरः ।

उत्थितस्येता भवति हतं संपद्यते चान् ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स चतुर्थं
संवत्सरमरण्ये चचार । सो ऽरण्याद्भूममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

पुण्यिहो चरतो ऽहो भृगुनागा फलेपदिः ।

गैरते [ऽस्य] सर्वे पाश्चात्तः असेष प्रपद्ये हताः ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स पञ्चमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽरण्याद्भाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

चरन्मै मधु बिन्दति चरन्पकमुदुम्बरम् ।

सूर्यस्य दग्धं अमणं यो न तद्भयते चरन् ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स पञ्चमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽरण्याद्भाममेयाय । तमिन्द्रः पुरुषरूपेण
पर्येत्योवाच ।

चरन्मै मधु बिन्दत्यपचिन्त्यन्यरूपकम् ।

उत्तिष्ठन्विन्दते अयं न निषत्किंचनावति ॥

चरैव रोहितेति चरैवेति वै मा ब्राह्मणो ऽवोचदिति । स सप्तमं
संवत्सरमरणे चचार । सो ऽजीगते सौख्यवसिष्ठविमशनायापरीतं
पुत्रं भवमाणमरणमुपेयाय ॥ १६ ॥

तस्य ह ययः पुत्रा आसुः शुनःपुच्छः शुनःशेषः शुनो-
लाङ्गूल इति । तं ज्ञेयाच । खये हन्ताहमेयामेकेनात्मानं निष्क्रीणा
अहं ते गर्वा ज्ञतं ददानीति । स ज्येष्ठं निगृह्णात उवाच । न
न्यिममिति । नो एवेममिति कनिष्ठं भाता । तौ मध्यमे संपादयौ
चक्रतुः शुनःशेषे । तस्य ह ज्ञतं दत्ता तमादाय सो ऽरण्याद्भाम-
मेयाय । पितरमेत्योवाच । तत हन्ताहमेनेनात्मानं निष्क्रीणा
इति । स तथेत्युक्ता वरुणं राजानमामन्त्रयौ चक्रे । अनेन त्वां
यजा इति । तथेति । श्रेयान्वै ब्राह्मणः चक्षिषादिति । तस्मा

स होवाच शुनःश्रेयः ।

अद्राक्षुस्त्वा शासहस्रं न यच्छूद्रेष्वलिप्तम् ।

गवां चौरिण शतानि त्वमलणीया मदङ्गिरः ॥ इति ।

तं होवाचाजोगर्तः सौयवसिः ।

तद्वै मा तात तपति पापं कर्म मया कृतम् ।

तदहं निह्रुवे तुभ्यं प्रतियन्तु शता गवाम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःश्रेयः ।

यः सहस्रपापकं पुण्यात्पुण्यादेनक्षतोऽपरम् ।

भापगाः शौद्राद्यायादभंधेयं तया कृतम् ॥ इति ।

अभंधेयमिति वा अशेषादिति च विद्यामिच उपपपाद् ॥ १४ ॥

भीम एव सौयवसिः शायेन विशिशासिषत् ।

अभ्याश्रितस्य पुत्रो भर्ममैवोपेहि पुत्रताम् ॥ इति ।

स होवाच शुनःश्रेयः ।

स वै यथा नो शपया राजपुत्र तथा वद ।

यथैवाङ्गिरसः सन्नुपेयां तव पुत्रताम् ॥ इति ।

तं होवाच विद्यामिचः ।

ओष्ठो मे त्वं पुत्राणां ह्यास्तव ओष्ठा प्रजा स्यात् ।

उपेया देवं मे दायं तेन वै त्वोपमन्वये ॥ इति ।

स होवाच शुनःश्रेयः ।

धंजानानेषु वै ब्रूयाः मे सौहार्दाय मे श्रियै ।

यथाहं भरतर्षभोपेयां तव पुत्रताम् ॥ इति ।

अथ च विद्यामिचः पुत्रानामन्वयां धके ॥ १५ ॥

मधुच्छन्दाः प्रष्टोतन ऋषभो रेणुरष्टकः ।

ये के च भानरः स्या अस्मै ज्यैष्ठ्याय तिष्ठध्वम् ॥ इति ।

तस्य वैकशतं पुत्रा आसुः । पञ्चाशदेव व्यायांसि मधुच्छन्दसः
पञ्चाशत्कनीयांसः । तद्ये व्यायांभो न ते कुशलं मेनिरे । ताननु-
व्याजहार । अन्तं वः प्रजा भवीत्येति । त एते । अन्धाः पुष्टाः
शबरा मूचीषा इति । उदसो वज्रदस्यो वैश्यामित्रा इत्युनां
भयिष्ठा इत्युदाहरन्ति । अथ ये मधुच्छन्दःप्रष्टतवः कनीयांसस्ते
कुशलं मेनिरे । स ह जगौ मधुच्छन्दाः ।

यं नः पिता संजानीते तस्मिंस्तिष्ठामहे वयम् ।

पुरस्तात्सर्वे कुर्महे त्वामप्यज्ञो वयं स्मसि ॥ इति ।

अथ ह विद्यामित्रः प्रतीतः पुत्रान्मुष्टाव ॥ २६ ॥

ते वै पुत्राः पशुमन्तः प्रजावन्तो भविष्यय ।

ये मानं मे ऽनुगृह्णन्तो वीरवन्तमकृतं मा ॥

पुरएवा वीरवन्तो देवरातेन गाधिनाः ।

सर्वे दाध्यास्तु पुत्रा एव वस्तुद्विवाचनः ॥

एव वः कुशिका वीरो देवरातस्तमन्वित ।

युष्मांश्च दायं शोपेतां विद्यां धामुत विद्यासि ॥

ते सम्यज्ञो वैश्यामित्राः सर्वे शक्तं शरातयः ।

देवराताय तस्थिरे ज्यैष्ठ्ये श्रेष्ठ्ये च गाधिनाः ॥

अधीयते देवरातो रिक्ययोरुभयोर्धृषिः ।

जङ्गूनां चाधितस्थिरे दैवे वेदे च गाधिनाः ॥

तदेतच्छौनःपेपभाख्यानं पराश्रतर्गाथमपरिमितम् । तद्भूतेताभि-

श्रीराम ।

प्रजापतिरकामयत । सर्वान्कामानाप्नुयां सर्वा व्यष्टीर्यन्मुवी-
येति ^१ । स एतं चिराच्च यज्ञकृतमपग्नदशमेधम् ^२ । तमाहरत् ^३ । तेना-
यजत ^४ तेनेष्टा सर्वान्कामानाप्नोत्सर्वा व्यष्टीर्यान्मुत ^५ । तथो एवै-
तद्यजमानो यदशमेधेन यजते सर्वान्कामानाप्नोति सर्वा व्यष्टी-
र्यन्मुते । ^६ । महर्षिर्भयो निर्वपति चतुरः पाषाणञ्जलीप्रसूतांश्च
। ^७ । द्वादशविधम् । ^८ । द्वादश वै मासाः संवत्सरः । ^९ । संवत्सर-
स्त्रैवाष्टौ । ^{१०} । अथास्मा अभ्यर्च्युर्निष्कं प्रतिमुञ्चति । ^{११} । साधमाहुतौ
हुतायां जघनेन गार्हपत्यसुदृहावातया सप्त संविशति । ^{१२} । अन्त-
रोऽहं असंवर्तमानः प्रधीत । ^{१३} । अग्नेन तपचेर्मं स्वस्तिमंवत्सरं सम-
अवामहा इति । ^{१४} । तं प्रातराहुतौ हुतायां ददाति । ^{१५} ।
अयामेधमष्टाकपालं पुरोक्षाद्यं निर्वपति । ^{१६} । अग्निर्देवानां
मुखं सुसृत एव तद्देवान्प्रीणाति । ^{१७} । अथ पूष्णे पयिकृते चरं
निर्वपति । ^{१८} । पूषा वै पथीनामधिपः । स्वस्थयनमेव तदस्याय
करोति । ^{१९} । सर्वरूपमशं जवेन संपन्नं संवत्सरायोत्सृजन्ति सर्व-
कामिनमन्यत्रात्रह्यर्चयाम् । ^{२०} । अतं राजपुत्राः कवचिनो राज्ञ्या
निपङ्क्तिणः सुतयामणीनां पुत्रा उपवीतिनः चक्षुःप्रदीदृणां पुत्रा
दण्डिनो ज्ञावर्तयन्तो ऽयं रचन्ति । ^{२१} । अथ सवित्रे प्रमवित्रे
सवित्र आसवित्रे सवित्रे सत्यप्रमवायेति संवत्सरं हवींषि । ^{२२} ।

सविता वै प्रसविता स म इमं यज्ञं प्रसुवा इति । १८^{२२} । सविता
 वा आसविता स म इमं यज्ञमासुवा इति । १९^{२३} । सविता वै सत्य-
 प्रसवः स म इमं यज्ञं सत्येन प्रसवेन प्रसुवा इति । २०^{२४} । य इमा
 विश्वा जातान्या देवो यातु सविता सुराजो विश्वानि देव सवितः
 स घां नो देवः सविता विश्वदेवं न प्रमिये । २१^{२५} । होता च पारि-
 सवमाचष्टे । २२^{२६} । अध्वर्यो इत्यामन्त्रितो होयि होतरिति सर्वं च
 प्रतिगृह्णोति । २३^{२७} । ओ होतस्तथा होतरित्याचक्षणे अनुगृह्णाति
 । २४^{२८} । अथाध्वर्युर्वीणागणगिनः संप्रेष्यति पुराणैरेनं पुण्यकञ्चौ
 राजभिः संगायतेति । २५^{२९} । ॥ १ ॥

मनुर्वैवस्वत इति प्रथमे । १ । तस्य मनुष्या विश्वस्त इमं आसत
 इति^२ गृहमेधिन उपदिशति । २ । अथोवेदो वेदः सो ऽयमिति
 सूक्तं निगदेत् । ३ । यमो वैवस्वत इति द्वितीये । ४ । तस्य पितरो
 विश्वस्त इमं आसत इति स्यविरानुपदिशति । ५ । यजुर्वेदो वेदः
 सो ऽयमिति याजुषमनुवाकं निगदेत् । ६ । वरुण आदित्य इति
 तृतीये । ७ । तस्य गन्धर्वा विश्वस्त इमं आसत इति यूयः शोभनासु-
 पदिशति । ८ । अथर्ववेदो वेदः सो ऽयमिति भेषजं निगदेत् । ९ ।
 सोमो वैष्णव इति चतुर्थे । १० । तस्याप्सरसो विश्वस्ता इमा आसत
 इति युवतीः शोभना उपदिशति । ११ । आद्विरसो वेदो वेदः
 सो ऽयमिति घोरं निगदेत् । १२ । अर्बुदः काद्रवेय इति पञ्चमे
 । १३ । तस्य सर्पा विश्वस्त इमं आसत इति सर्पान्मर्षवेदो वोप-
 दिशति । १४ । सर्पविद्या वेदः सो ऽयमिति सर्पविद्यां निगदेत्
 । १५ । कुबेरो वैश्वण इति षष्ठे । १६ । तस्य रक्षांसि विश्वस्तानी-

मान्यामत इति खेत्तगान्पापलेतो वोपदिशति । १८^{१८} । रचोविद्या
वेदः सो ऽयमिति रचोविद्यां निगदेत् । १९^{१९} । अक्षितो धान्यन
इति सप्तमे । २०^{२०} । तस्यासुरा विशस्त इम आमत इति कुषीदिन
उपदिशति । २१^{२१} । असुरविद्या वेदः सो ऽयमिति मायां कापि-
त्कुर्यात् । २२^{२२} । मत्स्यः भान्मद इत्यष्टमे । २३^{२३} । तस्योदकचरा विशस्त
इम आमत इति मत्स्यान्मत्स्यविदो वोपदिशति । २४^{२४} । इतिहाम-
वेदो वेदः सो ऽयमिति तिहाममाचक्षीत । २५^{२५} । ताच्छ्या वैपश्यत
इति नवमे । २६^{२६} । तस्य वयांसि विशस्तानीमान्यामत इति वयांसि
ब्रह्मचारिणो वोपदिशति । २७^{२७} । पुराणवेदो वेदः सो ऽयमिति
पुराणमाचक्षीत । २८^{२८} । धर्म इन्द्र इति दशमे । २९^{२९} । तस्य देवा
विशस्त इम आमत इति धूमो अग्निग्राहकाङ्गोचियानुपदिशति ।
३०^{३०} । सामवेदो वेदः सो ऽयमिति साम गायात् । ३१^{३१} । सर्वा-
न्वेदानाचष्टे । ३२^{३२} । सर्वाणि राज्यानि । ३३^{३३} । सर्वा विप्रः । ३४^{३४} ।
सर्वे वा अश्वमेधः । ३५^{३५} । सर्वेण सर्वमाश्वानौति । ३६^{३६} । तद्यत्पुनः-
पुनः परिस्रवते तस्मात्पारिस्रवम् । ३७^{३७} । ॥ २ ॥

एकविंशतिर्युपा एकविंशत्यरश्वयः । १ । अष्टौ बैत्वा दश खादिराः
। २ । पैतृद्रवा उपस्थावानौ । ३ । राज्ञुदालो अग्निवः । ४ । एक-
विंशतिरग्नौपोमीयाः । ५ । तेषां समानं चरणम् । ६ । गोतमस्य
चतुरन्तरस्तोमः सुत्यानां प्रथममक्षः । ७ । तेनेमं लोकमाप्नोति । ८ ।
एकविंशस्तोमं द्वितीयम् । ९ । एकविंशो वा एष य एष तपति ।
तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । १० । एतस्मादश्वो निस्तपः । ११ ।
तदेतदृचाभ्युदितम् ।

सुरादेशं वचसो निरतथेति । १२ ।

अथो गोमृगो ऽजस्रपरस्ते प्राजापत्याः । १३ । गौरो गवयः शरभ
उद्गो मायुः किंपुरुष इत्यनुस्तरणाः । १४ । पशवथैकविंशतिरेक-
विंशतिरेकविंशतये चातुर्मास्यदेवताभ्यः । १५ । एता वै सर्वा देवता
यच्चातुर्मास्यदेवताः । १६ । सर्वामामेव देवतानां प्रीत्यै । १७ । अलं-
कृतमश्वमास्तवमवघ्रापयन्ति । १८ । सुगयं न इत्येवमविंशति यज-
मानं वाचयेत् । १९ । अथेष्टं धूपं तिष्ठन्तं यदकन्द इत्येकादशभि-
रप्रणवाभिः । २० । समिद्धो अश्वजित्यामियः । २१ । अभिगो इ-
दिति परिशिष्य मा नो मित्र इति सूक्तम् । २२ । उत्तमे सोमं र-
त्याप्रणुवन् । २३ । चतुर्विंशदिति पुरस्तादद्वीषाम् । २४ । अथा-
न्यायोपस्तुणन्ति वाचो ऽधीवासं धिरण्यमिति । २५ । तदेत-
दृचाभ्युदितम् ।

यदस्याथ वास उपस्तुण्यधीवासं चा धिरण्यान्यस्मा इति । २६ ।
अथायं मेथ्यमास्तमन्ते । २७ । पर्यङ्गाम्बह्नारण्यान् । २८ । पूष्णो
ललाटे । २९ । तदेतदृचाभ्युदितम् ।

अथा पूष्णः प्रथमो भाग एतीति । ३० ।

ऐन्द्रापोष्णः श्वासो नाभ्याम् । ३१ । तदेतदृचाभ्युदितम् ।

ऐन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पाथ इति । ३२ ।

संज्ञप्राय मरिषीमुपनिपातयन्ति । ३३ । तावधीवासेन संप्रोर्णवते
। ३४ । तौ यजमानो ऽभिसेष्यति । ३५ ।

उत्सृज्योरव गुदं धेष्टवामश्मश्रिमा भु ।

यः स्त्रीणां जीवभोजनः ॥ इति । ३६ ।

तं न कश्चन प्रत्यभिमेधति । २७ । ॥ ६ ॥

माता च ते पिता च ते इये वचस्य प्रीलतः ।

य निलासीति ते पिता गमे मुष्टिमतंययत् ॥

इत्येनां हेताभिमेधति । २८ ।

ऊर्ध्वसेनासुच्छयताद्विरौ भारं हरन्निव ।

अथास्ये मध्यमेजति शीते वाते पुनश्चिव ॥

इति ब्रह्मा वावाताम् । २९ । यदस्मा अंजमेधा इत्युद्गाता परिहृताम् । ३० ।

यद्वरिणो यवमत्ति न पुष्टं बड मन्यते ।

यूद्धा यदर्यजारा न पोषाथ धनायति ॥

इत्यध्वर्युः पालागलौम् । ३१ । अथपात्तानां समानजातीयाः शतंशत-
मनुचर्यन्ताः प्रत्यभिमेधन्ति । ३२ ।

पिपस्यत इव ते मनो हेतर्मा त्वं वदो बड ।

ऊर्ध्वमेनं । यद्देवासे लालामगुं । शूद्रो यदर्यजायाः पतिरिति
प्रत्यभिमेधने विकारः । ३३ । यदसि ब्रह्मवचम् । ३४ । हेताध्वर्युं
पृच्छति । द्वितीयया प्रत्याह । तृतीयया पृच्छति । चतुर्थ्या
प्रत्याह । ३५ । ॥ ७ ॥

किं स्विद्वर्यसमं ज्योतिः किं समुद्रसमं सरः ।

कः स्विद्वर्यसमं वर्षीयाम्गोषु माचा न विद्यते ॥ ३६ ।

ब्रह्म सूर्यसमं ज्योतिर्द्यौः समुद्रसमं सरः ।

इन्द्रः पृथिवी वर्षीयाम्गोषु माचा न विद्यते ॥ ३७ ।

कः सिदेकाकी चरति क उ स्विज्जायते पुनः ।

किं सिद्धिमस्य भेषजं किं सिद्धावपनं महत् ॥ ३८ ॥

सूर्यं एकाकी चरति चन्द्रमा जायते पुनः ।

अग्निर्हिमस्य भेषजं भूमिरावपनं महत् ॥ ४ ॥ इति । १ ।

ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया प्रत्याह । द्वितीयया पृच्छति ।
चतुर्थ्या प्रत्याह । १ । ॥ ५ ॥

पृच्छामि त्वा वितथे देवसंख यदि त्वमव मनसा जगन्त्य ।

केषु विष्णुस्त्रिषु पदेष्विष्टः केषु विश्वं भुवनमा विवेश ॥ १ ॥

अपि तेषु त्रिषु पदेष्वस्मि येषु विश्वं भुवनमा विवेश ।

सद्यः पर्येमि पृथिवीमुत द्यामेकेनाङ्गेन दिवो अस्य पृष्ठम् ॥ २ ॥

केचनन्तः पुरुष आ विवेश कान्यन्तः पुरुषे अर्पितानि ।

एतद्ब्रह्मनुप बह्वहमसि त्वा किं स्त्रिष्वः प्रतिवोचास्यञ्च ॥ ३ ॥

पञ्चसन्तः पुरुष आ विवेश तान्यन्तः पुरुषे अर्पितानि ।

एतत्त्वाच प्रति मन्वानो अस्मि न मायया भवस्युत्तरो मत् ॥ ४ ॥ इति । १ ।

पृच्छामि त्वा परमन्तं पृथिव्या इति यजमानं पृच्छति । १ । उत्त-
रया प्रत्याह । १ । ॥ ५ ॥

सुभ्यः स्वयंभ्यः प्रथममन्तर्महत्पर्यवे ।

दधे ह गर्भमृत्विथं यतो जातः प्रजापतिः ॥

इति महिषः पुरोनुवाक्या । १ । हेता यत्प्रजापतिमिति प्रियः । १ ।

प्रजापते न त्वदिति याज्या । २ । प्राजापत्यस्य वपया चरित्वा तद-

न्वन्या वपा जुहुयुरिति हेक आहुः । प्रजापतिं वा अन्वन्या देव-

तास्तदेना यथायथं प्रीणातीति । ४ । ऐन्द्राग्रस्य वा । ५ । वैश्व-

देवस्य वा । ६ । किमुत त्वरेरन्निति ह आह्वेन्द्रेतः श्रौतकः । ७ ।

नाना मानादेवताभिः प्रचरेयुः । ८ । सहस्रह समानदेवताभि-

रथ्यवस्थाभिः । ८। नाना व्यवस्थाभिः । १०। तदेना यथायथं
प्रीणातीति । ११। उत्तरस्य महिनी थाज्यापुरोनुवाक्ये विपर्य-
स्येत् । १२। उमे ऐकादिकं च पाङ्क्तं चाव्ये संशयेत् । १३। य
ऐकादिके च पाङ्क्ते चाव्ये कामस्तथोरुभयोराष्टौ । १४। उमावे-
कादिकं च वार्धनं च प्रउगौ संप्रवयेत् । १५। य ऐकादिके च
वार्धने च प्रउगे कामस्तथोरुभयोराष्टौ । १६। ॥ ७ ॥

महानाज्यः षष्ठं भवन्ति । १। सर्वं वै तद्यस्यनाज्यः । २।
सर्वमयमेधः । ३। सर्वेण सर्वमाप्रवानीति । ४। यानि पाञ्चमाङ्गि-
कानि निष्केवल्यमरुततीययोः सूक्तानि तानि पूर्वाणि शस्त्रैकादि-
कयोर्निविदौ दधाति । ५। प्रतिष्ठा वा एकादः । ६। प्रतिष्ठित्या
एव । ७। सहस्रं वा मध्यन्दिने । ८। छन्दस्य्छन्दसश्चत्वारिंशत्
चत्वारिंशत् महत्त्वतीये । ९। ते द्वे अग्नीतिशते । १०। सप्तविंश-
तिशतानि निष्केवल्ये । ११। तत्सहस्रम् । १२। सर्वं वै तद्यसहस्रम्
। १३। सर्वमयमेधः । १४। सर्वेण सर्वमाप्रवानीति । १५। यानि
पाञ्चमाङ्गिकानि वैश्वदेवाग्निमारुतयोः सूक्तानि तानि पूर्वाणि शस्त्रै-
कादिकेषु निविदौ दधाति । १६। प्रतिष्ठा वा एकादः । १७।
प्रतिष्ठित्या एव । १८। उक्तयं संतिष्ठते । १९। तेनान्नरिचलोक-
माप्नोति । २०। सर्वस्रोतो अतिराच उत्तममाद्यः । २१। सर्वं वै
सर्वस्रोतो अतिराचः । २२। सर्वमयमेधः । २३। सर्वेण सर्वमाप्र-
वानीति । २४। तेनामुं लोकमाप्नोति । २५। द्वितीयादाभिप्रविका-
च्छस्त्रम् । २६। एतेन हेन्त्रेणः औनको जनमेजयं पारित्तितं
याजयां चकार । २७। तदुत्तेपापि यज्ञमाथा गौयते । २८। ॥ ८ ॥

आमन्दीवति धान्यादं रुक्मिणं हरितस्रजम् ।

अवभादयं सारङ्गं देवेभ्यो जनमेजयः ॥ इति । १ ।

एते एव पूर्वे अहनी । व्योतिरतिराचस्तेनोपसेनम् । १. गौस्तेन
भीमसेनम् । २. आयुस्तेन युतसेनम् । ३. सर्वे पारिक्षितीयाः
। ५. तदुतैषापि यज्ञगाथा गीयते । ६ ।

पारिक्षिता यजमाना अश्वमेधैः परोवरम् ।

अजङ्गः पापकं कर्म पुण्याः पुण्येन कर्मणा ॥ इति । ७ ।

अभिजिस्तेन ह ऋषभो याज्ञतुर ईजे । ८. तदुतैषापि यज्ञगाथा
गीयते । ८ ।

ऋषभे ऽग्नेन यजति पुरा याज्ञतुरे नृपे ।

अमाद्यदिन्द्रः सोमेन ब्राह्मणायेषितैर्धनैः ॥ इति । १० ।

विश्वजिस्तेन ह पर आहार ईजे वैदेहः । ११. तदुतैषापि यज्ञ-
गाथा गीयते । १२ ।

आहारस्य परम्णादो ऽर्थं मेध्यमवधत् ।

हिरण्यनाभः कौमल्यो दिशः पूर्णा अमंहत ॥ इति । १३ ।

महाव्रतं मतिराचस्तेन ह मरुत्त आविहित ईजे । १४. तदुतैषापि
यज्ञगाथा गीयते । १५ ।

मरुतः परिवेष्टारो मरुत्तस्यावसन्त्यहे ।

आविहितस्याग्निः क्षता विश्वे देवाः सभासदः ॥ इति । १६ ।

ततो हास्य तद्देवताः सभासदो यभृवुः । १७. प्राची दिग्घोतः
। १८. दक्षिणा मङ्गलः । १९. प्रतीचध्वर्योः । २०. उदीचुद्रातः
। २१. यदन्यद्भूमेः पुरुषेभ्यस्त्राह्मणानां स्वम् । २२. अथैव होच-

काणाम् । २२ । मध्ये ॥ यजेत । २३ । पञ्चपशुर्विशाखयूपः । २४ ।
 संवत्सरमृतुपञ्चकः । २५ । यलाग्रेया वसन्ते । २६ । ऐन्द्रा वीमे । २७ ।
 मारुताः, पाजंन्या वा वर्णासु । २८ । मैत्रावरुणाः शरदि । २९ ।
 मारुतपथा हेमन्ते । ३० । ऐन्द्रावैष्णवाः शिशिरे । ३१ । ॥ ८ ॥

प्रजापतिरयमेधेनेष्टा पुरुषमेधमपगन्तु । तस्य यदनाप्तमय-
 मेधेनाप्तत्सर्वं पुरुषमेधेनाप्तोत् । तयो एवैतद्यजमानो यन्पुरुष-
 मेधेन यजते यदस्यानाप्तमयमेधेन भवति तत्सर्वं पुरुषमेधेनाप्तोति
 । १ । सर्वमायमेधिकम् । २ । उपजनश्च । ३ । अथाप्ये कामाय
 दावे पयिकृत इति हवींषि । ४ । अग्निर्वै कामो देवानामोश्वरः
 । ५ । सर्वेषामेव देवानां प्रीत्यै । ६ । अग्निर्वै दाता च एवास्मै यज्ञं
 ददाति । ७ । अग्निर्वै पयिकृत एवैनं पुनर्यज्ञपथमपिपाथयति
 । ८ । ब्राह्मणे कृषियं वा सहस्रेण यतायेनावकीय संवत्सरायो-
 त्तुजन्ति^{१०} सर्वकामिनमन्यथा ब्रह्मचर्यम् । ९ । तथा पैवानुरक्षन्ति
 । १० । अद्यानुमतये पथ्यावै स्त्रस्तये ऽदितय इति संवत्सरं हवींषि
 । ११ । सावित्रैर्विपर्यामम् । १२ । पारिभ्रवीथैर्नाराशंसानि । १३ । अनु-
 मत्यानुमतो ऽनेन यज्ञेन यजा इति । १४ । वाग्वै पथ्या स्त्रस्तिः
 स्त्रस्त्ययनमेव तयज्ञे यजमानाय करोति । १५ । इयं वा अदितिः
 प्रतिष्ठा वा अदितिरस्यामेवैनं तददीनायामन्ततः प्रतिष्ठाप-
 यन्ति । १६ । ॥ १० ॥

श्रौतःशेषं प्रथमम् । १ । यथा शुनःशेष आजीगर्तिर्यूपे नि-
 युक्तो सुसुचे । २ । प्रथमे च सुक्ते निगदेत् । ३ । काचीवतं द्विती-
 यम् । ४ । यथा कचीवानौघ्रिजः स्वनये भावयथे सनिं समान । ५ ।

उत्तमे च सुक्ते निगदेत् । ६ । श्वावायं द्वितीयम् । ७ । यथा
 श्वावाय्य आर्चनानसो वैददयो सनिं ससान । ८ । के छ नर इति
 च सुक्तम् । ९ । भारद्वाजं चतुर्थम् । १० । यथा भरद्वाजो हवी-
 तस्मिन् प्रसोक्ते च सार्धये सनिं ससान । ११ । अधि ह्युः प्रसोक्त
 इति चतस्रः । १२ । वासिष्ठं पञ्चमम् । १३ । यथा वसिष्ठः सुदासः
 वैजवनस्य पुरोहितो बभूव । १४ । द्वे जगुरिति च सुक्तम् । १५ ।
 मैधानियं षष्ठम् । १६ । यथासङ्गः शायोगिः स्त्री सती पुमान्ब-
 भूव । १७ । सुहिस्तुहीति च सुक्तम् । १८ । वास्यं सप्तमम् । १९ ।
 यथा वसः काणस्तिरिन्दिरे पारश्वयये सनिं ससान । २० । शत-
 मष्टं तिरिन्दिर इति च सुक्तम् । २१ । वाग्मष्टमम् । २२ । यथा
 वयो ऽव्यः पृथुश्ववि कानीते सनिं ससान । २३ । आ स एतु
 य ईवदेति च सुक्तम् । २४ । प्रास्त्वत्वं नवमम् । २५ । यथा
 प्रस्त्वत्वं पृथगे मेधे मातरिश्वनि सनिं ससान । २६ । भूरीदिन्द्र-
 स्तेति च सुक्ते । २७ । नाभानेदिष्ठं दशमम् । २८ । यथा नाभा-
 नेदिष्ठो मानवो ऽद्विरः सुमनिं ससान । २९ । ये यज्ञेनेति ॥
 सुक्तम् । ३० । नाराशंसानि भवन्ति । ३१ । पुरुषो वै नाराशंसः
 । ३२ । तदेनं स्वेन रूपेण समर्धयति । ३३ । ॥ ११ ॥

पञ्चविंशतिर्यूपाः । १ । पञ्चविंशत्यखयः । २ । दश विल्वा द्वादश
 खादिराः । ३ । पैतृद्रवा उपस्थावानौ । ४ । राज्जुदालो वा सारलो
 ऽग्निष्ठः । ५ । पञ्चविंशतिरग्नीषोमीयाः । ६ । तेषां समानं चरणम्
 । ७ । आयमेधिकानां सुत्यानां प्रथमे चोत्तमं ॥ ८ । पञ्चविं-
 शस्तोमं द्वितीयम् । ९ । पञ्चविंशो वै पुरुषः । १० । तदेनं स्वेन

रूपेण समर्धयति । ११ । पुरुषो गोमृगो ऽजस्तृपरस्ते प्राजापत्याः । १२ । गौरो गवयः शरभ उध्रो मायुः किंपुरुष इत्यनुस्तरणाः । १३ । पञ्चवक्ष पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतिः पञ्चविंशतये चातुर्मास्य-
 देवताभ्यः । १४ । एता वै सर्वा देवता यच्चातुर्मास्यदेवताः । १५ ।
 सर्वाणामेव देवतानां प्रीत्यै । १६ । अलंकृतं पुरुषमास्तुवनवज्राण्यो-
 दीरतामवर इत्येकादशभिरप्रणवाभिः । १७ । अग्निर्हव्युरित्यापियः । १८ ।
 मैनमग्र इत्यग्निगौ तथैव । १९ । अथ पुरुषायोपस्तृणन्ति
 कौशं तार्यमास्तुवमांशवमिति । २० । संज्ञप्तं यामेन सान्नोद्गातो-
 पतिष्ठते । २१ । ॥ १२ ॥

पुरुषेण नारायणेन होता । १ । अथ ह्येनमृत्विज उपतिष्ठन्ते
 परैर्यैर्वसमिति दाभ्यांदाभ्यां होता ब्रह्मोद्गाताध्वर्युः । २ । अथ
 यजमानं भिषज्वन्ति । ३ । उग देवा अवक्षितं मुद्यामि त्वा श्विषा-
 जीवनाय कमशीर्भ्यां ते नासिकाभ्यां वात आ वातु भेषजमित्यनु-
 पूर्वं सुक्तेः । ४ । प्र तार्यायुरिति नैर्ह्यतीनामेकैकया । ५ । तिसृभि-
 स्तिसृभिः श्रंतातीयानाम् । ६ । संज्ञप्ताय महिषीमुपनिपातयन्ति
 । ७ । तावधीवासेन संप्रोर्णुवते । ८ । तौ तथैव यजमानो ऽभिमे-
 यति । ९ । परिषक्ता अप्रपाणा यो ऽनाक्रावो ॥ चेष्टे यस्तु
 रोमशमित्यभिमेथिन्यः । १० । उत्तराभिरुत्तराभिः प्रत्यभिमेयन्ति
 । ११ । पूर्वयाध्वर्युः । १२ । उदीर्ष्य नार्युदीर्ष्यातः पतिवत्युदीर्ष्यातो
 विश्वावसो ऽग्न्यतीत्युत्थापिन्यः । १३ । मनो न्वसुनीते यत्ते यमं
 यथा युगमिति द्वैरनुमन्त्रयते । १४ । ब्रह्मानुवाचयति । १५ ।
 सदसि ब्रह्मवक्षन् । १६ । गावो यजमिति होताध्वर्युं प्रच्छति । १७ । द्विती-

यथा प्रत्याह^{१८} । द्वितीयया पृच्छति^{१९} । चतुर्थ्या प्रत्याह ।^{२०} । द्वे
 सुती अट्टण्वं पितृणामिति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया
 प्रत्याह^{२१} । एकान्तरया पृच्छति^{२२} । उत्तरया प्रत्याह ।^{२३} ॥ १३ ॥

आयसेधिकमाज्यात् । १ । उभे ऐकाहिकं च माहाप्रतिकं
 चाज्ये संशयेत् । २ । य ऐकाहिके च माहाप्रतिके चाज्ये
 कामस्तयोर्हमयोराष्टौ । ३ । उभावैकाहिकं च माहाप्रतिकं च प्रउगौ
 संप्रवयेत् । ४ । य ऐकाहिके च माहाप्रतिके च प्रउगे कामस्तयो-
 र्हमयोराष्टौ । ५ । महाप्रतान्मथ्यन्दिनः । ६ । राजर्न पृष्ठं भवति
 । ७ । एतद्वै पुरुषविधं साम यद्राजन्म । तदेनं स्वेन साक्षा सम-
 र्धयति । ८ । अनुषरप्रभृति षष्ठास्तृतीयसवगम् । ९ । नारायणं वै
 षष्ठमहः । १० । पुरुषो वै नारायणः । ११ । तदेनं स्वेन रूपेण
 समर्धयति । १२ । महादिवाकीर्त्यमग्निष्टोमसाम भवति । १३ । एतद्वै
 पुरुषविधं साम यन्महादिवाकीर्त्यम् । तदेनं स्वेन साक्षा समर्धयति
 । १४ । षोडशग्रन्तं संतिष्ठते । १५ । षोडशकलो वै पुरुषः । तदेनं
 स्वेन रूपेण समर्धयति । १६ । पृष्ठस्य षष्ठमं चतुर्थमहः । १७ ।
 षष्ठपुरुषं च दीयते । १८ । दशपञ्चविंशत्ययूपः । १९ । द्वादश-
 द्वादशतुपश्वः । २० । ॥ १४ ॥

ब्रह्म स्वयंभु तपो ऽतप्यत । तत्तपस्तप्तेव । न-वै तपस्या-
 नन्त्यमस्ति हन्त सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं जुह्वानीति । तत्सर्वेषु भूते-
 श्वात्मानं ऊत्वा सर्वाणि भूतानि सर्वमेधे जुह्वा चकार । ततो
 वै तत्सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठं स्वाराज्यमाधिपत्यं पर्यन्त । तयो एवै-
 तद्यजमानो यत्सर्वमेधेन यजते सर्वेषु भूतेष्व्वात्मानं ऊत्वा सर्वाणि

भृतानि सर्वमेधे जुष्टां करोति ।^५ ततो वै स सर्वेषां भृतानां
 श्रेष्ठं स्माराव्यमाधिपत्यं पथति ।^६ पौरुषमेधिकं पुरस्तात्कर्म
 ।^७ अग्निद्युदिन्द्रशङ्खदेवस्तसूर्यस्त्यक्षमालभन्ते ।^८ पौरुषमेधिकं
 पञ्चममहः ।^९ तत्र पुरुषमालभन्ते ।^{१०} वाजपेयः षष्ठम् ।^{११}
 आपोऽर्थामः सप्तमम् ।^{१२} तत्र सर्वान्योधानालभन्ते ये के च प्राणिनः
 ।^{१३} वपा वपावतां जुहुति ।^{१४} सप्तो ऽवपाकानाम् ।^{१५}
 संमयमेधधिवनस्पतीनां प्रकिरन्ति ।^{१६} त्रिणवन्वस्त्रिंशे अष्टम-
 नवमे अहनी ।^{१७} विंशजिह्वस्त्रिंशोमः सर्वष्टोऽतिरात्र उत्तम-
 महः ।^{१८} सर्वे वै विंशजिह्वस्त्रिंशोमः सर्वष्टोऽतिरात्रः ।^{१९}
 सर्वे सर्वमेधः ।^{२०} सर्वेण सर्वमाप्नुवानीति ।^{२१} विंशतिपशुर्वि-
 शाखयूपः ।^{२२} चतुर्विंशतिश्चतुर्विंशतिर्चतुःपशवः ।^{२३} अत्र सर्व-
 मेधः संतिष्ठते ।^{२४} सवभूमि च दीयते ।^{२५} ॥ १५ ॥

गार्हपत्ये ऽध्वारणिमनुष्ठव्य । आहवनीय उत्तरारणिम् ।^१ आत्म-
 न्यग्नीसमारोप्य ।^२ अरणं प्रजजेत् *) ।^३ विद्यकर्मा ह भौवने
 ऽन्तर्जिजे ।^४ तं ह भूमिहवाच^५

॥ मा मर्त्यः कथन दातुमर्हति विश्वकर्मन्भौवन मां दिदासिथ ।

उप मङ्क्ष्ये ऽहं सल्लिख्य मध्ये मृष्विव ते संगरः कण्ठपाय ॥

इति ।^७ तां कश्यप उज्जहार ।^८ ॥ १६ ॥

वाजपेये ब्रह्मौदुम्बरं रथचक्रमारोहति^१ तान्मस्याहं सवितुः सवे
 सत्यसवस्य बृहस्पतेरुत्तमं तान्कं रोहेयमिति ।^२ इन्द्रस्येति सविये

यथा प्रत्याह^{१८} द्वितीयया पृच्छति^{१९} चतुर्थ्या प्रत्याह^{२०} । द्वि-
 सुती अष्टमं पितृणामिति ब्रह्मोद्गातारं पृच्छति । द्वितीयया
 प्रत्याह^{२१} एकान्तरया पृच्छति^{२२} उत्तरया प्रत्याह^{२३} ॥ १३ ॥

आयसेधिकमाज्यात् । १ । उभे ऐकाहिकं च माहाप्रतिकं
 चाज्ये संशंसेत् । २ । य ऐकाहिके च माहाप्रतिके चाज्ये
 कामस्तयोर्भयोराष्टौ । ३ । उभावैकाहिकं च माहाप्रतिकं च प्रउगौ
 संप्रवचेत् । ४ । य ऐकाहिके च माहाप्रतिके च प्रउगे कामस्तयो-
 र्भयोराष्टौ । ५ । महाप्रतान्मध्यन्दिनः । ६ । राजनं पृष्ठं भवति
 । ७ । एतद्वै पुरुषविधं साम यद्राजनम् । तदेनं स्वेन साक्षा सम-
 र्धयति । ८ । अनुपरमभति षष्ठान्तृतीयसवनम् । ९ । नाराग्रं वै
 षष्ठमहः । १० । पुरुषो वै नाराग्रसः । ११ । तदेनं स्वेन रूपेण
 समर्धयति । १२ । महादिवाकीर्त्यमग्निष्टोममाम भवति । १३ । एतद्वै
 पुरुषविधं साम यन्महादिवाकीर्त्यम् । तदेनं स्वेन साक्षा समर्धयति
 । १४ । योऽलश्रक्तं संतिष्ठते । १५ । योऽलश्रक्तो वै पुरुषः । तदेनं
 स्वेन रूपेण समर्धयति । १६ । पृष्ठस्य पश्चमं चतुर्थमहः । १७ ।
 षष्ठपुरुषं च दीयते । १८ । दशपशुर्विंशश्वयूपः । १९ । द्वादश-
 द्वादशतुं पशवः । २० । ॥ १४ ॥

ब्रह्म स्वयंभु तपो ज्ञप्यत । तत्तपस्तप्तेवत । न वै तपस्या-
 नन्त्यमस्ति हन्त सर्वेषु भूतेष्वत्मानं जुहवागीति । तत्सर्वेषु भूते-
 श्चात्मानं ऊत्वा सर्वाणि भूतानि सर्वमेधे जुहवां चकार । ततो
 वै तत्सर्वेषां भूतानां श्रेष्ठं साराज्यमाधिपत्यं पर्यत् । तयो एवै-
 तद्यजमानो यत्सर्वमेधेन यजते सर्वेषु भूतेष्वत्मानं ऊत्वा सर्वाणि

भूतानि सर्वमेधे जुह्वां करोति ।^१ ततो वै स सर्वेषां भूतानां
 श्रेष्ठं स्याराव्यमाधिपत्यं पर्येति ।^२ पौरुषमेधिकं पुरस्तात्कर्त्तुं
 ।^३ अग्निद्युद्भिस्तुदैवदेवस्तुसूर्यस्तुत्यश्वमालभन्ते ।^४ पौरुषमेधिकं
 पञ्चममहः ।^५ तत्र सुरुषमालभन्ते ।^६ वाजपेयः षष्ठम् ।^७
 आग्नेरर्धामः सप्तमम् ।^८ तत्र सर्वान्नेधानालभन्ते ये वै च प्राणिनः
 ।^९ वषा वषावतां जुहुति ।^{१०} त्वचो ऽवपाकानाम् ।^{११}
 संवक्ष्मोपधिवनस्पतीनां प्रकिरन्ति ।^{१२} जिणवचयस्तिग्ने अष्टम-
 नवमे अहनी ।^{१३} विश्वजित्सर्वसोमः सर्वष्टो ऽतिराच उत्तम-
 मणः ।^{१४} सर्वं वै विश्वजित्सर्वसोमः सर्वष्टो ऽतिराचः ।^{१५}
 सर्वं सर्वमेधः ।^{१६} सर्वेण सर्वमाप्रदानीति ।^{१७} विंशतिपशुर्वि-
 श्वश्रूयः ।^{१८} चतुर्विंशतिस्तुविंशतिर्चतुपशवः ।^{१९} अथ सर्व-
 मेधः संतिष्ठते ।^{२०} सहभूमि च दीयते ।^{२१} ॥ १५ ॥

गार्हपत्ये ऽध्वरारिमतुप्रदत्तः^१ आहवनीय उत्तरारणिम्^२ आत्म-
 न्यग्रीममारोप्य^३ अरण्यं प्रवजेत्^४ ।^५ विसर्कमां च भौवने
 ऽन्तत ईजे ।^६ तं ह भूमिर्वाच^७

न सा मर्त्यः कथ्यन् दातुमर्हति विश्वकर्मभौवन सां दिदासिध ।
 उप मङ्ग्ये ऽहं सलिलस्य मध्ये मृषैव ते संग्रहः काशपाय ॥
 इति ।^१ तां कश्यप उज्जहार ।^२ ॥ १६ ॥

वाजपेये ब्रह्मौदुम्बरं रथचक्रमारोदति^१ वाजस्थार्हं सवितुः सवे
 सत्यसवस्य इहस्यतेरुत्तमं त्वाकं रोद्देयमिति ।^२ इन्द्रस्येति चित्रिणे

यजमाने । ३ । मरुतामिति वैश्वे । ४ । तस्मिन्नुपनिष्ठाविद्धे रथचक्रे ।
ऽसंप्रेषितस्त्रिः साम गायति । ५ । अपि वा जपेत्तिः । ६ ।

आविर्मर्या आ वाजं वाजिनो अग्रम् ।

देवस्य सवितुः सवे स्वर्गो अर्वन्तो जयत ॥

इति च । ७ । तेनैव मन्त्रेण प्रत्यवरोहति । ८ । अरुहमिति प्रत्यवरोहणे
विकारः । ९ । हिरण्मयेन पात्रेण मधुग्रहस्य प्राणभवं भक्षयित्वा प-
यच्छते पात्रम् । १० । दिवमयं यजमानो रोहति स्वर्गमयं यजमानो
रोहतीति वा । ११ । यूपं रोहन्तमूपमुदैरप्यन्ति । १२ । ॥ १७ ।

राजसूये ऽभिषिक्तो यजमानो ब्रह्मास्त्रिति पञ्चकृत्वो ब्रह्माण-
मामन्त्रयते । १ । त्वं ब्रह्मासीत्येवं सर्वं प्रतिशृणोति । २ । सवि-
तामि सत्यप्रसव इति प्रथमे । ३ । इन्द्रो ऽमि विद्यौजा इति
द्वितीये । ४ । वरुणो ऽमि धर्मपतिरिति तृतीये । ५ । रुद्रो ऽमि
सुशेव इति चतुर्थे । ६ । त्वं ब्रह्मासीत्येव पञ्चमे । ७ । मनसास्मै
हिरण्मयौ प्रवृत्तौ ददाति । ८ । तौ मनसा प्रतिशृण्वन्ति । ९ ।
अयमेध अन्विजो रश्मना धारयन्तो ऽयं हृदयोः संस्रन्दिनोः क्षाप-
यन्ति । १० । अनेनायमग्रेण मेधेन राज्ञेष्ट्वा विजयतामब्रह्मपुञ्जि-
ताया इति । ११ । यदि सैनं यजमानेन पृष्ठे ऽभिमर्षयेयुरहं च
त्वं चेति जपेत् । १२ । संस्थिते मध्यमे ऽह्न्याहवनौयमभितो दिक्षु
प्रासादान्विमन्वन्ति । १३ । तानुपरिष्ठात्सन्निधाधेः प्राकारैः परि-
प्लन्ति । १४ । सर्वेषाधिष्ठन्विजो राज्ञीं जुहुति । १५ । प्रातरनु-
वाकवेलायां प्रत्यवरोहन्ति । १६ । परिकर्मिण आरोहन्ति । ते
जुहुत्योदयान् । १७ । अथाचेयं सहस्रेणावकीय यः शुक्लः पिङ्गाचं

वलिनस्तिलकावलो विक्रिधः खण्डो बण्डः खलतिस्तुमादाय नदीं
यन्ति । १८ । अथैनमुदके ऽभिप्रगाञ्च यदास्योदकं मुखमास-
न्देतायास्मा अध्वर्युर्मूर्धन्ययतेदनिं जुहोति भूणक्षत्यायै स्वाहेति
। १९ । अथ तं निःपेधन्ति । २० । निःपिड्ढपाशानो ऽपशमा
भवन्तीति । २१ । ॥ १८ ॥

अथात एकोत्तरा अहीनाः । १ । यदेकविधं तदेकरात्रेण-
प्नोति । २ । ॥ १९ ॥

अथ यद्विविधं तद्विरात्रेण । १ । हे वा अहोरात्रे हे द्यावा-
पृथिवी हे इमे प्रतिष्ठे । तद्यत्किं च द्विविधमधिदैवतमध्यात्मं
तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अथको ऽहःसंपातो दशरात्रमधिकुर्वीत
। ३ । आदितो ऽवच्छेदः । ४ । अथ्यस्यातिरात्रभावः । ५ । अथहं
दक्षिण । ६ । अदीक्षिता दीक्षितं याजयन्ति । ७ । मासापवर्गा
अहीनाः । ८ । सुव्यप्रतिज्ञाये दीवा विषधंयेयुः । ९ । नासंवत्सर-
दीक्षिताय महाप्रतं शंसिन् । १० । नासंवत्सरभृतोद्याय । ११ । नित्य-
माग्निष्टोमिकं प्रथममहः स्वादिति हैक आहुः । १२ । मुख्यो वा
एष यज्ञकतुर्थदग्निष्टोमः । १३ । यज्ञमुखस्थानवरार्थं । १४ । संपातो
तु निविह्नुते । १५ । तर्त मे यज्ञेन वर्धतेत्यार्वजानयेदमीये द्विती-
यस्य । १६ । विरात्रे च । १७ । अभिजिदिश्रजितौ ^{१८} चतुर्विंश-
महाप्रते ^{१९} गोश्रायुषी वा । २० । यद्विविधं तद्विरात्रेणप्नोति
। २१ । ॥ २० ॥

अथ यत्त्रिविधं तत्त्रिरात्रेण । १ । त्रयो वा इमे लोकास्त्रीणि
ज्योतींषि त्रिषवणो यज्ञः । तद्यत्किं च त्रिविधमधिदैवतमध्यात्मं

तत्सर्वमेनेनाप्नोति । १। चित्प्रभृतयस्तथा स्तोमाः प्रथमस्तोमः । २। पञ्चदशप्रभृतयो द्वितीयस्य । ३। षोडशं त्रयोदशं त्रयोदशं । ४। एकविंशप्रभृतयस्तृतीयस्य । ५। अग्निष्टोमः प्रथममहः । ७। अक्षयं द्वितीयम् । ८। अतिरात्रस्तृतीयम् । ९। रथन्तरं पृष्ठं प्रथमस्य । १०। वामदेयं द्वितीयस्य । ११। दृष्टतृतीयस्य । १२। अयं वै लोको रथन्तरम् । १३। अन्तरिक्षलोको वामदेयम् । १४। अहो लोको दृष्ट । १५। एतेषामेव लोकानामाहूयै । १६। समूहोदायानि । १७। मध्यमाह्नोदोमावैष्टुभः प्रउगो द्वितीयस्तोमः । १८। अयमेति मरुत्वतीयम् । १९। यद्वितीयस्तोमो मरुत्वतीयस्तत्तृतीये ऽहनि करोति । २०। मदिमौक्तोकान्मभोगिषः करोति मस्ताह्नीमे स्तोका अग्न्योऽन्यमभिभुञ्जन्तीति । २१। अहनी वा विपर्यस्येत् । २२। कस्तमिन्द्रेति सामप्रगाथो निष्केवस्तस्य । २३। नो पु स्वा वाधतयनेति स्तोत्रिवालुर्ह्यौ प्रगाथौ मैत्रावरुणस्तोदृत्य द्विपदम् । २४। कं मय इति कदान् । २५। द्वितीयादहः सक्ते । २६। असावि मग्नोभयं गृणवदिति ब्राह्मणाह्वंसिगः । २७। कदू चस्येति कदान् । २८। आयन्त इव सूर्ये शम्भू पु शचीपत इत्याह्वावाकस्य । २९। यदिष्ट प्रागपासुदगिति कदान् । ३०। कथाह्नीयतर्दिदाम्नीये वा निविद्धानि द्वितीयस्य । ३१। अनुचरप्रभृति षष्ठात्तृतीयसववम् । ३२। ॥ ११ ॥

एषो नै सहस्रस्तोत्रियो येन प्रजापतिरयजत । १। एतमेव गर्गचिराच्च इत्याचवते । २। द्वितीयो ऽथचिराचः । ३। मध्यमे ऽह्न्ययमाजमन्ते । ४। अभिगावश्चस्तोमीयम् । ५। तृतीयस्या-

न्दोमः पवमानः । ६ । पराकञ्चतुर्थः । ७ । प्रष्टवस्तोमैस्त्रिष्टोमानि
 त्रीणि । ८ । एष ॥ पराकः । ९ । एतेनास्मान्नोकात्प्रजिर्गस्यजेत
 । १० । प्रतिष्ठाकामस्य दैपराक इत्याहुः । ११ । या ह्येका जगती
 ते द्वे गायत्री । १२ । अथं लोको गायत्रस्तदग्निंषोके प्रतितिष्ठति
 प्रतिष्ठायामप्रप्युत्याम् । १३ । ज्योतिर्गौरायुरिति कुसुमविन्दुचिरावः
 । १४ । त्रीणि यतानि प्रथमे ऽहन्ददाति । १५ । त्रयस्त्रिंशत् पञ्च
 कलाः । १६ । एषं द्वितीय एवं तृतीये । १७ । तत्कला सहस्र-
 तस्या गोः परिशिष्यते । १८ । तामन्यथा गवा निष्क्रीयामाकुर्वीत
 । १९ । अमाकार्येत्याहुर्ब्रजमानस्यैव संभृत्या इति । २० । यायन्तीनां
 प्रथमोपरमेष्ठा ह्यादित्याहुः । २१ । तदप्रप्युत्यै रूपम् । २२ । या
 संतिष्ठन्तीनां प्रथमोपविशेष्ठा ह्यादित्याहुः । २३ । तत्प्रतिष्ठायै
 रूपम् । २४ । यायत्रीनां सा ह्यादित्याहुः । २५ । तत्प्रजात्यै
 रूपम् । २६ । या सत्तमा सा ह्यादित्याहुः । २७ । सत्तमाम-
 माकरवा इति । २८ । सर्ववेदचिराधे चिद्वक्तियो ब्रह्मा यस्मिन्-
 भयतः श्रोत्रियास्त्रिपुरुषम् । २९ । यत्त्रिविधं तच्चिराधेनाप्नोति । ३० ।
 ॥ २९ ॥

अथ चतुर्विधं तच्चत्वारिण्ये । १ । चतुष्टया वै पञ्चवः । २ ।
 अथो चतुष्टयादाः । ३ । तद्यत्किं च चतुर्विधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्व-
 मेनेनाप्नोति । ४ । त्रिदशममहः पञ्चदशं द्वितीयं सप्तदशं तृतीय-
 मेकविंशं चतुर्थम् । ५ । ते वा एते चत्वारः स्तोमा नानावीर्या
 यज्ञकतवस्तेन हास्य चत्वारो वीरा नानावीर्याः प्रजायामाजायन्ते
 य एवं वेद । ६ । एषो नैव जमदग्नेश्चत्वारवः । ७ । अथैवाधे-

चतुर्वीरः । ८ । चित्प्रथमस्याङ्गः प्रातःसवनं पञ्चदशो माध्यन्दिनः
 सप्तदशं तृतीयसवनम् । ९ । पञ्चदशं द्वितीयस्याङ्गः प्रातःसवनं
 सप्तदशो माध्यन्दिन एकविंशं तृतीयसवनम् । १० । सप्तदशं तृतीय-
 स्याङ्गः प्रातःसवनमेकविंशो माध्यन्दिनस्त्रिणवं तृतीयसवनम् । ११ ।
 एकविंशं चतुर्थस्याङ्गः प्रातःसवनं चित्रो माध्यन्दिनस्तयस्त्रिंशं
 तृतीयसवनम् । १२ । ते वा एकैकं सोममुत्सृजन्तो यन्त्येकैकं
 प्रजनयन्तः । १३ । तेन द्वास्य चत्वारो वीरा नानावीर्याः प्रजाया-
 माजायन्ते । वीरो हि सोमः । १४ । तस्य शस्त्रम् । १५ । रथ-
 न्तरं पृष्ठं प्रथमस्य । १६ । सजनीयं निष्केवल्यम् । १७ । कया-
 शुभ्रीयतदिदासीये वा निविद्धाने द्वितीयस्य । १८ । तृतीये वैरूप-
 पृष्ठे वैराजान्तृतीयसवनम् । १९ । चतुर्थे वैराजपृष्ठे वैरूपान्तृतीय-
 सवनम् । २० । प्राकृतो वातिरावः । २१ । तं वैशानर इत्याचक्षते
 । २२ । अभिजिदाभिप्रविकानां चतुर्थः । २३ । विश्वजिदितरेषाम्
 । २४ । वैशानरो महाव्रतं वा । २५ । यच्चतुर्विधं तच्चतुराचे-
 णाप्नोति । २६ । ॥ २२ ॥

अथ यत्पञ्चविधं तत्पञ्चराचेण । १ । पञ्चपदा पङ्क्तिः पाङ्क्तो
 वै यज्ञस्तद्यत्किं च पञ्चविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ ।
 चित्प्रथममहः पञ्चदशं द्वितीयमेकविंशं तृतीयं सप्तदशं चतुर्थं
 चतुष्टोमो ऽतिराव उत्तममहः । ३ । तदा इदमामामेव रूपेण
 । ४ । इयमेव चित्तो रूपेण । ५ । इयं पञ्चदशस्य । ६ । इयमेक-
 विशस्य । ७ । इयं सप्तदशस्य । ८ । अयं चतुष्टोमस्यातिरावस्य । ९ ।
 तद्यदेकविंशसोमानां वर्धितस्तस्मादिष्टिमाणां वर्धिता । १० । अथ

यच्चतुष्टोमो ऽतिरात्र उत्तममहस्तादयमद्भुतः सर्वा अद्भुलीः
 प्रत्येति । ११ । तस्य शस्त्रम् । १२ । अहश्चतुर्थमाभिज्ञविकम् । १३ ।
 पञ्चमस्य च द्वे सवने पठान्पृष्ठस्य पञ्चमे द्वतीयसवनम् । १४ ।
 पञ्च वाभिज्ञविकानि । १५ । उत्तमात्पञ्चमे द्वतीयसवनम् । १६ ।
 अभिजिदाभिज्ञविकानां चतुर्थः । १७ । विश्वजिदितरेषाम् । १८ ।
 वैशानरस्य महाव्रतं वा । १९ । उभयोर्वैभिजिदुर्द्वौ विश्वजि-
 त्पञ्चमः । २० । यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेणाप्नोति । २१ । ॥ २४ ॥

अथ यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेण । १ । यद्वा अतवः यदृप्सोमा-
 स्तद्यत्किं च यद्विधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अष्टौ
 ऽभिजिद्विश्वजितौ वैशानरस्य महाव्रतं वा । ३ । अनन्तरं वाभि-
 जितौ महाव्रतम् । ४ । विश्वजित्पष्ठः । ५ । पृष्ठवौ ऽभिज्ञवौ वा
 । ६ । यत्पञ्चविधं तत्पञ्चरात्रेणाप्नोति । ७ । ॥ २५ ॥

अथ यत्सप्तविधं तत्सप्तरात्रेण । १ । सप्त प्राणाः सप्त च्छन्दांसि
 तद्यत्किं च सप्तविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अष्टौ
 ऽभिजिद्विश्वजितौ महाव्रतं वैशानरस्य । ३ । अथ संवत्सरस्य प्रवल्हः
 । ४ । प्राकृतो ऽग्निष्टोमश्चतुर्विंशमभिजिदिद्युवान्विश्वजिन्सहाव्रतं वैशा-
 नरस्य । ५ । एषो वै सप्तश्चपौर्णो सप्तरात्रः । ६ । एतमेव जनक-
 सप्तरात्र इत्याचवते । ७ । अभिजिदाभिज्ञविकानां सप्तमः । ८ ।
 विश्वजिदितरेषाम् । ९ । वैशानरो महाव्रतं वा । १० । यत्सप्तविधं
 तत्सप्तरात्रेणाप्नोति । ११ । ॥ २६ ॥

अथ यदष्टविधं तदष्टरात्रेण । १ । अष्टौ ऋषवो ऽष्टाचरा गायत्री
 तद्यत्किं चाष्टविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेनेनाप्नोति । २ । अभि-

जिदाभिप्रविकानां सप्तमः । ३ । विद्यजिदितरेषाम् । ४ । वैद्या-
नरस्य महाप्रतं वा । ५ । उभयोर्वाभिजिह्वसप्तमो विद्यजिदष्टमः । ६ ।
यदष्टविधं तदष्टरात्रेणाप्नोति । ७ । ॥ २७ ॥

अथ यज्ञविधं तत्रवरात्रेण । १ । चतस्रो दिवस्यतस्रो ऽध्वान्तर-
दिन ऊर्ध्वं भवन्ती दिङ् मवाचरा हस्ती तद्यत्किं च त्रविध-
मधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेवेनाप्नोति । २ । पञ्चहो ऽभिजिह्वजितौ
वैद्यानरस्य महाप्रतं वागन्तरं वाभिजितो महाप्रतं विद्यजिप्रथमः
। ३ । ज्योतिरग्निष्टोमो गौरुदस्य आयुर्गतिरावस्तिरेतसुपयन्ति
शस्त्रीपिशङ्ग इत्याचरते । ४ । यज्ञविधं तत्रवरात्रेणाप्नोति । ५ ।
॥ २८ ॥

अथ यज्ञविधं तदष्टरात्रेण । १ । दद्यावरा विराजन्तं विराट्
तद्यत्किं च दद्याविधमधिदैवतमध्यात्मं तत्सर्वमेवेनाप्नोति । २ । अर्धहो
ऽभिज्ञयो नव वाग्निष्टोमाः । ३ । दद्यावराः संख्याविकृतः । ४ ।
वैद्यानरस्य । ५ । एतेन ह जलो जात्युत्कर्षे दद्या चयार्णा निगु-
ह्यानां पुरोधां प्राप कायवैदेहयोः कौसल्यस्य च । ६ । तस्य ह
तच्छ्वेतकेतुः श्रियमभिधाय पितरमधूहे पलित यज्ञकामान्यात्वा
ह श्रिया यज्ञसा समर्पयितुं वेत्य नेना आत्मानमिति । ७ । तं
शेवाच । मा मैवं पुत्र योचो यज्ञकतुरेव मे विज्ञातो ऽभूत्समे-
वैतत्तत्त्रके ब्रह्मवन्धो यजिज्ञासिपि । ८ । तदु किल तथैवाह ^९ यचे-
द्वेनं प्रोवाच । १० । स एव पुरोधाकामस्य यज्ञः । ११ । स पुरोधा-
माप्नोति य एवं वेद । १२ । चतुष्टोमात्ममून्दाक्षिककुदः शस्त्रम्
। १३ । अथ महाक्षिककुदस्य । १४ । कन्दोमत्रिककुदस्य । १५ ।

अग्निष्टुदिन्द्रमुद्देशदेवस्तत्पृष्ठो वैश्वानरस्य । १६ । पल्लोऽभिजिदि-
 यजितौ मध्याव्रतं वैश्वानरस्य । १७ । प्राकृतोऽग्निष्टोमो नवमो
 ऽष्टमो वा विश्वजिह्वमः । १८ । यद्दशविधं तद्दशरात्रेणाप्नोति
 । १९ ॥ २० ॥

अथ यदेकादशविधं तदेकादशरात्रेण । १ । एकादशाक्षरा चिदुप-
 त्तैषुभाः पञ्चवसवर्त्तिकं त्रैकादशविधमग्निदेवतमध्याव्रतं तत्सर्वमेवे-
 नाप्नोति । २ । धूल्लक्ष्णन्दा दशरात्रः । ३ । सामुल्किनो वा । ४ ।
 वैश्वानरस्य । ५ । दृष्टद्वयन्तरष्टमो वा । ६ । विश्वजिदेकादशः । ७ ।
 तं पौण्डरीकं दद्याच्चते । ८ । अष्टुतं दक्षिणा । ९ । अश्वसद्वस-
 नैकादशमित्येके । १० । उक्तो द्वादशाक्षः । ११ । त एते पुरसा-
 दग्निष्टोमा उपरिष्टादतिरात्रा उत्तरोत्तरिण एकोत्तरा अहीनाः
 । १२ । उत्तरोत्तरिणीमेव तच्छ्रियं विराज्जमवाद्यमाप्नोति य एवं
 वेद य एवं वेद । १३ । ॥ २० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षोडशोऽध्यायः समाप्तः ।

धोम् ।

अथातो महाप्रतस्थ ॥ १॥ पुरस्तादेव कतिपयाहेन होता
 प्रेङ्गुफलकमुत्पाटयति ॥ २॥ तिष्ठत एवोदुम्बरस्य ॥ ३॥ पुरस्तादादि-
 त्यस्योदयगतः ॥ ४॥ यदि पुरस्ताच्च विद्येतायापुत्तरतः ॥ ५॥ यदि
 दक्षिणतः ॥ ६॥ पश्चादा स्थात् ॥ ७॥ भूले ह्येदधित्वा प्राङ्गोदङ्गा
 तिष्ठन्नुत्पात्य यद्यणुदुम्बरः स्थात् ॥ ८॥ अपि डे वा चीणि वा
 फलकानि संदधुः ॥ ९॥ तद्वाङ्गमात्रं प्राप्नुवन्ति ॥ १०॥ अत्रिमात्रं
 तिर्यक् ॥ ११॥ संतष्टम् ॥ १२॥ प्रज्ञातामम् ॥ १३॥ तद्यत्तुर्धाम्नेषु
 वितर्दयति ॥ १४॥ अथेतस्य वै वोदुम्बरस्थान्यस्य वा विद्याख्यौ ह्येद-
 यन्ति ॥ १५॥ परःपुस्तये ॥ १६॥ वंशं च ॥ १७॥ यद्युदुम्बरो न विद्येत
 यो ऽन्यो दक्षः फलपक्षिणुः कल्याणमिच्छादारो वा स्थाप्येतदुप-
 कल्पयेत् ॥ १८॥ ॥ १॥

अथ मौञ्ज्यौ रज्जु कारयन्ति ॥ १॥ दृढे ॥ २॥ चिगुणे ॥ ३॥
 परोदित्यायामे ॥ ४॥ एतावद्भोतारमभितः ॥ ५॥ औदुम्बरीमासन्दी-
 मुद्राचे संग्रन्ति ॥ ६॥ तस्यै प्रादेशमात्राः पादा भवन्ति ॥ ७॥ अर-
 त्रिमात्राणि त्रीर्यष्टान्मूच्यानि ॥ ८॥ तांश्चैत^९ मौञ्ज्यौभिः स्थान्दा-
 भिर्विवयन्ति द्विगुणाभिः प्रसलविष्टाभिः ॥ १०॥ ॥ १॥

अथेतां वीणां शततस्त्यौमुपकल्पयन्ति ॥ १॥ तथाः पाताग्री
 स्रगा भवति ॥ २॥ औदुम्बरो दण्डः ॥ ३॥ अपि वोदुम्बरी स्रगा

पान्नाशो दण्डः । ४ । तामानेडुहेने सर्वरोहितेन चर्मणा वाद्यतो-
लोष्ठाभिषीयन्ति । ५ । तस्यै मूले दण्डं दण्डधातिविध्यन्ति । ६ ।
तद्दण्डं रज्जुः प्रवर्धन्ति । ७ । ता अग्रे नाना वधन्ति । ८ । दण्ड-
समांशो वीणा शततन्वी भवति । ९ । येनसशाखां सपलाशो वादि-
न्युपकृता भवति । १० । खयन्तता वा शरेयीका । ११ । घाटकर्करौ-
रवघट्टरिकाः काण्डवीणाः पिच्छोरा इति पत्य उपकल्पयन्ति । १२ ।
खिपमुखेन पिच्छोरां वादयेत् । १३ । वादनेन काण्डवीणाम् । १४ ।
तां घाटरौरित्याचवते । १५ । यां घाटरौ मृदुं वादयेत्सारातिः
स्यात् । १६ । द्विपत्तं जनयेत् । १७ । ॥ २ ॥

धतुरो दुन्दुभोगध्वर्युः सहननानुपकल्पयति । १ । पूर्वस्यै द्वार्या
अभितो द्वारवाह सहिःसदः सन्धौ सहननावासञ्चयति । २ । अपरस्यै
द्वार्या अभितो द्वारवाह सन्तःसदः सन्धौ सहननावासञ्चयति
। ३ । यदि पट् शुर्दण्डिणार्धं सदस एकमुत्तरार्धं^४ एकम् । ४ ।
सुञ्जानां च कुशानां च कूर्चमध्वर्यवे संस्तुर्वन्ति । ५ । तस्मिंस्त्रिंश-
त्प्रत्यागृणन्ति । ६ । अयेतरे दीविताः प्रतिपुरुषं दृषीः कृवंते^७
ध्वर्यो प्रादेशमानेलेपरि भूमेः सुः । ७ । अथ यम मार्यालीये
ध्वर्येयन्यो भवन्ति ताम्रः प्रत्येकं मवान्कलानुपकल्पयन्ति । ८ ।
॥ ३ ॥

अथैतमश्वरथमुपकल्पयन्ति विततवस्त्रम् । १ । धतुयं त्रींशे-
यून् । २ । राजानं वा राजमात्रं वाजिरस्वारम् । ३ । यदि राजा
वा राजमात्रो वा न विद्येत य एतां धिर्य विद्यात् एतत्कुर्व्यात्
। ४ । उत्तरेणशौघं प्राञ्च्यौ प्रेक्षे स्तुष्टे विभिन्यन्त्याखेणाय । ५ ।

तदिसमं वर्तते वात्सरं वा चर्मणाभिवितन्वन्ति । ६ । तत्र अयन्नेषान्ति-
विधेः । ७ । जघनेनाग्नीध्रं बर्हिर्वैश्वदेवं स्वनन्ति । ८ । तमेतन्मो-
यासन्मन्त्रं जघनस्य चर्मणा प्राचीनघीनेषोदीचीनघीनेष वात्सर-
नालोत्तमाभिषीष्यन्ति । ९ । तं तस्यैव चाग्नौसेन काले भूमिदुन्दुभि-
मात्रन्ति । १० । ॥ ५ ॥

अथ शूद्राणां स्त्रीपुमाभौ बण्डमलनी इत्युपकल्पयन्ति । १ ।
तदेतापुराणमुत्सृज्य न कार्यमेतस्मिन्नुपक्रमे । २ । संस्थिते दग्धमे-
द्वयमि मदीहविधानानि समूहन्ति । ३ । आग्नेयं मज्जीशाखं च
। ४ । अथ नखैः कुक्षीर्वैश्वदेवमुपसृण्वन्ति । ५ । कनिषथाग्नौगमारावि-
दधति प्रातर्हंसीभ्यः । ६ । ॥ ६ ॥

अथ मशाराणे मशामनाय प्रातर्गुवाकमुपाकुर्वन्ति । १ । यथा
मरिचद्वयमनुब्रूयात् । २ । तस्य मशमिन्द्रः स्तोमः । ३ । शम्भु-
वृद्धम् । ४ । अग्निहोत्रो मशमः । ५ । अथैते मरिचवलीया भवन्ति
चिह्नपद्मद्वयः शम्भुद्वय इति । ६ । ऐन्द्रादौ त्रैकादशिनानां
पैकः धवनीयः । ७ । ऐन्द्रश्च श्वपमः प्राजापयद्याज उपवासम्भौ । ८ ।
विहृक् ऐन्द्रः । ९ । उर्णाग्नौ प्राजापयः । १० । ते अत्र यपासु
हृतापु संप्रसर्पन्ति तदेतत्पेद्वमिश्रं बर्हिर्वैदि प्रक्षास्यान्तरेण घावालो-
त्कारौ तीर्थं तेन प्रपद्योत्तरेणाग्नीध्रीयं धिष्यं पर्याहृत्य पूर्व्या
द्वारा यदः प्रह्व्यापेणोत्तरेण होतृधिष्यं प्रादुषन्निदधति । ११ ।
यवमेव यथ्ययस्य बर्हिर्वैदि भवति यथा संवत् संप्रसर्पणे भवति
तथाह्वयोभरत उपनिदधति । १२ । तस्य पेटुभं प्रातःमवनं स्था-
दिति यैश्च शूद्रकश्च द्वारौयम् । १३ । ॥ ७ ॥

विशोविशो वो अतिथिमित्याज्यम् । १ । तस्य द्वादशार्धर्वशः
 मस्त्राग्निं नरो दीधितिभिररण्योरित्येतत्पञ्चविंशत्युत्तमुपमंशमिति । २ ।
 तद्विष्टगच्छम् । ३ । चैष्टुभः प्रजगः । ४ । कुविदङ्गं जमसा ये दधाम
 इति वायस्यं चैष्टुवायसं च । ५ । मैत्रावरुणं च यथा विपुहति
 । ६ । क उ अवत्कतमो यज्ञिथानामित्याग्निम् । ७ । कथा
 महामृधत्कस्य श्रुतुग्नित्येन्द्रम् । ८ । वो वत्साता असवः सो
 ब्रह्मतेति वैश्वदेवम् । ९ । उम स्या नः सरस्वती जुषाणेति चार-
 स्मत्तम् । १० । स द्यचकृतः । ११ । तस्य पद्मः प्रसूतम् । १२ । एका-
 दिकं वा प्रातःसवनम् । १३ । कृतं प्रातःसवनम् । १४ । ॥ ८ ॥

अयातो माध्यन्दिनं सवनम् । १ । आ त्वा रथं ययोतय
 इति मरुत्वतीषस्य प्रतिपत् । २ । इदं त्वेषो सुतमन्त्र इत्यनुचरः
 । ३ । एष एव नित्य एकादातानः । ४ । अस्तु मे जरितः सभि-
 वेग इति सासुक्तं पूर्वं गत्वा महर्षो दक्षो मृददा चर्मणिप्रा इत्ये-
 तस्मिन्लैष्टुमे निविदं दधाति । ५ । उमे यत्ने यच्छः संशयेत् । ६ ।
 इति त्वा ख मरुत्वतीषम् । ७ । ॥ ९ ॥

अयातो निष्क्रेतव्यम् । १ । संस्थिते प्रातःसवने प्रेङ्गावटौ
 खानघेदिति सा मितिः । २ । प्रष्टे मरुत्वतीष इति पैश्व्यम् । ३ ।
 लघनेन खं धिष्यं यदं च चतुरङ्गुलं च प्रमाथ^१ तत्पश्चादुद्दी-
 चीनायं फलकं निधायै^२भयनश्चतुरङ्गुले उपधाय^३ सचिश्चतुरङ्गुलाभ्यां
 लेखे लेखयित्वा प्रेङ्गावटौ खानघेद्विणं पूर्वमथोत्तरम् । ४ । प्राची
 वेदज्ञौ वेत्किरा प्रत्किरन्ति । ५ । तद्विशाख्याववधायोद्दीचीनायं
 वंशमभ्यादधाति । ६ । श्रौण्यां श्रोता मिमीते । ७ । यदि द्वेखः

। ११ । उप प्रतिहाग्माहावे ऽनुरमति । १२ । प्रतिहत आह्वयते
 । १३ । अध्वर्यो ओंसावो ३ इत्युच्चैराह्वय यथास्य वाक् सर्वा अन्या
 वाचो ऽतिवदेत् । १४ । उच्चैराह्वय त्रिरुपांशु द्विरुत्थोपांशु तृष्णी-
 ऋषं । तस्यानसुस्त्रातः । १५ । ॥ १० ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे षष्ठदशोऽध्यायः समाप्तः ।

ओम् ।

—०—

उधैराह्वय चिरपांशु चिह्नित्य । १ । मघा जज्ञानं प्रथमं पुर
 सादिर्य पित्रे राक्ष्सेत्यये विद्ये देवा मम इष्टान्मु यशिया इत्ये-
 तास्मिन् ऋष्यैर्गन्धर्वा उपांशुप्रणवपञ्चः । २ । अथात्मने
 वाचमुत्सृजति । ३ । तदिदं भुवनेषु ज्योतिमिति खोदियसृष्टः । ४ ।
 तदेतन्नवर्चम् । ५ । वनेन वा यो न्यधाति चाकचित्यद्यौ । ६ । शाकना
 शाको अरुणः सुपर्ण इति वचम् । ७ । यो अर्द्धाज्जरोतिपि ज्योति-
 रन्तर्मघत्तनाम गुह्यं पुरुषगुह्यं त एकं परं त एकमिति तिस्र
 एकपातिन्यः । ८ । तावद्योविंशतिः । ९ । चिःशस्तया प्रथमया सह
 पञ्चविंशतिः । १० । स एष आत्मा पञ्चविंशः । ११ । तं नदेना-
 पच्छयं शंसति । १२ । नदं व ओदतीनामिति । १३ । त्रैलोक्यानि
 पूर्वाणि पदानि नदस्योत्तराणि । १४ । प्रथमेन त्रैलुभेन पदेन
 प्रथमं नदस्य पदमुपसंधायावस्यति । १५ । द्वितीयेन त्रैलुभेन द्वितीयं
 संधाय प्रणौति । १६ । तृतीयेन त्रैलुभेन तृतीयं संधायावस्यति
 । १७ । चतुर्थेन त्रैलुभेन चतुर्थं संधाय प्रणौति । १८ । एवं विहता
 प्रथमां त्रिः शंसति । १९ । पराचौरुत्तराः । २० । एवं विहता
 एव या तृतीया सूक्तस्य तस्या उत्तरमर्धर्षमुत्सृजति नदस्य चोत्त-
 रम् । २१ । तौ पुरस्ताद्विपदानां शंसति । २२ । आत्मानं ब्रह्माय
 सुददोहं शंसति । ता अस्मि सुददोह इति नामर्धर्षः । २३ । ॥ १ ॥

॥ ११ ॥ उप प्रतिक्षारमाहावे ऽनुरमति ॥ १२ ॥ प्रतिहत आह्वयते
 ॥ १३ ॥ अध्वर्यो भोषावो ऽ इत्युधैराह्वय यथास्य वाक् सर्वा अन्या
 वाचो ऽतिवदेत् ॥ १४ ॥ उधैराह्वय चिरुपांशु विंशत्योर्पाश तृष्णी-
 ङ्गं ॥ मस्यानसम्यातः ॥ १५ ॥ ॥ १० ॥

इति ब्राह्मणायनश्रौतसूत्रे सप्तदशोऽध्यायः समाप्तः ।

श्रीम् ।

उद्देराक्षय चिरपांशु हिंसा ११ । ब्रह्म ज्ञानं प्रथमं पुर
 सादिपं पिने राक्षेत्ये विशे देवा मम श्रृणु यज्ञिया इत्ये-
 तास्त्रिषु श्रवस्त्रयीशंसता उपांशुप्रणवः १२ । अथात्मने
 वाचमुत्सृजति । १३ । तदिदं सुवनेषु ज्येष्ठमिति स्त्रोत्रियसूचः । १४ ।
 तदेतन्नवर्चम् । १५ । वनेन वा यो न्यधाय चाकश्चित्यष्टौ । १६ । आत्मना
 शक्यो अरण्यः सुपर्ण इति द्वचम् । १७ । यो अर्धधाम्योतिषि ज्योति-
 रन्तर्गत्तन्नाम गुह्यं पुरुषसृष्टिदं त एकां परं ज्ञं त एकमिति तिस्र
 एकपातिन्यः । १८ । तास्त्रयोविंशतिः । १९ । त्रिःशस्तया प्रथमया सह
 पञ्चविंशतिः । २० । स एव आत्मा पञ्चविंशः । २१ । तं नदेनो-
 पसृष्टं शंसति । २२ । नदं व ओदनीनामिति । २३ । वैद्युमानि
 पूर्वाणि पदानि नदस्योत्तराणि । २४ । प्रथमेन वैद्युमेन पदेन
 प्रथमं नदस्य पदमुपसंधायामस्यति । २५ । द्वितीयेन वैद्युमेन द्वितीयं
 संधाय प्रणीति । २६ । तृतीयेन वैद्युमेन तृतीयं संधायामस्यति
 । २७ । चतुर्थेन वैद्युमेन चतुर्थं संधाय प्रणीति । २८ । एवं विद्वतां
 प्रथमां त्रिः शंसति । २९ । पराचौदत्तराः । ३० । एवं विद्वता
 एव या तृतीया सूक्तस्य तस्या उत्तरमर्धचमुत्सृजति नदस्य चोत्त-
 रम् । ३१ । तौ पुरस्ताद्विपदानां शंसति । ३२ । आत्मानं श्रवसाद्य
 सुददोहसं शंसति । ता अस्य सुददोहस इति तामर्धचम् । ३३ । ॥ १ ॥

सुसृजतीन्द्रं वचाय हन्तव इति । १ । तत्रभि प्र गायतेति चत्वारि । ४ । मखाय आ शिषामहीति नव । ५ । अ एक इदिदयत आ याह्यद्रिभिः सुतमिति द्वे खवे । ६ । तानि षट्विंशन्नुचानि । ७ । ॥ १२ ॥

अथ चतुःशतं गायत्रीः शंसति । १ । नकिरिन्द्र तदुत्तर इति षट् । २ । दिवशिद्धा दुहितरमिति चतुर्दश । ३ । आ त्व न इन्द्र वचस्वित्येकविंशतिः । ४ । आ, व इन्द्रं किंविं यथा यदिन्द्राहं यथा त्वमिति पञ्चदशैर् । ५ । प्र सभाजं वर्षणीनामुत्ता मन्दन्तु स्तोमा इति द्वादशैर् । ६ । आ, प्र इव यरावत इति नव । ७ । इति चतुःशतं गायत्रीः । ८ । वयमु त्वामपूर्वैत्यष्टौ काकुभाः प्रगाथाः । ९ । इन्द्राय साम, गायतेति सर्वम् । १० । तदर्धशः शस्त्राय सददोहसम् । ११ । ॥ १३ ॥

अथैतं वयमर्धशः शंसति । १ । त्रावतः मुखवशे इति । २ । तस्य सप्तदशी जगती तां पञ्चः । ३ । अथैकविंशी द्वाविंशी चतुर्विंशी च पङ्क्तयस्तः पङ्क्तिर्धम् । ४ । शतं दाचे सख्य इति पञ्चपदा तस्यै त्रीणि पदानि समस्त्यावस्तेद्वाभ्यां प्रणुयात् । ५ । त्रयोदशी, च विंशतमी च द्विपदे ते पञ्चः शस्त्राय सददोहसम् । ६ । अथैतौ विहतावर्धर्चावथ सददोहसम् । ७ । सा तत एवात्सृज्यते । ८ । अथ चतुर्विंशतिष्ठतः शस्ता भवति । ९ । ॥ १४ ॥

अथैता दिपदाः शंसति । १ । इमा नु कं भुवना भीषधामेति पञ्च । २ । आ याहि वनसा सहेति चतस्रः । ३ । एष, मद्गा य ऋत्विज इति तिस्रः । ४ ।

प्र व इन्द्राय वषट्कन्तमाय विष्ठा गार्धं गायत यज्जुलोपति ।

अचैन्यर्कं मरुतः स्वर्का आ स्तोभति श्रुतो युवा स इन्द्रः ।

उपप्रचे मधुमनि चियन्तः पुष्येम रयिं धीमहे त इन्द्र ।

विद्यतो दावन्वित्यतो न आ भर यं त्वा प्रविष्टमीमहे ।

स सुप्रणीतो नृतमः स्वरालमि मंहिष्ठो वाजसातये ।

त्वं हि राधस्यत एक ईजिषे मनादमृक्त ओजसा ।

इति पट् । ५ । आ धूर्वस्त्री वक्षमेवो ज्या वाजं देवहितं मनेमेति

। ६ । ता एकविंशतिर्दिपदास्ताः पच्छः । ७ । ॥ १५ ॥

अथैतदैन्द्राग्रं स्वर्कं गायत्रीशंसं शंसतीन्द्राग्नी युवं स न इति

। १ । तस्य द्वितीया सप्तपदा तस्या अतुष्टुभं पूर्वा करोति शंसं

गायत्रीमुत्तराम् । २ । विष्टुमुत्तमा तां पच्छः । ३ । ॥ १६ ॥

अथैतदावपनं शंसति । १ । तुभेदमिन्द्र परि पिच्यते मध्वित्येका

। २ । विद्यजिते धनजिते स्वर्जित इति पट् । ३ । ताः पच्छः । ४ ।

स्वादोरित्या विषूषत इति पाङ्क्तं वचं तत्पङ्क्तिगमम् । ५ । प्र वो

महे महिष्ठे भरभूमिति वैराजं वचं तदर्धर्चशः । ६ । प्रत्यस्मी

पिषीषत इत्यानुष्टुभं वचं तदर्धर्चशः । ७ । ॥ १७ ॥

अथैतमानुष्टुभं समाश्रायं शंसति । १ । एहि स्तोमो अभि

स्वरेति नव । २ । इन्द्रं विद्या अवीष्टधन्नित्यष्टौ । ३ । अमावि सोम

इन्द्र त इति पट् । आ मस्ते गन्तु मत्सर इति चतस्रः । ४ । मस्ति

नो वस्यदृष्टय इति पञ्च । ५ । यस्ते साधिष्ठो ऽवस इति सप्त । ६ ।

उरोष्ट इन्द्र राधस इति द्वे । ७ । यदिन्द्र चित्र मेहनेति चतस्रः

। ८ । यो रयिवो रयितम इति पट् । ९ । एन्द्र वाहि हरिभिरिति

पञ्चदश । १० । स प्रव्रथा कविवृध इति वृचम् ११ । यज्ञायथा
अपूर्वेति दे । १२ । आ ता गिरो रथीरिवेति सर्वम् । १३ । आस
इत्या मर्हा असीति सर्वम् । १४ । तदर्धर्वचः । १५ । ॥ १८ ॥

अघेतं चिष्टुपूक्तं ग्रंथति । १ । हैरण्यसूपीयं च । २ । घात-
कतीयं च । ३ । सजनीयं च । ४ । अध्वर्यवे भरतेन्द्राय सोम-
मिति च । ५ । आ यान्नर्वाहुप वन्तुरेष्टा युधस्य ते वृषभस्य
स्वराज इति सूक्ते । ६ । नृणासु स्वा नृतमं गीर्भिरव्यैरिति वृचम्
। ७ । आ सत्यो यातु मघां ऋजीवीति सर्वम् । ८ । योनित्
इन्द्र सदने अकार्युदु मघाणीति सूक्ते । ९ । तच्च पुरस्तादुपुमङ्गी-
यस्य पदातुपङ्गाज्जमति यो व्यतीरफाणयदित्येतस्मिन्नुचे प्रथमाया
अर्धर्वमुक्तोपरमति । १० । ॥ १८ ॥

अथ प्रथमायै तृतीयेन पदेन द्वितीयायै प्रथमं पदमुपसंधाय
प्रणीति । १ । अथ प्रथमाया उत्तमेन पदेन द्वितीयायै द्वितीयं
पदमुपसंधायावस्यति । २ । अथ द्वितीयायै तृतीयेन पदेनोत्त-
मायै प्रथमं पदमुपसंधाय प्रणीति । ३ । अथ द्वितीयाया उत्तमेन
पदेनोत्तमायै द्वितीयं पदमुपसंधायावस्यति । ४ । अथार्धर्वचः
परिशिष्टेन प्रणीति । ५ । अथो उदुनह्वीयस्योत्तमां परिशिष्ट्याह-
यते । ६ । विःप्रस्रया परिदधाति । ७ । परिधायोक्त्यतीर्थं जपत्यैका-
दिकं पूर्वं माहाव्रतिकमुत्तरं मष्टदशि यशो ऽसि भर्गो ऽसि भोगो
ऽसि भुञ्जदसि सम भोगाय भवेति । ८ । ॥ १० ॥

तदेतत्सकृच्छ्रस्तार्यां सुददोदमि यावच्छस्त्रमुपसर्जन्त्यां संख्याय-
मानायामृते त्वर्णीश्वं वृहतीषश्च संयद्यते । १ । विरेवाङ्गयते

१२। स्तोत्रिये निविदे परिधानीयायै । ३। समानौ याज्या । ४।
 अननुवपद्धृत एव प्रेक्ष्यं अश्नन्ति । ५। मयस्मेवायन्तं प्राहुपावरो-
 हति । ६। प्रत्यक् प्रेक्ष्यफलकमपोहति । ७। पराष्टन्यहं जपति
 यमिमं प्रज्यं प्राज्यं तमन्वसानीति । ८। अर्धयं उपहवमिष्टा
 भक्षयत्योजसे त्वेति । ९। वैश्वकर्मणो इतिवाह्यः । १०। तस्य भव
 उप मा यन्तु मज्जयः सनीला उप मा जनुहप मा मनौवा मि-
 यामहं तत्त्वं पश्यामानो भयि रमो देवानामोजसे त्वेति । ११। अथ
 समसाम्भक्षयन्ति देवो ऽसि मराग्रंभ इति । १२। कुपं माभ्यन्दिनं
 सवनम् । १३। ॥ २१ ॥

अथातस्तृतीयम्वनम् । १। तत्सवितुर्वरेण्यो भर्गो देव सवित-
 रिति ब्रह्मै प्रतिपदन्तुषरौ वैश्वदेवस्य । २। एव एव नित्य एका-
 दातानः । ३। तद्देवस्य सवितुर्वरेण्यै मन्त्रदिति सावित्रम् । ४। ते हि
 द्यावापृथिवी विद्यन्मनुवेति द्यावापृथिवीयम् । ५। किमु श्रेष्ठः किं
 व्यविष्टो न आजगन्वित्यार्भवंम् । ६। अस्य वामस्य पलितस्य हेतु-
 रिति पलितं वैश्वदेवं तस्याः समुद्रा अधि वि चरन्ति समानमेत-
 दुदकमित्येते अर्धर्वशः संसति पच्छ इतराः । ७। तच्छस्त्रानो-
 भद्रीये निविदं दधाति । ८। पञ्चजनीया परिधानीया । ९। इति
 न्वा उ वैश्वदेवम् । १०। ॥ २२ ॥

अथात आग्निमाहृतम् । १। वैश्वानराय पृथुपाजसे विप इति
 वैश्वानरीयम् । २। प्रयज्यवो मरुतो भ्राजदृष्टय इति मारुतम्
 । ३। ते यदि यज्ञायज्ञीयमग्निष्टोमगाम कुर्युर्माष्टोक्तौ स्तोत्रिया-
 हरूपौ । ४। तयोर्दिष्टं शस्त्रम् । ५। यद्यु वा दत्तांद्मये तव श्रवो

वय इति स्तोत्रियकृचो ऽत एवोत्तरः सूक्तानुरूपः । १६ । यद्यु सर्व-
 म्निन् पलर्चे भुवीरन्नाग्निं न स्रष्टुकिमिस्त्येतस्य पलनुरूपं कुर्वीत
 । १७ । अर्धर्चशः शस्तम् । १८ । यद्यु वा अतिष्कन्दः सु कुर्युरग्निं
 होतारं मन्ये दासन्तमिति स्तोत्रियकृचो ऽत एवोत्तरः सूक्तानुरूपः
 । १९ । या सप्तमी सूक्तस्य तां तृतीयां करोति सो ऽनुरूपः । २० ।
 अयं जायत मनुषो धरीमणीति वा स्तोत्रियकृचो ऽत एवोत्तरः
 सूक्तानुरूपः । २१ । विषतुरं शस्तम् । २२ । नाव यज्ञायज्ञीयस्य
 योनिमनुशंसेत् । २३ । मक्त्या तदपुत्रे धाचि दर्शतमिति जातवेद-
 सीयम् । २४ । इत्याग्निमादतसक्तानि । २५ । इत्येतस्याहः । सूक्तानि
 । २६ । तदग्निष्टोमः संतिष्ठते । २७ । वसन्त्येतां राक्षीम् । २८ ॥ २९ ॥
 - अथ प्रातर्हृदयनीयमतिराधमुपयन्ति । १ । य एवासौ प्रायणीयः
 स उदयनीयः । २ । तत्र सर्वाङ्करक्षाग्वंवाध्य प्रेष्यति मैत्रावरुणः
 । ३ । ते प्रथममार्घं दीक्षितवसनानि वा वसते । ४ । तानि नव-
 राचाय निदधति । ५ । उत्तमाय च भासाय । ६ । अथेतरान्मा-
 सानजितानि वार्द्धवसनानि वा वसते । ७ । तस्मिन्नि संस्थित कर्माणि
 क्रियन्ते । ८ । न परस्मा अहो वसतोवरीर्मृच्छन्ति । ९ । नातिप्रै-
 पमाह । १० । जुहुति समिष्टयजुंषि । ११ । यन्धवमृथम् । १२ ।
 क्रियते ऽवमृथकर्म । १३ । ते यदि यज्ञागारैर्भोध्यमाणा भवन्त्या-
 दधत एव प्रह्वमिश्रम् । १४ । यद्यु धध्यन्तो ऽत्रैव स्यात् । १५ ।
 प्रज्ञातो ऽवमृथः । १६ । प्रज्ञातोदयनीया । १७ । प्रज्ञातानूधन्या
 । १८ । तस्यै वपायां संस्थितायां दक्षिणाधोपरार्धादेदेः किञ्चित्परि-
 शित्य तस्मिन्नुपविश्य केशग्रथशूणि वापयन्ति । १९ । सर्वाणि च

रोमाणि भस्त्राणि निरुन्तयन्ते । २० । स्नान्ति । २१ । अलंकुर्वन्ति । २२ । उष्णीषान्पर्यस्त्रक्या केशानां मंजननात् । २३ । परिशेष-
मनूबन्ध्यायै संस्थापयन्ति । २४ । हृदयशूलान्ता भंतिष्ठते । २५ ।
तस्यां संस्थितायां यथामं प्रकीर्णमग्नीन्समारो^{२६}न्तरेण चात्वालौत्करा
उपनिष्क्रामन्ति । २६ । उत्तरत च दृतावैलिते ऽग्न्याघतनानि
हत्वा^{२७} गोमयेनोपलिय^{२८} मधित्वाग्नीन्विहत्वा^{२९} प्रणीताः प्रणीय
पूर्णाहुतीज्ज्वा^{३०} वृथमुद्वसानौद्याभिर्यजन्ते य आहिताग्नयो भवन्ति
। २७ । अथ ये ऽनाहिताग्नयो नृक्षपतिमेव न उपामते । २८ । स
काममेव वृष्टशमनोयेन यजेत । २९ । कामं न यजेत । ३० । यदि
तु यजेतैत एवाक्ष सन्निष्पृच्छलिजः स्युः । ३१ । तेभ्यस्तद्वाद्यदेयं
स्यात् । ३२ । अत्र संवत्सरः संतिष्ठते । ३३ । अथातो वैवाणानेव
मौमासा । तस्यातस्तस्यातः । ३४ । ॥ २४ ॥

इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रे ष्टादशोऽध्यायः समाप्तः ॥

॥ इति शाङ्खायनश्रौतसूत्रं समाप्तम् ॥

I. MANUSCRIPTS OF THE TEXT.

I and II. Two MSS. belonging to the Bodleian Library. Hall 8 (see Aufrecht, Catalogus 495a). Adhyāya I—VIII on 73 leaves. Adhy. IX—XVI on 85 leaves. 10 lines on each page. Samvat 1724. They are very correctly written in large and beautiful Devanāgarī characters, but not quite free from mistakes. (Marked with A.)

III and IV. Two MSS. belonging to the India Office Library. No. 1734. Adhyāya I—VIII. 109 leaves. Samvat 1730 No. 1712. Adhyāya IX—XVIII. 136 leaves. Samvat 1732. The second MS. is not very correct, especially in its last part (Adhyāya XVII—XVIII) full of errors of the copyist. (B.)

V and VI. Two MSS. of the Royal Library at Berlin. Orient. Quart 551 and 552. Adhyāya I—VIII. IX—XVI. 90 and 98 leaves. 7 resp. 9 lines on each page. Very good and on the whole trustworthy. They have both been corrected by different hands. In No. 551 leaf 67 is followed by leaf 78, but the text is complete. (C.)

VII and VIII. Two MSS. of the Royal Library at Berlin. Bound in one volume. Orient. fol. 632. Adh. I—VIII. 108 leaves. 7 lines on each page. Samvat 1735. Adh. IX—XVI. 136 leaves. 7 lines. Samvat 1736. Leaf 70. 71 of the first part are missing (69 ending with VI, 1, 26 अथ, 72 beginning with VI, 4, 1 अथ). Very correct and beautifully written. (D.)

IX A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers II (see Weber, Verzeichniss der Sanskrithandschriften, page 23), 55 leaves. Contains Adh. IX. X. XI, and breaks off in the middle of XII, 26. (E.)

X. A MS. of the Deccan College Library. No. 91 of 1869-70, (see Gough, papers relating to the collection and preservation of the Records of Ancient Sanskrit Litt. page 67). Contains Adh. I—XVI. Samvat 1565. 1566. A very good MS., which has evidently been corrected by three different hands, one of which has sometimes been unsuccessful in its emendations. For the use of this MS. I am indebted to K. M. Chatfield, Esq, Director of Public Instruction, who at my request kindly sent it to me through Dr Rost. (G.)

XI and XII. Two MSS. belonging to Queen's College, Benares. Adh. I—VIII. Samvat 1682. Adh. IX—XVI. Samvat 1642. In the second part the leaves 11—18 are missing, but the text is complete; leaf 10 ends with दधद् इति प्राग्व (X, 7, 7), leaf 18 begins with एव एति याये (X, 7, 4). Therefore we may suppose, that parts of different MSS. have been put together in order to make up for a deficiency. Notwithstanding it is a very good MS. (Bs.)

XIII. A MS. belonging to Professor Thibaut, Benares. Adh. I—VIII. Samvat 1567. Leaf 44 (IV, 16, 5—IV, 18, 5) is missing; leaves 18 52 are wrongly numbered, but contain the right text. (Th.)

For the use of the two last mentioned MSS. my thanks are due to Professor Thibaut, who made them over to me most liberally through the hands of Dr. Rost.

XIV. A copy of a Sanscrit MS. belonging to the Government collection in deposit with the Asiatic Society of Bengal. Number of Original 1247 Samvat 1762. Adh. XVII—XVIII. I owe the copy of this MS. to the kindness of Dr. Hoernle. (K.)

The above are the MSS., upon which the text of my edition has principally been based. Three more MSS have been in my hands, but I have not considered it worth while to collate them. One belongs to the Royal Bavarian Court

and State Library (See Haug, Verzeichniss No 36). It contains the eighteen Adhyāyas, but is quite modern and so carelessly written, that its collation would have been a mere waste of time. (F.) Another MS. of the same library (Haug, Verzeichniss No. 33) contains Adh. I—VIII and breaks off abruptly with the word *सुतः* (VIII, 24). Undated, but apparently not older than two hundred years. I have collated Adh. I and III, but did not find anything which might have made further examination advisable. (II) The third MS. belongs to the Royal Library of Berlin. Chambers 4. After having looked through the first Adh. I did not think it necessary to continue its collation. (F.)

Besides these MSS. of the text I have sometimes made use of the readings, which are shown by Varadattasūla Ānartīya, the commentator on the Śāṅkhāyana Śrauta Sutra. Of this work the following MSS. have been at my disposal:

I. A MS. belonging to Queen's College, Benares and kindly lent to me by Professor Thibaut. It consists of two parts; the first contains Adh. I—IV on 110, the second Adh. V—VIII on 70 leaves. Samvat 1632. It is very carelessly written and its various readings admit of doubt in most cases. (Comm. Bs.)

II. A MS. kindly lent to me by Professor Max Muller. Contains Adh. IX to XVI, 29 and breaks off in the beginning of XVI, 30. 160 leaves. In spite of its correct outward appearance it is so full of mistakes, that its various readings deserve but little notice. (Comm. MM.) Many of its leaves in the first Third have become so dark, that they can be read only with difficulty.

III. A MS. of the Royal Library at Berlin Chambers 448. (See Weber, Verzeichniss, page 27.) Adh. 1—VIII. Very well written and, although not without errors, much more trustworthy than I. (Comm. Ch.)

IV. A MS. of the Royal Library at Berlin. Chambers 646 + 449a in one volume. This MS. consists, according to my opinion, of about four or more different scanty manuscripts, which have been put together as supplementary parts of one and the same work. Differing from what Professor Weber remarks I believe the following to be written by the same hand :

first hand : leaf 1—148. 193—198.

second hand : leaf 149. 150 (four lines only)—151. 207

ff. (?)

third hand : leaf 152—163.

fourth hand : leaf 164—171. 172—192.

These are the four different handwritings, which I think must at least be recognised. To the fragmentary state of the single parts of this MS. points also the remark, which is written on the margin of leaf 172a महापद्मसूत्राय बुद्धि-पादादि कतिपयानि !: (Comm. Ch.)

As to the mutual relationship of this MS. and Comm. MM. I may remark, that the original, from which the different parts of the last mentioned volume have been copied, seems to have been the source also of Comm. MM. This may be inferred from some mistakes to be found in Comm. Ch. and in Comm. MM. and from the fact, that the commentary on XIV, 51, 3 resp. ॥ to 52, ॥ and on XV, 1-2-3 is missing in both. Only in one point I have noticed a greater discrepancy between them. The commentary on XV, 12-13 as given in Comm. MM. is different from that, which is exhibited in Comm. Ch. viz :

Comm. MM.

XV, 13, 1 *Sūtra*. सद्य मोक्षे, मोक्षनि दक्षवेपथु [य] ।

Comm. दै मोक्षे मोक्षनि । नैकस्य मोक्षस्य विभागो यथाप्यय । दक्षवेपथु विभागो यथाप्यय । दक्षवेपथु आभिनेयमोक्षस्य चेति शब्दात् ।

Sūtra : तन्मनादिव्यापकेनम् ।

Comm. वेदान्तसूत्रे वाच्यं अलङ्कारम् । अथयोरपि भूमेति
नन्तम्

Sūtra : अथैवावधायान्

Comm. अथैव

Comm. Ch.

Sūtra : अथ सोमो जीवति ।

Comm. एकवाक्यं सोमो जीवति ।

Sūtra : अथैवैवम् च तन्मनादिव्यापकेनम् अथैवैवम् ।

Comm. अथैवैवम् ।

Supposing, that these discrepancies are not caused by the bad state of one of the MSS.; I am inclined to think, that *Comm. MM.* contains the genuine *Comm.* of Varadatta-(anta), as it is written by one and the same hand and betrays in spite of its numerous mistakes, a more homogeneous character than *Comm. Ch.*, which is, as we have seen above, a mere collection of MSS.

V. A MS. belonging to the Royal Library at Berlin. Chambers 440b. See Weber, Verzeichniss 28; 8 leaves; written by two different hands. It contains the *Comm.* from XIV, 84, 4 to XV, 3, 15, which is missing in II and IV. (*Comm. Ch.*)

VI. A MS. belonging to the Royal Library at Berlin. Chambers 450. Contains the *comm.* of an unnamed author on *Adh. XVII* and *XVIII*. It is a good manuscript and has often proved useful in settling the *Sūtra* text (*Comm. Ch.*)

Such have been the materials, which have been placed at my disposal for an edition of the commentary. Considering the faultiness of some and deficiencies of others I thought it better, instead of giving the commentary immediately after the *Sūtra*, to which it belongs, to postpone its edition, until farther materials should be brought to light. All efforts made in this respect, have, however, as yet been unsuccessful

and it was not before Professor Peterson's important discoveries made in the Royal Library at Alwar, that I heard of other copies of this book. Whether they will become accesable to me, I cannot say, but hope for the sake of those, who wish to study this Śranta Sūtra and stand in need of a guide through the great difficulties, with which its study is beset, that they will at least become procurable for copying and provide me with better readings for the edition of extracts which I propose to give of this if not excellent yet almost indispensable commentary.

ADHYAYA I.

- 1, 7 A B D F G (orig.) Th H, and Comm. प्राचीनापचीनी; C (orig.) प्राचीनाचीनी; Bs (somewhat defective in the beginning, the missing passage being replaced by sec. h.) प्राचीनीनी; corr. in प्राचीनाचीनी; corr. again in प्राचीनापचीनी.
- 1, 12 H F उपचारः
- 1, 18 O प्राद्व्यानि.
- 1, 15 all MSS. आचीनंन्याय, which is probably a mistake arising from a mere phonetic spelling. Comm. आचीन उपविष्टः। न्यायस्य उक्तः*। आहुत्वं बह्वचाराद्योक्तम्। तदुपविष्टेन कर्तव्यम्. Nārāyaṇa's Paddhati: आचीन उपविष्ट अन्वेदिविहितं कुर्यात्. cf. Comm. on 1, 8, 3: आचीनन्यायना।
- 1, 30 all MSS. with exception of C D संसारंन्यायना. Comm. अनित्येकीभवापद्ये। सारः ज्ञानम्। एकं ज्ञानं सद्भादि कार्यम् etc. Nārāyaṇa's Paddhati संसार उदानानुदासकृतिप्राचयना अन्वेकीयत्य गदानानुसारं कर्तव्यम्।
- 2, 4 A B C H आरुकारी०; F आरुकारी०, D G (orig.) आरुकारी०.
- 2, 5 A B C F H आरुकारी०; D G (orig.) आरुकारी०.
- 2, 20 A आरुकारिकं; all other MSS. including Paddh. and Comm. आरुकारिकं See Pāṇini 4, 3, 68.
- 3, 1 A पजेत.
- 3, 6 all MSS. इहेति; as to the form, one passage of the Meghadūta (24a of Stenzler's edition) may be compared, where इह्य is explained by Mallinātha as third sg. fut. pass. (Whitney Sanscrit grammar, §947).
- 3, 6 G (orig.) पयेत instead of इहेत.
- 3, 11 C Bs and 14 Bs पुरोहाय; all other MSS., as usually in this Sūtra, पुरोहाय.

* 1, 1, 13: न्यायस्यो अन्वेयवाकः। आचारपयोषो वा।

4, 5 A D H (orig.) Bs नवी अपये—all MSS. प्रयास आदना, this is a remarkable shortening of ā before another vowel than अ; that this reading must not be given up, may be seen from Sāṅkhāyana Śrauta Sūtra 7, 14, 9 प्रयास आद and 7, 6, 6 अपनक्त अम (see critical notes). The shortening of a long ā of the Nom. Sing. of nouns in -ri before other vowels than अ has perhaps been a peculiarity of some Śikhās.

5, 11 F om. the whole passage from न मुनि until 6, 3 प्रादेहेन.

6, 2 A Th: ब्रह्मब्रह्मोद्याय; all other MSS. orig. व्याय.

6, 3 A B (orig.) C सद्येनाग्नीधो—all MSS. अग्नीधू—all MSS. इनि instead of इनि.

6, 14 all MSS. चोचं वेत्तु.

6, 16 all MSS. with exception of B C अच्ययत्

7, 6 all MSS. देवा आच्यया; see Áśv. Sr. S. 1, 5, 24.

10, 5 all MSS. अमुहिलनाभिः

12, 1 B F H (sec. h.) अविमृशयत्.

12, 5 C H (sec. h.) Comm. Bs ननेममुपहत.

14, 3 B C H (orig.) दिव्युद्यिबोरोमअतो.

16, 7 A (orig.) Bs H (orig.) प्रधानं.

16, 9 उपलप्यते A C.

17, 2 Bs अनुपूर्वेव.

17, 9 Bs परीक्षेत्.

17, 19 D G (sec. h.) Ba निदीदत्.

ADHYĀYA II.

1, 9 C H (orig.) वाचमुनी.

2, 13 all mss. आच्यमाता अम

3, 26 D G (orig.) Bs Th Comm. Bs आचिनाग्निदे.

4, 4 C D G (orig.) Bs Th सवि वाम.

5, 19 all MSS. अथा वदुषदे.

6, 7 B G (third h.) Th अयाभि

- 7, 7 all MSS. दत्ता.
 8, 11 A C Bs अग्निहोत्रस्यार्द्धा.
 8, 9 A G (orig.) चक्षुषावेक्ष्य.
 11, 13 only Bs Th correctly अनुविश्वदिव.
 10, 2 all MSS. excepting B सथोम; see Benfey, *Vollständige Grammatik*, § 30; Whitney, § 194.
 11, 11 (beginning of 12) A B C G (sec. h. ?) Bs H आपगामेति.
 12, 9 B D G Bs Th तद् instead of तद्.
 — H G Comm. Ch. Paddh. अष्टादशपद्यम् A Th (orig.) H •रासुप-
 पद्यम्; see S'āṅkh. S'r. S. 2, 8, 14; 2, 9, 6; 4, 12, 10.
 17, 8 B (orig.) वदतः H वदं नः, altered, as it seems, in वद नः;
 Bs G (by alter., but struck out again.) वदतु.
 — Bs द्वि instead of द्वि.

ADHYAYA III.

- 3, 1 all MSS. अमुद्रयेति: (see S'āṅkh. Brāhm. 4, 2: अघातो
 अमुद्रितायाः । 4, 3 अघातो अमुद्रितायाः ; and 4, 4 अघातो दाशाययययय)
 4, 11 H आधिपत्ये.
 7, 4 all MSS. excepting C Bs क्वाचि ददती.
 8, 12 Bs अभ्यज्जददितः.
 11, 4 A दामेपूर्वमावायमानि B C H दामेपूर्वमावायमानि G (sec. h.)
 दामेपूर्वमावायमानि. The correct reading is exhibited by
 D G (orig.) Bs Th.
 12, 2 A B D G (by alteration) Bs नेबुयनी; C G (orig.) Th
 H वैबुयनी.
 12, 14 G (orig.) Bs H (sec. h.) दमपौर्वाभा.
 14, 11 C H (orig.) omit वैबीप्रयोगम्.
 14, 8 B G (orig.) Ba (orig.) H (sec. h.) अष्टोन् प्रवयन्ति.
 15, 4 all MSS. द्वेरा द्वय, which sometimes may be read as द्वय.
 15, 14 C निष्कार्च.
 B (by alter.) Bs Th (orig.) पूर्वद्वयं, which in Bs Th is
 altered into पूर्वद्वि D द्वि.

16, 24 all MSS. आन्ध्रभागा उपरुध.

17, 1 C G H अथा विद्या

D G (orig.) अन्धमैरुधेति । Other and partly better readings will be found Atharra Veda 7, 3 ; Taitt. Samh. 1, 7, 13, 2 ; Maitr. Samh 1, 10, 3.

18, 14 all MSS. न ग्रानादीराविर्धं ; corrected according to Taitt. Brāhm. 2, 4, 5, 7.

all MSS. नर्धं वत्तं

विधं, although exhibited by all MSS. is, as the metre shows, a mere gloss.

18, 15 B अग्रुभि.

18, 17 A B अन्धत्तं.

19, 3 B C D G (orig.) Bs Th अन्धमिन्नमया

all MSS. आध (or पा धं) अन्धपूर्वे ; which I have altered in आ धन्. (See Maitr. Samh. 1, 4, 3 ; page 51 of Dr. von Schroder's edition).

20, 2 C H (orig.) औना instead of औवा

A (by correct) Bs (by correct.) Th (orig) H अन्धपदावभात्

20, 4 all MSS. अन्धान्.

20, 20 C D अन्धेन.

ADHYĀYA IV.

2, 7 A G (orig) Ba H (orig.) Comm. Bs and Uh. आन्धपूर्वे cf. 1, 17, 2 ; 3, 7, 7.

4, 5 H अन्धमैरुधेति H (orig.) O Bs (on the marg) अन्धमैरुधेति.

5, 1 all MSS. अन्धमैरुधेति.

5, 11 C inserts आ before अन्धमैरुधेति.

6, 9 A B D omit the sign of Pluti.

6, 10 B D (orig.) G (orig) आधं.

7, 3 D G (orig.) Bs (by alter.) H (orig.) अन्धमैरुधेति.

7, 17 A D G (by alter) Bs Th अन्धमैरुधेति.

10, 1 A अन्तममहापञ्च-अमहापञ्चभा B Th अमहापञ्च-अमहापञ्चभा C अमहापञ्च-अमहापञ्चभा D G (orig.) Bs अमहापञ्च-अमहापञ्चभा.

B (orig.) G Th मारीक्या.

D Bs जैदानी A B C G Th H जैदानी cf. Taitt. Samh. 3, 4, 5, 10 इन्द्रो जैदानीमधिपतिः ।

11, 1 B G (sec. h.) H आयायति.

12, 0 all MSS. excepting D Bs वनीयान्.

13, 10 all MSS. (only Th had orig. च्वा) प्रयायनी; see Taitt. Brāhm. 2, 4, 1, 2. Āpastamba S'r. S. 4, 11, 5. On the change between च। च। see Dr. von Schröder's remarks in Monatsberichte der Kgl. Preussischen Academie der Wiss. 1879, page 6 (688).

all MSS. उच्छेप instead of उच्छेपि.

14, 2 C G (sec. h.?) Bs (orig.) Th अपिप्रेषान्.

3 C Bs. (orig.) पपेपनीपि.

4 C G (orig.) Th (orig.) जोमनयानि.

6 C इतिचप्रपये वा। Bs (orig.) इतिचप्रपये वा.

11 C उन्नरीं instead of उन्नरीय.

12 all MSS. निपात्; S'at. Brāhm. 12, 5, 2, 7 निपात् cf. Petersburger Wörterbuch s. v. पत् + नि.

15 C D वनीयौ.

— D G insert हाभ्याम् before अम्भा.

20 all MSS. मानाः; we should expect माह्वः.

31 H उपयो रयी.

36 D G (orig.) अही लोभाय लोकाय अहा Bs (orig.) अही लोभाय लोकाय। Āsv. Gṛihya S. 4, 3, 27.

15, 1 A C D Bs अनवेचमाथाः Th अनवेचमाथाः B (orig.) G (orig.) अनवेचमाथाः cf. ZDMG 36, 431, note 5.

Comm. इहती निनीलवन्तः.

4 C omits आदित्यम् before उपप्राय.

6 C D G (orig.) Bs (orig.) नवरत्नं वा संनयनाहृतानि.

7 A (orig.) C D G (sec. h.) नाथादानि च. .

9 C D G (orig.) Bs (orig.) पन्नाहन्तापान्.

10 this sūtra is omitted in both MSS. of the commentary.

21, 22. Instead of *भवन्त्युपोसृष्टे* is written in G *भवन्त्युपोसृष्टे*, the words *पुनराहति* *हवा* being added on the margin. This is no omission of the copyist. We read still in D (a manuscript nearly related to G, although not copied from it) *हवा तूष्टे* and may conclude from this neglect of altering the Sandhirules, that the omission of *पुनराहति* *हवा* is old and previous to the existence of both manuscripts

16, 2 || *लोहितं*

B (orig.) C G (orig.) om *शमीवं*.

all MSS. excepting C *उत्तरलोहितं*

3 A B D G Ba (by alt.) Th *पञ्चमं*.

all MSS. excepting A B *वाचसेन* instead of *वारसेन*.

5 only D reads *श्रीवर्मा*; cf. Taitt. Brāhm. 3, 7, 14, 5.

6 C G (by alter.) Ba (orig.) *चर्चनीय*.

8 D G *पुनः*.

17, 12 C D G Ba *पुनः*

18, 1 all MSS. with exception of D G Ba *वने*, which I ought to

have written;

all MSS. *समर्चनीयं*; for a better and more intelligible reading (*चराचरी*) see Mantra-Brāhm. 1, 5, 6 Āsv.

Sr. S. 8, 14, 4

5 A C G H *चर्चनीय* B (orig.) *चर्चनीय* D *चर्चनीय* Ba *चर्चनीय*

A (orig.) Ba (orig.) Th *तथैवे देवि भवाय*.

10 C H (orig.) Ba H *चर्चनीय*.

19, 3 A C G (orig.) Ba H *चर्चनीय*.

20, 1 A B D G (third h.) Ba Th *दुपपोषा इति* H *दुपपोषा इति*.

all MSS. excepting C H (sec. h.) *उत्तापो*.

21, 8 A Ba H *चर्चनीय*

18 Ba. (orig.) omits *वा* before *अयमवर्ण*

ADHYĀYA V.

- 1, 10 all MSS. कचिन्.
 9, 6 A B C D H विने G Bs (orig.) Th विल्ले—A B C Comm.
 राद्वेत्.
 all MSS. धूम नेहा see Atharvaveda 4, 1, 2.; नेहा = मदिता.
 9, 7 कचि, although left out in O and not to be found Atharva-
 veda 7, 14, 1; Taitt. Samh. 1, 2, 6B; Maitr. Samh.
 1, 2, 6 seems nevertheless to be an old addition, as
 may be seen from what Professor Roth says in the
 preface to his edition of the Nirukta, page XLV.
 10, 8 for other and partly better readings see Atharvaveda,
 7, 73, 1-2.
 10 see Atharvaveda, 7, 73, 6.
 18 C Th H च रोता; see Atharvaveda, 7, 73, 5.
 21 see Atharvaveda, 7, 73, 4.
 23 B G (third h.) Bs (sec. h.) आवातमयः O •तमः च
 see Atharvaveda, 7, 73, 3.
 32 see Taitt. Samh. 1, 6, 12, 2.
 13, 3 B (by alter.) Th (by alter.) Bs आवातमयः; see Maitr. Samh.,
 1, 2, 9.
 16, 7 C D G Th Bs (sec. h.) तस्यवाजय.

ADHYĀYA VI.

- 1, 2 A B G (sec. h.) Th (sec. h.) आवातमयः.
 23 B (orig.) D G H (orig.) अनिनेषमं.
 3, 8 B D G Th पद्मापतिपं.
 C आवातमयः; all other MSS. आवातमयः instead of आवातमयः
 11 A B (sec. h.) C G (sec. h.) Th (sec. h.) आपोरेवतीरु; see
 Śāṅkh. S'r. II, 9, 20, 7 [Śāṅkh. Brāhma. II, 11, 11 : आपो
 रेवतीरिति प्रविषद्यन्ते; आपोरेवतीरुः पद्मापतिपं चरितरेदिति नदि
 छित्तमवापकाय etc.]

- 6, 16 B G (orig.) Bs Th H धादधप्रानरनुपाकः
 17 B C समानादधत्ता.
 20 Bs उपपाद्य.
 7, 8 B Bs omit the sign of Pluti.
 8, 1 A B C D उपपाद्य.
 6 all MSS. समूपाः; see Taitt. Samh. 3, 2, 7c.
 7 D Th H ओ३म्.
 9, 4 B (orig.) C D एकपुर्वेमेकादशिनैदु.
 13 C समानादधत्ता.
 15 A G (sec. h.) च instead of वा.
 16 B D पूर्ववत्.
 A B (sec. h.) O G (sec. h.) Th (orig.) शुक्रति.
 17 G वा [१] छाया; see Āśv. S'r. S. 3, 1, 14.
 10, 12 all MSS. with exception of Bs (orig.) एकादशिनानां.
 12, 7 from धवमान to 8 समुद्यो ऽधि left out in C.
 12 B (orig.) D G (orig.) प्रपञ्चमानां.
 20 all MSS. चंचारि; Taitt. Samh. 1, 3, 8१ चंचारि.
 13, 4 D G (orig.) उपविगमि.
 7 A B (orig.) Bs (orig.) H (orig.) उत्तरेव.

ADHYĀYA VII.

- 3, 1 C अनभिधानं.
 3, 1 C वापू D Bs (orig.) वापूर.
 3 C मचयति.
 22 C Bs नारायणे.
 6, 11 A B (sec. h.) D G Th प्रतिहोपवत्तवत् B (orig.) O Bs (orig.)
 H (orig.) प्रतिहोपवत्तवत् अन. As च is sometimes written for
 उ and उ for व* and as a nom. sing. is required by

* ४१, ५, ६, ७ मद्भीमि उद्भीमि (Bs) instead of मद्भीमिद्. १०, ६, ६७
 उपकल्पमान वत् (D Th) instead of उपकल्पमान अन. ११, ६१, ८ यामान उपवत्
 (O) instead of यामानवत्तवत् ।

the corresponding प्रतिष्ठा I prefer the reading of B C Bs H, which is in accordance with the solitary form प्रमास S'āṅkh. S'r. S. 1, 4, 5 and 7, 14, 9.

E, 7 C inserts उपरुद्ध before दमि.

9, 1 all MSS. पदोपनिषीवा A •विवा; see Tañt. Samh. 5, 6, 8, 6.

3 some MSS. omit the sign of Pluti behind जानवेदे.

4 Th चर्ध instead of चर्धर्ध.

10, 11 In two Prayoga manuscripts in Professor Haug's collection (Munich, Royal Bavarian Court and State Library, Sanskrit, Nos. 65 and 145) is written कावा राजाना instead of कावये राजानेषु; see Vajasaneyi-Saṃhitā 32, 72.

13 C D G (orig.) यन्दिजे.

14 G (orig.) Bs (sec. h.) Th तनूकये D तनूकये ने. I mention this reading, because it is one of the few proofs for the relationship between G, Th and D.

15 Prayoga 85 and 145 (see to 10, 11) वाचमर्ध ईर्षी वाचाफिन्.

14, 9 D Th बी इ सु.

A G Th H (orig.) प्रमास वाच D प्रमासा वाच B C Bs प्रमासाच.

12 G Comm. Bs यथाचवने.

15, 4 A (orig.) G (by alter.) Bs H (by alter.) इत्याप्याचनवतीना.

9 all MSS. चाप्यापिनवतिप्रवति.

16 D G (orig.) Th तिजे सुचयन्ति.

17 B उत्तुजते.

18, 2 from गोदाच to चहीय । मादाचे omitted in C.

19, 6 Th गोदाचारे.

21, 7 A B Bs Th (orig.) परिमिनसप्रवति.

24, 2-3 all MSS. प्रमास उदिनस.

25, 5 C G (orig.) Bs H (orig.) ककुभिः.

10 G Th H (orig.) यथायतिथस.

26, 11 C om. प्रमापदानो.

27, 21 Th om. अपि.

ADHYĀYA VIII.

2, 5 C अगुनि.

3, 4 none of the MSS. shows ममद्, see Atharvaveda 7, 14,

4. Āśv. Ś'r. S. 5, 18, 2.

7 B३ बोद्धि.

॥ अक्षयः is an adverb like अक्षयैदि ; अक्षयैद्यु ; अक्षयान् (Lūp. Ś'r. S. 7, 8, 5) and others.

5, 5 A (orig.) H D G (on the marg.) B३ Th उत्ते instead of उत्ता.

7 A B D B३ द्यैते.

6, 1 B G (orig.) Th H (orig.) यज्ञायज्ञि.

5 B G Th H (orig.) यज्ञायज्ञि.

17 G Th omit (orig.) यज्ञायज्ञि.

8, 6 all MSS. यज्ञोपवसा; Comm. Ch. यज्ञोपवसा.

C याद्वते instead of याद्वते.

A (marg. addition) उपवसनक्षोपवसनक्षोपवसते.

11 all MSS. आपुरसा.

D, 1 G (third h.) B३ नक्ष यज्ञोपवसा यज्ञोपवसते । १ ।

4 A (marg. addition) उपवसनक्षोपवसनक्षोपवसते.

10, 1 Atharvaveda, 7, 67; Taitt. Ār. 1, 30. The verse seems to be incomplete.

Th. (orig.) Comm. Ch. यज्ञायः.

C (orig.) याद्वयते instead of यज्ञयते, but this is corrected on the marg. in यज्ञयते. The reading यज्ञायि in shown only by a marginal correction in C; Vaitāna Sūtra 23, 15; Āpastamba Ś'r. S. 14, 18; Āśv. Ś'r. S. 6, 12, 12.

11, 13 all MSS. यज्ञं; better is the reading of the Mantra Brāhmaṇa 1, 7, 5 यज्ञं.

all MSS and Mantra brāhm. यः; I should expect यं.

13, 5 A B C G (third h.) यज्ञयज्ञि.

15, 12 A D B३ H याद्वं C याद्वं cf. Taitt. Ār. 4, 9, 2; 5, 8, 2.

A (orig.) B C D G (orig.) B३ H यज्ञायते. Ś'at. Brāhm.

14, 2, 2, 22

- 16, 1 G गुहा पदा.
 3 C रक्षोशेक्षेयि G orig. and, (as it seems, originally) Th.
 रक्षोशेक्षे.
 17, 1 Prayoga Haug 85 and 145 मुदिदानी instead of मुदिदानी.
 ■ G (orig.) Ba (on the marg.) अभिमुखि instead of अभिमुखि.
 20, 1 Prayoga Haug 85 and 145 अरचन् instead of अरचन् both
 times.
 22, 1 C inserts च behind ज्येतिषा.
 Prayoga Haug 43 and 145 यथाप instead of यथिषाप.
 24, 1 D वा गच्छ instead of वा यच्छ.
 A D G सुधीशुम् G (sec. h.) सुधी शुम् C सुधीशुम् ■ Ba Th
 सुधीशुम् Prayoga Haug 85 and 145 सुधी शुम्.
 3 B (orig.) विष्टि instead of विष्टि Th चर्षा instead of चर्षा.
 25, 1 C G Th वेदमैरवा.
 O G (orig.) Th (?) वा instead of वा.

ADHYĀYA IX.

- 5, 2 see Atharvaveda 2, 5.
 A B (sec. h.) लोचन.
 3 D E (orig.) omit the sign of Pluti.
 6, 6 all MSS. मृते Taitt. Brāhma. 3, 7, 9, 5 मृते.
 G (orig.) मृते.
 all MSS. न चयत्.
 14 A (marg. add.) C E G Ba (orig. and third h.) विदुषमिषमिषि
 D shows a blank instead of *विमि*.
 7, 2 all MSS., excepting B, प्रचनमपेक्षयति । ■ प्रचनमपेक्षयति.
 9, 5 रक्ष is added afterwards in ■ Ba.
 20, 1 E प्रचाक्षते.
 7 A (orig.) B (sec. h.) ■ (sec. h.) G (sec. h.) Ba (sec. h.)
 चाविदेवलोचनम् see Śāṅkh. Śr. S. 6, 3, 11.
 23, 4 D पुत्रो मृतो जलपयस्ते प्राप्तापत्याने प्रिवो मोरच इति पच*.
 24, 7 B (orig.) C D E चापेक्षे.

7 D Bs (orig.) दाविमिनि.

13, 5 B (orig.) यथाकारं (sec. h.) याथाकारं.

7 E G (orig.) विकटूकीया A विकटूकीया.

8 E वेदशास्त्रेयानुयाय.

18 A B E (sec. h.) G (sec. h.) Bs प्रयुज्यं C D E (orig.) G (orig.) प्रयुज्यं.

* 29 E दजनि.

26 E प्रादुपाय.

14, 4 all MSS. विनि युक्.

B (orig.) C D G (sec. h.) Bs केनो ऽद्विष्ट.

14, 6 all MSS. चापत्यते द्विधेनामन् see Taitt. Samh, vol. IV, p. 471; Taitt. Brāhm. II, p. 416, l. 12. Kāv. Sr. S. 3, 6, 8.

8 A H (orig.) C E (orig.) G Bs च एषां वा एषंविद्वान्.

15, 2 A D E G सद्यः B (orig.) ने न्यो (P), altered in ने दयाः C सं दयाः G (on the marg.) Bs सद्यः (Bs by the same hand originally ने, but struck out). The correct reading is probably सद्य दया or ने दया: MS. Comm. Ch. ने दयाः.

A B (by alter.) O (not perfectly legible) D E G Bs (by alt.)

पराव्यो D (orig.) पराव्यो O G (on the marg.) Bs (orig.) पराव्यो.

6 B (sec. h.) G (orig.) Comm. Ch. चापत्यते G (sec. h.) D चापत्यते.

8 B C E G च एषां वा एषंविद्वान्.

16, 8 all MSS. का नैऋत्य Only Bs has once काः.

17, 4 all MSS. द्विधी मरीरं.

6 all MSS. वातावे दधमयुतः See Taitt. Brāhm. II, 419, 16.

Sāṅkh. Brāhm. 27, 4.

8 C E (orig.) G च एषां वा.

B C D E G (orig.) Ds (sec. h.) हेना अपप्रतिष्ट.

18, 6 all MSS. with exception of D द्विधेनामन्विधेन D has the corrupt reading विधेनामन्विधेन. All MSS. विधे नमन्विधेन; corrected according Kāv. Sr. S. 8, 13, 10.

18, 8 C न्वो वै देवः कस्य G देवः कस्ये, which is corrected in देवो कस्ये; the last word is not quite legible. B कस्य.

C D E (orig.) G च चर्च.

All MSS. कल्पन्ते वेद्यो वजः.

20, 2 all MSS. वेद्यं वा अपरतपासावमेव I ought to have written
अपरतपासां देवं according to Kāv. Sr. E. 8, 13, 14.

अपि वै च यद्वपति: instead of अप वै च यद्वपति: all MSS., except-
ing G (third h.) and B (orig.) where the whole passage
is left out and added afterward on the margin.

21, 10 A (orig.) and, as it seems, originally E अभिवाप.

ADHYĀYA XI.

2, 13 E (sec. h.) G यत्रापत्रियत्र.

All MSS., excepting B, चंचल instead of चंरल.

11, 10 E G (sec. h.) B_s (orig.) omit च.

11 C E G (sec. h.) B_s पुनश्च १ इति.

12, 1 B (by alter.) C D E दृष्टोक्तोक्तिवत्.

13, 21 B D G (orig.) B_s (sec. h., but struck out again) दृष्टो.

14, 5 D G (orig.) B_s (sec. h., but struck out again) दृष्टो.

8 A E उद्वय.

15 all MSS., excepting B, उद्वयवत्.

15, 11 B उद्वय.

12 B_s उद्वय.

13 B C उद्वय.

ADHYĀYA XII.

2, 23 A B C (by alter.) B_s (on the marg.) खोविषाहिरजिति.

26 C (orig.) कर्मेवेकाद.

3, 4 A B C (sec. h.) G B_s (sec. h.) उद्वयवि.

21 A G (sec. h.) उद्वयवित्तिवत्वेवे.

0, 6 all MSS., with except. of D G and, as it seems, of sec. h. in B_a. प्रथमा ल्युदात्. In G प्रथमात् ल्युदात् is altered in प्रथमा ल्युदात्.

13 B C चन्द्रं.

7, 2. 3 B_a (orig.) उषस्यानि.

5 D संमति instead of मत्ता.

8, 5 एति was originally omitted in D and is blotted out in C.

8 च orig. om. in B_a.

9, 2 A C (orig.) D E G (orig.) आदांघ. In B_a च is added on the margin, but blotted out again.

8 A C (orig.) D G B_a उषसात् B C (on the marg.) E G (third h., but struck out again) उषसात्.

17 A जर्जर instead of जनिर्ज. This is also the reading of a second hand on the marg. of B_a.

11, 13 all MSS., with exception of B_a, उपसंयसा.

13, 4 A B C B_a वैराजं मूलं.

6 B C B_a (orig.) विद्वत्पुत्रे. A E G विद्वत्पुत्रे.

14, v. 1 C like all other MSS. कोरस, but च (instead of स) on the marg. E कोरस.

v. 8 all MSS. एव द्वाघ.

v. 4 D द्वाघ.

A E B_a (sec. h.) चमेतव G चमेतव.

v. 5 A B D E G (sec. h.) B_a धी.

All MSS. चौदीदीर्घमौरोरार. As in this and many other cases the readings of the B_aṅkṣāyana MSS. agree with those used by Roth and Whitney in their edition of the Atharva Veda Samhita I have often adopted the corrections proposed by the editors of this work.

15, v. 1 all MSS. अदे. It ought to be निदे (नि. वे).

v. 2 C D चरा जनन् G (orig.) चराजनन्, on the marg. न Sec h चरन् B_a चरा चरन्—C चरन्ति.

v. 3 Atharvaveda 20, 127, 12. A प्रजा मध्विद.

All MSS. प्रजा नि वीदति.

- v. 4 Ath. V. 20, 127, 13 all MSS. जेमा.
- v. 5 all MSS. विरूपः Ath. V. 20, 128, 12 वरुणं.
- 16, v. 1 A V 20, 128, 13 all MSS. चकरोरवि (D रवि). Only B has the correct reading.
- v. 2 A V 20, 128, 15 all MSS. इहं.
A D सुवर्णं; all other MSS. सुवर्ण.
- v. 3 A V 20, 135 13 B C (sec. h.) D एरामह.
G एव चेदिति.
- v. 4 A V 20, 135, 11 all MSS. चर्च.
All MSS. मरु instead of चर्च.
- v. 5 A V 20, 135; 12. C E (orig.) G (orig) दोषु जगत्पद्मा.
All MSS. चर्च.
- 17, v. 1 A V 20, 127, 7.
All MSS. सुनोमा.
- v. 2 A V 20, 127, 8 B (orig.) C D E G Ba परिचिह्नः.
All MSS. चकरोरवि.
All MSS. चातुर्दश.
All MSS. ह्युत्तराश्विनम्.
- v. 3 A V 20, 127, 9 all MSS. मर्मा B मर्मा.
D परिचिह्नः.
- v. 4 A V 20, 127, 10 all MSS. पक्षो विह.
B C (third h.) G (sec. L.) एवमि D चयेति C (orig.) E G
इति. Only A has इति.
Sūtra 8 H G एतत्तः प्रसाधो.
- 18, 1-9 A V 20, 129.
2-3 all MSS. परिचिह्नः resp. परिचिह्ने; only G परिचिह्ना
resp. +के.
H C प्रदाकः; on the marg. ड (instead of क) D प्रदाकः.
- 10-18 A V 20, 132, 2-12.
11 B चकरोरवि.
1H all MSS. चर्च; G (sec. h.) चर्च.
19-20 A V 20, 131, 10-11.
19 all MSS. दोष.
- 19, 1-2 a b A V 20, 135, 6-7.

2 c d 8 A V 20, 135, 9-10.

All MSS., with exception of B, राधः प्रत्ययध्वौदि.

D ददति चदरं.

4 A V 20, 135, 8.

All MSS. with exception of B G चेता.

All MSS. चविष्टः; the correct reading would be जविष्टः.

B चिपति instead of विपति.

20, 2, v. 1-5 A V 20, 128, 1. 3. 2. 4. 5.

v. 3 D चप्रचर्चन्, all other MSS. चप्रचर्चन्.

v. 4 all MSS. चपरिपुलिङ्गो or *निङ्गो.

All MSS. चर्.

D द्युधुनः G (first h.) द्युधुनः; all other MSS. द्युधुनः.

All MSS. चराददि.

21, 2 A V 20, 128, 6ff.

v. 1-2 all MSS. चनिक.

v. 5 A E Ds मदिषी सनखा || C मदिष्यनखा D मदिष्यनखा
G seems to have read मदिषी सखा, above which is
written सख but स is struck out. Since सनखा is op-
posite to सखा in v. 6 (just like चमाय to खाय and
चपामी to द्युपामी) this reading is preferable to that
of the Atharvaveda edition.

All MSS. च द्युधिनः instead of चाद्युधिनः.

2 G Bs प्रवत्तिकाः.

22, v. 1-G A V 20, 133.

v. 4 D निङ्गो नाव all other MSS. निङ्गो नाव This is another
of the few cases, in which the readings of the S'āṅkhā-
yana S'rūta Sūtra MSS. are preferable to those of
the A V. The correctness of नव is proved by the
following verse.

v. 5 B द्युधनकार्या.

v. 6 D चंगदु, all other MSS. चमम्

v. 7 is missing in B D Bs. In A C G written on the
margin.

23, A V 20, 134.

1 A अथराक् झिलोपुझिलोपते B अथराह्णिपुझिपते C अथराह्णिपुझि-
लोपते D अथराह्णिपते E अथराक् हि (हि) लिलोपुझिलोपते G
अथराक् झिलोपुझिलोपते Bs अथराक् झिलोपु झिलोपते.

■ A V 20, 135, 1-4. 134.

4 B C D अस्मति.

5 B C E G Bs विद्मो.

24, 2 A V 20, 136.

व. 1 O मृगो altered in मृगो B भगो See V6j. Samh. 23, 29.

व. 2 B Bs कथाम्.

व. 3 all MSS. लुपेन.

All MSS. पय instead of अय.

All MSS., with exception of B (orig.) and G (sec. h)

विक्रतासेव.

व. 4 D G (orig.) यय instead of अय.

All MSS. अयिदन् (D अयो. II (orig.) अयो).

व. 5 all MSS. with exception of D and Bs लकवाकं (G orig.
•पाकं) Bs लकवाकु D •कवाकं.

व. 8 all MSS. with exception of B (prima m.) बीदन्.

6, the manuscripts are at variance as to the number and
character of the i-vowels, which are to be repeated
here several times, e. g., A बी र र र र र B (orig.) वि र
र र र, altered in बी र र र र र. I have followed a
notice to be found in Varadattasuta's commentary:
अय प्रतिगरे निप्रहतयकय रकारा ऋसायतुये इतः। एवमपरो द्वो
चतुष्प्रो। ततः किमयमिदमाद्यो यो योवा योदरेनि प्रतिगृहयति। See
Āśv. S'r. S. 8, 3, 31.

26, 11 A B C G वेराजं नूतं.

27, 4 B D G (orig) Bs अस्मानि कुर्वे.

A C G Bs (sec. h.) चातुर्विधिकान्बुद्धयानि.

■ II Bs अस्मानि कुर्वे.

A C G Bs (sec. h.) रेकादिकान्बुद्धयानि.

ADHYĀYA XIII.

- 1, 8 II G (orig.) and Comm. MSS. कर्त्तुं च.
 5, 16 A चवन्नीये.
 17 all MSS. विद्वदो. We should expect विद्वन्
 21 D चंदितायो.
 6, 4 all MSS दत्ता.
 7 O G (and orig. B?) चदिदधे.
 12, 10 D छान्दसवेदमन्त्रम्.
 II (orig.) चरुहृष्ट G (on the margin, but corrected back again) = च०.
 All MSS. चनावात् of. Taitt. Brāhm. 3, 7, 10, 6.
 12 O G (third h.) Bs चवत्ताच
 13 Bs inserts between चिन्तं and चमिन्तं चङ्गे by marginal addition.
 O (on the marg.) G (on the marg.) Bs दवातु (instead of दधाति).
 14, 7. 8 O G (sec. h.) दृष्टमन्त्रोक्त.
 15, 9 Bs (orig.) दलद्वये च, but च is struck out.
 16, 5 (14) II (orig.) दहदा.
 18, 4-5 A B C D मन्त्राचोर्ध्वं पञ्च- G (orig.) मन्त्राचो कर्त्तुं or कर्त्तं, this has been altered by two different hands. Bs मन्त्राचोर्ध्वे.
 19, 20 A C D G चमिद्वन्त्रानि.
 20, 13 C दधार्धेनिति त्रैव .
 21, 6 D G (orig.) दुरक्षतिचवा.
 24, 14 B D दीपकाला चनिकर्षे.
 17 A Bs (orig.) चंघनिकाद्.
 25, 6 D चक्षकपातायितम् G (sec. h.) चुक्षम्.
 26, 2 A B G Bs चंक्षुर चपक्ष्वा.
 27, 7 C (by alter.) D G चक्षमदानति०.
 29, 8 all MSS., excepting A, चुक्षाम.
 9 C (orig.) D G (sec. h.) Bs चोर्ध्वार्धेन.
 10 B C D चक्षुर्ध्वं चामा.
 12 B G चोर्ध्वार्धेन, which is in II altered in *नक्ष्त्रं and by

third h. in *नपिषं

13 B G (orig.) Bs (orig.) चरोनदीयस्य.

15 D G (sec. h.) चरसनीयविपत्ति.

21 C पुरषो.

All MSS. दत्ता.

29, 31 A चारुदत्तम्.

ADHYAYA XIV.

2, 21 A C D G (sec. h.) चदिनिं वाक्मन्वायेयं.

3, 18 O (on the marg.) D G दस्यो च A चय्य च.

7, 1 C (orig.) चय्यचय्यचय्यचय्यचय्य altered in *प्रवाचंस्तमाचय्य.

8, 1 C (orig.) चाकमेधोस्तमाचय्य altered in *मेधस्तमाचय्य.

7 D दस्यं

10, 16 A B Bs जैलिमो. which I ought to have written.

17 C (orig.) चवेचि.

11, 10 all MSS., excepting C, *चसमिदो.

12, 10 D चसमिदो.

11 C चसमिदो १ इति.

10, 3 C (sec. h.) D Bs (sec. h.) चोचामचामचामि C (orig.) चोचाम-
*चायेचामचामि.

14, 1 all MSS चसमिदा.

16, 7 M जपिमा instead of वा. Comm. Ch. चय्यचय्य instead of च.

17 B (?) G (sec. h.) Bs Comm. Ch. चय्यचय्य नेन C चय्यचय्य नेन.

The same sacrifice is mentioned Aśv. S'r. S 9, 5, 11.

18 all MSS, excepting D, भुवे ते.

22, 3 C D G चामचिचय्य.

4 C (orig.) G (third h.) चोचामचो C (sec. h.) *चरो.

A C G (sec. h.) चुरमचिचोचिचो C *चरो. No. MS has
चुरमचि

6 A B G (sec. h.) चय्यचय्यो.

7 G दस्यं.

22, 15 A B G Bs चोचामचो C (orig.) D चोचामचो.

18 A B G (sec. h.) चय्यचय्ये G (orig.) चय्यचय्ये.

- 19 A B गणपत्याम् G (orig.) त्रिगणपत्याम् C त्रिगणपत्याम्.
 20 A C उपोत्पद्यता (the original reading of C seems to have been *पद्यता) G (orig.) Bs उपोत्पद्यता.
 21 C (sec. h.) D G ईमेवेद्य.
 All MSS. श्री द्वादशाक्ष.
 25 च omitted in C D.
 27, 1 B C Comm. Ch. परिदमे.
 All MSS. उगमस्तेन (cf. 27, 13 उगमवती).
 28, 8, 9 the words from *मग्नदधन to परिदधन् are om. in B and Bs, but added on the margin.
 29, 1 B Bs (on the marg.) येनैतो instead of येनैतो.
 A C D Bs कुलायसेन G कुलायसेन.
 3 all MSS., excepting G (third h.), चंचुयेदे.
 31, 1 A B D Bs ज्यैष्ठ्यो मोक्ष.
 B D कनिष्ठः कुलोमसः.
 5 B G Bs Comm. Ch. ज्यैष्ठ्याभिषाचारे.
 32, 9 B Bs कुले विंशतं गणपत्याम्. The omitted word is added in both MSS. on the margin.
 33, 4 Bs (orig.) G (sec. h.) प्रहसि.
 34 in C originally placed behind 36.
 35, 2 A B D G (third h.) Bs (orig. and third h.) द्वाविंशदधन-
 अभिषाचारे.
 36, 2 C G (orig.) om. इति.
 37, 1 D इन्द्रादिषु च.
 38, 1 C D G अभिषुनिनाभमवत्.
 40, 1 A B G (orig.) Bs Comm. Ch. गविष्यन्ति मो क्षरा गविष्यन्तु.
 C D G (sec. h.) Comm. M M omit the words between गवि-
 ष्यन्ति and चप.
 C (orig.) G (sec. and third h.) चायस्यं.
 16 Comm. Ch. and M M दीचवीक.
 42, 18 A B C Bs अग्निरोमो.
 19 A B (sec. h.) C Bs जलक्षी.
 20 A B (not quite legible) G (sec. h.) Bs अतिराक्षी.
 43, 44. The words from गविनं to चपयः are omitted in Bs,

from वज्रिन् to अपमृशयन् in B, but added in both MSS., on the margin.

48, 1 A (?) H (orig.) G (orig.) सर्वजित्.

50, 1 A D G अहमुद्यान् B (orig.) अहमुद्यान् O अहमुद्यान् Bs अहम-
-द्यान् Bs आह्लावकेभ्यः. See Kaush. Brāhm. Up. 3, 1.

A C G (orig.) Bs Comm. Ch. एवं वरिष्यन्मि.

50, 1 all MSS अह येन वञ्चति.

51, 1 G पाप्मा (altered by several hands) O (?) Comm. Ch.
(orig.) पापा.

56, 13 G तित्त च इत्येकं.

57, 20 B O D G इत्ये.

60, 1 D G प्रजापतिकाया.

61, 1 Comm. Ch. जीतयो.

5 B C G (sec. h.) Bs (orig.) इत्यादि A D G (orig.) Bs (third
h.) इत्यादि.

62, 2 Comm. Ch. बोमेन instead of बो मेन.

72, 1 C D G (orig.) आद्यानां G (third h.) आद्यानां (sec. h. आद्यानां ?)
Comm. Ch. (once) आद्यानां.

O D Comm. Ch. औद्यानां H (orig.) G (orig.) Bs (orig.) O
(sec. h.) औद्यानां.

8 B C G Bs (orig.) विदुषन्.

73, 3 all MSS. अनुकृतः उपरोक्षामोविदुः । Paddhati अनाहमुद्य
रकृष्टरुपरोक्षाय एकी विदुः । Comm. अनाहमुद्य रकाः प्रथमाः । अमकारं
उपरोक्षामो द्वितीयः । विदुष्वनङ्गीयः । See Pāṇicaviśa-Brāhm.
25, 7.

A अनिदुष्वन् B O D G (sec. h.) Bs (sec. h., the original
reading is illegible) अनिदुष्वन् G (orig.) अनिदुष्वन्. I think
the correct reading is अनाहमुद्यरुपरोक्षामोविदुष्वन् (उपरो-
क्षामो अनिदुः).

D G (orig.) Comm. Ch. बोदनिधव.

75, 2 D G (orig.) आकु instead of आकु.

77, 2 B O G (by alter.) Comm. Ch. आशुर्विभति G (orig.)
आशुर्विभतिद्वि.

78, 2 C G आशुर्विभतिद्वि.

80, 1 D मुरुतेशोवा विविधा प्राचिनिकायाः.

84, 3 A *प्रधानः.

ADHYĀYA XV.

1, 16 A B C (by alter.) G Bs चतुष्पदी.

24 D G (sec. h.) प्रज्ञावाक्यालम्बने

26 B Bs (orig.) परिचायी Comm. Ch. परिचायी. Paddhati:
(Manuscript of the Deccan College Library) परिचायी.
च om. in B.

28 D Bs (orig.) अक्षरेभ्यः

30 A B G Bs Paddhati छकाको वा.

31 all MSS. अक्षरसंज्ञा.

3, 1 A B D (?) G Bs मधुनायो.

8 all MSS. प्रवादा अक्षे.

11 all MSS. उपार्जस्यः.

4, 9 G (orig.) अनुपूर्व.

5, 13 A G (orig.) Bs वनी यात्री.

7, 8 all MSS. अनु (B and Bs. orig. अनु.

8, 13 G (by alter.) *नुपूर्व.

21 G (sec. h.) अनुपूर्व.

10, 11 C निवृत्तप्रतिष्ठा.

11, 1 C D परिचायीति B (orig.) परिचायि G पर्यायीति (l).

4 A B Bs (?) सखिने स्वेऽन्वये.

12, 1 C D परिचायीति G पर्यायीति (l).

13, 11 B (orig.) *मद्वनीये मृदसतिपये च; the last two words are
struck out. G (orig.) *मद्वनीये तवाभिपिचये मृदसतिपये च; the
words from तव to च are struck out.

14, 4 C D G (different h.) om. इति after चतुष्पदवाच.

G (orig.) Bs (on the marg.) पूर्वो पश्यथा.

8 A G (orig.) शोभियादमपुपदं.

13 A B Bs Comm. Ch. (twice) पडोदीयां G पडोदीयां; instead
of ३ there was originally ४ written by the same hand

and on the same line. This is again written on the margin.—C D इहोदीया; इहवाच् is, according to the *Sabdakalpādruma* (see *Petersburger Wörterbuch*), shown by the *Āmarakośa*. Loiseleur and Colebrooke write इहवाच्.

16, 8. 11 G इतिना.

10 D Comm. M M (by alter.) विहोमेन.

A B Bs इहयुज अभिप्रतारय (on the marg. of Bs. f) D इहयुज अभिप्रतारय C इहयुज अभिप्रतारय altered in इहयुजो अभिप्रतारय G इहयुजो अभिप्रतारय altered in इहयुजा अभि.

17, v. 2 C (sec. h) पिता वृक्षे जातस्य.

v. 4 B C Bs (orig.) बाका वि वक्र. See Max Muller's *History of Ancient Sanscrit Lit.* pag. 574 note.

A Bs अतिता अवी

All MSS. च वरावती

v. 5 all MSS. लोको वदावती.

v. 6 all MSS., excepting Bs, पमवी विवादां Bs, Comm. (पमवी विवादावतिना. l), Streiter, Bohtlingk पमवी विवादा.

v. 8 all MSS. आभूतिदेवाभूतिर्वीजं this is to be resolved in आभूतिदेवा आभूतिर्वीजं (she is ābhūti-procreation.; the germ is ābhūti; it is hidden in her.)

v. 10 all MSS. चेनाक्रमणे बुद्धिर्वा वि विमोक्षा.

All MSS. नञापो नातर्यपि निद्युन चरति. I think that either च or ने is superfluous.

18, line 2 A (orig.) Bs (first and third h.) चवाच। च वदर्थं राजार्थं.

line 18 all MSS. except G (sec. h.), प्राप्नोत्यत्र ता.

line 19 all MSS. च च सनाहं प्रापच. This is to be altered to प्राप न, as Professor Bohtlingk has already observed.

19, verse 1 G चवदरी B निवदरी.

A G चव instead of जव.

verse 2 all MSS. चरति; it is a regular subjunctive.

verse 4 all MSS. प्रेरते स्था (D छेरतिस्था).

verse 5 B (sec. h.) C D G चवमार्थं B अमार्थं altered to चवमार्थं

verse 6 A H चवतिष्ठन्.

CG पद्यमार्ग. This is in G corrected to पद्यमार्ग and again to मद्यमार्ग; B Bs and Dr. Streiter मद्यमार्ग. I think that Dr. Streiter is right in maintaining that these words पुचं मद्यमार्ग have originally been a mere gloss. They are not found in the version of the Aitareya Brāhmaṇa.

C चरका चरयाच Cf. Bohtlingk, Sanskritchrestomathie.

20, line 1 B C D Bs (orig.) omit च behind तद्य.

line 5 all MSS. दत्ता.

line 7 D G (sec. h.) येन instead of चनेन.

21, line 3 and 6 B C G (orig.) Bs (orig.; on the marg. ना) मत्तं दत्तार्चं.

22, line 8 Streiter दुहदयस् (3); Aufrecht (Ait. Brāhm.) दुहदयसश्च. A II दुहदयसश्च C D Bs दुहदयसं नु G दुहदयसश्च.

All MSS., with the exception of D, here and further on उत्पुच्छानि.

line 10 A II G Bs insert नु behind विद्यान्.

line 18 B D C (by alter.) अर्थज्ञायां A C (orig ?) E (orig.) Bs. and Streiter अर्थज्ञायां.

24, line 4 तं वै विद्याः all MSS. I propose to write instead तं वै विद्याः ; त and न are sometimes confounded (instead of तमेवैतद्याः संज्ञामविनष्टे: A Bs C तमेवै at the end of 22. Instead of मावदत्तं (24, line 9) D G मावदत्तं.

line 11 A Bs and Streiter चक्षत B C D G चक्षित.

line 15 A B Bs च चक्षतातं.

line 15 A (orig.) and Streiter कुशदेनमत्तं इत्तं This is also likely to have been the original, but now illegible reading of Bs. On the margin is written instead •सतो which is corrected back again to •सतो Comm. कुशदेनमत्तं सतो इत्तं.

line 16 A Bs मापगाः श्रोत्रायाद् B मापगाश्चोत्रायाद् CG मापगाः यद्रायाद् (G sec. h. श्रोत्राः) D मापगाश्चोत्रायाद्. See Bohtlingk's note on this passage, Sanskritchrestomathie, page 352.

25, line 2 A (orig.) B राजपुत्रं.

All MSS. स नै यथा नो ज्ञपय We should expect यथा

Cf. Ait. Brāhm.

line 7 D G (orig.) स्यात्तव.

B (sec. h.) C D G चेद्वा B (orig.) चेद्वा.

C D प्रजा स्यात्.

line 10 instead of सोऽदाय मे विधे, for which Böhlingk writes सोऽदाय मम विधे, I propose मे सोऽदाय मे विधे.

A B C G प्रयादोऽदाय.

26, line 2 B (orig.) C G (third h.) स्या चक्षे A D G Bs स्याक्षे.

The best reading is given in the Aitareya Brāhmaṇa: सन.

line 4 C D G पुष्पाः A B Bs पुष्पा.

line 10 all MSS., excepting D, यथा स्यादीत्य.

27, verse 1 A B Bs G (sec. h.) चक्षे माः.

verse 2 A B C G पुरस्ता.

C D जायिना.

A C D G चर्षे राधाक्षु B राधाक्ष. The orig. read. of Bs is not quite legible.

A C D Bs रव चक्षिवाचनः B तदि वाचका G तदिवाचिनः G (third h.) तदिवाचक I prefer to read with Streiter

रव कः चक्षिवाचन.

verse 3 B C D G Bs (orig.) तमन्विता.

verse 4 A B (only indicated by sec. h.) C (only indicated)

D (sec. h., but struck out again) Bs (sec. h.) पुष्पादिवाच

All MSS. वेदेता. I propose चोदेता.

C D G Bs (sec. h.) याम च

verse 5 B D स्येह स्येह C स्येह स्येह.

C D G जायिना (three times).

line 11 all MSS. परमन्वय.

line 15 A B चंद्रमुच्यते C G Bs (?) चंद्रमुच्यते D and Streiter

चंद्रमुच्यते I prefer the active form which is shown by the

Aitareya Brāhmaṇa.

line 15 राजाविजितो Comm. विजयवाचनः Nārāyaṇa on Aśv.

Sr. S. 9, 3, 13 यः परमं कुरुते (पुत्रे च ?) विजितवान्. Sāyana (Aufrecht, Aitareya Brāhm. p. 387) यदि विजयोपेतः स्यात्.

line 15 B D G (third h.) यद्य यजमानः instead of यद्ययजमानः.

ADHYAYA XVI.

- 1, 2 Comm. Ch. ग्रहणीय.
 6 C G (by alter.) प्रतिबुद्धने.
 14 B (by alter.) C पयिर्वा.
 16 C D G उपपन्नप्रतीतिषी.
 23 C D G (sec. h.) Bs चार्थे ९.
 2, 16 all MSS. except B (prima manus) कुवेरो.
 25 *Asv. S'r. S.* दयितः instead of दयितः.
 3, 1 C G (orig.) उपपन्नप्रतीतिषी.
 7 B (orig.) शीतमद्य.
 14 A (orig.) B C (orig.) Bs (orig.) किंहुद्व A (on the marg.)
 C (on the marg.) D G Bs (on the margin, but corrected
 back again) किंहुद्व.
 3, 18 all MSS. चाद्यन्.
 23 A उपपत्ते चोत्तरस्याः प्रथमम् (नि and ए by alter.) B C उपपत्ते
 चोत्तरस्याः प्रथमम् D उपपत्ते चोत्तरस्याः प्रथमम् G उपपत्ते (sec. h. *रे)
 चोत्तरस्याः (sec. L. *मस्याः) प्रथमम् Bs उपपत्ते चोत्तरस्याः प्रथमम्
 (sec. h. *रस्याः but struck out again.)
 C तिथ इति च द्युत्तरम्.
 3, 28 G (orig.) Bs (orig. as it seems) पर्यव्यान् B G (sec. h.) Bs
 (sec. h.) पर्यव्यान् A पर्यव्यान् O D पर्यव्यान्.
 33 उपनिवासयन्ति all MSS.
 36 all MSS. मुद् Taitt. Samh. 7, 4, 19 ■ Vāj. Samh. 23, 21.
 O D G Bs (on the marg.) चर्वाद्भवन्ति.
 4, 2 B मथ रजति O D मथ रजति G (orig.) Bs (orig.) मथरजति.
 A G Bs C पुनर्नि (नि) रति B (orig.) पुनर्नि B (sec. L.) D पुनर्नि
 4 B C D यदरिषी.
 A (orig.) B (sec. h.) जाय instead of जाय.
 C D G पात्तामर्ली Bs illegible. Comm. Ch. (orig.) once
 पात्तामर्ली and once पात्तामर्ली.
 5 Comm. Ch. चर्वाद्भवन्ति.
 ■ A G (sec. h.) चर्वाद्भवन्ति B (orig.) चर्वाद्भवन्ति (alt. to चर्वाद्भवन्ति) C
 चर्वाद्भवन्ति D G (orig.) चर्वाद्भवन्ति Comm. Ch. चर्वाद्भवन्ति. The orig.
 read. of Bs is illegible.

- A G Bs Comm. Ch. चोदुर्.
 A G (orig.) D Bs (by alter.) माचं.
 B C D G Comm. Ch. वउ.
 6, 1 v. 1 all MSS. पदेभिः Comm. Ch. पदे सिंहं See Vaitāna
 Sūtra 37, 1. Kātyāyana S'r. 8. 20, 7, 11. Āśv.
 10, 9, 2. Lāt. S'r. S. 9, 10, 9.
 v. 3 B चउदासवि D (= Lāt. S'r. S. 9, 10, 11) *चउदासवि.
 v. 4 B (sec. h. ?) D G (third h.) भवदुन्दे.
 2 D चउदवि
 7, 4 C D G चउदवि.
 9-10 C G चउदविभिर्, resp. चउदविभिर् the other MSS. *चउदविभिर्
 Comm. चउदविभिर् चउदविभिः.
 8, 5 C निविदो.
 5. 16 Comm. Ch. चउदविभिः.
 10 B निविदो.
 9, 1 C G चउदवि चउं.
 10 C D G (third h.) चउं.
 13 A B G (by alter.) चउं C D G (orig.) चउं.
 14 C G (sec. h.) चउं.
 A चउं.
 22 B (orig.) Comm. Ch. and M M चउं चउं चउं; all
 other MSS. चउं चउं चउं Cf. Lāt. S'r. S. 9, 10, 16, 11,
 1 Āśv. S'r. S. 10, 10, 10.
 10, 8 C G (fourth h.) चउं चउं.
 9 A D Bs (third h. on the marg.) Comm. M M चउं चउं
 B C G Bs चउं चउं; Comm. Ch. om. च or च and adds
 च on the marg.
 14 D G चउं चउं.
 11, 5 B (orig.) C (orig.) चउं D चउं G (sec. h.) चउं.
 8 C G (orig.) Bs (orig.) चउं D G (th. h.) चउं A B Bs
 (sec. h.) Comm. Ch. चउं.
 11 C G (sec. h.) चउं G (orig.) चउं.
 A B C G (th. h.) चउं चउं A चउं चउं.
 17 Bs चउं.

20 A B (by alter.) Bs (by alter.) चरुधम्.

A Bs चरुधम्.

26 A B (on the margin) G (fourth h.) Bs चरुधम्: कायः प्रथमे.

A B (by alter.) G Bs (by alter.) मातरिचि B (orig.) मातरिचि

C मातरिचि D G (sec. h.) Bs (orig.) Comm. Ch. मातरिचि.

12, 8 A प्रथमे (alt. to मे) B G Bs प्रथमे G प्रथमे (which seems to be alt. to मे) D Comm. M M प्रथमे Comm. Ch. once मे, once मे.

9 A (on the marg.) G (on the marg., but corrected back in ह्) हतीचं.

14 C (third h. on the marg.) B (orig.) पुरवच instead of पयवच.

17 all MSS. चाकचं.

19 B (by alter.) C D G चनिमो. 20. Comm. Ch. चरुधम्.

14, 8 G Comm. Ch. चाकचनिके. A B C D Bs चाकचनिके.

4 A B G Bs (by alter.) चाकचनिके C D Bs (orig.) चाकचनिके.

5 A G Bs (by alter.) चाकचनिके B C D Bs (orig.) चाकचनिके.

15, 11 C चरुधम् G चप्रथम्, alt. to चरुध Kāt. Sr. S. 21, 2, 8. Sat. Brāhm. 13, 7, 1, 9.

12 B G Bs (orig.) चिचवकाचनिके.

20 A O G Bs चरुधम् Cf. Sāṅkh. Sr. S. 16. 9, 22.

16, 8 B Bs (orig.) Comm. Ch. चिचवच.

D चप्रथमे G (third h.) Bs (orig.) Comm. Ch. (orig.)

चप्रथमे B (sec. h.) Bs Comm. Ch. चप्रथमे.

17, 4 A G (sec. h.) चनिदि.

B C D चरुधम् B चरुधम्, altered to चरुध G चरुधम्, altered to चरुधम्.

18, 2 C D G Bs च चरुध A B च चरुध.

8 all MSS. (except those of the comm.) चरुधो.

10 A B C G (third h.) चरुधो: A (sec. h.) G (orig.) D Bs

चरुधो: C D G (third h.) चरुधो:.

11 all MSS. चिचवकाचनिके (Comm. Ch. चिचवकाचनिके).

12 B (orig.) C D G Bs (?) चदि च.

13 B (orig.) Bs Comm. Ch. चिचवकाचनिके A B (by alter.) C D G

चिचवकाचनिके.

- 14 A B (by alter.) सुनिर्वाधैः B (orig.) सुनिर्वाधैः C D G Bs
सुनिर्वाधैः (C धे) Bs (th. h.) Comm. Ch. सुनिर्वाधैः.
- 15 D G (orig.) Bs (by alter.) सर्वोपधं. 21 All MSS. निमिद०.
- 21, 9 C D G अनिराधं.
20 C G (th. h.) हर्तोर्धेः इदमकरोति.
- 31 A (orig.) B Bs (by alter.) द्वितीयस्य C D G Bs (orig.)
द्वितीयस्य.
- 22, 9 A B (by alter.) उपपराक.
10 A C D G प्रतिशंसन्.
- 12 A B G (orig.) Bs (orig.) Comm. Ch. यायेका (यायेका).
25 C G (sec. h.) Bs (orig.) यायश्चिना.
- 23, 8 C D G (orig.) अयेनायेययत् A अयेना रायेयत्०.
11 D G हययं.
- 12 D G (orig.) हयये.
- 24, 2 A (orig.) B Bs (orig.) पाङ्को वै यत्तः। वै is omitted in C D G.
10 A (orig.) D G (orig.) ययिहो.
- 11 B (orig.) D G (orig.) ययेङ्को.
- 14 C D G Bs ययं.
- 15 D ययानि० C G ययमाभि०.
- 26, 4 A Bs (orig.) Comm. Ch. प्रयत्ता C B Bs (sec. h., but
altered again) प्रयत्तः D प्रयत्तः B प्रयत्तः alt. to प्रयत्तः.
- 29, 3 B O G लय वा ययि०.
II A D Comm. Ch. निरुत्तराणां C निरुत्तराणां G निरुत्तराणां B
निरुत्तराणां। छ is cancelled in II with yellow colour
and त्ता is altered to यत्ता The orig. read. of Bs is not
quite legible.
- B C Comm. Ch. प्राय A D G Bs प्रायन्.
- A B Bs कोमयस्य C D G कोमयस्य Cf. 16, 9, 13.
- 29, 7 C D G यययामा अययान्.
- 8 II विप्रारो ययु G (sec. h.) ययु (th. h.) ययु. All MSS. विप्रारो०.
All MSS except D and Comm. Ch. लयेययन्.
- 30, 6 A B C G - यययो वा.

ADHYĀYA XVII.

1, 2 Ch. कतिपय आदेन.

■ B दिन्देन.

9 B Ch K संक्षुः.

16 B Ch. परःपुदये K परंपदये.

18 K तद्य तदुपलक्षयेत्.

2, 4 all MSS. द्विधावाप रतावदु.

3, 12 B उपधाट्टिका K उपधाट्टीका.

4, 1 Ch. K (orig.) दुम्भोन्.

B Ch (orig) संवनमान्.

B K उपलक्षयति.

■ B Ch. (orig.) संवनमान्.

5, ■ B K आउवाय Ch. आउवाय.

6, 1 all MSS. (with the except. of Ch. sec. h.) वयवसतीत्यपलक्ष-
यति. The commentary considers this the correct form.
It says वयव सतिव वयवसतिव वयवसति [1] पूर्वो द्वन्द्वो विभावा-
रकवसतीत्येकवक्तावः । उ नपुंसकमिति (Pāṇ. 2, 4, 17) नपुंसकत्वाद्भूता ।
वयवसतीति. Ch. (sec. h.) वयवसती इति.

4 Pāṇini 2, 4, 25.

7, 11 ■ K वद्विर्वेदि.

Ch. वदःसदा प्रहृत्य ■ K वदः प्रहृत्य.

K प्रादुपरि दधति.

13 Ch. गृह्यभट्टाटीयं. B K *भटा.

9, 6: Ch. नृसंक्षे B संक्षे K नृसंक्षे. I propose संक्षेत्.

10, 5 B Ch. (orig.) K (orig.) उक्तरा. क has been alt. to लि in
Ch. and K: Comin. उक्तिरौ धृतिरौ—उक्तिरिति निश्चितं अनितार.

6 B तदिमाध्यान् (or म).

10 B संभयेन.

15. B Ch. (sec. h.) अभिनिवीर्ण K अभिनिविर्ण which seems to
have been altered by sec. h. to *वीर्ण Ch. अभिनिवीर्ण.

16 B K उवाचवति.

11, 3 आउ om. in Ch.

- 12, 1 B सर्वोविश्वस्य सर्वस्य Ch सर्वो विश्वस्य सर्वस्य K सर्वो विश्वस्य सर्वस्य.
 4 B उच्यते Ch उच्यते K उच्यते
 5 Ch om इति before एव
 All MSS विश्वस्य
- 13, 5 B •सन्निपाद्य
 9 B K सन्निपाद्य
- 14, 8 B सूर्यां यस्मिन् K सूर्यां यस्मिन् B Ch K सन्निपाद्य
 B सन्निपाद्य K सन्निपाद्य
 4 Ch (orig) प्रज्ञायाम्
 11 भूमि orig om in Ch
 14 Ch एतां वाचं
- 15, 1 Ch भुवनि
 4 B एतौवर्तमान
 B (orig) Ch आच्य K आच्य
 10 Ch इति इति
 11 B K देवा इति
- 16, 9 this Sutra is orig om in Ch
- 17, 1 B Ch करिष्यमी
 9 B K यस्मिन्
 12 इति in Ch alt to इति

ADHYĀYA XVIII

- 1, 2 B विने राज्ञेऽग्रे
 B उच्यते च्यते (1) प्रज्ञायाम् K उच्यते च्यते प्रज्ञायाम्
 14 K इति इति इति
- 2, 1 Ch यस्मिन् B K यस्मिन्
- 3, 2 A V C, 33 — v 1 all MSS यत्. v 2 K यत् B (orig) K
 यत् v 3 K पुत्र B Ch पुत्र — B यत् — B Ch यत्
- 8, 11 B (orig) K इति इति (K •ये)
- 9, 1 K •यस्मिन् यस्मिन्
 B H यस्मिन् Ch यस्मिन् K यस्मिन्
- 10, 8 9 B यत् यत् K यत् यत्

10, 12 च after सजीवस्य om. in Ch.

15, 5 B K सुप्रणीते.

16, 2 B K नक्षत्रानुष्ठानं.

18, 4 न om. in Ch. before इति

20, 8 Ch. K प्रपद्य.

8 B Ch K महाप्रतिष्ठा.

21, 7 ॥ प्रपद्य.

9 B K अध्वर्यो Ch. अध्वर्ये.

11 cf. Rāt. Sr. S. 13, 2, 19, which Sūtra contains nearly all the same mistakes.

23, 10 K ता अध्वर्येण.

24, 3 ॥ K वैश्वदेवः सर्वव्यापः.

4 Ch. वसतेति.

॥ K उत्तराय च. This reading is said by the comm. to be वसुतं.

9 B Ch. K धरणी जलो.

14 ॥ K आध्वन रतु.

19 Ch. (orig.) वसवे. Ch. उपवेद्य.

25 ॥ K • इत्यानाः संतिष्ठते.

26 B वसोतिष्ठ.

28 K अद्वितादेशिते Ch. अद्वितादेशिते B अद्वितादेशिते.

29 B Ch K इत्यामनीयेन.

35 This Sūtra seems to be a later addition.

I.

INDEX OF WORDS.*

अ

अंश V, 8, 8.

अंस I, 6, 8, (cf. वेद्यंष).

अंमाम्वंसयोः IV, 15, 13.

अकार I, 2, 14; VI, 1, 15.

अकृत्यमाण XI, 14, 2.

अच X, 21, 12.

अचर I, 2, 6; X, 5, 10, 14; XII, 18, 1, 5; 16, 2; 24, 5.

(cf. अष्टाचर । अष्टादशाचर । एकादशाचर । चतुराचर । चतुर्वि-
शत्यचरादि । दशाचर । द्वादशाचर । त्रयाचर । पञ्चदशाचर ।
पञ्चाचर । विंशत्यचर । षट्चिंशदचर । षोडशाचर । सन्ध्याचर).अचरपङ्क्ति VII, 26, 4; 27, 24; VIII, 6, 11; 7, 15; XIV, 57,
10.

अचरवेराज XIV, 25, 5; 26, 5; 28, 12; 30, 2.

अचवेला X, 21, 14.

अक्षा XVIII, 4, 1; 5, 1;

अक्षि (अक्षीणि) IV, 16, 6.

* This index contains all words of the text exclusive of those occurring
in Mantra's, Prashna's, Yajur, Gāthas, Nivāḍa's, etc

अचिति XIV, 81, 2.

अचितिकाम XIV, 81, 2.

अगद XV, 22 (page 193, 8).

अगदहोला XIII, 11, 2.

अग्रावी IV, 19, 5.

अग्नि (fire) II, 14, 1, 10; 15, 6; III, 4, 1; 14, 8; 15, 21; 21, 11; IV, 2, 1; 5, 9; 6, 13; 14, 36; 15, 5 22, 23; 16, 2, 3, 18; 17, 4, 18 (पूर्व); 18, 8 (पश्चिम); 19, 4 (पश्चिम); V, 14, 18 15. VIII, 15, 10; XIII, 29, 28, 29; XIV, 18, 4; XVI, 16, 1; XVII, 12, 6; XVIII, 24, 26 27.

(God of fire) II, 2, 16; V, 1, 6; IX, 28, 17; XIII, 27, 7; XIV, 20, 8; 40, 1, 51, 1; XV, 22 (page 192, 13 E.); 29 (p 193, 15); XVI, 1, 12. अग्निमन् III, 4, 1, अनौकवन्

III, 15, 8; XIV, 8, 8; अप्सुमन् III, 4, 7; इन्दुमन् II, 5, 15; कव्यवाहन III, 16, 8, 10; IV, 4, 1; काम III, 4, 10; IX, 28, 8; XIII, 29, 20; XVI, 10, 4-8; चक्रवत् IX, 22,

2, 5; चक्रवन् IX, 22, 2, 5; ग्रहपति I, 15, 8; IX, 20, 2; जन-
दन् III, 19, 15; ज्योतिष्मन् III, 19, 10; तपस्वन् III, 10, 15;

दात्र III, 2, 2; XVI, 10, 4-8; पथिकन् III, 3, 2; 4, 2; XVI, 10, 4-8; पवमान II, 2, 3; 3, 10; 5, 14; XIV, 2, 14, 17;

पावक II, 2, 7; 3, 10; XIV, 2, 14, 18; पावकवन् III, 19, 15; बुद्धिमन् II, 5, 13; ब्रह्मणन् IX, 22, 2, 4; भग्निन् II, 4, 6;

रेतस्त्रन् II, 5, 16; वामनिक गायत्र चित्रन् राधन्नर IX, 27, 1;

विविचि III, 4, 4; वीति III, 4, 3; वैशानर (see वैशानर);
 प्रनपति II, 4, 6; प्रतभृत् III, 4, 12; शुचि. II, 2, 7; 3, 10;
 III, 4, 6; XIV, 2, 14, 19; संवर्ग III, 4, 5; स्विष्टकृत् (see
 स्विष्टकृत्)

अग्निचित् IX, 28, 18.

अग्निचित्या VIII, 15, 10.

अग्निप्रणयन V, 12, 1. 5.

अग्निप्रणयनादि VI, 1, 21.

अग्निप्रणयनीय III, 14, 18.

अग्निमन्तु (1.) III, 4, 1. 2. अग्निमती (अग्नी) XIV, 29, 8.

अग्निमन्तनीय III, 13, 15, 17; V, 7, 5, 15, 1. XIV, 51, 12.

अग्निमन्तु II, 5, 20; XIV, 51, 8.

अग्निष्टुत XIV, 4, 6; 57, 20; XVI, 15, 3; 29, 15.

अग्निष्टोम VII, 21, 7; IX, 1, 1; X, 2, 1; XI, 2, 1; 10, 1, 11, 5;
 18, 1; 15, 1; XIII, 14, 7; 16, 5; 23, 6; XIV, 2, 7, 8;
 8, 2; 12, 4; 40, 5; 41, 5, 42, 18; 57, 19; XV, 1, 7; 4, 8;
 5, 1; 11, 7; 12, 4; 16, 5, 9; XVI, 20, 13; 21, 7; 26, 5;
 29, 3, 17; 30, 12; XVII, 7, 5; XVIII, 23, 17. Cf. अद्योतिष्

अग्निष्टोमसंस्तु XIII, 21, 9.

अग्निष्टोमसामन् X, 12, 2; 13, 20; XI, 14, 35; 15, 14; XIV,
 33, 6; 57, 11; 61, 7; XV, 3, 3; 6, 4; XVI, 14, 13; XVIII,
 23, 4.

अग्निष्टोमस्तोम XV, 6, 6 7.

अग्निष्ठ II, 16, 2; VI, 9, 6; XVI, 8, 4; 12, 5.

अग्निध्यात्त III, 16, 2.

अग्निहोत्र (1.) II, 6, 1; III, 12, 15. 16; IV, 5, 11; VIII, 13, 6;

XIII, 24, 2 (2) अग्निहोत्रौ (Comm. अग्निहोत्र संज्ञको द्वौ
हविर्द्व्यहोमौ) XIV, 3, 16.

अग्निहोत्रपात्र IV, 14, 34.

अग्निहोत्रस्याक्षौ II, 10, 5.

अग्निहोत्रहवनी IV, 14, 21.

अग्निहोत्रहविस् II, 7, 9.

अग्निहोत्री II, 8, 1; 12, 16; III, 20, 1.

अग्नीध्र I, 6, 3; XIII, 24, 11.

अग्नीवक्ष्यौ VIII, 1, 6.

अग्नीषोमौ V, 14, 1. 7.

अग्नीषोमप्रणयन V, 3, 9.

अग्नीषोमीय I, 3, 12. 14; 8, 10; II, 3, 5; III, 8, 8, 9, 8;
V, 15, 1; VI, 1, 1. 24; IX, 26, 1; XIV, 40, 20; XV, 1, 10;
XVI, 8, 5; 12, 6.

अग्नीषोमीयसवनीयो VI, 1, 21.

अग्न्याधेय II, 1, 1; III, 19, 17; IV, 6, 15; XIV, 2, 1; 2, 16.
21. 22.

अभ्यासतन XVIII, 24, 27.

अभ्युक्त IX, 25, 1.

अभ्युपस्थान II, 14, 6.

अथ

अथेण (Praep. c. acc.) III, 16, 17; IV, 6, 4; V, 6, 4. 7;
8, 8; VI, 2, 1; 12, 2; VII, 6, 1; 14, 11; 15, 11; VIII, 12,
10; X, 21, 6. 14; XVI, 3, 19; XVII, 11, 2; 12, 4; 15, 2.

अथेणोत्तरेण VI, 18, 3. XVII, 7, 11.

अथे XIV, 62, 2; XVII, 3, 8.

(Cf. उदीचीनाय । एवमप । दक्षिणाय । प्रज्ञाताय । प्राचीनाय ।)

अद्यतः III, 10, 9.

अद्यता in प्रागद्यता IV, 6, 8.

अद्यहण in नामधेयाद्यहण X, 1, 17.

अद्याहन् IV, 15, 7.

अद्ग I, 16, 4; XV, 1, 23. (Cf. अद्याहन्)

अद्गार II, 8, 8. 14; 9, 6; 12, 9; IV, 12, 10; V, 9, 10.

अद्गिर XII, 19, 5.

अद्गिरः XIV, 40, 1; XV, 24 (page 194, 3); XVI, 11, 29.

अद्गिरधामयन XIII, 22, 1.

अद्गिरस्त्वन् IV, 41, (धम).

अद्ग्राह I, 10, 5; VIII, 4, 5; XVI, 24, 11.

अहुली in पादाहुली IV, 15, 20.

अहुष्ठ IV, 7, 7; 21, 8; XVI, 24, 11.

अहुष्ठपर्वन् XIV, 16, 3.

अव्

+आ अव्य II, 9, 3; IV, 3, 6, 7; XVII, 11, 4.

अच्छावाक VI, 12, 14, 20; 18, 2; VII, 6, 1, 8, 9; 7, 1, 4;
13, 1; 14, 1; 17, 10, 18; 24, 1; VIII, 2, 10; IX, 4, 1;
10, 1; 14, 1; 18, 1; 19, 1; XII, 1, 5; 2, 8, 22; 5, 1; 0,
11, 14, 17; 7, 7; 26, 2; XIII, 10, 10; 14, 1; 24, 0; XIV,
3, 10; 52, 10, 18; 55, 2; XV, 8, 4, 11, 17, 19; 7, 5; XVI,
21, 29.

अच्छावाकसूक्त XIV, 52, 3.

अच्छावाकीया VII, 7, 4.

अज II, 3, 22; IX, 23, 4, 5; XIV, 13, 1; XV, 13, 2; XVI,
8, 18; 12, 12; XVII, 7, 8; अजा IV, 14, 13.

अजातपुत्र II, 12, 11.

अजानाम् II, 5, 1.

अजिन XV, 17, (page 189, 12); XVIII, 24, 7.

अजिर in अजेनाजिरौ XIV, 22, 4.

अजीगर्त XV, 19, (p. 191 18.)

अज्ञायमान III, 21, 6.

अज्ञ अनक्ति I, 10, 1; IV, 16, 6; अज्यमान V, 9, 8; 15, 1.

+ अभि अक IV, 15, 5; 16, 3; अन्य IV, 15, 22.

अञ्जन I, 10, 2; IV, 16, 6.

अञ्जलि I, 14, 20; 15, 10; II, 10, 5. 6; XVI, 1, 2.

(Cf. उदकाञ्जलि IV, 15, 4.)

अञ्ज सव XV, 23 (p. 193, 10).

अणु XVII, 1, 8.

अतम् VII, 6, 7; 16; 9; 25, 12; VIII, 1, 9; IX, 23, 13 14;
X, 19, 1; 20, 1; XII, 16, 2; 17, 3; 20, 1; 21, 1. 3; 24, 1;
XIV, 12, 1; XV, 16, 4; 22 (p. 192, 18. 20; 193, 5. 6);
XVI, 19, 1; XVII, 1, 1; 9, 1; 10, 1, 17, 15; XVIII, 22,
1; 23, 1. 6. 9. 11; 24, 84.

अत ऊर्ध्वम् V, 6, 9; X, 2, 10; XV, 16, 1.

अतिपाद्य X, 2, 6; 8, 10; 4, 12; XVIII, 21, 10.

अतिष्णन्दः VII, 27, 13; XV, 2, 1. 2; XVIII, 23, 9.

अतितामिन् fem. -रिणी XV, 17 (p. 188, 11).

अतिथि II, 3, 25; III, 8, 10.

अतिपत्ति in नियतातिपत्ति III, 4, 2.

अतिप्रैष X, 1, 11; XIII, 20, 13; XVIII, 24, 10.

(Cf. अदंयज्ञीयातिप्रैष XIII, 21, 18).

अतिप्रैषान् VIII, 15, 6.

अतिराच IX, 1, 10; X, 1, 5; XIII, 5, 19; 13, 1; 15, 2;
16, 3; 17, 1; 19, 7. 16; 23, 5; 24, 6; 27, 7, 29, 2. 23. 25.
32; XIV, 5, 5; 8, 2; 13, 11; 42, 20; 71, 1; XV, 5, 1;

16, 5; XVI, 8, 21, 22; 9, 2, 14; 15, 13, 14; 21, 9; 23, 21;
24, 3, 9, 11; 30, 12; XVIII, 24, 1.

(Cl. गो)

अतिरवभात्र XVI, 20, 5.

अतिरिक्तोक्त VII, 14, 5; X, 13, 25; XV, 3, 4; 6, 5; 8, 6.

अतिशय in सोमातिशय

अतुल्य V, 10, 4.

अथ II, 13, 8; VII, 7, 8, 12; VIII, 10, 1; X, 21, 11; XIV,
13, 14; XVI, 9, 23; 15, 19; XVII, 12, 6; 13, 7; XVIII,
14, 9; 23, 13; 24, 15, 33.

अचि I, 7, 8; XIV, 65, 1; XVI, 23, 8.

अथ II, 2, 1; 13, 1; V, 10, 20; VI, 4, 2, 4, 6, 8, 10, 12,
6, 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13; 6, 1, 3, 5, 7, 9, 11, 13; VII, 8, 1;
VIII, 16, 2; 17, 2; 21, 2; 24, 2; 25, 2; X, 14, 3, 5; 15, 9,
5; 10, 3, 5; 17, 3, 5; 18, 3, 5; XI, 14, 20; XII, 7, 3; 8, 1;
13, 6; 27, 4, 5; XIII, 13, 1; 16, 1; 18, 1; 23, 2, 3; 20, 17;
XIV, 2, 21; 12, 1; 13, 9; 33, 5; XV, 1, 5; 5, 1; 7, 6, 8;
14, 1, 4; 15, 1; 16, 8; 17 (p. 188, 16); 18 (p. 189, 9 ff.);
21 (p. 192, 9); 22 (p. 192, 19 ff.); 23 (p. 193, 10 ff.); 24
(p. 193, 16); 26 (p. 193, 7, 11); XVI, 1, 6, 11, 13, 17, 25;
8, 25, 27; 10, 4, 11; 12, 20; 13, 2, 3; 13, 18 ff; 19, 1; 20,
1; 21, 1; 23, 1, 8; 24, 11; 26, 1, 4; 27, 1; 28, 1; 29, 1, 13;
30, 1; XVII, 1, 1, 15; 2, 1; 3, 1; 4, 7, 8; 5, 1; 6, 1, 5;
7, 1, 6; 9, 1; 10, 1, 4, 10; 11, 1; 12, 6; 13, 7, 11; 14, 4,
6, 6, 13; 15, 1, 9 ff; 16, 1 ff; 17, 2, 8; XVIII, 1, 3, 23;
2, 1, 7; 3, 3; 4, 2 ff.; 5, 2 ff.; 6, 1, 5; 7, 1, 9, 31; 8, 7;
9, 1, 3; 10, 1, 4, 10; 11, 1, 4; 13, 1, 11; 14, 1, 3, 6, 7;
16, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1 ff. 21, 12; 22, 1;
23, 1; 24, 1, 7, 28, 34. अथापि XVII, 1, 5. अथो XIV, 40,
24; XV, 1, 12; XVI, 23, 3; XVIII, 20, 6.

अथर्ववेद XVI, 2, 9.

अथवापि XIV, 10, 19.

अद् आदत्, आदन् VI, 1, 5.

आदयित्वा III, 12, 16.

अदिति II, 2, 12; 3, 12; 5, 28; III, 1, 5; 17, 11; V, 1, 1;
IX, 24, 5; 27, 1; XIV, 2, 21; XVI, 10, 11. 16.

अदोक्षित III, 11, 14; IX, 22, 1; XVI, 20, 7.

अदोक्षितायन III, 8, 1.

अदीन XVI, 10, 16.

अदृशमान IV, 15, 9.

अद्यथीन (fem. आ) XVI, 23, 25.

अद्वादशाक्षम् XIV, 22, 21.

अधराक्षि XVI, 16, 1.

अधरौष्ठ I, 10, 2.

अध्वं III, 13, 30; X, 21, 12 (c. acc)

अधस्तात् XVII, 10, 14.

अधःशय्या IV, 15, 6.

अधिकरण I, 1, 8.

अधिगृध्वन् XIV, 22, 20.

अधिदैवतम् XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2;
27, 2, 28, 2, 29, 2; 30, 2.

अधिप XVI, 1, 14.

अधिषवण XIV, 22, 17.

अधिषवणफलके XIV, 22, 18.

अधिष्य VI, 13, 7.

अधिमर्षण XVII, 13, 12.

अधीवास XVI, 3, 25. 34; 13, 8.

अधोबिलागृत IV, 3, 7 (comm. स्नालीयिलादध आगृतय ।

आङ्गीयदर्थे । ईषच्छृत इत्यर्थः । अधोबिल आगृतयेत्यधोबिला-
गृतः । अपूर्णस्नालीको मन्दस्त्रियेत्यर्थः)

अथर्ध VI, 7, 10; IX, 20, 32; XVI, 20, 3.

अथात्मन् XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27,
2; 28, 2; 29, 2; 30, 2.

अभिरु (1.) V, 16, 10; 17, 9; XV, 1, 25; XVI, 12, 19; 22, 5.
(2). XVI, 3, 22.

अध्वन् III, 4, 9.

अध्वर्षु I, 6, 3; III, 8, 25; 14, 18; V, 4, 1; 14, 5; 15, 7; VI,
7, 8. 10; 9, 16; VII, 5, 1; 6, 4; 7, 3; 8, 7; 9, 7; 14, 9;
X, 7, 9. 10; 21, 10; XIII, 1, 1. 3; 5, 7; 12, 9; 14, 1; 24,
7; 29, 2; XV, 21 (p. 192, 8); XVI, 1, 6 23. 25; 4, 4. 8;
9, 20; 13, 2. 12. 17; 18, 19; XVII, 4, 1. 5; 11, 1. 3 (voc.

अध्वर्य उप नु रम). 4; XVIII, 21, 9 (voc. अध्वर्य उपहव-
मिष्टा)

अन्

+ अभि अन्य XVII, 15, 13; 16, 6. 8; 17, 2.

+ अव अनिति I, 12, 3.

(Cf. अववानन्त् I अववामन्)

+ अवव अनिति II, 9, 8; VI, 8, 2.

+ अभव अनिति XVII, 15, 13; 16, 6, 8; 17, 2.

+ अतुप्त अनिति II, 9, 7; VI, 8, 1.

अनञ्चद्

अनञ्चान् II, 5, 27; IV, 16, 9; XIV, 57, 17.

अनञ्चुहः IV, 16, 8.

अनतिनयन्त् XIII, 6, 1.

अनधिगच्छन्त् I, 17, 5-18.

अनधिगम्यमान XIII, 6, 3.

अनतुप्तपङ्कते X, 1, 11; XVIII, 21, 5.

अनतुप्तस्य XVII, 13, 12.

अनन्त XIV, 82, 2; 83, 2; 84, 2.

अनन्तकाम XIV, 82, 2; 83, 2; 84, 2;

अनन्तर III, 19, 7; IV, 15, 6; VI, 6, 17 (अन्तोऽनन्तरेण); VII,
14, 6, 7; XII, 4, 1; 5, 1; 10, 2; 26, 2; XVI, 23, 4; 28, 3.

अनस्य XV, 11, 4.

अनपठन् XIII, 4, 1.

अनविधान VII, 3, 1.

27. अविशेषमपेक्ष XIV, 82, 2.

अधिप

अनावतयन् XVI, 1, 16.

अनावाह्य III, 8, 20.

अनाहति III, 20, 17.

अनाहित II, 16, 3.

अनाहितार्घ्य IV, 5, 13; XVIII, 24, 28.

अनाह्वय IX, 25, 1.

अनिगद V, 19, 23; VIII, 12, 14.

अनिज्या III, 21, 11.

अनिहन्त XIII, 16, 5.

अनिर्दिष्ट VIII, 13, 14.

अनिर्वचन X, 1, 16.

अनिर्दत्त III, 19, 7.

अनिष्ट IV, 9, 7.

अनिष्टुषव XIV, 73, 3. (see critical notes 1)

अनिष्ट्या II, 3, 26; IX, 28, 9.

अनीकवन्त III, 15, 3; XIV, 8, 3.

अनु (postpos. c. acc.) XIV, 2, 17. 18. 19. 21; 10, 4; 13, 4.

5. 9; XVI, 7, 4; XVII, 14, 9.—अनू XV, 7, 8.

अनुप्री XIV, 42, 6.

अनुचर X, 3, 13; 4, 13; 5, 7. 22; 6, 17; 8, 13; XVII, 9,

3.—VII, 19, 9. अनुचरी XVI, 4, 5. (Cf. प्रतिपदनुचरी)

अनुचरप्रभृति XI, 12, 12; 15, 7; XV, 2, 22; 8, 5; XVI, 14, 9;
21, 82.

अनुदर्क VI, 12, 5.

अनुदेय V, 1, 10.

अनुद्वृत III, 19, 9.

अनुपदिष्ट XIII, 1, 2.

अनुपस्थान II, 18, 9.

अनुपस्थाय III, 21, 7.

अनुपहत VII, 6, 8.

अनुपज्ञास्थान VII, 6, 7.

अनुपाकृत XIII, 2, 1.

अनुपूर्वम् XIV, 55, 8; 68, 2; XV, 4, 9; 6, 13, 21; XVI, 13, 4.

अनुप्रहत see च + अनुप्र.

अनुमति अनुमतये IV, 20, 6; IX, 27, 1; XVI, 10, 11;

अनुमत्यै IX, 28, 2; अनुमत्या XVI, 10, 14.

अनुमन्त्रण VII, 2, 15.

अनुयाज I, 1, 40; 12, 13; II, 5, 20, 24; III, 13, 25; 17, 7;

IV, 9, 5; V, 19, 24; VIII, 11, 12; IX, 1, 11; XV, 1, 22.

(Of. प्रयाजानुयाजाः.)

अनुयाजप्रभृति XIV, 10, 21.

अनुयाजयाज्या I, 13, 4.

अनुयाजादि I, 14, 24; VIII, 7, 21.

अनुयाजान्त VIII, 11, 10.

अनुरूप VII, 14, 2. 3. 6. 7; XI, 8; X, 6, 14; 8, 21; XI, 2, 13; 8, 2; 11, 15. 17. 19; 12, 1; 13, 22. 28; XII, 2, 1. 9. 24; 4, 1. 9. 23; 5, 1; 9, 8. 16; 10, 2, 11; 11, 4; 12, 14; 26, 21; XIII, 12, 2. 4; 20, 12; XV, 7, 10; 8, 12; XVIII, 4, 4; 5, 4; 23, 7. 10. (Cf. सूत्रानुरूप । शोषियानुरूपौ)

अनुरूपत VII, 25, 17.

अनुवचन V, 14, 23; 16, 3. (Cf. शब्दानुवचनयोः VI, 1, 25.)

अनुवचद्वार I, 1, 41; III, 8, 24; VII, 3, 4; 16, 7; VIII, 8, 4; 15, 8. 5; XVII, 17, 11.

अनुवचद्वक्त करोति V, 10, 19; X, 21, 3; क्त VIII, 15, 19; हत्य V, 10, 22. (Cf. अनुवचद्वक्त्रे)

अनुवाक V, 9, 27; XVI, 2, 6.

अनुशंसन In योन्यनुशंसन VII, 21, 5.

अनुशिश XV, 4, 12.

अनुष्टुप्छन्दम् XIV, 33, 18. 19.

अनुष्टुप्छन्दस्यौ VII, 27, 30.

अनुष्टुप् VII, 27, 10; IX, 6, 19; X, 6, 11; 12, 6. 6. 14; XIV, 33, 17; XV, 2, 6; XVIII, 16, 2.

अनुवचनम् VII, 1, 3. 7; XIII, 5, 10. 11. 12; XV, 4, 11.

अनुस्तरण XVI, 3, 14; 12, 13; अनुस्तरणी IV, 14, 13; XIV, 22, 17.

अनुस्तोम in संदंशानुस्तोमौ XIV, 22, 4.

अनुस्वार I, 2, 11.

अनूचीनगर्भ XIV, 39, 7.

अनूय XVII, 2, 8.

अनूयन्थ्य XV, 4, 12; अनूयन्थ्या V, 14, 2; VIII, 10, 1; 12, 5. 9. 10; IX, 27, 4; XIII, 3, 5; XIV, 2, 15. 21; 8, 19; 5, 7; 6, 8; 7, 5; 8, 6; 13, 2. 9; 40; 22; XVIII, 24, 18. 24
*न्यायी० = न्यायाः)

अशूह V, 10, 4.

अन्त I, 2, 22; 12, 4; III, 1, 9; X, 8, 17. 19; XV, 26 (p. 195, 5); XVII, 1, 14; 10, 10.

(Cf. अतिप्रैयान्त। अनुयाजान्त। आश्रभागान्त। आश्रन्तयोः।
इक्षान्त। ऐन्द्राग्रान्त। पक्षीसंवाजान्त। पर्यग्निकरणान्त।
पौष्णान्त। प्रैयान्त। मकारान्त। मन्वान्त। मरणान्त।
याव्यान्त। वपान्त। वेद्यन्तसंमित। ग्रंथन्त। पोस्तग्रन्त। स्विष्ट-
लदन्त। हविरन्त। हारियोजनान्त। हृदयग्रन्तान्त। होमान्त)

अन्तक in स्तव्यन्तकौ XIV, 22, 4.

अन्ततम् VII, 8, 11; XIV, 40, 14; 41, 11; XVI, 10, 16; 16, 2

अन्तता in पक्षीसंवाजान्तता X, 1, 15.

अन्तर अन्तरा II, 6, 13; z. acc. XVI, 1, 8. अन्तरेण (c. acc.) I, 1, 23; 4, 1; 15, 14; 16, 3; II, 12, 6; III, 4, 2; 13, 26; IV, 14, 11; 16, 3; V, 6, 2, 3; 13, 2; 11, 2; 18, 4; 20, 3; VI, 9, 7; 13, 7; VII, 10, 3; IX, 1, 11; X, 5, 12; XII, 2, 9; 6, 1, 2; 11, 17; XIII, 15, 3, 12; XV, 2, 15; 13, 6; XVII, 7, 11; XVIII, 24, 26. (Cf. अगन्तर । एकान्तर)

अन्तराल XIV, 6, 6.

अन्तरालघ्नत III, 13, 30.

अन्तरित्व VI, 8, 6.

अन्तरिक्षलोक XIV, 16, 1; XVI, 8, 20; 21, 14.

अन्तरिक्ष I, 12, 3.

अन्तर्याम VI, 6, 21; 8, 2.

अन्तर्वेदि (adv.) I, 12, 8.

अन्तःपरिधि (adv.) XIII, 12, 7.

अन्तःप्रस्थम् (adv.) VII, 19, 7; VIII, 3, 6.

अन्तःसदः XVII, 4, 3.

अन्त्य VII, 15, 18; 19, 20; XII, 2, 3; 3, 2; XVI, 20, 5.—XV, 11, 4.

अन्त्याः XV, 26 (p. 195, 5).

अस्य XIV, 2, 11; 27, 1; XV, 1, 4, 5, 35, 37; 17 (p. 188, 14)

अस्यपान -XV, 5, 1.

अन्नाद्य XIV, 8, 1; 25, 1. 4; 28, 1. 5. 8. 9; 66, 1; 76, 2; 77, 2; 79, 2; 80, 2; XV, 1, 10; XVI, 29, 30.

अन्नाद्यकाम XIV, 5, 1; 8, 1; 25, 1; 27, 11; 28, 1; 89, 1; 66, 1; 76, 2; 77, 2; 79, 2; 80, 2; XV, 1, 2. 11.

अन्य I, 1, 27; 2, 6. 12; 3, 10; 16, 20; 17, 1; II, 7, 8; 17, 6; III, 14, 21; 15, 24; 18, 12; 19, 12. 17; 20, 6. 12. 15. 20; IV, 1, 8; 15, 23; 20, 5; V, 1, 10; VI, 1, 14; 9, 14; VII, 17, 14; 18, 5; VIII, 2, 12; IX, 20, 14; X, 8, 22; 12, 5; XI, 3, 3; 4, 14; 5, 8; XII, 3, 16; 10, 2; XIII, 2, 1. 7; 3, 3; 6, 1; 22, 6; XIV, 10, 18; XVI, 7, 4; 9, 22; 22, 19; 29, 7; XVII, 1, 15. 18. अन्योऽन्यम् XVI, 21, 21; अन्योऽन्यस्मिन् VII, 4, 18; XIV, 42, 18. 19. 20.

अन्यतम V, 1, 10.

अन्यतर VI, 1, 14; XIV, 30, 1.

अन्यत्र I, 1, 18; 4, 12; III, 11, 9. 13; IV, 9, 6; VI, 1, 24. 26. VII, 25, 12; XI, 14, 24; XII, 10, 2; XIII, 19, 19; XVI, 1, 15; 10, 9.

अन्यथा IV, 6, 12; XIV, 41, 2; 42, 2.

अन्युद्धम् XI, 15, 11. 13; XII, 6, 13.

अन्यत्र IV, 16, 6. (Cf. अंसान्वंसयोः IV, 15, 13.)

अन्यत्रम् III, 18, 17.

अन्यत्र (c. acc.) IX, 26, 1; 28, 1; XV, 26 (p. 195, 10).

अन्यथ I, 16, 2.

अवहम् XI, 12, 5; XIII, 19, 12; XVI, 20, 6.

अवाधान IV, 16, 5.

अवारम्भणीया (दृष्टिः) II, 4, 1.

अवाहार्य I, 12, 9, 11; IV, 7, 15; 9, 4.

अवाहार्यपक्ष II, 7, 13, 15; 10, 2; 12, 5; 13, 5; 14, 8; 15, 4;
III, 16, 16; 17, 1; 21, 8; IV, 14, 15.

अप् I, 6, 7; 15, 11; II, 7, 11; 8, 10; 9, 14; 10, 5; III, 20,
4, 6; IV, 4, 2; 5, 7; 14, 26; 21, 4, 18; V, 2, 3; VI, 7, 2;
VIII, 7, 21; 9, 2; 10, 4; IX, 28, 5 (personif.); XIV,
22, 19; XV, 17 (188, 9); XVII, 14, 13; 17, 8.

अपकरण in वस्त्रापकरण IV, 1, 2.

अपक्षीयमाणपक्ष XIII, 29, 9.

अप्याम XVI, 18, 21.

अपचयन in दण्डापचयन II, 15, 3.

अपक्षिति XIV, 33, 1. 8 ff.

अपक्षितिकाम XIV, 33, 1.

अपक्षितिमन् XIV, 33, 21.

अपवर्हिन् III, 16, 24; 17, 7; VIII, 11, 9.

अपर II, 3, 14; V, 14, 22, 24; VI, 13, 5, 6; VII, 7, 3;
14, 10; XV, 21 (p 192, 5 ff.); XVII, 4, 3 (अपरस्यै=अप-
रस्याः).

अपरपक्ष III, 8, 10; IV, 15, 8; XIV, 32, 2.

अपराध II, 7, 6. (Cf. विध्यपराध)

अपराध III, 16, 1; IV, 3, 1; V, 3, 1; 8, 5; 10, 20; 11, 2, 9.

11.

अपरिमित V, 4, 7.

अपरियन्त XV, 1, 9.

अपरिवीक्षमाण VI, 9, 9.

अपरेद्युस् III, 18, 20; XIV, 10, 3.

अपक्ष्यष्ट X, 8, 21.

अपवर्ग V, 4, 7; VIII, 15, 1. (Cf. मासापवर्ग । प्रतापवर्ग)

अपि I, 1, 25; V, 10, 3; VI, 1, 14; VII, 15, 9, 10; 27, 24.
26; XII, 2, 1; XIII, 29, 16 (9); XIV, 10, 19; 12, 2; XV,

17 (p. 189, 1); 27 (196, 4, 8); XVI, 8, 28; 9, 6, 9, 12, 15;
XVII, 1, 9; अपिवा XV, 14, 6; XVI, 17, 5; XVII, 3, 4.

अपिधान in अनपिधान VII, 3, 1.

अपुन XV, 17 (p. 187, 22; 189, 2).

अपुनःपद VII, 26, 7, 9.

अपूर्व VI, 1, 8.

अपोनक्षिप XIII, 29, 12, 13.

अप्यय XIII, 29, 14.

अप्रच्युति XVI, 22, 13, 22 (अप्रच्युत्यै 22 = अप्रच्युत्याः)

अप्रणव XVI, 3, 20.

अप्रणुवन्त् X, 13, 26; XVI, 3, 23; XVIII, 1, 2.

अप्रतिग्राहक XVI, 2, 29.

अप्रतिनिधि 1, 8, 14.

अप्रतिभा X, 12, 5.

अप्रतिरथ VIII, 15, 10.

अप्रतदेवत III, 20, 12.

अप्रदक्षिणम् XVII, 14, 15.

अप्रधान XIII, 24, 11.

अप्रदग्मं V, 9, 1; 12, 1; XIV, 5, 2.

अप्रदग्मं III, 21, 8, 9.

अप्रसारित 1, 10, 5.

अप्रसूत XIV, 7, 1.

अप्रुत 1, 1, 43.

अप्ररष्ट XVI, 2, 11.

अप्रुमन्त् (1.) III, 4, 7. (2.) VIII, 11, 3.

अप्रदक्ष्य XVI, 1, 15; 10, 9.

अप्रदक्ष्य I, 4, 17; XVI, 9, 22.

अप्रदक्ष्यता VIII, 5, 2.

अभाव in प्रेवामाव III, 20, 8.

अभि (postp.) XIV, 33, 7.

अभिवर्णीय XIV, 22, 4.

अभिजित् XI, 10, 1; XII, 6, 7; 27, 4; XIII, 17, 3; 21, 6;
XIV, 42, 5; XVI, 9, 8; 23, 23; 24, 17, 20; 25, 4; 26, 5.
8; 27, 3, 6; 28, 3. (Cf. विश्वजिदभिजितौ)

अभिजित्यभ्यति XIII, 17, 3.

अभिजिद्विश्वजितौ XIII, 16, 2; 29, 23; XVI, 20, 18; 25, 3,
26, 3; 28, 3; 29, 16.

अभितद्यौ XII, 6, 1; XIII, 24, 18.

अभितम् (c. acc.) XIII, 18, 2; 23, 5; XVI, 18, 13; XVII,
2, 5; 4, 2, 3; 15, 4.

अभिधान in अवभिधान VI, 1, 2.

अभिनिधन XIII, 5, 14.

अभिनिवोद्ध (Comm. अभिनिवद्ध) XVII, 10, 15.

अभिनिश्चित XII, 13, 5.

अभिन्नकाल I, 16, 5.

अभिन्नव IX, 21, 8; X, 9, 5, 15; XI, 4, 1; 9, 9; XII, 6, 3;
XIII, 16, 2, 3; 17, 2, 3; 18, 5; 19, 7, 9, 14, 16, 20; 21,
5, 8, 11; XVI, 25, 6; 29, 3. (Cf. इष्ट्याभिन्नवौ)

अभिन्नवस्तोम XIII, 21, 22; 22, 2.

अभिन्नवायन XIII, 19, 20.

अभिभृति XIV, 38, 1, 5, 7. (Cf. विभृत्यभिभृती)

अभिवरणीय XIV, 23, 4.

अभिजित् XI, 10, 1; XII, 6, 7; 27, 4; XIII, 17, 8; 21, 6;
XIV, 42, 5; XVI, 9, 8; 23, 23; 24, 17, 20; 25, 4; 26, 5.
8; 27, 3, 6; 28, 3. (Cf. विश्वजिदभिजितौ)

अभिजित्प्रभृति XIII, 17, 8.

अभिजिदिश्वजितौ XIII, 16, 2; 29, 23; XVI, 20, 18; 25, 3,
26, 3; 28, 3; 29, 16.

अभितट्टीय XII, 6, 1; XIII, 24, 18.

अभितव् (c. acc.) XIII, 18, 2; 23, 5; XVI, 18, 18; XVII,
2, 5; 4, 2, 8; 15, 4.

अभिधान in अभिधान VI, 1, 3.

अभिनिधन XIII, 5, 14.
अभिनिधन XIII, 22, 1.
अदीक्षितायन III, 8, 1.

अभिप्रवायन XIII, 19, 20.

आदित्यानामयन XIII, 21, 1.

उत्सर्गिणामयन XIII, 20, 1.

उदगयन VI, 1, 18.

कौण्डपायिनामयन XIII, 24, 1.

गवामयन XIII, 19, 1, 17; 24, 19.

हरायण III, 11, 15.

दृग्पूर्णमासायन III, 11, 4.

अबुद (1.) XVI, 2, 13 (2.) VII, 15, 4-6. 9. 10. 17. 18 (3.) XV,
11, 4.

अद्यमन् XIII, 29, 26.

अर्वञ्च I, 4, 15.

अलक्ष्मी XIV, 51, 1.

अलम् see छ.

अल्प XV, 27 (p. 190, 5).

अल्पक XIII, 12, 8.

अव अवति XV, 19 (191, 11).

अशक्यानामनुवाक V, 9, 27.

अवघटिका (or रवघटिका ?) XVII, 3, 12.

अवच्छेद XVI, 20, 4.

अवट XVII, 5, 8. (Cf. मेष्ठावटौ)

अवदान IV, 18, 9; XIII, 2, 8; 3, 2.

अवदावद् XV, 17 (p. 188, 13).

अवनयन VII, 8, 1; 4, 16. 17.

अवपाक XVI, 15, 10.

अवभ्य III, 14, 19; 15, 23; VIII, 9, 10; XIII, 29, 21. 30,
XIV, 6, 6; XV, 13, 2. 13; 23 (p. 193, 13); XVI, 6, 4;
XVIII, 24, 12. 16.

अवभ्यर्चन XV, 13, 14; XVIII, 24, 13.

अवरार्ध in दशरात्रावरार्ध II, 16, 1.

अवसर्जन in अनवसर्जन VII, 4, 17.

अवधद्वार II, 9, 3.

अवसवि IV, 3, 7.

अवमान I, 1, 22; XII, 11, 11; 19, 7; 23, 6.

अवाचीनपाणि IV, 4, 2.

अवान्तरदिग्म् (Plur.) XIV, 84, 2. 6; XVI, 28, 2.

अवान्तरदिशां स्तोमाः XIV, 84, 1. 6.

अवान्तरदेश I, 6, 6.

अविक IX, 23, 4.

अविकार III, 20, 11.

अविह्वल II, 8, 14; 10, 4; XIV, 57, 16.

अविजितिन् XV, 27 (p 196, 4).

अविद्यमान III, 19, 14; 20, 9.

अविद्ध XVI, 17, 4.

अविप्रतिषेध XIII, 14, 2.

अविवाक्य X, 12, 1.

अविद्वत् XII, 6, 12; XVII, 14, 3.

अवेत्तण in अनवेत्तण VII, 3, 1 and एपदाव्यावेत्तण V, 17, 12.

अवेष्टि IX, 28, 16.

अवैदेशी XIII, 24, 14 (Comm. अप्रधानस्य वशमनया व्यवस्थया
नयेत्। कया। उच्यते। अवैदेश्या। विदेशे भवं वैदेश्यम्। न
विद्यते वैदेश्यमस्यां व्यवसायामिति सा व्यवस्था अवैदेशी)
अथक् XVI, 20, 3.

अथवस्य (v. l. अथवस) XVI, 7, 9 (Comm. अथवहिताभिः)

अथावर्तमान VI 13, 11.

अथत्य III, 4, 11.

1. अश् अश्रुते XIV, 33, 9. 12. 15. 19; XV, 12, 5; अश्र-
वामहै XIV, 12, 11; आश्रुत XIV, 33, 8. 11. 14. 18.

+ वि अश्रुते। अश्रुवीय। आश्रुत XVI, 1, 1.

+ सन् अश्रवामहै XVI, 1, 9.

2. अश् अश्राति III, 8, 15; अश्रीयात् II, 3, 26; अश्रीयाताम्
IV, 1, 2; अश्रासु VI, 1, 5; अश्रिता XIV, 27, 1.

+ प्र अश्राति IV, 13, 3; VII, 7, 3; अश्रन्ति III, 16, 25;
अश्रीयात् IV, 5, 5. 8; अश्र 1, 12, 5. 6; II, 9, 14; IV, 5,
5. 8; 7, 8; 21, 14; VIII, 9, 9.

अश्रक्य XIII, 14, 1.

अश्रम in हविरश्चिष्टाश्रम III, 8, 13.

अश्रनायापरीत XV, 19 (p. 191, 13.)

अशीति XVIII, 7, 1. 2; 8, 1; 12, 1.

अशीतिघटे (दे) XVI, 8, 10.

अश्वत्थ I, 6, 8.

अश्वत्थ IV, 15, 5; 16, 3.

अश्वत्थ III, 4, 12.

अश्वत्थ II, 3, 21; III, 18, 8; IV, 6, 15; VII, 21, 9; IX, 23, 4;
XIV, 40, 15; 41, 10; XVI, 1, 14, 15, 16; 3, 11, 13, 18,
25, 27; 15, 3; 16, 10, 11; 23, 4; अश्वत्थ XIII, 29, 21. (Cf.

शतान्ध । शतान्ध । शेतान्ध)

अश्वत्थेदनि XVI, 18, 19.

अश्वत्थिराज XVI, 23, 3.

अश्वत्थपाल XVI, 24, 5.

अश्वत्थेध XVI, 1, 1; 2, 34; 3, 3, 14, 23; 10, 1; 13, 10.

अश्वत्थ XIV, 33, 20; 34, 2; 40, 13; XVII, 5, 1; 15, 1.

अश्वत्थद्वय XVI, 30, 10.

अश्वत्थसौम्य XVI, 22, 5.

अश्वत्थिनौ XIV, 70, 1; 72, 1; XV, 23 (p. 193, 4; अश्वत्थिना 193,
6.)

अश्वत्थ (वृक्ष) XVI, 11, 23.

अश्वत्थ XV, 26 (p. 195, 1).

अश्वत्थ VI, 4, 7; VII, 27, 14; IX, 20, 16; XIV, 30, 2; 31, 2;
32, 2; XVI, 3, 2; 27, 2; XVIII, 1, 6; 7, 4; 13, 9; 18, 3.

अश्वत्थद्वय XIV, 2, 2; 61, 3.

अष्टम X, 10, 1; XV, 12, 6; XVI, 2, 22; 11, 22; 27, 6; 29,

17; अष्टमौ X, 1, 1; XV, 12, 6; XVII, 12, 1.

अष्टमनवमौ V, 20, 3; XVI, 15, 12.

अष्टराज XVI, 27, 1. 7.

अष्टविध XVI, 27, 1. 2. 7.

अष्टाकपाक्ष XIII, 29, 29; XIV, 2, 17; XVI, 1, 11.

अष्टाक्षर VII, 26, 10; 27, 16, 26; IX, 5, 12; XIV, 2, 2; XVI,
27, 2.

अष्टाक्षरारिंशत्सोम X, 11, 1.

अष्टादश XIV, 41, 3.

अष्टादशाक्षर X, 8, 11.

अष्टादशाक्ष XIII, 24, 6.

अष्टापदी XIII, 3, 5.

अष्टाविंशति XIII, 25, 5.

अष्टौदश IV, 14, 32; 15, 19.

1. अश् अशि XV, 22 (p. 192, 13, 17); 21 (p. 193, 21); अस्ति
I, 1, 40, 44; 12, 11; III, 2, 9; 3, 9; 10, 7; 19, 7; 20,
12, 13; 21, 10; IV, 4, 7; 14, 2; VII, 26, 6; XV, 17
(p. 189, 2), 19 (p. 190, 7); XVI, 15, 1. अस्ति XV, 26 (193
10); स्या (— स्या आ ?) XV, 26 (195, 2); सन्ति V, 19, 5;
स्यान् XV, 25 (p. 194, 17); स्यात् I, 17, 13; II, 3, 23; III,
21, 2; IV, 1, 3; 3, 7; 8, 5; VII, 26, 6; XI, 12, 1; XII,

7, 3; 13, 5, 6; XIII, 20, 9; XIV, 29, 2; 51, 1; 62, 2;
 XV, 25, 27; XVI, 22, 21; ff; सुम् XIV, 84, 3; XVII, 4,
 4, 7; XVIII, 24, 31; अथानि X, 21, 9; अथ XV, 18 (189,
 9); सन् XV, 25; सती XVI, 11, 17; आस XIV, 27, 1;
 40, 1; XV, 16, 12; 17 (p. 187, 22). 18 (189, 10). 24 (193,
 19); XVI, 29, 9; आसुम् XIV, 62, 2; XV, 20 (p. 191, 15).
 26 (p. 195, 8); आसीत् XVI, 10, 1.

2. अस्

- + यति आसम् XV, 1, 8.
- + अथ अस् V, 13, 3.
- + अभि अस्ति VII, 26, 12; LX, 18, 2.
- + उप अस्ति VIII, 2, 13.
- + नि अस्ते I, 15, 14.
- + उपनि अस् IV, 5, 2.
- + निष् अस् I, 6, 6.
- + परि अस्ति XVIII, 21, 23; अस् II, 9, 14.
- + परा अस् XIII, 29, 2.
- + विपरि अस्ते XII, 11, 9; XVI, 7, 12; 21, 22.
- अस्तेयुः XIII, 1, 5.
- अस् XII, 4, 6; XIV, 52, 8.
- आसम् XI, 4, 3; XVI, 10, 13.

+ प्र अस्ति XVII, 10, 13; अस्ति III, 16, 26.

+ प्रति अस्ति II, 7, 13.

+ सम् अस्ते VII, 26, 8.

अस्य VI, 3, 10; XVIII, 14, 5.

अस्य IV, 2, 6; V, 10, 18. 21 (cf. समसोपम्यान-
प्रवृत्ति).

+ उपसम् IV, 12, 10.

असंयुज्य I, 1, 14.

असंशस्तरदीक्षित XVI, 20, 10.

असंशस्तरभृतोक्त XVI, 20, 11.

असंवर्तमान XVI, 1, 8.

असंविदाम III, 6, 1.

असंलज्जन् II, 9, 4.

असंखित VI, 13, 3.

असंस्पर्धेन VII, 5, 10.

असंखादन् IV, 7, 8.

असंतत III, 16, 9.

असंतवन् VII, 15, 2.

असंधावमान IV, 15, 3.

असंधेय XV, 21 (p. 194, 9. 10).

असंनयन् I, 3, 15. 18.

असंप्रकीर्ण XVIII, 24, 26.

असंप्रेषित VII, 15, 2; X, 1, 11; XVI, 17, 4.

असमित XIII, 11, 6.

असर्वदृष्ट XII, 7, 8.

असि XV, 21 (p. 192, 9).

असित (धान्य) XVI, 2, 19.

असिबद्ध XIV, 22, 10.

असुर (plur.) XIV, 27, 1; 23, 1; 29, 1; 32, 1; 38, 1; 40, 1;
50, 1; XVI, 2, 20. (Cf. देवासुराः)

असुरविद्या XVI, 2, 21.

असु VI, 1, 6.

असौ XVI, 21, 16; XVIII, 24, 2; असावसौ I, 14, 17 etc.

असौयज VII, 8, 4.

अस्तमय XI, 13, 2. (Cf. पर्यस्तमयम्)

अस्तमिते I, 8, 5.

अस्तुत XIII, 10, 4.

अस्तु XVII, 5, 8.

अस्ति IV, 15, 8; XIII, 11, 1. 8.

अन्यकुक्ष XIII, 11, 2. 9.

असन् VI, 1, 6.

अस्योनौ XI, 13, 21. 33; 11, 6.

अह आह III, 15, 11; 16, 23; IV, 15, 7; V, 11, 1; 16, 9
 VI, 9, 6; VII, 2, 11; 6, 4; 8, 7; 9, 7; 14, 9; VIII, 11, 7;
 X, 1, 11; XVI, 7, 7; XVII, 11, 3; 14, 4; 15, 9; XVIII,
 21, 10.

आहम् XV, 7, 6; XVI, 7, 4; 20, 13; 22, 11. 20. 21.
 23. 25. 27; XVII, 18, 8.

+ अतु आह I, 2, 27; V, 15, 4, 5; 16, 8; 18, 1; 19, 13;
 VI, 3, 9; 9, 7; VII, 6, 1; 7, 1; XIV, 33, 16.

+ न आह VII, 10, 3; XVII, 17, 10.

+ प्रति VI, 7, 9; XVI, 4, 8; 5, 2; 6, 3; 18, 17, 18.

अह वैव XIV, 50, 1.

अहंयेपस XIV, 29, 1.

अह (cf. अहद्माहम् । अष्टादशाह । एकाह । कतिपयाह ।
 द्वादशाह ।

अहत IV, 15, 4; 16, 9.

अहन् and अहस् (अहर्) I, 3, 6; X, 1, 9; 12, 1; XI, 2, 1;
 XII, 27, 4, 5; XIII, 16, 5, 20, 8; XIV, 1, 2; 20, 3; 46,
 2; 48, 2; 74, 1; XV, 1, 13; 2, 33; 12, 6, 14; XVI, 3, 7;
 8, 21; 40, 10, 17; 15, 4, 13; 20, 12; 21, 7; 23, 5; 24, 3.
 11. अहरहः V, 11, 14; XIV, 6, 6; अह्ना XI, 4, 14; 5, 8;
 अह्नाः X, 1, 14; 5, 21; 8, 13; 9, 6; XI, 9, 9; XII, 2, 23.

24, 6, 4; 7, 2, 3; 27, 6; XIII, 13, 13, 20, 12; XIV, 11, 9; 16, 10; 23, 4; 24, 5; 25, 5; 27, 18, 29, 8; 31, 5; 33, 22; 34, 4; 35, 2; 36, 2; 37, 2, 49, 3; 50, 2; 58, 2; 59, 2; 60, 3; 71, 4; XV, 13, 9; 22 (p. 103, 9), XVI, 21, 3 18, 20, 26; 23, 9, 10, 11, 12; XVIII, 23, 16, 24, 9 (= dat); अहनि V, 10, 35; 11, 10; VII, 15, 18; XII, 2, 13; 3, 22, 4, 4, 22; 5, 23, 7, 8; 9, 10, 10, 4; 12, 2; XIV, 1, 2; 8, 9; XVI, 18, 13, 21, 20; 22, 1, XVII, 6, 3; अहन् (=अहनि) XVI, 22, 15, अहनी XII, 27, 5; XVI, 9, 2; 15, 12, 21, 22; अहोः X, 9, 15; XII, 3, 17; XIII, 5, 1. अहानि X, 1, 4; XIII, 20, 2; 27, 7, अहोभिः XIII, 14, 10. (Cf. अवाहन् । इष्टवाहन्)

अहर्द्योग XIII, 1, 4; 19, 17; 24, 19.

अहर्ब्रवात X, 1, 20, XII, 2, 1; XVI, 20, 3.

अहीन (1)° V, 1, 10 (2) XI, 1, 3 5; XIV, 1, 1, XVI, 19, 1; 20, 8; 30, 12 (Cf. सचाहीनाः)

अहीनसूक्त XII, 3, 14 20; 4, 18 20, 5, 17; 6, 18, 19, 8, 4.

अहुता II, 7, 8.

अहोम III, 2, 11.

अहोरात्र XIV, 79, 2; XVI, 20, 2.

अहोरात्रहोम XIV, 79, 1.

आगार in यज्ञागार V, 14, 1, XVIII, 24, 14

आद्यावेष्णव II, 4, 2, IX, 24, 2, XV, 16, 1, ०वी V, 3, 1,
VI, 1, 22, XIV, 6, 6 (Cf आग्नेयाग्रावेष्णव)

आग्निमारुत VII, 6, 1, 7, 11 20, 14, 6, IX, 1, 8 11, X,
2, 9, 3, 15, 4, 15, 5, 24, 6, 19, 8, 15, 9, 17, 11, 9, XI,
6, 8, 7, 12, 8, 7, 9, 8, XVIII, 23, 1 (Cf वैश्वदेवाग्नि-
मारुत)

आग्निमारुतसूक्त XVIII, 23, 15

आग्निवारुणी II, 5, 30

आग्निष्टोमिक XVI, 20, 12

आग्नीध्र (1) III, 8, 25, VII, 4, 10 11, 17, 11, VIII, 2, 11,
X, 1, 13, XII, 14, 1 (2) VI, 12, 11, XIII, 29, 1, XIV,
22, 11, XVII, 5, 5 8, 6, 4, 11, 4

आग्नीध्रीय III, 21, 4, V, 10, 35, 14, 4 13, 15, 10, 19, 1,
VI, 2, 1, 3, 8, 12, 13, 13, 9, VIII, 8, 9 10, 9, 9, 12,
10, XII, 3, 4, XVII, 7, 11, 11, 4

आग्निष्ट III, 12, 11

आग्नेय I, 3, 11, 8, 4, II, 5, 2 8, III, 8, 9 13, 9, 2 5, 10,
4, 13, 6, IV, 20, 6, VI, 3, 11, 9, 1, 10, 1, IX, 20, 13,
23, 8 12, XIII, 29, 29, XIV, 51, 4, 57, 18, XV, 1, 21,
3, 16, XVI, 1, 11, 9 27 आग्नेयी II, 3, 9 14, VIII, 13,
2, XIV, 6 6

५५

अज्यभाग I, 8, 1, 16, 8, II, 2, 13, 5, 12 22, III, 7, 3, 13,
21, 15, 8, 16, 24, IV, 20, 6, V, 5, 5, 18, 5, VIII, 11,
12 (Cf सददाज्यभाग)

अज्यभागप्रभृति III, 15, 13, VIII, 12, 13

अज्यभागान्त I, 14, 23

अज्यतेष VII, 5, 10

अज्यम्याली XVII, 11, 4

अज्याजति IV, 17, 13, 18, 7, 20, 6

अज्येय IX, 23, 1

आतान in एकाहातान XVII, 0, 4 XVIII, 22, 3

आतिच्छन्दस IX, 27, 1, X, 8, 2

आतिथ्या V, 10, 1, IX, 24, 6

आतिथ्यापर्यन्त XV, 13, 2

आत्मन् (1) II, 12, 11, 17, 8, IV, 8, 3, XIV, 33, 1, XV, 17
(188, 11), 10 (190, 22), 20 (191, 16), XVI, 15, 1, 16,
1, 20, 7, XVII, 16, 1 2 3 4, आत्मन् (= आत्मनि) XIV,
23, 9, XV, 6, 6 7 (2) XV, 7, 6 7 8 (Comm ततो
मुख्य स्तोत्रिय) XVII, 14, 3 (3) XVIII, 1, 3 11 23 (Comm
आत्मशब्देन सकल परिधानीयान्त शस्त्रमुपलक्ष्य)*

आचये X, 4, 4, XVI, 18, 18

आदापनादि in सुमादापनादि I, 14, 23

+ अति यन्ति XIV, 26, 3, आयन् XV, 17 (p 158,

III, 3, 1, 21, 12

+ उपाति इत्य XII, 13, 5

+ अधि ईयते XV, 27 (p 195, 20)

+ अहु इत (ipr) XV, 27 (p 195, 16)

+ अन्तर् इधात् VI, 6, 19

+ अभि एति II, 11, 6, 12, 3

+ अव एति III, 14, 19, VIII, 9, 10

+ अव्यव आयन XIV, 32, 1, ईयु XIV, 32, 1

+ अव्यव यन्ति XIII, 29, 21 30

+ अव यन्ति VII, 10, 3, इयात् I, 1, 9, इत II, 13, 6

+ अवस्तम् इत I, 3, 5 (cf प्रथमास्तमिते)

+ अवस्तम् इधात् III, 19, 9, इत III, 19, 17

+ आ यन्ति VIII, 8, 9, XIV, 14, 1, यन्, यती V, 10, 2

24, VI, 7, 7, XVIII, 21, 6, इयाय XV, 18 (p 190, 5).

19 ff, इत्य IV, 12, 10, XIV, 7, 1 (cf ययैतम्)

+ उदा एति XIV, 40, 12, इत्य IV, 12, 10, XIII, 6, 4, XIV,

6, 6, XV, 20 (p 191, 20)

+ पर्या इत्य XV, 18 (p 190, 5) ff, XVII, 11, 4

+ पला (cf पलायमान पलायित

+ प्रत्या यन्ति IV, 6, 12, 14, 4; VI, 13, 11, इत्य

- + समा यतीषु VI, 7, 5.
- + उद् दयात् I, 8, 5; इत II, 7, 4; IX, 20, 20, XI, 18, 3. 5.
- + अभुद् इत II, 7, 7; III, 19, 9. 17
- + उप यन्ति VIII, 10, 8; XIII, 10, 7. 9. 11. 16; 21, 8.
11; 22, 3; XVI, 28, 4; XVIII, 21, 1, इति XV, 25 (104,
12); इताम् (P) XV, 27 (195, 17); इयाम् XV, 25 (104, 15.
21); इयाम् XV, 25 (194, 18), इयात् III, 18, 80;
इयाय XV, 19, (191, 14) इत्य X, 21, 12, XIII, 17, 1; 19,
7. 9. 14 16; 21, 5. 8. 11, 24, 2, 29, 2.
- + परि एति IV, 16, 10; XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1;
यन्ति XIII, 11, 4; XVII, 14, 18; 17, 8; इयाम् XV, 11,
1; 12, 1; ऐत् XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1; एयन्त्यः
XVII, 4, 8; इत्य V, 8, 8; (cf अग्रनायापरीत)
- + प्र ईयेत XIV, 8, 18, इत IV, 14, 3.
- + अभिप्र दयात् IV, 14, 2.
- + प्रति एति XVI, 24, 11; दयात् I, 16, 12; 17, 7; VI, 1,
26; यन्तु XV, 24 (194, 6); इयाय XV, 23 (193, 3); ईयेत
I, 2, 21; XII, 11, 16; XIII, 15, 5; इत 15, 26 (195, 26).
- + अनुसम् एति IV, 6, 13; V, 10, 15; 14, 22; IX, 24, 9;
दयात् V, 6, 5, VI, 9, 11; यन्तु III, 14, 10; V, 6, 3; 13,
5; 14, 12. 15; VIII, 10, 2; 15, 11.

ईषु in लिङ्गेषु XIV, 51, 8.

ईयत् XIV, 22, 21.

ईलेद्यावीय V, 9, 24; VI, 6, 12.

ईम् ईमे XV, 22 (p 192, 15); ईगीत XIV, 22, 21; :

IV, 19, 1.

ईशानागी IV, 19, 5.

ईश्वर XVI, 10, 5.

ईषा XIV, 40, 8.

उ

उ XV, 16, 7; 17 (188, 12); उ उ उ XIV, 51, 1; उ किञ्च
XV, 16, 12; XVI, 29, 9; नदु तथा XV, 15, 11; उ वै
XV, 2, 20; XVIII, 7, 17; उ ह XIV, 12, 2; XV, 16, 10.
11; 18 (190, 4); XVIII, 2, 3. 5; उा उ XVII, 9, 7;
XVIII, 22, 10.

उक्त्य X, 13, 24; XII, 3, 4; 7, 1. 2 3; 10, 1; 27, 4. 5. (Cf.

अग्न्युक्त्यः अतिरिक्तोक्त्यः। उक्त्यः)

उक्त्यमुख VII, 11, 3, 12, 2; 13, 2; 14, 3. 8; IX, 7, 3; 8, 2;
9, 2; 10, 2; 11, 2; 12, 2; 13, 2; 14, 2; 15, 2; 16, 2;
17, 2; 18, 3; XIII, 10, 5.

उक्त्यमुखीय XI, 11, 3. 21; XII, 3, 5; 4, 2; 5, 2; 6, 1. 2;

XIII, 21, 18; XIV, 3, 8.

ଉଦ୍ୟତୈର୍ଯ୍ୟ VII, 9, 6; 10, 15; 19, 25; 20, 11, VIII, 3, 19; 6,
17; 16, 2; 17, 2; 21, 2; 24, 2; 25, 2; IX, 6, 18; XVIII,
20, 8.

ଉଦ୍ୟ IX, 1, 8. 9; X, 2, 10; XI, 2, 1; 4, 5; 11, 6; XII, 27,
4, 5; XIII, 29, 8. 10; XIV, 7, 2; 8, 2; 15, 8; 41, 4.
5; 42, 19; XV, 13, 10. 11, XVI, 8, 19; 21, 8, 28, 4 (Cf.

ଆୟୁ:। ମୌ)

ଉଦ୍ୟମ୍ନୋଦିୟ XI, 2, 18.

ଉଦ୍ୟାଞ୍ଜତି XV, 5, 4 6.

ଉଚ୍ଚ + ଅଭି ଉଚ୍ଚତେ VIII, 11, 18; ଉଚ୍ଚ IV, 4, 2; 14, 8.

+ ଅବ ଉଚ୍ଚିତ XVIII, 24, 27.

+ ଯୁଦ୍ ଉଚ୍ଚତି IV, 11, 8.

+ ନିମ୍ ଉଚ୍ଚନ୍ତି VIII, 12, 11.

+ ପରି ଉଚ୍ଚତି IV, 18, 7. 10, 19, 2, ଉଚ୍ଚ II, 6, 10; IV,
8, 7; 17, 13.

+ ମ ଉଚ୍ଚିତ XIV, 62, 8.

ଉଚ୍ଚନ୍ XIV, 62, 3.

ଉଚ୍ଚା in ଅମ୍ବରମୃତୋପ XVI, 20, 11.

ଉଚ୍ଚାମ୍ବରମୃତୋପ IX, 22, 7.

ଉଚ୍ଚେନ XVI, 9, 2.

ଉଚ୍ଚାବଚ I, 16, 7.

उच्चैरपांशता XIII, 1, 3.

उच्चैर्नाय I, 1, 28.

उच्चैश्च I, 1, 36; V, 1, 3; XVII, 17, 14. 15; XVIII, 1, 1

उच्चैस्तराम् I, 1, 32—34; VIII, 14, 2. 4 6.

उच्छिष्ट in हविरुच्छिष्टाग्रं III, 8, 13.

उच्छिष्टदान IV, 21, 16.

उच्छ्वास V, 17, 19.

उज्जित् XIV, 49, 1.

उज्जोष XV, 1, 21.

उत XV, 27 (105, 17); XVI, 8, 28, 9, 6. 9. 12. 15; किञ्चत
XVI, 7, 7.

उत्कर I, 4, 1; VI, 12, 10; XVII, 5, 6. (cf. चालाढोत्करौ)

उत्किर (उत्किरा उ°) XVII, 10, 5.

उत्क्रान्ति XIV, 71, 1. 2.

उत्की XIV, 41, 6.

उत्तम I, 1, 18. 19; 10, 1; 14, 24; 16, 10; II, 11, 2; III,
8, 21; IV, 2, 14; V, 9, 25. 26; 18, 3. 4; VI, 6, 15;
7, 10; 9, 3. 12; VII, 9, 6; 10, 2. 15; 11, 4; 12, 2; 15,
17, 19, 22. 24. 25; 25, 6. 13. 14; 26, 14; VIII, 3, 16. 17;
7, 4; 14, 5. 7; IX, 3, 7; 6, 12. 16; 8, 3; 9, 3, 11, 2;
14, 3; 15, 1. 2, 17, 3; 18, 2; 19, 3; 20, 19; X, 1, 5.

14; 2, 7; 3, 2; 4, 3; 6, 12; 8, 14. 16; 10, 5; 11, 5;
 21, 8. 9; XI, 3, 2; 4, 4; 8, 1; 9, 1; 11, 7. 12; 12, 18;
 18, 18; 14, 12. 15; XII, 3, 19; 4, 19; 5, 20; 9, 3; 11,
 9. 12. 13. 19. 23; 24, 5; 25, 7; 26, 19. 22; 27, 6; XIII,
 7, 6; 10, 10; 19, 18; XIV, 3, 11; 39, 1. 2; 51, 12; 52,
 14; 53, 8; 55, 5; XV, 1, 26; 3, 10. 11; 22; XVI, 3,
 23; 8, 21; 11, 6; 13, 8; 15, 18; 24, 3. 11. 16; XVII,
 17, 5; XVIII, 9, 7; 16, 3; 20, 2. 3. 4. 6; 25, 6. (Cf.

चतुर्थोत्तमौ । द्वितीयोत्तमौ । प्रथमोत्तमौ)

उत्तमार्धे X, 6, 13.

उत्तर I, 1, 23; 2, 14; 10, 2; II, 5, 6. 14. 22; 9, 4. 8. 13;
 III, 10, 4; 18, 5. 17; 14, 10. 15; 19, 7; IV, 18, 7; V,
 11, 3; 13, 2. 5; VI, 1, 3; 7, 10; 9, 18; 11, 12; VII, 5,
 18; 15, 2; 17, 12; 21, 4; 25, 3. 6. 7. 13; 26, 7; 27, 6.
 23; VIII, 11, 15; IX, 22, 5; 23, 9; X, 3, 12; 8, 10;
 7, 5. 6; 8, 12; 9, 10; 13, 9; 21, 12. 13; XI, 2, 5; 7,
 5. 11; 9, 13, 10, 4; 13, 9. 25; XII, 3, 2; 6, 5; 11, 11;
 12, 3. 14; 13, 2; 23, 6; 26, 1. 18; XIII, 5, 18; 12, 4;
 16, 4; 18, 3; 21, 2; 22, 4; XIV, 3, 10. 17; 7, 4; 10, 10.
 11; 28, 1; 32, 6, 39, 4; 41, 1; 42, 1. 9; 51, 8; 52, 3.
 12, 53, 3; 56, 1. 5. 8, 57, 2. 14; XV, 8, 12. 15. 17; 12,

11; 14, 1. 13; 22; XVI, 1, 12; 3, 23; 6, 3; 13, 11.

XVII, 10, 4. 12. 16; 11, 4; 13, 3; 16, 2. 4; XVIII,

14. 20. 21; 5, 10; 7, 9. 20; 16, 2; 20, 8; 23, 6. 9. 11.

उत्तरेण I, 15, 17; II, 7, 15; 8, 22; 9, 16; 14, 4; . .

7, 1; V, 9, 3. 4; 14, 4. 5. 12. 15; 15, 10; 19, 1; VI,

8, 3; 12, 13; 13, 3. 5. 8. VII, 6, 1; 14, 10; VIII, 8, 8;

9, 2; X, 21, 13; XVII, 5, 5; 7, 11; 40, 11; 11, 4; 12, 4.

(Cf. एकोत्तर । चतुस्त्तर)

उत्तरतश्च I, 1, 12; II, 9, 10; 12, 5; IV, 17, 6; 19, 9; V,

14, 10; VIII, 5, 3; XVII, 1, 5; 7, 12; XVIII, 24, 27.

उत्तरतःपश्चात् VII, 3, 3.

उत्तरतोलोमन् XVII, 5, 9.

उत्तरलोम (v. 1. •मन्) IV, 16, 2.

उत्तरवेदि XIV, 40, 7; XVII, 13, 6.

उत्तरारणि III, 19, 14; XVI, 10, 1.

उत्तरार्धं IV, 21, 11; XVII, 4, 4.

उत्तरार्धपूर्वार्धं XIII, 12, 9.

उत्तरोत्तरावन्तु XIV, 12, 11.

उत्तरोत्तरिता XIV, 12, 10.

उत्तरोत्तरिन् IX, 20, 2; 30, 12. 13.

उत्तरेणा 1, 10, 4; 12, 5.

उत्तरौष्ठ I, 10, 2

उत्तान II, 9, 13, IV, 9, 5, 14, 12 (Cf दक्षिणोत्तान।
मथोत्तान)

उत्पत्तिरूप VI. 1, 3

उत्थान XIII, 29, 17

उत्थापिनी XVI, 13, 13

उत्सन्नयन XIV, 47, 2

खलसर्ग III, 16, 19, 18, 19

उत्सर्गिणामयम् XIII, 20, 1

उत्सर्जन IV. 7, 18

उदक IV, 15, 8 8, XV, 18, 15, XVI, 18, 19

उदकचर XVI, २, २३

उद्धरण IV, 5, 3

उदकाञ्जलि IV, 15, 4

उद्काथं ५, ६, ७

उदकपाद IV, 17, 11

उद्गम 1, 6, 8, 11, 8, 22

उद्गयन VI, 1, 18

उद्गीर्ण १५, १६, २

उदङ्गसु 1V, 21, ■

उद्घृ II, 8, 8, 9, 11, III, 19, 3, IV, 4, 12, 17, 30, VI, 31

13, 2 9, VII, 14, 11, VIII, 13, 1, X, 21, 16;
 XVI, 1, 7, XVII, 1, 8, 10, II, 15, 7, ଓଡ଼ିଶୀ II,
 IV, 11, 6, VI, 3, 4, VIII, 9, 5, XVI, 9, 21, ଓଡ଼କ
 12, II 8, 12

ଓଡ଼ଧାରା II, 6, 12

ଓଡ଼ପାତ୍ର IV, 15, 5

ଓଡ଼ୟ VI, 6, 20, IX, 20, 19, XVI, 18, 17 (Cf ଓ
 ପ୍ରତ୍ୟୋଦୟ)

ଓଡ଼ୟନତମ୍ XVII, 1, 4

ଓଡ଼ୟନୀୟ XVIII, 24, 1 2, ଓଡ଼ୟନୀୟା VIII, 12, 1, XIV,
 39, 6, XVIII, 24, 17 (Cf ପ୍ରାଚୀନୀୟୋଦୟନୀୟ)

ଓଡ଼ର IV, 14, 27, XV, 18 22

ଓଡ଼ରବ୍ୟାଧିତ XIV, 27, 2

ଓଡ଼କ IV, 12, 6, VI, 8, 13, 12, 4 (Cf ଅନୁଡ଼କ)

ଓଡ଼ବନ୍ଧନୀୟା VIII, 13, 1, IX, 28, 18, XIV, 6, 6, XV, 18
 2, XVIII, 24, 27

ଓଡ଼ିଶୀନୟୀତ XVII, 5, 9

ଓଡ଼ିଶୀନାୟ XVII, 10, 4 6 14

ଓଡ଼ୁବନ୍ଧୀୟ XVIII, 19, 10, 20, 6

ଓଡ଼ୁମର XV, 19 (p 191, 5), XVII, 1, 3 8 15, 18

XIII, ୧, 9, 14, 1, 24, 9, XV, 21 (p 192.

५, २, १०, २१, १३, २१, १३, २ १८, २१, ३, XVII, २, ६, १६,
६ ८

उद्देश I, १, ११

उद्धरण III, १९, ९ १०

उद्धृतदृष्टयन्तर XI, १४, ८ २२

उद्भिद् XIV, १४, १

उद्भिदलभिदौ XIII, २१, १०, XIV ११, १०

उद्भक्त XIV, ४९, ३

उद्भासन in महवीरयाचोद्भासन V, १३, २

उद्गीयमानसूक्त VII, ४, १, १७, ३, VIII, २, ३

उन्नेव XIII, १४, १, २४, ११

उप praep c acc XVII, १७, १३

उपकनिष्ठिका IV, ७, ७, २१, ८

उपजन IX, १, ७, XVI, १०, ३

उपतापिनौ XIV, २२, १६

उपदेश I, ३, ३

उपद्रुत XII, १३, ५

उपनहन in सोमोपनहन VII, १६, २

उपपादम् in यथोपपादम् VII, १७, १८ (Cf षद् + उप)

उपग्रीध V, १६, ९ १०

उपजि II, ९, १४

उपभृत् IV, १, ५, १४, १९

उपमार्जेन II, १, १२

उपमुखेन (Comm मुखसमौपेन) XVII, ३, १३

उपरव XIII, १२, १, २१, ६

उपरि VI, १२, १२, XVII, ४, ७, १०, १३, १५, ११ १२, १६, ७

उपरिष्ठात् I, १, ३१, २, १८ १९, १७, १७, II, ३, १०, IV, ३, ४

XIII, ११, ३, XIV, २७, ११; XV, १२, ३, XVI, १६, १४,

१२

उपरिष्ठात्तु I, १७, १७

उपवसथ V, ११, १५, १५, १, XIII, ११, ४

उपवीतिन् XVI, १, १६

उपवेद्य IV, ६, ६ १३

उपवेद्य II, ८, ८

उपव्य VI, १, ८

उपवद् III, १६, २१, V, ८, ६, १०, ३०, X, १, ३, XIII, २४, २,

२५, २, २६, २, २७, २, १०, २, XIV, १६, २, २२, २३, २९, ५,

४०, १९, XV, १, १३, १२, १३

उपवादम् see वद् + उप

उपव्य I, ६, १०, IV, १४, ३१, VIII, ५, १, XV, २४ (p

१६), XVII, १६ ७

उपस्थान III, 21, 7 10, IV, 2, 8 10, V, 4, 3 (Cf आदि-
त्योपस्थान । समस्तोपस्थानप्रभृति)

उपस्थावानी XVI, 3, 3, 12, 4

उपस्थान I, 3, 3

उपह्व VII, 4, 13, XVIII, 21, 9

उपह्व XIV, 50, 1

उपांशु I, 1, 37, 6, 15, 15, 1, II, 5, 21, III, 12, 10, 13,
22, 14, 16, 15, 20, 18, 7, V, 1, 3, 11, 6, 17, 10, VI,
11, 15, VII, 3, 5, 9, 1, VIII, 4, 1 3, 5, 1, IX, 23, 10,
24, 9, 27, 4, X, 13, 28, 14, 3 7, 15, 3 7, 16, 3 7, 17,
3 7, 18, 3 7, 21, 17, XI, 13, 10, XVII, 7, 10, 17, 15,
XVIII, 1, 1 2 उपांशु. VI, 6, 20, 8, 1

उपांशुता I, 1, 29 (Cf उद्देशपांशुता)

उपांशुयाज I, 1, 44, 3, 12 18, 8, 6 (Cf शोपांशुयाज)

उपांशुविवि I, 1, 36, V, 3, 4, 5, 4, 7, 6

उपांशुविविष्टा I, 16, 21, II, 3, 15

उपाकरण IV, 20, 4

उपगार XVIII, 14, 7

उपाङ्गश्च X, 8, 21

उपाचार I, 1, 12

उपानह in दण्डोपानह III, 3, 7.

उपासि XIV, 25, 4

उपाय in निधनोपाय V, 12, 4

उपासङ्ग in आर्त्तोपासङ्ग XIV, 13, 20

उपोतपरुष XIV, 22, 20

उपोत्तम VI, 7, 10, X, 11, 8, XIV, 22, 24 26

उपोदयम् II, 7, 3

उभू + प्र उभ IV, 11, 13

उभ I, 2, 15, III, 19, 8 14, IV, 4, 6, V, 11, 13, XI, 1

8, 12, 2, 11, 33, XII, 11, 21 24, XIII, 40, 3, XIV, 41,

5, 12, 5, XV, 1 6, 27 (p 195, 20), XVI, 7, 13 14 15,

10, 11, 2 3 4 5, 24 20, 27, 6, XVII, 9, 6

उभय III, 10, 2, XI, 12, 6, उभयीम् XIII, 20, 15

उभयतः 1, 6, 6, XIV, 22, 8 9, XV, 6, 6 7, 11 8, XVII,

10, 4

उभयत श्रोत्रिय XVI, 22, 29

उभयत्र I, 3, 11

उभयसामन् VII, 21, 1, X, 9, 1, XI, 2, 1, 10 1, 11, 3,

XIV, 13, 12

उभय IV, 11, 6, 14 20, 15, 11, 21, 19, V, 8, 1, VII

4, VIII, 9, 7, XVII, 16, 1

X, 21, 5

उगोऽभिमर्शनी VII, 5, 15

उर्वरा in गोधूमोर्वरा XIV, 41, 6 and यवोर्वरा XIV, 40, 6

उलूखलबुध XIII, 29, ■

उलूखलसुमले IV, 3, 2, 14, 32

उल्लुक III, 19, 15 IV, 4, 2, 5, ■ (CE मार्षपत्योल्लुक)

उग्रनवन्त XIV, 27, 18, 28, 10

उग्रनक्षोम XIV, 27, 1, 28, 1

उग्रनष्ट XIV, 27, 1

उग्रस IL, 28, 5, XV, 22 (p 193, 5 G)

उग्रस्य VI, 5, 1

उग्र XVI, 9, 14, 12, 18

उष्ण in कवोष्णौ IV, 14, 15

उष्णिग्द्वयौ I, 17, 10, VII 27, 18

उष्णिग् VII, 27, 2 (CE मायव्युष्णिहौ)

उष्णाप VII, 15, 17, XVIII, 24 23 (CE लोहितोष्णीव)

ज

जह् + नि जह्वायति XII, 13, 1, जह्वायेत् XII, 13, 5, 8

जह्वाणीय XII, 13, 5, XIII, 1, 7, जह्वाम् X, 5, 9, XL
15, 12 (CE अन्युह्वाम्)

+ प्रति जह्वायति XII, 13, 3

जन XIII, 1, 5

जनक VII, 27, 27

जर I, 15, 14, IV, 14, 32, 15, 18, VII, 3, 1, XIII, 11,
XVI, 1, 8

जर्णाम्ब IV, 15, 23

जर्णु + सम् जर्णवते XVI, 8, 34, 13, 8

जर्ध II, 9, 11, VI, 3, 5, XII, 2, 26, XIV, 38, 2 5, XV, 19 (p 190, 12), XVI, 28, 2, जर्धम् (c abl) I, 1, 19, III, 8, 20, IV, 21, 12, V, 6, 9, VI, 6, 18, 13, 12, VII, 7, 9, 10, 2, 14, 7, 21, 4, VIII, 1, 1, IX, 1, 8 10, 20, 13, 23, 14, X, 2, 10, 7, 8, 11, 12, 13, 11, XI, 10, 7, XII, 6, 19, 9, 17, 12, 11, 24, 1, XIII, 1, 8, 13, 13, 10, 11, XIV, 10, 21, XV, 1, 27, 3, 4, 8, 6, 13, 2, 10, 1, XVII, 14, 16

जर्धनात् I, 5, 8

जर्धनु III, 9, 23

जर्धनात् XVII, 10, 6

जवथ IV, 12, 7

जवथगोह VI, 1, 6, XV, 1, 26

जवपुट XVI, 17, 11

जवम् VI, 1, 6

ऊह ऊहेत् I, 17, 19; ऊह् XI, 12, 7.

+ अप ऊहति XVIII, 21, 7.

+ उह् उह्य II, 7, 8.

+ उप ऊहन्ति IV, 14, 36. उह्यमान V, 9, 10; उह्य II, 16 2.

+ अभ्युप ऊहति XVII, 10, 14.

+ निम् उह्य II, 8, 8. (Cl. निहन्धपाइवन्ध)

+ परि उह्यमान V, 9, 1.

+ प्रति उह्य II, 8, 15.

+ वि ऊहति IV, 9, 5.

+ सम ऊहन्ति XVII, 6, 3.

+ परिसम् उह्य II, 6, 9; IV, 3, 7.

ऊह VI, 1, 3; 9, 12; XIV, 51, 5. (Cl. अनुह)

ख

ख अर्पयन्ति XVI, 17, 11.

खकुक्ष् XII, 11, 8; XV, 3, 2.

खग्गण I, 1, 18. 22. 24.

खग्वेद् I, 1, 28; III, 21, 2.

खद् I, 1, 26; IV, 14, 15; V, 12, 13; VI, 1, 4; VII, 10, 3;

27, 29; VIII, 13, 1, XIII, 1, 6, XV, 11, 5; 22; 23, 27;

XVI, 3, 11. 20. 30. 32; XVIII, 1, 3.

चच cf विषमर्च । समर्च

चचोवेद XVI, 2, 3

चक्ष् चक्षेयु XIII, 3, 4

चण XV, 17 (p 188, 6)

चतपेय XIV, 16, 1.

चतवन्त XIV, 16, 10

चतु II, 1, 6, 2, 3, XIV, 9, 9 10 11, 75, 2, XVI, 25, 2

चतुकाल III, 13, 30

चतुपग XVI, 9, 26, 14, 20, 15, 18.

चतुमैय VII, 8, 2, X, 7, 8

चतुयाज VII, 8, 1 (cf द्विदेव्यर्तुयाजौ) ~

चतुर्जनिचीय XI, 14, 10 22

चतुस्तोम XIV, 75, 1

चते (c abl) XVIII, 21, 1, (c acc) XII, 6, 13

चत्विज् IV, 21, 1, V, 1, 1, VIII, 10, 1, XIII, 2, 1, XV,
22, XVI, 13, 2, 18, 10 15, XVIII, 21, 31

चध कथासु VI, 1, 5

+ सम् चक्षु XIV, 2, 9, अर्घयति XIV, 21, 3, XV, 1, 15
18, 2, 4 ■ 11 11 21 25 29, XVI, 3, 10, 11, 33;
12, 11, 14 8 12 14 16, अर्घयितुम् XVI, 29, 7

चभुमन् VI, 9, 13

अप्य अपति XVII, 10, 9. 15. (Cf. दृढपर्वृष्टे)

अपम (1) III, 15, 22, XIII, 23, 16; XIV, 23, 1; XV, 15, 4;
XVII, 5, 9; 7, 8. (2) XV, 23 (194, 21) (3) XV, 26 (195, 1);
अपम याज्ञतुर XVI, 9, 8.

अपमरूप XIV, 23, 2.

अपमतन्तु XIV, 23, 4.

अपि XV, 17 (188, 20); 19 (191, 18); 20 (191, 16); 22
(193, 7); 24 (193, 22); 27 (193, 20). (Cf. सप्तअपि)

अपिष्टोम XIV, 63, 1.

ए

एक I, 4, 9. 10; III, 10, 2, 15, 21; 16, 23; 19, 8; IV, 4,
6, 15, 4; VI, 1, 26, 4, 3; VII, 15, 6. 13; 19, 12. 13.
14. 17. 19; 26, 3. 9. 11, 27, 27; VIII, 2, 20; 3, 13;
6, 3. 8; IX, 5, 8, 6, 15; 22, 7; X, 3, 5; 4, 5; 5, 4;
6, 3. 6; 8, 3; 10, 4; 11, 8; 12, 6; 13, 6; XII, 2, 10.
13; 25, 1. 5; XIII, 6, 4, XIV, 42, 8. 9; XV, 17, 20;
XVI, 22, 12, XVII, 4, 4; 7, 7; XVIII, 10, 8; 12, 3;
17, 2; एके II, 4, 6; VI, 11, 13; IX, 23, 6; XV, 1,
9; 7, 6, 15, 10; XVI, 7, 4; 20, 12; 30, 10; XVII, 13,
8; XVIII, 2, 3. 5.

एककपालदेवता XIV, 5, 7.

एकविंशत् XV, 22 (p. 192, 18.)

एकचिक्र XI, 3, 1; XIII, 20, 4.

एकचिकचिकैकाभ्याम् XIV, 43, 7.

एकदीच V, 4, 3.

एकदेवतद्विदेवतयोः VI, 1, 12.

एकधैकधा VI, 1, 10.

एकपर्वन् XIV, 10, 10.

एकपातिनी (plur.) VIII, 3, 15; 6, 16; 7, 8; XII, 2, 11,
XIV, 53, 6; 56, 18, XVIII, 1, 8; 11, 2.

एकयूप VI, 9, 4.

एकराच IV, 15, 6; XVI, 10, 2.

एकवत् IX, 23, 14.

एकविंश IX, 21, 6; 27, 1, XIII, 16, 5; XIV, 13, 9; 24, 2,

3; 33, 4, 6; XVI, 3, 10; 23, 5, 10, 11, 12; 24, 3, 7; XVII,

7, 6; एकविंशी XVIII, 11, 4. (Cf. सप्तदशैकविंशे)

एकविंशति XII, 3, 21; XIV, 20, 2; XVI, 3, 1, 5, 15; XVIII,
13, 4, 15, 7.

एकविंशतिप्रभृति VII, 17, 18.

एकविंशतिराच XIII, 16, 3.

एकविंशत्यरवि XVI, 3, 1.

एकविंशप्रभृति XVI, 21, 6.

एकविंशतोम X, 5, 1; XI, 13, 1; XIV, 13, 12; XVI, 3, 9;
21, 10.

एकविध XVI, 19, 1.

एकवत XI, 14, 29; XV, 26 (p. 193, 3).

एकवफ VII, 18, 4.

एकपट्टिराच XIII, 18, 1.

एकदात XI, 10, 10.

एकशविम् II, 3, 14.

एकशविन् II, 12, 8.

एकशोम II, 9, 15.

एकादश VI, 9, 7; XVI, 30, 7; अशमहस्तिकादशम् XVI, 30,
10; एकादशी VI, 7, 2.

एकादशकपाल XIV, 13, 6.

एकादशम् IV, 10, 2; V, 13, 10; 19, 21; IX, 20, 17; XI, 14,
23, 26; XII, 4, 8; XVI, 3, 20; XVIII, 12, 2; एकादशैका-
दश XV, 4, 11.

एकादशप्रभृति VII, 15, 10.

एकादशराच XVI, 30, 1.

एकादशविध XVI, 30, 1. 2.

एकादशशोम XIV, 11, 4.

एकादशाक्षर VII, 27, 22; XIV, 11, 5; XVI, 30, 2.

एकादशिन IV, 10, 3, एकादशिनी XIV, 10, 15

एकान्तर XVI, 13, 18

एकान्नपञ्चाशद्रात्र XIII, 17, 3

एकारोकारौ I, 3, 7

एकाह IV, 14, 2, IX, 1, 1, XI, 1, 12, 5, 3, 6, 4 7, 7, 6, .
10, 11, 15, 9, XIII, 19, 3, 24, 16, XIV, 1, 1, XV, 1,
39, 2, 31, 12, 3, XVI, 8, 6 17

एकाहभूत XII, 2, 26, 6, 19 (Of एकाहभी)

एकाशतान XVII, 9, 1, XVIII, 22, 3

एकाहार्थे XIII, 15, 1

एकाशीभू भवन्तु XIII, 24, 17

एकैक I, 17, 7, II, 6, 10, III, 16, 8, IV, 21, 5 14, V, 9, 4,
11, 1, VII, 16, 5, VIII, 7, 8, X, 5, 12, 6, 11, 7, 8, XII,
9, 4, 23, 3, XIII, 20, 5, 23, 2 4, 24, 4 5, 28, 5 6 7
8, XV, 4, 9, 9, 5, 14, 10, XVI, 13, 5

एकोत्तर IV, 10, 2, XIII, 14, 9, XVI, 19, 1, 30, 12

एत एष I, 12, 10 ff

एतश्चप्रलाप XII, 17, 3

एतावत् XVII, 2, 5

एतावत् XIII, 1, 3

एत एते XI, 14, 1 etc

एनम् XV, 24 (p. 194, 8); 27 (p. 196, 1. 5.)

एव II, 5, 26; 13, 3. 8; 13, 1. 7; III, 2, 3; IV, 5, 13; 12, 9 ff.

एवंविदम् X, 14, 8 ff.; XIV, 7, 1.

एवंविध XIV, 2, 15; 3, 19; 5, 7; 6, 3; 7, 5; 8, 6; 9, 3; 13, 2.

एवंस्तोम XIV, 28, 11.

एवम् II, 7, 17; 17, 5; IV, 4, 9; 10, 2; 13, 21; V, 1, 4; VII, 15, 9. 10; VIII, 1, 1; X, 9, 9. 10. 11; XIV, 2, 16; 3, 1; 12, 2; 29, 1; 32, 1^१; 50, 1; 51, 1; XVI, 19, 2; 22, 17; 23, 6; 29, 8. 11. 13; XVII, 7, 12; 13, 6; XVIII, 1, 19. 21.

एवमप IV, 16, 2.

एवंदेवत VI, 10, 13.

एवयामहन् XI, 15, 10; XII, 6, 14; 8, 10; 9, 7; 12, 14; 26, 10.

ऐ

ऐकस्वर्य I, 1, 31.

ऐकादशिन VI, 9, 3 4; 10, 12; XVII, 7, 7.

आ २ इक्षारीभू भवतः I, 2, 4.

ऐकादिक XI, 10, 6. 7; 13, 7; XII, 4, 1; 5, 1. 24; 6, 19; 8, 2; 11, 13. 17; 27, 5; XIV, 1, 3; 8, 14; 8, 7; XV, 1, 33; 2, 30; 7, 1. 9; 8, 1. 2; XVI, 7, 13. 14. 15. 16; 8, 3.

16; 14, 2, 3, 4, 5; LVII, 8, 13; XVHI, 20, 8. ऐकाहिकी
X, 7, 14; XII, 6, 18.

ऐकाहिकशत XIV, 84, 4.

ऐच्छाक XV, 17; 18; 23.

ऐन्द्र I, 3, 16; II, 3, 6; III, 8, 9; 9, 3; VI, 10, 7; XII, 2,
17; 7, 5; 9, 8; 10, 2; 26, 2; XIV, 13, 6, 29, 8; XV, 1,
21; XVI, 9, 29, XVII, 7, 8, 9; 8, 8. ऐन्द्री XII, 7, 6.
(Cf. आग्नेयैन्द्र)

ऐन्द्रवायव VII, 2, 2, 13; 3, 1, 2; 5, 1; X, 7, 3; XVII, 8, 5.
(Cf. वायव्यैन्द्रवायव)

ऐन्द्रवायवमैचावरुणौ VII, 2, 1.

ऐन्द्रवायवशेष VII, 4, 16.

ऐन्द्रवायवाद्य XIII, 11, 7.

ऐन्द्राम I, 3, 15; 8, 11; II, 3, 4; III, 8, 17; 9, 6; 12, 3,
14, 4; VI, 1, 18; 9, 2; 10, 9; XIV, 10, 17, 19, XV, 1,
21; XVI, 7, 5; XVII, 7, 7; XVIII, 16, 1, ऐन्द्राग्नी XII,
2, 22

ऐन्द्राग्नान्त III, 13, 17.

ऐन्द्रापोष्ण VI, 11, 1; XV, 12, 3, XVI, 3, 31.

ऐन्द्रावैष्णव VI, 11, 3; XV, 16, 3, XVI, 9, 32, ऐन्द्रावैष्णवी
XIII, 7, 3, 4; 8, 3, 1; 9, 3, 1, 12, 5, 6.

ओ

ओकार I, 1, 19. (Cl. एकारौकारौ)

ओदन in ओरौदन XIV, 10, 4.

• ओदनसव • XIV, 73, 3.

ओम् XV, 27 (p. 196, 2 3)

ओषधि II, 3, 26; IX, 38, 5.

ओषधिवनस्पतीनाम् XVI, 15, 11.

• ओषधिमव • XIV, 73, 3.

ओष्ठ in अधरौष्ठ and उत्तरौष्ठ I, 10, 2

ओष्ठ्यन्तान I, 2, 5

औ

औकार I, 2, 13.

आश्चकारीभू भवतः I, 2, 5.

औदुम्बर XIV, 16, 3, XVI, 17, 1; XVII, 2 3; औदुम्बरी VI,
12, 23; VII, 14, 10, X, 21, 6, XVII, 2, 5; 3, 4.

औद्गभय V, 4, 1.

औषामन VII, 7, 9.

औग्निज XVI, 11, 7.

श्रीणिह VI, 4, 8; 5, 9, 6, 9; IX, 5, 9. 10. 11. 12; 20, 1;
X, 4, 4; 12, 12; XI, 6, 1; श्रीणिही XVIII, 12, 1.

क

क (1.) कसै XIV, 8, 1; कसै XIV, 9, 1; किमु XV, 17 (p. 188, 12); किमुन XVI, 7, 7; ये के च XVI, 13, 8; यन्किं च XVI, 20, 2; 21, 2; 23, 4; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 27, 2; 28, 2; 29, 2; 30, 2; न-कयन XIV, 22, 21. 22; XVI, 3, 37; न किं चन XV, 19 (p. 191, 11); कविज-अन्यतम V, 1, 10; किं विद् I, 17, 13; XIII, 6, 2; XVIII, 24, 19; कां विद् XVI, 2, 21; किं मु XV, 17 (188, 12); किं सिद् XV, 17 (188, 4) (2) देवता IX, 27, 1, XV, 2, 10.

ककुप्कारम् IX, 20, 6; XVIII, 4, 3 4; 5, 3, 1.

ककुम् VII, 25, 3. 5. 7. 14. 16; 27, 4. 20.

ककीवन्तु (श्रीणिज) XVI, 11, 5.

कण्ड IV, 14, 21.

कण्ड I, 7, 3.

कण्डरयन्तर X, 9, 14; XIII, 16, 5.

कतिपय XVII, 6, 6.

कतिपयाह XVII, 1, 2.

कथम् XIV, 27, 1; 28, 1.

कद्वय II, 5, 37.

कद्वन् XI, 11, 10; 12, 2; XII, 4, 1; 5, 1; 6, 1, 10; XIII,
21, 18; XV, 2, 0, XVI, 21, 25, 28, 30.

कनिष्ठ XIV, 72, 1; XV, 20 (p. 191, 18)

कनिष्ठपूर्व IV, 15, 4.

कनिष्ठकुलीन XIV, 31, 1.

कनीयम् XV, 22 (p. 193, 7); 26 (195, 4, 7.).

कपल XVIII, 7, 8, 20.

कपाल IV, 14, 25. (Cf. अष्टाकपाल । एकादशकपाल । दशकपाल ।
द्वादशकपाल । पञ्चकपाल)

कम् कामयेत VII, 15, 15; XIII, 8, 4; XVIII, 2, 6; अकाम-
यत XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; कामयमान XIV, 31, 1;
अचीकमेताम् । अचीकमन्त VI, 1, 5.

कथाशुभीय X, 11, 12; XI, 2, 4; 11, 9; XIII, 5, 15; XV,
2, 9; 7, 1.

कथाशुभीयतदिदामोये XIV, 39, 9; 34, 5; XVI, 21, 31; 23,

करण in इतिकरण I, 2, 25.

करस्य XVIII, 24, 3.

कर्ण IV, 14, 23.

कर्ण VII, 4, 13.

कर्मन् I, 1, 25, 2, 26, II, 9, 15; III, 16, 20, 22; 21, 19

IV, 14, 1, 15, 6; VI, 11, 14, XII, 1, 2, XIV, 10, 2;

40, 17; XV, 24 (p. 194, 5); XVIII, 24, 8. (Cf.

कर्मन्। देवकर्मन्। परिधिकर्मन्। पशुकर्मन्। बहिष्कर्मन्।

ब्रह्मकर्मन्। यथाकर्म। सर्वकर्मन्। शौचकर्मन्)

कर्मपुत्र I, 2, 24.

कर्मविपर्यास V, 10, 13; 13, 0.

कर्मप्रसव IV, 16, 7.

कर्मसंयोग I, 1, 24.

कर्मादि IV, 6, 7.

कला XIII, 12, 1; XVII, 4, 8, 17, 9.

कलाश्रवणौ VII, 15, 8.

कला XVI, 22, 16 18. (Cf. शौचकला)

कलापि in गोधूमकलापि XIV, 41, 8 and यवकलापि XIV, 40, 8

कलि XV, 19 (p. 190, 17.)

कल्पविप्रतिषेध XIII, 11, 5.

कल्याणाभिव्याहार XVII, 1, 18.

कवच in कांस्यकवच XIV, 34, 2 and चातुर्कवच XIV, 33, 20.

कवचिन् XVI, 1, 16.

कवप VI, 1, 6.

कवि XV, 24 (p. 193, 21.)

कवोष्ण IV, 14, 15.

कथवाहन III, 16, 3. 10; IV, 4, 1.

कथप (1.) VI, 1, 6. (2.) XVI, 16, 4.

कांक्ष IV, 16, 3. 9, 21, 8.

कांक्षकवच XIV, 34, 2.

काकुभ VII, 25, 5, XVIII, 13, 9.

काचीवत IX, 20, 11. 12; XVI, 11, 4.

काङ् काङ्गति I, 1, 25, काङ्गेत् VI, 9, 10; IX, 20, 10.

काण्डवीणा XVII, 3, 13. 14.

काण (बल) XVI, 11, 20.

काद्रवेय XVI, 2, 18.

कानीत (पृथुश्रवः) XVI, 11, 23.

काम (1) X, 21, 14; XIV, 9, 12; 41, 5; 42, 5; XV, 1, 12; 6, 6.

7; XVI, 1, 1; 7, 14. 16, 14, 3 5; XVIII, 24, 29. 30 (2) ,

अग्नि काम III, 4, 10; IX, 23, 3, XIII, 29, 30; XVI, 10,

4—8. (Cf. अनन्तकाम । श्रवाचकाम । अपचितिकाम । श्राद्ध-

काम । गर्भकामा । तेजस्काम । त्रिषिकाम । पशुकाम ।

कर्ण IV, 14, 23

कर्ट VII, 4, 13

कर्मन I, 1, 25, 2, 26, II, 9, 15, III, 16, 20 22, 21, 10

IV, 14, 1, 15, 6, VI, 11, 14, XII, 1, 2, XIV, 10, 2,

40, 17, XV, 24 (p 194, 5), XVIII, 24, 8 (Cf अवभृथ-

कर्मन् । देवकर्मन् । परिधिकर्मन् । पशुकर्मन् । बहिष्कर्मन् ।

ब्रह्मकर्मन् । यथाकर्म । सर्वकर्मन् । होतृकर्मन्)

कर्मपृथक्ता I 2, 24

कर्मविपर्यास V, 10, 18, 18, 9

कर्मप्रसव IV, 16, 7

कर्मसंयोग I, 1, 24

कर्मादि IV, 6, 7

कलश XIII, 12, 1, XVII, 4, 8, 17, 9

कलशवती VII, 15, 8

कला XVI, 22, 16 18 (Cf धौलशकल)

कलापि in गोधूमकलापि XIV, 41, 8 and यवकलापि XIV, 40, 9

कलि XV, 19 (p 190, 17)

कल्पविप्रतिषेध XIII, 14, 5

कल्याणाभिव्याहार XVII, 1, 18

कवच in कांस्यकवच XIV, 31, 2 and चातुर्कवच XIV, 33,

कश्चिन् XVI, 1, 16.

कश्च VI, 1, 6.

कवि XV, 21 (p. 193, 21)

कवोष्ण IV, 14, 15.

कथवाहन III, 16, 3. 10; IV, 4, 1.

कथप (1.) VI, 1, 6 (2) XVI, 10, 4.

कांक्ष IV, 16, 8. 9, 21, 8.

कांक्षकवच XIV, 34, 2.

काकुम VII, 25, 5; XVIII, 13, 9.

काक्षीवत IX, 20, 11. 12, XVI, 11, 4.

काङ् काङ्क्षति I, 1, 25, काङ्क्षेत् VI, 9, 10; IX, 20, 19.

काण्डयीणा XVII, 8, 12. 14.

काण (वत्स) XVI, 11, 20.

काङ्क्षेष XVI, 2, 13.

कानीत (प्रयुञ्जवः) XVI, 11, 23.

काम (1) X, 21, 14; XIV, 9, 12; 41, 5; 42, 5; XV, 1, 12; 6, 6.

7, XVI, 1, 1, 7, 14. 16; 14, 3. 5, XVIII, 34, 29. 30 (2.)

अग्नि काम III, 4, 10; IX, 23, 3, XIII, 29, 20, XVI, 10,

4—8. (Cf. अनन्तकाम । अन्नाद्यकाम । अपचिनिकाम । आयु-
काम । गर्भकामा । तेजस्काम । लिपिकाम ।

+ अव क्रौय XVI, 10, 9, 18, 18

+ निष् XV, 20 (p 191, 16 20), XVI, 22, 19

क्रु + अभ्या अक्रोशन् XIV, 50, 1, 51, 1

क्रैलिन (r 1 क्रौलिन) XIV, 10, 16

कुत्र XV, 16 8 11

कुवधुत् IX, 22, 2

कुववन्त् IX 22, 2

कुवमयदीह XVI, 1, 16

• कुवसव • XIV, 73, 3

कुविय II, 1, 2, XIV, 29, 2, 33, 12, XV, 16, 7, 18 (p 189, 21), XVI, 10, 9, 17, 2 (Cf ब्रह्मणवविययो)

कु + प्र कुन्तीषु VII, 15, 14

कु + प्र कुल्य II, 9, 14, IV, 17, 13, XVII, 7, 11

कुमवन्त् III, 1, 13

कुप्रम XIV, 14 1

कुप्रमन्धि XII, 18, 5

कुीर in सुकीर IV, 15, 8

कुीरोदन XIV, 16, 4

कुुरवपिशीर्षच्छिदौ XIV, 22, 4 (See critical notes I)

कुषकनापद्यित् XIII, 25, 6

कुष in कुरुतेच XV, 6, 11

ख

खण्ड XVI, 18, 18.

खन् खनन्ति XIII, 29, 6; XVII, 5, 8, खानयेत् XVII, 10, 2, 4;

खान IV, 15, 8.

+ नि खनन्ति IV, 15, 8, खाय IV, 15, 8, 17, 5.

खर V, 9, 4.

खल in गोधूमखल XIV, 41, 7 and यवखल XIV, 40, 7.

खलति XVI, 18, 18; XVII, 6, 1.

खाद्वक्त्र XIV, 33, 20.

खाद् खादयन्ति XIV, 2, 11. (Cf अनंखादन्)

खादिर XVI, 3, 2, 12, 3.

ख्या + आ ख्यापयन्ते XV, 27 (p 196, 8), ख्यापयेत् XV, 27 (p. 196, 5)

+ ख्या ख्यास्यामः I, 1, 1, 16, 11. 22; IX, 1, 2; 20, 4;

ख्यात I, 16, 1; III, 11, 1; V, 12, 5, VI, 1, 1, VIII, 12, 1; IX, 1, 1; X, 13, 24; XI, 1, 1, XIV, 3, 15; 10, 15.

ग्राह्यं सम् ख्यायमान XVIII, 21, 1; ख्याय XIII, 1, 7.

16; प्रिसम् ख्यातुम् I, 17, 8.

17, 1

ग

14,

गृगण I, 1, 18. 22. 24 and पशुगण VI, 11, 16.

20

II, 6, 5.

गति IV, 6, 12.

गद् + नि गदेत् XIII, 11, 5; XVI, 2. 3. 6. 9. 12. 15.

11, 3. 6; गादयेत् XVII, 14, 1.

गन्धर्व XVI, 2, 8.

गम् गच्छति XIV, 50, 1; गच्छन्ति VI, 12, 13; 13, 3; अगच्छन्

XIV, 12, 2, अगच्छन् XIV, 12, 2; गमिष्यन्ति XIV, 40, 1;

गमिष्यन्त् III, 4, 9; गत II, 6, 13; गता II, 14, 4; III, 17, 3

1; V, 8, 4; 14, 4. 24; 15, 10; 19, 1; 20, 8; VI, 13, 4. 5.

+ अधि गच्छेः XV, 22 (p 193, 9) (Cf. अनधिगच्छन्

अनधिगम्यमान)

+ अद् गत III, 10, 10. 12. 14.

+ आ गच्छन्त् VIII, 11, 14.

+ नि गच्छतः V, 18, 7; गच्छन्ति I, 16, 10, 17, 6, III, 8, 7

21, VI, 9, 14.

+ प्र जिगांसन्त् (v. l. जिगासन्त्, जिघांसन्त्) XVI, 22, 10

गर्गचिरात् XVI, 22, 2.

गर्भं (1) V, 11, 12; XIII, 3, 5, XV, 17 (p. 188, 16) (2)

7, 6. 8. (Cf. वैराजगर्भं । वैष्णवगर्भं । रैवतगर्भं । मातृगर्भं)

गर्भकामा V, 14, 12

गर्भिणी XV, 14, 13.

गवय XVI, 3, 11; 12, 13.

गवामयन XII, ७, ८; XIII, 19, 1. 17; 23, 4; 27, 5; 28, 1;

गवामेवायन XIII, 24, 19.

गा + अय गास् XV, 24 (p. 193, 22; 194, 9 P. W. अगाः)

+ आ अगुस् XIV, 14, 1.

गाया XV, 27 (p. 196, 2.) (Cf. यज्ञगाया । परःशतर्गाय)

गायिन XV, 27 (p. 195, 14 fl.)

गायच VI, 3, 11; 5, 1, 6, 1; VII, 26, 12; IX, 5, 4. 5. 6. 7;

6, 12; 20, 8; 27, 1; XII, 2, 17. 22; XV, 10, 1; XVI,

22, 18; गायत्री VII, 27, 1; IX, 6, 11; X, 12, 7; 13, 4;

XII, 2, 16; XIV, 2, 3. 4; 33, 7; 42, 11. 12; XVI, 22,

12; 27, 2, XVIII, 7, 2; 19, 1. 8; 16, 2.

गायवच्छन्दस् XIV, 33, 8. 9.

गायत्रीचिह्नौ I, 17, 9.

गायत्रीशंसम् XVIII, 16, 1.

गायत्र्युष्णिहौ VII, 27, 30.

गार्हपत्य X, 3, 4; XI, 7, 3; 10, 3 4. 5.

गार्हपत्य I, 6, 11; 15, 1. 15; II, 6, 2. 12; 7, 17; 8, 8 22; 9,

16; 10, 1. 5; 12, 2; 13, 4; 14, 2; 15, 5; III, 12, 17;

17, 5; 19, 10. 12; 21, 2; IV, 2, 3; 3, 3; 9, 7; 12, 10;

14, 10. 11; V, 4, 5; 9, 3; VIII, 11, 16, X, 13, 26; XIII,

20, 2; XVI, 1, 7; 16, 1.

गवामयन XII, 9, 8; XIII, 19, 1. 17; 25, 4; 27, 5; 28, 1;

गवामेवायन XIII, 24, 19.

गा + अप गाम् XV, 24 (p. 193, 22; 194, 9 P. W. अगाः)

+ आ अगुस् XIV, 14, 1.

गाथा XV, 27 (p. 190, 2.) (Cf. यज्ञगाथा । परःशतर्गाथ)

गाथिन XV, 27 (p. 195, 14 ff.)

गायत्र VI, 9, 11; 5, 1; 6, 1; VII, 26, 13; IX, 5, 4. 5. 6. 7;

6, 12; 20, 8; 27, 1; XII, 2, 17. 22; XV, 10, 1; XVI,

22, 18; गायत्री VII, 27, 1; IX, 6, 11; X, 12, 7; 13, 4;

XII, 2, 16; XIV, 2, 3. 4; 33, 7; 42, 11. 12; XVI,

12; 27, 2; XVIII, 7, 2; 18, 1. 8; 16, 2.

गायत्रच्छन्दस् XIV, 33, 8. 9.

गायत्रीचिह्नभौ १, 17, 9.

गायत्रीशंसन् XVIII, 16, 1

गायत्र्युष्णिहौ VII 27, 30.

गार्हपत्य X, 3, 4; XI, 7, 3; 10, 3. 4. 5.

गार्हपत्य I, 6, 11; 15, 1. 15; II, II, 2. 12; 7, 17; 8, 8.

16; 10, 1. 5; 15, 2; 13, 4; 11, 2; 15, 5; III, 12,

17, 5; 19, 1. 12; 21, 2; IV, 2, 8; 3, 3; 9, 7; 12, 1

14, 1; 4, 5; 9, 8; VIII, 11, 16; X, 13, 26;

1, 7; 16, 1.

XIII, 6, 4, 7; 29, 16, 27; XIV, 22, 16, 17; 39, ,
 3, 12; 20 (p. 191, 17); 24; XVI, 22, 18, 19. (2.)
 5. (3.) (name of a Soma sacrifice) XI, 4, 6; XIII,
 16; 22, 5; 29, 8, 25; XIV, 22, 2; XVI, 9, 3; 22,
 28, 4 (गौरव्य)

गोत्रायुषी XIII, 15, 4; 17, 2, 3; 21, 12; 29, 23; XV
 20, 18.

गोतम XIV, 61, 1, 63, 2; XV, 1, 8; XVI, 3, 7.

गोधूमकलापि XIV, 41, 8.

गोच in मगोच XIV, 16, 8.

गोधूमखल XIV, 41, 7.

गोधूमवृषाल XV, 1, 16.

गोधूमोर्वरा XIV, 41, 6.

गोमथ IV, 15, 5, XVIII, 24, 7.

गोमिथुनौ III, 14, 17.

गोमृग XVI, 3, 18; 12, 12.

गोर्धक्षत्र XIV, 11, 9.

गोषत्र XIV, 11, 10, 16, 1. 6.

गौर XVI, 3, 14; 12, 13.

गृध्र VII, 4, 15; 15, 5, 17; VIII, 5, 2; IX, 6, 21;
 5, 15, 5; 16, 5, 17, 5, 18, 5; XIII, 11, 2, 7.

XIV, 57, 16, XVII, 11, 1, XVIII, 21, 8 (Of आदित्यग्रह ।

मधुग्रह । मरुत्ततीयग्रह । पोलशिशग्रह । सावित्रग्रह)

ग्रहण in नामग्रहण VI, 1, 24 and प्रतीकग्रहण I, 17, 1.

ग्रहान्तरुदय XI, 2, 14

ग्रहिण्यु in फलग्रहिण्यु XVII, 1, 18

ग्राम XV, 18, 19, 20

ग्रामणी II, 6, 5 (Of. सुतग्रामणीनाम)

ग्रामणीसव XIV, 22, 8

ग्राम्य III, 4, 4

ग्रावघोष VII, 15, 2.

ग्रावन् IV, 14, 26, XIII, 12, 3

ग्रावस्तुत् VII, 15, 2, X, 18, 5, II, 14, 1, 24, 10

ग्रीवा IV, 15, 12 (Of उदग् १ । उदीचीनग्रीव । प्राग्ग्रीव ।

प्राचीनग्रीव)

ग्रीस II, 1, 2, XVI, 9, 28.

ग्रीव XVIII, 3, 1.

ग्रीम I\, 27, 1.

घ

घर्म V, 9, 25, 10, 17 18 30 (Of दधिघर्म)

घम् घस्तु । घमन्तु अघद् । अतन् । अघस्त । अघसन् (vikara's)

VI, 1, 5, जल XIV, 7, 1

घाटरौ XVII, 3, 15 16

घाटकर्करी XVII, 3, 12

घृ + अभि घार्य IV, 3, 7, 17, 13, 18, 5

घृत IV, 14, 35, XIV, 57, 1, XV, 1, 35

घृत्तलोमौय XV, 1, 33.

घोर XVI, 2, 12

घोष XVII, 14, 12, 17, 7 (Cf. यावघोष)

घोषहत् XVII, 14, 12, 17, 7

घोषा (सपुत्रा) VI, 6, 12

घा जिघेत VII, 8, 12

+ अव जिघन्त m अनवजिघन्त XVI, 3, 19, घाय I, 12, °

III, 16, 26, IV, 5, 4, घापयन्ति XVI, 3, 18,

XVI, 12, 17

घ

घ I, 1, 3 etc

घक VII, 15, ■ (Cf रघक)

घकीवन्त III, 4, 2, XIII, 29, 3.

घञ् + घा घष्टे XV, 27 (p 196, 1), XVI, 1, 22,

घञ्ते I, 1, 21, 16, 3, II, 5, 20; III, 11, °

17, 2, VII, 10, 3, 20, 5, 25, 3, 27, 4, X,

1; XII, 2, 3; 3, 2, 15; XIII, 5, 1; 16, 5; 17, 8; 25, 6;
20, 4; XVI, 22, 2; 23, 22; 28, 4; 30, 8; XVII, 8, 15;
चचीत XVI, 2, 24, 27, चचाण X, 13, 28; XVI, 1, 24.

+ प्रया षष्ठे V, 1, 10.

चतुर्विंशत्य II, 14, 10.

चतुम् IV, 7, 12; VI, 1, 6; VIII, 4, 6; X, 21, 11 (विस्तृत)

चतुर II, 2, 16; 5, 20; III, 13, 19; IV, 2, 7, 11, 6; 15,
17; 21, 19; V, 1, 2; 6, 3, VI, 4, 7; 5, 6, 12; 6, 2; X,
3, 5; 10, 5, 7; 11, 8; XI, 4, 5; XII, 16, 2; 21, 8; 27, 2;
XIII, 12, 9; 10, 7, 16; 21, 11; 25, 1, 2, 3; 28, 5, XIV,
5, 8; 6, 6, 14, 1; 26, 8; 52, 3; 56, 9; 57, 9; 61, 2; 83,
2; 84, 2; XV, 4, 9; 8, 21; 23 (p. 193, 11, 12); XVI,
1, 2; 11, 12, 23, 6, 14; 28, 2; XVII, 4, 1; XVIII, 6, 2;
7, 12, 14; 8, 8; 12, 4; 15, 3; 18, 4, 8.

चतुरक्षर IX, 5, 13; 6, 7 ff; 15, 2.

चतुरङ्गुल XVII, 10, 4.

चतुरश्र XV, 1, 16.

चतुरद XIII, 19, 5; चतुरद्वार्ये XIII, 15, 7.

चतुराक्षर VII, 14, 4.

चतुश्चत्तर VII, 27, 30, XVIII, 6, 1.

चतुश्चत्तरस्त्रीम XIV, 61, 1; XV, 1, 8; XVI, 3, 7.

चतुर्ध्व XII, 8, 3.

चतुर्थद्वीप III, 19, 6

चतुर्थं I, 7, 5; 12, 4; IV, 21, 15; VII, 26, 5, IX, 6,
24, 5; X, 2, 11; 5, 1, 8, 18; XI, 4, 6; 7, 1, 9, 11, 1
XII, 3, 9; 4, 11, 5, 10, 10, 10; 12, 9; 26, 7, XIV, 7
8, 1, XV, 19; XVI, 2, 10; 11, 10; 14, 17, 18, 6,
7; 23, 5. 12 20. 23; 24, 3. 13. 17. 20; XVIII, 1, 10
चतुर्थी II, 10, 1 ff; IV, 10, 4; 18, 4, VI, 11, 9;
12, 3; XII, 11, 3; XIV, 51, 13; XVI, 4, 8; 5, 2, 18,
(Cf. तृतीयचतुर्थी । द्वितीयचतुर्थी and
प्रथमचतुर्थी । महाप्रतचतुर्थं । स्निष्टरुचतुर्थी)

चतुर्थपट्टयोः XII, 3, 19.

चतुर्थोत्तमौ III, 13, 19.

चतुर्दश XIV, 72, 2; चतुर्दशी IX, 8, 3.

चतुर्दशन् IX, 20, 8, XIV, 51, 9, XVIII, 7, 6, 13, 3.

चतुर्धा XVII, 1, 14; 10, 10.

चतुर्मास I, 2, 3. 13.

चतुर्विध (1) XIV, 33, 2, 42, 3, 61, 7, चतुर्विधी XVIII
4. (2) (Somasacrifice) XI, 2, 1, 5, 7; 15, 5; XII, 6, 7,
27, 1; XIII, 17, 2. 3; 19, 7, XIV, 46, 2; XV, 18,
XVI, 26, 5.

चतुर्विधति II, 3, 18; X, 12, 9, XIV, 2, 12 13; 42, 10;
2; XV, 5, 10. 11; चतुर्विधतिचतुर्विधतिः XVI, 15,

चतुर्विंशतिह्रस्वः XVIII, 14, 9.

चतुर्विंशतिरात्र XIII, 16, 5.

चतुर्विंशत्यक्षरः XIV, 42, 11.

चतुर्विंशत्यक्षरादि VII, 27, 30.

चतुर्विंशमहाव्रते XVI, 20, 18

चतुर्विंशसोमः X, 9, 1, 13, 1, XI, 2, 1.

चतुर्विधः XVI, 23, 1. 4 26

चतुर्विंशः XVI, 23, 8.

चतुर्विंशः X, 15, 1

चतुर्विंशतिरात्रः XII, 2, 17.

चतुर्विंशतिरात्रसोमः X, 10, 1

चतुर्विंशतः XVIII, 13, 1 8.

चतुर्विंशतः I, 1, 39, XVI, 23, 2

चतुर्विंशतः XIV, 51, 3, XV, 12, 4, 16, 9 13. 14, XVI, 24,

3. 9 11, 29, 12

चतुर्विंशतः VII, 27, 6.

चतुर्विंशतः XVI, 23, 3.

चतुर्विंशतः I, 12, 3, II, 8, 17.

चतुर्विंशतः XII, 3, 4.

चतुर्विंशतः XVI, 23, 1. 7. 26.

चरण V, 11, 12 (acc. da.), XV, 1, 20; XVI, 3, 6; 12, 7.

चरु III, 17, 10; V, 1, 1; XIII, 29, 12; XV, 14, 12, XVI,
1, 13.

चर्मन् IV, 16, 3; XIV, 22, 17; XVII, 3, 5; 5, 6 9.

चशाल XIV, 40, 9; 41, 8. (Cf गोधूमचशाल)

चशालमुख-तरुपुरोलायोः XIV, 73, 11 (see critical notes)

चातुर्याङ्गिक XV, 7, 1; 8, 1.

चातुर्मास्यानि III, 13, 1, V, 20, 2; XIV, 10, 1; XV, 12, 8.

चातुर्मास्यदेवता XIV, 10, 8, XVI, 8, 15, 16; 12, 14 15

चातुर्मास्यपर्वन् XIII, 24, 4.

चातुर्मास्यपशुदक्षिण XIV, 10, 23.

चातुर्मास्यदक्षिण XIV, 15, 5.

चातुर्विधिक XII, 27, 4.

चात्वाक्ष V, 18, 12; VI, 11, 17; 12, 8.

चात्वालोत्करी V, 14, 2, XVII, 7, 11; *त्किरा उ० XVIII,
24, 20.

चान्द्रमस fem. *श्री XIV, 32, 3.

चि चेत्यमाण IX, 22, 1. 5.

+ अप चित्त्वन् XV, 19 (p. 191, 10)'

+ सम् चित IX, 25, 1; चित्त्व IV, 15, 8 (Cf चित्त्व)

चिति IV, 13, 9 12, IX, 24 9

चित् IX, 25, 1; X, 7, 10, चित्वा in अग्निचित्वा VIII, 15,

चित्रवती (चच) XV, 3, 3

चिरात् XIV, 14, 1

चीवर II, 16, 2

चुद् चोद्यते I, 17, 7, चोद्यन्ते I, 1, 24, चोद्यमान V, 10, 5, IX,
27, 3, XIII, 20, 11, चोदित III, 20, 20 (Of अद्याचो-
दितम्)

चूर्ण in यवचूर्ण IV, 15, 22

चेद् I, 17, 1, III, 19, 9, 20, 1 2, 21, 2 3 4, IV, 14, 2;
VII, 7, 4, XIII, 1, 2 5 7, 10, 4, XV, 17 (p 188, 7)

चेष्ट चेष्टयन्ते VIII, 9, 2

चैत्री III, 13, 2

चैत्रीप्रयोग III, 14, 2, 15, 2

चोदना XIII, 15, 5; XIV, 3, 13

चोदनानुपूर्व्येण I, 17, 2

चोदनाप्रकरण I, 17, 1

चोदनामदेष्ट VI, 1, 7

चु चोद्यन्ते XV, 16, 11

क

कद् कत्र XIV, 22, 9

+ अथ काद्य XIII, 12, 12

+ प्र काद्य IV, 14, 17

कदिस् V, 13, 6

कन्दस् VII, 27, 30, X, 12, 6, XV, 3, 2 6, XVI, 8, 9, 26,
2, कन्दोऽनन्तरेण VI, 6, 17 (Cf गायत्र्यकन्दस् । जगच्छ-
न्दम् । त्रिष्टुप्कन्दस etc यूहच्छन्दस्)

कन्दोग XIII, 1, 1 4, XVII, 14, 1

कन्दोगवशेन X, 8, 21

कन्दोम X, 1, 8, 9, 5 15, 11, 10, XI, 13, 13, XII, 8, 17
21, 4, 5 10 21, 5, 18 22, 10, 5, 11, 16, 12, 3 5 10
18, 25, 4, 26 2 16 18 20, 27, 1, XIII, 15, 3, XIV,
30, 2, XV, 6, 1, XVI, 21, 18

कन्दोमधिककुद् XVI, 29, 14

कन्दोमदशाद् XIII, 21, 13

कन्दोमान I, 1, 19 (Cf समानच्छन्दोमान)

कन्दोहृत्सोम X, 8, 21.

कान्दोम XVI, 22, 6.

कान्दोमिक X, 9, 6

छाया II, 6, 2.

छिद् छेदयित्वा XVII, 1, 8.

+ अहु छिन्दन् II, 8, 13.

+ आ छिन्न IV, 5, 10

+ प्रति छिद्य I, 6, 6.

ज

जगच्छन्दम् XIV, 33, 14 15.

जगतौ VII, 27, 9. 17. 26; X, 12, 10; XIII, 10, 5; XIV, 33, 13; XVI, 22, 12; XVIII, 14, 3. (Cf. चिद्युजगत्यौ)

जगतौब्रह्मम् XI, 15, 11.

जघमेन (c. acc) XVI, 1, 7; XVII, 5, 8; 10, 4.

जघन्य III, 8, 26; XIII, 12, 8.

जडा XV, 19 (p. 190, 22) (Cf. जातुजडाष्टीवन्त)

जठर IV, 15, 15.

जन् जायते XV, 17 (p. 188, 17. 18); जायन्ते XV, 18 (p. 189, 12 18), जायेत XV, 18 (p. 189, 4), जायताम् XV, 18 (p. 189, 5. 6); जायन्ताम् XV, 18 (p. 189, 12. 18); जज्ञे XV, 17 (p. 188, 14); III (p. 189, 7; 190, 4); जज्ञिरे, XV, 18 (p. 189, 13. 19); जज्ञनि XV, 18 (p. 189, 3.);

अज्ञत XV, 18 (p. 189, 13. 20); जात III, 13, 17; XV, 17 (188, 7.) (Cf. 'अज्ञातपुत्र'); जनयेत् XVII, 13, 17.

+ आ जायन्ते XVI, 23, 6. 14.

+ उप जायन्ते XIV, 23, 26; XV, 9, 4.

+ प्र अजायत XIV, 6, 1; 65, 1; 68, 1; अजायन्त XIV, 60, 1. (Cf. प्रजाता); अजयन्त XVI, 23, 13.

जन् XV, 19 (p. 190, 8)

जनकन्याः XII, 21, 1.

जनकसप्तरात्रं XVI, 26, 7.

जन्मदन्तु III, 19, 15.

जन्मनी XV, 17 (p. 188, 21.)

जन्ममेजय (पारिषत्) XVI, 8, 27.

जन्मि XII, 9, 17.

जन्मन् XV, 24 (p. 193, 21.)

जप जपति I, 5, 8; 6, 8. 10; 14, 20; 15, 11; II, 8, 4 20; IV, 12, 20; V, 17, 10; VI, 2, 1, 6, 15; VII, 1, 15; 18, 9; VIII, 15, 10; XVII, 12, 4; 15, 10. 11. 12; 16, 1. 2. 3. 4. 9; XVIII, 21, 8; जपेत् II, 14, 6; V, 17, 13; XVI, 18, 12; जपेयुः X, 31, 15; जपेरन् III, 6, 3; जपन्तु III, 17, 1; VI, 13, 3; जपित्वा I, 4, 5; 6, 2. 13, 11, 1; 15, 5; II, 11, 3; 12, 6; IV, 7, 17; 12, 10, 15, 1; 21, 24; V, 1,

+ प्र ज्ञात XVIII, 24, 16 17. 18.

+ वि अजिज्ञासिषि (*conjecturally*) XVI, 29, 8; ज्ञात
XVI, 29, 8.

+ सम जानीते XV, 26 (p 195, 9), जानान XV, 25 (p.
194, 20), ज्ञपयन्ति IV, 17, 11, ज्ञप्यमान V, 17, 11,
ज्ञप्त IV, 14, 14, XVI, 3, 83, 12, 21, 13, 7.

ज्ञाति III, 6, 1

ज्ञातिनामन् VI, 1, 6

ज्ञानविषय XIII, 5, 1.

ज्यायस् XV, 26 (p 195, 3 4)

जुत् ज्योत्य + अत्र II, 8, 9 11

ज्येष्ठ II, 12, 10, IX, 26, 2, XIV, 31, 3, 72, 1, XV, 2, 19,
20 (p 191, 17), 25 (p 194, 17)

ज्येष्ठस्तोम XIV, 31, 1

ज्येष्ठाभिव्याहारे XIV, 31, 5.

ज्येष्ठ XIV, 31, 1, XV, 26 (p 195, 2), 27 (p 195, 19)

ज्योतिष्टोम XIII, 16, 5, XIV, 11, 2

ज्योतिषन्तु III, 19, 10

ज्योतिष् (1) XV, 17 (p 188, 15), ज्योतीषि XVI, 21, 2 (2)

(ज्योतिःसंग्रहोऽग्रिहोमः) IX, 21, 7; XI, 4, 4; XIII, 29, 25; XIV, 22, 1; XVI, 9, 3; 22, 14; 28, 4.

ज्योत्स्ना XIII, 19, 6.

त

तच् + जिष् तष्ट XVI, 8, 11.

+ षम् तष्ट XVII, 1, 12.

तत्तन् (धृषु) XVI, 11, 11.

तच्छन्दस् XV, 9, 4.

तत्त XV, 18 (p. 190, 2); 20 (p. 191, 20.)

ततस् IV, 6, 12; XI, 12, 1; XIV, 7, 1; 8, 1; 9, 1; 32, 1; 40, 12; XV, 17 (p. 188, 9); 24 (p. 194, 8); XVI, 9, 17;

XVI, 16, 1; XVIII, 14, 8; तत ऊर्ध्वम् XVII, 14, 16.

तति VI, 1, 8.

तत्प्रहति XIII, 19, 18.

तत्प्रयाज V, 16, 7.

तच्च I, 8, 7; 16, 8; 17, 7, 9; III, 10, 8; V, 12, 8, 4; 14, 24; VII, 4, 16; 15, 11; 26, 6; X, 1, 20; XIII, 6, 5; 20, 10; 29, 2; XIV, 6, 7; XV, 2, 16; 3, 1; 13, 7; XVI, 15, 5, 8; XVII, 15, 8; XVIII, 19, 10; 24, 3.

तथा I, 2, 28; 3, 2; II, 15, 1; IV, 6, 6; 11, 12; 21, 6, 7;

तमम् XV, 17 (p. 188, 10).

तमुद्युक्षीय X, 11, 13.

तरमपुरोलाभ् in चषालमुखतरमपुरोलाभोः XIV, 73, 3.

तरुण in कुग्रतरुण II, 7, 12.

ताच्छणी II, 3, 14.

तात XV, 24 (p. 194, 5).

तानूनघ्न V, 8, 2.

तापयित XIII, 26, 4. (Cf. चुल्लकतापयित महातापयित)

ताथमानरूप XIII, 24, 16, 16.

ताथ्यं (1.) (वैपद्यत) XVI, 2, 25. (2.) XI, 14, 28; XII, 11, 12.

तार्तीयसवनिकी V, 3, 7.

तार्तीययाज्ञिक XV, 8, 8.

तार्थ्य XVI, 12, 10 (see critical notes!)

तालुद्धान I, 2, 4.

तावन् तावती VIII, 7, 5; XV, 9, 4; तावद् VII, 6, 8; IX, 20, 14; XVII, 14, 4.

तिरिन्दिर (पारश्वयय) XVI, 11, 20.

तिर्यक् IV, 12, 5; XVII, 1, 11.

तिलकावल XVI, 18, 18 (Comm. पिङ्गाचः । बलिनः । तिलकाद्या-
वलीषु यस्य । विस्त्रिधाः कुष्ठौ etc.)

तीर XIII, 29, 29.

तीर्थ V, 14, 2; XVII, 7, 11.

तीव्र XIV, 21, 1.

तीक्ष्णस्र XIV, 21, 1.

तु I, 1, 40; 2, 20; 3, 18 etc.

तुल्य in अतुल्य V, 19, 4.

तुरायण III, 11, 15.

तुप् तुयेन् 1, 17, 5.

तूपर IX, 23, 5; XV, 1, 22; XVI, 3, 13; 12, 12.

तृणोर्ध्व VII, 9, 1; IX, 25, 1; XVII, 14, 3; 17, 15; XVIII,
1, 3; 21, 1.

तृणोर्ध्व II, 8, 11; 9, 4; 10, 1; 17, 2. 4; III, 16, 20; IV, 2,
5, 11; 11, 5; 16, 6; 21, 18. 22; VI, 9, 18; VIII, 11, 15.
16; XVII, 14, 16.

तृण I, 4, 8; 12, 8; II, 12, 2; III, 17. 3, 4; IV, 12, 10; V,
14, 11; 18, 12; VII, 10, 3; 11, 1; 19, 8. 9. 10; VIII,
3, 8; IX, 2, 3; 3, 3; 5, 4. 9; 6, 6. 14; X, 3, 5; 4, 14;
5, 8; 6, 14; 8, 16; 9, 16; 10, 7; 11, 8; 12, 8. 12; XI,
3, 2; 6, 5; 7, 4; 8, 3; 9, 3; 10, 4; 12, 6. 8. 13; 13, 13;
XII, 2, 3. 15; 3, 3. 10. 12. 15. 16; 4, 10. 13. 16; 5, 9.
12; 8, 2. 4. 6. 7. 9. 10; 9, 2; 11, 3; 12, 4. 11; 25, 2;
26, 18. 21; XIII, 12, III 13; XIV, 3, 3. 5. 6. 7. 8. 12;

XV, 22; XVI, 13, 14; XVII, 14, 1; XVIII, 1, 4. 7; 2, 1. 2. 5; 3, 1; 4, 8; 5, 9; 6, 1. 2. 4. 5; 7, 3. 7. 10. 15. 18. 19; 12, 2. 6. 7; 17, 5. 6. 7; 18, 11; 19, 7. 10; 22, 2; 23, 6. 9. 11. (Cf. प्रउगद्वचानि)

द्वचकृत् XI, 3, 1; XII, 9, 1; XIV, 2, 10; 3, 13. 14; 6, 5; 40, 4; XV, 4, 7; XVII, 8, 11.

द्वचकृत्सुखत् XIV, 42, 14.

द्वद् see द्वद्

द्वण I, 6, 6; 15, 14.

द्वणनिरसन IV, 6, 5.

द्वणपचयन II, 15, 4.

द्वतीय I, 7, 4; II, 2, 12; 5, 18; IV, 12, 4; 18, 3; V, 11, 3. 12; VI, 6, 8; VII, 15, 6. 10; 16, 4; 17, 7; 25, 6; 27, 18; VIII, 3, 18; 12, 4; IX, 5, 7; 6, 4. 9; X, 4, 1; 8, 18; 9, 7. 8; 10, 4; XI, 2, 10; 4, 7; 6, 1; 7, 9; 8, 6; 9, 10; 11, 2. 9. 11. 12. 15. 16. 17. 18. 19; 12, 2. 4. 17; 18, 15. 26; 14, 34; XII, 3, 7; 4, 4. 8; 5, 7; 9, 10; 10, 8; 11, 3. 8; 12, 8. 14; 16, 2; 24, 3; 26, 6. 21; XIII, 15, 5; XIV, 8, 5. 9; XV, 19; XVI, 4, 8; 5, 2; 11, 7; 13, 17; 18, 5; 21, 6. 9. 12. 20; 22, 6. 17; 23, 5. 11. 19; 24, 3; XVII, 15, 6; XVIII, 1, 17. 21; 20, 1. 3; 23, 10. (Cf. आदित्यद्वतीयः । प्रथमद्वतीयौ)

द्वतीयचतुर्थी X, 12, 15.

द्वतीयपञ्चमयोः XII, 8, 18; 10, 5; 12, 5.

द्वतीयप्रभृति VIII, 7, 3; XII, 27, 3.

द्वतीयसवन VII, 5, 14. 24; 19, 22; VIII, 1, 2; 8, 5; 14, 5.

8; X, 7, 12; XI, 10, 11; 12, 9; 15, 7; XII, 7, 8; 27, 6; XIII, 5, 6. 9; 6, 3; 9, 1; XIV, 27, 9; 28, 6; 33, 18; XV, 2, 22; 8, 5; 13, 9; XVI, 14, 9; 21, 32; 23, 9. 10. 11. 12. 19. 20; 24, 14. 16; XVIII, 22, 1. (Of. प्रातःसव-

नद्वतीयसवनानि)

द्वतीयसवनौच XIV, 2, 19; 18, 5.

दृश् (दृश्) + अश् दृशन्ति XVII, 17, 5. 6.

+ वि तर्दयति XVII, 1, 14.

+ सम् दृशुः XVII, 1, 9; दृश IV, 18, 5.

दृ + वि तारयति VII, 1, 4.

तेजश् XIV, 2, 4. 9; 20, 1; 24, 1; 36, 1; 42, 12. 13; 59, 1; 78, 2; XV, 4, 8. 4; 14, 4; 17.

तेजस्ताम XIV, 4, 1; 16, 1; 20, 1; 24, 1; 36, 1; 59, 1; 78, 2; XV, 4, 2.

तैष XIII, 19, 3.

त्यञ् त्यजेत् II, 16, 3.

चयस्त्रिंश IX, 27, 1; X, 12, 2; XIII, 16, 5; 24, 6; XV, 6, 4; XVI, 23, 12. (Cf. चिण्वचयस्त्रिंशे)

चयस्त्रिंशत् XV, 4, 10; 5, 2 3. 4. 5; XVI, 22, 16.

चयस्त्रिंशद्वाच XIII, 17, 1.

चयस्त्रिंशस्तोम X, 7, 1.

चयस्त्रिंशारम्भण XIII, 16, 4. 5.

चयोदश IX, 20, 10 (चयोदशं शतम्); चयोदशौ IX, 8, 3;
XVIII, 14, 6.

चयोदशन् IX, 1, 10; XV, 1, 13; 3, 10.

चयोविंशति XVIII, 1, 9.

चि I, 1, 2; 4, 11. 15; 12, 13; II, 1, 9; 5, 10; 10, 3; 12,
8; 14, 5; III, 13, 17; 14, 9; IV, 5, 2; 11, 6; 15, 9.
21; 18, 5; 21, 5. 14; V, 9, 21; 11, 1. 2. 10; 14, 15; 16,
8; VI, 3, 10; 4, 5. 7; 5, 2. 10; 6, 2. 6. 17; 10, 1; 11,
8. 12; VII, 6, 1; 10, 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15; 15, 4. 10.
16; 25, 7. 14. 16; VIII, 6, 7. 11. 12. 14; 12, 16; IX, 1,
8; 6, 11. 16; 15, 2; 20, 15. 25; 23, 9; X, 1, 8; 5, 19.
20; 6, 6. 9. 11. 14. 16. 18. 19; 8, 6. 9. 17. 19; 9, 16; 10,
7; 12, 17; XI, 12, 5; 13, 9. 13. 14; XII, 5, 15; 11, 14.
17. 21; 21, 3; 26, 17; XIII, 5, 7; 10, 11; 15, 6; 17, 3;
19, 14. 16; 21, 5; 27, 1. 2. 3; 28, 5; XIV, 4, 5; 12, 6.
7. 8. 9; 40, 19; 42, 8. 9; 51, 11; 56, 7. 8; 57, 10. 11. 12.
13; XV, 1, 13; 8, 2. 18; 12, 13; 20, 21; XVI, 21, 2. 3;
22, 8. 15; 29, 6; XVII, 1, 9; 5, 2; 12, 2. 3; 15, 3;

XVIII, 1, 3, 8; 7, 5, 15; 8, 3, 16; 10, 6, 7, 9; 15, 4.

चोत्तीन् VIII, 2, 13; X, 5, 12; XII, 8, 4; तिमृभिस्तुभिः
XVI, 13, 6.

चिगत् IV, 15, 14, 19; XIV, 9, 5; चिगतं चिगतम् XIV, 32, 9.

चिगतमौ XVIII, 14, 6.

चिक X, 12, 4.

चिककुद् XVI, 29, 12. (Cf. छन्दोमचिककुद्। महाचिककुद्)

चिकद्रुकीया X, 13, 7.

चिकैक in एकचिकचिकैक XIV, 42, 7.

चिगुण XVII, 2, 3.

चिणव IX, 27, 1; XIII, 16, 5; XIV, 33, 5; XV, 6, 3; XVI,
23, 11, 12.

चिणवचयल्लिगे XVI, 15, 13.

चिणवस्तोम X, 6, 1.

चिपच्छद् XI, 14, 14.

चिपद् VII, 27, 1.

चिपुरुषम् XVI, 22, 29.

चिप्रमृति I, 1, 18.

चिमात्र I, 1, 19.

चिरात्र IV, 15, 6; XIII, 5, 20; XIV, 8, 1; XVI, 1, 1; 20,
17; 21, 1; 23, 30. (Cf. अथचिरात्र। कुसुबिन्दुचिरात्र।
गर्गचिरात्र। सर्ववेदचिरात्र)

चिर्वचन 1, 1, 18.

चिविध XVI, 21, 1. 2; 22, 30.

चिष्टत् IX, 21, 1; 27, 1; XII, 2, 11; 9, 1; XIII, 16, 5; 29, 32; XIV, 2, 11; 6, 4; 12, 6; 25, 2; 26, 2; 27, 3. 4. 5. 9. 10. 11; 28, 2. 3. 6. 7. 8. 9; 29, 5; XIV, 33, 3. 40, 2; 41, 3; 42, 3; XV, 4, 5; XVI, 23, 5, 9; 24, 8. 5; XVII, 7, 6.

चिष्टत्पद्यदशौ XIII, 21, 1; XIV, 29, 4; *दशौ XV, 6, 2. (Cf. पद्यदशचिष्टतौ)

चिष्टत्प्रभृति XIII, 24, 5; 28, 5; XVI, 21, 3.

चिष्टत्सोम X, 2, 1; XIII, 21, 9; XIV, 51, 2.

चिष्टत् IX, 20, 13.

8. 12; VII, 5, 50, 1.

*चिष्टत्सोम XV, 4, 16; VIII, 6, 2, 1, 19.

चिष्टत्क्रिय XVI, 22, 29.

चिष्टत्पण XVI, 21, 2.

चिष्टत्पुण्ड्र XIV, 33, 11. 12.

चिष्टत्पुण्ड्र XVIII, 19, 1.

चिष्टत्सगत्यौ VII, 27, 30; *तीनाम् VII, 26, 4. चिष्टत्तुविराजोः VII, 27, 22.

चिष्टत् VII, 27, 11; IX, 6, 1; X, 7, 7; 12, 9; XIV, 11, 5; 33, 10; XVI, 30, 2; XVIII, 16, 3. (Cf. गायत्रीचिष्टत्)

त्रिष्टोम XIV, 51, 2; XV, 16, 10; XVI, 22, 8.

त्रिम् I, 4, 6; II, 11, 2, 4; 12, 7; III, 10, 23; IV, 4, 13;

16, 10; 17, 13; 18, 10; V, 17, 10; VII, 10, 9; X, 21, 17;

XIII, 17, 1; 28, 4; 29, 80; XVI, 17, 4, 5; XVII, 14, 15;

15, 4, 13; 16, 6, 8; 17, 2, 15; XVIII, 1, 1, 19; 21, 2;

त्रिंशद् II, 6, 10; V, 11, 1; VI, 9, 4.

त्रिंशत्य XIV, 42, 17.

त्रिंशत्सु XIII, 28, 4.

त्रिंशत्सु XVIII, 1, 10; 20, 7.

त्रिंशत्सु XIV, 2, 9.

त्रिंशत्सु III, 16, 1; IX, 24, 1.

त्रिंशत्सु III, 2, 7.

त्रिंशत्सु XV, 19 (p. 190, 18).

त्रिंशत्सु II, 10, 5.

त्रिंशत्सु XV, 16, 2.

त्रिंशत्सु XIV, 41, 11.

त्रिंशत्सु VI, 4, 4; 5, 5; 6, 5; VII, 26, 6; IX, 6, 2; 20, 10;

27, 1; X, 9, 3; 10, 3; 11, 4; XI, 13, 12; XIV, 11, 6;

XV, 10, 2; XVI, 21, 18; 30, 2; XVII, 7, 13; 8, 4; 9, 5.

त्रिंशत्सुजागते XVIII, 6, 5.

त्रिंशत्सु III, 17, 10; XIV, 10, 21.

अह II, 3, 14; X, 5, 7; 8, 16; 9, 5, 9; 11, 10; XI, 4, 2;
7, 5, 11; 11, 8; 12, 9, 12; XII, 3, 15; 6, 6; XIII, 18, 5;
XIV, 45, 2; XVI, 24, 13; 25, 3; 26, 3; अहार्थे XIII,
15, 6.

त्वत् VI, 1, 6; XIII, 3, 5; XVI, 15, 10.

त्वरु त्वरेरन् XVI, 7, 7.

त्वद् XIV, 12, 2 etc., (त्वा XV, 18, 20 etc.).

त्वष्टृ I, 15, 2; XV, 14, 4.

त्वाङ् IX, 27, 4; XIII, 4, 1; XIV, 50, 1.

त्विवि XIV, 34, 1, 3.

त्विविकाम XIV, 34, 1.

त्विविमन्तु XIV, 34, 3.

इ

इक्षिण I, 4, 1; 5, 8; 6, 8, 5; 10, 1, 4; II, 9, 3; 16, 2; IV,
8, 7; 12, 1, 2, 10; 13, 2; 14, 6, 18, 23, 29; 16, 6, 7; V,
13, 2, 3, 5; 14, 19; VI, 3, 2; VII, 3, 1; 5, 10; 15, 2;
XIII, 29, 29; XV, 13, 15; XVI, 9, 19; XVII, 10, 4, 11;
11, 4; 13, 3; 15, 2, 10; 16, 1, 3, 7; इक्षिणेन (praepr.) V,
15, 9, 10; VI, 13, 5; VII, 3, 2, 3; 14, 10; XVII, 10, 12;
इक्षिणा (adv.) III, 16, 16-17; IV, 4, 2; V, 6, 7; 14, 10;

VI, 13, 10; VII, 15, 2; VIII, 12, 11. दक्षिणा (दान) II, 3, 18; 4, 10; 5, 27; III, 2, 7; 3, 7; 7, 6; 12, 6, 12; 13, 24; 14, 17; 15, 22; 18, 8; 19, 9; IV, 16, 9; 20, 3; XIII, 5, 21; 6, 4, 7; XIV, 2, 12; 12, 5; 15, 6; 16, 5; 20, 2; 22, 13; 22, 5; 23, 20; 24, 2; 29, 3; 40, 15; 41, 12; 57, 17; 72, 8; XV, 4, 10; 11, 15; 16, 16; XVI, 20, 6; 30, 9. (Cf. आदिष्टदक्षिण । ऋतुदक्षिण । पातुर्मास्यपङ्क-
दक्षिण । नीतदक्षिण । समानदक्षिण । सर्ववेदसदक्षिण । सहस्र-
दक्षिण)

दक्षिणतस्तु II, 8, 1, 14; 9, 11, 13; 12, 9; IV, 4, 9; 14, 10, 13; 16, 10; VI, 8, 4; VIII, 2, 13; XVII, 1, 6; दक्षिणतः-
पश्चात् II, 7, 16; VII, 3, 2.

दक्षिणतोऽन्याय II, 11, 1; IV, 6, 1.

दक्षिणधिष्ण्य VI, 13, 4.

दक्षिणप्रावप्रवण IV, 14, 6.

दक्षिणायकाल I, 12, 10; VII, 17, 16.

दक्षिणामि III, 17, 3; IV, 2, 4, 7; 4, 2; 13, 3; 14, 10, 11;
V, 4, 6.

दक्षिणाय IV, 3, 3.

दक्षिणाश् see प्राग्दक्षिणाश्

दक्षिणान्याय I, 1, 14.

दशहोत्र X, 14, 1. 2.

दशा XV, 13, 15.

दशाक्षर VII, 27, ३३; XVI, 29, 2

दशाह in छन्दोमदशाह XIII, 31, 13.

दशु XV, 26 (p. 193, 6.)

दह् धव्यन्तः XVIII, 24, 15; दग्धा XIII, 11, 1.

+ अभि दग्ध XIII, 6, 7.

+ निष् दहति, अदहत् XIV, 51, 1.

दा ददाति III, 8, 10; XIV, 9, 4; 32, 9; XV, 3, 12; 10, 17;
XVI, 1, 10; 10, 7; 18, 8; 22, 15; दत्ते III, 16, 27; दद्यात्
III, 20, 3; IV, 5, 6; VII, 17, 17; XIII, 5, 21; 6, 2. 5. 7;
XIV, 16, 8; XVIII, 24, 32; ददामि XV, 20; देहि XV,
24; दत्त XV, 21; अददात् XV, 18; ददौ ददुः XV, 22;
दीयते XVI, 14, 18; 15, 20; देय XVIII, 24, 32; दत्ता
II, 7, 7; VII, 18, 9; XIII, 6, 4; 29, 21; XV, 20.

+ आ दत्ते XVIII, 8, 16; दाय I, 10, 5; VII, 15, 17;
VIII, 5, 2; XV, 18, 20; XVII, 15, 3; दायम् (in
पुनरादायम्) IX, 20, 6; XVIII, 4, 3. 4; 5, 3. 4;
caus. दाप्य I, 6, 16; V. 11, 5.

+ प्रस्था दत्ते VII, 25, 14; दाय VII, 25, 6. 13.

+ प्र दाय IV, 15, 4; VII, 7, 3. प्रत्त in प्रत्तदोष III, 20,
13 and अप्रत्तदेवत III, 20, 12.

દાત્તાયણ્યજ્ઞ III, 8, 3. 6; XIV, 5, 3.

દાત્તાયણ્યાગ્નિક III, 9, 4.

દાત્તિણ XIII, 14, 6.

દાદ III, 2, 2; XVI, 10, 4. 7.

દાન II, 8, 25. (Cf. ઉચ્છિદ્ધદાન IV, 21, 16).

દાઘ XV, 25 (p. 194, 18); 27 (p. 195, 17).

દાઘપૌર્ણમાસિક V, 18, 7.

દાર્પદ્વત XIII, 20, 31.

દાગતયૌ XII, 2, 10. 22.

દાગતાગ્નિક X, 2, 1.

દાઘ in ગૃહદાઘ III, 4, 13.

1. દિઘ્ દિષ્ટ XVIII, 23, 5.

+ અતુ દિઘ્નિ IV, 19, 7. (see અનુપદિષ્ટ)

+ આ દિઘ્નિ VIII, 1, 6; દિઘ્નિ IV, 14, 2; દિષ્ટ V, 11, 8 (Cf. અનાદિષ્ટ I, 1, 17; અનાદિષ્ટયાજ્ઞ્યાધુરોતુવાચ્ય I, 17, 9; આદિષ્ટદક્ષિણ I, 12, 11).

+ નિઘ્ (5) in અનિર્દિષ્ટ VIII, 15, 14.

+ ઉઘ્ દિઘ્નિ II, 9, 14.

+ ઉપ દિઘ્નિ XVI, 2, 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29; દિષ્ટ I, 17, 7. (Cf. અનુપદિષ્ટ)

+ મ દિઘ્નેત XIV, 1, 2; દિષ્ટ XII, 7, 3. (Cf. આદિપદિષ્ટ VI, 1, 25).

२ दिग् IV, 11, 3; 14, 6; 17, 3; VI, 2, 3; XIV, 83, 2; 84, 6; XVI, 9, 18; 18, 13; 28, 2; दिशामवेष्टीः IX, 28, 16; दिशां स्तोमाः XIV, 83, 1; 84, 6; दिशां कृतयः XII, 20, 1.

दिष्टमल्ल XVII, 8, 8.

दीच् दीचते XV, 12, 12; दीचन्ते X, 1, 1; दीचेत XIII, 6, 4; XV, 12, 3; दीचेरन् XIII, 19, 3, 5; दीचयित्वा XIII, 11, 1. (Cf. दीक्षित)

दीक्षणासुपूर्वेण XIII, 14, 3.

दीक्षणीया V, 3, 1; IX, 24, 1; XIV, 40, 16.

दीक्षणीयाप्रभृति VIII, 12, 9.

दीक्षा V, 2, 4; 4, 7; X, 1, 2; XIII, 19, 1, 5; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 29, 1; XIV, 6, 7; 16, 2, 4; 39, 5; XV, 1, 13; 12, 13; XVI, 20, 9.

दीक्षित XIII, 11, 1; 13, 1; 14, 1; XVI, 20, 7; XVII, 4, 7.
(Cf. अदीक्षित ! अमंत्रक्षरदीक्षित)

दीक्षितवसन XVIII, 21, 4.

दीक्षितव्रत III, 8, 10.

दीप् + आ दीप्य II, 8, 9.

+ सं प्र दीप्त IV, 15, 1.

दीर्घ I, 2, 18; X, 5, 12.

दीर्घायुत्व XIV, 12, 2. 11.

दुन्दुभि XV, 3, 14; XVII, 4, 1; 14, 10; 17, 5. (CE. भूमि-
दुन्दुभि)

दुराग्र XIV, 32, 1.

दुष्ट III, 20, 5. 12. 15; XIII, 3, 2; 12, 9.

दुष्ट दुष्टमान V, 10, 3; दुग्ध III, 12, 16; दोहयेत् II, 8, 8.

दुष्टि XV, 17.

दूत XIV, 40, 1.

दूरोदण XI, 14, 13; XII, 11, 12; XV, 3, 10.

दूर्वा IV, 15, 5.

दृ. + आद्रियेत् XIII, 1, 5.

दृढपर्युष्ट XVII, 10, 9.

दृति XIV, 40, 11.

दृतिवातवतीरयन XIII, 23, 1.

दृष्ट ददर्श XV, 23 (p. 193, 10); अद्रातुः XV, 24 (p. 194, 2);

दृष्टेत् I, 3, 6; fut. द्रष्टु I, 3, 6; दृश्यमान II, 7, 2; VI,

7, 4; X, 21, 11. (Of. अदृश्यमान IV, 15, 9).

दृष्टदती XIII, 29, 14. 29.

दृष्ट दृष्ट XVII, 2, 2.

दृ दीर्घ XIII, 12, 1. 3.

+ परि दृष्टे XIV, 27, 1.

देव XIV, 14, 1; 23, 1; 27, 1; 29, 1; 32, 1; 38, 1; 50, 1;
XV, 5, 1. 5. 13; 17. 22; 24; XVI, 1, 12; 2, 29; 10, 5. 6.

देवी IX, 28, 4. (Cf. देवानां पत्न्यः । देवासुराः)

देवकर्मन् I, 1, 6. 18.

देवगण XIV, 72, 4.

देवता I, 4, 22; 16, 7. 8. 9. 10. 15 (दिवतातः); 17, 5. 7; III,
16, 11; 20, 12. 15; IV, 20, 5. 6; XIV, 57, 20; XV,
24, 6; 21; XVI, 3, 16 17; 12, 16; 7, 4; 19, 17. (Cf.

एककपालदेवता । एवंदेवत । चातुर्मास्यदेवता । तद्देवत । द्विदे-
वत । त्रिमासदेवत । पर्वदेवता । पशुदेवता । वज्रदेवत । यथादेव-
तम् । यद्देवत । समानदेवत । सवनदेवता)

देवतादेश्च I, 2, 19.

देवतानामधेय I, 1, 37; VI, 1, 15.

देवतानुपूर्व्यम् III, 7, 7.

देवताविकार I, 16, 8.

• देवत्य (Cf. तद्देवत्य । द्विदेवत्य । पितृदेवत्य । वाग्देवत्य । सावि-
त्रवाग्देवत्यौ)

देवयजन V, 2, 1; XV, 14, 1.

देवयान XV, 17 (p. 188, 22).

देवरात XV, 24. 27.

देवस्य IX, 26, 1.

देवानां पत्न्यः I, 15, 2; VIII, 7, 13; XIV, 57, 9.

देवासुराः XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 1.

देविकाहविम् IX, 28, 1.

देश IV, 14, 6; XIII, 11, 2; XVII, 13, 9. (Cf. मार्जातीय-

देश । ज्योतिर्देश)

देशकालसंनिर्गर्ष XIII, 24, 14.

देशपृथक्ता IV, 6, 7.

दैव XV, 25 (p. 194, 18); 27 (p. 195, 21 ff.)

दैवत I, 17, 3. 5; XIII, 1, 3. (Cf. अग्रजदैवत)

दोष III, 19, 3. 7. 8; 21, 2. 6.

द्यावापृथिवीय III, 12, 3; 13, 11; VI, 11, 7; VII, 3, 11;

XI, 8, 6; 14, 31; XIV, 6, 3; 56, 9; XVI, 20, 2; XVIII,

22, 5. (Cf. वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ । माविचद्यावापृथिवीयौ)

द्युतान XIII, 12, 3.

द्यौ दिवे IX, 28, 5.

द्रव्य III, 20, 9; IV, 1, 3; IX, 1, 3.

द्रष्टु see दृग्

द्रु + अद्रु द्रवेत् VII, 6, 8.

+ उप see उपद्रुत XII, 13, 5.

द्रोणकक्ष्य XV, 23 (p. 193, 11).

16, 6, 7; V, 9, 15; VI, 3, 10; 6, 2; VII, 10, 7; 15, 4, 5.
 13; 26, 3, 8, 9, 11; 27, 15, 27; VIII, 6, 9, 10; IX, 5, 8;
 6, 11; 11, 13; 20, 9; X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6, 3, 6; 8, 3;
 11, 8; 12, 15; 13, 2; XI, 11, 15, 17, 19; XII, 2, 10, 19;
 XIII, 10, 5; 16, 3, 5; XV, 3, 6; XVI, 8, 10; 20, 2; 22,
 12; 24, 14; XVII, 1, 9; XVIII, 8, 4, 11, 13; 10, 12; 12,
 6; 14, 5; 18, 7, 12.

दाक्षिणत् X, 12, 7.

दादय VII, 17, 17 (दादयं प्रथम); दादयो VI, 7, 1.

दादयकपाल XIV, 19, 5.

दादयकृतम् X, 5, 12; XVII, 14, 3.

दादयन् II, 3, 10; IV, 16, 6; VI, 4, 7; X, 1, 2, 3, 4; XIII,
 19, 2, 5; XIV, 16, 2; 61, 4; 76, 2; XV, 1, 7; 12, 13;
 XVI, 1, 4; 12, 3; 14, 20; XVII, 8, 2.

दादयराज II, 3, 23.

दादयविध XVI, 1, 3.

दादयाक्षर VII, 27, 17.

दादयायोग III, 18, 10.

दादयाह II, 2, 2; IX, 1, 1; X, 1, 1; 31, 18; XI, 1, 1, 3;
 XIII, 14, 10; 20, 14; XVI, 30, 11. (Cf. अदादयाहम्)

दादयाहप्रभृति XIII, 14, 9.

दादशिन XIII, 23, 8.

दापर XV, 19 (p. 190, 17).

दार V, 9, 4; 14, 5. 21. 22. 24; 15, 10; VI, 3, 8; 13, 2, 5.
6; VII, 7, 3; 14, 10; 15, 2; VIII, 5, 2; X, 13, 26; 21,
10; XVII, 7, 11; 11, 4.

दारवाह XVII, 4, 3. 3.

दारौ VI, 12, 18; दार्यै (= दार्याः) XVII, 4, 2. 3.

दाविंश (fem.) XVIII, 14, 4.

दाविंशति X, 13, 4; XV, 22 (p. 192, 20).

द्विगुण XVII, 2, 9.

द्विगोत्र I, 4, 16.

द्वितीय I, 8, 15; 7, 2. 3; II, 2, 7; 3, 4. 12; 5, 18. 28; IV,
12, 8; 18, 2; V, 11, 10; VII, 15, 5. 9; 16, 3; 17, 6;
25, 6. 18. 15; 26, 5; VIII, 7, 2; IX, 5, 6. 11; 6, 3. 8;
X, 8, 1; 5, 12. 15. 21; XI, 2, 7; 4, 6; 5, 1. 8; 7, 8; 9,
6. 18; 11, 2. 9. 11. 12. 16; 12, 2. 4. 14; 14, 31; XII,
8, 6; 5, 5; 6, 4; 7, 3; 10, 4; 11, 7; 12, 2; 13, 5; 27,
6; XIII, 1, 7; 15, 5; XIV, 8, 4; XV, 13, 9; 19 (p. 190,
9); XVI, 2, 4; 3, 9; 4, 8; 5, 2; 8, 26; 12, 4. 9; 13, 17.
18; 18, 4; 20, 16; 21, 4. 8. 11. 18. 20. 26. 31; 22, 3. 17;
23, 5. 10. 18; 24, 3; XVII, 15, 6; XVIII, 1, 16; 4, 7; 5,
7; 16, 2; 20, 1. 2. 3. 4. (Cf. वैष्णवद्वितीय । प्रथमद्वितीयौ)

द्वितीयचतुर्थयोः X, 5, 14; XII, 26, 2.

द्वितीयदशमयोः XII, 24, 4.

द्वितीयप्रभृति X, 1, 11; XII, 27, 2.

द्वितीयसप्तमयोः X, 5, 10.

द्वितीयाचतुर्थ्योः X, 11, 5.

द्विदेवतवृक्षदेवतेषु I, 17, 19. (Cf. एकदेवतद्विदेवतयोः VI, 1, 12).

द्विदेवत्य VI, 1, 15; VII, 2, 1. 11; 3, 1; 4, 4. 17; 8, 12;

XIV, 51, 14.

द्विदेवत्यतुंयाजाः VII, 3, 4; 17, 12.

द्विदेवत्यर्घ्ये VII, 4, 15.

द्विपदा VII, 26, 4; 27, 15; IX, 6, 1; 20, 26; X, 7, 7; 13,

13; XII, 3, 23; 4, 24; 5, 23; 11, 1; XVI, 21, 24;

XVIII, 1, 22; 8, 9; 14, 6; 15, 1. 7.

द्विप्रभृति I, 17, 2.

द्विराच XIII, 5, 19. 20; XIV, 7, 1; XV, 16, 4; XVI, 20,

2. 19.

द्विराचप्रभृति X, 1, 20; XI, 1, 3; XII, 2, 1.

द्विविध XVI, 20, 1. 2. 19.

द्विधायाम् in परोद्विधायाम् XVII, 2, 4.

द्विष द्विषन् XIV, 22, 23; 23, 1; 39, 8. 10; 42, 6; XVII,

3, 17.

* वि द्विषाण XIII, 5, 1.

द्विपूत X, 11, 14; XII, 3, 3.

द्विम् II, 9, 6. 10. 14; 17, 2. 4; IV, 11, 5; 16, 6; 21, 13;
VII, 4, 16; 8, 11; 25, 13; VIII, 3, 18; X, 5, 10.

द्विद्विम् II, 3, 3.

द्वेय III, 20, 3; XIV, 32, 1.

द्वैपद् II, 12, 2; III, 17, 5; IX, 6, 2. 6. 7.

द्वैप-धन्वधि XIV, 33, 20.

द्वैपराक XVI, 22, 11.

द्वैपुल II, 8, 23.

द्वैपार्थ XIII, 15, 4.

ध

धन XIV, 40, 1.

धगजित् XIV, 46, 1. (Cf. सर्वजित्जनजितो)

धदुम् III, 2, 7; XV, 18 (p. 190, 3); XVII, 5, 2; 15, 3.

धन्वधि in द्वैपधन्वधि XIV, 33, 20.

धन्वन् in अधिगन्धन्वन् XIV, 22, 20.

धर्म I, 1, 24; III, 20, 10; IV, 5, 13; VII, 25, 17; XIII, 20,
11; XVI, 2, 28. (Cf.

धर्मन् in पशुधर्मन् IX, 27, 6.

धर्मपति IX, 26, 2.

धा दधाति XV, 1, 57; XVI, 8, 5. 16; XVII, 9, 5; XVIII, 9, 5; 22, 8; धत्ते XIV, 28, 9; XV, 6, 7; दधीत II, 1, 7; दधत XIV, 28, 8; XV, 6, 6; धीयते XI, 2, 5.

+ अस्मर् दित in जीवान्तरिहाय IV, 4, 8.

+ अपि धाय IV, 15, 8; X, 21, 10.

+ अभि धीयमान V, 10, 3.

+ अत्र धाय IV, 5, 5; 15, 8; 18, 5; 19, 7; VIII, 9, 2; 10, 4; XVII, 10, 4.

+ प्रत्यत्र धाय IV, 9, 3.

+ आ दधते VIII, 8, 11; 11, 15; XVIII, 24, 14; दधीत (पुनरा) XIV, 18, 23; धीयमान V, 13, 6; धाय IV, 8, 3; 12, 10; 14, 15; V, 6, 1; XIII, 29, 29; (दित Cf. अनादित II, 16, 3).

+ अन्ना दधाति IV, 2, 1.

+ अन्ना दधाति II, 8, 22; 12, 8; XIII, 29, 2; XVII, 10, 6.

+ आ दधते VIII, 8, 6.

+ उपसमा धाय XIV, 13, 4.

+ उप धाय XVII, 10, 4.

+ नि दधाति II, 9, 13; 10, 7; VII, 3, 2. 3; दधति V,

- 14, 13; XVII, 6, 6; XVIII, 24, 5; धीयते XV, 17
 (p. 188, 19); धाय I, 6, 8; 14, 20; II, 9, 16; IV,
 3, 3; 4, 2, 5; 7, 6; 14, 10; 15, 5; 16, 3; 19, 7;
 V, 8, 5; VII, 3, 1; XIII, 11, 2; 20, 2; XVII, 10,
 4; 12, 4.
- + उपनि दधाति XVII, 7, 11; दधति XIII, 11, 9; XVII,
 7, 12; धाय XVII, 15, 13; 17, 9.
- + प्रतिनि दध्यात् III, 20, 9; 21, 12; XIII, 3, 2.
- + परि दधाति XI, 2, 13; दधति IX, 20, 27; XII, 2,
 27; 6, 18; XVIII, 20, 7; दध्यात् VI, 9, 9; धाय
 V, 6, 7; 9, 23; 10, 33; 13, 10; 14, 20; 15, 4, 5;
 17, 10; VI, 6, 15; 7, 10; VII, 9, 6; 10, 15; 11,
 4; 12, 4; 13, 4; 15, 17; 20, 25; VIII, 6, 17; IX,
 3, 4; 6, 18; 8, 3; 14, 3; 17, 8; X, 13, 22; XIII,
 7, 6; XV, 8, 11; XVIII, 20, 8.
- + पुरम् धासमान XIV, 29, 2.
- + वि धीयमान I, 1, 4; दित in प्रत्यक्षविहित III, 19, 8.
- + अनुवि दधीत XIII, 1, 3, 6.
- + सम् धाय I, 1, 23; 4, 14; V, 11, 3, 4; IX, 5, 3, 6.
 7, 10, 11, 13; 6, 2, 3, 4, 5, 7, 8, 9, 10, 12; 20, 32;
 X, 7, 2; XVIII, 1, 16, 17, 18.

+ उपसम् धाय I, 4, 7; XVIII, 1, 15; 20, 1. 2. 3. 4.

धाट IX, 28, 2.

धाना VIII, 8, 6. 11.

धाव्यन् XIV, 22, 12.

धाया VII, 20, 5; 21, 8; X, 13, 11; XI, 12, 2; XIV, 54, 2;
XVIII, 4, 5; 5, 5.

धारा VII, 15, 14. (Cf. उद्धार II, 6, 12)

धाव् + उप धावन्ति XV, 21 (p. 192, 11); धाव XV, 18 (p.
189, 4); 22 (p. 192, 14 ff.); अधावन् XIV, 7, 1; 23, 1;
32, 1; 38, 1.

+ वन् in अर्धधावमान IV, 15, 3.

धिष्ण V, 14, 4; 15, 10; VI, 2, 1; 12, 1. 13. 15; 18, 8. 4.
7. 8; VII, 7, 3. 5; VIII, 8, 9; 10, 1; 12, 10; X, 1,
13; 13, 26; 21, 6; XVII, 7, 11; 10, 4; 11, 2. 4. (Cf.

अधिष्ण। दक्षिणधिष्ण। यथाधिष्णम्)

धिष्यवन्त् VI, 13, 8.

धौ XVII, 5, 4.

धू धूयन्त् XIII, 14, 6.

ध धारयन्त् I, 10, 4. 7; XVI, 18, 10; XVII, 15, 12; धादमाण
III, 13, 17; एत Cf. नित्यधत्.

धत् in नित्यधत् II, 6, 4.

धृति XV, 16, 8, 11.

धेनु II, 4, 10.

धेनुका XIII, 29, 21.

धी ध्यायन्ते X, 21, 14; ध्यायात् IV, 8, 4; V, 9, 19; 14, 12;

ध्यायन् III, 8, 15; IV, 3, 6; XIII, 12, 10.

+ अमि ध्याय XVI, 29, 7.

ध्रुवा IV, 11, 1; 14, 20.

ध्रौव V, 8, 2.

ध्रौव्य II, 16, 1.

ध्वंसि XIV, 82, 2.

ध्वंसिस्तोमाः XIV, 82, 1.

न

न I, 1, 8. 9. 44; 2, 20, etc.; नो XV, 20 (p. 191, 18); XVI,

20, 7; न कथन XVI, 3, 37; न हि III, 19, 7.

नक्तम् V, 20, 8.

नक्षत्र II, 1, 8; 5, 5; 7, 2; IV, 17, 3; V, 2, 4; X, 21, 11;

XIV, 78, 2.

नक्षत्रस्तोम XIV, 78, 2.

नख XVIII, 24, 20. (CL. रोमनस्थानि IV, 14, 4.)

नद XVIII, 1, 12. 14. 15. 21.

नदी XVI, 18, 18.

नभ्य in शवनश्र्ग XIV, ११, 18.

नभ्यस्य V, 13, 8.

नम् नमन्त् in जैनसत् IV, 15, 8; नत in स्त्र्यनत XVII, 8, 11.

+ अभिसम् नमेत् I, 17, 20.

नवा I, 17, 18.

नव II, 8, 26; III, 12, 14, 16; XV, 17 (p. 188, 17); XVII, 4, 8; 8, 5.

नवम् III, 13, 18, 25; V, 9, 20; VI, 7, 2; VI, 9, 3, 6; VII, 11, 4; 13, 4; IX, 20, 12, 31; X, 6, 20; 9, 17; 13, 12; XI, 12, 5; 14, 10, 24; XIII, 28, 6; XIV, 56, 2; 73, 2; XV, 5, 7, 8; XVI, 29, 3; XVIII, 8, 2; 12, 5; 13, 7; 18, 2.

नवम V, 17, 9; X, 11, 1; XVI, 2, 25; 11, 25; 23, 8; 29, 17; नवमौ IX, 8, 3; XVI, 28, 2 (Cf. अष्टमनवमौ)

नवरात्र IV, 15, 6; XIII, 17, 3; 18, 2; 19, 10; 21, 5; XVI, 28, 1, 5; XVIII, 24, 5.

नवर्चे X, 6, 2; XV, 8, 13; XVIII, 1, 5; 2, 3.

नवविध XVI, 29, 1, 2, 5.

नवाक्षर XVI, 28, 2.

नवाह XIII, 17, 2.

नय् नष्ट III, 19, 17; XIII, 2, 7; 8, 2.

नद् + उप XIII, 11, 1; 24, 2; 29, 2;

+ सम् नद् XVII, 15, 3.

नाकभद् XIV, 73, 2.

नाना XV, 19 (p. 190, 7); XVI, 7, 8, 10; XVII, 8, 8.

नामादेवत XVI, 7, 8.

नामाप्रणव III, 16, 9; VII, 2, 13.

नामाद्युप VI, 9, 5.

नामावपङ्कार VII, 2, 14.

नामावीर्य XVI, 23, 6, 14.

नामानेदिष्ठ (1.) मानव XVI, 11, 29. (2.) XVI, 11, 29. (3.)
XII, 8, 2; 9, 6.

नाभि IV, 7, 14; VI, 1, 6; XVI, 3, 31.

नामघृण VI, 1, 24.

नामधेय VI, 1, 15; VII, 4, 13; IX, 1, 8. (Cf. देवनामानधेय)

नामधेयावृण X, 1, 17.

नामन् I, 14, 17; II, 12, 10; III, 17, 8; IV, 4, 2; V, 3, 8;
XV, 18 (p. 189, 7); 24 (p. 193, 18). (Cf. ज्ञानिनामन्।

पुत्रनामन्)

नारद XV, 17 (p. 183, 2, 4). (Cf. पर्वतनारदौ)

नारायण (पुरुष) XVI, 13, 1.

नारायण VII, 5, 21, 22; VIII, 2, 13; XIII, 12, 7, 8; XVI,

10, 13; 11, 31, 32; 14, 10, 11; चाराग्रंथौ V, 16, 7.

चाराग्रंथवन्त VII, 4, 15.

नर्मैध IX, 4, 1.

नाय in इदयनाय XIII, 8, 3.

नाधिके IV, 7, 11; 14, 22.

नियर्वाद XV, 11, 4.

निगद III, 15, 11; VI, 7, 10; VII, 6, 2; VIII, 11, 7. (Cf.

अनिगद । आयनिगद । खिएकधिगद)

निगम III, 7, 7; V, 18, 7; 19, 5; IX, 27, 3. (Cf. पण्डुनि-
गम)

निगमस्थान I, 1, 87; 16, 9, 10; III, 16, 12; VI, 9, 14.

निगमस्थानवर्जम् XIV, 10, 6.

निष्पत् VII, 27, 27.

निष् + अव नेजित in यथावनेजितम् IV, 4, 5; नैष्य IV, 4, 15.

नितरान् VII, 20, 10; XV, 22 (p. 193, 7).

नित्य III, 8, 5; V, 3, 6; VII, 10, 8; IX, 20, 11; X, 1 14;
7, 2; XII, 2, 3; 10, 2; 23, 3; XIII, 10, 6; 14, 9; XIV,
57, 6; XVI, 20, 12; XVII, 9, 4; XVIII, 22, 3.

नित्यधत् II, 6, 4; धत् 17, 6.

निधन VIII, 10, 3; X, 21, 12. (Cf. वषट्कारनिधन । सर्वनि-
धन । सर्ववाङ्निधन)

निधनोपाय V, 12, 4.

निमित्त in यजमाननिमित्त IV, 6, 3.

निमेष XIV, 81, 2.

निमेषस्तोम XIV, 81, 1.

नियतातिपत्ति III, 4, 2.

नियम I, 16, 18.

नियुत XV, 11, 4.

नियोक्तु XV, 31.

निरसन in दृष्टनिरसन IV, 6, 5.

निरुक्त XIII, 16, 5. (Cf. अनिरुक्त)

निष्कल्पपदुषन्ध VI, 1, 18.

निर्दण्ड XV, 18 (p. 189, 9. 10. 11.)

निर्वचन VI, 1, 23. (Cf. अनिर्वचन)

निर्विच्छेदम् X, 6, 13; XII, 17, 3; 21, 3.

निर्विद् VII, 19, 15. 23; 21, 8; VIII, 3, 16; 7, 1. 5. 7; IX,
6, 16; XI, 2, 5; 14, 10. 26; XVI, 8, 5. 16; XVII, 9, 5;
XVIII, 9, 5. 7; 21, 8; 22, 8.

निर्विज्ञान XI, 3, 3; XII, 9, 3; XIV, 16, 9; 21, 2; 22, 5;
23, 3; 24, 4; 25, 5; 27, 12; 29, 7; 31, 5; 33, 22; 34, 4;
35, 2; 36, 2; 37, 2; 39, 9; 45, 1; 49, 2; 50, 3; 53, 7;
57, 10; 58, 2; 59, 2; 60, 2; 71, 3; 84, 5; XV, 10, 6;
XVI, 20, 15; 21, 31; 23, 18.

निविद्वानीय XII, 8, 6. 9; XVIII, 9, 4.

निविद्वर VII, 21, 9.

निव्याध in सनिव्याध XVI, 18, 14.

निषद्भिन् XVI, 1, 16.

निषद् XV, 19 (p. 191, 11.) .

निषद्वर XV, 19 (p. 190, 8). —

निष्क XV, 8, 14; XVI, 1, 6.

निष्काष III, 14, 19; 15, 14.

निष्कषेष्ट VII, 20, 1; VIII, 7, 2; 14, 4; X, 2, 5; 8, 9; 4,

11; 5, 20; 6, 16; 8, 9; 9, 13; 10, 6; 11, 7; 13, 16; XI,

2, 6; 4, 9; 5, 2; 6, 4; 7, 7; 8, 5; 9, 5; 10, 8; 14, 29;

XIII, 5, 16; XIV, 3, 7; 21, 3; 54, 1; XV, 2, 18; 8, 1;

XVI, 8, 11; 21, 23; 23, 17; XVII, 10, 1.

निष्कषेष्टप्रभृति XV, 4, 9.

निष्कषेष्टमरुततीये VII, 5, 21; X, 11, 11; 8, 10; XV, 2, 15;

13, 6; XVI, 18, 5.

निःषिद्धपापम् XVI, 18, 21.

निश्च in इन्द्रनिश्च VII, 19, 10; XII, 6, 12.

नौ भवन्ति IV, 17, 10; XIII, 11, 10; नयेत् XIII, 21, 14;

नौयमान V, 10, 6.

+ श्रुति in अनतिनयन्

- + अय नयति VII, 4, 15; नयेत् XIII, 12, 8. 9; नीयमान VI, 7, 6; XIV, 51, 10.
- + अभव निनाय XV, 23 (p. 193, 18).
- + समव निनाय XV, 23 (p. 193, 12).
- + आ नीत XIII, 2, 1; नीय IV, 15, 23.
- + प्राद्या नयति II, 7, 11; नीय II, 8, 10.
- + उद् नयति II, 7, 12; 8, 16; V, 10, 8 नीयमान VII, 4, 1; 7, 1; XIV, 52, 1; 53, 1; 56, 2; नीत II, 8, 10; नीय II, 7, 7.
- + अभुद् नीत XIII, 12, 7. (Cf. पुनश्चीत).
- + उप नीयते XV, 15, 14.
- + नि नीय IV, 5, 3; VIII, 9, 5.
- + अबनि नीय XVII, 17, 9.
- + उपनि नीय III, 20, 4.
- + संनि नीय IV, 16, 6; 18, 10; 19, 8.
- + प्र नयन्ति III, 14, 8; V, 14, 1; नीयमान IV, 6, 13; V, 14, 7; VIII, 15, 10; IX, 24, 9; नीयते III, 15, 21; प्रणीतासु IV, 7, 18; नीय II, 7, 8; III, 19, 12; IV, 17, 4; XVIII, 24, 27. (Cf. प्रणीता)
- + वि निनीयमाण XVII, 17, 3.
- + सम् नयति XV, 17 (p. 188, 6); नयन्त् I, 3, 16.

नीतदक्षिण V, 1, 10.

1. नु XIV, 2, 22; 9, 1; 27, 1; 28, 1; XV, 17 (188, 12);
18 (p. 189, 9 etc.); 20 (191, 18); 22 (192, 19 etc.); XVII,
11, 3.

2. नु प्रनैति VII, 10, 7; 25, 6. 13; 26, 3. 8. 9. 11; IX, 5, 6.
8. 11. 13; 6, 3. 5. 8. 10. 11, 13; X, 6, 3; 13, 2; XVIII,
1, 10. 18; 20, 1. 3. 5; नुयात् VI, 3, 10; XVIII, 14, 5;
नवनीय VII, 26, 10; नुत्य VII, 25, 6. 13; X, 8, 11; 13, 8;
XVIII, 9, 7. (Cf. अपणुवन्त्)

नुद् + वि नुदन्ति XIV, 38, 3; नुत्य XIV, 39, 1.

नु XIV, 43, 1.

नुजित् XIV, 43, 1.

नुजित्प्रमृति XV, 10, 6.

नेद् XIV, 2, 16; 13, 3.

नेदिष्ठ XV, 22 (p. 192, 13).

नेष्टृ VI, 12, 10; VII, 4, ३ (Comm. अध्वर्युपुरुष); 17, 9; VIII,
2, 9; 5, 3; X, 7, 7. 12; XIII, 14, 1; 24, 9.

नेगुह्य (?) XVI, 29, 6.

नेतंधव XIII, 29, 29.

नेष्टंती XVI, 13, 5.

नेवार XV, 2, 12.

नौधस VII, 23, 1. 3. 6; XV, 7, 4. (Cf. श्वेतनौधसे)

न्यङ्ग in वरुणन्यङ्ग XV, 13, 3 and विष्णुन्यङ्ग XII, 6, 14; 7, 1.

7, 8, 2.

न्यङ् नौचा IV, 3, 6; 9, 5.

न्यर्षुद XV, 11, 4.

•न्यस्तार्त्तिज्य• V, 1, 10.

नौचा see न्यङ्

न्याय III, 16, 23; VI, 11, 14; XIII, 15, 11; XV, 24 (p. 191,

9.) (Of. अर्धचैन्याय । आसीनन्याय । उच्चैन्याय । दक्षिणन्याय ।

प्राङ्न्याय । संख्यान्याय)

न्यायकृत XIII, 18, 4.

न्यायता in संस्कारन्यायता I, 1, 80.

न्यूङ्ग VII, 5, 10; XII, 24, 3, 5; 26, 11. (Of. वैरागन्यूङ्ग)

नौ XVI, 22, 1; 23, 7; 26, 6; न्या च XVII, 9, 7; XVIII,

22, 10.

प

पक XV, 19 (p. 191, 5).

पव XVII, 13, 2, 8. (Of. अपवौद्यमाणपव । अपरपव ।

आपूर्यमाणपव । गुरुपव)

पचशेष XV, 12, 7.

पत्तम् XIII, 29, 11.

पङ्क्ति VI, 3, 10; VII, 26, 3; 27, 12, 30; IX, 5, 8; X, 6, 12;

XII, 7, 6; XIV, 1, 3; XVI, 24, 2; XVIII, 14, 4. (Cf.

अक्षरपङ्क्तिः । पदपङ्क्तिः)

पङ्क्तिशंसम् X, 6, 4; XI, 15, 12; XII, 13, 1; XVIII, 6, 4; 14, 4; 17, 5.

पञ्चम् VII, 9, 3. 4; 19, 23; 26, 4; VIII, 3, 18; X, 6, 13; XI, 14, 14; XII, 11, 6; XVII, 8, 12; 9, 6, XVIII, 1, 2; 4, 2. 5. 7, 9; 5, 2. 7. 10; 6, 6; 9, 5. 6. 8; 14, 3. 6; 15, 7; 16, 3; 17, 4; 22, 7.

पञ्चकपाल II, 5, 8; VIII, 13, 5.

पञ्चकलम् II, 8, 17; XVI, 18, 1.

पञ्चगव्येय X, 2, 8; XIV, 56, 14; XVIII, 22, 9.

पञ्चदश IX, 21, 3; 27, 1; X, 12, 6 (पञ्चदशं सहस्रम्); 14 (पञ्चदशे ग्रहे); XIV, 12, 7; 25, 2; 29, 5; 33, 3; XVI, 23, 5. 9. 10; 24, 3. 6; XVII, 7, 6. (Cf. विदुष्यपञ्चदशौ)

पञ्चदशविहता (nom. du.) XIII, 21, 3.

पञ्चदशम् II, 5, 9; III, 7, 2; 8, 3; X, 9, 17; 12, 11. 12; XI, 14, 25; XV, 22; XVIII, 7, 3; 10, 3.

पञ्चदशप्रभृति XVI, 21, 4.

पञ्चदशाक्षर X, 8, 11.

पञ्चदशर्च XVIII, 13, 5.

पञ्चदशसामिधेनीक V, 3, 3; 5, 3.

पञ्चदशश्लोक X, 3, 1; XIV, 23, 2.

पञ्चन् I, 6, 16; III, 18, 20; V, 9, 11; VI, 4, 3. 5; 6, 6. 10;
VII, 15, 9; 27, 12. 25; VIII, 8, 11; 11, 8; IX, 21, 3. 5.
6; 23, 4. 13; X, 6, 13; 9, 16; XII, 11, 17; 20, 1; XIII,
6, 7; 10, 4; 15, 8; 17, 1; 19, 9; 24, 5; 28, 8; XIV, 4,
2; 62, 3; XV, 3, 8; 9, 5; XVI, 22, 16; 24, 15; XVIII,
7, 11. 13; 8, 10. 14; 15, 2; 18, 5.

पञ्चपद VI, 6, 6; VII, 26, 6; XIV, 4, 8; XVI, 24, 2;
XVIII, 14, 5.

पञ्चपञ्चु XVI, 9, 25.

पञ्चविंश XV, 14, 12.

पञ्चम I, 10, 5; VII, 14, 7; IX, 24, 5; X, 6, 1; XI, 4, 7,
11; 5, 4; 8, 1; 9, 14; XII, 8, 11; 4, 14; 5, 13; 10,
12; 12, 5. 13; 26, 8; XV, 10 (p. 191, 2); XVI, 2, 13; 11,
13; 14, 17; 15, 4; 18, 7; 24, 14. 16. 20; पञ्चमौ VI, 6,
8; XII, 19, 8; XIV, 51, 13; XV, 1, 21. (Cf. द्वितीयपञ्चमौ ।
पृष्ठपञ्चम । यजमानपञ्चम)

पञ्चरात्र XVI, 24, 1. 21.

पञ्चविंश XVI, 12, 10; XVII, 7, 3; XVIII, 1, 11.

पञ्चविंशति XIII, 28, 7; XVI, 12, 1. 6. 14; XVIII, 1, 10; 9,
2; 10, 2.

पञ्चविंशत्यरत्नि XVI, 12, 2.

पञ्चविंशत्यृच XVII, 8, 2.

पञ्चविंशस्रोतः XVI, 12, 8.

पञ्चविध XVI, 24, 1. 2. 21.

पञ्चगारदीय XIV, 62, 1.

पञ्चद्विम् II, 4, 6; IX, 24, 4. 6.

पञ्चहोत्र X, 16, 1.

पञ्चाक्षर VII, 27, 25; IX, 6, 2. 3. 4. 5; X, 18, 2.

पञ्चालपदवृत्ति XII, 13, 6.

पञ्चाग्रत् XIII, 29, 8; XIV, 9, 6; XV, 20 (p. 195, 3. 4).

पञ्चाह XIII, 17, 1.

पञ्चाहार्धे XIII, 15, 8.

पट् + उद् पाटयति XVII, 1, 2; पात्य XVII, 1, 8.

पटल XI, 9, 13; XIII, 21, 2; 22, 3.

पत् + नि पात्य IV, 14, 12.

+ उपनि पातयन्ति XVI, 3, 33; 13, 7.

+ संनि पतेयुः XIII, 20, 2.

पतङ्ग XI, 14, 28.

पति XV, 17 (p. 188, 16).

पत्तम् (पद्) IV, 14, 34.

पत्नी I, 15, 10. 13; II, 7, 17; 10, 5; IV, 3, 7; 5, 8; 8, 1;

15, 23; VIII, 11. 16; 12, 9; XVII, 3, 12; 14, 9. (Cf.

देवानां पत्न्यः)

पञ्चोयजमानौ IV, 1, 1.

पञ्चोज्ञात IX, २७, ४; XVII, 6, 4.

पञ्चोभ्याज I, 15, 1, 7; VIII, 9, 10; X, 13, 25.

पञ्चोभ्याजान्त V, 3, 9; 20, 8.

पञ्चोभ्याजान्तता X, 1, 15.

पथ् + अपि पाथयति XVI, 10, 8.

पथ in दक्षिणापथ XIII, 14, 6.

पथिक्तृ (अग्नि) III, 3, 2; 4, 2, 8; XVI, 10, 4—8; (पूषन्)

III, 4, 9; XVI, 1, 13.

पथिन् XV, 14, 4; पथीनाम् XVI, 1, 14.

पथां (स्रष्टि) V, 5, 1; VIII, 12, 3; XVI, 10, 11, 15.

पद् पद्यन्ते। पद्यन्ताम् XV, 18 (p. 189, 15); पेदिरे XV, 18 (p.

189, 16); अपद्यत XV, 18 (p. 189, 16); पादयां चक्रतुः XV,

20 (p. 191, 18).

+ अभि पद्यमान V, 10, 6.

+ आ पद्यते I, 2, 9; पद्यमान XIII, 24, 16.

+ उद् पादयेत् III, 19, 17; 20, 8.

+ उप पपाद XV, 24 (p. 194, 10). (Cf. अथोपपादम्)

+ नि पद्यमान XV, 19 (p. 190, 13).

+ प्र पत्यमान VI, 12, 12; पत्य in यथाप्रपत्यम् V, 18,

13; 20, 7; XVII, 12, 14; पद्य V, 9, 4; 14, 3, 5;

15, 10; VI, 13, 5; VII, 7, 3; 15, 2; VIII, 5, 2;
X, 13, 26; XVII, 7, 11; 11, 4; पादयन्ति V, 6, 4;
पाद्यमान V, 14, 17. २२.

+ अतुप्र पद्य V, 6, 6; 14, 16.

+ प्रति पद्यते V, 16, 9; XV, 2, 1; XVIII, 7, 2; 8, 1; 10,
2. 6; 12, 1; पद्येत XV, 2, 5; पद्य I, 4, 1.

+ वम् IX, 20, 29; XIII, 29, 17; XVIII, 21, 1; पद्य VII,
27, 29; XVI, 1, 15. (Cf. वंपाद्यपादभाग VII, 27, 29).

+ अभिवम् पद्यते XIV, 25, 3.

पद् II, 14, 5; VI, 3, 10; VII, 19, 24; 26, 6; X, 6, 3. 13;
XII, 24, 5; XVII, 10, 4; XVIII, 1, 14. 15; 9, 7; 14, 5;
20, 1. 2. 3. 4. (Cf. अपुन.पद् । चतुष्पद् । विपद् । पञ्च पद् ।
षडालपदयन्ति । पुन.पद् । षट्पद् । सप्तपद्)

पदपङ्क्ति VII, 27, 25.

पदानुचङ्ग XVII, 14, 3; XVIII, 19, 10.

पन्यन् XV, 17 (p. 188, 12). (Cf. पयिन्)

पयस् II, 7, 9; III, 18, 3; V, 10, 10; XIV, 3, 16.

पयस्या III, 8, 18; 9, 6; 14, 4; VIII, 12, 6. 12; IX, 28, 9;
XIV, 40, 23.

पयोभक्ष IV, 13, 1.

पर (1.) I, 14, 23; III, 20, 14; X, 6, 4; XII, 2, 2; XIII, 20,
12; XVIII, 21, 9. (2) पर आहार XVI, 9, 11.

परम XV, 17 (p. 188, 15).

परमैष्टिन् XIV, 74, 1.

परःपुरुष XVII, 1, 16.

परःप्रतर्गाथ (आख्यान) XV, 27 (p. 193, 23).

परा XIV, 82, 1. (भू)

पराक XVI, 22, 7. 9. (Cf. दैपराक)

पराच् X, 13, 26; XIII, 11, 2; XIV, 10, 19; 40, 10; XVIII
1, 20.

परार्थ XIII, 14, 4.

पराच in ग्रन्थापराच XIII, 29, 29.

परासुर XIV, 32, 1.

परिकर्मिन् XVI, 18, 17.

परिक्री XIV, 42, 6.

परिषद् XV, 5, 10.

परिच्छद् in वैयात्रपरिच्छद् XIV, 33, 20.

परिधान VI, 6, 20.

परिधानीया I, 1, 25; VII, 10, 8; 14, 6; 20, 10; 21, 8;
VIII, 3, 17; 7, 9; IX, 6, 17; 20 28; X, 2, 8; XI, 2, 5;
XIII, 10, 6; XIV, 57, 15; XV, 8, 18; XVIII, 21, 8; 22, 9.

परिधि IV, 16, 3; XIV, 22, 14.

परिधिरुमन् IV, 16, 1. 11. (Cf. अन्तःपरिधि XIII 12, 7).

परिमाद XVII, 12, 4.

परिमितब्रह्म VII, 21, 7.

परिवापमिश्र VIII, 2, 13.

परिवापी XV, 1, 26.

परिवृत्ता XVI, 4, 8.

परिव्ययणीया VI, 9, 4. 6. 7.

परिव्ययणीयादि VI, 11, 17.

परिच्छेद XII, 7, 1; XVIII, 24, 24.

परिष्टवलीय XVII, 7, 6.

परिषद्भा IX, 1, 6.

परिषद्ब्रह्म XVII, 7, 2.

परिहरण VIII, 15, 6.

परीक्षा VIII, 4, 4.

परीणह् XIII, 29, 29.

पहव in उपोतपहव XIV, 22, 20.

पहवक XV, 10 (p. 191, 10).

परोक्षब्रह्म X, 8, 21; XII, 7, 4. 8.

परोदिव्यायाम XVII, 2, 4.

पर्यग्निकरण IV, 20, 4.

पर्यग्निकरणान्त XV, 1, 23.

पर्यग्निकरण IV, 17, 10; IX, 27, 5; XV, 15, 5; 21 (p. 192, 7.)

पर्यङ्ग XVI, 3, 28.

पर्यन्त in आतिथ्यापर्यन्त XV, 13, 2.

पर्यस्तमयम् I, 3, 5.

पर्याय XIII, 10, 4. 7. 8. (Cf. रात्रिपर्याय)

पर्यास XI, 3, 2; XII, 2, 3. 9. 27; 3, 2. 21; 4, 3. 21; 5, 3. 22; 6, 10; 8, 4; 10, 5; 11, 17; 12, 4. 5; 26, 4. 5; XIV, 3, 5. 11.

पर्युक्ष्ण IV, 19, 6.

पर्वतनारदौ XV, 17 (p. 188, 1).

पर्वदेवता XIV, 5, 6.

पर्वन् I, 10, 1; II, 14, 7; III, 2, 1; 3, 1; 11, 9. 13; IV, 5, 12; XIV, 10, 17. (Cf. अहुष्ठपर्वन् । एकपर्वन् । चातुर्मास्य-पर्वन् । यथापर्व)

पलायमान XIII, 2, 4; पलायित XIII, 2, 7.

पलाश (n.) IV, 18, 5; 19, 7. (Cf. सपलाश IV, 17, 5).

पलाशपलाशानि IV, 18, 5.

पलाशवृत्त IV, 15, 9.

पलाशशाखा IV, 14, 7; 17, 5. 9; 20, 5; X, 21, 7.

पलित XVI, 20, 7.

पलूलित III, 8, 12.

पवमान (I.) VI, 8, 9; VII, 16, 1; VIII, 1, 9; 15, 7; XI, 11, 4;

14, 1; XIV, 23, 2; 24, 2; 25, 2; 26, 2; 33, 2. 5;
41, 3; 42, 3; 61, 4. 6; XV, 6, 1; XVI, 22, 6. (2.) (अग्नि)
II, 2, 3; 5, 14; XIV, 2, 14. 17.

पवित्र VII, 15, 3; VIII, 9, 2; XV, 12, 3. 5.

पवित्रवन् 1, 12, 8.

पद् पद्मन्ति XV, 17 (p. 189, 1); पद्मेत् V, 2, 3; XV, 17 (p.

188, 7); पद्म XV, 19 (p. 191, 6); अपद्मन्तु XIV, 6, 1; 7, 1;
8, 1; 9, 1; 12, 2; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 23, 1; 24, 1; 25,
1; 26, 1; 27, 1; 28, 1; 32, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36,
1; 37, 1; 38, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1
49, 1; 58, 1; 59, 1; 61, 1; 63, 1; 64, 1; 65, 1; 66, 1;
67, 1; 68, 1; 74, 1; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1;
10, 1; अपद्मन्तान् XIV, 30, 1; 71, 2; अपद्मन्तु XIV, 14, 1;
29, 1; 40, 1; 50, 1; 75, 1; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2;
81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2.

पद्म II, 3, 26; III, 18, 19; IV, 17, 6; 20, 5; V, 15, 1; 17,
11; 19, 12. 14; VI, 1, 1. 21; 10, 13; 11, 12; IX, 23, 1.
4. 6. 13; 26, 1; 27, 4; 28, 1; XI, 13, 8; XIII, 2, 1. 7;
20, 8; XIV, 2, 14. 16; 3, 1. 18; 5, 6; 6, 2; 7, 3; 8, 3;
9, 2; 10, 3. 14; 11, 6. 7; 13, 1. 3; 14, 1; 15, 4. 5; 21,
1; 40, 21; 67, 1; XV, 12, 9; 13, 11. 12; 15, 17 (p. 188,
14; 189, 1. 2.); 18 (p. 189, 9. 11. 14. 17); 20 (p. 192, 1);

XVI, 3, 15; 12, 14; 23, 2; 30, 2. (Cf. चतुषश्व । दश-
पश्व । पञ्चपश्व । विंशतिपश्व । सर्वपश्व)

पशुकर्मन् VI, 11, 17; VIII, 1, 9; 7, 21.

पशुकाम XIV, 11, 3; 14, 1; 15, 1; 67, 1; XV, 10, 3.

पशुगण VI, 11, 16.

पशुतन्त्र V, 19, 5; IX, 27, 3; XIII, 20, 10. 11.

पशुदक्षिण in चातुर्भास्यपशुदक्षिण XIV, 10, 23.

पशुदेवता V, 15, 6; VI, 9, 13.

पशुधर्मन् IX, 27, 6.

पशुपति IX, 26, 2.

पशुपुरोस्ताम V, 19, 1; VI, 11, 13; VII, 16, 9; IX, 23, 6;
26, 1; 28, 1; XIV, 10, 4.

पशुबन्ध I, 16, 1. 20; XIV, 11, 3. (Cf. इष्टिपशुबन्ध । निरु-
क्तपशुबन्ध)

पशुभेद VI, 1, 16.

पशुमन्त XIV, 10, 1; XV, 27 (p. 195, 12).

पश्यात् I, 4, 2; II, 7, 13; 8, 22; 10, 5; III, 18, 16; IV, 3,
3; 6, 2; 14, 10. 13; 16, 2; V, 8, 4; 14, 6; 15, 10; VI,
13, 4; VII, 7, 3; VIII, 9, 2; IX, 21, 9; 25, 1; X, 1, 13;
7, 10; 13, 26; XVII, 1, 7; 10, 4; 11, 4; 13, 12; 16, 7.

पश्याधं IV, 21, 10; VI, 13, 9.

पश्चिम IV, 18, 8; 19, 4.

पश्यं V, 19, 2.

पटौही XV, 14, 13 (see critical notes).

पा + अतु पाय IV, 21, 15.

पाङ्ग VI, 4, 12; 6, 18. 19; IX, 5, 4. 5; 6, 2; 20, 19; 27, 1,
X, 12, 13; XIV, 4, 4; XVI, 7, 13. 14; 24, 2; XVIII, 6,
4; 17, 5.

पाद्यद्वय II, 8, 16; III, 11, 6.

पाद्यमालिक XV, 8, 2; XVI, 8, 5. 16.

पाणि I, 6, 10; 10, 1; II, 9, 13; 17, 1; IV, 14, 15. 18; 21,
8; V, 8, 5; VII, 5, 16; X, 21, 8; XVII, 16, 9. (Cf.
अश्वानीपाणि IV, 4, 2.

पाणीवत VII, 3, 4. 5.

पात्र III, 19, 5; V, 8, 4; 9, 4; XVI, 1, 2; 17, 9. (Cf.

अग्निहोत्रपात्र । उदपात्र । पूर्णपात्र । महावीरपात्रोदासन । अक्षपात्र)

पात्री IV, 8, 2. 4; 14, 23.

पात्रीक्ष V, 8, 2.

पाद I, 1, 23; IV, 12, 2; 14, 33; VII, 25, 6. 13; 26, 12;
VIII, 10, 4; IX, 5, 5. 10. 12. 13; 6, 7. 11. 12; 20, 19; X,
5, 10, XII, 13, 1. 5; 16, 2; 24, 3; XIII, 1, 5. 7; XVII, 2,
7; पादा (n. du) XVII, 16, 5. (Cf. अदक्पाद । अंघ्रि-
पादभाग)

पादभाग VII, 27, 29.

पादाङ्गुलीषु IV, 15, 20.

पाद्य IV, 21, 3, 25.

पान XIV, 2, 11; XV, 1, 4, 5. (Cf. सर्वपान)

पाप XV, 19 (p. 190, 8); 24 (p. 194, 6); पापी XIV, 51, 1.

पापक XV, 24 (p. 194, 8).

पापकृत् XVI, 2, 17.

पाप्मन् XIV, 7, 1; 22, 23; 27, 1, 5, 8, 11; 28, 1; 39, 8;

XV, 19 (p. 191, 1).

पारमथ्य (तिरिन्द्रि) XVI, 11, 20, (see critical notes).

पारित्त (जनमेजय) XVI, 8, 27.

पारित्तो XII, 16, 2.

पारित्तीय XVI, 9, 25.

पारिप्लव XVI, 1, 22; 2, 36.

पारिष्वीय XVI, 10, 13.

पारुष्येपी X, 7, 2.

पार्जन्य XVI, 9, 29. (Cf. वैशानरीयपार्जन्य)

पार्थ IV, 14, 28, 29; पार्थतस् XIV, 50, 1.

पार्थि I, 4, 2.

पाल in अश्वपाल XVI, 24, 5.

पालागली XVI, 4, 4.

पालाश IV, 16, 3; XVII, 3, 4; पालाशी II, 8, 22; XVII,
3, 2.

पावक (अग्नि) XIV, 2, 14, 18.

पावकवन्त (अग्नि) III, 19, 15.

पावमानौ VII, 15, 15.

पाष XV, 22 (p. 193, 7. 8.) (Cf. वरुणपाश)

पाशुक XIV, 10, 2. 5. 23.

पाशुबन्धिकौ IV, 20, 4.

पिङ्गाक्ष XVI, 18, 18.

पिच्छोरा XVII, 3, 12, 13.

पिण्ड IV, 4, 5; 5, 4; VIII, 2, 13. (Cf. मध्यमपिण्ड)

पिण्डपिष्टयज्ञ III, 2, 9; 3, 9; 10, 6; IV, 3, 1; 5, 13.

पितामह IV, 4, 3.

पितृ IV, 3, 6; 4, 2. 8; XIV, 7, 1; XV, 17 (p. 188, 7. 9);

20; 26; XVI, 29, 7; पितरः III, 16, 2. 27; XV, 17 (p.

188, 10); XVI, 2, 5. (Cf. औवपितृ)

पितृदेवत XV, 15, 7.

पितृभेद IV, 4, 6.

पितृमन्त्र (धोम । यम) III, 16, 2. 4. 13; IV, 4, 1.

पिच्य I, 1, 7, 14; III, 16, 1; IV, 6, 2; XIV, 10, 18, 20.

पिचन्यपौया X, 13, 10.

पुंवत् VI, 1, 13.

पुंस् XIV, 39, 4; XVI, 11, 17. (Cf. स्त्रीपुमांसौ)

पुष्प IV, 16, 8; XVII, 13, 5.

पुट in ऊषपुट XVI, 17, 11.

पुष्टाः XV, 26 (p. 195, 5).

पुष्प (नक्षत्र) II, 1, 8; IV, 17, 3; V, 2, 4.

पुष्पकान् XVI, 1, 25.

पुत्र II, 12, 10; IV, 4, 9; XIII, 11, 1; XV, 17; 18; 19;
20; 24; 25; 26; 27; XVI, 1, 16; 29, 8. (Cf. राजपुत्र)

पुत्रकाम IV, 5, 8; XV, 27 (p. 196, 7).

पुत्रता XV, 25 (p. 194, 12, 15, 21).

पुत्रनामन् IV, 12, 10.

पुत्रिन् XV, 17 (p. 188, 22).

पुनर् II, 8, 11; 14, 9; IV, 15, 23; VII, 5, 1; IX, 20, 6;
XIII, 6, 4; XV, 17; 18; 24; XVI, 2, 36; 10, 8.

पुनरादायम् IX, 20, 6; XVIII, 4, 3, 4; 5, 3, 4.

पुनराधेय II, 5, 1; VIII, 13, 4; XIV, 4, 1.

पुनराधेयकाल II, 5, 4.

पुनरुत्पन्न II, 5, 27.

पुनरुन्नीत VII, 4, 5.

पुनर्वह्न (नचव) II, 5, 5.

पुनःसंज्ञत II, 5, 27.

पुनःपद VII, 26, 6. 8. (Cf. अपुनःपद)

पुरजणिह VII, 27, 8. 21.

पुरपद XV, 27 (195, 14).

पुरस्ताज्जप I, 1, 38; VII, 2, 15.

पुरस्तात् I, 2, 2. 18; II, 3, 10; 7, 5; IV, 3, 2. 5; 11, 10;
17, 5; VII, 10, 4; VIII, 7, 6; 15, 7; X, 13, 18; XI, 15,
10; XII, 8, 21; 4, 21; 5, 22; XIII, 19, 5; XIV, 21, 2;
27, 5; XV, 1, 8; 3, 1; 4, 9; 9, 5; 26 (p. 195, 10); XVI,
8, 24; 30, 12; XVII, 1, 2. 4; 14, 1. 2; XVIII, 1, 22; 7,
16; 19, 10.

पुरस्तात्कर्मन् XVI, 15, 2.

पुरस्तात्तचण I, 17, 16.

पुरा (c. abl.) II, 6, 2; III, 8, 20; V, 19, 27; VI, 6, 20; X,
13, 26; XI, 13, 2.

पुराण IV, 15, 8; XVI, 1, 23; 2, 27; XVII, 6, 2.

पुराणवेद XVI, 2, 27.

पुरीष X, 6, 13.

पुरुष (I.) IX, 23, 4; XV, 19 (p. 190, 17); 20 (p. 192, 1); XVI,
9, 22; 11, 32; 12, 10. 12. 17. 20; 14, 11. 16; 15, 5. (2.)
XVI, 13, 1 (hymn). (Cf. किंपुरुषः । त्रिपुरुषम् । परःपुरुषः ।

प्रतिपुरुषम् । सहपुरुषः)

पुरुषसैध XVI, 10, 1.

पुरुषरूप XV, 18 (p. 190, 5); 19 (p. 190, 10 etc.).

पुरुषविध XVI, 14, 8. 14.

पुरुषाकृति IV, 15, 22.

पुरोधा XVI, 29, 6. 11.

पुरोधाकाम XVI, 29, 10.

पुरोधास्तमान see धा + पुरश्

पुरोतुवाक्या I, 1, 82; 3, 4. 6; 9, 1; 17, 16; III, 15, 2; 16,
8; V, 18, 9; 19, 6. 9. 14. 18. 21; VI, 11, 12; VII, 1, 2.
6; 2, 2. 5. 8. 11. 13; 17, 1; 19, 2; VIII, 1, 4; 2, 1; 3,
2; 8, 1; 12, 7; IX, 20, 30; 23, 9. 11. 12; 25, 2; X, 7, 3.
5. 6; XI, 13, 9; XIII, 4, 2; XIV, 56, 1. 5; XV, 15, 8;

XVI, 7, 1. (Cf. चाव्यापुरोतुकाव्याः । सपुरोतुवाक्यः)

पुरोतुवाक्यालक्षण I, 17, 14.

पुरोतुवाक्यावत् III, 7, 7.

पुरोश्च VII, 9, 2; 10, 3.

पुरोस्तात्र I, 3, 11; 11, 3, 10; IV, 9, 2; V, 19, 3. 6; VI, 11,

12; VII, 1, 1; 6, 1; 7, 3; 16, 9; VIII, 1, 9; 2, 13; XIII, 2, 8; XIV, 2, 17. 18. 19. 20; 3, 1; XIV, 18, 4 5. 8; 40, 20; XVI, 1, 11. (Cf. पशुपुरोलाभ)

पुरोलाभेला V, 3, 7.

पुरोहित I, 4, 17; XIV, 23, 1; 27, 1; 32, 1; 38, 1; XVI, 11, 14.

पुरोहितप्रवर I, 4, 17.

पुष्य in श्वेतपुष्य XIII, 6, 3.

पुष्पिन् (fem. नौ) XV, 19 (p. 190, 22).

पू + पुपुवुः XIV, 62, 2; पूत XV, 12, 5. (Cf. पवमान)

पूतौक XIII, 6, 3.

पूर्णकुम्भ XVII, 14, 13; 17, 8.

पूर्णदर्वी (acc. पूर्णदर्व्यम्) III, 15, 14.

पूर्णपात्र IV, 11, 3.

पूर्णाङ्गति VIII, 18, 1; XVIII, 24, 27.

पूर्व I, 2, 10; 10, 2; 15, 3; II, 3, 9; 4, 1; 5, 12. 20 24; 9, 4. 7. 12; III, 10, 3; 11, 2; 13, 3; 15, 4; 16, 8; 19, 12; IV, 17, 13; V, 9, 4; 11, 3; 11, 5. 21; 15, 9 10; VI, 3, 8; 9, 9. 17; 11, 12; 13, 2. 4; VII, 3, 3; 5, 19; 7, 4; 15, 2; 2, 2; 25, 3 4. 7; 27, 5; VIII, 5, 2; 11, 15; IX, 3, 4; 8, 3; X, 5, 10; 9, 9; 11, 3; 13, 10. 26; XI, 2, 5;

4, 2; 7, 3. 11; 9, 13; 10, 4. 9. 10; 12, 5; 14, 23; XII, 5, 24; 11, 11. 17; 12, 4; 13, 2; 19, 7; 23, 6; 26, 1. 4. 18. 21; XIII, 5, 2. 18; 12, 3; 15, 6; 16, 3; 21, 2; 22, 3; 29, 11; XIV, 3, 9; 7, 3; 25, 2; 26, 2; 32, 5; 33, 2; 40, 1; XV, 1, 5; 3, 16; 7, 1. 6. 7; 8, 1. 2. 12; 14, 13; 23 (p. 193, 12); XVI, 8, 5. 16; 9, 2; 13, 12; XVII, 4, 11 (पूर्वस्यै—पूर्वस्याः); 7, 11; 9, 5; 10, 4; 11, 4; XVIII, 1, 14; 7, 8; 16, 2; 20, 8 (Cf. अपूर्व । कनिष्ठपूर्व).

पूर्वकारिन् XIII, 1, 1.

पूर्वपाद XV, 13, 15.

पूर्वप्रकाम्ना XIV, 40, 24.

पूर्वमारिणी IV, 15; 23.

पूर्वार्ध IV, 21, 8; XVII, 13, 1. (Cf. उत्तरार्धपूर्वार्ध)

पूर्वाह्न III, 15, 3; V, 9, 22; 10, 19; 11, 1. 10; XIV, 32, 2; 40, 16.

पूर्वेद्युश्च III, 8, 7; 8, 16; 13, 20; IV, 1, 2; VI, 9, 9; XIV, 10, 2.

पूषन् XV, 14, 4; XVI, 1, 14; 3, 29; पूषन् पथिकन् III, 4, 9; XVI, 1, 13.

पृच्छन्ति XIV, 22, 19.

पृथनाञ् XIV, 44, 1.

पृतनाजित् XIV, 44, 1.

पृथक् XVIII, 24, 27.

पृथक् पृथक्कतः I, 17, 8. (Cf. कर्मपृथक् । देशपृथक् । मन्त्रपृथक् ।
रशनापृथक्)

पृथिवी VI, 3, 7; IX, 28, 5; XV, 17 (p. 188, 8).

पृथुश्वस् (कानीत) XVI, 11, 23.

पृथ्वि XV, 1, 21

पृथ्वी in ग्नेनीपृथ्वीभ्याम् XV, 14, 13.

पृषदाव्य IV, 14, 35.

पृषदाव्यावेक्ष्ण V, 17, 12.

पृषध (मेध्य मातरित्यन्) XVI, 11, 26.

पृष्ठ (1.) IV, 14, 14 (इष्टत) XVI, 18, 12; (2) VII, 20, 1. 23,
9; X, 12, 4; XI, 4, 8; 11, 2; XIII, 1, 4, XIV, 12, 3; 22,
6; 32, 7; 33, 4; 40, 3; 61, 5; XV, 4, 6; 5, 8; 6, 3;
7, 2, XVI, 8, 1; 14, 7; XVI, 21, 10; 23, 16; XVII, 7, 4.
(Cf. अश्वपृष्ठ । परोक्षपृष्ठ । इक्ष्मपृष्ठ । इक्ष्मन्तरपृष्ठ । रथ-
न्तरपृष्ठ । रैवतपृष्ठ । वैराजपृष्ठ । वैरूपपृष्ठ । आक्षरपृष्ठ ।
सर्वपृष्ठ । सर्वपृष्ठाद्विः । स्वरपृष्ठ)

पृष्ठमनीय XIII, 14, 7. 8; XVIII, 24, 29 (all MSS. पृष्ठम्).

पृष्ठ्य X, 1, 7; XII, 6, 3; XIII, 15, 3. 12; 16, 1; 17, 1; 18,
2; 19, 14. 16 20; 21, 5. 8; XIV, 8, 8; 20, 2; XVI, 14,
17; 24, 14; 25, 6; 29, 15. (Cf. मध्येष्ट्य । यथाष्ट्यम्)

दृष्ट्यचतुर्थं XIII, 19, 9.

दृष्ट्यपञ्चमं XIII, 19, 7.

दृष्ट्यविकारं XI, 4, 1.

दृष्ट्यस्त्रोमं XIII, 16, 5; 23, 2, 4; 24, 5; 28, 5; XIV, 38, 2.

5; XVI, 22, 8.

दृष्ट्याभिज्ञवौ XII, 27, 5; XIII, 19, 13.

दृष्ट्यारम्भणं XIII, 19, 11; 22, 3.

दृष्ट्याद्यानि XIV, 68, 2.

दृष्ट्यौदयं XIII, 22, 4.

पू पूर्णं I, 3, 5; II, 9, 16; पूरयन्ति XIII, 15, 11; पूर्येत XIII,

1, 7; पूरयित्वा IV, 14, 35. (CE. पूर्णं)

+ आ in आपूर्यमाणपक्षे XIII, 29, 7.

पेयं XV, 1, 3, 4.

पैङ्गवः IV, 2, 12; XI, 11, 5; 14, 19; XV, 3, 1; XVII, 7, 13;

10, 8,

पैङ्गवः XVI, 11, 14.

पैतामहः XV, 24 (p. 193, 21).

पैतृद्वा (=०वौ) XVI, 8, 3; 12, 4.

पैत्री VIII, 6, 12; 7, 16; XIV, 57, 11.

पोद् VI, 12, 18; VII, 4, 8; 17, 8; VIII, 2, 8; XIII, 14, 1;

24, 7 (Comm. ब्रह्मपुद्गल)

पौण्डरीक XVI, 30, 8.

पौनराधेयिकी VIII, 13, 5.

पौरुमील्ल XII, 9, 17.

पौरुषमेधिक XVI, 15, 2. 4.

पौरुषी XIII, 29, 21.

पौर्णमास I, 8, 1. 14, III, 8, 7, 10, 3; 13, 29; 17, III; 18, 13;

पौर्णमासी I, 3, 3. 5. 8; 8, 1; II, 1, 7; III, 1, 1; 8, 1. 9;

9, 3; 11, 3; 13, 1. 3; 15, 3; 18, 18; XIII, 19, 5; 20,

2; 29, 8.

पौर्णमासीविकार I, 16, 12; II, 2, 4; 4, 9; III, 1, 6; 11, 8;

V, 3, 2; 7, 2; VIII, 11, 2; 18, 3; IX, 22, 3.

पौर्णमास्य XIII, 29, 9.

पौष्प VI, 10, 4. (Cf. शारङ्गपौष्पौ III, 13, 8)

पौष्पान्त III, 14, 3; 18, 2.

पौ + आ याययन्ति IV, 11, 1; याययन्ति V, 8, 3; VII, 5, 16 19;

यायित in भक्षितायायित VII, 7, 3.

प्र XIV, 7, 1. (प्र ह वा संप्रमुच्यते ।

प्रउग VII, 10, 3; VIII, 14, 2; X, 2, 3; 3, 4; 4, 4; 5, 3; 6,

5; 8, 2; 9, 3; 10, 3; 11, 4; 13, 3; XI, 2, 3; 6, 1; 7, 2;

8, 2; 9, 2; 10, 3; 11, 8, 13, 12; 15, 4; XIV, 3, 4; XV,

1, 34 36; XVI, 7, 15. 16; 14, 4. 5; 21, 18; XVII, 8, 4.

(Cf. शाब्दप्रउगयोः)

प्रउगदधानि X, 3, 5; 4, 5; 5, 4; 6, 6; 8, 8; 9, 4; 10, 4; 11, 5; XI, 6, 2; XIV, 53, 5.

प्रकरण in चोदनाप्रकरण I, 17, 1.

प्रकृति I, 2, 6. 12. 16. 17; 16, 1. 2; VI, 1, 1. 2; IX, 1, 1. 3; XI, 1, 1; 3, 3; 13, 4; XIV, 1, 1; XV, 11, 15. (Cf. तत्प्रकृति)

प्रक्रम XIII, 29, 2.

प्रगाथ VI, 9, 7; VII, 11, 1; 14, 7; 19, 10. 11; 20, 3. 6; 21, 2. 7. 8; 23, 3; 24, 2; 25, 3. 17; 26, 16; VIII, 6, 5; IX, 3, 2; 20, 6. 24; X, 3, 7; 4, 7. 9; 12, 11; 13, 10. 11. 15; XI, 11, 10; 12, 8; 13, 27; 15, 6; XII, 3, 22; 4, 1. 7. 19 (प्रगाथा—•यौ) 22; 5, 1. 4. 6. 8. 21; 6, 10. 12; 7, 5; 8, 2; 9, 8. 15; 10, 7; 11, 10; XIII, 8, 2; XIV, 53, 5; 54, 1. 3; 55, 1. 8; 57, 5; XV, 3, 3; XVI, 21, 24; XVIII, 4, 6; 5, 6; 8, 7. 17; 10, 5. 12 (प्रगाथा—•यौ) 13; 13, 9. (Cf. षट्-प्रगाथ । सप्रगाथ । सामप्रगाथ)

प्रगाथस्य VII, 25, 9.

प्रगृह्य I, 2, 7.

प्रगृह्यमन्त्र VII, 5, 1.

प्रघास in वरुणप्रघासः III, 14, 1.

प्रश्रुति in अप्रश्रुति XVI, 22, 13. 22.

प्रक्षृति VI, 7, 8; XVI, 4, 8; 5, 2; 6, 2; 13, 17, 18;

प्रक्षृ XV, 17 (p. 188, 2); प्रक्षृ XV, 17 (p. 188, 5); प्रक्षृ V,

1, 10.

प्रजा XIV, 7, 1; 8, 1; 9, 1; 21, 1; XV, 25 (p. 194, 17); 26

(p. 195, 5); XVI, 23, 6, 14.

प्रजाकाम I, 1, 8; 15, 3; XIV, 22, 25.

प्रजात XVI, 22, 26.

प्रजाता (=प्रजातवती) III, 4, 14.

प्रजातिकाम IV, 13, 1; XIII, 28, 4; XIV, 6, 1; 60, 1; 65, 1;

68, 1.

प्रजापति XIII, 28, 5; 29, 32; XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 17,

18, 1; 68, 1; 74, 1; XV, 1, 14, 17; 27, 7, 10,

13, 20, 24; 31, 1; 6, 6; 22; XVI, 1, 1; 7, 4; 10, 1; 22, 1.

प्रजावन् XV, 27 (p. 195, 12.)

प्रजाताय XVII, 1, 13.

प्रणयन in अग्निप्रणयन V, 12, 1, 5; अग्नीषोमप्रणयन V, 6, 9;

मणीतामणयन IV, 14, 24.

प्रणव I, 1, 21, 32, 33, 36; 4, 14; V, 11, 4; VI, 7, 7; VII, 6,

2; 19, 24; XII, 11, 11; 19, 7; 23, 6. (Cf. अमणव । माना-

प्रणव । समणव)

प्रणवनीय VII, 26, 10.

प्रणीताः I, 4, 1; XVIII, 24, 27.

प्रणीताकाल IV, 7, 1.

प्रणीताप्रणयन IV, 14, 24.

प्रति (praep.) XIII, 29, 21; XV, 16, 11.

प्रतिकामिन् VII, 6, 9.

प्रतिगर VII, 19, 16; VIII, 3, 12; 6, 15; X, 5, 14; XII, 23,
3; XV, 27 (p. 195, 2.)

प्रतिगरिद्वि XV, 27 (p. 196, 7.)

प्रतिघोषिणी IV, 19, 8.

प्रतिदिग्म् III, 21, 7.

प्रतिदुह XIII, 6, 3.

प्रतिनिधि III, 19, 2; 20, 10. (OE. अप्रतिनिधि)

प्रतिन्युक्ता X, 5, 14.

प्रतिपत्समारोहणीयाः VI, 6, 17 (एतस्य सादृश्यस्य सूत्रोक्तस्य यानि
चन्द्रांसि तेषामपरित्यागेन प्रतिच्छन्दस्य । प्रतिपत्समारोहणी-
यानां सादृश्यानामित्यर्थः)

प्रतिपद् III, 20, 6; IX, 20, 6. 7. 28; X, 3, 11; 5, 6. 21; 6,
6; 8, 6. 10; 13, 7; XI, 12, 10; 13, 5; XIV, 51, 7; XVII,
9, 2.

प्रतिपदसुचरौ (•रा) VIII, 3, 8; 7, 10; X, 3, 6; 4, 6; 9, 5.
15; 13, 17; XIV, 53, 4; 56, 6; XVIII, 22, 2.

प्रतिपुरुषम् XVII, 4, 7.

प्रतिप्रस्थातृ XIII, 14, 1; 24, 11.

प्रतिभक्षित VII, 4, 15.

प्रतिभा in अप्रतिभा X, 12, 5.

प्रतिशिल्प XII, 7, 4.

प्रतिषेध IX, 1, 4.

प्रतिष्ठा XIV, 9, 1; XV, 1, 39; 2, 31; 16, 14; XVI, 8, 6.

17; 10, 16, 20, 2; 22, 13, 24.

प्रतिष्ठाकाम XIV, 9, 1; 11, 1, 51, 3; 74, 1; XV, 10, 2, XVI,

22, 11.

प्रतिष्ठिति XV, 1, 40; 2, 32; 16, 15; XVI, 8, 7, 18.

प्रतिर्द्वं XIII, 14, 1; 24, 8. (Cf. प्रस्तोताप्रतिर्द्वं (रौ))

प्रतिहार XVII, 17, 12 (Cf. प्रतीहार)

प्रतिहास in सुत्यप्रतिहास XVI, 20, 9.

प्रतीक in सुप्रज्ञाप्रतीक X, 21, 17.

प्रतीकपण्य 1, 17, 1.

प्रतीपम् XIII, 29, 11.

प्रतीराधाः XII, 21, 3.

प्रतीहार VII, 10, 2. (Cf. प्रतिहार)

प्रसदोव III, 20, 13.

प्रत्यक्षिरम् IV, 17, 11.

प्रत्यक्ष V, 10, 29; प्रत्यक्षम् XV, 10, 5.

प्रत्यक्षद्वयः XVIII, 8, 2. 6; 9, 1; 10, 1. 4; 11, 1.

प्रत्यक्षविहित III, 19, 8.

प्रत्यक्षदण्ड II, 9, 14.

प्रत्यक्ष II, 7, 13; 9, 10; IV, 3, 7; 9, 5; V, 13, 3; VI, 3, 2;
12, 18; XVI, 9, 20; XVIII, 21, 7 (प्रत्यक्ष)

प्रत्यक्षनैयन XVI, 4, 6.

प्रत्यक्ष in विद्वत्प्रत्यक्ष XII, 13, 6.

प्रत्यक्षरोहण XVI, 17, 8.

प्रत्यक्षरोहणीय XIV, 11, 1.

प्रत्यक्षाय XIV, 51, 6.

प्रत्यक्ष IV, 15, 6.

प्रत्यक्षम् XV, 5, 6; XVII, 4, 8.

प्रत्यक्ष IV, 16, 10. 11.

प्रथम I, 1, 18. 25; 7, 1; 12, 7; II, 2, 16; 3, 1; 5, 18;
11, 2; III, 8, 26; 14, 9. 14; IV, 2, 3; V, 11, 12; 13, 11;
VI, 6, 8; VII, 4, 14; 9, 4; 10, 9; 15, 9. 12; 16, 2; 19,
16. 21; 25, 6; 26, 12; 27, 21, VIII, 7, 1; IX, 5, 5.
10; 6, 2; 7; 7, 1. 2; 19, 2; 20, 6. 12; X, 1, 5; 2, 1; 5,
7; 6, 3; 9, 5. 6. 15; 11, 10; 13, 2; XI, 4, 2. 4. 14; 9,
13; 11, 2. 8. 9. 12. 16; 12, 2. 4. 9. 14; 13, 13. 14; 14, 30;

XII, 3, 17; 4, 5; 5, 18; 6, 6; 11, 6. 16; III, 4; 26, 17. 20.
 21; 27, 1. 5; XIII, 10, 7. 8; 18, 5; 23, 1, XIV, 8, 3; 42,
 8; 45, 2; 51, 12. 13; XV, 5, 1; 22 (p. 192, 12); XVI, 2, 1;
 3, 7; 11, 1; 12, 3; 12, 8; 18, 3; 20, 12; 21, 3. 7. 10; 22,
 15. 21. 22; 23, 5. 9. 16; 24, 3; XVII, 12, 1; 14, 8;
 XVIII, 1, 10. 15. 19; 2, 5; 5, 10; 19, 10; 20, 1. 2. 3.

प्रथमचतुर्थयोः XII, 16, 2.

प्रथमज III, 12, 12; 13, 24.

प्रथमद्वितीयौ VII, 27, 19.

प्रथमद्वितीयौ III, 13, 26.

प्रथममास XVIII, 24, 4.

प्रथमयज्ञ V, 9; 1. (Cf. इष्टप्रथमयज्ञ)

प्रथमाहर्तृत्वे X, 10, 4; 11, 5.

प्रथमास्तमिते II, 7, 1.

प्रथमोत्तमौ XII, 12, 10; 13, 1; 26, 2; XIII, 23, 4.

प्रदक्षिणम् IV, 16, 10; VII, 5, 4.

प्रदाह (इन्द्र) III, 2, 2.

प्रदान I, 16, 7; III, 20, 15; XV, 1, 27; 2, 17; 13, 8.

प्रदाह्य III, 4, 5.

प्रदेश XII, 3, 16.

प्रदेशिनी I, 10, 1; II, 9, 14.

प्रधान I, 10, 3.

प्रधानत्व in संनिपातप्रधानत्व III, 20, 12.

प्रपद्य XV, 19 (p. 191, 1).

प्रपद् VI, 2, 1 (plur.)

प्रपद् I, 4, 1; V, 13, 3.

प्रपितामह IV, 4, 4.

प्रभृति (Cf. अतुषरप्रभृति । अतुषाज० । आचमन० । आन्यभाग० ।
आप्यायन० । आप्यायितवती० । आहाव० । एकविंशति० । एकादश० ।
तत्रप्रभृति । तृतीय० । दीक्षणीया० । द्वादशाह० । द्वि० । द्वितीय० ।
द्विराच० । निष्केवल्य० । नृजित्० । पञ्चदश० । प्रसव० । प्रातरनु-
वाक० । प्रत्युनी० । मधुच्छन्दः० । मैत्रावरुण० । वनस्पति० ।
पथी० । प्रोक्षति० । समस्तोपस्थान० । समित्यभृति)

प्रमंदिष्टीय XII, 25, 4.

प्रयाज I, 6, 16; 16, 10; II, 5, 10, 20; III, 8, 21; 13, 18; 16,
24; V, 15, 10; 18, 4; XIII, 3, 1; XV, 1, 26. (Cf. तत्रयाज
V, 10, 7.)

प्रयाजयान्याः I, 7, 6; V, 16, 5.

प्रयाजादि VIII, 11, 10.

प्रयाजानुयाजाः VIII, 11, 9; IX, 23, 2.

प्रयुत् XIV, 82, 2; XV, 11, 4.

प्रयोग III, 1, 9; 8, 1; 13, 1. (Cf. चैत्रीप्रयोग । फाल्गुनीप्रयोग ।

संवत्सरप्रयोग)

प्रलाप in एतत्प्रलाप XII, 17, 3.

प्रवण in दक्षिणप्राक्प्रवण । दक्षिणाप्रवण । प्रागुदक्प्रवण । प्राचीन-
प्रवण)

प्रवदन IV, 21, 22 ; XVII, 17, 3.

प्रवर in पुरोहितप्रवरेण I, 4, 17.

प्रवरानुपूर्व्येण VI, 9, 16.

प्रवर्ग्य V, 10, 85 ; XIV, 40, 18. (Cf. अप्रवर्ग्य । सप्रवर्ग्य)

प्रवर्ग्यवन्त् VII, 16, 1.

प्रवर्तन in हविर्धानप्रवर्तन V, 13, 1.

प्रवल्ह XVI, 26, 4. (Cf. अनुप्रवल्ह)

प्रवर्तिकाः XII, 21, 3.

प्रवाक in सोमप्रवाक XIV, 40, 13 ; 41, 10.

प्रवृत्ताङ्गती VI, 9, 16 ; IX, 19, 4.

प्रवृत्त XVI, 18, 8.

प्रवृत्ति III, 19, 7.

प्रवाङ् (nom. प्रवाङ् before आङ्) VII, 14, 9.

प्रवृत्तीय X, 13, 18.

प्रवृष्ट XII, 13, 5.

प्रवर्ग III, 21, 7. (Cf. अप्रवर्ग)

प्रमलवि XVII, 14, 16 ; 15, 4.

प्रमलविष्ट XVII, 2, 9.

प्रसव VI, 8, 8; XIII, 10, 6; XV, 22 (p. 192, 15); XVI, 1,

20. (Cf. भ्रान्तुयाजप्रसव । सत्यप्रसव । श्लोचप्रसव)

प्रसवप्रभृति VIII, 15, 5.

प्रसविह XV, 14, 4, 7; XVI, 1, 17, 18.

प्रस्कण XVI, 11, 26.

प्रस्तर V, 8, 5; 10, 36.

प्रसोक्त (साक्ष्य) XVI, 11, 11.

प्रसोक्ताप्रतिदर्शितौ XVII, 14, 6.

प्रसोह V, 12, 3; XIII, 14, 1; 24, 10; XVII, 14, 4; 15, 9.

प्रस्थिताः VII, 5, 11, 19; 17, 15; VIII, 2, 13; X, 7, 7; XIV,

52, 2; 53, 2; 56, 4.

प्रखरण XIII, 29, 20.

प्रखलक XVIII, 4, 8; 5, 9, 11.

प्रक्षाप VI, 16, 4.

प्रक्ष XVII, 5, 5.

प्राक् see प्राक्ष

प्राकार XVI, 18, 14.

प्रादल VII, 21, 7; IX, 1, 3; XIV, 22, 6; XV, 1, 8; XVI,

23, 21; 26, 5; 29, 17; प्रादलो I, 17, 20.

प्राक्शिरम् IV, 17, 11.

प्राग्यता IV, 6, 8.

प्रागक्षीय IV, 2, 11.

प्रागाथिक V, 10, 26.

प्रागुदक्प्रवण V, 2, 2.

प्रागुदक्ष II, 9, 14; IV, 15, 1; 17, 3; 19, 7.

प्राग्ग्रीव IV, 16, 2.

प्राग्दक्षिणाक्ष् (०णाक्षी) IV, 14, 9.

प्राग्दण्ड II, 9, 14; IV, 7, 6.

प्राङ्न्याय I, 1, 18.

प्राङ्मुख IV, 21, 2.

प्राचीनग्रीव XVII, 5, 9.

प्राचीनप्रवण V, 2, 1.

प्राचीनार्य XVII, 10, 14.

प्राचीनापवीतिन् I, 1, 7; III, 10, 11.

प्राजहित VI, 12, 26.*

प्राजापत्य IX, 23, 1 6. 7. 9; XIII, 5, 7; 12, 9; 20, 8; XIV,
8, 10; XV, 1, 22; 2, 2. 6. 23; XVI, 3, 13; 7, 1; 12, 12;
XVII, 7, 8. 10.

प्राक्ष् I, 6, 10; III, 13, 30; IV, 3, 7; 9, 5; 11, 6; 12, 7. 9;
17, 4; VI, 3, 1. 5; VIII, 9, 5; X, 21, 16; XVI, 9, 18;
XVII, 1, 8; 5, 5; 7, 11; 10, 5; 11, 2. 4, 12, 1; 13, 12;
15, 7; 16, 5. 9; XVIII, 21, 6; प्राक् (adv. and praep. c.

abl.) IV, 1, 2; V, 3, 7, 8; X, 1, 14; 13, 15; XI, 12, 8;
XII, 9, 8; XV, 2, 16; 13, 7; XVII, 1, 10.

प्राण II, 17, 1; IV, 7, 10; 11, 6; VI, 1, 6; XV, 17 (p. 188,
14); XVI, 26, 2.

प्राणमच्च V, 10, 28; VIII, 8, 6; 9; 4; XVI, 17, 9.

प्राणसंमर्शन IV, 21, 20; VIII, 9, 8.

प्राणायतन IV, 14, 16.

प्राणिन् VII, 18, 7; XV, 17 (p. 188, 9); XVI, 15, 8.

प्रातर II, 6, 1. 8. 11; 7, 14; 8, 5. 21; 9, 2. 11; 13, 1. 9;
III, 15, 14; V, 11, 15; XVII, 6, 6; XVIII, 24, 1.

प्रातरदुवाक VI, 2, 1; 3, 9; 6, 16; VIII, 15, 3; IX, 20, 8; X,
1, 20; 12, 14; XI, 13, 3. 5; XIII, 5, 2; XIV, 51, 7;
XVII, 7, 1.

प्रातरदुवाकप्रभृति VI, 1, 25; XIV, 51, 4.

प्रातरदुवाकवेला XVI, 18, 16.

प्रातराहुति XVI, 1, 10.

प्रातःसाव VII, 4, 2.

प्रातःसवन VI, 11, 17; 13, 12; VII, 5, 12. 17. 22; 7, 7; 9, 1;
17, 14; 26, 15; VIII, 2, 12; 8, 8; 14, 1; X, 7, 7; XI, 10,
6; 13, 17; XII, 1, 2; 8, 11; XIII, 5, 4. 7; 6, 3; 7, 1;
XIV, 3, 5; 27, 3; 28, 2; 33, 7; XV, 6, 8; XVI, 23, 9.
10. 11. 12; XVII, 7, 13; 8, 13. 14; 10, 2.

प्रातःसवनद्वितीयसवनानि X, 11, 10.

प्रातःसवनिक VII, 19, 7; VIII, 3, 6.

प्रातःसवनीय XIV, 2, 17; 13, 4.

प्रातिपद VII, 19, 8.

प्रादुष्करण II, 6, 4.

प्रादेश I, 5, 8; 6, 3; XVII, 15, 10. 11. 12; 16, 7.

प्रादेशसम्बन्ध XVII, 2, 7; 4, 7; 10, 13; 15, 12; *माषी II, 8, 22.

प्राधेय VII, 25, 2; 27, 16; प्राये VII, 26, 6.

प्रायणीय X, 1, 12; XI, 1, 5; XIII, 15, 12; 19, 7; 29, 2;

XVIII, 24, 2; प्रायणीया V, 4, 7; VIII, 12, 1.

प्रायणीयोदयनीयौ X, 1, 18; XII, 6, 1.

प्रायणीयेष्टि V, 4, 7 (sco प्रायणीय)

प्रायश्चित्त II, 7, 6; III, 19, 1. 6. 7. 8; 21, 1. 12; V, 17, 12.

प्रायश्चित्ताहुति III, 19, 3; VIII, 8, 10.

प्राशन IV, 7, 19.

प्राश्निच IV, 7, 4. 7; 21, 6.

प्राश्निचहरण IV, 14, 23.

प्रासाद XVI, 18, 13.

प्रास्वण XVI, 11, 25.

प्रिय IV, 21, 1.

प्री प्रीणाति XV, 5, 6; XVI, 1, 12; 7, 1. 11; अप्रीणात् XIV,

7, 1; प्रीत XIV, 7, 1.

प्रीति XVI, 3, 17; 10, 6; 12, 16.

प्रेक्ष XVII, 13, 12; 17, 4; XVIII, 21, 5.

प्रेक्षकलक XVII, 1, 2; 10, 10; 15, 10. 11. 12. 13; 16, 7;
XVIII, 21, 7.

प्रेक्षनिय XVII, 7, 11; XVIII, 24, 14.

प्रेक्षद्यूषा XVII, 10, 11. 12. 16; 11, 4.

प्रेक्षवटी XVII, 10, 2. 4.

प्रेष I, 1, 36; V, 16, 1; 18, 8. 10; 19, 7. 10. 15. 19. 22; 20,
6; VII, 1, 3. 7; 2, 5. 6. 9. 11; 4, 2; 17, 4; 19, 3; VIII,
1, 5; 2, 4; 3, 3; 8, 2; IX, 20, 31; XV, 15, 9; XVI, 7,
2. (Cf. चतुप्रेष ; उपप्रेष । सूक्तशकप्रेष)

प्रेषान्त VII, 8, 6.

प्रेषण IV, 20, 4.

प्रेषा XIII, 29, 30.

प्रेषा XIII, 29, 20.

प्रेषयोगि XVI, 11, 17.

प्रेषु मुन I, 1, 19. 42; प्रावयेत् I, 2, 1; (see अप्रुत)

+ आ प्रुत IV, 14, 5.

प्रेषादि I, 2, 2.

प्रेषति I, 2, 3.

फ

फल II, 3, 26.

फलक XVII, 1, 9; 10, 4 (Cl. अधिपवणफलक । प्रेक्षफलक)

फलग्रहिण्यु XVII, 1, 18.

फलीकृत IV, 8, 7.

फलीकरण XIII, 3, 5.

फलेपहि XV, 19 (p 190, 22.)

फल्गुनीप्रभृति II, 1, 9.

फालीकरण XIII, 3, 5.

फाल्गुन XIII, 19, 4.

फाल्गुनी III, 8, 1; 13, 1; XV, 12, 8. 12.

फाल्गुनीप्रयोग III, 14, 1; 15, 1.

ब

बण्ड XVI, 18, 18.

बण्डखलनौ XVII, 6, 1.

बत XV, 5, 13.

बन्धु वधन्ति XVII, 3, 8; 10, 11. 12; वधन्तु VI, 1, 16; वड्ड in
असिबड्ड.

+ प्र वध III, 19, 9.

बन्ध in पड्डबन्ध

बहू XI, 14, 26.

बर्हिःकामण I, 4, 1.

बर्हिषद् III, 16, 2. 6; -IV, 9, 2.

बर्हिम् I, 14, 20; 15, 15; III, 16, 18; V, 8, 2; VI, 1, 6;
XIV, 22, 18.

बल XIV, 58, 1; 64, 1.

बलकाम XIV, 58, 1; 64, 1.

बल XV, 12, 8.

बर्हिर्वेदि XVII, 5, 8; 7, 11, 12.

बर्हिष्कर्मन् VII, 7, 4; 17, 18.

बर्हिष्यवमान V, 10, 35; VI, 8, 3. 10. 14, IX, 21, 1; XIV, 31,
2; 61, 2; XV, 11, 2.

बर्हिस् XVII, 10, 4.

बर्हिःसदस् XVII, 4, 2.

बज्र VI, 1, 20; IX, 22, 6; XVI, 3, 28.

बज्रकाम X, 21, 15.

बज्रदस्तु XV, 26 (p. 195, 6).

बज्रदेवंत III, 6, 1. (Cf. द्विदेवतबज्रदेवतेषु)

बज्ररूप XIII, 4, 1.

बज्रस XV, 17 (p. 188, 10); XVII, 6, 5 (adv.)

बज्रवत् VI, 1, 12; IX, 23, 18.

बज्रविद् III, 19, 9.

वज्रसंवल्लर XIII, 27, 5.

वाणवन् XIV, 22, 11.

वाध् + सम् वाध्य XVII, 10, 13. 16; XVIII, 21, 3.

वाधक XIV, 22, 14.

वाहंत VI, 4, 6; 5, 7; 6, 7; VII, 25, 1. 12; IX, 5, 9. 10.

12. 13; 20, 6; 27, 1; X, 6, 5; XII, 6, 1; XIV, 15, 4;

XVI, 7, 15. 16; XVIII, 5, 6; 8, 1.

वाहंतरायन्तर I, 2, 18.

वाहंसत्य VI, 10, 5; XV, 2, 12; XVI, 9, 31. (Cf. वैश्वदेव-
वाहंसत्यौ)

वाज I, 6, 5; IV, 12, 10; 15, 13; 16, 7. (Cf. ऊर्ध्ववाज ।
हारवाह)

वाजमाच XVII, 1, 10.

वाह्यतम् XIV, 13, 4.

वाह्यतोसोमम् XVII, 3, 5.

वाहृच I, 1, 15.

विल V, 9, 8. (Cf. अधोविलाग्रत । पञ्चविन)

बीज XV, 17 (p. 183, 19.)

बुध II, 9, 6. (Cf. उलूखनबुध)

हृद् (तत्तम्) XVI, 11, 11.

हृषी XVII, 4, 7; 6, 6; 14, 6; 17, 4

दृष्टव्यं VII, 15, 11.

दृष्टी VII, 25, 3. 4. 6. 7. 13. 14; 27, 7; XII, 9, 10; XIV,
15, 8; XVI, 28, 2. (Cf. अनुष्टुप्बृहत्या । उष्णिग्बृहत्या ।
मध्यचन्द्रव्याः)

दृष्टीक XI, 12, 1.

दृष्टीकारम् XII, 6, 1.

दृष्टीमहत् IX, 20, 29; XVIII, 21, 1. .

दृष्टपृष्ठ VII, 14, 1; 20, 9; 21, 3; 23, 2; X, 3, 1; 9, 1; 11,
1; XI, 2, 1; 10, 1. 9; 13, 1; 15, 1. 3. 8; XII, 6, 7; 27,
4; XIV, 8, 9; 18, 12. 13; 38, 8.

दृष्टसामन् XIII, 29, 8.

दृष्टयन्तरे VII, 21, 0; 25, 8; XI, 11, 3; XIII, 5, 13. (Cf.
उद्भूतदृष्टयन्तर)

दृष्टयन्तरपृष्ठ X, 8, 21; 11, 14; XI, 11, 18; 12, 9; XIV, 84,
3; XVI, 30, 6.

दृष्टन् दृष्ट् (Sāman) VII, 20, 2. 4. 7. 21, 2; XI, 4, 3; 11, 2.
11; 12, 2; 13, 21. 32; 14, 5; 15, 6; XIV, 22, 7; XV, 7,
2; XVI, 21, 12. 15; XVIII, 5, 4. (Cf. दृष्टयन्तरे ।
दृष्टपृष्ठ । दृष्टसामन् । दृष्टयन्तरपृष्ठ.)

दृष्ट्यति IX, 27, 1; 28, 17; XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 1; XV,
1, 10; 14, 4; वाचस्पति IX, 26, 2.

दृष्टस्तिमन्त् VI, 7, 10; 9, 13.

दृष्टस्तिमन्त् XIII, 21, 6; XV, 2, 15; 4, 1. 3.

द्वैत्य XV, 1, 16; XVI, 3, 2; 12, 3.

ब्रह्मकर्मन् IV, 6, 1; VIII, 15, 15.

ब्रह्मचर्ये XIV, 29, 3.

ब्रह्मचर्य III, 13, 30. (Cf. अब्रह्मचर्य XVI, 1, 5; 10, 9)

ब्रह्मचारिन् XVI, 2, 26.

ब्रह्मणम् IX, 22, 2. 4.

ब्रह्मन् (1.) m. III, 8, 25; 21, 1; IV, 6, 15; 7, 18; VI, 8, 4;

18, 5; VII, 14, 10; VIII, 15, 3; XIII, 5, 10; 14, 1; 24, 8;

XIV, 16, 8; XV, 4, 13; 17; 21; XVI, 4, 2; 5, 2; 9, 19;

18, 2. 15. 18; 17, 1; 18, 1; 21, 5 (ब्राह्मणाद्वैदिन्); 22, 29;

(2.) n. XIV, 2, 6. 8. 9; 27, 4. 5. 10. 11; 28, 3. 7. 8. 9;

XVI, 15, 1.

ब्रह्मवन्तु XVI, 29, 8.

ब्रह्मभाग I, 12, 9; IV, 7, 19.

ब्रह्मवद्य XVI, 4, 7; 13, 16.

ब्रह्मवर्चस XIV, 2, 4. 9; 42, 12. 13; 61, 1; 63, 2; XV, 4, 3. 4.

ब्रह्मवर्चसकाम II, 10, 3; V, 2, 3; XIV, 2, 1; 42, 7; 51, 2;

61, 1; 63, 2; XV, 4, 2.

ब्रह्मसदन VI, 12, 22.

० ब्रह्मसूत्र ० XIV, 73, 3.

ब्रह्मसामन् XIV, 23, 7; XV, 1, 24.

ब्राह्मण II, 1, 1; 3, 4; 6, 5; III, 19, 9; 20, 5; IV, 5, 6; 10, 7; 21, 16; XIII, 29, 27; XIV, 29, 3; 33, 9; XV, 14, 9; 15, 14; 16, 6, 11; 19 (p. 100, 14 ff.); 20 (p. 101, 22); XVI, 10, 9. (Cf. अत्राह्मण)

ब्राह्मणसूत्रिययोः I, 1, 8.

ब्राह्मणसूत्र VII, 19, 11; 25, 11; 26, 2; X, 3, 7; 4, 7. (Cf. अत्राह्मणसूत्र)

ब्राह्मणार्चसिन् VI, 12, 17; VII, 4, 7 (Comm. ब्रह्मसूत्रः); 12, 1; 17, 7; 23, 1; VIII, 2, 7; IX, 3, 1; 9, 1; 13, 1; 17, 1; XII, 1, 4; 2, 7, 17; 4, 1; 6, 10, 13, 16; 7, 6; 9, 8; 12, 2; XIII, 10, 9; 12, 1, 3; 14, 1; 24, 10; XIV, 3, 9; 52, 9, 12; XV, 7, 4; 8, 3, 9, 16; XVI, 21, 27.

३ ब्रुवते VI, 1, 3; ब्रूयाः XV, 25 (p. 104, 20); ब्रूयात् VIII, 11, 8; ब्रूयुः III, 17, 4; ब्रूहि XV, 16 (p. 189, 4); अब्रुवन् XIV, 8, 1; 9, 1; XV, 17 (p. 188, 21).

+ अतु ब्रूते XV, 16, ३; ब्रूयात् VIII, 11, 8; X, 1, 20; XI, 13, 6; XVII, 7, 2; ब्रूवन् V, 2, 3; IX, 24, 9.

+ न ब्रूहि XV, 17 (p. 188, 4); ब्रूताम् XVII, 14, 4.

भ

भच् भवयामि XV, 14, 7; भवयति VII, 4, 14; 5, 1; VIII, 1, 7; IX, 6, 21; X, 2, 6; 3, 10; 4, 12; XVIII, 21, 9; भवयन्ति III, 8, 25; VII, 5, 11; 8, 10; XV, 14, 9; XVIII, 21, 12; भवयेत् III, 20, 5; XIII, 12, 10; भव्येषु: XIV, 16, 6; XV, 14, 6; भवयिष्यन् VII, 4, 13; भवित in प्रतिभ-
वित VII, 4, 15 (Cf. भविताष्यायित VII, 7, 3.) भवयित्वा II, 9, 14; VII, 5, 3. 6. 15; 17, 15; 19, 5; VIII, 2, 13; 5, 6; 8, 6; 9, 4; 15, 4; XVI, 17, 9. (Cf. अभवयित्वा)

भव III, 20, 13; X, 21, 4; XIII, 11, 10; XV, 15, 11. (Cf. दधिभव । पयोभव । घ्राणभव)

भवमन्त III, 8, 27; V, 10, 31; VII, 5, 1. 12. 22; 16, 8; XV, 15, 13.

भवता in द्विविध्यभवता IV, 15, 6.

भविताष्यायित VII, 7, 3.

भग XV, 19 (p. 190, 12. 13)

भगिन् II, 4, 6.

भग् भवीष्ट XV, 26 (p. 193, 5.)

+ अप भव्य XIII, 13, 1.

+ अन्वा भवेत् XIV, 62, 2.

+ वि भवेत् III, 2, 3.

भरत XV, 25 (p. 191, 21.)

भरद्वाज XIV, 12, 2; 64, 1; XVI, 11, 11.

भव IV, 19, 1.

भवानी IV, 19, 5.

भस्मन् III, 19, 15; XIII, 12, 7.

भस्मान् VIII, 8, 11.

भा + प्र भान् (fem.) II, 6, 3.

भाग III, 16, 26; XVII, 13, 6; 16, 1. 2. 3. 4. (Cf. ब्रह्मभाग ।
घजमानभाग । वंपाद्यभाग)

भातुमतिन् XIV, 36, 1.

भातुमती XI, 13, 15.

भार in कुशभार XVII, 6, 6.

भारद्वाज X, 11, 8; XI, 9, 3; XII, 9, 17; XIV, 32, 7; XVI,
11, 10.

भार्गव XV, 12, 2.

भाव in अतिराजभाव XVI, 20, 5.

भाषय्य (खनय) XVI, 11, 5 (see crit. notes.)

भिद् भिन्न XIII, 12, 13.

भिषज् भिषज्यन्ति XVI, 13, 3.

भीम XV, 25 (p. 194, 11.)

भीमसेन XVI, 9, 3.

भुज् भोक्ष्यमाण XVIII, 24, 14.

+ अभि भुञ्चन्ति XVI, 21, 21. .

भुरिज् VII, 27, 28.

भुवन XV, 2, 19.

भुवस् XIV, 18, 1.

भू भवति III, 15, 23; 16, 3 etc.; भवतः I, 2, 5 (in आहै-
कारौभ०), V, 5, 5; XIV, 7, 2; भवन्ति II, 12, 10. etc.;
अभवन् XIV, 32, 1; .बभूव XV, 22 (p. 193, 8-9); XVI, 11,
14, 17; बभूवुः XV, 17 (p. 188, 1); XVI, 9, 17; अभूत् XV,
18 (p. 189, 11); XVI, 29, 8; subj. भूः XV, 25 (p. 194, 12);
भविष्यत् XV, 27 (p. 195, 12); बुभूषन्त् XIV, 21, 1; भूत (Cf.
एकाद्वभूत । विकल्पभूत । शेषभूत) see भूत; भूत्वा XIV, 38, 3.
6; 42, 18, 10, 20; XV, 17 (p. 188, 10, 17).

+ अनु भवति XV, 5, 18; अभवत् XV, 5, 1.

+ अभिभवन्ति XIV, 38, 6; भवेमहि XIV, 23, 1; 38, 1;
अभवन् XIV, 23, 1; 38, 1; भविष्यन्ति XIV, 29, 1; 40, 1;
50, 1; बुभूषन्त् XIV, 23, 1.

+ सम् बुभूषन्त् IV, 13, 2.

भूत (भूतानि) XIV, 50, 1; XV, 11, 1; XVI, 15, 1.

भूतष्टत् XIV, 72, 1.

भूमि I, 5, 8; XVI, 9, 22, XVII, 4, 7; 10, 13; 15, 10; 16,
5;—XVI, 16, 3. (Cf. महभूमि)

भूमिदुन्दुभि XVII, 5, 10; 14, 11; 17, 6.

०भूमिसव० XIV, 73, 3.

भ्रयंश् XII, 2, 11; XIII, 14, 5; XV, 17 (p. 188, 9); fem.

भ्रयसी II, 0, 4; VII, 19, 17; XIII, 5, 21.

भ्रयिष्ठ II, 9, 5; VIII, 8, 7; XV, 26 (p. 195, 7).

भ्रूर् XIV, 17, 1.

भ्रृणु XV, 19 (p. 190, 22.)

भृ विभ्रत्यः XVII, 14, 13; 17, 8.

+ सम् अभ्रन् XV, 17 (p. 188, 20).

भेद् in अर्थभेद् VI, 1, 5; पदभेद् VI, 1, 16.

भेद्यज XVI, 2, 9.

भोग XV, 17 (p. 188, 8).

भौवन XVI, 16, 2.

भ्रंश् + सम् भ्रयिष्ठ XVII, 10, 10.

भ्रातृ XIII, 11, 1; XV, 26 (p. 195, 2).

भ्रातृष्यं XIV, 23, 1; 39, 10; 42, 6.

भ्रूणद्वया XVI, 18, 19.

भृ

भकार I, 2, 11.

भकारान्त I, 1, 20. 23.

भञ्ज् + नि भञ्जन्त IV, 15, 3.

+ अभि भुञ्जन्ति XVI, 21, 21. .

भुरिज् VII, 27, 28.

भुवन XV, 2, 19.

भुवस् XIV, 18, 1.

भू भवति III, 15, 23; 16, 3 etc.; भवतः I, 2, 5 (in आर्ह-
कारौभ०); V, 5, 5; XIV, 7, 2; भवन्ति II, 12, 10. etc.;
अभवन् XIV, 32, 1; बभूव XV, 22 (p. 193, 8 9); XVI, 11,
14, 17; बभूवुः XV, 17 (p. 188, 1); XVI, 9, 17; अभूत् XV,
18 (p. 189, 11); XVI, 29, 8; subj. भूः XV, 25 (p. 194, 12);
भविष्यत् XV, 27 (p. 195, 12); बुभूषन्त् XIV, 21, 1; भूत (Cf.
एकाहभूत । विकल्पभूत । शेषभूत) see भूत; भूत्वा XIV, 38, 3.
6; 42, 18. 19. 20; XV, 17 (p. 188, 16. 17).

+ अरु भवति XV, 5, 13, अभवत् XV, 5, 1.

+ अभिभवन्ति XIV, 38, 6; भवेमहि XIV, 23, 1; 38, 1;
अभवन् XIV, 23, 1; 38, 1; भविष्यन्ति XIV, 29, 1; 40, 1;
50, 1; बुभूषन्त् XIV, 23, 1.

+ सन् बुभूषन्त् IV, 13, 2.

भूत (भूतानि) XIV, 50, 1; XV, 11, 1; XVI, 15, 1.

भूतज्ञ् XIV, 72, 1.

भूमि I, 5, 8; XVI, 9, 22, XVII, 4, 7, 10, 13; 15, 10; 16,
5,—XVI, 16, 3. (Cf. सहभूमि)

भूमिदुन्दुभि XVII, 5, 10; 14, 11; 17, 6.

•भूमिमव• XIV, 73, 3.

भूयम् XII, 2, 11; XIII, 14, 5; XV, 17 (p. 188, 9); fem.

भूयसी II, 9, 4; VII, 19, 17; XIII, 5, 21.

भूयिष्ठ II, 9, 5; VIII, 8, 7; XV, 26 (p. 195, 7).

भूर् XIV, 17, 1.

भूष्णु XV, 19 (p. 190, 22.)

भु विभक्त्यः XVII, 14, 13; 17, 8.

+ सम् अभरन् XV, 17 (p. 188, 20).

भेद in अर्थभेद VI, 1, 5; पदभेद VI, 1, 16.

भेषज XVI, 2, 9.

भोग XV, 17 (p. 188, 8).

भौवन XVI, 16, 2.

भृग् + वत् भ्रूयेल XVII, 10, 10.

भ्रातृ XIII, 11, 1; XV, 26 (p. 195, 2).

भ्रातृचं XIV, 23, 1; 39, 10; 42, 6.

भ्रूणहत्या XVI, 18, 19.

म्

मकार I, 2, 11.

मकारान्त I, 1, 20. 22.

मञ् + नि मञ्चन् IV, 15, 3.

मत्सर XVII, 17, 3.

मत्स्य (1.) XVI, 2, 23. (2.) सार्मद XVI, 2, 22.

मत्स्यविद् XVI, 2, 23.

मय् (मन्य्) मयित्वा IV, 17, 4; VI, 12, 6; XVIII, 24, 27.

+ वि मयित XIII, 3, 2.

मद् XIV, 12, 2 etc. [मा=मान् XIV, 14, 1; XV, 18 (p. 189, 8 etc.); 19, 21; XVI, 29, 8].

मदन्ती V, 6, 9.

मदन् VII, 19, 16; VIII, 3, 12; 6, 15.

मधु XV, 19 (p. 191, 5. 10).

मधुपह XVI, 17, 9.

मधुच्छन्दः XV, 26 (p. 195, 1 ff.).

मधुमाद्यौ XV, 3, 1.

मधुपर्कं III, 12, 6, IV, 21, 6. 25.

मथ IV, 21, 12; VII, 19, 18; X, 1, 6; XII, 12, 3; XIII, 23, 6; XVI, 9, 24; XVII, 13, 4; मथतश्च XIV, 27, 8; XV, 8, 2.

मथन्दिन II, 5, 7; III, 15, 5; VII, 14, 7; VIII, 1, 1; XI, 15, 5; XII, 3, 3; 7, 1; XIV, 45, 2; XV, 9, 5; 13, 5; XVI, 8, 8; 14, 6.

मथस I, 4, 7; 10, 1; 14, 23; II, 3, 2; IV, 2, 4; VI, 3, 9;

VII, 26, 13; 27, 20; VIII, 14, 3. 9; IX, 11, 1; X, 5, 10;
8, 16; XI, 12, 12; 13, 13; XII, 3, 15. 18; 4, 6; 5, 19;
10, 5; 11, 18. 23; 12, 5. 13; 13, 1; 25, 6; 26, 21; XIII,
10, 9; XIV, 16, 3; 72, 1; XV, 20 (p. 191, 18); XVI, 18,
13; 21, 18.

मध्यमपिण्ड IV, 5, 8.

मध्यावर्ध II, 5, 4.

मधेष्टद्व XIII, 21, 4. 11.

मन् मन्येत III, 20, 9; XIV, 14, 1; मेनिरे XV, 26 (p. 195,
4. 8).

+ अन्तु मत XVI, 10, 14.

मनष् II, 7, 5 (कुर्वीत); मन्मा II, 9, 12. 13; III, 8, 15; X,
21, 1. 2. 3. 4. 5; XV, 22 (p. 193, 2); XVI, 18, 8. 9.

मन्तु X, 11, 8; वैवस्वत XVI, 2, 1.

मन्तुप्रवल्द X, 11, 8.

मन्तुय XV, 17, (p. 188, 21); XVI, 2, 2.

मनोता VI, 11, 16.

मनोतादि VIII, 1, 9; XIV, 10, 21.

मनोतासूक्त V, 19, 13.

मन्त्र II, 8, 18; 17, 2. 4; III, 20, 18; IV, 11, 5; 16, 6; 21,

13, V, 15, 9; VI, 1, 2; VII, 4, 16; XVI, 17, 7. (Cf.
जपमन्त्र । मन्त्रमन्त्र । समिदाधानमन्त्र । होममन्त्र)

मन्त्रप्रत्यय I, 2, 24.

मन्त्रान्त I, 2, 25, 26.

मन्त्रय् + अतु मन्त्रयते IV, 15, 2; 16, 7; VI, 9, 8; VII, 18,
7; XVI, 13, 14. मन्त्रयेत II, 7, 7; III, 20, 2, 4; मन्त्र्य I,
12, 12; XIII, 12, 13.

+ अभि मन्त्र्य IV, 11, 6; VIII, 9, 6.

+ आ मन्त्रयते XVI, 18, 1; मन्त्रयां चक्षे XV, 18 (p.
190, 1); 20 (p. 191, 21); 22 (p. 194, 22); मन्त्रिते I, 4, 1; IV,
6, 17; V, 13, 1; 19, 1; VI, 2, 1; X, 13, 27; XVI, 1, 23.

+ उप मन्त्रये XV, 23 (p. 194, 18).

मन्त्रवन्त् IV, 6, 11.

मन्त्र्य II, 17, 7, 8; III, 19, 14; 21, 9.

मन्त्र I, 14, 22; VIII, 14, 1, 8.

मन्त्र्युक्त XIV, 22, 5.

मय in शमीमय IV, 16, 3.

मरणकाम XV, 10, 1.

मरणान्त IV, 14, 2.

मराय in रात्रिमरायौ XIV, 39, 1.

मरुत् (plur.) III, 4, 14; XIV, 62, 2, 3; 70, 1; 72, 1; मरुत्

उज्जेधेभ्यः XV, 1, 21; कौलिभ्यः III, 15, 14; गृहमेधेभ्यः III, 15, 7; दांतपनेभ्यः III, 15, 5; XIV, 8, 4; स्वतवद्भ्यः III, 13, 9.

मदत्त आविद्धित XVI, 9, 14.

मदत्वतीय VII, 5, 20; 19, 5; VIII, 7, 1; 14, 4; X, 2, 4; III, 6, 8; 4, 6, 8; 5, 6, 8; 6, 8, 9; 8, 5, 6, 16; 9, 12; 10, 5; 11, 6, 11; 13, 7, 10; XI, 2, 4; 4, 8; 5, 1; 6, 3; 7, 6; 8, 4; 9, 4; 10, 7; 11, 9; 13, 20; XIII, 5, 15; XIV, 8, 6; 21, 2; 53, 4; XV, 2, 1, 9; 7, 1; XVI, 8, 9; 21, 19, 20; XVII, 9, 2, 7; 10, 8, 17. (cf. निष्क्रेवत्यमदत्वतीये)

मदत्वतीयसह XIV, 53, 8.

मदत्वतीयवैश्वदेवयोः VII, 9, 5.

मल XV, 17 (p. 188, 12).

महन्तु XV, 17 (p. 188, 20).

महर् XIV, 22, 4.

महर्त्विजः XVI, 1, 2.

महातापश्चित XIII, 27, 4.

महाचिकित्सुद XVI, 29, 13.

महादिवाकीर्त्य XI, 13, 1, 23, 24, 34; 14, 7, 7; XVI, 14, 13, 14.

महानाघ्यः X, 6, 10; XII, 6, 9; XVI, 8, 1, 2.

महायज्ञ XIV, 5, 4; 8, 11; XV, 11, 9.

महाराच VI, 2, 1; XVII, 7, 1.

महावीर V, 9, 27; VIII, 15, 11; XIII, 12, 13.

महावीरपाच V, 9, 4; 10, 32.

महावीरपाचोदासन V, 12, 2.

महाव्यावृत्ति II, 10, 3; 12, 8; 14, 9; IV, 2, 2. 7. 12; 21, 14.

महाव्रत XIII, 15, 1. 13; 17, 2. 3; 18, 5; 19, 10; 23, 3; 24,

6; XVI, 9, 14; 14, 6; 20, 10; 23, 25; 24, 19; 25, 3. 4;

26, 8. 5. 10; 27, 5; 28, 3; 29, 16; XVII, 1, 1; 7, 1.

(Cf. चतुर्विंशमहाव्रते)

महाव्रतचतुर्थ XIII, 15, 7.

महाव्रतसप्तम XIII, 15, 10.

महाव्रततीय XII, 27, 4; XIV, 48, 2.

महावृत्ति III, 15, 16; XIV, 10, 16.

महिमन् XVI, 7, 1. 12.

महिषी XVI, 3, 33; 13, 7.

महेन्द्र I, 5, 3; 7, 6; 9, 2; 14, 13.

(1) मा (मा) XV, 24 (p. 193, 22; 194, 9); 25 (p. 194, 12);

XVI, 29, 8.

(2) मा (to measure) मिमीते XVII, 10, 7. 8; मित V, 14, 1

(Comm. निष्पादितेषु); XIV, 16, 3.

.+ परि मित IV, 45, 8. (Cf. परिमितश्रवण VII, 21, 7;

अपरिमित V, 1, 7)

+ प्र भाष XVII, 10, 4.

+ सम् मित VII, 27, 29. (Cf. अर्धमित । सुखर्धमित ।
वेदान्तर्धमित । संवत्सरर्धमित)

मांस II, 3, 26; IV, 18, 10; *मांस* IV, 1, 8.

मांसानयन III, 13, 30.

माघ XIII, 10, 3. 4.

माघी III, 18, 18; XV, 12, 3. 10.

मातरिश्चन् (पृथग् मेथ्य) XVI, 11, 26.

माद XV, 27; 20.

माघ in अरक्षिमाच । प्रादेयमाच । वाज्रमाच । राजमाच

माधुच्छन्दस VII, 10, 3; X, 1, 19; 2, 3; 13, 3; XI, 2, 3; 10,
3. 4; 18, 10; 15, 4; XIV, 3, 4; XV, 1, 34. 36.

माध्यन्दिन V, 10, 35; VI, 8, 11; VII, 5, 13. 23; 14, 12; 15,
1; 16, 1; 19, 0; VIII, 14, 3. 7; X, 7, 11; XII, 3, 1; XIII,
5, 5. 8; 6, 3; 8, 1; 10, 5; XIV, 23, 2; 27, 6; 28, 4; 33,
10; 52, 8; 61, 4; XVI, 23, 9. 10. 11. 12; XVII, 9, 1;
XVIII, 21, 13.

माध्यन्दिनीय XIV, 2, 18.

मान XV, 27 (p. 195, 13).

मानव (1.) I, 4, 18; XVI, 11, 29 (नामानेरिष्ठ) (2.) सामन्
XII, 9, 17.

मानस X, 12, 3; 13, 26.

मानुष XV, 27.

माया XVI, 2, 21.

मायु XVI, 3, 14; 12, 13.

मारिणी in पूर्वमारिणी IV, 15, 23.

माहृत VI, 10, 8; VIII, 6, 4; X, 8, 19; XI, 2, 8; 4, 12;
12, 15; 14, 32; 15, 30; XIII, 12, 3; XIV, 7, 4; 57, 4;
XVI, 9, 29; XVIII, 23, 3; माहृतौ III, 14, 4; XV, 14, 13.
(Cf. आग्निमाहृत । आर्भवमाहृत । वारुणमाहृतौ)

मार्जन I, 12, 7.

मार्जालीय VI, 12, 21; 13, 10; XIII, 11, 4, 10; XVII, 4, 8;
14, 18; 17, 6, 9.

मार्जालीयदेश X, 21, 11; XIII, 11, 3.

• माष IV, 1, 3.

माषु XIII, 21, 5; XIV, 7, 1; 8, 1; XV, 17 (p. 188, 17).

माष II, 2, 2; XIII, 19, 8, 9, 15, 16; 21, 4, 11; 22, 3; 23,
2, 4; 24, 2; 25, 1, 4; XIV, 6, 6; 14, 1; XV, 12, 11; XVI,
1, 4; XVIII, 24, 6, 7. (Cf. अर्धमाष)

माषस्तोम XIV, 76, 1.

माषापवर्ग XVI, 20, 8.

माषाप्रतिक XVI, 14, 2, 3, 4, 5; XVIII, 20, 8.

माहेन्द्र I, 3, 17; 6, 13; III, 15, 18; XIV, 8, 5; XVII, 11, 1.

माहेन्द्रशुनासीरीयौ XIV, 10, 11.

मि + वि मित्वन्ति XVI, 18, 19; XVII, 5, 5.

मित्र (सत्य) IX, 26, 2.

मित्रविन्दा III, 7, 1.

मित्रावरुणौ IX, 27, 1; 28, 17; XIV, 30, 1; 70, 1; 72, 1;

मित्रावरुणयोरयनम् XIII, 29, 22.

मिथ् + अभि सेषति XVI, 3, 35; 4, 1; 13, 9.

+ प्रत्यभि सेषति XVI, 3, 37; सेषन्ति XVI, 4, 6; 13, 11.

मिथःषष्ठ्य III, 4, 8.

मिथुन (1.) VI, 1, 13. (2.) IV, 1, 8; XV, 17 (180, 1). (Cf.

गोमिथुनौ III, 14, 17).

मित्र in परिवापमिम। मेङ्गमित्र। लोहितमित्र

मी + म मीयते XIII, 11, 1.

मीमांसा XVIII, 24, 34.

मील + सम् मील्य X, 21, 10.

मुख IV, 7, 11; 11, 6; 14, 17; VII, 15, 2; XV, 17 (p. 188,

f); 22 (p. 192, 19); XVI, 1, 12; 18, 19; मुखतस् XVI,

1, 12. . (Cf. पद्ममुख)

मुखविमार्जन IV, 21, 21; VIII, 9, 8.

मुखसंमित I, 10, 6.

भुखीय in शालामुखीय VI, 12, 25.

सुख्य XIII, 14, 4; XVI, 20, 13.

सुच् सुमुचे XVI, 11, 2; सुक्त I, 15, 10.

+ नितराम् XV, 22 (p. 193, 7).

+ म असुच्चत् XIV, 7, 1.

+ संप्र सुचति XV, 27 (p. 196, 4); सुच्यते XIV, 7, 1;

सुच्येमहि XIV, 7, 1.

+ प्रति सुचति XVI, 1, 6; सुचते III, 11, 14; असुच्चत्
XIV, 7, 1.

+ वि सुचति XVII, 15, 8; सुमुचे XV, 22 (p. 193, 8);

सुक्त IV, 7, 18; सुच्य I, 15, 9.

सुञ्ज XVII, 4, 5.

सुनिमचेष्टि XIV, 6, 6.

सुन्ययन III, 11, 10.

सुष्टि IV, 3, 6. (Cf. असुष्टि० यवसुष्टि)

सुसल in उल्लूखलसुसले IV, 3, 2; 14, 32.

सुहर्तं XIV, 80, 2.

सुहर्तंस्तोम XIV, 80, 1.

सूचीपाः XV, 26 (p. 195, 6).

सूर्धन् XVI, 18, 19.

सूल IV, 4, 2; XVII, 1, 8; 3, 6.

सृ सृते XIII, 2; 1. 6. 7. 8; 3, 1; 5, 7. 12; 29, 19.

सृज् सार्जयन्ते I, 12, 8.

+ उद् सृष्ट IV, 4, 2; सृष्य IV, 4, 2; 14, 8.

+ उप सार्ष्टि II, 9, 10.

+ वि सार्ष्टि VIII, 4, 6; सृष्य IV, 11, 6; 14, 7.

सृष्टयन्तकौ XIV, 22, 4.

सृज् + अभि सृजन्ति VI, 12, 12; सृष्य IV, 8, 3; 9, 2, 4; 11,

3. 8; 21, 19; V, 8, 4; VIII, 9, 7; सृष्टयेयुः XVI, 18, 12.

+ समव सृष्य V, 8, 2.

+ परा सृजन्त XVIII, 21, 8.

+ सन् सृषति II, 8, 10; 17, 1; IV, 7, 10; सृजन्ति IV,

15, 5; सृजन्त XVII, 15, 10; सृष्य V, 15, 7; VI, 9,

16; 12, 18.

सृष्टपती VII, 15, 7.

सेचण IV, 3, 7; 4, 2.

सेध VI, 1, 5 (विकाराः); XVI, 15, 8.

सेधपति VI, 1, 5 (विकाराः)

सेध (1.) XV, 10 (p. 189, 9 ff.); XVI, 3, 27; 18, 11. (2.) प्रपञ्च

मातस्त्रियन् XVI, 11, 26.

सेयी XIV, 13, 1; XV, 1, 21; 15, 3.

सेव III, 17, 10; XIV, 10, 16.

मैत्रावरुण (1.) V, 15, 8; 16, 1; 20, 7; VI, 8, 4; 12, 16; 13, 5, 7; VII, 4, 6; 11, 2; 17, 6; 22, 1; VIII, 2, 6; 15, 9; IX, 2, 1; 8, 1; 12, 1; 16, 1; X, 1, 11, 20; 7, 5; XII, 1, 3; 2, 4, 16; 3, 5; 6, 5, 9, 12, 15; 7, 5; 10, 4; XIII, 10, 9; 14, 1; 24, 8; XIV, 8, 8; 52, 2, 11; XV, 7, 8; 8, 2, 8, 15; XVI, 21, 24; XVIII, 24, 3. (2.) VII, 2, 5; 3, 2; 5, 2; XVI, 9, 30; XVII, 8, 6; मैत्रावरुणौ III, 8, 18; 9, 6; VIII, 12, 5; IX, 28, 18; XII, 2, 16; XIV, 40, 23; XV, 13, 6. (Cf. ऐन्द्रवायवमैत्रावरुणौ)

मैत्रावरुणमभति VI, 13, 2.

मैथुन IX, 28, 18.

मैधातिथ्य XI, 7, 2; XVI, 11, 16; मैधातिथौ VII, 8, 5; XI, 7, 8.

मौञ्जी XVII, 2, 1, 9.

आ + आ मनन्ति XV, 15, 10.

+ समा जात (in ययथासमाधात । यथासमाजातम्)

सेल् (सेड्) + आ सेलयति IX, 7, 2.

य

य I, 1, 8 etc.; यउच XIV, 12, 2; 51, 1; ये के च XV, 26 (p. 193, 2); XVI, 15, 8; यत्किंच XVI, 20, 2, 21, 2; 23, 4, 24, 2, 25, 2; 26, 2; 27, 2; 28, 2, 29, 2; 30, 2

यज् यजति I, 2, 28; 6, 16; 12, 13; 15, 2; II, 5, 17; 16, 2;
 III, 8, 20. 23; 16, 11; V, 11, 6; 15, 10; 18, 5; 19, 24;
 20, 2; VII, 1, 5; 2, 12; 4, 3; 7, 2; 8, 3. 6. 9; 9, 8; 10,
 10; 11, 4; 12, 4; 16, 4. 6; 17, 5; 19, 4. 25; 20, 11; 22,
 6; 23, 9; 24, 6; VIII, 1, 6; 2, 5; 3, 4. 12; 4, 1. 2. 3; 5,
 1; 6, 17; 11, 4. 9; 12, 3; 13, 1; IX, 2, 6; 3, 4; 4, 7; 7,
 5; 8, 8; 9, 5; 10, 4; 11, 4; 12, 4; 13, 4; 14, 8; 15, 4;
 16, 4; 17, 3; 18, 5; 25, 2; X, 13, 19. 24; 21, 1; XIII,
 7, 6; XIV, 33, 16; 52, 6; XV, 3, 11; यजतः X, 7,
 0; यजन्ति VII, 4, 5; 7, 7; X, 7, 2. 7. 13; XIV, 52, 14;
 55, 5; यजते I, 3, 1; III, 10, 5; 11, 3. 9. 13; IV, 17, 1;
 V, 15, 1; XIV, 7, 1; 12, 2; 37, 20; XV, 1, 3; 11, 1; 12,
 1; 13, 2; 13, 8; XVI, 1, 1; 10, 1; 15, 1; यजन्ते XVIII,
 24, 27; यजेयम् XIV, 27, 1; 28, 1; यजेत् I, 17, 18; III,
 20, 20; XI, 2, 14; यजेत XIII, 13, 1; XIV, 2, 1; 4, 1;
 6, 1; 8, 1; 9, 1; 14, 1; 15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19,
 1; 20, 1. 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 28, 1 etc.,
 यजेमहि XIV, 40, 1; यजेरन् XIII, 11, 1; 20, 8; यज V,
 10, 17; XIV, 12, 2; यजे XV, 18 (p. 189, 5 ff.); 20 (p.
 191, 22); XVI, 10, 14; यजस्व XV, 18 (p. 189, 11 ff.); य-
 जत XIV, 6, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1;

: XVI, 1, 1; 22, 1; ईजे XV, 16, 10; XVI, 9, 8. 11. 14; 16,
 2; ईजान XIV, 40, 10; अयष्ट XV, 16, 11; यक्ष्यन्ति XIV,
 40, 1; यक्ष्यमाण II, 1, 6; IV, 1, 3; V, 1, 1; VI, 1, 22; XV,
 1, 3; इज्यते I, 16, 3; इज्यमान I, 16, 10; इष्ट III, 20, 15;
 IV, 7, 3; 9, 5; XV, 1, 29 (Cf. अनिष्ट); याजयन्ति XVI,
 20, 7; याजयेयुः XIII, 11, 8; XV, 14, 8; याजयत XIV, 40,
 1; याजयो चकार XVI, 8, 27; इष्ट्वा III, 16, 24; 17, 7; 18,
 17 etc. (Cf. अनिष्ट्वा)

+ सन् यजेयाताम् XIV, 29, 2; 39, 7.

यजन in देवयजन V, 2, 1.

यजमान I, 4, 15; 12, 6; 14, 17; II, 7, 13. 15; 9, 7; III, 8,
 25. 26; 17, 8; IV, 6, 3. 4; 8, 2; 19, 9; V, 3, 8; 10, 20;
 15, 8; 16, 5; VI, 1, 5; 8, 9; VIII, 10, 1; 11, 14; IX, 5,
 1; XIII, 5, 11; 29, 29; XIV, 6, 6; 28, 9; 32, 10; XV, 6, 7;
 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; 3, 19. 35; 6, 2; 10, 1. 15; 13, 3.
 9; 15, 1; 17, 2; 18, 1. 12; 22, 20. (Cf. पक्षीयजमानौ)

यजमाननिमित्त IV, 6, 3.

यजमानपक्षम I, 12, 6.

यजमानभाग IV, 13, 3.

यजुर्वेद III, 21, 3; XVI, 2, 6.

यजुम् XIII, 20, 7; XV, 11, 6.

यज्ञ 1, 1, 1; XIV, 2, 7. 22; 4, 4. 5; 5, 8; 12, 4; 13, 10; 15, 8; 40, 5; XV, 2, 19. 20; 4, 8; 5, 1; 16, 14; XVI, 1, 18. 19. 20; 10, 7. 15; 21, 2; 24, 2; 29, 10; XVII, 7, 5. . (Cf. आयुष्कामयज्ञ । उत्सृजयज्ञ । दाक्षायणयज्ञ । प्रथमयज्ञ । महायज्ञ । वसिष्ठयज्ञ । (शौनकयज्ञ)

यज्ञकाम V, 2, 2; XVI, 29, 7.

यज्ञकृत् XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 13, 2; 14, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1; 20, 1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 28, 1; 29, 1; 30, 1; 32, 1; 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1; 38, 1; 40, 1; 43, 1; 44, 1; 45, 1; 46, 1; 47, 1; 48, 1; 49, 1; 50, 1; 58, 1; 59, 1; 60, 1; 61, 1; 63, 2; 64, 1; 65, 1; 66, 1; 67, 1; 68, 1; 69, 2; 71, 2; 74, 2; 75, 2; 76, 2; 77, 2; 78, 2; 79, 2; 80, 2; 81, 2; 82, 2; 83, 2; 84, 2; XV, 1, 8. 10; 9, 2; 11, 1; 12, 1; 20 (p. 192, 1); XVI, 1, 1; 20, 13; 23, 6; 29, 8.

यज्ञमाया XVI, 8, 28; 9, 6. 9. 12. 15.

यज्ञपथ XVI, 10, 8.

यज्ञपात्र V, 14, 5.

यज्ञमुख XIV, 31, 4; XVI, 20, 14.

यज्ञागार V, 14, 1; XVIII, 24, 14.

यज्ञायज्ञीय VII, 25, 10; VIII, 6, 1. 5; XI, 2, 13; XVIII, 23, 4. 13.

यज्ञोपवीतिन् I, 1, 6; III, 16, 14; IV, 3, 7.

यत् + अन्वा यातयन्ति XIII, 20, 10; यातयेयुः XII, 9, 8;

यात्यन्ते XIV, 3, 1; 5, 5.

+ सम् अयतन्त XIV, 23, 1; 32, 1; 38, 2.

यतस् XI, 12, 1.

यति XIV, 50, 1.

यत्काम IV, 8, 5; X, 21, 14.

यत् I, 17, 13; III, 14, 14; V, 2, 3; 13, 11; VII, 23, 0^०; 26,
6; X, 1, 20; XI, 2, 5; XII, 3, 20; 13, 5, 6; XIV, 62, 2;
XVII, 7, 11; 14, 6; 17, 4.

यथा III, 14, 19; 21, 9; IV, 3, 7; 6, 12; 21, 6; V, 11, 12;
20, 2; VI, 9, 12; VIII, 1, 1; 9, 9; X, 6, 11; XII, 11, 12;
24, 8; 26, 10; XIV, 8, 7; XV, 3, 10; 16, 12; 18 (p. 189,
4); 25 (p. 191, 14. 15. 21); XVI, 11, 2. 5. 8. 11 ff; 29, 9;
XVII, 4, 7; 7, 2. 12; 8, 6; 10, 9. 10. 13, 15; 17, 14.

यथाकर्म IV, 6, 17; V, 10, 13; 13, 9.

यथाङ्गम् XVII, 12, 6.

यथाचमसम् VIII, 2, 13; 9, 2.

यथाषोदितम् II, 5, 17.

यथाहृन्दसम् IX, 20, 5.

यथादेवतम् IV, 9, 6; XIV, 10, 14.

यथादेशम् XIII, 21, 15.

यथाधिष्ण्यम् V, 19, 1.

यथानिःसृष्टम् VII, 14, 12.

यथापर्वे XIV, 10, 4.

यथावृष्ट्य XIV, 8, 7.

यथाप्रकृति XI, 18, 4.

यथामपन्नम् V, 18, 12; 20, 7; XVII, 12, 4.

यथाघतनम् XVII, 12, 4.

यथाघट्यम् XVI, 7, 4. 11.

यथाह्वयम् VI, 2, 3.

यथार्चम् III, 8, 21; V, 15, 9; VI, 1, 3; XIII, 20, 13; XIV,
51, 5.

यथावनेजितम् IV, 4, 5.

यथावपङ्कृतम् VII, 8, 10.

यथाश्रद्धम् XIV, 12, 5.

यथासनम् VI, 13, 5; VII, 14, 12.

यथासमाश्नातम् VI, 1, 8. 6; IX, 6, 20; X, 1, 12.

यथासंप्रकीर्णम् XVIII, 24, 26.

यथासंप्रेषितम् III, 7, 9.

यथासवनम् VII, 1, 4.

यथास्तुतम् XI, 3, 2.

ययास्तोत्रियम् XI, 3, 2.

ययास्तोमम् XII, 8, 11; XIV, 19, 2.

ययास्यान XIV, 10, 12; ययास्यानम् IX, 20, 16; XIV, 10, 7;
XVII, 10, 17.

यथेतम् VIII, 5, 7.

यथैतम् XVII, 17, 9.

यथोपपादम् VII, 17, 18.

यदा VII, 14, 9; XIII, 29, 17; XV, 18 (p 189, 9 ff.); XVI,
18, 10.

यदि VII, 16, 1; XI, 14, 1; XII, 7, 3; 9, 8, 9; 27, 4, 5;
XIII, 8, 4; 11, 1; 13, 1; XIV, 14, 1; 42, 6; XV, 3, 8;
XVI, 18, 12; XVII, 1, 5. 6. 8. 18; 4, 4; 5, 4; 10, 8; 13,
6; XVIII, 2, 4, 6; 23, 4; 24, 14. 31; यद्यु XVIII, 23, 7;
24, 15; यद्यु वै XVIII, 7, 17; 23, 6, 9; यदि वै XIV, 29, 1;
40, 1; 50, 1.

यद्देवत XIII, 20, 9.

यम् यच्छति (वाचं) II, 7, 19; IV, 8, 3; VIII, 15, 1; XVII,
17, 11; यच्छेत् II, 14, 10, यत्ता II, 11, 9.

+ उद् यग्यमान V, 10, 12; यग्य II, 9, 6.

+ उपोद् यच्छन्ति VII, 5, 8.

+ उप यच्छति XVI, 17, 9.

+ नियच्छति (१. १. अनु) VII, 15, 16. (Cl. नियत०)

+ य यच्छति V, 15, 8; यच्छेत् III, 20, 1. 12. 20; अयच्छत्
XIV, 50, 1; 51, 1.

+ वि see वियत

यम (1.) III, 4, 14; XIV, 39, 7 (2.) (deity) IV, 4, 1 (अङ्गिर-
स्वन्तु पित्रमन्तु); XV, 9, 2; XVI, 2, 4 (विवस्वत)

यमन in वाग्यमन I, 12, 7.

यमस्त्रोम XV, 9, 1. 2.

यमुना XIII, 29, 31. 30.

यव IV, 15, 5; XIV, 7, 1. (Cl. प्रौढियशः)

यवकलापि XIV, 40, 9.

यवखल XIV, 40, 7.

यवचूर्ण IV, 15, 22.

यवमसृष्टि III, 20, 1.

यवान् II, 7, 9; III, 12, 15; IV, 5, 11.

यवोर्वरा XIV, 40, 6.

यवश्च XVI, 29, 7.

या अयाताम् (विबदे) XIV, 29, 1.

+ संभ यात II, 16, 1.

याजमान II, 11, 1; 14, 7; V, 4, 1; XIII, 14, 8.

याजुष XVI, 2, 6.

याज्ञतुर (चषभ) XVI, 9, 8.

याज्ञिक VII, 4, 13; याज्ञिकी I, 2, 3.

याज्या I, 1, 33. 39; 2, 2; 8, 3. 5. 7; 9, 2; 17, 11. 15; III, 16, 8; V, 18, 3. 11; 19, 8. 11. 16. 20. 23; VI, 11, 12; VII, 1, 8; 2, 4. 7. 10. 14; 7, 6; 8, 4; VIII, 8, 3; 12, 8; IX, 23, 9; 25, 2; X, 1, 10; 7, 2. 4. 5. 6; XI, 13, 9; XIII, 4, 3; 7, 4; 8, 4; 9, 4; 10, 3; 12, 6; XIV, 52, 4; 53, 8; 56, 1. 5; XV, 8, 20; 15, 12; XVI, 7, 3; XVIII, 21, 4. (Cf. अतुयाजयाज्या । प्रयाजयाज्या । शक्ययाज्या । सोमयाज्या)

याज्यान्त I, 1, 42; 2, 8.

याज्यापुरोतुवाकी (०क्याः) 1, 16, 8; 17, 1 7. 9; V, 11, 9; VIII, 12, 2; XVI, 7, 12.

याज्यावत् III, 7, 8.

यातकतीय XVIII, 19, 2.

याथाकामौ (यथाकामिन्?) I, 3, 7; VI, 6, 18.

याथाकाम्य II, 1, 6; X, 13, 5.

यान XV, 3, 14.

याम (1.) XVI, 12, 21; यामी VIII, 6, 13; 7, 17; XIV, 57, 12; (2.) XV, 5, 13.

यावज्जीवम् III, 1, 8.

यावन्त् II, 12, 10; VIII, 7, 5; XV, 9, 4, 17 (p 188, 8. 9;) यावत् V, 11, 8, VII, 6, 3; XIV, 32, 10.

यु युवते XV, 16, 17.

युज् युनक्ति XIV, 81, 4; युञ्जन्ति XVII, 15, 1; युक्त II, 16, 2;
XIII, 19, 9. 16; XV, 8, 14.

+ नि युनक्ति IV, 17, 9; युयोज XV, 21 (p. 192, 6);
योद्धासि XV, 21 (p. 193, 5); युक्त XV, 21 (p. 192,
7); III (p. 192, 17); XIV, 2, 16; 13, 8; XVI, 11, 2.

+ प्र युञ्जान III, 8, 5; युञ्जन्ते XV, 11, 5; युञ्ज्य XV, 12, 8.

+ सम् युञ्जेत I, 1, 8; युक्त I, 8, 9; युज्य I, 16, 7 (see
असंयुज्य)

युवति XVI, 2, 11.

युवन् (यूनः) V, 1, 1; XVI, 2, 8. 20.

यूप V, 15, 2; XIII, 4, 1; 29, 5; XIV, 10, 10; 22, 15; 40,
8; XV, 1, 16; XVI, 3, 1. 20; 11, 3; 12, 1; 17, 11. (Cf.
एकयूप । नानायूप । विप्रासयूप)

यूप IV, 18, 10.

येयजामह I, 1, 30. 40; 2, 2. 19; VII, 2, 15.

येयजामहवपट्टारथोः III, 16, 15.

योक्त I, 15, 9. (Cf. वेदयोक्ते)

योग in अहर्योग XIII, 1, 4; 19, 17; 24, 19.

योजन XIV, 40, 14.

योनि VII, 21, 2; X, 9, 14; 12, 4; XI, 11, 11; 12, 2; 13,

राजसूय XV, 12, 1; 20 (p. 192, 1); XVI, 18, 1.

राज्जुदाल XVI, 3, 4; 12, 5.

राज्य XV, 12, 1; XVI, 2, 32.

रात्रि in अतिरात्रि । एकरात्रि । एकविंशतिरात्रि । एकषष्टिरात्रि । एका-
क्षपञ्चाशद्रात्रि । चतुर्विंशतिरात्रि । त्रयस्त्रिंशद्रात्रि । चिरात्रि । दशरात्रि ।
गवरात्रि । विंशतिरात्रि । शतरात्रि । षष्ठचिंशद्रात्रि)

राशि । राशी II, 6, 3; IV, 15, 8; VI, 11, 6; VII, 14, 8; IX,
21, 4; 23, 5; XVIII, 23, 18.

राशिपर्य्येय VI, 18, 13; VII, 26, 12; IX, 7, 1; 11, 1, 15, 1;
10, 4.

राशिवच्च XIII, 14, 9.

रायन्तर VII, 14, 2; IX, 27, 1; X, 13, 11 XVIII, 4, 6. (Cf.
बार्हतरायन्तर)

राशिमरायौ XIV, 30, 1.

राष्ट्र XIV, 50, 1; XV, 16, 17.

रिक्त XV, 27 (p. 195, 20).

रिच् + अति रिक्त् VII, 27, 28; XIII, 1, 5; 7, 1 8, 1; 9, 1;
10, 1. (Cf. अतिरिक्तोक्त)

रिक्त I, 2, 9.

रु रवमाण IV, 17, 12. (Cf. अरवमाण)

रुष् रुचित V, 9, 25.

रुद्र III, 4, 8; IV, 17, 1; 19, 1; 21, 11 (plur.); पशुपति IX,
20, 2; रुद्राणी IV, 19, 5.

रुद्रवन् VI, 9, 13.

रुद्रवेना IV, 10, 7.

रुध् + भव रुद्र XIV, 50, 1.

रुध् रोहति XI, 14, 13; रोहन् XVI, 17, 11.

+ आधि रोहति XV, 17 (p. 180, 3); XVII, 14, 6; 17, 4.

+ उपाव रोहति XVIII, 21, 6; रोह II, 17, 8.

+ प्रत्यव रोहति XVI, 17, 7; रोहन्ति XVI, 18, 16.

+ आ रोहति XVI, 17, 1; रोहन्ति XVI, 18, 17.

+ समा रोहयमाण II, 17, 1; रोह III, 10, 13; 21, 9;

रोह्य XVI, 16, 1; XVIII, 24, 26.

रूप XIV, 11, 9; 16, 10; 23, 4; 24, 3, 5; 25, 5; 27, 13; 20,
8; 31, 5; 33, 21, 22; 34, 3, 4; 35, 2; 36, 2; 37, 2; 38,
4, 7; 40, 3; 50, 2; 57, 13; 58, 2; 59, 2; 60, 3; 71, 4;
XV, 1, 15, 18; 2, 4, 8, 11, 14, 21, 25, 29; 14, 4; 17 (p.
186, 14); XVI, 3, 10; 11, 33; 12, 11; 14, 12, 16; 22, 23,
24, 26; 24, 4, 5. (Cf. उत्पत्तिरूप VI, 1, 8; अथारूप ।
तद्रूप । नाथमानरूप । पुरुषरूप । यथारूपम् । वषारूप । सर्वरूप)

रेणु XV, 26 (p. 195, 1).

रेतसन्त II, 5, 16.

रेफ I, 2, 9.

रेवती XII, 6, 11.

रैवत (1.) IX, 27, 1 (2.) X, 8, 7.

रैवतगर्भ XV, 7, 5.

रैवतवृष्ट X, 7, 1.

रोमन् XVIII, 24, 20.

रोमनखानि IV, 14, 4.

रोह XV, 2, 27. 28; 4, 3.

रोहिणी IV, 14, 18.

रोहित (1.) IV, 16, 2. (छ. सर्वरोहित) (2.) XV, 18 (p. 189, 7 ff.); 19.

रौद्र VI, 11, 10; रौद्री XIV, 57, 3.

रौद्रादि VI, 12, 4.

ल

लक्षण I, 17, 13; III, 20, 5; लक्षणा I, 1, 10. (उपरिष्ठाक्षणा । तन्त्रलक्षण । पुरश्चाक्षणा । पुरोमुवाक्यालक्षण । याज्यालक्षण । वचनलक्षण)

लक्ष्य् + उप लक्ष्यते I, 16, 9.

लक्ष्मिन् XV, 1, 22.

लभ् लभन्ते VII, 25, 17; IX, 27, 3; XV, 27 (p. 196, 8); लभेत XIII, 24, 16; लेभे XV, 17 (p. 188, 1); लिप्सेत VIII, 6, 7; अलिप्तत XV, 24 (p. 194, 2).

+ आ समन्ते XVI, 3, 27; 15, 3. 5. 8; 22, 4; समेत
XIII, 2, 1. 7; 3, 3; 4, 1; लेभे XV, 20 (p. 192, 2);
समन्ते XV, 1, 24.

+ उपा सम्य XI, 13, 8; XIV, 2, 14. 15. 21; 3, 19,
5, 7; 6, 2; 7, 3. 5; 8, 3. 6; 9, 2. 3; 13, 1. 2.
9; 63, 3; XV, 1, 23; XVII, 5, 9; 7, 8.

सलाट II, 12, 1. 4; XVI, 3, 29.

•सवण• IV, 1, 3.

साङ्गलेया XIV, 40, 8.

साङ्गुल XVII, 5, 10.

लिष् लेययित्वा XVII, 10, 4.

लिङ्ग I, 17, 5.

लिङ्गक्षुप्त XIV, 23, 5.

लिङ्गेषु XIV, 51, 8.

लिप् लिप्ते VII, 8, 12.

+ उप लिष XVIII, 24, 27.

+ नि लिप्यति I, 10, 2; II, 9, 12; IV, 21, 8.

+ प्र लिष IV, 15, 22.

लिङ् + निष् लिङ्ग II, 9, 14.

लुप् लुणते I, 2, 10; III, 20, 13; लुण्णेन् XIII, 1, 8. (Cf.

अर्थलुप्त)

सू सून् (v. l. उज्जुन्) IV, 4, 2.

खेख XVII, 10, 4.

लेप in आज्यलेप VII, 5, 10.

लोक XIV, 17, 1; 19, 1; 40, 1; XV, 17 (p. 188, 13; 189, 2);

XVI, 3, 8; 8, 25; 21, 13. 15. 16. 21; 22, 10. 13. (Cf.

अन्तरिक्षलोक)

लोग V, 18, 8.

लोप in अर्थलोप III, 19, 2, गुणलोप III, 20, 17.

लोमन् in बाह्यतोलोमन् XVII, 3, 5.

लोष्ट IV, 15, 8.

लोच XIV, 18, 1; XV, 15, 2.

लोहितमिष IV, 19, 2.

लोहितोष्णीव XIV, 22, 20.

लौकिक II, 17, 9.

लौक्य XV, 1, 12.

व

वंश XVII, 1, 17; 10, 6.

वद्धि V, 17, 6; XVI, 3, 24.

वष् subj वीचः XVI, 29, 8; अवोचत् XV, 19 (p. 190, 9 etc.);

24 (p. 191, 10); उवाच XV, 18; 19; 20; 21; 22; 23; XVI,

16, 3; 29, 8; ऊचतुः XV, 22 (p. 193, 5); ऊचुः XIV, 29, 1;

वचनलक्षण XI, 1, 2.

वञ्ज in इन्द्रवञ्ज । दधुवञ्जौ

वडवा XIV, 41, 12; XV, 4, 12.

वत्स (1.) II, 8, 6. 7; 12, 4; III, 12, 12; 13, 21; V, 10, 5. (2.)

काण्ड XVI, 11, 20.

वत्सापाकरण IV, 1, 2.

वद् वदन्ति X, 19, 1; वदन्ति XVII, 14, 14; वद XV, 25 (p.

194, 14); वदन् XIV, 16, 6; वदित्यन्तु X, 14, 1; 15, 1; 16,

1; 17, 1; 18, 1; वादयेत् XVII, 3, 13. 16.

+ अति वदेत् XVII, 17, 14.

+ अभि वदेत् XIV, 51, 1; उदित XVI, 3, 11. 26. 30. 32.

+ अप वदन्ति XIII, 16, 1.

+ प्र वादयन्ति XVII, 14, 8. 9.

+ वि वदित्येते । वदे ऽद्याताम् XIV, 29, 1.

+ सम् वादयेत् XVII, 14, 2.

वदन in गृहपतिवदन X, 20, 1.

वध्नश्च I, 7, 3.

वनस्पति V, 15, 6; 19, 18; VI, 9, 13; IX, 26, 2. (Cf. औषधि-

वनस्पतीनाम्)

वनस्पतिप्रवृत्ति XV, 1, 28.

• वनस्पतिसव XIV, 73, 3.

1. वप् वापयन्ति XVIII, 24, 19.

2. वप् + आ वपति XIV, 2, 20; 13, 8; उथ IV, 15, 5. 8.

+ नि उथ VII, 8, 11.

+ निम् वपति XIV, 2, 17; 13, 5; XVI, 1, 2. 11. 13;

वपन्ति XIII, 29, 20; वपेरन् III, 6, 1; उथ III, 2, 3;

उथ XIII, 29, 12; वाथ IV, 15, 8.

वपा IV, 14, 17; 17, 13; 18, 5; 20, 5. 6; V, 18, 4. 9; VI, 11,

12; IX, 27, 4; XIII, 2, 8; 3, 5; XV, 4, 12; XVI, 7, 4;

15, 9; XVII, 7, 11; XVIII, 24, 10.

वपान्त VI, 11, 17.

वपावन्त XVI, 15, 9.

वपाश्रपणौ IV, 18, 6.

वयस् (1.) XV, 3, 17 (2.) XVI, 2, 26.

वर (1.) II, 7, 7; III, 19, 9; IV, 20, 3; VII, 21, 9. (CF.

निविदर) (2.) वर in निषदर XV, 19.

वरुण IX, 26, 2 (धर्मपति); XIV, 7, 1; 35, 1; XV, 12, 1; 13,

4; 18 (p. 189, 5 etc.); 20; 22; XVI, 2, 7.

वरुण्यङ्ग XV, 13, 3.

वरुणपाथ XIV, 7, 1.

वरुणप्रघास III, 14, 1; 15, 24; XIV, 7, 1; 9, 5; 10, 9;

वरुथ in विततवरुथ XVII, 5, 1.

वर्जम् in निगमनान्वर्जम् XIV, 10, 6; वैतानवर्जम् IV, 15, 6.

वर्ण I, 1, 2. (Cf. सर्ववर्ण)

वर्त्मन् V, 6, 2. 3; 13, 2. 5.

वर्ष III, 8, 3; 18, 20; वर्षाः (plur. fem.) II, 1, 3; XVI, 9, 20.

(Cf. मध्यावर्ष)

वर्षिष्ठ XVI, 24, 10.

वर्षीयम् I, 17, 11.

वल्गिद् XIV, 14, 1. (Cf. वल्गिद्वल्गिदौ)

वल्गिन् XVI, 18, 18.

वज्र (1.) वज्रं नयेत् XIII, 24, 14. (Cf. वृन्दोगवज्रेण) (2.) वज्र
अव्य XVI, 11, 23. (3.) XVIII, 14, 1.

वशा VIII, 12, 5; XIII, 3, 5; XIV, 2, 15. 21; 3, 19; 6, 3;
7, 5; 8, 6; 9, 3; 13, 2. 9; 40, 23; XV, 1, 31.

वषट्कर्तृ VII, 4, 14.

वषट्कार I, 1, 34. 36. 42; 2, 13; XIII, 3, 5. (Cf. येद्यजाम-
वषट्कारयोः । मानावषट्कार)

वषट्कारनिधन XIII, 12, 1.

वषट्—कृ करोति V, 19, 17; IX, 20, 32; X, 21, 2; कुर्यात्
I, 2, 18; कृत (Cf. यथावषट्कृतम्); कृत्य I, 9, 3; V, 10, 18,
21. (Cf. अनुवषट्कृ । अननुवषट्कृते)

1. वस् वस्ते III, 8, 12; XVIII, 24, 1. 7.

२. वस् + वि उच्छति XV, 16, 6, 7; उषित II, 7, 3.

+ अभिवि उच्छेन XIII, 10, 4.

३. वस् वसन्ति XVIII, 23, 18; ऊपतुः XV, 17 (p. 168, 2).

+ उद् वामयिष्यमाण II, 5, 2; वास II, 8, 12; IV, 3, 7;
17, 13.

+ उप उष्य I, 3, 1; IV, 17, 3.

+ प्र वसति II, 15, 6; वसन्त II, 14, 6; IV, 13, 4; वसन्त
II, 14, 1; उष्य II, 14, 10; III, 4, 11; 21, 8. (Cf.
अप्रोषिवन् VIII, 24, 1).

वसतीवरी (plur.) VIII, 15, 6; XIV, 22, 19; 40, 10; 41, 9;
XVIII, 24, 9.

वसन XV, 13, 15. (Cf. आर्द्रवसन । दीक्षितवसन)

वसन्त II, 1, 1; XVI, 9, 27.

वसाक्षोम V, 19, 10.

वसिष्ठ I, 7, 3; XIV, 23, 1; 66, 1; XV, 21 (p. 192, 4) XVI,
11, 14.

वसिष्ठयज्ञ III, 8, 2; 11, 1.

वसु XIV, 33, 8; 69, 2; 70, 1; 72, 1; XVI, 27, 3.

वसुमन्त VI, 9, 13.

वद् ऊहे XVI, 29, 7; वनौवाहन्ते XIV, 40, 11.

+ आ वह VI, 9, 13; वाहयति I, 4, 22; वाहित III, 20,

२०; वाद्य I, ५, ७, V, १५, ६; VI, ९, १३. (Cf. अना-
वाद्य). (Cf. ऊह)

१. वा I, १, २०. २३. ४३; ३, १३ etc.

२. वा + उप वात XIII, १२, ८.

३. वा sec वे.

वाग्देवत्य VI, ११, ११.

वाग्यत X, २१, १०; XVII, १३, १२.

वाग्यमन I, १२, ७; II, १४, ५, IV, ६, ११; ७, १; V, १८, १; VI,
६, २१.

वाच् (१.) I, ४, ७; II, ७, १९; १२, १२; १४, ९-१०; IV, ८, ३; १२,
१०; V, ९, २४; VI, ३, ९; ६, १५; VIII, १४, १; १५, १; IX,
२०, २; X, २१, १०. १६ (वाचेविद्वयन्ते)-१७; XIV, ३३, १०. १७;
५१, १; XVII, १४, १४; १७, ११. १४. XVIII, १, ३. (Cf.
विष्टवच्) (२.) IX, २९, ५; XV, ११, १; १४, १; XVI, १०, १६.

वाचस्पति IX, २६, २.

वाचःसोम XV, ११, १. ८.

वाज (१) XV, १, ३. १; (२.) XV, १, १२.

वाजपेय XIV, १२, १. ५; XV, १, १. १२. १४. १७; २, १. ७. १०. १३,
२०. २४. २९; ४, १. ३; XVI, १५, ६; १७, १.

वाजवन्त VI, ९, १३.

वाजिन् (plur) III, ८, २०

वाजिन III, 9, 7; 13, 28; 15, 23; 18, 11; XIV, 10, 7.

वाग्य XVI, 11, 19.

वादन XVII, 3, 14.

वादिनी XVII, 3, 10.

वामदेव्य VII, 22, 1; X, 12, 4; 13, 11; XV, 7, 8; XVI, 21,
11, 14.

वायथ III, 18, 3; IX, 23, 2. 6. 7. 11; XI, 7, 3; XVII, 8, 5;

वायव्या XIV, 56, 11.

वायव्यैन्द्रवायवे XI, 7, 3.

वायु XIII, 5, 22.

वारण IV, 10, 3.

वारुण XIV, 7, 3; 13, 7; वारुणी III, 14, 4. 19; VIII, 11, 1.

वारुणप्रधासिक III, 15, 17.

वारुणमारुतो XIV, 10, 9.

वार्चन I, 8, 1; 16, 12; II, 5, 12.

वार्षिक IX, 27, 1.

वालखिल्य XII, 0, 12; 7, 1. 5; 8, 2. 3; 11, 5; XVIII, 10, 11.

वावाता XVI, 1, 7; 4, 2.

वाग् वाग्नेत III, 20, 1; वाग्यमान XIII, 2, 3.

वश XVI, 11, 22.

वासनिक IX, 27, 1.

वामच् II, 3, 22; IV, 15, 4; 16, 9; VII, 18, 3; XV, 3, 13;

17 (p. 188, 14); XVI, 3, 25.

वामिष्ठ XI, 13, 7; XVI, 11, 13.

वामुक XVII, 9, 5.

वासोप्यतीय II, 16, 1.

विंशति IV, 15, 15. 20; XIV, 61, 6; XVIII, 8, 6; 9, 3; 10, 4.

विंशतिपद XII, 17, 3.

विंशतिपद्य XVI, 15, 17.

विंशतिरात्र XIII, 16, 2.

विंशतिगत XI, 13, 6; XIV, 9, 8. 9.

विंशत्यक्षर IX, 6, 1.

विकर्ण XII, 9, 14. 15.

विकर्तन IV, 19, 7.

विकर्ष XIII, 1, 7.

विकल्प V, 9, 2; VII, 7, 6; 10, 8; VIII, 4, 4.

विकल्पभूत I, 16, 14.

विकार I, 15, 6; 16, 11; II, 6, 8; 8, 8. 16. 22; III, 10, 7;
IV, 6, 8; 7. 11; 21, 7; VI, 1, 4; IX, 1, 2; 20, 1; X, 2,
7; 3, 14; 4, 14; 5, 23; 6, 18; 8, 14; 9, 16; 10, 7; 11,
8; 13, 18; XI, 1, 2; XII, 3, 1; 8, 5; 10, 1; XIII, 19,
19; XIV, 1, 1; XVI, 4, 6; 17, 8. (Cl. अमावास्याविकार।
अर्थविकार। देवताविकार। पृथग्विकार। पौर्णमासीविकार।

शब्दविकार । स्तोमविकार)

विक्रिध XVI, 18, 18.

विशाम IV, 12, 10.

विधन XIV, 39, 8.

विचतुर XVIII, 23, 12.

विचिन्वती IV, 19, 8.

विततवह्य XVII, 5, 1.

वित्त IV, 10, 10.

1. विद् वेद (1. and 3rd sg.) XIV, 12, 2; 32, 1; 51, 1; XVI, 28, 0; 29, 11; 30, 18; चेत्य XVI, 20, 7; विश्वसि XV, 27, (p. 195, 17); विदुः XV, 17 (p. 189, 2); विद्यात् XVII, 5, 4; विदंस् X, 14, 8; 15, 8, etc. in एवंविदंस्; 19, 2; 20, 2; वेदयेत IV, 21, 25.

2. विद् विन्दति XV, 19 (p. 191, 5 II.); विन्दते XV, 17 (p. 188, 4, 6.); विविदुः XV, 21 (p. 192, 4, 7); विद्यते I, 2, 20; VI, 1, 4; 13, 13; XI, 1, 5; विद्येत XVII, 1, 5, 18; 5, 4; विद्यमान III, 20, 7. (Cf. अविद्यमान)

विदूर I, 1, 25.

विद्या XV, 27 (p. 195, 17.) (Cf. असुर० । रघो० । सर्प०)

विधा XIV, 41, 1; 42, 1. (Cf. एवंविध । एकविध । द्विविध etc.)

पुंस्यविध)

विध्यपराध III, 19, 1.

विनशन XIII, 29, 1.

वितुप्ति XIV, 38, 1. 2. 4.

वितुत्यभिभृती XIV, 8, 12; 38, 1; XV, 11, 10.

विप् वेपमान XIII, 2, 2.

विपर्यय IV, 6, 3.

विपर्यास V, 11, 9. 14, VIII, 12, 2; XIII, 1, 9. (Cf कर्म-

विपर्यास। अस् + विपरि)

विष्टयु XIV, 72, 3.

विप्रतिषेध in अविप्रतिषेध। कल्पविप्रतिषेध

विप्रयोग VII, 26, 6.

विप्रुप् VIII, 15, 7.

विभक्ति II, 5, 20.

विभव I, 16, 5; V, 10, 2.

विभुमन्त VI, 9, 13.

विमयिष्ठ XIII, 3, 1.

विमार्जन in मुखविमार्जन IV, 21, 21; VIII, 9, 8.

विमृध् III, 1, 1.

वियत VII, 19, 23; VIII, 7, 10.

विराज् II, 2, 15; III, 12, 11; 13, 23; V, 3, 5; VII, 27, 5

(पूर्वा). 6 (उत्तरा), IX, 20, 31; XIV, 25, 1. 3. 4 (यमकतु);

26, 3; 27, 7. 8; 28, 5; XV, 1, 35; XVI, 29, 2. 13. (Cf.

विष्टुब्धिराजोऽ)

विराट्स्वरान् XIV, 30, 1.

विवाचन (१) XV, 27 (p. 195, 15).

विवाह XV, 17 (p. 188, 14).

विविचि III, 4, 4.

विविध XIV, 28, 11.

विवृत्तिप्रत्यय XII, 13, 6.

विदधि in सकृद्विदधि VII, 19, 20.

1. विष् + उप विगति V, 9, 27; 14, 31. 34; VI, 7, 10; 13, 4; XVII, 11, 2; विन्नतः V, 19, 1; विगन्ति IV, 16, 2; VII, 14, 12; विघ्नेत् III, 20, 2; XVI, 23, 23; विष्ट XIII, 2, 5; विग्न I, 5, 8; 6, 9; II, 11, 5; IV, 6, 9; 13, 1; V, 10, 16; 14, 0; 15, 10; VI, 8, 4; VII, 0, 1; 7, 3; VIII, 11, 15; IX, 25, 1; X, 1, 13; 7, 10; 13, 26; XVI, 17, 4; XVII, 11, 4; 13, 13; XVIII, 24, 19; + उपोप (उप उप) V, 9, 4; VIII, 5, 3; 9, 2.

+ ससुप X, 21, 14.

+ प्र विगति XV, 17 (p. 188, 16); XVII, 13, 11.

+ सम् XVI, 1, 7.

2. विग् XIV, 33, 15; XV, 16, 17; XVI, 2, 2. 5. 8. 11. 14. 17. 20. 23. 26. 29. 33.

विगाहृ XV, 21 (p. 192, 7).

XIII, 16, 4; 17, 3; 23, 3. 8; 25, 5; XV, 2, 26. 27; 3,
10; XVI, 26, 5; XVII, 8, 6.

विष्णु I, 7, 6; 14, 10; IX, 28, 8; शिषिविष्ट III, 2, 2; XV,
14, 4.

विष्णुक्रम IV, 11, 6.

विष्णुन्यङ्ग XII, 6, 14; 7, 1. 7; 8, 2; XIV, 71, 4.

विष्णुपद्मी IX, 27, 1.

विष्वङ्ग XIV, 88, 2. 3.

विमंस्थितमंचर VI, 13, 7; VII, 7, 4.

विमर्ग II, 14, 9; IV, 7, 2. 3.

विमर्जन II, 13, 7.

विमर्जनीय I, 2, 9.

विषयवाचू XVII, 17, 3.

विचक्ष्य IV, 2, 7. 13; XIII, 5, 17.

विहार III, 4, 2.

वी ८०० वी

वीणा XVII, 3, 1. 9; 14, 8. (Cf. काण्डवीणा)

वीणागणमिन् XVI, 1, 25.

वीति (अग्नि) III, 4, 3.

वीर V, 9, 19; XV, 27 (p. 195, 16); XVI, 23, 6. 14.

वीरकाम V, 9, 19.

वीरवन्तु XV, 27 (p. 195, 13. 14)

वृ वृणीते V, 1, 1; अवृणीयाः XV, 24 (p. 194, 8); वृत V, 1, 10
+ प्र वृत I, 6, 2.

वृक्ष IV, 14, 14.

वृक्ष XVII, 1, 18.

वृत् वर्तते III, 8, 5; वर्तन्ते XIV, 40, 17; वृत्त III, 4, 2.

+ अनु वर्तयति III, 16, 12.

+ अप in अनपवृत्त XIII, 4, 1.

+ आ वर्तते III, 20, 15, VI, 9, 4; 11, 16; वर्तते XIII,
19, 12, वर्तत XV, 1, 25; वर्तयन् V, 10, 20; वृत्त VI,
7, 3; XI, 14, 37; XII, 2, 25; XIII, 16, 4, 17, 3,
18, 3, 23, 4, XIV, 38, 2. 5 (Cf. आवृत्तस्तोम; वृत्य
IV, 13, 1; वर्तयन् see अनावर्तयन्

+ अथा वृत्य I, 6, 5; IV, 13, 10; VI, 7, 10.

+ अभ्या वर्तते VII, 4, 16; वर्तम् XV, 11, 5.

+ पर्या II, 9, 14; IV, 4, 12; VI, 7, 10.

+ प्रतिपर्या IV, 4, 14.

+ आ वर्तत I, 1, 8, cf. अप्यावर्तमान VI, 13, 11.

+ नि वर्तेरन् XIII, 24, 17, वर्तयति IX, 1, 3.

+ परि वर्तमान XVII, 15, 4

+ प्र वर्तमान V, 13, 2; वृत्त III, 2, 1; 3, 1, XIII, 3, 1;
XVI, 18, 8.

+ घम् in असंवर्तमान्.

वृत्ति in पञ्चालपदवृत्ति XII, 13, 6.

वृत्तेहन् III, 3, 2.

वृद्धयुक् (आभिप्रतारिण) XV, 16, 10.

वृध् वर्धयेयुः IV, 15, 7; अवीवृधत् । अवीवृधन्त (विकार) VI, 1, 5.

+ वि वर्धते XIII, 14, 10; वर्धेरन् V, 11, 13; वर्धयेयुः XVI,
20, 9.

वृधन्त I, 8, 2; 16, 8; V, 18, 6.

वृन्त in प्रज्ञावृन्त IV, 15, 9.

वृप् + अव वृष्ट XIII, 12, 10.

वृषण IV, 15, 16.

वृषाकपि XII, 6, 13; 7, 1. 6; 8, 2; 13, 1; 24, 3; 26, 10.

वृष्टि XIV, 35, 1.

वृष्टिकाम XIV, 35, 1.

वृष्य XV, 1, 21.

वे + उप ऊत XIV, 22, 20 in उपोतपश्य

+ प्र वयन्ति XVII, 3, 7.

+ सं प्र वयेत् XVI, 7, 15; 14, 4.

+ वि वयन्ति XVII, 2, 9.

वैणुयत्री v. l., see वैणुयवी

वैतसशाखा XVII, 3, 10.

वेद (1.) I, 15, 9. 10. 11. 13; III, 14, 18; VIII, 12, 9. (2)
 XV, 16, 6; 27 (p. 195, 21); XVI, 2, 3. 6. 9. 12. (आङ्गिरस)
 15. 18. 21. 24. 27. 30. 31. (Cf. अथर्ववेद। इतिहासवेद।
 ऋग्वेद। पुराणवेद। यजुर्वेद। सामवेद।)

वेदयोक्तो I, 15, 11.

वेदशेष I, 15, 16.

वेदि III, 13, 16; 14, 15; 16, 17; IV, 8, 2; 12, 1; XIV, 10,
 6; XVII, 15, 4; XVIII, 24, 19.

वेदिश्रोणि XIII, 11, 2.

वेद्यं XVII, 15, 2.

वेद्यन्तर्भूमि I, 4, 2.

वेला XVII, 15, 9. (Cf. अचवेला। प्रातरनुवाकवेला। मध्यवेला।)

वेष्ट + परि वेष्ट IV, 15, 22; VII, 15, 2.

वे XIV, 2, 8. 11 etc., व वै XIV, 40, 1; 57, 20; XV, 10, 17;
 अह वै XIV, 50, 1; यद्यु वै XVIII, 23, 6. 9; वा उ
 XVI, 29, 7.

वेण्यवो III, 12, 2.

वैतानवर्जम् IV, 15, 6.

वेददत्ति XVI, 11, 8.

वेदेष्ट XVI, 9, 11; 29, 6.

वेद्युत III, 1, 7.

वैधस XV, 17.

वैपयत XVI, 2, 25.

वैभीदक XIV, 22, 15.

वैमृध III, 1, 7.

वैघात्रपरिच्छद XIV, 33, 20.

वैराज IX, 27, 1; X, 5, 9, 15; XI, 15, 6; XII, 13, 2; XV,
1, 32; XVI, 23, 10; XVIII, 17, 6. (Cl. अक्षरवैराज)

वैराजगर्भ XV, 7, 2.

वैराजन्यूत XII, 13, 4; 26, 11.

वैराजपृष्ठ X, 5, 1; XVI, 23, 20.

वैराज्य XIV, 30, 1.

वैरूप IX, 27, 1; X, 4, 9; XII, 6, 10; XVI, 23, 20.

वैरूपगर्भ XV, 7, 4.

वैरूपपृष्ठ X, 4, 1; XVI, 23, 19.

वैवस्त XVI, 2, 1, 4.

वैश्व I, 1, 8; II, 1, 3; 3, 7; XVI, 17, 3.

वैश्रवण XVI, 2, 16.

वैश्वकर्मण III, 15, 18, 20; XVIII, 21, 10; ००णी XIV, 8, 6.

वैश्वदेव II, 3, 7; III, 11, 11; 12, 3; 13, 5; 14, 21; 18, 12.
20; VI, 10, 6; VII, 5, 21; VIII, 3, 8, 16; 7, 10, 19; 14,
6; X, 2, 7, 8; 3, 11, 14; 4, 14; 5, 23; 6, 18; 8, 10, 14.

17; 9, 15, 16; 10, 7; 11, 8; 13, 17, 18; XI, 4, 10; 5, 6;
 6, 7; 7, 10; 9, 7, 9; 10, 5; 12, 13; 13, 16; 14, 33; 15,
 8; XIII, 5, 17; XIV, 6, 1, 2; 7, 1; 9, 4; 10, 3; 56, 6,
 10; XVI, 7, 6; XVII, 8, 9; XVIII, 10, 12; 22, 2,
 7, 10; वैश्वदेवी III, 13, 10; VII, 10, 6; XIV, 57, 8; XV,
 14, 18. (Cf. महत्त्वतीयवैश्वदेवयो.)

वैश्वदेवद्यावापृथिवीयौ III, 12, 10.

वैश्वदेवषाड्दण्यौ IX, 24, 7.

वैश्वदेवमाहते XI, 2, 8.

वैश्वदेवसुक्त XIII, 19, 18.

वैश्वदेवस्तु XIV, 60, 1; XVI, 15, 3; 29, 15.

वैश्वदेवाग्निमाहृतयोः VIII, 7, 3; XIV, 3, 12; XVI, 8, 16.

वैश्वदेवाभिव्याहार XIV, 60, 3.

वैश्वदेविक III, 14, 3; 18, 2.

वैश्वमनस XI, 6, 1.

वैश्वानर (1.) II, 5, 2; III, 3, 2; IX, 25, 2; 27, 1. (2) (sacrifice) XVI, 23, 22, 25; 24, 19, 25, 3, 26, 3, 5, 10; 27,
 5; 28, 3; 29, 5, 15, 16; 30, 5.

वैश्वानरीय VIII, 6, 2; IX, 23, 8; 24, 2; XI, 2, 10; 7, 11; 14,
 34, XVIII, 23, 2.

वैश्वानरीयपार्जन्या इष्टि III, 13, 3.

वैश्वामित्र XV, 24 (p. 193, 18); 26 (p. 195, 6); 27 (195, 18).

वैपुवत XIV, 20, 3.

वैष्णव I, 3, 13, 18; 8, 8; VI, 11, 5; IX, 24, 7; XVI, 2, 10;

वैष्णवी V, 10, 1; 17, 13; VIII, 13, 1.

वैष्णवद्वितीय II, 8, 14.

वैखर्य XII, 16, 2; 17, 2.

व्यक्त see अव्यक्त

व्यञ्जन I, 2, 12; XIII, 1, 8. (Cf. आदिव्यञ्जन)

व्यत्यासम् see अस्

व्यथ्य व्यथेत XVII, 10, 15; व्यथेयाताम् XVII, 10, 9.

व्यध् विध्यति XVII, 15, 4; विद्ध see अविद्ध

+ अति विध्यन्ति XVII, 3, 6; विध्येत् XVII, 5, 7; 15, 5.

व्यर्क XIII, 20, 28.

व्यवसाहम् Cf. गृह्

व्यवस्था (v. l. व्यवस्त) XVI, 7, 10. (Cf. अव्यवस्था)

व्यवेत II, 15, 6.

व्या see व्ये

व्याधित in उदरव्याधित XIV, 27, 2.

व्याधिप्राय III, 4, 8.

व्यायाम in परोदिव्यायाम

व्याहति X, 21, 15.

श्रुष्टि XV, 16, 4; XVI, 1, 1.

धूलह X, 2, 2; III, 2; 4, 2; 5, 2; 6, 2.

धुन्धच्छन्दम् XIII, 21, 8; XVI, 30, 3.

धे + परि व्ययति XVII, 10, 10; वीयमान V, 15, 4. (Cf. अपरिवीयमाण)

धोमन् (1.) धोमन् (loc.) XV, 17 (p. 188, 15) (2.) XIV, 24, 1.

मज् मजन्ति IV, 6, 12; मजेयुः V, 6, 5.

+ आ मजेयुः XIII, 14, 6.

+ म मजेत् XVI, 16, 1; मजन्त् V, 10, 14.

मत II, 8, 26; 13, 7; III, 9, 4; IV, 15, 6; XIV, 14, 1. (Cf.

अन्तरालमत । आदित्यमत । दीवितमत । सत्यमत)

मतपति II, 4, 6; III, 4, 11.

मतभृत् III, 4, 12.

मतय् मतयन्ति VII, 7, 8; मतयेत् XIV, 10, 3.

मतअपण VI, 12, 27.

मतापदगं IV, 16, 1.

मत्य IV, 1, 1.

मत्यवेला III, 4, 10.

मस् + आ वृक्षते XIV, 57, 20.

+ मम् मस्म XVI, 15, 11.

म्रात्यक्षोम XIV, 69, 1. 2; 73, 1.

घीहि IV, 3, 4, 6.

घीहियवाः III, 12, 3.

घ

घंघोर्वाक I, 14, 21; III, 8, 20.

घंघोस् V. 20, 7.

घंघ्वन्त I, 15, 8; III, 17, 0; V, 5, 7; VIII, 7, 21.

घंस् घंसन्ति VII, 19, 5, 23; 31, 2; X, 8, 14; XI, 15, 10; XII, 7, 0; XIV, 33, 16; XVIII, 1, 12, 19, 22, 23; 2, 1; 3, 1;

5, 10; 6, 1; 7, 1; 9, 1, 7; 10, 1; 11, 1; 13, 1; 14, 1, 6; 15, 1; 16, 1; 17, 1; 18, 1; 19, 1, 10; 22, 7; घंसन्ति

VII, 10, 2; XI, 3, 2; XII, 2, 24; 7, 1; 8, 4; XV, 7, 0;

घंसेत् VII, 10, 8; 20, 10; IX, 20, 1; X, 1, 20; XI, 14, 2; XII, 3, 20; XV, 7, 6, 7; XVI, 20, 10; XVIII, 2, 2, 4;

घंसेयुः XIII, 10, 5; घंसियामि XVII, 4, 3; घंसियन्त VII, 0, 1;

घस्त XI, 2, 14; XVII, 10, 3, 17; XVIII, 14, 9; 21, 1.

(Cf. चिःघस्त) घस्ता VII, 9, 6; 10, 9; 19, 8, 15, 17, 19, 25; 25, 6, 13; IX, 3, 4; 5, 2; 8, 3; 20, 12; X, 8, 14; 13,

11; XI, 2, 5, 13; 3, 2; 11, 10; 12, 2; 14, 10, 26; 15, 6;

XII, 6, 18; 7, 5; 8, 2; 13, 1, 7; 26, 10; XIII, 10, 5; XV, 7, 9; XVI, 8, 5, 16; XVII, 8, 2; 9, 5; XVIII, 1, 23; 2,

7; 3, 3; 4, 2, 5, 6, 7, 9; 5, 2, 6, 8, 11; 6, 6; 9, 3, 5, 6, 8;

11, 4 13, 11; 22, 7; शंसम् XVIII, 16, 2. (Cf. माचपीश-
मम् । जगतीशंसम् । नितिष्वंसम् । पङ्क्तिशंसम्) Cf. शस्य.

+ अति शंसन्ति XII, 2, 10; शंसेत् XIII, 7, 3; 8, 3; 9,
3; 10, 2; 12, 5.

+ अरु शंसति IX, 25, 1; शंसेत् VII, 21, 6; X, 9, 14;
XVIII, 23, 13.

+ मम् शंसति X, 18, 10, 15; XI, 12, 8; शंसेत् XVI, 7, 13;
14, 2; शस्येत् XVII, 9, 6 (1; the form is probably
incorrect; we should expect शंसेत् शंसयेत् or शस्य);
शस्य XI, 2, 13.

+ उपमम् शंसति XVII, 8, 2; शस्य XI, 14, 15; XII, 11,
13; XV, 3, 11.

शक् शकुयात् VII, 6, 8.

शकट IV, 14, 33; V, 6, 1, 4.

शकल VIII, 8, 11. (Cf. शिरण्यशकल)

शक्य I, 17, 8

शत IV, 15, 13, 18; VI, 6, 18; VII, 17, 17; IX, 20, 10; X,
12, 14; XI, 13, 6; XIII, 29, 16; XIV, 80, 2; XV, 3, 12;
11, 2; 14, 9; 16, 19; 17; 20, 21; 24 (शता nom. plur.
p 194, 6); 27; XVI, 1, 16; 4, 5; 22, 15. (Cf. शिष्टुप्-
शत । दशशत । विंशतिशत । अश्वविंशतिशत)

- शततन्त्री XVII, 3, 1. 9.
 शतमान० II, 3, 22.
 शतरात्रं XIII, 18, 4.
 शतवत्त XIV, 32, 5. 9.
 शतसंवासर XIII, 28, 7.
 शतान्य (सहस्र) XIV, 28, 13; XVI, 10, 9.
 शतातीयाः XVI, 13, 6.
 शन्दोदेवीयाः IV, 11, 6; 21, 19; VIII, 9, 7.
 शबर XV, 26 (p. 195, 6).
 शब्द I, 1, 30; III, 20, 11. (Of. अग्निशब्द । दृष्टशब्द । स्तथा-
 शब्द)
 शब्दविकार VI, 1, 3. 5.
 शम् + वम् शमयेमहि अशमयम् XIV, 29, 1.
 शमीमय IV, 16, 8.
 शम्या IV, 16, 8; XIII, 29, 2.
 शम्यापरास XIII, 29, 29.
 शय्या in अधःशय्या IV, 15, 6.
 शरण XV, 17 (p. 188, 14).
 शरद् II, 1, 4; XIV, 62, 3; XV, 1, 1; XVI, 9, 30.
 शरभ XVI, 3, 14; 12, 13.
 शरमय XIV, 22, 13.

श्रुम XV, 19 (p. 190, 7); श्रुवं II, 6, 5; श्रूयते I, 16, 7;
VII, 8, 6; श्रूयमाण IX, 1, 3; श्रुत XV, 24 (p. 193, 21);
श्रुत्वा VII, 15, 2; VIII, 15, 6.

+ प्रति गृणोति V, 1, 10; X, 13, 27; XVI, 1, 23; 18, 2.

श्रुतकाम XV, 10, 4.

श्रुतसेन XVI, 9, 4.

श्रेयस् XV, 20 (p. 191, 22).

श्रेष्ठ XV, 25 (p. 194, 17).

श्रेष्ठ्य XV, 11, 1; 12, 1; 27 (p. 193, 19); XVI, 15, 1.

श्रोणि in वेदिश्रोणि XIII, 11, 2.

श्रोणिदेश IV, 12, 1.

श्रोत्र IV, 7, 13; VI, 1, 6.

श्रोत्रिय V, 9, 2; XV, 14, 8; XVI, 2, 29. (Cl. उभयतःश्रो-
त्रिय)

शशुर IV, 21, 1.

शश्व I, 3, 6; XIV, 40, 1.

शसन IV, 19, 8.

शःश्रोत्रिय XII, 2, 1. 6; 9, 8; XIII, 24, 18.

शापद II, 6, 13.

शेत III, 18, 8.

शेतकेतु XVI, 29, 7.

श्वेतपुष्प XIII, 6, 3.

श्वेताश्व XIV, 20, 2; 34, 2.

ष

षकार I, 2, 14.

षट्चत्वारिंशत् XII, 2, 22.

षट्चिंशत् VI, 6, 2; XIII, 29, 3; XVIII, 12, 7.

षट्चिंशत्सहस्र XIII, 23, 6.

षट्चिंशत्सहस्र XIV, 15, 6.

षट्चिंशत्सोम XIV, 15, 2.

षट्चिंशद्दशर XIV, 15, 8.

षट्पद VII, 10, 6; 26, 8.

षट्प्रगाथ XII, 9, 9.

षलर्ष XVIII, 23, 7 (and Comm. on IV, 2, 8)

षलह X, 1, 7; XI, 4, 1; XIII, 16, 5; XVI, 28, 3; 29, 10.

षलहार्धे XIII, 15, 9.

षल्लस XII, 2, 18.

षट्कोट X, 17, 1. 2.

षल्लराज XVI, 25, 1. 7.

षट्चिंशति VI, 1, 10; 4, 1.

षष्टिध XVI, 25, 1. 2. 7.

षण्मास्य XV, 12, 9.

षष् I, 1, 16; II, 3, 20; 11, 2; III, 13, 26; IV, 15, 16; 19,
7; 21, 1; VII, 19, 15; 27, 13, 26; XII, 6, 12; 12, 2; 21,
1; XIII, 7, 5; 15, 9; XIV, 38, 2. 5; 52, 13; 56, 10; XV,
5, 9; XVI, 9, 27, 25, 2; XVII, 4, 4; XVIII, 8, 5. 15;
10, 6. 11; 13, 2; 15, 5; 17, 3; 18, 9; 23, 7.

षष्टिग्रन्थानि (बीणि) IV, 15, 9. 21; VI, 6, 17; XIII, 10, 11.

षष्ठ X, 7, 1; 13, 17; XI, 2, 9; 6, 6; 9, 1. 9; 14, 32; 15, 7;
XII, 2, 24; 3, 13; 4, 17; 5, 16; 6, 7; 7, 2; 9, 5; 10, 2;
11, 1. 15; 12, 11; 25, 2; 26, 9. 10; XIII, 21, 5; XV, 2,
22. 23; 8, 5; 19 (p. 191, 7); XVI, 2, 16; 11, 16; 14, 9.
10; 15, 6; 21, 32; 24, 14; 25, 5; षष्ठौ VII, 15, 9. (Cf.
चतुर्थषष्ठयोः)

षष्ठाङ्गिक XII, 7, 3; XV, 8, 4

षष्ठौममृति VII, 15, 9.

षोडश XV, 12, 14; XVI, 21, 5

षोडशकल XV, 12, 15; XVI, 14, 16.

षोडशन् XIV, 61, 5.

षोडशाक्षर X, 8, 11; 13, 8.

षोडशियह IX, 5, 1.

षोडशिन् VIII, 7, 4; IX, 1, 9. 10; XIV, 42, 5; XV, 3, 4;
5, 1.

घोलजिप्रवृत्ति VIII, 3, 7; 5, 1.

घोलग्रन्थ X, 2, 11; XVI, 14, 15.

घ

संघाज in पक्षीसंघाज VIII, 9, 10, पक्षीसंघाजान्त V, 20, 8.

संयोग I, 1, 5. (Cf. अर्थसंयोग। कर्मसंयोग)

संवत्सर II, 2, 2; III, 8, 4; XIII, 11, 8; 23, 7; 26, 1. 2. 3;

27, 1; 28, 1. 5; 29, 27. 28. 29. 32; XIV, 2, 13; 9, 11. 13;

XV, 1, 3; 5, 11. 12. 18; 18 (p. 190, 3); 19 (p. 190, 10 ff.);

XVI, 1, 4. 5. 13. 17; 9, 26; 10, 9. 11; 26, 4; XVIII, 24,

33; 26, 4. (Cf. असंवत्सर०। द्वादशसंवत्सर। बह्वसंवत्सर।

शतसंवत्सर। पट्विंशतसंवत्सर। सहस्रसंवत्सर। स्वस्तिसंवत्सर)

संवत्सरप्रयोग III, 11, 16.

संवत्सरसप्त XIII, 19, 18.

संवत्सरसंमित XIII, 17, 8.

संवर्ग III, 4, 5.

संख्या in जरत्संख्या II, 5, 27.

संसदामयन XIII, 16, 5; 20, 15.

संमर्ग II, 6, 2.

संभव XIII, 5, 1.

संस्तुपामिष्टिभिः XV, 14, 2.

संस्तव in गोसंस्तव XIV, 11, 9.

संख्या VII, 21, 4; XIII, 1, 4; 5, 18, 21; XIV, 2, 22; 13, 10;

XV, 5, 9; 22 (p 193, 9). (Cf. अग्निष्टोमसंख्य 1 विमंज्)

संख्यान V, 14, 2; VIII, 12, 9.

संख्याविज्ञान XVI, 29, 4.

संस्मरण in असंस्मरण VII, 5, 10.

संख्यन्दिन् XVI, 18, 10.

संस्कारन्यायता I, 1, 30.

संहाय्य XI, 9, 2; XIII, 27, 6.

सकाश II, 14, 5.

सहात् II, 17, 2, 4; IV, 8, 7; 1, 2, 5, 10; 11, 5; 16, 6, 21,

18; VI, 1, 16; VII, 2, 15; 10, 9; XV, 24 (p. 104, 8);

XVIII, 21, 1.

सक्षीर IV, 15, 8.

सखि XV, 17 (p 183, 15); 10 (p. 190, 8).

समृद्धपतिक XVII, 17, 1.

समोच XIV, 16, 8.

समृद्ध XVIII, 21, 6

संकल्पविज्ञान XIV, 11, 2.

सकृति I, 7, 3.

संख्या XIII, 15, 11.

संख्यान्याय VI, 1, 11.

संधात XIII, 24, 16. (Cf. अदःसंधात X, 1, 20; XII, 2, 1;
XVI, 20, 3).

संधोपिणी IV, 19, 8.

सजनीय XIII, 5, 16; XVI, 23, 17; XVIII, 19, 4.

सजय IX, 25, 1.

संषयन IV, 15, 6.

संवर II, 7, 15; XVII, 7, 12. (Cf. विषयितसंवर)

सङ्ग + आ मङ्गयति XVII, 4, 2, 3.

संजनन XVIII, 24, 23.

सतोद्वत्तौ VII, 25, 8, 15; 27, 8, 19.

सत्तम XVI, 22, 27, 28.

सत्त XI, 1, 4; XIII, 18, 1; 14, 1. (Cf. सुनिसत्त। राविसत्त।

संवत्सरसत्त। वर्षसत्त)

सत्तधर्म XI, 1, 8.

सत्तादीन VII, 15, 18; XI, 1, 1.

सत्तिन् XVIII, 24, 31.

सत्य IX, 26, 2; XVI, 1, 20.

सत्यप्रसव IX, 26, 2; XV, 14, 4; XVI, 1, 17, 20.

सत्यवदन II, 3, 24; III, 13, 30.

सत्यव्रत III, 8, 11.

मन्त्राज् XIV, 45, 1.

मन्त्राजित् XIV, 45, 1.

मद् मन्त्र V, 14, 19; VIII, 2, 13; सादयित्वा VIII, 7, 21; साद्य-
मान III, 14, 11; V, 9, 4. 9; 10, 25.

+ सा मन्त्र III, 13, 15; IV, 8, 2. 3; V, 7, 5; 8, 2.

+ उद् मन्त्र XVII, 6, 2.

+ उप सीदन्त् V, 10, 7; सादयति II, 9, 6; साद्य II, 8,
22; 9, 3; सादम् II, 8, 12.

+ मम् साद्यमान V, 10, 32; साद्य IV, 3, 2.

मदन in मङ्गलमदन VI, 12, 23; सौन्दर्यमदन I, 6, 6; V, 10, 10.

मदम् XIV, 27, 6; 23, 1

मदस् V, 14, 2. 12; 15, 10; VI, 12, 1. 12. 24; 13, 2. 5; VII,
6, 1; 7, 3; VIII, 5, 2; X, 13, 26, 21, 10; XIII, 29, 3;
XIV, 22, 9. 23; XVI, 4, 7; 13, 16; XVII, 4, 4; 12, 4.

(Cf. अन्तःपदः । बहिःपदः)

मदा III, 11, 9. 13; XII, 3, 5; 4, 3; 5, 3; 26, 5.

मदोद्बन्धनानि XVII, 6, 3.

मद्यम् II, 2, 2.

मददाज्यभाग III, 12, 4

मदन्त् II, 2, 13; III, 13, 21.

मन् ममान XVI, 11, 5 8 ff.

सनि XVI, 11, 5. 8. 11. 20. 23. 26. 29.

सनिव्याध XVI, 18, 14.

संतत I, 1, 23; II, 6, 12.

संतान XII, 21, 5.

संतानार्थ I, 1, 25; VI, 9, 10.

संदग्गानुसोमो XIV, 22, 4.

संदेह in सोदगासंदेह VI, 1, 7.

संधान I, 1, 42; VI, 1, 15.

सन्धि XVII, 4, 2. 3. (Of. चिप्रसन्धि)

सन्धिषेला II, 14, 9.

सन्धिपामन् IX, 21, 2.

सन्ध्यत्तर I, 2, 4.

सेनाद्य XV, 18 (p. 180, 21. 22; 190, 1.)

संनिकर्ष in देशकालसंनिकर्ष XIII, 24, 13.

संनिपात I, 16, 17.

संनिपातन I, 2, 26; XIII, 5, 1.

संनिपातप्रधानत्व III, 20, 17.

संनिवपनीया IX, 22, 6.

सपत्न XVII, 5, 7; 15, 5.

सपत्नाग्र IV, 17, 5; XVII, 3, 10.

सपुत्रा (घोषा) VI, 6, 12.

सपुरोनुवाक्य I, 1, 22; 2, 19; XIII, 24, 18.

सप्तच्छवीलाम् XVI, 26, 6.

सप्तचत्वारिंशत् XII, 2, 16.

सप्तत्रिंशद्वाच XIII, 17, 2.

सप्तदश IX, 21, 5; 27, 1; XIV, 12, 8; 23, 2; 26, 2; 31, 2;
XV, 1, 18. 14. 17. 31; 2, 13; 3, 15; XVI, 23, 5. 9. 10.
11; 24, 3. 8; XVII, 7, 6; सप्तदशी XVIII, 14, 3. (Cf.
वृहस्पतिसप्तदशाः)

सप्तदधन् II, 3, 17; XIII, 19, 1; XIV, 33, 4; XV, 1, 10. 22;
3, 12. 13. 14. 17.

सप्तन् IV, 2, 9; VI, 4, 5. 11; 9, 6; VII, 27, 13; IX, 16, 2;
X, 2, 10; XII, 2, 21; XIV, 32, 2; 53, 2; 56, 4; XV,
3, 15; XVI, 26, 2; XVII, 14, 4; 15, 9; XVIII, 8, 12.

सप्तदशगराव XV, 2, 12.

सप्तदशस्रोतं X, 4, 1; XI, 11, 1; XIV, 21, 2.

सप्तदशारलि XV, 1, 16.

सप्तदशैकविंशे XV, 6, 2.

सप्तपद VII, 26, 11; XVIII, 16, 2.

सप्तम X, 9, 1; XV, 19 (p. 191, 12); XVI, 2, 19; 11, 19;
26, 8; 27, 3. 6; सप्तमी XVIII, 23, 10. (Cf. द्वितीयसप्त-
मयोः । महाप्रतसप्तम)

सप्तरात्र XVI, 26, 1. 6. 11. (Cf. जनकसप्तरात्र)

सप्तविंशति XIV, 78, 2.

सप्तविंशतिशतानि XIV, 79, 2; XVI, 8, 11.

सप्तविध XVI, 26, 1. 2. 11.

सप्तद्वीप X, 18, 1.

सप्ताक्षर्ये XIII, 15, 10.

सप्तगाय XII, 6, 9.

सप्तणव V, 9, 4; 11, 1; VII, 16, 5; 26, 5.

सप्ततोद XIV, 72, 3.

सप्तवर्ग्य V, 10, 36; 12, 2.

सप्तैव I, 2, 20; V, 16, 2.

सप्ताष्टाक्षर्ये X, 5, 7; 9, 5.

सभासद् XVI, 9, 17.

सम I, 1, 35; 17, 12; IX, 20, 1; समया II, 8, 22.

समर्च VII, 19, 18.

समवत्तधानौ IV, 14, 27.

समवाय in स्त्रिष्टुतसमवाय V, 19, 3.

समस्तुत XVIII, 9, 6.

समस्तोपस्थानप्रवृत्ति VI, 13, 12.

समान I, 3, 10; II, 13, 7; III, 9, 7; 13, 28; 14, 21; 15, 24;
18, 12; IV, 6, 5; 12, 6; 19, 6; V, 14, 23; VI, 8, 13;

VII, 17, 14; 23, 8; VIII, 2, 12; 9, 8; 15, 14; 17, 1;
 18, 1; 21, 1; 22, 1; 23, 1; 24, 1; 25, 1; X, 8, 22; XI,
 4, 14; 5, 8; 14, 21; XII, 9, 5; XIII, 22, 6; XIV, 10,
 18; XV, 1, 20; XVI, 3, 6; 12, 7; समानौ VI, 1, 13;
 XVIII, 21, 4.

समानच्छन्दोम XIII, 1, 8.

समानजातीय VI, 9, 11; XVI, 4, 5.

समानतन्त्र II, 8, 1; III, 12, 13; XIV, 40, 21.

समानदक्षिण XIV, 10, 22.

समानदेवता XVI, 7, 9.

समानस्तोत्रिय XII, 2, 1.

समापन III, 14, 2; 20, 7; V, 2, 4.

समावाय VI, 6, 17; XVIII, 18, 1.

•समारोहणीया VI, 6, 17.

समास VI, 1, 10. (Cf. दण्डसमास)

समिप्रभृति II, 13, 7.

समिदाधान II, 15, 3.

समिदाधानमन्त्र I, 2, 23.

समिध् I, 12, 12; II, 8, 9, 22, 23; 12, 8; IV, 8, 3; 12, 10

VIII, 11, 15.

ममिष्टयजुस् IV, 11, 2; 13, 4; VIII, 9, 10; XVIII, 24, 11.

ममीचण II, 15, 1.

ममुद्र (1.) IV, 8, 6; (2.) XV, 11, 4.

ममुह् X, 2, 2; 3, 2; 4, 3; 5, 2, 5; 6, 2, 7, 20; 8, 4, 16.

22; 11, 10; 18, 25; XI, 4, 2; 7, 5; 12, 12; XIV, 30, 2;

70, 2; 72, 4; XVI, 31, 17; 29, 12.

संपद् IX, 6, 19; 20, 29; X, 12, 6; XV, 10, 5.

संपात XVI, 20, 15.

संपाद्यपादभाग VII, 27, 9.

संप्रघात II, 16, 1.

संप्रसर्पण XVII, 7, 12.

संप्रैष I, 1, 36; III, 16, 15.

संभूति XVI, 22, 20.

संभोगिन् XVI, 21, 21.

संमर्शेन in प्राणसंमर्शेन IV, 21, 20; VIII, 9, 8.

सम्यद् XIV, 38, 5, 6; XV, 27 (p. 195, 18).

सरस्वन् II, 4, 2; III, 9, 5; सरस्वती II, 4, 2; III, 9, 2; IX,

24, 5; XIII, 29, 1, 15; XV, 14, 4.

सराति XV, 27 (p. 195, 18).

सर्प XVI, 2, 14.

सर्पविद् XVI, 2, 14.

सर्वहरि XI, 14, 10.

सर्वाग्नेय XIV, 4, 6.

सर्वायुत्व XIV, 12, 2.

सर्वाङ्गति III, 19, 4.

सर्वेश XV, 10, 3.

सर्वैष्टि III, 20, 16.

सर्वावधि XVI, 18, 15.

सर्वप IV, 15, 5.

सलिल (1.) XVIII, 22, 7; (2.) XV, 11, 4.

सलोकता XIV, 62, 2.

सव VII, 15, 9. 10. 11; XV, 12, 5. (Cf. अनिष्टुमव। ओदन-
मव। ओषधिमव। सवसव। गोमव। यामणीमव। तीक्ष्णमव।
दृढस्यतिमव। मधुमव। भूमिमव। वनस्पतिमव। सुतमव।
स्यपतिमव)

सवन VI, 13, 6; VII, 14, 12; 15, 1; 17, 12; 19, 0; XIV,
1, 2; 33, 10; 51, 1, XVI, 24, 14; XVII, 9, 1; XVIII,
21, 13. (Cf. अनुसवनम्। द्वितीयसवन। प्रातःसवन। माध्य-
न्दिन। यथासवनम्)

सवनदेवता VI, 9, 13.

सवनीय V, 3, 8; 20, 6; VI, 9, 1; 11, 13; VII, 1, 1; 16, 9

(पुरोस्ताम) VIII, 1, 9, X, 12, 6, XI, 13, 8; XIII, 20, 9;

XIV, 2, 14. 20; 6, 2; 7, 3; 8, 3; 9, 2; 13, 1; 8; 51, 13;
62, 3; XV, 1, 23; XVII, 7, 7. (Cf. अग्नीषोमीयसवनीयौ।
द्वितीयसवनीय। प्रातःसवनीय)

सवनीयकाल XIV, 40, 21.

सविद V, 5, 1; VIII, 12, 4; IX, 27, 1; XV, 14, 7; 22 (p.
192, 15 ff.); सत्यप्रसव IX, 26, 2; प्रसविद आसविद सत्यप्रसव
XV, 14, 4. 7; XVI, 1, 17. 18. 19. 20.

सद्य I, 6, 3; IV, 3, 6; 9, 5; 12, 2; 14, 19. 24. 30; 21, 8;
VII, 5, 16; XIII, 11, 4.

सद्याद्युत् IV, 12, 10; 13, 1; 15, 1; V, 14, 21. 24; VI, 8, 4.
8; VIII, 9, 2.

सव्योत्तान V, 8, 5.

सह (1.) II, 5, 24; IV, 6, 14; 13, 4; XVI, 1, 7 (2.) XIII, 11,
1; XV, 18, 1; XVI, 7, 9.

सहजन XVII, 4, 1. 2. 3.

सहसुरूप XVI, 14, 18.

सहभूमि XVI, 15, 20.

सहस्र III, 7, 6; X, 12, 6; XIII, 27, 7; 29, 17. 32; XIV, 28,
13; 39, 3; 80, 2; 81, 2; XV, 11, 3. 8; 16, 19; 27 (p. 196,
6); XVI, 8, 8. 12. 13; 10, 9; 18, 18. (Cf. अथसहस्र। परि-
सहस्र। द्वादशीसहस्र। षट्चिंशसहस्र)

सहस्रतमो XVI, 22, 18.

सहस्रदक्षिण XIII, 14, 7.

सहस्रसंवत्सर XIII, 28, 8; 29, 32.

सहस्रसाय XIII, 27, 7.

सहस्रस्रोत्रिय XVI, 22, 1.

सहिरण्य V, 8, 2.

सहोच XIV, 1, 2; XV, 6, 8.

सा see सो

सांवत्सर VI, 1, 18.

साकम् XV, 27 (p. 195, 18).

साकमन्त्र IX, 2, 1.

साकमेध III, 15, 1, 18, 17; XIV, 8, 1, 9, 6.

साकंप्रम्याय III, 8, 2; 10, 7.

साक्ष्य IV, 6, 10

* सांघातिक XIII, 24, 17.

साक्षिक XI, 15, 8.

साद्य.क XIV, 40, 1.

साध् साधयति V, 19, 2.

साधर्म्य XIII, 14, 5.

साधारण I, 1, 4; XIII, 14, 8.

साध्य XIII, 29, 7; XIV, 72, 1.

संतिपन (1.) IV, 15, 23. (2.) III, 15, 5; XIV, 8, 4. (3.) XIV, 10, 16.

संन्याय I, 8, 16; 8, 12; III, 8, 9; 9, 3; XIII, 29, 2.

सप्तदश 1, 4, 11; 16, 19.

सामग XI, 14, 1; XVIII, 2, 2.

सामन् V, 12, 3; VIII, 10, 8; X, 21, 12; XV, 11, 6; XVI, 2, 30; 12, 21; 14, 8. 14; 17, 4. (OE. अग्निष्टोमसामन्।

समयसामन्। वृक्षसामन्। ब्रह्मसामन्। रथन्तरसामन्। सन्धिपामन्।
स्तरसामन्)

सामप्रगाथ VII, 21, 4; 22, 3; 23, 5; 24, 3; X, 4, 10; 5, 16;
6, 15; 8, 8. 21; XI, 3, 2; 11, 10; 13, 30; XV, 7, 11;
XVI, 21, 23.

सामवेद III, III, 5, XVI, 2, 30.

सामसूक्त XII, 6, 15. 18; 8, 4.

सामातान XV, 9, 3.

सामान्तरकृत्य XI, 2, 12; XIV, 61, 8.

सामान्य I, 16, 18; सामान्यतम III, 20, 9.

सामि XIII, 18, 1.

सामिधेनी I, 16, 19; II, 3, 16; 5, 9; III, 7, 2; 11, 6; 15,
12; 16, 23; V, 11, 1. 10; 15, 4. 5.

सामिधेनीक in पञ्चदशसामिधेनीक V, 3, 3; 5, 3.

सामूहिक XVI, 30, 4.

सामिद XVI, 2, 23.

सायन I, 4, 12.

सायम् II, 6, 1; 7, 13; 8, 4. 20; 9, 1. 10; III, 15, 7; VIII,

13, 6; XIV, 32, 3.

सायमाहुति XVI, 1, 7.

सायंप्रातर् II, 8, 6; 13, 8; III, 12, 15. 16; IV, 5, 11.

सायुज्य XIV, 62, 2.

सारस XVI, 12, 5.

सारसत VI, 10, 2; 11, 8; X, 1, 18; XI, 7, 5; XIII, 29, 1;

XVII, 8, 10; सारसती VII, 10, 8; XIV, 13, 1; XV, 1, 21;

15, 3.

सारसतपौष्णौ III, 13, 8.

सार्द्धय (प्रसोक) XVI, 11, 11.

सार्पराज्ञी X, 13, 26; XIII, 11, 2. 5.

सार्वकामिकी III, 4, 10.

सार्वधनिक 1, 2, 29.

सार्वधेनियज्ञ III, 10, 1; 11, 1.

सास्त्रादकाः XIV, 59, 1.

सावित्र VI, 10, 10; VIII, 3, 9; XI, 5, 3; 9, 6; 14, 30; XIV,

13, 5; 56, 7; XVI, 10, 12; XVIII, 22, 4. (Cf. सौम्यसावित्री)

सावित्रयज्ञ VIII, 1, 8; XIV, 56, 5. (Cf. आदित्ययज्ञसावित्रयज्ञौ

VII, 3, 4).

माविष्यावापुष्वित्रीयो III, 13, 22; XI, 2, 7; 7, 8; 8, 6.

माविष्याग्देवयो VI, 11, 15.

माव्य XI, 14, 25, 27. (Cf. सहस्रमाव्य)

माव्य VI, 0, 16.

सिध् + अभि सिद्यन्ति XV, 13, 4; सिध्यते XV, 2, 16; 18, 7;

सिक् XV, 27 (p. 196, 1); XVI, 18, 1.

+ आ सिध्यमान V, 10, 11.

+ उद् सिध्य II, 9, 14.

+ नि सिद्यन्ति IV, 4, 2.

+ परि सिद्यन्तु I, 15, 11.

सिध् + निस् सेधन्ति XVI, 18, 20. (Cf. निःसिद्धपाप्मन्)

सिनीवास्तौ in राकासिनीवास्तौ I, 15, 3; IX, 28, 2.

सीर III, 18, 10.

सीव् + अभि सीव्यन्ति XVII, 3, 5, 5, 9.

+ उद् स्यूत in पुनःस्यूत II, 5, 27.

1. सु सुवन्ति XIII, 25, 3; 26, 3; 27, 3.

+ अभि सुवन्ति VII, 15, 1; सुसुवान् XIII, 6, 1; सुत
XIV, 16, 5; सुत्य XIII, 6, 8; 11, 2; XV, 23 (p.
193, 11).

2. सु + आ सुवै XVI, 1, 19.

+ प्र सौति IV, 6, 17; 7, 17; सुवै XVI, 1, 19. (Cf. अमसुत)

सुकीर्ति X, 13, 1.

सुत्य V, 10, 35; X, 1, 4. 5; XIII, 5, 1; 20, 2; XV, 1, 13;
12, 6. 14; XVI, 3, 7; 12, 8; सुत्या XIV, 40, 1.

सुत्यप्रतिज्ञास XVI, 20, 9.

सुचामन् XIV, 13, 1. 9; XV, 15, 4.

सुदाम् (वचिष्ठ) XVI, 11, 14.

सुपर्ण IX, 20, 13.

सुप्रसूत II, 8, 15.

सुमह्य XIII, 14, 1; 24, 12.

सुमह्य्याप्रतीक X, 21, 17.

सुरा XV, 15, 6. 13.

सुराप XV, 15, 14.

सुरासोम XIV, 13, 4; XV, 15, 5.

सुरूपहस्त XIV, 56, 12.

सुसमिद्ध XIII, 5, 3.

सुवदय XV, 22 (p. 192, 19)..

सुक IV, 2, 10; 15, 3; 20, 2; V, 9, 17. 18. 22; 18, 1;
VI, 1, 25; 4, 5; 6, 4. 6; 7, 10; VII, 6, 8; 7, 1; 12,
2; 13, 2; 16, 3; 21, 2. 8; VIII, 7, 5. 6; IX, 7, 3; 10, 2;
14, 2; 15, 2; 17, 2; X, 7, 8; 11, 8; 13, 10; XI, 12, 5.
6. 13; 14, 5; 15, 10; XII, 3, 2; 6, 2. 3. 4. 12; 8, 8; 9, 4;

- 11, 6; 12, 2; XIV, 3, 12; 32, 8; XV, 4, 9; 9, 5; 22
 (p. 193, 2); 23 (p. 193, 12); XVI, 2, 3; 3, 22; 8, 5, 16;
 11, 3, 6, 9, 15, 18, 21, 24, 37; 13, 4; 21, 26; XVII, 9, 6;
 XVIII, 1, 31; 4, 7; 5, 7, 8; 10, 11; 18, 1; 19, 8, 9; 23,
 10, 16. (Cf. अष्टावाकसूक्त । अदीनसूक्त । आग्निमासुतसूक्त ।
 आप्रीसूक्त । उचोयमानसूक्त । एकसूक्त । चतुःसूक्त । द्विषूक्त ।
 मनीतासूक्त । मय्यसूक्त । वैश्वदेवसूक्त । समसूक्त । यामसूक्त)
 सूक्तवाक I, 16, 10; III, 8, 21; 17, 8; V, 3, 7, 8; VI, 1, 24;
 9, 15.
 सूक्तवाकप्रैष V, 20, 5.
 सूक्तविष्टधि VII, 19, 20.
 सूक्तप्रैष VI, 9, 7; VII, 9, 6; 19, 25; XII, 11, 21.
 सूक्तानुरूप XVIII, 23, 6, 9, 11.
 सूतयामणीयाम् XVI, 1, 16.
 सूतसव XIV, 22, 1.
 सूच IV, 5, 2. (Cf. ऊर्णासूच)
 सुददोश्न् XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3; 4, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 9; 5,
 2, 3, 4, 6, 8, 11; 6, 6; 7, 21; 9, 3, 8; 11, 4; 13, 11; 14,
 6, 7; 21, 1.
 सुना XVII, 3, 2, 4.
 सुपस्य VI, 1, 17.

11, 6; 12, 2; XIV, 3, 12; 32, 8; XV, 4, 9; 9, 5; 22
 (p. 193, 2); 23 (p. 193, 13); XVI, 2, 3; 3, 22; 8, 5. 16;
 11, 3. 6. 9. 15. 18. 21. 24. 27; 13, 4; 21, 26; XVII, 9, 6;
 XVIII, 1, 21; 4, 7; 5, 7. 8; 10, 11; 16, 1; 19, 6. 9; 23,
 10. 16. (Cf. अश्वावाकसूक्त । अश्वीनसूक्त । आग्निमातृसूक्त ।
 आग्नीसूक्त । उज्जीयमानसूक्त । एकसूक्त । चतुःसूक्त । द्विषूक्त ।
 मनोतासूक्त । मन्युसूक्त । वैश्वदेवसूक्त । समसूक्त । सामसूक्त) .

सूक्तवाक I, 16, 10; III, 8, 21; 17, 8; V, 3, 7. 8; VI, 1, 24;
 9, 18.

सूक्तवाकप्रिय V, 20, 5. 15, 8.

सूक्तविवृद्धि V, 12, 6; VII, 14, 10; VIII, 8, 8.

सूक्तानि (सूक्तम).

+ प्र सर्पन्ति VI, 12, 1; 13, 2. 12; VIII, 1, 1; 8, 8; सर्पयुः

XV, 14, 6; सर्पाणि XV, 14, 7; सूत्र VII, 7, 4; सूय

VII, 1, 1; 14, 12.

+ संग्र सर्पन्ति XVII, 7, 11.

+ मन् सर्पन्तु I, 6, 12.

सेवा in सूक्तेषु IV, 19, 7.

सेवाग XVI, 2, 17.

सेपुधन्वन् XIV, 72, 3.

सो + अय सति I, 1, 23; V, 11, 3; VI, 7, 7; IX, 5, 5. 7. 10.

12; 6, 2. 4. 7. 9. 12; XV, 14, 1; XVIII, 1, 15. 17;
 20, 2. 4; स्वेत् III, 19, 13; VI, 3, 10; XVIII, 14,
 5; स्यन्त् VII, 9, 2; भाय I, 4, 19. 20. 21; 6, 14; 13,
 3; 14, 2. 3. 4. 5; VII, 9, 2; 10, 7; 25, 6. 13; 26,
 3. 8. 9. 11; IX, 6, 2. 4. 7. 9. 11. 13; X, 8, 11; 13,
 2. 8; XII, 24, 5.

+ अथय साय III, 19, 12.

+ उद्व साय VIII, 13, 1.

+ घव स्यन्त् I, 4, 22.

सोव्य VIII, 3, 5.

सोपांशुवाज III, 9, 3.

सोम (1.) II, 1, 6; III, 14, 10; 18, 19; 21, 1. 4; V, 1, 1; 6,
 1; VII, 4, 13; 5, 10; VIII, 7, 21; 9, 2; XIII, 6, 1; 7,
 1; XIII, 12, 9; 13, 1; XIV, 3, 1; 13, 14; XV, 13, 1;
 14, 9. (2.) I, 15, 2; V, 5, 1; 6, 1; पिष्टमन्त् III, 16, 2. 4.
 13; IV, 4, 1; वनस्यति IX, 26, 2; राजन् XV, 14, 4; वैष्णव
 XVI, 2, 10. (Cf. सुरासोम).

सोमचमस XIV, 16, 5.

सोमपौथ XIV, 62, 2. (Cf. अनपिसोमपौथ).

सोमप्रवाक XIV, 40, 13; 41, 10.

सोमयान्या VII, 3, 4.

भोमवन्त् III, 16, 2, 5.

भोमविक्रयिन् XIII, 6, 2.

भोमापौष्ण VI, 11, 2.

भोमाहार XIII, 6, 2.

भोमेष्टि XIV, 5, 2.

भोमोपनहन VII, 15, 2.

भौचामण XIV, 8, 10; 12, 1, 2; भौचामणी XIV, 13, 3, 0;
XV, 15, 1.

भौभर् IX, 3, 1.

भौमिक V, 20, 6; XIV, 10, 22.

भौम्य III, 12, 6; IV, 20, 6; VI, 10, 3; VIII, 4, 5; XIV, 57,
2; भौमी III, 12, 1.

भौम्यसावित्री III, 13, 7.

भौधवसि XV, 19 (p. 191, 18) ff.

भौर्ध III, 18, 3, 7; IX, 20, 20; XI, 13, 8, 9; XIV, 8, 17;
भौरी XIV, 9, 3; 32, 2.

भौवर्ण XIV, 32, 5.

भौवार्द XV, 25 (p. 194, 20).

भौहित्य III, 8, 14.

स्कन्द स्कन् III, 20, 4.

स्तन V, 10, 5.

सु सुवते VI, 8, 3; VII, 10, 1; XIII, 10, 4; 11, 2; 12, 1.
 3; XVIII, 2, 3. 5; सुवीरन् XVIII, 2, 2; 23, 7; सुषि
 XV, 22 (p. 192, 19 ff.); तुष्टव XV, 22 (p. 192, 20 ff.); 26;
 सोय्यमाण IX, 5, 1; 19, 4; सुयमान XV, 22 (p. 193, 2)
 सुत V, 10, 35; VI, 8, 10. 14; VII, 16, 1; VIII, 1, 9; X,
 18, 26. (Cf. चयास्तुते)

+ अभि सौति V, 9, 4; VII, 15, 2; 16, 2. 5; सुयात् VII,
 15, 18; सुत्य V, 9, 25; 10, 23. 32; VII, 15, 4. 8.

+ परि सुवनीय XVII, 7, 6; सुत IX, 25, 1.

सुत् Cf. अग्निष्टुत्। इन्द्रमुत्। वैशदेवमुत्। सूर्यमुत्

सु सुणाति III, 14, 18; VIII, 12, 9. 10; सुणुते XIV, 22, 22;
 सौत्वा I, 15, 15.

+ उप सुणन्ति XVI, 3, 25; 12, 20, XVII, 6, 5; सौर्य
 IV, 16, 2; 18, 5.

+ परि सौर्य IV, 3, 7.

सोक V, 18, 1.

सोक्य X, 12, 15; XV, 1, 25.

सोव VI, 8, 8; VIII, 6, 1; XIII, 11, 6. 9; XIV, 3, 2; 4, 2;
 12, 6; 32, 9; 12, 8; XV, 5, 2. 6; 11, 4; XVII, 14, 5;
 17, 3.

सोवप्रभव VIII, 15, 4.

स्तोत्रवन्तु VII, 10, 2.

स्तोत्रिय VII, 14, 1. 2; 21, 8; 26, 1; IX, 5, 2; 6, 17. 19; X,
6, 11; XI, 2, 13; 3, 2; 11, 14; 12, 1; 13, 21. 24. 28;
XII, 1, 3; 3, 5. 23. 24; 4, 9. 23; 9, 8. 16; 10, 11; 12, 14;
XIII, 1, 4; 20, 5. 12; XIV, 26, 3; 42, 10; XV, 7, 9;
XVII, 14, 4; 15, 0; 17, 5; XVIII, 1, 4; 4, 3; 5, 3; 21, 3;
23, 6. 9. 11. (Cf. उपन्यासस्तोत्रिय । यथास्तोत्रियम् । यःस्तोत्रिय ।
समानस्तोत्रिय । महत्तस्तोत्रिय)

स्तोत्रियत्व VII, 25, 17.

स्तोत्रियादुत्तुपौ (•पाः) VII, 11, 1. 2; 12, 1; 13, 1; 14, 6;
20, 1; 22, 2; 23, 3; 24, 2; 26, 12. 16; VIII, 6, 5; 7, 11;
IX, 2, 2; 3, 2; 4, 1; 7, 1; 11, 1; 15, 1; 19, 2; X, 4, 0;
5, 9; 8, 7. 21; 13, 11. 20. 21; XI, 13, 27; 14, 35; 15, 6.
13; XII, 3, 16. 22; 4, 4. 7. 12. 15. 19. 22; 5, 4. 6. 8. 11.
14. 18; 6, 0; 9, 13. 15; 10, 3. 7. 9; 11, 10; 12, 1. 7. 12;
25, 3; 26, 1. 6. 20; XIII, 7, 2; 8, 2; 9, 2; 10, 5; XIV,
3, 5; 52, 7; 54, 1; 55, 1; 57, 5; XV, 3, 3. 5; 8, 7; 9, 3;
XVI, 21, 24; XVIII, 23, 4.

स्तोम IX, 21, 7; XII, 2, 10; XIII, 7, 3; 8, 3; 9, 3; 10, 2.
4; 12, 5; 20, 4; XIV, 29, 4; 31, 3; 38, 2. 5; 40, 2; 41, 1;
42, 1; 72, 2; XV, 1, 31; 4, 5; 5, 7; 6, 5; XVI, 21, 3; 23,

6 13 14, 25, 2, XVII, 7, 3 (Cf अग्निष्टोम । अग्निष्टोमस्तोम ।
 अभिप्रवस्तोम । अर्धमासस्तोम । अवान्तरदिशां स्तोम । अष्टाचत्वारिंश-
 स्तोम । अहोरचस्तोम । आतृत्तस्तोम । इन्द्रस्तोम । उग्रस्तोम ।
 चतुस्तोम । अष्टिस्तोम । एकविंशस्तोम । एकादशस्तोम । एवस्तोम ।
 चतुरन्तरस्तोम । चतुर्विंशस्तोम । चतुसत्वारिंशस्तोम । चतुष्टोम ।
 छन्दोऽष्टस्तोम । ज्येष्ठस्तोम । ज्योतिष्टोम । त्रयस्त्रिंशस्तोम । त्रिणव० ।
 विष्टुत्० । विष्टोम । दिशां स्तोम । ध्वसि० । गच्छ० । निमेष० । पञ्च-
 दश० । पञ्चविंश० । शृष्ट० । मास० । मुहूर्त० । यथास्तोमम् । यम० ।
 वाच० । मात्य० । शुक्र० । षट्त्रिंश० । षण्णदश० । सर्वस्तोम)

स्तोमविकार XVIII, 1, 4

स्तोमातिशयन XV, 11, 5

स्तौ IV, 16, 6, XIV, 39, 3, XVI, 11, 17

स्तौपुर्मासौ XVII, 6, 1

स्तौवश्च II, 8, 7

स्तौष्ठिल IV, 7, 6

स्तौपतिष्ठत XIV, 22, 2

स्तौविर XVI, 2, 5

स्तौ तिष्ठति III, 16, 17, V, 15, 7, XV, 19 (p 190, 12),
 तिष्ठामहे XV, 26 (p 195, 9), तिष्ठध्व XVI, 26 (p 195, 2),
 तिष्ठन्त II, 7, 13, V, 6, 2 7, 13, 2 4 11, 14, 19, 16, 1,
 VI, 2, 1, 12, 2, VII, 15 2, VIII, 11, 1, XV, 19 (p 190

12); XVI, 3, 20; XVII, 1, 3, 8; 4, 6; 12, 4; 13, 7;

तस्मिन्ने XV, 27 (p. 195, 19); अस्यात् XV, 25 (p. 194, 12);

स्थिता III, 14, 14; V, 13, 11; स्थापयेत् XVII, 10, 17.

+ अधि तिष्ठति IV, 21, 2; तस्मिन्ने XV, 27 (p. 195, 21).

+ अत्र स्यात् III, 13, 16; स्यात् V, 6, 4.

+ अत्र तिष्ठते I, 1, 5; तिष्ठन्ने I, 3, 8.

+ आ तिष्ठति XVII, 15, 3.

+ उपा तस्यौ XV, 18 (p. 190, 8).

+ उद् तिष्ठेत् XIII, 13, 1; तिष्ठन् IV, 10, 7; V, 10, 9;

XV, 19 (p. 191, 11); स्थित XV, 19 (p. 190, 16);

स्यात् V, 9, 27; XIII, 14, 7; 20, 14; XIV, 57, 19;

XV, 11, 7; 14, 12; स्यात् III, 20, 2.

+ उपोद् स्यात् I, 6, 3; VI, 7, 10.

+ उप तिष्ठते II, 7, 13; 12, 6; IV, 19, 9; VI, 2, 3; XVI,

12, 21; 13, 2; XVII, 12, 6; 18, 7, 9; तिष्ठन्ने XV,

15, 6; तिष्ठेत् IX, 5, 1; XVII, 13, 6; स्यात् I, 15, 10;

III, 17, 2, 6; 21, 8; IV, 12, 10; 13, 1; 15, 4; V, 9,

27; VI, 12, 1; 13, 2; VIII, 12, 11; (Cf. अनुपस्थात्);

स्थापयामास XV, 23 (p. 193, 15); स्यात् IV, 17, 6.

+ प्र see प्रस्थिताः

+ प्रति तिष्ठति XV, 4, 4; XVI, 22, 13; अतिष्ठताम् XIV,

42, 18; अतिष्ठत XIV, 9, 1; 71, 1; स्थापयति XVII,
16, 5; स्थापयन्ति XVI, 10, 16.

+ मम् तिष्ठते X, 21, 18; XIV, 2, 21; 10, 8; 13, 9; XV,
13, 10; XVI, 8, 19; 15, 19; XVIII, 23, 17; 24, 25. 33;
तिष्ठन्ते XIV, 13, 14; तिष्ठन्तौ XVI, 22, 23; स्थित
III, 1, 1. 5; 3, 8; 13, 29; 17, 13; V, 8, 6; VI, 13,
6; VII, 10, 1; VIII, 10, 1; 13, 6; IX, 23, 18;
XIV, 10, 17; XV, 4, 12; XVI, 18, 13; XVII, 6, 3;
10, 2; XVIII, 24, 8. 19. 26; स्थापयति V, 20, 8;
स्थापयन्ति IX, 27, 5 6; XVIII, 24, 24; स्थापयेद्युः
XIII, 5, 2; स्थापयन् XIII, 5, 18; स्थाप्यः XI, 13, 2;
XIII, 3, 1; स्थाप्य III, 17, 10; V, 10, 86; 11, 15;
VIII, 9, 10; IX, 19, 4; 27, 4; X, 13, 26.

+ अभिसम् (or धम्) तिष्ठते XIV, 83, 7.

+ विसम् in विसंस्थितश्च VI, 13, 7; VII, 7, 4.

स्थान I, 1, 10. 19; 4, 3, III, 10, 15; IV, 2, 7; V, 3, 7; IX,
1, 11; X, 12, 8. 16. 17; 13, 6; XI, 14, 27; XII, 4, 1. 20;
5, 1; 6, 4. 14; XIII, 15, 12. 13; 19, 20; 21, 6; XIV, 3,
12; 40, 22; 52, 3. (Cf. अभीवर्त । आवापस्थान ।
ओष्ठः । तालुः । निगमः । निगमस्थानवर्जम् । यथास्थान ।
यथास्थानम्)

स्यात्ती IV, 3, 2. 5. (Cl. अग्निहोत्रस्यात्ती).

स्यात्तीपाक III, 2, 17; IV, 18, 8. 10; 20, 6.

स्थिति XVII, 10, 2.

स्यूषा XVII, 5, 5. (Cl. प्रेक्षन्स्यूषा)

हा याति XV, 13, 14; स्यान्ति XVIII, 24, 21; स्तापयन्ति XVI,
18, 10.

स्नातक IV, 21, 1.

सर्ध् असर्धन्त XIV, 40, 1.

सृग् सृगन्ति IV, 15, 3.

+ उप सृगन्ति VII, 18, 1; VIII, 4, 5; XVII, 16, 7;

सृग्गन्त् V, 8, 8; सृग्ग I, 6, 7; 10, 3; 14, 21; 15, 18;

II, 8, 14; 9, 6; 12, 2. 4. 9; IV, 12, 10; V, 6, 8;

8, 1. 3. 5; 9, 27; 10, 31; 18, 12; VI, 11, 17; VII,

5, 7; VIII, 5, 6; 12, 11.

+ सन् सृग्ग III, 19, 15; XVII, 16, 1; सृग्गयति VII, 4, 4.

सृग्ग IV, 8, 2. 8; 4, 2; 14, 8. 20.

सृग्ग IV, 15, 7; VII, 21, 6; XV, 23; XVI, 7, 7.

सृग्ग + आ सृग्गयति XVI, 18, 19.

सृग्ग्या XVII, 2, 9.

सृग्ग सृग्गती XIII, 5, 22; XV, 15, 6.

+ सन् सृग्ग XIV, 22, 19.

सुगादापन -V, 11, 5.

सुगादापनादि I, 14, 22.

सुष्टु I, 6, 16; II, 8, 16. 19. 22; 9, 3. 6. 16; 10, 5. 7; IV, 9, 5; V, 11, 5.

सुति VII, 6, 1; XVII, 12, 4.

सुव II, 8, 10. 16. 18; IV, 9, 7; 14, 22; 16, 3; VI, 8, 8; XVII, 11, 4; 12, 4.

सुक्पर्ण VI, 1, 6.

सु V, 15, 10; 16, 7; VI, 18, 4. 8; VII, 7, 3. 4. 5; X, 1, 18; 18, 26; XIV, 24, 8; XV, 1, 15. 18; 2, 4. 8. 11. 14. 21. 25. 29; XVI, 3, 10; 9, 22; 11, 33; 12, 11; 14, 8. 12. 14. 16; XVII, 10, 4.

सुकर्मन् VII, 7, 4.

सुकाल V, 11, 13; XV, 1, 30.

सुतवस् (सुतवद्वा) III, 13, 9.

सुधाग्रन्द् III, 16, 15.

सुनय (भावयय) XVI, 11, 5.

सुयंहेम IV, 5, 12.

सुयंहेमिन् II, 3, 23.

सुयंनत XVII, 3, 11.

सुयम् I, 10. 5; X, 7, 9.

स्वयंभू स्वयंभु XVI, 15, 1.

स्वयोनि XI, 19, 32; 14, 5. 23. (Cf. अस्वयोनि)

स्वर XIV, 19, 1; 47, 1.

स्वर XIII, 1, 8.

स्वरपृष्ठ XI, 11, 3. 14; 12, 10.

स्वयोनि XI, 12, 7. 11.

स्वरसामन् X, 9, 5. 11; XI, 11, 1. 9; 14, 37; XII, 6, 6; 27, 3; XIII, 16, 4; 17, 8; XIV, 19, 2.

स्वराज् XIV, 26, 1. (Cf. विराट्स्वराज्)

स्वरादि VI, 1, 15.

स्वर्ग (1.) XIV, 40, 1; 69, 2; 71, 2; 75, 2; XV, 9, 2; (2.) (Sacrifice) XIV, 37, 1.

स्वर्गकाम XIV, 37, 1; 40, 1; 69, 2; 71, 2; 75, 2; XV, 9, 2; 10, 1.

स्वर्जित् XIV, 8, 13; 47, 1. 2.

स्वर्जिदिन्द्रवज्रयोः XV, 11, 13.

स्वस्त XV, 17 (p. 189, 3).

स्वस्ति (पशु) V, 5, 1; VIII, 13, 3; XVI, 10, 11. 15.

स्वस्तिसंवत्सर XVI, 1, 9.

स्वस्त्ययन IV, 17, 1; XVI, 1, 14; 10, 15.

स्वादुष्किसीयाः VIII, 6, 14; 7, 18; XIV, 57, 13.

स्वाध्याय X, 12, 5.

स्वार in सर्वस्वार XV, 10, 1.

स्वाराज्य XIV, 26, 1. 4; 30, 1; XV, 11, 1; 12, 1; XVI, 15, 1;

स्वाराज्यकाम XIV, 26, 1.

स्वाहा IV, 4, 1; 18, 1; 19, 1. 5. 8; XVI, 18, 19. etc.

स्वाहाकार I, 2, 22; III, 12, 17.

स्विद् XV, 17 (p. 188, 4).

स्विरुचतुर्थी III, 12, 17.

स्विरुचत् I, 9, 1; 16, 3; II, 2, 6. 11. 15. 18; 3, 11; III, 1, 4. 7; 7, 5; 12, 11; 18, 23; 15, 10; 16, 3; IV, 7, 3; 19, 1; 20, 5. 6; V, 3, 5; 5, 6; 7, 4; 19, 9; VII, 1, 6; 16, 2; VIII, 2, 2; 12, 2; 13, 4; XIV, 10, 5; XV, 2, 16; 18, 7.

स्विरुचसमवाय V, 19, 3.

स्विरुचदन्त VIII, 11, 11.

स्विरुचदिल III, 20, 13; XV, 2, 17; 18, 8.

स्विरुचन्निगद् I, 16, 10.

४

४ XIII, 14, 8; XIV, 6, 1; 7, 1; 12, 2; 13, 11; 14, 1; 22, 21. 22; 24, 1; 25, 1; 26, 1; 27, 1; 28, 1, 33, 1; 34, 1; 35, 1; 36, 1; 37, 1; 40, 1; 59, 1; 60, 1; 61, 1 etc.; XV, 1, 10. 12; 5, 1; 7, 6, 9, 2; 12, 5; 17; 18; 20; 21; 22;

23; 24; XVI, 7, 4; 8, 27; 9, 11; 14, 17; 13, 2; 16, 2, 3;
 20, 12; 23, 6, 14; 29, 6, 7, 8; XVII, 13, 8; उ ह XV, 16,
 10, 11; XVIII, 2, 3, 5; ह वै XIV, 40, 1; 57, 20; XV, 16,
 17; ह छ IV, 15, 7; VII, 21; 6; XV, 22 (p. 193, 7, 8);
 XVI, 7, 7.

हत्या in भूषहत्या XVI, 18, 19.

हन् अहन्त XIV, 50, 1; हन् XV, 19 (p. 191, 1); °हत° III,
 8, 12. (उ. अहन्त IV, 15, 4; 16, 9).

+ अप हन्याम् XIV, 27, 1; अहत XIV, 27, 1, 5, 8, 11;

हत्य XIV, 28, 1; जिघांसमान XIV, 22, 23; 27, 1;
 89, 8, 10.

+ आ हन्ति XVII, 14, 11; हन्ति XVII, 5, 10; 14, 10.;

+ अपा हान XIII, 11, 4. (गतपचना° उपा)

+ उद् in उद्धताकोशित XVIII, 24, 27.

+ उय हत XIII, 29, 18; हत्य IV, 21, 8; XVII, 11, 4.

+ निष् in अनिर्हत

+ परि हन्ति XVI, 18, 14.

+ सम् हन्ति XVII, 2, 6; हत्य XVII, 2, 9.

हन्त in सहन्त XVII, 4, 1, 2, 3.

हन्त XV, 18 (p. 190, 2); 20 (p. 191, 10); 21 (p. 192, 10);
 XVI, 15, 1.

हरिसन्द्र XV, 17.

हरिरुच्छिष्टाग्रन III, 8, 13.

हरिर्धान V, 13, 2; 14, 19. 21. 24; 15, 10; VI, 3, 8; 12, 2;
VII, 15, 2; X, 21, 12. 14. (Cf. सदोहरिर्धानानि)

हरिर्धानप्रवर्तन V, 13, 1.

हरिर्घ्न XIV, 3, 1; (सोमाः) XIV, 13, 14.

हरिष्कृत् IV, 7, 2.

हरिव्यभक्तता IV, 15, 6.

हरिस् I, 3, 1. 14; 16, 16. 17 (हरिष्ट.); 17, 1. 7; II, 5, 23. 25.
26; 7, 9; III, 10, 2; 13, 15; 20, 4. 12; IV, 8, 3; 14, 3;
20, 5. 6; V, 7, 5; VIII, 13, 4; IX, 26, 1; 27, 3; 28, 4;
XIII, 1, 3; 20, 10; XIV, 10, 19; XVI, 1, 17; 10, 4. 11.
(Cf. अग्निहोत्रहरिः । उपांशुहरिः । वातुर्मास्यहरिः । देविकाहरिः ।
महाहरिः । सर्वपृष्ठाहरिः)

हन्त III, 13, 17.

हस्तिन् XV, 3, 14.

1. हा + सम् जिहान XV, 19 (p. 190, 17).

2. हा + परि हाप्य I, 17, 10; III, 16, 13; VI, 1, 21; II, 6; 7, 1;
11, 9; 13, 3; VII, 3, 4, 11, 1; 12, 2; 26, 16; VIII, 7, 20;
11, 12; 12, 2, IX, 25, 2; X, 2, 7; 3, 3; 4, 3; 10, 5; XI,
8, 1; 9, 1; 11, 7. 12; XII, 6, 12; XIII, 27, 6.

+ प्र see प्राजहित (M. S. C. प्रज०)

धारियोजन VIII, 7, 21; X, 1, 10; XIV, 56, 3; XV, 1, 27.

धारियोजनास्त XIV, 51, 4.

हि II, 14, 8; III, 19, 7; XIV, 57, 18; XV, 13, 4. 17 (p. 188, 11); XVI, 21, 21; 22, 19; 23, 14; XVII, 14, 4; XVIII, 24, 8.

हिंकृत्य I, 4, 6; VI, 8, 9; XVII, 17, 15; XVIII, 1, 1.

हिरण्य XVI, 17, 9; 18, 8.

हिरण्य II, 5, 27; VII, 18, 1; XIV, 83, 10; 57, 17; XV, 17 (p. 188, 14); XVI, 3, 25. (Cf. बहिरण्य)

हिरण्यकशिपु XV, 27 (p. 196, 1).

हिरण्यस्य XV, 22 (p. 193, 2).

हिरण्यप्रकप्त IV, 14, 16.

हीनतर IV, 12, 2.

ऊ जुहोति I, 2, 21; II, 6, 1; 7, 1; III, 21, 1; IV, 8, 7; 9, 7; 13, 4; 16, 3; 17, 12. 18; 18, 10; VI, 9, 16; VIII, 13, 6; IX, 19, 4; XIII, 2, 2; 12, 7. 13; XVI, 18, 19; XVII, 11, 4; जुहति VIII, 8, 10; XVI, 15, 9; 18, 15. 17; XVIII, 24, 11; जुहुयात् II, 7, 8; III, 12, 16. 17; 19, 12; V, 4, 2; XIII, 2, 8; 3, 4. 5; 5, 7; 12, 11; जुहुयुः XIII, 5, 3; XVI, 7, 4; जुहुवानि XVI, 15, 1; जुहुत् II, 9, 16; 12, 8;

V, 4, 1; जुह्वां करोति, चकार XVI, 15, 1; चकार XV, 23 (p. 193, 13); होय्यन्ति VI, 6, 20; होय्यन् II, 6, 9; ह्यमाण IV, 11, 2; V, 14, 14. 16; VI, 7, 3; 8, 1; ऊत II, 9, 10; 10, 8; V, 19, 17; VIII, 9, 10; XIII, 12, 8; 14, 6; XVI, 1, 7. 10; XVII, 7, 11; ऊता II, 6, 10; 7, 7; III, 15, 14; IV, 16, 6; 18, 5. 7; VI, 3, 8; VIII, 18, 1; X, 13, 26; XVI, 15, 1; XVII, 12, 4; XVIII, 24, 27. (Cf. अऊता)

+ अभि जुहोति II, 8, 23.

हृत्तवन् XIV, 50, 2.

हृ हरन्ति III, 19, 9; हृता IV, 14, 11; VII, 3, 2. 3.

+ अति हरन् XVII, 16, 2. 2. 3. 4; हृत्य II, 8, 22. 23.

+ अप हृत XIII, 6, 1.

+ अभ्यव हरेत् IV, 5, 7.

+ उपाव हृत्य XVII, 16, 5.

+ आ हरन्ति I, 12, 9; XIII, 15, 1; अहरत् XIV, 6, 1; 7, 1; 8, 1; 9, 1; 12, 2; XV, 9, 2; 11, 1; 12, 1; XVI, 1, 1; ह्रियमाण V, 10, 10; हार्य (see आहार्य VII, 27, 29); हृत्य XIII, 6, 1; XVII, 7, 12.

+ उदा हरन्ति XV, 26 (p. 195, 7); हरिष्यामः XIII, 14, 10.

+ उपा हरेत् XVIII, 2, 6.

+ पर्या हृत्य VII, 5, 1; XVII, 7, 11.

- + प्रतिपद्या इत्य VII, 5, 4.
- + प्रत्या हरन्ति XV, 13, 15; इत XIV, 41, 4; 42, 4.
- + अमुष्या जहार XV, 16, 11; 26 (p. 195, 5).
- + अभिष्या इत्य I, 14, 15; 14, 17; II, 12, 10; IV, 12, 10; X, 21, 17.
- + उद् हरति II, 6, 2; VII, 21, 7; IX, 20, 8. 15; इरेत् XVIII, 7, 16, 15; जहार XVI, 16, 4; इत (Cf. उद्भूतद्वयन्तर) अमुद्भूत) इत्य IV, 14, 14; 17, 13; V, 9, 17; VII, 1, 5; 8, 4; 21, 2; IX, 8, 4; 8, 3; 0, 8; 11, 2; 14, 2; 15, 2; 17, 3; 20, 7; X, 11, 8; 12, 6, 15; 13, 19; XI, 12, 6. 13; 14, 25; XII, 7, 1. 5. 6; 26, 10; XIV, 51, 9. 11; XV, 9, 8; XVI, 21, 24; XVIII, 4, 7; 5, 7; 8, 0.
- + अभ्युद् इत III, 4, 1; इत्य II, 14, 5; IV, 12, 2.
- + निष् इरेत् XIII, 12, 12.
- + परि इत I, 12, 9.
- + प्र द्वियमाण III, 13, 17; इत्य XVII, 7, 11.
- + अमुष हरति IV, 18, 5; इत VI, 12, 6; इत्य IV, 4, 2; 5, 10; 14, 3; XVI, 16, 1.
- + प्रति इत XVII, 17, 13.

+ वि हरति VI, 1, 6; IX, 5, 4. 9; XII, 11, 6; हरन्ति
XIII, 5, 22; हरेत् XV, 13, 1; हत VII, 15, 9. 10;
XII, 11, 5. 10; XIV, 8, 8; XVII, 14, 3; XVIII,
1, 19. 21; 14, 7; (Cf. अविहृत); ह्य XVIII, 14, 27.

+ सम् हार्यः XI, 8, 1; 9, 2; संहार्य IV, 14, 4.

हृदयनाथ XIII, 3, 3.

हृदयशूल VIII, 12, 11.

हृदयशूलान्त VI, 1, 21; XIV, 10, 8; XVIII, 21, 25.

हृदयसंमित I, 10, 6.

हैमन्त XVI, 9, 31.

हैमन्तिक IX, 27, 1.

हैरण्यद्वीप X, 13, 14. 15; XVIII, 19, 2.

होतयंज VII, 1, 5.

होतायच VII, 1, 5; 8, 4.

होतृ 1, 1, 17; 4, 1; III, 8, 25; 10, 7; IV, 6, 5; V, 2, 3; 10,
28; 12, 4; 14, 22; 15, 9; 16, 10; 19, 1; 20, 8; VI, 8, 14;
12, 15; 13, 7; VII, 4, 12; 6, 5. 9; 7, 5; 8, 11; 14, 5;
VIII, 4, 5; 8, 7; 11, 13; IX, 7, 1; 11, 1; 15, 1; X, 1, 20;
14, 4; 15, 4; 16, 4; 17, 4; 18, 4; 21, 8; XI, 3, 3; 15,
10; XII, 3, 20; XIII, 7, 2; 11, 5; 14, 1; 24, 7; XV, 7,
2; 8, 7. 14; 12, 2; 21 (p. 192, 3); 27 (p. 195, 22); XVI,

1, 22; 4, 1. 8; 9, 16; 13, 1. 2. 17; XVII, 1, 2; 2, 5; 7, 11; 10, 7; 11, 2. 3; 15, 10; 17, 4. 11.

द्योत्यकर्मन् III, 14, 15.

द्योत्यचमस VI, 7, 6; VII, 4, 4. 15; 5, 9.

द्योत्यपदन I, 6, 6; V, 10, 16.

द्यौवक VII, 4, 6; 7, 6; 14, 4; 25, 9; XI, 3, 2; XII, 1, 1, 8, 4; XIII, 10, 4; 24, 18; XIV, 3, 5; XVI, 9, 23.

द्यौषा XVIII, 24, 34.

द्यौम V, 10, 27; VIII, 15, 7. (CF. वसद्यौम। स्वयंद्यौम)

द्यौममन्त्र I, 2, 22.

द्यौमान्त IV, 4, 10.

द्यौच III, 30, 12. (CF. वद्यौच)

दु + नि द्युने XV, 24 (p. 104, 6); द्युवते V, 8, 1; द्युत्य V, 10, 30.

द्रव XVI, 18, 10.

द्रव I, 2, 18; X, 5, 12; XVII, 10, 8.

द्रु + आ द्रुयते XVII, 17, 13; XVIII, 20, 6; 21, 2; द्रुय VII, 9, 1. 6; 10, 2; 19, 8. 9. 10. 11. 12. 13. 14. 15. 25; XI, 14, 13; XII, 11, 12; XV, 3, 10; XVII, 17, 14. 15; XVIII, 1, 1; 2, 5. (CF. अनाद्रुय)

+ उपा द्रुयेमहि अद्रुयन्त XIV, 50, 1.

- + उप ह्यते I, 15, 5; VII, 5, 7; 6, 5; क्वास्यमान I, 10, 1; VII, 6, 6; (cf. अनुपक्वास्यमान); ह्यमान IV, 9, 1; V, 10, 1; ह्यत I, 11, 1; 12, 1; (cf. अनुपह्यत); ह्य III, 16, 25; V, 19, 12. 24; VII, 5, 11; 17, 15; VIII, 2, 13; XIV, 10, 20.
- + प्रत्युप ह्य VII, 6, 9.
- + समुप ह्य III, 8, 25.
- + वि ह्यन्ते X, 21, 16, कयावहे XV, 24 (p. 193, 19).

Additions.

- अशेष III, 20, 16.
- अस्तोचिथ VII, 26, 1.
- इलाह XVIII, 23, 7.
- पञ्चवर्ष III, 18, 20.
- पशुनिगम IX, 23, 13.
-

II.

INDEX OF DEITIES MENTIONED IN INDEX I.

अग्रामौ	अश्वे
अग्नि (cf. आग्रवेष्टव II.)	भो
अग्नीषण्यौ	आतवेष्टव
अग्नीषोमी (अग्नीषोमीय)	अम्बक
अदिति (आदित्य)	अष्ट (आष्ट)
अनुमति	आवाहयित्री (आवाहयित्रीय । वैश्वदेव- आवाहयित्रीय । आविषद्यावाहयित्रीय)
अप्	धात
अर्धमन्	नरार्धंघ (नारार्धंघ)
अश्विनौ (आश्विन)	पथा स्थिति
अक्षुर (आक्षुर)	पार्श्व (cf. वैश्वामरीयपार्श्व)
आग्रवेष्टव (cf. आग्नेयाग्रवेष्टव)	पितर (cf. सोम पिबन्तम् । धम पिबन्तम्)
आग्निमासत (cf. वैश्वदेवाग्निमासत)	पूषन् (पौष । मारुतपौष । सोमापौष)
आग्निवाक्य	एषित्री
आग्नेन्द्र	प्रजापति (प्राजापत्य)
आग्नेय	प्रदात (इन्द्र)
आग्नेयामिष्यव	प्रसविह (सविह)
आग्नेयैन्द्र	बृहस्पति (बार्हस्पत्य, वैश्वदेवबार्हस्पत्य)
आय	भव भवानी
इन्द्र (इन्द्र । आग्नेयैन्द्र । ऐन्द्रवायव II.)	सुमि
इन्द्राग्नी	अवतः (मावत । वायवमावत वैश्वदेवमावत । वैश्वदेवाग्निमावत)
इन्द्रावधौ (in इन्द्रावध्याभिव्याहार)	अरेन्द्र (मादेन्द्र । मादेन्द्राग्नीषोमीय)
इन्द्राविष्णु	मित्र (मित्र)
अथस् (ओषध)	मित्रावरुणौ (मित्रावरुण । ऐन्द्रवायवमैत्रा- वरुण)
अमु in अमुमन्	यम
ऐन्द्रवायव (cf. वायवैन्द्रवायव)	राकामिनीवास्तौ
ऐन्द्रवायवमैत्रावरुण	रुद्र (रौद्र । रुद्राणी)
ऐन्द्राग्र	वज्रस्पति
ऐन्द्रापौष्य	वयव (वायव । आग्निवायव । इन्द्रावद-
ऐन्द्रावेष्टव	
क (काप । कापी)	
[कुवेर भैरव]	

यो । मित्रावरुणौ । मैत्रावरुण । वायव्य-
मादन्त)

वसु

वायु (cf वायुदेवत्व । सावित्रवायुदेवत्व)

वायव्यति

वाज ॥ वाजवन्

वाजिन

वायु (रेन्द्रवायववायव्य । वायव्यरेन्द्रवायव)

वज्र ॥ वाजवन् । वज्रवन्

विभु ॥ विभुमन्

विश्वकर्मेन् ॥ विश्वकर्मेण

विश्वे देवा (विश्वदेव)

विष्णु (विष्णव । आपाविष्णव । आपोपाप्मा-

विष्णव । इन्द्राविष्णु रेन्द्राविष्णव ।

विष्णुपत्नी

वैशानर । वैश्वामरीय

शर्व । शर्वोत्त

शत्रुघ्नः

शुनाचीय, शुनामीरीय (भादेन्द्रशुनामी-
रीय)

सविष्ट (सावित्र । सावित्रपद । आदित्य

सावित्रपद । सावित्रवायव्यदितीय ।

सावित्रवायुदेवत्व । सोमसावित्र)

सरस्वन् । सरस्वती (सरस्वत । सरस्वत-
यौग्य)

साध्य

सिनीवासी (राकासिनीवासी)

सूर्य (सूर्य । सौर्य)

सोम (अग्नीवोत्त । सोमापोत्त ।, सोम

सोमसावित्र)

IV.

SOME NAMES OF HYMNS AND VERSES.

- वसन्त XVIII, 4, 1; 5, 1—Rv. VI, 47, 8
 वसन्तिरस्य VIII, 15, 10—Rv. X, 103
 वसन्तिरस्य XII, 6, 1, etc.—Rv. III, 88
 वसन्तिरस्य XIII, 24, 18—Rv. I, 177, 4
 वसन्तिरस्य VII, 15, 4—6 ff.—Rv. X, 94
 वादित्या XII, 19,—Av. XX, 135, 6
 वागीधरोप X, 13, 18, etc.—Rv. I, 89
 वागीधरोप VI, 3, 11; IX, 20, 7—
 Rv. X, 30, 13
 वागीधरोपः IV, 11, 6, etc.—Rv. X, 9
 वागीधरोपः XII, 24, 1—Av. XX, 136
 वसन्तिरस्य VII, 19, 10, etc.—Rv. VIII, 53, 5, 6
 ईलेवालोप V, 9, 24, etc.—Rv. I, 112
 वसन्तिरस्य XVI, 13, 13—Rv. X, 18, 8; 86, 21, 22
 वसन्तिरस्य XVIII, 10, 10; 20, 6—
 Rv. VII, 23
 वातुर्जनिनीय XI, 14, 10, 22—Rv. II, 13
 वसन्तिरस्य XII, 17, 3—Av. XX, 129
 वसन्तिरस्य XI, 15, 10, etc.—Rv. V, 87
 वसन्तिरस्य X, 11, 13, etc.—Rv. I, 165*
 वापयन्तिरस्य IX, 20, 12, etc.—Rv. I, 120
 वसन्तिरस्य XII, 6, 18, etc.—Av. XX, 127
 वसन्तिरस्य XVIII, 3, 1*—Sāṅkh. Sr. S XVIII, 3, 2. Ait. Ar. V, 1, 2
 वसन्तिरस्य VI, 6, 12—Rv. X, 30—
 41
 वसन्तिरस्य XII, 21, 1—Av. XX, 128
 वसन्तिरस्य XI, 2, 6 ff.—Rv. X, 120
 [तनुः X, 19, 1]
 वसन्तिरस्य X, 11, 18, etc.—VI, 18
 वसन्तिरस्य XI, 14, 28, etc.—X, 178
 वसन्तिरस्य X, 13, 7—II, 22, 1
 [दिनां वसन्तिरस्य XII, 20, 1—Av. XX, 128]
 वसन्तिरस्य XI, 14, 13 ff.—Rv. IV, 40, 5
 वसन्तिरस्य XIII, 12, 3—Rv. VIII, 96, 7 ff.
 वसन्तिरस्य XVIII, 1, 12, 14, 15, 21—Rv. VIII, 58, 2
 वसन्तिरस्य I, 17, 18
 वसन्तिरस्य XII, 8, 2—Rv. X, 61
 वसन्तिरस्य XVI, 13, 3—Rv. X, 59
 वसन्तिरस्य X, 2, 8, etc.—Rv. X, 53, 6
 वसन्तिरस्य XI, 14, 28—Rv. X, 177
 वसन्तिरस्य XII, 16, 2—Av. XX, 127, 3

* Comm. वसन्तिरस्य वसन्तिरस्य

पिबन्त्यदीया V, 13, 10—Rv I 64, 6
 पुष्य नारायण XVI, 13, 1—Rv X, 90
 देवो VIII, 6, 12, etc—Rv X, 15,
 1—3
 प्रतीराधा XII, 21, 3—Av XX, 134
 प्रवक्षिष्य XII, 25, 4—Rv I, 57
 प्रवक्षिष्या XII, 21, 3—Av XX, 133
 प्रयत्नीय V, 13, 16—Rv VII, 34
 प्रवक्ष्य XII, 21, 3—Rv
 VIII, 97, 13—15
 षष्ठ XI, 14, 26—Rv X 96
 मधुमाघो XV, 3, 1—Rv III, 54
 55
 मनुप्रवक्ष्य V, 11, 8—Rv VIII, 29
 मनुवृक्षे XIV, 22 5—Rv X, 53 84
 मजानका V, 6, 10, etc—Av Ar
 III 1
 यज्ञापत्रीय VII 25, 10—Rv VI, 48
 यातकतीय XVI, 10, 2—Rv VI,
 25
 यातो VIII, 6, 13, etc—Rv X, 14
 8—5
 यम XVIII, 24, 1—Rv VIII, 46
 यादुज XVII, 9 5—Rv X, 27

विष्टव IV, 2, 7 13, etc—Rv X, 128
 वषाकपि XII, 6, 13, etc—Rv X 86
 ऋतामीया XVI, 13, 6—Rv VII, 35
 र्मनोदेवीया. IV, 11, 6, etc—Rv, X,
 9, 4—7
 रजनीय XIII, 5, 16 etc—Rv II,
 12
 सपथा see घोषा
 सर्वदरि XI, 14, 10—Rv. X 96
 सलिल वैशदेव XVIII, 22, 7—Rv
 I, 164
 सार्वराष्ट्री V, 13, 26, etc Rv, X, 169
 साय VI, 14, 23 27—Rv I, 51
 सुकीर्ति XII 13, 1—Rv X, 131
 सुपथे IX, 20 13*
 सुकपलस्य XIV, 56, 12—Rv I, 4
 सुददीय XVIII, 1, 23, etc—Rv
 VIII 99 3
 सीक्षा V, 12, 15, etc—I, 75, III,
 21
 सादुविक्षीया. VIII, 9 14, etc—
 Rv VI, 17, 1—3
 वैश्वसूचीय X, 13, 14, 15, XVIII
 I, 2—Rv I 32

* Comm सुपथीमादित आठव अधिक मत्त मंदित्

V.

VERSES QUOTED BY PRATIKAS AND CONTAINED
IN THE ŚAKALASĀKHĀ OF THE RIGVEDA.*

प्रतीक	शाङ्खायन	ऋग्वेद
अयमसीमवन्त	III, 17, 2.	I, 82, 2.
अवीर्या ते नाशिकाभ्यां	XVI, 13, ४.	X, 163
अगन्म मदा	VI, 4, 5; X, 11, 3; XIV, 56, 1.	VII, 12, 1—3; resp. 1—3; resp. 1, 2.
अग्र वा पाहि वीरये	I, 4, 8; III, 5, 3.	VI, 16, 10—12 resp. 10.
अग्र वा पाद्यप्रिभिः	XIV, 53, 5.	VIII, 60, 1, 2.
अग्र वाष्ट्वि	II, 2, 5; 5, 14.	IX, 66, 19.
अग्र इन्द्रये	VII, 9, 8.	III, 23, 4.
अग्र सोमिष्ठम्	XI, 8, 1; 11, 7.	V, 10, 1—3.
अग्निं वो देवम्	X, 10, 2; XIV, 53, 1.	VII, 3.
अग्निं वो वृधन्तम्	XII, 10, 9.	VIII, 102, 7—9.
अग्निं वृद्धीमिम्	V, 19, 11.	III, 17, 4.
अग्निं क्षामिन्	II, 2, 18; VI, 4, 1; XII, 10, 9.	V, 14, 1; resp. 1—3; resp. 1—3.
अग्निं सोमेन बोधय	II, 5, 13; XIV, 52, 12.	V, 14, 1; resp. 1—6.
अग्निं दिवन्तम्	VI, 4, 1.	X, 166.
अग्निं वीतारम्	X, 7, 7.	I, 127, 1.
अग्निं वीतारं मन्त्रे दाष्टा- न्तम्	XVIII, 23, 9, 10.	I, 127, 1—7.
अग्निः प्रवेन	I, 8, 3.	VIII, 41, 12.

* Cf. VI, 1, 23: प्रातरक्षुवाकप्रष्टत्यादिप्रदिष्टानि मन्त्रानुचनयोः स्वात्मानि ॥ ११ ॥
एकां प्रतीयादन्त्यम् ॥ ११ ॥

<i>Pratīka</i>	<i>Saṅkhyāna</i>	<i>Rigveda</i>
अग्निं द्युविप्रतनस	II, 2, 10	VIII, 44, 21
अग्निनाग्निं धमिधत्ते	II, 2, 11, III, 5, 1, 13 17	I, 12, 6
अग्निना रयिम्	III, 7, 3, 15, 8	I, 1, 3
अग्निं त मये	III, 17, 5, VI, 4, 13, VII, 6, 2, [XVI, 7, 13]	V, 6, 13, resp 1-10
अग्निं दूतम्	XIV, 52, 2	I, 12 17
अग्निं दूतं ददौमहे	I, 4, 9, VI, 4, 1, X, 3, 2	I, 12, 1, resp 1-12
अग्निं न मा मयितम्	XIV, 53, 6	VIII, 49, 6
अग्निं नर	X, 5, 2, 12 8, 13, 20, XI, 15, 2, XIV, 54, 5	VII, 1, 1-25, resp. 1-3, 1-6, 1
अग्निं नरो दीधितिभि- रथाः	XVII, 8, 2	VII, 1
अग्निमग्निं वो अग्निगुम्	XI, 53, 1	VIII, 60, 17-18
अग्निमग्निं यदौमहि	II 2, 11, III, 5, 1.	I, 12, 2
अग्निमीले पुरोहितम्	VI, 4, 1; XIV, 52, 1	I, 1
अग्निं मये पितरम्	XI, 13, 5, XIV, 51, 7.	X, 7, 3 6
अग्निरिन्द्र	XI, 7, 10, 9, 11, 12, 14	X, 63
अग्निदस्ये	X, 11, 8	VIII, 27-32 (पञ्च सूक्तानि)
अग्निनै द्युष्टं वनमिन्द्र देति	XIV, 29, 8	VI, 18, 10 A (cf यमु द्युष्टि)
अग्निर्नता	VII, 19, 12	III, 20, 4
अग्निर्मूर्धा	I, 8, 4, II, 5, 16, XIV, 52, 10	VIII, 41, 16, resp. 16 21
अग्निर्हवसि	I, 8, 1, XIV, 52, 5 9	VI, 16, 31, resp 31- 36, resp 31 39
अग्निर्वीता अहवसि	I, 15, 4, IX, 20, 7, 26, 3, X, 6, 19	VI, 15, 13, resp. 13 15

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अग्निर्वीता नो बध्वरे	V, 16, 8.	IV, 16, 1-3.
अग्निर्वीता द्युरोहितः	VI, 4, 1; X, 11, 9.	III, 11.
अग्निव्याधाः	III, 16, 7.	X, 15, 11.
अग्नीषोमा विश्वम्	V, 19, 8.	I, 93, 12.
अग्नीषोमा य अऊतिम्	V, 19, 14.	I, 93, 3.
अग्नीषोमा यो अय	V, 19, 6.	I, 93, 2.
अग्नीषोमाविमम्	I, 8, 6; V, 18, 9.	I, 93, 1.
अग्नीषोमा सवेदसा	I, 8, 10.	I, 93, 9.
अग्नीषोमा अविषः	V, 19, 16.	I, 93, 7.
अग्ने दिव जिह्वया शिम- मिम्ह	XIV, 20, 8.	III, 35, 9 D (cf. तिष्ठा वरी)
अग्ने कदा वै आमुपम्	VI, 4, 3.	IV, 7, 2-3.
अग्ने जरितम्	XIV, 55, 1.	VIII, 60, 19, 20.
अग्ने जुपस	V, 14, 14.	I, 144, 7.
अग्ने जुपस नो वसिः	VII, 1, 6; XIV, 51, 18.	III, 29, 1; resp 1. d. 5.
अग्ने तमस	II, 5, 18; X, 18, 1.	IV, 10, 1-4; resp. 1-8.
अग्ने तव प्रवी वयः	XVIII, 23, 6.	X, 140, 1-6.
अग्ने कर्तोये सवने	VIII, 2, 2.	III, 28, 5.
अग्ने त्वं नः	II, 12, 2; III, 17, 5; XII, 11, 2.	V, 24, 1. 2. 3.
अग्ने त्वं पारय	V, 5, 2.	I, 189, 2.
अग्ने दा	III, 2, 4.	III, 24, 5.
अग्ने दिवः	XIV, 52, 4.	III, 25, 1.
अग्ने द्युजेन	II, 2, 17; IX, 22, 5.	III, 24, 3.
अग्ने धेतवताय	XIV, 52, 5. 13.	VIII, 44, 25-27 resp. 25-30.
अग्ने भव	IV, 2, 9; (16, 5); V, 5, 2; VI, 10, 1.	I, 189, 1; resp. 1; resp. 1-3.
अग्ने पत्नीः	VII, 4, 9.	I, 22, II.
अग्ने पवस	II, 2, 5.	IX, 68, 21.
अग्ने पावक	II, 2, 9.	V, 26, 1.
अग्ने भव सुवसिधा	XII, 11, 4.	VII, 17, 1.
अग्ने भवद्विः [अभवद्विः]	VIII, 6, 17.	V, 60, 8.

<i>Pratika</i>	<i>Senkajana</i>	<i>Rijedu</i>
अग्ने मल	VI, 4 1	IV, 9
अग्ने यदय विशो अध्वरस्य	I, 9, 2	VI, 15, 14
अग्रवैद्य प्रथमस्यास्तनानाम्	XV, 22 (p 192, 14)	I, 21, 2
अग्नेर्वैभ	IV, 14, 17	X, 16, 7
अग्ने दिवस्तदु	VI, 4 7, \IV, 55, 3, XV, 3, 3.	I, 14, 1—12, rep 1 2, resp 1 2
अग्ने विद्येभि जनीक	IXI, 14 12	VI, 15, 10
अग्ने विद्येभिरग्निभि	II, 3, 11, IX 24, 9, XIV, 52, 6	III, 24, 4
अग्ने मधे	III, 1, 4	V, 28, 8
अग्ने न चैवम्	\IV, 53 7	VI, 3
अग्ने पुनस्य	\IV, 52, 5	V, 51, 1—3
अप पिब	VII, 2, 4, XI, 8, 3	IV, 40, 1
अग्ने हवम	VI 4, 5	X, 1—7*
अद्विरव	III, 16 5, VIII, 6, 12	X 14, 6
अद्विटीभि	VIII, 6, 13	X, 14, 5
अव्वा न यीरगोषिवम्	X, 12, 16, \IV, 55, 2	VIII, 71, 10—12, resp 10—13
अव्वा न रन्ध्रम्	XII, 12, 6	X 43, 1—3
अव्वा र्वा	III 20, 4, IV, 11, 6, \III, 9 5	VI, 30, 9
अव्वा यो अग्निमव्ये	VII, 6, 1, X, 12, 16	V, 25 1—3
अजानमपम्	IX, 14 3	V, 31, 1—8
अज्जनि नाम्	V, 15, 2	III, 8, 1
अज्जनि यम्	V, 9, 8	V, 43, 7.
अतदिदिन्द्र य	XI 8, 3	VIII, 92, 10—12
अति इव	IV, 14, 15	V, 14, 10—11.
अति विद्या	IX, 29, 7	X, 97, 10
अतो दिवा अग्निम् न	\III, 7, 5	I, 22, 16—21.
अवा पूज्य प्रथमी भागे रति	\VI, 3, 30	I, 162, 4 C

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
अदिति	VI, 4, 7.	VIII, 103, 1—4.
अद्या नी देवः सविता	VIII, 3, 8; XVIII, 22, 2.	V, 82, 4—6.
अथा दीन्द्र	IX, 4, 2.	VIII, 98, 7—12.
अधि दयोः	V, 9, 12; 13, 6.	I, 83, 3.
अधि दृशुः	XVI, 11, 12.	VI, 45, 31—33.
अधुचत्	V, 10, 9.	VIII, 72, 16.
अध्वर्युः नयकृत्वांसः	III, 18, 5.	V, 43, 3.
अध्वर्युः भरतेन्द्राय	IX, 7, 5; XII, 4, 8.	II, 14, 1; resp. 1—11.
अध्वर्युः भरतेन्द्राय वीमम्	XVIII, 19, 5.	II, 14.
अध्वर्युः इन्द्राय	XII, 9, 11.	VIII, 4, 11 12.
अध्वर्युः वीर प्र कृते सुता- नाम्	XIV, 3, 8. 9. 10. 11.	VI, 44, 13—15; 10—12; 16—18; 19 II
अमर्षीयं दृष्टवम्	XII, 12, 8.	I, 190
अमर्यो ज्ञानः	X, 4, 14.	I, 162, 5—7.
अमर्यवः	IX, 27, 2.	V, 82, 6.
अमृतमा त्रि	XI, 2, 5.	I, 105, 9.
अमृतैश्च निषोषतः	XVIII, 11, 2.	X, 102, 3.
अमृतं प्राणाः	V, 14, 18.	VIII, 48, 2.
अप त्यम्	X, 5, 4.	VI, 51, 13.
अप नः शीघ्रचक्षुः	IV, 2, 9; (16, 5).	I, 97, 1—7.
अप प्रायः	XII, 3, 5; 13, 1.	X, 131, 1 resp X, 131, 1—7.
अप सप्तः	X, 10, 4.	VII, 71, 1—3.
अपाः पूर्वेषाम्	IX, 6 18.	X, 96, 13.
अपादिन उदु नक्षिपतमा	XI, 11, 12.	VI, 38.
अपादु मिश्रामयः	XVIII, 7, 11.	VIII, 92, 4—8.
अपायश्च	IX, 11, 4.	II, 19, 1.
अपय्यो	X, 10, 6.	VI, 32.
अपय्यो पयतमानि	XII, 5, 5.	VI, 32.
अपेन धीम	IV, 14, 7.	X, 14, 9.
अशु मे क्षेम	VIII, 11, 3.	I, 23, 20.
अश्वि	III, 5, 5; VIII, 11, 3; XIV, 57, 7.	VIII, 43, 9; resp. II—11.

<i>Pratīka</i>	<i>Sanlkhayana</i>	<i>Rigveda</i>
अधुभु स्ते	XI, 9, 7	X, 35
अवाधि आर	XIV, 56, 11	VII, 9, 1
अभि नष्टेव	XII, 5, 3, 6, 1, XIII, 24, 18	III, 38, 1—3 resp 1—10
अभि त्वा मेवम्	IX, 7, 4, X, 9, 13, XI, 14, 0	I, 51
अभि त्वा मोतसा तिरा	VI, 4 1	I, 78
अभि त्वा देव	X, 4, 13, 11, 8	I, 24 3—5
अभि त्वा देव अवित्र	III, 18 17, V, 10, 3, VII, 16, 3, XV, 22, (p. 192, 16	I, 24 3, resp 3, resp 3, resp 3—
अभि त्वा पूर्येपीतये	VII 20, 3	VIII, 3, 7 8
अभि त्वा हवभा	IX, 13, 1	VIII 45, 22—24
अभि त्वा ह्यर	VII, 10, 3	VII, 32, 22 23
अभि प्र गोपतिवृ	IX, 13, 1, XVIII, 7, 15	VIII, 6, 4—6
अभि प्रवत्त	X, 12 15, XIV, 67, 1 2	IV, 69, 8 9
अभि प्र व	VII, 23, 4, XII, 9, 11	VIII, 49 1 2
अभी वतस्तदा भर	XVII, 8, 11	VII, 32, 24—27
अभूरेव	VIII, 3, 2 9	IV, 51, 1, resp 1—6
अभूरेक	X, 6, 16, XI, 14, 27, XII, 6, 15	VI, 31
अमेव न	VIII, 2, 9	II, 36, 3
अम्य	VI, 7, 10, XIV, 51, 11	I, 23, 16—18.
अयं यज्ञ	X, 1, 10 (cf XIII, 24, 18)	I, 177, 4
अयं वा मधुमत्तम	VI, 6, 8, IX, 20, 16	I, 47, 1 3 5, resp 1—8
अयं वा निवावदवा	VII, 2, 5, X, 3, 5, XII, 1, 3	II, 41, 4, resp 1—15, resp 4—6

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
असं वेना	V, 9, 17; VIII 3, 15; XV, 3, 9.	X, 122, 1—5. 7. 8; resp. 1; resp. 1—5.
असं चीना	X, 10, 4.	VII, 29, 1—3.
असं सोमयन्तु दृगः	X, 4, 5.	V, 51, 4. (?)
असं ह येन	X, 6, 9.	VIII, 70, 4—6.
असं जायत	X, 8, 1.	I, 128.
असं जायत मनुषो भरी- मणि	XVIII, 23, 11.	I, 128, 1—6.
असं त इन्द्र चीनः	IX, 11, 1.	VIII, 17, 11—13.
असं ते अक्षु रयंतः	XVIII, 11, 3.	III, 44.
असं ते सातवे जने	IX, 11, 1.	VIII, 61, 10—12.
असं ते योनिः	II, 11, 2; 17, 3.	III, 29, 10.
असं देवाय	X, 9, 16.	I, 20, 1—3.
अयमग्निः सवसिना	II, 11, 2.	VIII, 75, 4.
अयमग्निः सुवीथेभ्यः	VI, 4, 7.	III, 16.
अयमिह	II, 11, 2.	IV, 7, 1.
असं मिवाय	X, 8, 3.	I, 136, 4—6.
अथा वाजम्	VI, 6, 15; XII, 5, 23; 12, 14.	} VI, 17, 16.
अथा वाजं देवदिनं सवेम	XVIII, 15, 6.	
अरा इवेत्	VI, 10, 8.	V, 59, 5.
अकवचत्	V, 9, 25.	IX, 82, 3.
अर्चन्ताम्ना	II, 2, 18; III, 10, 4; VI, 4, 1; IX, 22, 8; 27, 2; X, 9, 17; XIV, 52, 11.	} V, 13, 1; resp. 1—0.
अर्चन्ती न यवका	X, 11, 5.	
अर्वापयम्	XI, 11, 12.	VII, 90, 7.
अर्वादेहि	VII, 17, 8.	VI, 37.
अर्हन्निभार्थं	V, 9, 13.	I, 104, 9.
अथ ते देवाः	VI, 10, 11; VIII, 11, 5.	II, 38, 10.
अथ इक्षः	XII, 25, 2.	I, 24 14.
अथ यक्षं यत्तज्जलो	XII, 5, 12.	VIII, 96, 13—15.
		X, 134, 4—6.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अवमेव इन्द्र	X, 7, 11; 8, 3.	I, 133, 6; resp. C 7.
अव घृज	III, 16, 7.	X, 16, 5.
अवितानि	X, 6, 9.	VIII, 100
अविदह्वम्	VIII, 6, 11.	VI, 41, 7—9.
अविप्रो वा यदविभक्त	XVIII, 8, 14.	VIII, 61, 9—18.
अद्यान्तौ	IV, 15, 5; XVI, 13, 13.	X, 53, 8.
अद्याम तम्	III, 5, 8; IX, 23, 12.	VI, 5, 7.
अद्याम ते	III, 5, 6.	I, 114, 3.
अथ न ता	VI, 4, 1; XIV, 56, 6	I, 27, 1—10; resp. 1—3.
अथापलाः	III, 18, 16	X, 160, 5.
अश्विना यन्मरीचिः	VI, 6, 1; VII, 10, 12.	I, 3, 1—3.
अश्विना वायना	IX, 20, 31.	III, 59, 7.
अश्विनारिह गच्छन्तम्	X, 4, 5	V, 78, 1—3.
अथार्णं घातु	V, 11, 7; VI, 10, 3.	I, 91, 21.
अथासु मे जरित वाभिवेदः	XVII, 9, 6	X, 27.
अथावि द्वेधम्	VII, 17, 3.	VII, 21.
अथावि सोम इन्द्र ते	XII, 26, 8; XVIII, 18, 4	I, 81, 1—3; resp. 1—6.
अथावि सोमः पुचङ्गत	VII, 23, 7.	X, 104
अथुनौदे	XVI, 13, 14	X, 59, 5—7.
अथवाद्याम्	V, 14, 19, VI, 10, 11; IX, 2, 3.	VIII, 42, 1; resp. 1—3.
अथावि मन्त्र	XVI, 21, 27.	VIII, 52, 9, 10
अथि सोमो अथं दुत	XIII, 7, 2	VIII, 91, 4—9
अथैव तु प्रतरम्	IX, 3, 4; XII, 12, 5.	X, 42, 1—10; resp. 1—3.
अथुरि नो वार्षपत्याभि धम्	IV, 12, 10.	VI, 15, 19 C.
अथभ्य तदिवः	VI, 10, 10.	II, 39, 11.
अथा अथा इदम्भ.	XVIII, 11, 2	} VI, 42, 4.
अथा अथै	X, 6, 14; XII, 4, 9	

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
अथा इदु	X, 11, 7.	} 1, 61.
अथा इदु प्र नवये	XII, 4, 17.	
अथाकमये अधारम्	III, 10, 4; IX, 22, 5; 27, 2.	V, 4, 8.
अथाकमय पितरस्य आधन्	XII, 11, 14.	IV, 42, 8—10.
अग्निगपदे	XIII, 29, 13.	II, 35, 14.
अस्य पिबतम्	V, 10, 21.	VIII, 5, 14.
अस्य प्रजाश्	II, 11, 2.	IX, 54, 1.
अस्य मये पुष नर्पांषि	IX, 12, 4.	VI, 44, 14.
अस्य वामस्य पक्षितस्य पौतु	XVIII, 22, 7.	I, 164.
अस्य हि सपमस्यारम्	X, 3, 13; 8, 13.	V, 82, 2, 3.
अहं ददेभिः	VI, 11, 11.	X, 125, 1—6.
अहं दां रटवै	IX, 10, 3.	X, 49.
अहं च तं च	XVI, 18, 13.	VIII, 62, 11.
अहं भुवम्	IX, 11, 3; X, 4, 11; 11, 7.	X, 48.
अहय कण्ठम्	X, 8, 15.	VI, 9.
आ कलशा अनुपन	VII, 15, 8.	IX, 65, 14.
आ ककुषेपु धामति	VII, 15, 8.	IX, 17, 4.
आमन्वेदः	V, 6, 7.	IV, 53, 7.
आ मोमता	X, 9, 4; XV, 8, 16, 17.	VII, 72, 1—3; resp. 72, 73.
आग्निं न सवतिभिः	X, 5, 2; XVIII, 23, 7.	X, 21; resp. 21, 1—6.
आग्निरयामि	XII, 11, 16.	VI, 16, 19—21.
आ धा ये	III, 12, 8.	VIII, 45, 1.
आ धा ये अग्निभिर्भवे	XII, 11, 20; XVIII, 7, 6.	VIII, 45, 1—3; resp. 1—14.
आ अर्पयिषाः	XVII, 9, 5.	I, 177.
आ दू न इन्द्र वृमन्तम्	VII, 15, 3; IX, 12, 1.	VIII, 81, 1; resp. 1—3.
आ दू न इन्द्र मदाक्	IX, 13, 3.	III, 41.
आ दू न इन्द्र एवदन्	IX, 12, 1; XVIII, 13, 4.	IV, 32, 1—3; resp. 1—21.
आ दू भर	III, 2, 5.	III, 36, 9.

<i>Pratika</i>	<i>Saṅkhyāna</i>	<i>Regrado.</i>
आ ते अग्र इधोमहि	XII, 10, 11.	V, 6, 4.
आ ते अग्र अथा	XII, 10, 11	V, ॥ 6—7
आ ते दित	IV, 20, 2, VI, 11, 10, VIII, 6, 3	II, 33, 1—15, resp 1—6 resp 1
आ ते वासो मनो यतन्	IX, 23, 12, XII, 11, 16	VIII, 11, 7, resp 7—9
आ ते द्यौर्दो हवम	VI, 10, 7.	VI, 10, 9
आद्वान्तु	V, 10, 8	IX, 74, 4
आ मयववा मदि	IX, 16, 1.	VIII, 82, 4—6
आ ता गिर	X, 6, 4	VIII, 93, 1—3
आ ता गिरो रघोरिष	XVIII, 18, 13.	VIII, 93, 1—0
आ ता जुष	X, 7, 3	I, 134 1
आ ता रथ यद्योतसे	VII, 10, 8, XV, 2, 5, XVII, 9, 2	VIII, 69, 1—3
आ ता नवन्तु वरय	VII, 4, 1, IX, 6, 4, XI, 7, 4	I, 10, 1—0, resp 1—3
आ ता विमन्वाश्वा	IX, 10, 3	I, 5, 7—0
आ ता विमन्विन्दव	IX, 10, 3, XVIII, 7, 12	VIII, 92, 22—24, resp 22—33
आ ता सवयम्	XII, 9, 11.	VIII, 1, 24—25
आ तना नि वीदत	IX, 10, 1	I, 5, 1—3
आद्विवा प्रदमं वधिरे धय	XVIII, 6, 6	I, 83, 4—6
आ इमि	V, 10, 8	VIII 72, 8.
आदय सधाम्	IX, 17, 2	I, 6, 4—10
आदित्यामवसा	VIII 1, 4	VII, 51, 1
आदित्यावा अदिनि	VIII, 1, 6.	VII, 51, 2
आ देवानाम्	III, 3, 3.	X, 2 3
आ देवो यातु	VI, 10, 10	VII, 45, 1
आ देवो यातु सविता द्य- रम	X, 5, 23, XVI, 1, 21	VII, 45, 1—4, resp 1
आ देवा	VI, 10, 6	VII, 97, 2
आ धूर्त	IX, 6, 1	VII, 34, 4
आ धूर्तै	X, 13, 13, XII, 3, 23, XVIII, 15, 6.	VII, 34, 1

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ धेनवः	VI, 7, 7.	V, 43, 1*
आ न रन्ध्रो दूरात्	X, 2, 5.	IV, 20.
आ न रन्ध्रो दूरादा न आघात्	XII, 3, 9.	IV, 20.
आ नः क्षुत उप बालेभि- रुतौ	XII, 3, 13,	IV, 29.
आ नल्ले तन्तु मन्तरः	XVIII, 18, 4.	I, 175, 2—5.
आ नूनमयिभोर्ध्वपिः	V, 10, 11.	VIII, 9, 7.
आ नो अग्ने सुचेतुना	III, 10, 24.	I, 79, 9.
आ नो मन्तव्य	VII, 11, 2; XII, 2, 15.	V, 71.
आ नो मोमन्तव्य	XI, 8, 3.	VIII, 5, 10—12.
आ नो दिवो बृहन्तः पव- तादा	VI, 10, 2.	V, 43, 11.
आ नो देव	X, 9, 4	VII, 30, 1—3.
आ नो देवः इतिता वाव- मावः	VI, 10, 10.	VI, 50, 8.
आ नो वधिः	XII, 2, 14.	X, 35, 10
आ नो भद्राः	VIII, 3, 16; X, 13, * 18, XI, 15, 9; XV, 8, 1; XVIII, 22, 8.	I, 89, 1—8. 10; resp. 1—10.
आ नो भर दक्षिण	VII, 15, 3.	VIII, 81, 6.
आ नो मिवावयवा	VII, 11, 2; XI, 8, 3; XII, 1, 3.	III, 62, 10—18, resp. 16.
आ नो मिवावयवा†	VIII, 12, 7.	VII, 65, 4.
आ नो यज्ञं दिविद्युमव्य	X, 6, 6; XIV, 57, 5.	VIII, 101, 9. 10.
आ नो वापी	X, 6, 6, XIV, 57, 5.	VIII, 46, 25; resp. 25—26.
आ नो विद्याभिरुनिभिः	V, 9, 21; VI, 6, 4; X, 5, 4.	VIII, 8, 1—3; resp. 1—23.
आ नो विद्याभिरुनिभिः उजोपाः	VI, 10, 7.	VII, 24, 4.

* According to the Commentary.

† Comm. इत्यजद्विभिनिः अत्रयवावि विद्युप्रापात्

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhya</i>	<i>Rigveda.</i>
आ नो विद्वांसु खल	X, 6, 6, XVIII, 10, II	VIII, 90, 1—3, resp 1—6.
आ नो दिवे सज्जोष	XII, 6, 12, XVIII, 10, 12	VIII, 54, 3 4
आपूर्णां वस	VII, 17, 11	III, 32, 15
आपो वस्यन्त	IV, 15, 4	II, 17, 10.
आपो न देवी	VI, 7, 6	I, 83, 2
आपो रेतनी	VI, 3, 11, IX, 20, 7	X, 30, 12
आपा हि ह	IV, 11, 6, 15, 3, VIII, 6, 7, 7, 12 20, IX, 28, 6, XIV, 57, 7	II, 9, 1—3, resp 1—9, resp 1.
आ ध्यायस	I, 15, 4*	I, 91, 10
आ ध्यायस समेतु वे	VII, 5, 17, 15, 4.	I, 91, 16, resp 10—18
आ न इव परावत	XVIII, 13, 7	VIII, 82, 1—7
आ भानि	V, 9, 23, VI, 6, 6, XV, 8, 14	V, 76, 1—5, resp V, 70 77
आ मन्दैरिन्द्र	XII, 9, 11	III, 45, 1 2
आ मन्दैरिन्द्र हरिभि	IV, 5, 9, XVIII, 11, 3	III, 45, 1—3, resp 1—5
आमासु पक्षमैरय	XVIII, 11, 2	VIII, 89, 7
आ भिजे वरसे	X, 4, 6	V, 72, 1—3
आ मे खलम्	VI, 6, 2, XV, 8, 13	VIII, 63
आ ये खले न ध्यादिनम्	III, 13, 17	VI, 16, 40
आप दो	X, 13, 21 27, XIII, 11, 2 5	X, 189, 1—3.
आ यज्ञै	XI, 11, 7	V, 17, 1—1
आ यज्ञ पक्षी	X, 7, 7	VII, 31, 20
आ यत्यन्ति	IX, 6, 15	VIII, 69 10
आ यानिन्द्राजंसे	II, 2 4	IV, 21

* Compare आ ध्यायस समेतु वे पुरोजुवाया—आ ध्यायस मद्विन्मतेषा न भवति । मायवैरहितानां । अशब्दज्ञाया । यद्यपि समि धावलाये ककलपादपाठः । समेनैव क्रमेण तत्र तिथा सा भवति । ननु आयायितवतीनामिति तवाक्ते कथं रुदे । आपादिष्टैर्याभिरितिकदाञ्चोत्त । सोमायायने तु साम विद्यभिर्युभिरिति लिङ्गान् युतामाञ्चोत्त । मलायकलपादपाठः ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
आ यादि छयवास	XII, 4, 13.	VIII, 62, 4—6.
आ यादि वनवा सह	X, 9, 16; 'XVIII, 15, 3.	X, 172.
आ यादि सुपुम	VII, 12, 1. 2; XII, 1, 4.	VIII, 17, 1—13 resp. 1—3.
आ याद्विभिः	X, 4, 5.	V, 40, 1—3.
आ याद्विभिः सुतम्	XVIII, 12, 6.	V, 40, 1—3.
आ याद्विश्वम्	XI, 4, 9.	III, 43.
आ याद्विश्वम् वभुरेष्टा	XVIII, 19, 6.	III, 43.
आ यद्रावः	X, 6, 20; XI, 6, 8.	V, 57.
आ व रन्ने क्रिभिः यथा	XVIII, 13, 5.	I, 30, 1—5.
आ वा रयः	X, 7, 4; 8, 2.	I, 135, 4; resp. 4—6.
आ वा रदी रोदसी वद्धाना	VI, 6 6.	VII, 69—74.
आ वा राजानो	IX, 2, 5; XII, 10, 5.	VII, 84; resp. 1—3
आ वा वाविष्ठः	XI, 6, 2	VIII, 20, 4—8
आ वा वद्वत्	X, 6, 6, XI, 6, 2.	IV, 16, 3—5.
आ वा विथः	X, 7, 3	I, 135, 5.
आ वानुपयन्	V, 13, 6.	II, 41, 21.
आ वा निवाययन्	VIII, 12, 7.	I, 152, 7.
आ वाया भूय	X, 10, 4, 11, 5.	VII, 92, 1; resp. 1. 3. 5.
आ विन्ददेवम्	IX, 20, 3; X, 2, 13; XVI, 1, 21.	V, 82, 7; resp 7—9.
आ विन्ददारा	X, 11, 5.	VII, 70, 1—3.
आ वनव्या	VI, 10, 9.	VI, 60, 3.
आ वपस् पुक्ववे	XVIII, 8, 13.	VIII, 61, 3—6.
आ वेधत्तम्	VI, 10, 5.	V, 43, 12.
आ वे राजानम्	XIV, 57, 3.	IV, 3, 1.
आ वे वद्वत्	VIII, 2, 8.	I, 85, 6.
आ वने	X, 11, 8.	VIII, 18, 16—19.
आ वने	X, 12, 8.	VII, 68, 1—3.
आ यथा	VIII, 15, 10.	X, 103.
आयः गिराजः	XII, 26, 6.	I, 10, 9—11.
आयुतत्वे		

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
आदिनाबन्धावत्या	VI, 6, 2	I, 30, 17—19.
आ स एतु य ईवदा	XVI, 11, 24.	VIII, 46, 21 ff
आ सत्यो यातु	X, 11, 7; XI, 14, 11; XII, 3, 13.	IV, 16
आ सत्यो यातु मघर्षो ज- कीषी	XVIII, 19, 8.	IV, 16
आ सुवे सिद्यत दिवम्,	V, 10, 11.	VIII, 72, 13.
आर्षं पिबन्	III, 16, 6.	X, 15, 8
इच्छन्ति वा	XII, 5, 22	III, 30.
इक्षामघ्रे	V, 19, 9.	III, 1, 23.
इक्ष्वाकृत्वा	III, 14, 11.	III, 29, 4.
इत्या हि वीमे	X, 6, 9; XII, 6, 11.	I, 80, 1—16; resp. 1—3
इत्या हि वीम इक्ष्वा	XVIII, 6, 4.	I, 80, 1—3.
इदं वषो सुतम्	IX, 14, 1.	} VIII, 2, 1—3
इदं वषो सुतमन्त्रः	VII, 19, 9; XVII, 9, 3.	
इदं विष्णुः	I, 8, 8, XV, 8; 11.	I, 22, 17; resp. 16—21.
इदं शम्भोजवा	IX, 15, 1; XVIII, 7, 15	III, 51, 10—12.
इदं त इदं पर क त वक्त्रम्	XVIII, 1, 8.	X, 66, 1.
इदं वे पात्रं वनविमिन्द्र	IX, 14, 3	X, 112, 6.
इदं वे वीर्यं तधु	VII, 4, 3.	VIII, 63, 8.
इदं त्यागवम्	IX, 10, 4.	VI, 44, 10.
इदमाय	I, 12, 8; V, 18, 12.	I, 23, 22—24.
इदमिवा	X, 8, 14; XII, 8, 2; 9, 6.	X, 61.
इन्द्र इक्षोमया	X, 3, 6	VIII, 2, 4—8
इन्द्र इक्षोमया वक्त्रः	XVIII, 7, 4.	VIII, 2, 4—27.
इन्द्र इधे	X, 11, 8	VIII, 93, 31.
इन्द्र ऋभुभिर्वाजवह्निः	VIII, 2, 5; XIV, 3, 12.	III, 60, 5; resp. 5—7.
इन्द्रं वर्यं मवाधने	IX, 26, 3.	I, 7, 5.
इन्द्र वर्यं कृ	IX, 18, 1.	VIII, 13, 16—18.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रं विद्याः	XI, 11, 12; XII, 26, 1.	I, 11, 1—8; resp. 1—3.
इन्द्रं विद्याः अग्नीहोत्रम्	XVIII, 18, 3.	I, 11, 1—8.
इन्द्रं उवाच यमवे	XVIII, 6, 2; 12, 3.	VIII, 12, 22; resp. 22—24.
इन्द्रं ये विद्वान्	I, 8, 14; IX, 27, 2 (Comm)	I, 7, 10.
इन्द्रं सव	XII, 4, 21; XIV, 24, 4; 83, 22.	X, 89
इन्द्रः किल	XI, 14, 3.	X, 111, 9.
इन्द्रः पुमिन्दु	VII, 23, 6.	III, 84.
इन्द्रः पुनरेव योमेव	IX, 18, 1; XVIII, 12, 1.	VIII, 13, 1—3; resp. 1—83.
इन्द्रं जगत्सु	IX, 20, 24; XII, 9, 18.	VII, 82, 20, 27.
इन्द्रं जगत्सुविद्वान्	VII, 12, 4.	III, 40 ¹ , 2.
इन्द्रं यमम्	III, 1, 8; VI, 10, 7	X, 180, 3.
इन्द्रं व्येष्टम्	XII, 9, 10.	VI, 48, 5, 6.
इन्द्रं तुभ्यमित्युवाच	XI, 12, 5.	VI, 44, 10—10.
इन्द्रं विधातु	X, 4, 10.	VI, 48, 9, 10.
इन्द्रं विधातुं गतयाम्	VI, 13, 8.	VI, 46, 9.
इन्द्रं वा हवामहे	VII, 4, 7; 12, 3; IX, 9, 2.	III, 40, 1; resp. 1—9.
इन्द्रं दद्या	XI, 9, 9.	X, 100.
इन्द्रं नराः	VI, 10, 7; X, 11, 5.	VII, 27, 1; resp. 1—3.
इन्द्रं नैदीयं यदिदि	VII, 10, 10; XII, 6, 12 etc	VIII, 83, 5, 6.
इन्द्रं पितृं तुभ्यं पुनीं यदाय	XI, 10, 7.	VI, 40.
इन्द्रं यमसः	VII, 19, 2, X, 5, 8.	III, 51, 7; resp. 7—9.
इन्द्रं भवतु इन्द्रं पापि यो- नम्	XIV, 3, 6	III, 51, 7—9.
इन्द्रं विद्वांसिः	VII, 14, 1; XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 7, 1—3.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
इन्द्रमित्रादिभ्यो बृहद्यु	IX, 10, 1; XIII, 7, 5.	I, 7, 1—3; resp. 1—10.
इन्द्रमिद्वन्तातये	X, 5, 18.	VIII, 8, 5. 6.
इन्द्रमीमानमोजसा	XII, 26, 1.	I, 11, 8. 6. 7.
इन्द्र वार्जिषु	IX, 10, 2.	I, 7, 4—10
इन्द्रवायु इमे	VII, 2, 2; 10, 10.	I, 2, 4; resp. 4—6.
इन्द्रस्य वायवेभ्यो सुमानाम्	X, 4, 5.	V, 51, 6. 7.
इन्द्रस्य वायवेभ्यो सोमनाम्	X, 5, 4.	IV, 47, 2—4.
इन्द्रस्य सोमम्	VIII, 2, 7.	IV, 50, 10.
इन्द्र सोमं सोमपते	X, 8, 8; XIV, 33, 22.	III, 32.
इन्द्र सोममिदं पिब	XII, 5, 9.	X, 24, 1—3
इन्द्र सोमं पिब आतुना	VII, 8, 5.	VII, 15, 1 ff.
इन्द्रस्य तु वीर्याणि	VII, 20, 8; X, 13, 14, XVIII, 19, 2.*	I, 32.
इन्द्रा वी वा वरुषा	XII, 11, 22.	IV, 41.
इन्द्राग्री वरुषा	I, 8, 11; XII, 2, 8.	VII, 94, 7; resp. 7—9.
इन्द्राग्री वा गतं सुतम्	VII, 18, 1. 2. 4; XII, 1, 5.	III, 12, 1—10, resp. 1—3.
इन्द्राग्री दुवं सु ना	XVIII, 16, 1.	VIII, 40.
इन्द्राग्री युषामिमे	XII, 1, 5.	VI, 60, 7—9.
इन्द्रा नु वरुषा	VI, 11, 1.	VI, 57.
इन्द्रावृष्णोः त्रिषमज्येति	XVI, 3, 32	I, 162, 2D.
इन्द्राय मघने सुतम्	IX, 10, 1; XVIII, 6, 2.	VIII, 92, 19—21.
इन्द्राय वाम मायन	IX, 5, 9; XII, 12, 12, XVIII, 13, 10.	VIII, 93, 1—3; resp. 1—12
इन्द्राय सोमा प्रदिशो वि- दामाः	VII, 17, 10.	III, 36, 2.
इन्द्राय हि योः	X, 7, 11; XII, 3, 12.	I, 131, 1; resp. 1—3.
इन्द्रा याचि विषभाभ्यो	VII, 10, 13.	I, 3, 4—6.
इन्द्रायैन्दो मघजवे	VII, 15, 16.	IX, 64, 22—24.

* According to the Comm.

Pratīka.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

इन्द्रावदया मधुमन्त्रस्य	IX, 2, 6.	VI, 68, 11.
इन्द्रावदया युवमन्त्रस्य	XII, 10, 8. 12; 11, 15.	} VII, 62.
इन्द्रावदया युवमन्त्रस्य नः	IX, 2, 4; XIV, 35, 2.	
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	VIII, 2, 6.	VI, 68, 10.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	VIII, 2, 10.	VI, 60, 7.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो मदा- नाम्	IX, 4, 7.	VI, 69, 8.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	VII, 14, 1.	} VII, 94, 4-6.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो मदा- नाम्	XII, 1, 5.	
इन्द्रावदया युवमन्त्रो मदा- नाम्	XII, 1, 4; XVIII, 2, 2.	I, 6, 7-9.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	IX, 14, 1. 2.	I, 9.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	IX, 6, 11. XII, 1, 4, XVIII, 2, 2.	I, 84, 13-15.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	X, 6, 16, XII, 4, 12, XII, 7, 6.*	I, 81, 1-3; resp. 1 —3, resp. 1, 81, 1-3; 82, 1-3.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	X, 11, 6; XI, 4, 8.	V, 31.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	VI, 10, 7.	VII, 27, 3.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	III, 12, 5.	I, 91, 10.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	VIII, 0, 13.	X, 14, 4.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	IV, 2, 10, VIII, 2, 11; X, 8, 15.	I, 94, 1-10; resp. 1.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	IV, 10, 5.	X, 19, 4.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	X, 5, 8.	VIII, 76, 1-3.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	V, 18, 1; X, 12, 15; XV, 1, 26.	III, 21.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	XI, 11, 19; XII, 26, 7. 8.	I, 84, 4. 5; resp. 4- 6.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	X, 6, 2. 20.	VI, 15, 1-9.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	XIV, 67, 9.	VI, 15, 1-4.
इन्द्रावदया युवमन्त्रो	XV, 3, 2.	III, 54.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
इमं त्रि वक्ष्य	III, 14, 5 ; IX, 26, 8 (Comm.)	I, 25, 19.
इमा अभि प्र योनुमः	XII, 11, 20	VIII, 6, 7—9.
इमा उ ता	XI, 5, 1.	} VI, 21.
इमा उ ता पुरतमस्य	X, 10, 5 ; XIV, 24, 4 ; 60, 2 ; 71, 3.	
इमा उ ता पुरतमस्य आ- दीर्घं वीरं यथा हवन्ते	XIV, 50, 2.	
इमा उ ता पुरुवधी	XI, 11, 11.	VIII, 3, 8. 4
इमा उ ता दिविद्वयः	VI, 6, 8 ; X, 6, 6	VII, 74, 1—6 resp 1—3.
इमा उ ता अमय	XII, 11, 24.	III, 62, 1—3.
इमा जुहाना	II, 4, 4, VI, 10, 2.	VII, 93, 5.
इमा मारीः	IV, 16, 6.	X, 18, 7.
इमानि वा भागधेयानि	XII, 11, 17.	VIII, 50, 1—5.
इमा नु कम्	X, 10, 7 ; XII, 12, 14.	} X, 157.
इमा नु कं भुवना वीरधाम	XVIII, 15, 2.	
इमा मे भियम्	IX, 17, 3 ; X, 10, 6	I, 102, 1—10.
इमा भियं मिथनाबस्य	V, 6, 3 ; VI, 10, 11.	VIII, 42, 3.
इमाम् नु	VII, 24, 6.	III, 30.
इमा मे अग्ने समिधम्	V, 11, 2. 10.	II, 6, 1—3.
इमा वहाय	IV, 20, 2.	I, 114.
इमा वहाय स्थिरधन्वने	IV, 20, 2.	VII, 40.
इमे विप्रस्य	VI, 4, 1.	VIII, 43.
इमा अग्ने	II, 2, 15.	VII, 1, 18.
इयं या नीचकिंवी	XVIII, 11, 2.	VIII, 101, 19.
इयं वामस्य	III, 12, 7.	VII, 94, 1.
इयं वामस्य सगन्धः	VII, 13, 4 ; XII, 1, 6.	VII, 94, 1—9 ; resp. 1—3.
इयं ने अवधी	XIV, 56, 6	VIII, 74, 7—9.
इयमददान्	X, 5, 4 ; 6, 6 ; 8, 3.	VI, 61, 1—3.
इयं सशरम्	I, 15, 4.	I, 13, 10.
इयेन्द्राग्नी उयं अग्ने	VII, 13, 3 ; XII, 2, 18.	I, 21, 1—5, resp. 1 —6.

Pratīka.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

इवेह यः	III, 13, 14.	VII, 59, 11.
इवेव यः	X, 2, 7.	III, 60.
इहोप यात	VIII, 2, 3.	IV, 25.
इलिष्या वि	VI, 4, 9.	VIII, 28.
इमे च नः।	IX, 23, 12.	III, 1, 15.
ईकेषः	I, 4, 8.	III, 27, 13—15.
ईषी यावाहपिनी	V, 9, 24, VI, 6, 13.	I, 112.
उपो जज्ञे	XI, 7, 7.	VII, 20.
उवासाय	VII, 4, 10.	VIII, 49, 11.
उच्छिष्टं चन्वीर्भर	XV, 23 (p. 193, 11. 12).	I, 28, 9: 5—8.
उच्छ्रयस वमस्यते	V, 15, 3.	III, 8, 8.
उच्छ्रयमाना	IV, 15, 8.	X, 18, 12.
उच्छ्रयस	IV, 15, 8.	X, 18, 11.
उत या यन्तु	I, 15, 4.	V, 40, 8.
उत ज्ञानदिने गधि	II, 2, 14; IX, 27, 2. (Comm.)	VIII, 07, 10.
उत देवा अवरितम्	XVI, 18, 4.	X, 137.
उत या त्रिधा	X, 4, 6, 8, 4; XI, 6, 2.	VI, 61, 10—12.
उत नो ऐश्वरिनिः	XI, 6, 2.	VIII, 25, 10—12.
उत नो मध्वरविष	III, 7, 5.	III, 13, 6.
उत नो ऽधिरुष्टाः श्रवोतु	VIII, 6, 8.	I, 180, 3.
उत जुवन्तु जन्तवः	III, 13, 17.	I, 74, 8.
उत नाता बुधरिवा	X, 7, 12.	X, 64, 10.
उत वा विधु	III, 8, 19.	I, 153, 4.
उत स्या नः परसतो धीरा	X, 3, 5; 6, 7.	VI, 61, 7—9.
उत स्या नः परसतो जु- वाया	X, 10, 4; XVII, 8, 10	VII, 95, 4—6.
उतिष्ठवान पयसः	VII, 16, 2 3. 4; X, 13, 6.	X, 179, 1 2. 3; resp. 1.
उतिष्ठमीजहा	X, 13, 6.	VIII, 76, 10.
उतिष्ठमीजहा वद	XII, 1, 4; XVIII, 2, 2; 7, 15.	VIII, 76, 10—12.
उतिष्ठ प्रक्षयस्यते	IV, 16, 7; V, 10, 9; 11, 9; X, 3, 7.	I, 40, 1, 2; resp. 1.

Pratīka.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

ଉତ୍ତରାୟଣ ଧୂମତା	XIV, 49, 3.	VI, 18, 13 D (Cl. ନମଃ ହରିଃ)
ଓମେ ଶ୍ରୀମାମି	IV, 15, 8.	X, 18, 13.
ଓଷା ମନ୍ଦନ୍ତୁ ଶୋମା:	XVIII, 13, 6.	VIII, 64.
ଓଷ୍ଠପୂର୍ବେ ମୃଦୁର୍ଦର୍ଶିବି	XI, 13, 26.	VII, 62, 1.
ଓଦଗ୍ରେ ଯୁଧୟ:	II, 2, 10, III, 19, 11.	VIII, 44, 17.
ଓଦମୁତା	IX, 3, 4; XII, 12, 9.	X, 69.
ଓଦିଗ୍ଧସ୍ୟ ଚିତ୍ତମେ	VII, 24, 3; XII, 4, 22; XVIII, 8, 10.	VII, 32, 12, 18; resp. 12—16.
ଓଦୌପତ୍ୟାୟ	III, 16, 5; VIII, 6, 13; 7, 10; [XIV, 57, 11]	X, 16, 1; resp. 1—3
ଓଦୌପ୍ୟ	III, 13, 12.	V, 42, 3
ଓଦୌପତ୍ୟାୟ	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	VIII, 73, 1—18; resp. 1—0.
ଓଦୌର୍ଭ୍ୟ ନାରୀ	XVI, 13, 12.	X, 18, 8.
ଓଦୌର୍ଭ୍ୟାତ. ପତିବତୀ	XVI, 13, 12.	X, 85, 21.
ଓଦୌର୍ଭ୍ୟାତୀ ବିଶ୍ବାବତୀ	XVI, 13, 12.	X, 85, 22.
ଓଦୁଗର୍ଭ ସଦୟ	VI, 10, 11, VIII, 11, 5.	I, 24, 16.
ଓଦୁ ଯେ ଜାତବେଦସ୍ତୁ	IX, 20, 21; XVIII, 2, 2, 3 5.	I, 50, 1—0; resp. 1 —3
ଓଦୁ ଯଦର୍ଯ୍ୟମ୍	XI, 13, 27; XIII, 8, 2.	VII, 60, 14, 15
ଓଦୁ ଯେ ଜଧୁମନୟା:	VII, 23, 5; XII, 4, 22.	VIII, 3, 15, 10.
ଓଦୁ ଜୟାୟି	VII, 23, 8; XII, 4, 8; XVIII, 19, 9.	VII, 23.
ଓଦୁ ଯା ଦେବ ଧନିତା ଦ-	X, 6, 18.	VI, 71, 4—6.
ମୁନା:		
ଓଦୁ ଯା ଦେବ ଧନିତା ସବାୟ	X, 8, 14.	II, 33.
ଓଦୁ ଯା ଦେବ. ଧନିତା ଦି-	V, 10, 12, X, 4, 14; XIV, 3, 12	VI, 71, 1; resp. 1—3.
ରଞ୍ଜୟା		
ଓଦୈଦିମି	VII, 12, 4; IX, 11, 2; XII, 2, 7.	VIII, 93, 1—3; resp. 1—33.

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

उद्देदमि द्रुतानधम्	XVIII, 2, 2.	VIII, 93, 1—3.
उद्यत्तः	IX, 14, 3.	V, 31, 3.
उद्यद्भक्ष	IX, 6, 18.	VIII, 69, 7.
उद्यम्	IV, 13, 1.	I, 50, 10.
उदां चयः	X, 9, 4.	VII, 61, 1—3.
उदां चयुर्नय सुप्रतीकम्	XIV, 25, 2.	VII, 61.
उप जससा भर	VII, 15, 8.	VIII, 81, 7.
उप ते सोमन्	IX, 26, ॥ (Comm.)	I, 114, 9.
उप लाग्ने	II, 13, 2; V, 14, 11.	I, 1, 7—9.
उप ला जानयः	XIV, 53, 5.	VIII, 103, 18—15.
उप ला जुक्तः	II, 3, 17.	VIII, 44, 5.
उप नः सुतना जसम्	VII, 11, 4.	V, 71, 8.
उप नः सुतना गदि सोम-	IX, 18, 3.	III, 42.
उप नो ददिभिः [मिन्द्र]	X, 3, 9; XI, 9, 3.	VIII, 93, 31—38.
उपप्रयक्तो अक्षरम्	II, 11, 2; VI, 4, 1; X, 2, 2, XIV, 51, 12.	I, 74, 1; resp. 1—9; resp. 1. 2.
उप प्रयात्	XVI, 8, 23.	I, 103, 13 13.
उप प्रियम्	V, 14, 16.	IX, 67, 20.
उपसद्याय	V, 11, 1. 11; VI, 4, 1.	VII, 15, 1—3; resp. 1—15.
उप सक्षे	XII, 3, 20.	VIII, 72, 15.
उपसताः	III, 16, 5.	X, 15, 5.
उप रुये	V, 10, 1.	I, 104, 20.
उपी रुदये	VI, 5, 6.	VII, 77—80.
उपी पु द्विपुष्टि	III, 17, 2.	I, 82, 1.
उभयं द्वयवत्	VII, 20, 7; XII, 5, 19; XVI, 21, 27.	VIII, 61, 1. 3; resp. 1—4.
उभा देवा दिविष्मता	X, 3, 5.	I, 23, 2. 3.
उभा पिबतम्	V, 10, 18; IX, 20, 32.	I, 46, 15.
उभा वाम्	II, 11, 2; VI, 10, 9.	VI, 60, 13.
उभे यदिन्द्र	XII, 3, 10.	X, 134, 1—3.
उर्ध्व यज्ञाय	XII, 26, 4.	VII, 99, 4—6.
उर्ध्व वि रागा	III, 14, 20; VIII, 10, 2.	I, 24, 8.

Pratika.

Sāṅkhāyana

Rigveda.

उप नः	VI, 10, 7, IX, 6, 1; 26, 3, XI, 14, 18; XII, 5, 2.	} VI, 47, 8.
उत् नो लोकमनु नेवि वि- दान्	XVIII, 4, 1.	
उरीष्ट इन्द्र राधसः	XVIII, 18, 7.	V, 39, 1. 2.
उरो मदान्	III, 5, 5.	III, 1, 11.
उर्वी इष्वी	III, 12, 9	I, 185, 7.
उरना वातदसौरधातम्	XIV, 27, 18	V, 29, 9 A (Cf. अरुना)
उरन्मदा	III, 16, 23	X, 16, 12.
उरम्बु वृ दः	VII, 22, 6.	IV, 20, 4.
उरस्य वृ दः	XV, 3, 2	III, 55
उरस्यविषम्	VI, 5, 10.	I, 92, 13—15.
उवासानता	XI, 9, 10; 12, 17.	X, 36
उवी भद्रेभि	VI, 5, 4.	I, 49.
उर्ध्वं क वृ दः	V, 15, 3.	I, 36, 13
उर्ध्वं क वृ दी अथरस	XIV, 56, 2. 8	IV, 6, 1—9 10. 11.
उरीष्ट		
उर्ध्वं अग्निः	X, 11, 5.	VII, 39, 1—3.
उर्ध्वं नः	V, 15, 3	I, 36, 14.
उज्जीवी वसो	VII, 23, 9	V, 40, 4.
उज्जुनीती	X, 9, 16	I, 90, 1—5.
उज्जुनीती न	XII, 5, 14	I, 90, 1.
उतस्य हि यदधः (पाद)	XIV, 16, 10.	IV, 23, 8 (Cf. अथा मदान्)
उज्जुनीती	IX, 4, 3; XI, 14, 10. 22; XII, 26, 12.	II, 13, 1—13; resp. 1—9
उत्तेन यो	III, 8, 19, IX, 27, 2.	I, 23, 5.
उत्थिता	X, 6, 6	VIII, 101, 1. 2.
उत्थिता	X, 6, 18.	IV, 31.
उतमु लो दग् विषः	VII, 15, 7*	IX, 15, 8
उतं वदन्ति मन्त्रम्	VII, 15, 7.	IX, 15, 7.

* Comment मुख्यप्रतीकने प्राच्येन व्यवस्था It remains doubtful, whether the verses have been arranged in the Sāṅkhāyana S'akha in the same order as in the Śākala S'akha.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एता उ न्याः	VI, 5, 12.	I, 93, 1—4.
एतायाम्	XI, 8, 5.	} I, 33.
एतायामो गन्तव्य इन्द्रम्	XIV, 11, 8.	
एति प्र होता	VI, 4, 11; XI, 4, 13; XIV, 56, 5.	I, 144, 1—7; resp. 1. 2.
एतेनाग्निं ब्रह्मणा	I, 15, 17	I, 81, 18.
एतो भिन्दं स्वात्म	XII, 25, 7.	VIII, 24, 19 ^a —21.
एतु सधो सदिनतरम्	XII, 25, 6.	VIII, 24, 16—18.
एता वः	VI, 4, 7.	VII, 16.
एता वो अग्निम्	XIV, 54, 3.	VII, 10, 1. 2.
एन्द्र वो गधि	XII, 25, 6.	VIII, 93, 4—6.
एन्द्र याहि वरिधिः	IX, 28, 13, XI, 14, 23; XVIII, 18, 10	VIII, 84, 1; resp. 1 —15.
एन्द्र याहुप	X, 8, 9.	I, 130.
एन्द्र कामसिम्	1, 8, 12, IX, 12, 2.	I, 8, 1; resp 1—10.
एवाग्निर्वातमेभिः	XIV, 57, 15.	I, 77, 5.
एवा त्वामिन्द्र वसिष्ठम्	VII, 22, 5	IV, 19.
एवा न इन्द्रो सधमा	VIII, 6, 17.	IV, 17, 20.
एवा विदे	VIII, 3, 15; IX, 27, 2.	IV, 60, 6.
एवा वन्दस्व	V, 14, 20; VI, 10, 11.	VIII, 42, 2
एवा याहि वीर्यः	X, 6, 14; XII, 12, 1.	VIII, 92, 28; resp. 29—30.
एवा याहि वरुणा	XII, 12, 1.	I, 8, 8—10.
एवेदेष हुविकूर्मिः	XVIII, 7, 5.	VIII, 2, 31—39.
एव प्र पूर्वो	XI, 14, 16.	I, 56.
एवो जेयोः	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	I, 46, 1—15; resp. 1 —9.
एदि सोमां अग्निं स्रव	XVIII, 18, 2.	I, 10, 4—12.
इष्टु न प्रवाहि	II, 5, 15, IX, 2, 2.	VI, 16, 10; resp. 16 —21.
हेमिरग्ने	XI, 7, 4; XIV, 52, 5.	I, 14, 1—3.
हेमिरग्ने वरुणम्	VIII, 5, 1.	III, 6, 9.
योमावयवर्षोष्ठतः	VII, 10, 14; X, 9, 16.	I, 3, 7—9.

* Comm. अग्निं वाक्वाक्वाग्निं इति युतेः । प्राथम्याद् ईदमनम् ।

Pratīka.

Sāṅkhyaṇa.

Rigveda.

कया युभा	X, 0, 12; 11, 12; XI, 2, 4; 11, 9; 13, 20; XIII, 5, 16; XIV, 39, 9; 84, 6; XV, 2, 9; 7, 1; XVI, 21, 31; 23, 19.	I, 165.
कया युभा स्वयसः सगीताः	XV, 2, 0.	
कल उवा	VI, 5, 2.	I, 30, 20—22.
कलमिद्ध	VII, 23, 3; XVI, 31, 23.	VII, 32, 14, 15.
कले जातिः	XIV, 52, 5, 7.	I, 75, 3—5.
कस्य नूनं कतमस्यामता- नाम्	XV, 22 (p. 192, 12).	I, 24, 1.
का राधन्	V, 9, 20; IX, 20, 12.	I, 120, 1—9.
काणेभिरदाभ्या	XII, 2, 5, 15.	VII, 06, 17—10.
का सुभुतिः	XII, 3, 11.	IV, 24.
किन्तु केडा	X, 8, 14.	
किन्तु केडा किं यदिहो न खाजगन्	XVIII, 22, 6.	I, 161.
कुविन्दुतः	III, 5, 4.	VIII, 75, 11.
कुविद्व	IX, 23, 11; X, 10, 4.	VII, 01, 1; resp. 1. 3.
कुविद्व कमवा वे हधाव	XVII, 8, 6, 6.	VII, 01, 1—3; 4—0.
कुविद्व यवमन्तः	XIII, 3, 4.	X, 131, 2.
कुव युगः	X, 5, 20.	X, 22;
कुपुम्ब पाशः	V, 9, 11.	IV, 4, 1—5.
कुप्या रजांसि पत्न्या	III, 5, 10.	VIII, 43, 6.
के डा हरः	XVI, 11, 9.	V, 61.
को मु वा मितावधौ	X, 6, 18.	V, 41.
को यन्ताता यद्यः को व-	XVII, 8, 9.	IV, 55.
कृता		
क्रीलं वः	III, 15, 15.	I, 37.

<i>Pratiśā.</i>	<i>Sāṅkhya.</i>	<i>Rigved.</i>
अनिता उदः	VII, 19, 15; XI, 13, 20.	X, 73, 1—6; resp. 1—11.
अनिता उदः मरुधे तुषाप	XIV, 31, 5; 19, 2	X, 73.
अनीयकः	II, 4, 5; VI, 11, 8.	VII, 96, 4; resp. 4—6.
अरमादः	XV, 8, 7.	X, 118, 5—7.
अराशो	XV, 8, 7.	I, 27, 10—12.
आतो आये	V, 15, 3.	III, 8, 5.
आयेदाम्	X, 1, 11.	III, 63, 4.
अपस् मप्रयसाम्	V, 19, 1; VI, 1, 1; X, 12, 15 (except, & 3 5); XIV, 56, 12, XV, 1, 25.	I, 75.
अतो दमना	III, 1, 4	V, 1, 5
अपेयो यमम्	XII, 2, 21.	VIII, 39, 1—10.
अं युजायाम्	VI, 6, 6	I, 181 181.
अं वो दाम्	VII, 23, 3, XII, 9, 11	} VIII, 69, 1, 2.
अं वो दाम्यतोषाम्	XVIII, 10, 8	
अं शयामा	IX, 21, 8.	VII, 97, 6.
अं वि दाम् रंजति	II, 2, 6.	V, 11, 3
अद्ययाम्	VIII, 3, 11	I, 112.
अं वेमिया	V, 10, 26.	VIII, 69, 7.*
अं वेमित्या ममलिनः	XVIII, 8, 1	I, 36, 7, 8.
अद्यः	III, 17, 6, IV, 13, 1; 15, 4; X, 21, 11.	VII, 66, 10.
अत मे	X, 8, 19; XI, 5, 4; XVI, 20, 16.	I, 110.
अत इन्द्रियम्	X, 11, 7.	I, 103.
अत्ता यामि	III, 11, 5; VI, 10, 11.	I, 21, 11.
अत्ता यामि	XII, 9, 11.	} VIII, 3, 9, 10.
अत्ता यामि दुर्वीर्यम्	VII, 23, 3; XVIII, 8, 11.	

Pratīka.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

मा अस्य सूददोदक	XVIII, 1, 23; 2, 7; 3, 3 etc.	VIII, 69, 3.
मा वा विद्यस्व	XI, 6, 2.	VIII, 25, 1-3.
मा वा धेनुम्	X, 7, 7.	I, 137, 3.
मा सु ने कौतिम्	X, 10, 6.	X, 54.
मा नः गन्तम्	XII, 1, 3.	V, 68, 3-5.
मा नो राघम्	X, 7, 7.	VII, 31, 22.
मा वैधिष्ठम्	VI, 10, 9.	VI, 60, 2.
मा हि गन्ताः	XII, 1, 5.	VII, 91, 5-7.
मा ऊरे घवैरिदम्	XII, 1, 5.	VI, 60, 4-6.
मिडा सु कम्	VIII, 8, 1.	III, 53, 2.
मिडा वरी	IX, 15, 4; X, 11, 6; XI, 6, 3; XIV, 29, 7; 57, 16.	III, 35, 1; resp 1- 11.
मौमस्याभिवदक	XIV, 21, 3.	X, 160.
मौम्राः सोमास वा वधि	X, 3, 5.	I, 23, 1.
मुभ्यं चिन्वाम	X, 7, 8.	II, 36, 37.
मुभ्यं ता अहिरक्षम्	IX, 23, 12.	VIII, 43, 18.
मुभेदमिन्द्र परि चिन्वते	XVIII, 17, 2.	X, 167, 1.
मधु	X, 5, 19.	VII, 22, 7-9.
मुभेदिना	X, 13, 9; XV, 2, 1.*	VIII, 68, 2, 3.
मुविष्टम्	VIII, 2, 1.	III, 52, 6.
मतीय धाना वक्ने	VI, 4, 3.	VI, 16, 27.
मेने अग्ने	XII, 2, 14.	VIII, 83, 2.
मे नः सनु धुज	X, 11, 8.	I, 20, 7, 8.
मे नो रत्नानि	X, 9, 4.	VII, 90, 5-7.
मे सत्ये	II, 2, 6.	IV, 8, 5.
मे स्याम ये अग्ने	X, 3, 14.	} I, 160.
मे हि यावाप्रयिवी	XVIII, 22, 5.	
मे हि यावाप्रयिवी विद्य-		
मधुवा		

* Comm. माध्यन्दिने मन्त्रे मन्त्रतृतीयस्यस्य विष्णुकोश्यामिन्द्रस्य प्रतिपद्यति ।
मुविष्टम् मुविष्टोः इत्युक्ते । इत्येव प्रातिपदस्य च ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
से हि यज्ञेषु यज्ञिषासु	VI, 10, 6.	VII, 39, 4.
जगाः		
नीमा इवदशा	XII, 2, 18.	III, 12, 4—9.
स्यं शु भेषम्	IX, 8, 3; IX, 9, 12; XI, 13, 20.	I, 52, 1—8; 10—14; resp. 1—15.
स्यमुषः	IX, 7, 3.	VIII, 92, 7—33.
स्यमुषः कषासादम्	X, 5, 20; XV, 8, 8.	VIII, 92, 7—9; resp. 7—13.
स्यमुषी अयदयम्	X, 6, 14.	VI, 44, 4—6.
स्यमुष (तात्पर्यं)	XI, 11, 29; XII, 11, 12.	X, 178.
त्याहु अविधान्	IX, 24, 8.	VIII, 67, 1.
अय इन्द्रा योताः	X, 4, 6.	VIII, 2, 7—9.
विकटुकेषु भक्षिषा	X, 13, 7 (विकटुक्षीषा) XII, 4, 23.	II, 23, 1; resp. 1—3. 4.
विकटुकेषु सवित्री यवा- गिरे तुविद्यसाः	XV, 2, 1.	II, 22, 1.*
विमथैतम्	XIV, 57, 11.	I, 146, 1—3.
विदिमो अय	VI, 6, 12.	I, 34.
वीति सता	XIV, 51, 12.	III, 9, 9 (=X, 52, 6).
अयैना	X, 4, 3, 11, 6, XIV, 27, 12, XVI, 21, 19.	V, 29.
सं रामेन्द्र दे अ देवाः	XIV, 25, 6.	I, 174.
सं विद्यसा जगतः	XVIII, 11, 2.	X, 102, 12.
सं वीस मनुभिः	V, 11, 7; VII, 19, 13.	I, 91, 2.
सं वीस विदभिः	III, 16, 4; VIII, 4, 2.	VIII, 43, 13.
सं वीस प्र विजितः	III, 16, 4; V, 5, 2; VI, 10, 3.	I, 91, 1.
सं वीस महे भगम्	III, 16, 24.	I, 91, 7.
सं वीसाणि सत्यनि	I, 8, 1.	I, 91, 5.
स हि चैतयम्	VI, 4, 3; X, 3, 3; XI, 13, 19; 15, 3.	VI, 2, 1—9; resp. —10.

* See page ६००, note *.

Pratika.

Sāṅkhyaṇa.

Rigveda.

सं ह्यग्रे अग्रिना	III, 13, 17. .	VIII, 43, 14
ल ह्यग्रे प्रथमो मनोता	V, 19, 13.	VI, 1.
सं ह्यग्रे चेरवे	VII, 20, 4.	VIII, 61, 7. 8.
लं च सीम नो वशः	IX, 23, 6 (Comm.)	I, 91, 6
सं दूतः	III, 14, 12.	II, 92, 1.*
ल न इन्द्रा भर	XII, 25, 3.	VIII, 93, 10—12.
ल नपिष क्ता	XV, 3, 3.	VI, 48, 9. 10.
सं नो अग्रे अथरात्	IV, 2, 3	X, 87, 20.
ल नो अग्रे वरपद्य	VIII, 8, 10.	} IV, 1, 4.
ल नो अग्रे वरपद्य विद्वान्	II, 5, 81; VIII, 11, 6; XV, 23 (p. 193, 14).	
ल नग्न ईक्षितः	III, 16, 10.	X, 15, 12.
ल नग्रे गृहपतिः	XIV, 55, 3.	VII, 10, 5. 6.
ल नग्रे पुभिः	XI, 9, 8.	II, 1.
ल नग्रे इविषोदाः	XIV, 58, 7—10.	II, 1, 7—9, 10—12; 13—16; 1—6
ल नग्रे प्रथमो अग्रिना अग्रि	X, 4, 15; XIV, 53, 6	I, 31, 1—18; resp. 1.
ल नग्रे पक्षानाम्	VI, 4, 1; XI, 15, 14; XIV, 53, 4	VI, 10, 1—20; resp. 1—6; resp. 1—3.
ल नग्रे वच	XV, 13, 3	V, 3.
ल नग्रे वचन्	X, 4, 3	I, 45, 1—9
ल नग्रे वीरवशः	II, 4, 7.	VII, 15, 12.
ल नग्रे वतपाः	II, 4, 8.	VIII, 11, 1.
ल नग्रे वप्रथाः	II, 2, 13	V, 13, 4
ल नित्यप्रथाः	XIV, 55, 3.	VIII, 60, 5. 6.
ल नित्य प्रवृत्तिः	XII, 9, 11.	VIII, 99, 5. 6.
ल नित्य यथा अग्रि	XII, 9, 11.	VIII, 99, 5. 6.
ल नित्य औषधीः	VI, 10, 3.	I, 91, 22.
लं मनो न	II, 4, 7.	VI, 13, 2.
लं मनो इन्द्र गुह्यं च	X, 10, 6, XII, 3, 20.	IV, 17.
लं मनो इन्द्र यो च	X, 10, 6, XII, 4, 20.	I, 63.
लया मनो	XIV, 22, 5.	X, 84

* Comm न सं दूतो अग्रे इति । वि शेतेति हे इति मोक्षस् शाखान्ते पाठकसादन्यात् ।

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
मया वये मयवन्	X, 7, 11, XII, 4, 16.	I, 132, 1—6; resp. 1—8.
मां चित्रयवस्य	III, 15, 10; V, 5, 6	I, 45, 6.
सामग्रे ज्ञातायवः	XI, 6, 8; XIV, 56, 4.	V, 8.
सामग्रे पुष्करात्	III, 13, 17.	VI, 16, 12—15.
सामग्रे मनोमिहः	VI, 4, 9.	III, 10.
सामग्रे सामुनीः	III, 5, 3.	V, 8, 3.
सायिवा	XII, 5, 4	VIII, 99, 1, 2.
सामिदा सो मरा	XVIII, 10, 10.	VIII, 90.
सामिदि यवामहे	VII, 20, 4.	VI, 40, 1, 2.
सायता पुष्करती	IX, 5, 3, XVIII, 14, 2.	VIII, 46, 1; resp. 1—20.
सिवाद्मनि पूर्ववीक वीकः	III, 5, 10.	VI, 5, 2.
मे व धर्मिनायिह इन्द्र	XII, 3, 21.	VII, 18, 1—21.
वभिक्तायो अकारिणम्	IV, 18, 2; XII, 25, 1.	IV, 39, 6
दध्यष्ट व	X, 7, 7.	I, 139, 9.
हाना नगी न वारणः	XI, 12, 4.	VIII, 93, 8—10.
दा नो अग्ने हवतः	III, 2, 4	II, 2, 7.
दिवचिदा कुवितरम्	XVIII, 13, 3.	IV, 30, 9—22.
दिनि ययता	X, 11, 5.	VII, 61, 1—3.
दिने ययता	III, 18, 6.	VII, 63, 4.
दिर्धं यययम्	VI, 11, 8.	I, 164, 52.
युवनि यय	V, 10, 8.	VIII, 72, 7.
यूतं वा	VI, 4, 1;	} IV, 8.
यूतं वा विचवेदयम्	X, 10, 8; XIV, 51, 14.	
यूरादिदेव	VI, 6, 2; XV, 8, 13.	VIII, 5, 1—20; resp. 1—9.
देव सवर्द्धं यययययय	XIII, 4, 3.	X, 70, 9.
देवं देवं वेतिवे देवं देवम्	X, 6, 6.	VIII, 27, 12—15
देवस्यष्टा ययिता विचययय	XIII, 4, 2.	III, 55, 19.
देवानामिह	X, 10, 7.	VIII, 83.
देवानां ययीः	I, 15, 4; VIII, 6, 9; 7, 13.	V, 46, 7, 8.

<i>Prōtika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
दवाचवे	XI, 5, 6; 12, 16; 14, 33	X, 66
देवी वाचम्	IX, 23, 6.	VIII, 100, 11.
देवे वो इविणीदाः	VIII, 6, 5.	VII, 16, 11. 12.
दादेन याम्	V, 10, 8.	X, 42, 2.
द्यावा यः इविनी इमम्	V, 13, 5.	II, 41, 20.
द्यौने य इन्द्र	X, 11, 7; XI, 14, 5; XII, 6, 14; XIV, 27, 12; 71, 3.	VI, 20.
इन्द्रयज्ञम्	VIII, 15, 7.	X, 17, 11.
इ वै	IX, 23, 11.	X, 83, 16
इन्द्रो यमः	XVI, 11, 15 *	VII, 18, 22—25.
इन्द्रो यमो अश्वत्थं पिष्टुषाम्	XVI, 13, 18.	X, 88, 15. 10. 18 19.
धामावन्तम्	VII, 1, 2.	III, 52, 1.
धारयन्तः	IX, 24, 3	II, 27, 4.
धारावरा	X, 4, 15; XI, 9, 8.	II, 34.
धीरा यम्य	XII, 10, 8.	VII, 80.
धेनुः प्रवस्य	VI, 6, 6.	III, 50.
धाम्नापुपिमाहुदरन्त न- भैः	XIV, 49, 3.	X, 73, 2 D (Cf. जनिता उप)
नकिरिन्द्र नदुनर	XVIII, 13, 2.	IV, 30, 1—6.
नकिरि	XII, 5, 8. 18; 9, 11.	VIII, 70, 3. 4.
न ता अर्वा	IX, 23, 9 (Comm).	VI, 23, 4.
न त्वा वृषन्तः	XII, 5, 18; 9, 11.	} VIII, 68, 3 4.
न त्वा वृषन्तो अश्वयः	XVIII, 6, 2.	
नदं व अदितौनाम्	XVIII, 1, 12. 13. 14. 15 21.	VIII, 69, 2.
न इमिदे	IX, 26, 3; XVI, 1, 21.	IV, 54, 4.
नमधेदुप धौदत	V, 10, 7.	IX, 11, 6.
नमो नदह्यः	I, 6, 13	} I, 27, 13.
नमो नदह्यो नमो अर्वा- वेभ्यः	XV, 22 (192, 22).	

* It appears from this Sūtra that Rigveda VII, 18 consists of two hymns

<i>Pratiku.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
ममी भिषस्य	IX, 20, 23.	X, 37.
म योषपन्दिः	XIV, 52, 5.	I, 74, 7—9.
मयोमवः	XIV, 32, 4.	X, 85, 10.
म सीमदेव व्यापम्	XVIII, 8, 5.	VIII, 70, 7—12.
म येये यस्या रोमशम्	XVI, 13, 10.	X, 86, 17.
म दि ते क्षपम्	XII, 11, 21.	I, 24, 6—15.
म दि वे अलि क्षभेकः	X, 11, 8.	VIII, 30, 1.
माके सुपत्तम्	V, 9, 17; 10, 15.	X, 123, 6.
माभि यज्ञाभाम्	III, 3, 5.	VI, 7, 2.
मासत्याभ्याम्	VI, 6, 6, 11, 4, IX, 20, 12.	I, 116 117, 118; resp. 110, 1—0.
मि गयता	XVIII, 0, 4	III, 31, 9.
नि वर्तन्त्यम्	IV, 16, 10; VII, 6, 8.	X, 19.
मि चीता	III, 14, 12.	II, 9, 1.
मू इत्या वे	X, 7, 11.	I, 132, 4.
मू पितृहोताः	X, 3, 15.	I, 58.
मू नी राक्ष वदन्त्यम्	III, 7, 5.	III, 18, 7.
मू मर्तः	XII, 26, 2 10.	VII, 100.
मू दाम् ला अतर्त मीभि-	XIV, 3, 7; XVIII, 19, 7.	III, 51, 4—8.
वक्ष्यैः	IX, 0, 4.	I, 53.
मू पु वाचम्	X, 2, 8; XIV, 56, 14; XVIII, 23, 9.	X, 53, 5.
पक्ष जगता	V, 9, 14; XI, 14, 17, 28.	X, 177.
पक्षीवन्तः सुता इमे	XVIII, 7, 14.	VIII, 93, 22—33.
पक्ष्मयम्	III, 5, 7; VI, 10, 4.	VI, 49, 8.
पन्थ इदुप गाथत	IX, 19, 2.	VIII, 32, 17—19.
पन्थपन्थ इत्योमारु	IX, 19, 2.	VIII, 2, 25—27.
परा घादि मयवन्	X, 1, 11.	III, 59, 5.
परायतः	X, 4, 14; XI, 9, 14.	X, 63.
परि ते दूक्षभः	II, 12, 7.	IV, 9, 8.
परि ला मिर्वेक	V, 9, 12; 13, 10.	I, 10, 12.
परि प्र सीम ते रक्ष	VII, 15, 8.	IX, 67, 15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
परेषिवांसम्	XV, 9, 5; XVI, 13, 2.	X, 14, 1-5; resp. 1-8.
परो मानवा	XII, 26, 19.	VII, 99, 1-6.
पर्यन्दाय	III, 13, 4.	VII, 102, 1.
पर्येत्यिद्	III, 15, 15.	V, 60, 8.
परिचं ते	V, 9, 15, VII, 15, 13.	IX, 83, 1. 2.
पाता सुतमिन्द्रो अस्तु वीर्यं	IX, 8, 3.	VI, 44, 15.
हन्ता हवम्		
पातमा वा अश्वस	IX, 7, 1.	IX, 92, 1-6.
पावका अः घरस्तो	II, 4, 4; VII, 10, 15.	I, 3, 10; resp. 10-12.
पावीरवी कम्पा	VI, 10, 2.	VI, 49, 7.
पावि न ह्यद्र	X, 7, 11.	I, 129, 11.
पावि नो अद्र रक्तवा	XIV, 51, 1.	VIII, 60, 9. 10.
पावि नो अद्रे रक्तव	XIV, 51, 1.	I, 30, 15. 10.
पिबन्त्यपः	VII, 10, 14; X, 13, 10.	I, 64, 9.
पिब्रीहि देवान्	I, 9, 1; V, 19, 21.	X, 3, 1.
पिव बर्धस	VII, 21, 6.	III, 36, 3.
पिवा सुतस्य रक्षिः	VII, 20, 9; XII, 7, 6; 9, 11.	VIII, 3, 1. 2; resp. 1-24 (P)
पिवा क्षीमसभि	XI, 10, 10.	VI, 17, 1-14.
पिवा क्षीमसभि वसुध	VII, 17, 5-7.	VI, 17, 1. 2. 3.
पिवा क्षीमसभि वसुध तर्दे	XIV, 11, 8, 23, 3.	VI, 17.
पिवा क्षीममिन्द्र मन्तु वा	VII, 20, 11, X, 5, 9.	VII, 23, 1; resp. 1-6.
पिवा क्षीममिन्द्र दुरानम्	X, 7, 11.	I, 130, 2.
पिवा क्षीमं सदाय कम्	XII, 26, 7.	VIII, 95, 3-5.
पिशङ्कपः दुभरो वयोधाः	XIII, 4, 2.	II, 3, 9.
पीयो अन्नान्	IX, 23, 11.	VII, 91, 3.
पुधमिव	XV, 15, 12.	X, 131, 5.
पुद्गीये वाम्	XIX, 10, 6.	VII, 85, 1-3.
पुराणमोकाः सख्यं शिबं क	XV, 8, 21.	III, 59, 6-9.
पुरी भिन्दुः	XII, 26, 21.	I, 11, 4-6; 1-3.
पुरीषावः	IX, 24, 9.	III, 23, 4.

*Pratika.**Sāṅkhāyana.**Rigveda.*

पुत्र ला	VI, 4, 9.	I, 150.
पुत्रप्रिया वः	XI, 9, 3.	VIII, 5, 4—6.
पुत्रवशा चिन्दु	XII, 1, 3.	V, 70, 1—3.
पुत्रानव	III, 13, 13.	VI, 54, 9.
पुत्रा सुवन्तः	VI, 10, 4.	VI, 58, 4.
पुत्रमा आशाः	VI, 10, 4.	X, 17, 5.
ब्रह्मन् इत्यः	X, 3, 15.	VI, 8.
ब्रह्मन्ति ला वरमन्ते इत्यिया	XVI, 6, 3.	I, 164, 34. 35.
इष्टो दिवि	II, 5, 3; IX, 27, 2 (Comm).	I, 98, 2.
अ ब्रह्मन्	X, 5, 23.	IV, 33.
अ ब्राव	VI, 10, 1.	III, 6, 1.
अ ब्रह्मन्ति	IX, 8, 1.	VIII, 32, 1—3.
अ ब्रह्मान्युजोषिषः	XVIII, 7, 10.	VIII, 32, 1—30.
अ ब्रह्मन्	VI, 10, 2, X, 9, 4; 11, 5.	VII, 95, 1; resp I —3.
अ वा ब्रह्म	IX, 16, 4, X, 8, 9; XII, 6, 17.	II, 15, 1; resp. 1— 10.
अ ब्रह्मन्ति	I, 8, 11; VI, 10, 9.	I, 109, 6
अ ब्रह्मन्	III, 13, 14.	VI, 66, 9
अ ब्रह्मन्	IV, 10, 4, 18, 4; X, 13, 23; 21, 1; XV, 2, 11.	} X, 121, 10.
अ ब्रह्मन्ति न ब्रह्म	XVI, 7, 3.	
अ यो देवी	X, 5, 5.	VI, 61, 4—6.
अ नमे ब्रह्म विप्रिषिष्ट	XIII, 9, 2; XV, 3, 6.	VII, 100, 5—7.
अ तद्विष्णु	V, 7, 3.	I, 154, 2.
अ तद्विष्णुः सवते	XV, 3, 5.	I, 164, 2—4.
अ तद्विष्णु	VIII, 6, 6.	I, 143.
अ तद्विष्णु	XVI, 13, 5.	X, 59.
अति प्रियतमम्	VI, 6, 14.	V, 75.
अति वदामः	VI, 7, 4.	X, 30, 13.
अति वा सूर उदिने	X, 10, 4; XI, 9, 3; XII, 1, 3; 2, 4.*	VII, 66, 7—9.

* Comm. अति वा सूर उदिने त्रिषं सूर्योप इत्येवमादिकल्लुचः

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्रति श्रुताय	X, 12, 17.	VIII, 32, 4—6
प्रति या स्तुतरी	VI, 5, 2, IX, 28, 9; X, 12, 8.	IV, 52, 1—7; resp. 1; resp. 1—3.
प्र ते अग्रे इविष्यतीम्	XIV, 51, 2.	III, 19, 2.
प्र न भावाः	VII, 15, 14.	IX, 57, 1.
प्र ते महे	IX, 6, 6; 18, 4; XI, 14, 10 (सर्वेश्वरि).	X, 96, 1—3; resp. 1 —13, resp. 1—0.
प्र ते रत्नं निष्कृतम्	XVIII, 11, 2.	X, 102, 1.
प्रत्यक्षे विद्योपते	VII, 7, 1; X, 6, 14, 12, 17; XI, 11, 18; XVIII, 17, 7.	VI, 46, 1—4; resp. 1—3.
प्रत्यु अदमि	VI, 5, 8.	VII, 81.
प्रत्यक्षः	VIII, 6, 4.	I, 87.
प्र ता मुक्षामि	I, 15, 9.	X, 83, 21.
प्रत्यसभाजम्	IX, 27, 7; XIII, 4, 3.	VI, 49, 9.
प्र देवता	VI, 7, 1; XIV, 51, 9.	X, 30, 1—11; 18— 16.
प्र देवं देवा	III, 14, 9. 10	X, 176, 2—4.
प्र दावा यज्ञैः इविषी अ- ताहवा	VIII, 3, 11.	I, 159.
प्र दावा यज्ञैः इविषी जसोभिः	X, 5, 23.	VII, 53.
प्र धारा अक्ष	VII, 15, 14.	IX, 30, 1.
प्र जूर्नं मद्गच्छति	VII, 19, 11.	I, 40, 5. 6.
प्रथमं पथाम्	VI, 10, 4.	X, 17, 6
प्र पूषणं विश्वसर्पिं पुर- मिम्	XIV, 71, 4.	VI, 21, 9 C (Cf. इना अ ना पयसमक्ष)
प्र प्र वक्षिदुमम्	IX, 6, 14.	VIII, 69, 1—3.
प्र वाहवा	VIII, 12, 8; IX, 27, 2.	VII, 62, 5.
प्र वृष्टा वा	III, 15, 9.	VII, 56, 14.
प्र मद्याय	X, 10, 4.	VII, 42, 1—3.
प्र मग्निं सदनात्	XI, 13, 16.	VII, 86.
प्र मन्दिहाय	IX, 3, 3; XII, 25, 3. 4.	I, 57, 1—3; resp. 1 —6.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्र संदिताय ज्ञायत	XII, 10, 7.	VIII, 103, 8, 9.
प्र मन्दिदे	X, 11, 6	I, 101
प्र मिचयोः	VII, 11, 4; XII, 1, 3.	VII, 66, 1—3; resp. 1—9.
प्र मिवाच	X, 6, 6.	VIII, 101, 5.
प्रयज्यवः	X, 8, 15.	} V, 53.
प्रयज्यवो मयतो भाजह- दुषः	XVIII, 23, 3.	
प्र यहुजिहुभम्	X, 9, 17.	VIII, 7, 1—9 or 15.
प्र यन्तु वाजाः	X, 8, 19. XIV, 3, 12	III, 20, 4—6
प्र यभिर्धायि	IX, 23, 11.	VII, 92, 3.
प्र ये द्युभानो	XI, 7, 12; 12, 16	I, 85.
प्र येः कां मिवाचयसा	XII, 2, 14.	VIII, 101, 2.
प्र य दन्वाय भादमम्	IX, 8, 1	VII, 31, 1—3.
प्र यः पान्तं रघुमय्यवः	XI, 12, 13	I, 122.
प्र यः पान्तमय्यवः	IX, 4, 5; XII, 20, 15	I, 165.
प्र यः द्युजाय	VI, 10, 1; X, 9, 2, XIV, 53, 2. 3.	VII, 4, 1, resp 1— 10. resp. 1—7. 8. 9.
प्र यः द्युजायः	XII, 10, 3.	VI, 16, 22—24.
प्र यः घताम्	IX, 12, 3.	} II, 16.
प्र यः घतां वेहतमाय	XIV, 31, 5.	
प्र यः छलजम्	XI, 8, 7.	V, 59.
प्र यामभायि	IX, 20, 32.	VII, 63, 2. 3.
प्र यामभ्या	IX, 23, 11.	VI, 40, 4.
प्र यो मदि मदी	X, 11, 8.	IV, 50, 5—7.
प्र योरया	X, 9, 4.	VII, 90, 1—3.
प्र यो देवाय	VII, 9, 3; X, 2, 2, XI, 10, 2; 13, 18; XVI, 7, 13; 14, 2.	III, 13.
प्र यो मदे मययः	XI, 15, 10; XII, 6, 14; 8, 10; 9, 7; 12, 14; 26, 10.	V, 87.
प्र यो मदे मदिमये भरभम्	XII, 3, 8; XVIII, 17, 6.	VII, 31, 10—12.

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

प्र वे। निषाय	VII, 11, 3; XII, 1, 3.	V, 63, 1—5; resp. 1 —3.
प्र वे। यज्ञेय	X, 9, 4.	VII, 43, 1—3
प्र वे। यज्ञेय	VI, 4, 7; XIV, 53, 5.	I, 36, 1—20; resp. 1. 3.
प्र वे। वाजाः	I, 4, 7; XII, 10, 3.	III, 27, 1, resp. 1— 3.
प्र यज्ञेय	X, 6, 18.	V, 42.
प्र यज्ञेय	X, 2, 9	V, 54.
प्र यज्ञेय	XII, 10, 12	VII, 88.
प्र यज्ञेय द्वे (प्रयज्ञेय)	X, 5, 23; 13, 18.	VII, 31.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	XII, 1, 4; XVIII, 13, 6	VIII, 10, 1—3; resp 1—12
प्र यज्ञेय यज्ञेय	XII, 10, 4.	V, 85
प्र यज्ञेय	X, 5, 21	VII, 6
प्र यज्ञेय	I, 8, 12	X, 180, 1.
प्र यज्ञेय	VII, 23, 4, XII, 9, 11.	VIII, 60, 1, 2.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	XIII, 4, 3	V, 43, 13.
प्र यज्ञेय	XII, 10, 7.	VIII, 10, 30, 31
प्र यज्ञेय	XVI, 11, 12	VI, 47, 22—25.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	IV, 2, 10; VI, 4, 1.	X, 187.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	VII, 7, 2.	VIII, 38, 7.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	V, 9, 22.	V, 77.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	VI, 6, 2; VII, 2, 8; XI, 7, 4.	I, 22, 1—4; resp 1; resp. 1—3
प्र यज्ञेय यज्ञेय	VII, 15, 14.	IX, 29, 1.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	XII, 11, 18	I, 26, 7—9.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	V, 13, 4; X, 9, 16	II, 41, 19; resp 10 —21.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	X, 6, 16.	VIII, 37.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	II, 2, 15.	VII, 1, 3.
प्र यज्ञेय यज्ञेय	XII, 11, 18.	VIII, 81, 1—3
प्र यज्ञेय यज्ञेय	V, 10, 14; 14, 10; X, 4, 7.	I, 40, 3; resp. 3, 4

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṃkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda.</i>
प्रेते वदन् (अनुद)	VII, 15, 4. 5. 6. 9. 10.	X, 94.
प्री चक्ष्मा	XII, 3, 10.	VIII, 62, 1—3.
प्रीषां पीतिम्	IX, 18, 5.	X, 104, 3.
प्रीतये वदन् मित्रमिन्द्रश्च	XIV, 60, 3.	VI, 21, 9 A (Of. इषा च क्षा)
प्री ते चक्ष्मिणि ऋषिषु	IX, 24, 9.	V, 6, 6.
प्री होये	IX, 17, 3.	VI, 37, 2.
प्री व्यै पुरोरथम्	IX, 6, 12.	X, 133, 1.
वयसाञ्चान्	XI, 13, 27. 30; XIII, 8, 2	VIII, 101, 11. 12.
वसिष्ठा तद्वये भावि दग्धं- तम्	XVIII, 23, 14.	I, 141.
वसिष्ठा वसैतानाम्	IX, 29, 6 (Comm)	V, 84, 1.
वसुर्विकः	X, 11, 6	VIII, 29
वसिष्ठः	III, 16, 6.	X, 15, 4
वर्त वेदि तमसु नः	XVIII, 11, 2	III, 53, 18.
वृक्षदिग्वाप	X, 13, 10	VIII, 89, 88, 3—6.
वृक्षदेव विद्वे हवीषाः	V, 9, 12.	II, 1, 10 D.
वृक्षद्वयः	XI, 11, 7.	V, 16, 1—4.
वृक्षमणिः समजयन्	VI, 10, 5.	VI, 72, 3.
वृक्षमते क्षति पदार्थो चर्चन्	IX, 20, 27.	II, 23, 15.
वृक्षमते लुप्त	IX, 27, 2.	III, 62, 4.
वृक्षमते प्रथमं वाच.	IX, 26, 3 (Comm)	X, 71, 1.
वृक्षमते पुत्रमिन्द्रश्च	IX, 3, 4.	VII, 97, 10.
मया च ते जानरेदः	IX, 23, 4.	X, 4, 7.
मया प्रजाविदा भर	IX, 22, 4	VI, 16, 36.
मयाणा ने	XII, 4, 2.	III, 35, 4.
मया देवानां पदयोः	IX, 20, 3 (Comm)	IX, 96, 6.
मद्यो नः	XII, 11, 19.	VIII, 19, 19. 20.
मया नो अग्ने शुभनाः	V, 9, 10	III, 18, 1.
मया मित्रः	X, 13, 19; XII, 26, 18.	I, 156, 1; resp. 1—5.
मित्रि विद्याः	XII, 1, 4—	VIII, 45, 40—42.
भूयो पञ्चस्र	I, 8, 5; VI, 10, 1.	X, 8, 6.

<i>Protika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
भुय रदादधे	VII, 24, 4	VI, 30.
भूरिं वे	VI, 11, 7.	I, 185, 2—7.
भूरीदिन्द्रस्य	XVI, 11, 27.	VIII, 55. 56.
मसि मी यच्छदधे	XI, 11, 17; XVIII, 18, 5.	I, 176, 1. 2; resp. 1—5.
मास्यपापि ते मयः ;	XI, 11, 16; XII, 4, 9; XVIII, 11, 2.	I, 176, 3. 2. 1; resp. 1.
मयीयदीय	XIV, 57, 13. 14.	I, 149, 1—5.
मद्वृशकरीश् चके पुहेषु मास्यस्य	XII, 3, 2.	X, 86, 1 BC.
मदमदे वि	XII, 4, 12.	I, 81, 7—9.
मनी न	XVI, 13, 14.	} X, 57, 3—5.
मनी न्वा ऊदामदे	III, 17, 3 4.	
मन्दमान मतादधि प्रजापि	XIV, 16, 10.	X, 73, 5 A (Cf. जनिहा उद)
मसाप्रे यथा	IV, 2, 7. 13, XIII, 5, 17.	X, 128.
मसतो यद	III, 14, 6.	I, 37, 12
मसतो यद्य	VII, 4, 8; X, 11, 9.	I, 86, 1, resp 1—10.
मसर्वा रन्ध्र मौक्तः	X, 8, 6	VIII, 70, 7—9.
मसर्वा रन्ध्र हयभा	X, 6, 9	III, 47.
मसतन्नाम मुक्षी पुष्टयुग्म	XVIII, 1, 8.	X, 53, 2.
मसयिषु	X, 10, 5.	} I, 169.
मसश्चिज्जमिन्द्र यम रमान	XIV, 25, 5	
मर्वा आदित्यः	III, 17, 12; IX, 26, 8 (Comm)	III, 59, 5.
मर्वा रन्ध्री मयत्	I, 8, 13, X, 10, 5; XI, 9, 4; XVII, 9, 5.	VI, 19, 1; resp. 1—13.
मर्वा रन्ध्री य बीजसा	I, 8, 13; IX, 15, 1; XII, 1, 4; XVIII, 7, 2.	VIII, 6, 1; resp. 1—3; resp. 1—45.
मदि बीजाम	XII, 2, 14.	X, 185, 1.
मदि वो मसताय	XII, 2, 14.	VIII, 47, 1.*

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda</i>
मदी यावावधिबो मदी योः	X, 6, 18. III, 12, 9; 13, 17; IX, 20, 25; X, 10, 7; 13, 21.	IV, 56, 1—4. I, 22, 13; resp. 13— 15.
मदे यम कामद्विषः मदे मः मा कक्षाकुतस्तु मा विदम्यदु मा विदम्यदि संघन	XVIII, 9, 3; 10, 2 VI, 5, 14. XII, 3, 14 X, 8, 8 XII, 3, 22; XVIII, 8, 11.	VIII, 1, 5—29. V, 79. V, 70, 4. } VIII, 1, 1, 2.
मातलो कयोः माता यद्रायाय	VIII, 6, 13. IV, 21, 24; IX, 28, 6 (Comm.)	X, 14, 3. VIII, 101, 15.
मादयस्य हरिभिः	I, 8, 14; IX, 27, 2 (Comm.)	I, 101, 10.
माध्विन्मय भवमय माध्विने भवने भा नो अग्निम मा नो अग्निमवाधने मा नो मिषः मा भेन मा अमिष मिषं वदम्	VII, 17, 1. VII, 17, 2. IX, 10, 3 (आयनम्) III, 5, 4 XVI, 3, 22 XII, 3, 22. VII, 4, 6; 14, 1; XI, 7, 4; XII, 1, 3.	III, 53, 5. III, 28, 4. I, 54, 1—5. 7. 10. VIII, 75, 12. I, 102. VIII, 4, 7. 8. I, 23, 4; resp. 4—6.
मिषं ऊवे	VII, 10, 11; XII, 1, 3.	I, 2, 7—9.
मिषस्य वर्षवीडनः	III, 17, 12; IX, 20, 3 (Comm.)	III, 59, 0
मिषो नो अत्यपतिम् मिषो न अय (Pāda)	XII, 2, 14. XIV, 60, 3.	VIII, 67, 2. VI, 24, 5 C (Cf. दृषा मदः).
मुद्यानि ता वरिषा लीव- भाय यम् मूषा दिवः मूषानम्	XVI, 13, 4. XI, 14, 25. X, 6, 20; XI, 14, 35.	X, 161. I, 59, 2—4. VI, 7, 1—7; resp. 1—3

Pratīka.

Sāṃkhāyana.

Rigveda.

सृगो न भीमः	III, 1, 3.	X, 180, 2.
सृजन्ति मा दश दिपः	VII, 15, 7.	IX, 8, 4
सृजामो नारे पवमानो अक्षये	X, 13, 5.	IX, 107, 22—24.
घृत्योः पदम्	IV, 15, 2	X, 18, 2. 3.
मैनसो	IV, 15, 1; XVI, 12, 19.	X, 16, 1—10; resp. 1—14.
मो नृ ला वायतक्षज	XVI, 21, 24; XVIII, 8, 9	VII, 32, 1. 2. 4. 5
मो नृ वो अक्षयु	X, 7, 7	I, 139, 8
य आनयत्यराधत.	XVIII, 7, 18	VI, 45, 1—30.
य इन्द्र वीमपानमः	XVIII, 12, 3.	VIII, 12, 1—21; 23 —31.
य इमा विश्वा जातानि	V, 5, 2; XVI, 1, 21.	V, 82, 9.
य इमा विश्वा भुवजानि	VI, 11, 9.	X, 81, 1—3. 5—7.
य उष इव	V, 11, 7.	VI, 10, 89.
य अवे विदु	XIII, 12, 13.	VIII, 1, 12—14.
य रक्ष इवय	XI, 14, 6; XII, 4, 11	} VI, 23
य रक्ष इवययवेदीनाम्	XIV, 50, 2; XVIII, 4, 7; 5, 7.	
य रक्ष इहिदयते	XVIII, 12, 6	I, 81, 7—9.
य अजीनिष्ठः	XII, 5, 7.	VI, 33.
य इक्षनि	XII, 2, 14.	I, 41, 1.
य वै यदं सभेनः	XIV, 36, 2.	V, 40, 9.
य पूषाय	V, 11, 7.	I, 156, 2.
यः प्रायतः	III, 14, 7; IX, 27, 2 (Comm)	X, 121, 3.
यः सक्तो यचो अक्षय	XVIII, 8, 15	VIII, 60, 3—8.
या मित्रनाम्नभी यो मती- नाम्	XIV, 23, 4	VI, 17, 3 B (Cf. पिता वैतम्)
यः सवावा विपर्वणिः	XI, 13, 31; XVIII, 8, 8.	VI, 46, 3 4; resp. 3 —10.
यचिदि न्मं यवेय्ये	XV, 23 (p. 193, 10).	I, 28, 5—8.
यचिदि यत्य	XII, 5, 12.	I, 29, 1—3.
यचिदि यत्य वीमपानः	XV, 22 (p. 193, 1)	I, 29, 30, 1—15.

<i>Pratika.</i>	<i>Sūgkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यजस्य सोमः	XIV, 55, 4.	VI, 11, 12, 13.
यजामस इन्द्रम्	XII, 3, 8.	X, 23, 1—3.
यज्यायथा अपूर्णे	XI, 11, 14; XVIII, 18, 12.	VIII, 89, 5—7; resp. 5, 6.
यज्ञस्य वाः	X, 3, 14	X, 92.
यज्ञस्य हि स्य जनिषाः	XII, 1, 5.	VIII, 88, 1—3.
यज्ञा यज्ञा वेः अष्टये	VII, 25, 10; VIII, 6, 5.	VI, 48, 1—3.
यज्ञे दिवाः	XII, 12, 13.	VII, 97.
यज्ञेन यज्ञम्	V, 15, 5.	I, 164, 50.
यज्ञेन वधेन	VI, 4, 11; XI, 2, 11; XIV, 56, 15; XVI, 20, 16	II, 2, 1—13; resp. 1.
यज्ञ इन्द्र भयायदे	VI, 13, 3; XII, 5, 20.	VIII, 61, 13; resp 13—16.
यत्किं वेदं वषट्	IX, 26, 3 (Comm)	VII, 89, 5.
यत्ने यमम्	XVI, 13, 14	X, 58, 1—3.
यत्वाहजन्वथा	X, 6, 8.	VIII, 63, 7—9.
यत्सोम आ तु वे	XII, 2, 10.	VII, 94, 10, 11.
यथा नो अदितिः करतु	IX, 27, 2 (Comm)	I, 43, 2.
यथा युगम्	XVI, 13, 14.	X, 60, 8—10.
यथा च त्यहवधः	I, 15, 5; VIII, 8, 9.	IV, 12, 6.
यथाशानि	IV, 16, 6.	X, 18, 5, 6.
यथा चीनः	XIV, 54, 4.	VI, 4.
यदन्तः	XVI, 3, 20.	I, 163, 1—11.
यदस्य कथ इववन्	XV, 8, 9; XVIII, 7, 13.	VIII, 93, 4—6; resp. 4—18.
यदस्य अर अदिति	XI, 9, 3; XII, 1, 8.	VII, 66, 4—6.
यदस्य आः पत्तवति	VI, 6, 4.	V, 73, 74
यदन्वाय वायः	XVI, 3, 26.	I, 162, 16 A B (two Pāda's).
यदिन्द्र धिन	XII, 26, 20.	V, 39, 1—3
यदिन्द्र धिन मेरना	XI, 11, 15; XVIII, 18, 8.	V, 39, 1, 2; resp. 1 —4
यदिन्द्र वे यवधः	XVI, 26, 20.	V, 35, 2—4.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda</i>
यदिन्द्र भाङ्गयौथा	X, 6, 15	VI, 46, 7. 8.
यदिन्द्र प्रातपाशुदक्	XII, 4, 7; XVI, 21, 30; XVIII, 8, 12.	VIII, 4, 1. 2; resp. 1—14.
यदिन्द्र पावतः	X, 4, 9	VII, 32, 18. 19.
यदिन्द्राहं यदा जम्	XVIII, 13, 5.	VIII, 14, 1—15.
यदौ घृतेभिराहुतः	XII, 11, 19	VIII, 19, 23. 24
यदावः	XI, 13, 22.	} VIII, 70, 5 0
यदाव दम्	X, 4, 9	
यह प्राचीः	XII, 24, 2,	X, 153, 4
यहंविहम्	VIII, 12, 8	V, 62, 9.
यहाविहम्	III, 15, 10, V, 5, 6; XI, 10, 2, XIV, 3, 3	V, 23, 7; resp 7—9.
यहान्दस्यो	IX, 29, 6 (Comm)	VIII, 100, 10
यहावान	VII, 20, 5.	X, 74, 6.
यहो वयम्	II, 1, 8	X, 2, 4.
यं मे सुवाव	X, 5, 11 13.	VII, 22, 1 B.
यं मे रयम्	X, 8, 6.	I, 129
यं जगद्	IV, 15, 8.	X, 16, 13 14
यं देवाही । यद	VI, 10, 6.	X, 35, 14.
यह दम्	XII, 3, 6.	IV, 22
यदिन्द्र दधिरे	XI, 12, 4	VIII, 97, 2 3.
यने दय	V, 13, 3	X, 13, 2.
यदिहेत	X, 5, 4.	V, 63, 1—3.
यहृदय	XII, 12, 2; XV, 4, 0.	IV, 50, 1—6; resp 1—4
यसिपयः	XII, 4, 14.	VII, 19
यसे इवः जगन्नि	VIII, 15, 7.	X, 17, 12
यसं कयी	XIV, 22, 5	X, 83
यस्य रय.	IX, 13, 4	X, 112, 2
यसे पाधिह	XI, 11, 12; XVIII, 19, 6	V, 35, 1—7.
यसे लवः	V, 10, 5	I, 164, 49
यसा लवः	V, 7, 4	IV, 4, 10
यसा लवः	IV, 2, 9, (16, 5).	V, 4, 10

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एष ते	III, 13, 4.	V, 83, 5.
एषा संख्यः	IX, 16, 2.	I, 5, 4—10
या इन्द्र मुखः	XI, 11, 15.	VIII, 97, 1.
या इन्द्र भज्यः	XVIII, 8, 1. 2.	VIII, 97, 1—9.
या सोमधीः पूर्वेः	IX, 28, 7.	X, 97, 1.
या त कतिः	X, 3, 9; XI, 10, 8; XVIII, 10, 3.	VI, 25.
या ते धामानि द्विषि	III, 13, 5; VI, 10, 3.	I, 91, 4
या ते धामानि परमाणि	III, 15, 19.	X, 81, 5.
या ते धामानि इविषा	V, 5, 2; G, G; VI, 10, 3.	I, 91, 19.
यातो जरः	VI, 9, 7.	III, 8, 6—11.
या नः यर्मे	VI, 10, 8.	I, 85, 12.
यावत्तरः	X, 10, 4.	VII, 91, 4—6
या सुवाजः	I, 15, 4.	II, 32, 7
यासे पूषन्	VI, 10, 4.	VI, 68, 8
यासे रात्रे	I, 15, 4.	II, 32, 5
युष्ठा हि देवकृत्तमान्	X, 4, 2.	VIII, 73.
युष्ठा हि इवकृत्तमान्	XVIII, 6, 11	VIII, 3, 17—20
युष्मानी इरिता रयं	XVIII, 11, 2.	VI, 47, 19
युज्यते मनः	X, 2, 7.	V, 81.
युज्यते मन उत युज्यते धिक्	VII, 15, 3	V, 81, 1
युज्यन्ति ब्रह्म	IX, 17, 1; XII, 1, 4.	I, 6, 1—3.
युधस्य ते	X, 5, 20; XII, 3, 7.	{ III, 40.
युधस्य ते इवधस्य खराजः	XVIII, 19, 6	I, 62, G.
यमजिन ते	VIII, 8, 3.	I, 152.
युक् यकाधि	VIII, 12, 8.	X, 131, 4.
युक् सुरामम्	XV, 15, 8	I, 132, 6
युक् नमिन्द्रापर्येता	X, 21, 14.	I, 15, G.
युक् दधम्	XII, 2, 14.	I, 93, 5.
युक्सेतानि	I, 8, 10; V, 18, 11.	I, 139, 3. 4; resp. 3
युक् सोमेभिः	X, 7, G; 8, 8	—5
युष्मा दितया	X, 10, 7.	I, 20, 4—6

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda</i>
यदिन्द्र वाङ्मयीषा	X, 6, 15	VI, 46, 7. 8.
यदिन्द्र प्रागपादुहम्	XII, 4, 7 ; XVI, 21, 30 ; XVIII, 8, 12.	VIII, 4, 1. 2 ; resp. 1—14.
यदिन्द्र यावतः	X, 4, 9	VII, 32, 18. 19.
यदिन्द्रादं यथा अम्	XVIII, 13, 5.	VIII, 14, 1—15.
यदी घृतेभिराहुतः	XII, 11, 19	VIII, 19, 23. 24.
यद्यावः	XI, 13, 22.	} VIII, 70, 5. 6
यद्याव रन्द्	X, 4, 9	
यह प्राचीः	XII, 24, 2,	X, 153, 4
यहं विहम्	VIII, 12, 8	V, 62, 9.
यहाविहम्	III, 15, 10 ; V, 5, 6 ; XI, 10, 2, XIV, 3, 3	V, 25, 7 ; resp 7—9
यहावदन्तो	IX, 28, 6 (Comm)	VIII, 100, 10
यहावाम	VII, 20, 5	X, 74, 6.
यहो वयम्	II, 4, 8	X, 2, 4.
यं ते सुवाव	X, 5, 11. 13	VII, 22, 1 B.
यं भं रयम्	X, 8, 6	I, 129
यं जमघे	IV, 15, 8.	X, 10, 13. 14.
यं देवाधी । वव	VI, 10, 6.	X, 35, 11.
यह रन्द्	XII, 3, 6	IV, 22
यमिन्द्र हविरे	XI, 12, 4	VIII, 97, 2. 3.
यमे हव	V, 13, 5	X, 13, 2.
यधिकेत	X, 5, 4	V, 65, 1—3.
यहलक्ष	XII, 12, 2, XV, 4, 9.	IV, 50, 1—6 ; resp. 1—4
यक्षिपाशः	XII, 4, 14.	VII, 10
यसे कः अन्मनि	VIII, 15, 7.	X, 17, 12
यसे मन्दी	XIV, 22, 5.	X, 53.
यस रय	IX, 13, 4	X, 112, 2.
यसे काविह	XI, 11, 12 ; XVIII, 18, 6	V, 35, 1—7.
यसे यवः	V, 10, 5.	I, 161, 49
यसा अय	V, 7, 4	IV, 1, 10
यसा हव	IV, 2, 9, (10, 5).	V, 4, 10

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
एष्य इति	III, 13, 4.	V, 83, 5.
एष्य भंक्ष्य	IX, 16, 2	I, 5, 4—10
या इन्द्र भुजः	XI, 11, 15.	VIII, 97, 1.
या इन्द्र भुज आधरः	XVIII, 8, 1. 2.	VIII, 97, 1—9.
या ओषधीः पूषाः	IX, 28, 7.	X, 97, 1.
या न कतिः	X, 3, 9; XI, 10, 8; XVIII, 10, 3.	VI, 25.
या ते आमानि दिवि	III, 13, 5; VI, 10, 3.	I, 91, 4.
या ते आमानि परमाणि	III, 15, 10	X, 81, 5.
या ते आमानि जनिषा	V, 5, 2; 6, 6, VI, 10, 3.	I, 91, 19.
यान्वी भरः	VI, 9, 7.	III, 8, 6—11.
या वाः शर्तै	VI, 10, 8.	I, 85, 12.
यावत्तस्य	X, 10, 4.	VII, 91, 4—6.
या सुवाङ्मः	I, 15, 4.	II, 32, 7
यास्य पूषन्	VI, 10, 4.	VI, 58, 3.
यास्य रातं	I, 15, 4	II, 82, 5.
युष्मा वि देवज्ञतमान्	X, 4, 2.	VIII, 75.
युष्मा वि इवजन्तान्	XVIII, 8, 11.	VIII, 3, 17—20
युजामी हरिता रथं	XVIII, 11, 2	VI, 47, 15.
युजते मनः	X, 2, 7.	V, 81.
युजते मन उत युजते विश्वः	VII, 15, 3	V, 81, 1.
युजन्ति यत्रम्	IX, 17, 1; XII, 1, 4.	I, 9, 1—3.
युधस्य ते	X, 5, 20; XII, 3, 7.	} III, 46.
युधस्य ते इवभस्य खराजः	XVIII, 19, 6.	
युमन्ति ते	VIII, 8, 3.	I, 82, 6.
युवं यक्राणि	VIII, 12, 8.	I, 152.
युवं सुपागम्	XV, 15, 8	X, 131, 4.
युवं तमिन्द्राश्वेना	X, 21, 14.	I, 132, 6.
युवं दधम्	XII, 2, 14	I, 15, 6.
युवमेतावि	I, 8, 10; V, 18, 11.	I, 93, 5.
युवां सोमेभिः	X, 7, 6; 8, 3	I, 139, 3. 4; resp 3 —5.
युवाना पितरा	X, 10, 7.	I, 20, 4—6

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

युवा नरा पयसाभावाः	XII, 11, 17.	VII, 83, 1—5.
युवा युवासाः	V, 15, 4.	III, 8, 4.
युवा रजांसि	VI, 6, 6.	I, 180, 181.
युवा रू रयम्	VI, 6, 10.	VIII, 26, 1—5.
युवा र्धेदि	XII, 8, 7.	X, 61, 25—27.
युवा दि डा	X, 5, 4.	VI, 61, 15, 16.
युवा माध	IX, 28, 8.	VI, 28, 6.
युवासाभि	III, 14, 6; VI, 10, 8.	V, 53, 10.
ये के च उमा	VI, 10, 6.	VI, 62, 15.
ये वेद	III, 16, 7.	X, 15, 19.
ये तादयः	III, 16, 10.	X, 15, 8.
ये ते पयाः	VI, 10, 10.	I, 33, 11.
ये विंशति	X, 11, 8.	VIII, 28, 1—3, 5.
ये ज्ञाविद्यते	VII, 19, 25.	III, 47, 4.
ये ना पूषे	III, 16, 5; VIII, 6, 12, 7, 16.	X, 15, 8.
येभ्यो माता	VIII, 3, 15.	X, 63, 2.
ये यज्ञेन	X, 8, 14; XII, 8, 8; XVI, 11, 30.	X, 62.
ये अग्निं देववीतये	III, 6, 2.	I, 12, 9.
ये अदभाज्योतिषि व्योतिः रताः	XVIII, 1, 8.	X, 54, 6.
ये अग्निभिर्दु	IX, 3, 3, XII, 12, 4; 25, 2.	VI, 73, 1—3.
येमेयेमे	IX, 17, 1.	I, 30, 7—9.
ये ज्ञातः	X, 4, 11; 11, 13; XI, 9, 5; XII, 6, 16; XIII, 5, 16, XVI, 23, 17; XVIII, 19, 4 (यज्ञवीथ)	II, 12.
ये न रदमिदम्	IX, 3, 2.	VIII, 21, 9, 10.
ये न रदमिदम्	XII, 4, 13.	X, 133, 4—6.
यो ना यमस्य	V, 9, 10.	II, 30, 9.
योनिद रद सदे यज्ञादि	XVIII, 19, 9.	VII, 24.

<i>Pratika.</i>	<i>Sākhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
यो भो मदता	III, 15, 6.	VII, 69, 8.*
यो मर्त्येषु	VI, 4, 5	IV, 2 3. 4.
यो रक्षितो रक्षितमः	X, 6, 14; XVIII, 18, 9.	VI, 44, 1-3; resp. 1-6.
यो राजा	XII, 5, 8; 9, 11.	VIII, 70, 1. 2.
यो राजा चर्षदीनाम्	XVIII, 10, 7.	VIII, 70, 1-6.
यो नाचा विवाचः	XII, 4, 10.	X, 23, 5-7.
यो वां परिजनां	VI, 6, 12.	X, 39, 40. 41.
यो वां इताम्यः	IX, 28, 6.	X, 30, 7.
यो यतीन्	IX, 6, 16	} VIII, 69, 18-15.
यो यतींरकायणम्	XVIII, 19, 10.	
रतेन इदुपाज्जता	XI, 9, 3.	IV, 46, 5-7.
रथत्वा	XII, 10, 10	VII, 87.
राकामचम्	I, 15, 4; VIII, 6, 10.	II, 32, 4. 5.
राभी	VI, 11, 6.	X, 127, 1-6.
राभी यष्टव	IX, 29, 10.	X, 127, 1.
रायस्त्रामः	XII, 4, 24	VII, 32, 3.
रावे नु	IX, 23, 11	VII, 90, 3.
रिगाद्वः	XII, 2, 14	VI, 51, 4-6.
रेवतीना	X, 8, 7.	I, 30, 13-15.
रेवर् रवेवतः	X, 8, 7	VIII, 2, 13-15.
रघोविदम्	IX, 29, 15.	VIII, 101, 16.
रजनेना	X, 13, 13; XVIII, 15, 6.	VIII, 39, 4.
रजस्यवे रजमघा	V, 19, 20	X, 70, 10.
रने न यो यो यथापि वा- चन्	XVIII, 1, 6.	X, 29.
रनेय यथापिचम्	V, 6, 3.	V, 85, 2.
रनोति वि छन्दम्	X, 7, 11.	I, 133, 7.
रपुन्	X, 6, 19.	VI, 66.
रथे यत्वा	XI, 11, 17; XII, 4, 4.	VIII, 33, 1; resp. 1 -3.

* According to the Comm. VII, 63, 8.

† श्रीवा उपवा

Pratika.

Sāṅkhāyana

Rigveda.

ययं य आ सुतावन्त-	XVIII, 10, 3.	VIII, 33, 1—15.
ययं ते यय	IX, 23, 12.	III, 11, 5.
ययम् आ यययते	I, 15, 4	VI, 15, 19.
ययम् आ तदिदं योः	IX, 9, 1.	VIII, 2, 16—18.
ययम् आ दिवा सुते	IX, 9, 1.	VIII, 64, 6—8.
ययम् आ यययते	III, 5, 7.	VI, 53, 1.
ययम् आमपूये	IX, 8, 2; XVIII, 13, 9.	VIII, 21, 1, 2; resp. 1—10.
ययमेनमिदा यः	XII, 5, 4	VIII, 66, 7—9
ययिष्यन्नमने कात्याय	XIV, 27, 13.	VI, 20, 11 B (Cl. यो- यय एव)
ययत् ते विन्ध्यो	I, 8, 8.	VII, 97, 7.
ययुं न पिबन्मययम्	X, 8, 20; XIV, 57, 4.	X, 122.
ययु यय	VI, 6, 6	I, 153, 1—3.
यययसिम्	III, 15, 19	X, 81, 7.
ययिवाले	III, 8, 23	VII, 38, 8
यान् आ यान् मेवजम्	XVI, 13, 4	X, 160
यान्मिषो मयम्	III, 5, 11.	V, 57, 4
यानमय	VI, 10, 10; IX, 27, 2 (Comm.)	VI, 71, 6
ययवा ययि ययं	VII, 2, 2; 10, 9; XI, 9, 3.	I, 2, 1; resp. 1—3.
ययवा ययि यीतये	X, 4, 5	V, 51, 5
ययी ययि गिदे	X, 4, 6; XI, 6, 2.	VIII, 26, 23 24; resp. 23—25.
ययो ये ते यययिष-	X, 3, 5	II, 41, 1, 2.
ययो ययुको ययामि ते	X, 5, 4.	IV, 47, 1.
ययैवत्याय	III, 3, 4.	III, 37, 1.
ययैवत्याय मयये	IX, 9, 3.	III, 37, 1—10.
ययैवान्	VII, 2, 10.	VIII, 5, 11.
ययौयते प्रलि आगौदि	II, 16, 2	VII, 54, 1.
ययौयते ययया	II, 16, 2	VII, 54, 3.
यि योतिषा	IX, 19, 11.	V, 2, 9.
यिदुष्टे यय यीरेषा	XII, 5, 15.	I, 131, 4—6.

Pratika.

Sāṅkhya.

Rigveda.

विधुं ददायधु	XIII, 12, 1; XIV, 23, 4	X, 55, 5—7.
विधादु भुवन्	XI, 13, 28.	X, 170, 1—3.
विद्योविद्यो यः	XIV, 53, 4; XVI, 14, 2. (Comm.)	VIII, 74, 1—3; resp. 1—15,
विद्योविद्यो यो अतिविद्यु	XVII, 8, 1.	VIII, 74.
विद्यजिते	IX, 15, 3; X, 11, 7; XI, 14, 12.	II, 21, 1—5.
विद्यजिते धनजिते लभिते	XVIII, 17, 3.	II, 21.
विद्याः इतनाः	XII, 4, 9 23.	VIII, 07, 10—12; resp. 10.
विद्याः इतना अग्निः तदम्	XVIII, 5, 9.	VIII, 07, 10—12
विद्यामरुध यः	X, 3, 6	VIII, 68, 4—0.
विद्यानि देव भवित.	XVI, 1, 21	V, 82, 6.
विद्या कपाणि प्रति	V, 13, 7	V, 81, 2.
विद्याया आ इतनयः	XI, 13, 29.	X, 37, 7—9.
विद्ये अद्य मयतो विद्य कर्तो	VI, 10, 6.	X, 35, 13.
विद्ये न दम् वीर्यम्	XVIII, 8, 3.	VIII, 62, 7—0.
विद्ये देवा अतादयः	X, 10, 7; XI, 8, 3	VI, 52, 10—12.
विद्ये देवाः शासन	I, 6, 13.	X, 52, 1 *
विद्ये देवाः इष्टुत	VI, 10, 6.	} VI, 52, 18.
विद्ये देवाः इष्टुतेयम्	VIII, 3, 19	
विद्ये देवा मम इष्टुतम् य	XVIII, 1, 2	VI, 52, 14.
विद्याः	II, 3, 8, IX, 27, 2	VI, 52, 7.
विद्ये देवाः	(Comm.)	
विद्ये देवाय आ मम	X, 11, 8, XI, 9, 3	VI, 52, 7—9.
विद्येभिः बोध्यं मधु	VII, 10, 10.	I, 14, 10.
विद्येभिरप्रे अग्निभिः	II, 3, 11; IX, 24, 9	I, 26, 10.
विद्येष्टु वि आ	X, 7, 7.	I, 131, 2.
विद्यो देवस्य	X, 3, 11	V, 50, 1—3.
विद्यो अन्तो अरिरा लदान	XVIII, 4, 7; 5, 7.	X, 23.
विद्योः कर्माणि पश्यत	XIII, 7, 6	I, 22, 19.

* Comm. यद्यपि अत्रादिसंवायेकां प्रतीयादन्यचेति वचनादेका।

Pratika.

Sāṅkhāyana.

Rigveda.

वयं व आ सुनायन्	XVIII, 10, 3.	VIII, 33, 1—15.
वये ते वय	IX, 23, 12.	III, 14, 6.
वयम् वा गृहपते	I, 15, 4	VI, 15, 19.
वयम् वा तदिदं	IX, 9, 1.	VIII, 2, 16—18.
वयम् वा दिवा सुवे	IX, 9, 1.	VIII, 64, 6—8.
वयम् वा पथस्थते	III, 5, 7.	VI, 53, 1
वयम् वापयन्ते	IX, 3, 2; XVIII, 13,	VIII, 21, 1. 2; resp.
	9.	1—16.
वयमेतमिहा वाः	XII, 5, 4	VIII, 66, 7—9.
वरिषसाग्रमे कावाप	XIV, 27, 13.	VI, 20, 11 B (CL. चौ. नेय एव)
ववट् ते विष्णो	I, 8, 8.	VII, 97, 7.
वसु न विचमवसम्	X, 8, 20; XIV, 57,	X, 122.
	4.	
वसु वदः	VI, 6, 6	I, 159, 1—3.
वाचस्पतिम्	III, 15, 19	X, 81, 7.
वालेवाले	III, 8, 23	VII, 39, 8
वान वा वातु मेवजम्	XVI, 13, 4	X, 180
वानमिषी नवतः	III, 5, 11.	V, 57, 4.
वानमय	VI, 10, 10; IX, 27,	VI, 71, 6
	2 (Comm)	
वायवा याचि ह्येत	VII, 2, 2, 10, 9; XI,	I, 2, 1; resp. 1—3.
	9, 3	
वायवा याचि नौतये	X, 4, 5.	V, 51, 5.
वाची याचि शिव	X, 4, 5; XI, 6, 2.	VIII, 26, 23. 24; resp. 23—25.
वायी ये ते पथस्थि-	X, 3, 5	II, 41, 1. 2
वायो गृहो वयमि ते	X, 5, 4.	IV, 47, 1.
वार्वत्त्याय	III, 3, 4	III, 37, 1.
वार्वत्त्याय शवसे	IX, 9, 3.	III, 37, 1—10.
वाहवाना	VII, 2, 10.	VIII, 5, 11.
वासीष्यते प्रति जानीहि	II, 16, 2.	VII, 54, 1.
वासीष्यते सम्पदा	IX, 16, 2	VII, 54, 3
वि श्योतिषा	III, 19, 11.	V, 2, 9.
विदुष्ट वस्य वीर्यस्य	XII, 5, 15	I, 131, 4—6.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyano</i>	<i>Rigveda.</i>
विधुं दद्राणम्	XIII, 12, 1; XIV, 22, 4.	X, 55, 5-7.
विधाह् बृहम्	XI, 13, 28.	X, 170, 1-3.
विद्योविद्यो वाः	XIV, 53, 4; XVI, 11, 2. (Comm.)	VIII, 74, 1-3; resp. 1-15,
विद्योविद्यो वेः अतिथिम्	XVII, 8, 1.	VIII, 74.
विद्यमिति	IX, 16, 3; X, 11, 7; XI, 14, 12.	II, 21, 1-5.
विद्यमिति धममिति सृजिमे	XVIII, 17, 2.	II, 21.
विद्याः इतमाः	XII, 4, 9. 23.	VIII, 67, 10-12; resp. 10.
विद्याः इतमाः अभिः नरम्	XVIII, 5, 9	VIII, 67, 10-12
विद्यामरम् वाः	X, 3, 6.	VIII, 68, 4-6.
विद्यामि वैव मविताः	XVI, 1, 21	V, 82, 6.
विद्या क्वापि प्रति	V, 13, 7	V, 81, 2
विद्याया वा इतममः	XI, 18, 20.	X, 87, 7-9.
विद्ये अद्य मयतो विद्य कतो	VI, 10, 6	X, 85, 13.
विद्ये न दन्व बोधेयम्	XVIII, 8, 3.	VIII, 62, 7-9.
विद्ये देवा अताहः	X, 10, 7; XI, 8, 3	VI, 52, 10-12.
विद्ये देवाः साक्षम	I, 6, 13.	X, 52, 1*
विद्ये देवाः इवुत	VI, 10, 6.	} VI, 52, 13.
विद्ये देवाः इवुतेमम्	VIII, 3, 10	
विद्ये देवा मम इवुतम् च	XVIII, 1, 2	VI, 52, 11.
विद्याः		
विद्ये देवाः	II, 3, 8; IX, 27, 2 (Comm.)	VI, 52, 7.
विद्ये देवाः वा नन	X, 11, 8; XI, 9, 3	VI, 52, 7-9.
विद्येभिः सोमं मधु	VII, 10, 16.	I, 14, 10.
विद्येभिरपि अग्निभिः	II, 3, 11; IX, 24, 9	I, 20, 10.
विद्येण चि ला	X, 7, 7.	I, 131, 2.
विद्यो देवम्	X, 3, 11.	V, 50, 1-3.
विद्यो दाम्यो अदिरा जगाम	XVIII, 4, 7; 5, 7.	X, 28.
विद्योः अर्मापि पश्यत	XIII, 7, 6.	I, 22, 19.

<i>Pratīka.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सं नो देवीः (भवेदेवीयाः)	IV, 11, 6; 21, 19; VIII, 9, 7.	X, 9, 4—7.
सं नो भव चक्षुषा	XI, 14, 4.	X, 37, 10.
सं नो भव हृदे	VII, 5, 15.	VIII, 48, 4.
सं नो भवन्तु याजिनः	III, 8, 23.	VII, 38, 7.
शयदिक्का	XV, 22 (p. 193, 3 ff)	I, 30, 16. 17—19. 20 —22.
शालसना शालो कषया सुपर्णा	XVIII, 1, 7.	X, 55, 6—8.
शान इत्या मर्षां यधि	XVIII, 18, 14.	X, 152.
शाश्वद्विः	XII, 5, 16	III, 31.
शिवस्वका	IX, 27, 7.	V, 5, 9.
शत्रो नै	III, 13, 18; V, 9, 18; VI, 10, 4	VI, 68, 1
शत्रुहृदाय	X, 3, 5.	II, 41, 8.
शशि न	III, 12, 7; VI, 10, 9.	VII, 93, 1.
शचिमर्कः	IX, 24, 8.	III, 62, 5.
शची वा	VI, 10, 8	VII, 56, 12.
शर्म ऊवेम	III, 18, 16.	III, 80, 22
शर्म नः प्राजाः	III, 18, 4	IV, 57, 8.
शुनश्चिच्छेयं निहितं वष- षान्	XV, 23 (p. 193, 15.)	V, 2, 7.
शुनाचौराणिमाश्	III, 18, 4.	IV, 57, 5.
श्वेनो न यानिम्	V, 14, 19	IX, 71, 6.
श्रापना दृष्टं दृष्टम्	XI, 13, 21, XII, 4, 19; XVI, 21, 29.	VIII, 99, 8. 4.
श्रिये कम्	III, 5, 11.	I, 89, 3.
श्रुधो चरं तिरश्च्यः	XII, 26, 6	VIII, 95, 4—6.
श्रुधो चवन्तिन्	X, 5, 8.	II, 11.
श्रुधो वां यशः	XII, 10, 10; 11, 23.	VI, 68.
श्या नो	XII, 13, 5.	X, 96, 4. (Pāda) *
स या मो यानिम्	VI, 10, 5.	VII, 97, 4

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
ॐ वासु दस	V, 10, 4	IX, 103, 2
ॐ वां कर्मसः।	VI, 11, 3; IX, 4, 6; XII, 26, 5.	VI, 69, 1—6; resp. 1—8; resp. 1—3
ॐ सीदस	V, 9, 9.	I, 36, 9
सखाय आ गिरामसि	X, 13, 12; XI, 6, 2; XVIII, 12, 5.	VIII, 24, 1—9, resp. 1—3 resp. 1— 27.
सखायः	XII, 25, 7.	VIII, 24, 1—3 *
सखाया ॐ वाः सखायम्	XI, 9, 1.	V, 7, 1—9
सखायम्	VI, 4, 7.	III, 9, 1—8
सखे विष्णो	IX, 28, 12	VIII, 100, 12
सखे सखायम्	V, 10, 24	IV, 1, 3
स वा मेः ददा सखिता	XVI, 1, 21	VII, 45, 3.
सखायैः।	XII, 5, 9.	X, 103, 4—6
स आवेभिः	XVIII, 9, 7.	III, 31, 11,
सखिर्विद्विर्द्विभिः	X, 4, 5	V, 61, 8—10
सखीना इन्द्र धनवा	VII, 19, 4.	III, 47, 2
ॐ वा मे जस्युः।	XI, 11, 12, XII, 6, 10.	VI, 34.
ॐ वा मे जस्युर्गिर इन्द्र पूषीः	XVIII, 6, 5	VI, 34, 1—3
संजानामा	V, 10, 7.	I, 72, 5
सखा सखेभि	IX, 29, 9	VII, 75, 7.
ॐ मे मेः अग्ने सखा	II, 5, 31, VIII, 8, 10, 11, 6; XV, 23 (p. 193, 13)	IV, 1, 5.
स मे मेः देव	XI, 8, 3	VIII, 26, 23.
धदधस्यतिमङ्गलम्	VI, 13, 3.	I, 19, 6.
सखी व	XII, 3, 9.	} III, 49.
सखी व आता	VII, 22, 4	
स मेः पारव	II, 2, 9	I, 12, 10
सना वा सोम	IV, 15, 3.	IX, 4
ॐ मे पर्याधि	I, 15, 4; VII, 5, 18	I, 91, 18
स पूषः	X, 8, 5.	VIII, 63, 1—3.

<i>Pratika.</i>	<i>Sāṅkhāyana.</i>	<i>Rigveda.</i>
सप्रमया कविरथः	XVIII, 18, 11.	VIII, 63, 4—6.
समन्याः	VI, 7, 5.	II, 35, 3.
समानमेतदुदकम्	XVIII, 22, 7.	I, 164, 51.
समिदमग्निं समिधा मिथा मृधे	XIV, 3, 12.	VI, 15, 7—9.
समिदयिद्	VI, 4, 7; IX, 20, 15.	X, 160, 1—3.
समिदस्य प्रथमाधः पुर- श्चान्	V, 16, 3.	III, 8, 2.
समिदो अग्र आहूत	I, 4, 13.	V, 28, 6.
समिदो अग्निर्विधि	XIV, 60, 13.	V, 28, 1—3.
समिदो अद्य मनुवः	V, 10, 0.	X, 110.
समिधामिधम्	VI, 4, 1.	VIII, 44.
समिधमानो अश्वदे	I, 4, 10.	III, 27, 4.
समिन्ध्व यः	IV, 11, 6.	V, 42, 4.
समी वासम्	V, 10, 4.	IX, 104, 2.
समुद्रावृत्तिः	XI, 13, 11.	IV, 58.
स शो हवा	X, 8, 0; 11, 12.	I, 100, 1—19; resp. 1—15.
सरस्वती देवयन्तः	VI, 10, 2.	X, 17, 7.
सरस्वत्यभि नः	VI, 10, 2.	VI, 61, 14.
स वाहये	II, 4, 5; VI, 11, 8.	VII, 93, 3.
सविता धन्वैः	VI, 10, 10; X, 13, 14. 15 (शैरस्यपञ्चमीय) ; XVIII, 19, 2.	X, 140, 1; resp. 1—5.
सस्य सद्	VI, 4, 5.	IV, 7, 7—11.
स सुष्टभा स सक्तता	VI, 10, 5.	IV, 50, 5.
स ह्यैः पर्युक्त वराधि	XIV, 24, 5.	X, 89, 2 A. (Cf. रत्न खान)
सहदानम्	III, 3, 4.	III, 30, 8.
सध वानेन	VI, 5, 8.	I, 48.
सधस्यौषा	XVI, 13, 1 (पुष्टव ना- वायध)	X, 90.
सहसा ते मता	III, 2, 5.	IV, 32, 18.
स हि शर्धो न भावतम्	VII, 27, 14.	I, 127, 0.
स हि शक्तिः	VI, 10, 5.	VII, 97, 7.

<i>Pratika</i>	<i>Sāṅkhyaṇa.</i>	<i>Rigveda</i>
शान्तपनाः	III, 15, 6.	VII, 59, 11
शिवीवालि	I, 15, 4.	II, 32, 6.
श्रीद शोतः	III, 14, 12	III, 29, 8
शुकमौदः शुकशः	III, 12, 8.	IV, 2, 17.
शुकिंशुकम्	IX, 28, 11.	X, 85, 20
शुगयं मः	XVI, 3, 19	I, 162, 22
शुन रत्नं निमिच्छः	XI, 5, 2	VI, 23.
शुनायोः सधनतमाः	XII, 25, 2	IX, 101, 4—6.
शुभामायम्	V, 5, 2; VI, 3, 8	X, 63, 10.
शुक्पद्यम्	VIII, 3, 13; IX, 8, 2; XII, 4, 15.	I, 4, 1; resp. 1—10; resp. 1—6.
शुभमा	X, 7, 5	I, 187, 1. 2.
शुर्वदयं मा वपम्	III, 17, 2.	I, 82, 3.*
शुयवद्यात्	III, 20, 1; V, 10, 33.	I, 164, 40.
शुवादयं वपयो निरतः	XVI, 8, 12 (Pāda).	I, 163, 2D.
शुययं वपुनववकार	XIV, 24, 5 (Pāda).	VI, 21, 3 D. (Of. रमा उ मा)
श्रीमामोकेन	III, 15, 4	II, 9, 6
श्री वप्रियो वपुः	XII, 10, 11	V, 6, 2
श्रीम गोभिः	I, 8, 2.	I, 91, 11.
श्रीम दालो	II, 2, 13; V, 6, 3	I, 91, 9; resp 9—12.
श्रीमस्य मा	XIV, 51, 9	III, 1, 1—14.
श्रीमस्य मा तवधम्	X, 11, 2.	III, 1.
श्रीमस्य निवावदया	XII, 2, 14	III, 72, 17.
श्रीमामं सरयम्	II, 12, 5.	I, 19, 1—3.
श्रीमापुषदा	VI, 11, 2.	II, 40.
श्रीमो जिगानि	V, 14, 15.	III, 62, 18—15.
श्रीमो येनम्	III, 16, 4; VI, 10, 3	I, 91, 20.
श्रीयं वधिः	X, 7, 4; 8, 3	I, 135, 1; resp 1—3
श्रीयं वधिनि	II, 3, 8; VI, 10, 6; IX, 27, 11 (Comm).	VI, 62, 17†
शुभे मरा	VI, 6, 6.	VI, 62, 63.

* Comm पक्षि प्राचयात्

† Comm on II, 3, 8; आरहायो ।

<i>Pratike.</i>	<i>Sāṅkhāyana</i>	<i>Rigveda.</i>
सुचिस्तुति	XVI, 11, 18.	VIII, 1, 30-34 (सुत).
सोममिन्द्राय गावन्	XV, 8, 10.	VIII, 45, 21-23.
सोमा इधिवि	IX, 28, 13.	I, 22, 15.
सोमो ब्रह्मस्य	V, 9, 14.	IX, 78.
सदस्य स्या	IX, 22, 5.	III, 54, ३
सदसि वा	XI, 12, 4.	VIII, 33, 2 3
सोमो बोधय यम्	XIV, 36, 2.	V, 40, 6
सखि मः पयसा	V, 5, 2.	X, 63, 15.
सखि नो नितीताम्	X, 8, 17; XII, 8, 9.	V, 51, 11-18
	XIV, 3, 12.	
सखिरिति	V, 5, 2.	X, 63, 10
साहुभिस्त	VIII, 6, 14; 7, 18;	VI, 47, 1-3
	XIV, 57, 13.	
सादीरिया	IX, 5, 4; XII, 5, 11.	I, 84, 10-12
सादीरिया दिव्यतः	XVIII, 17, 5.	I, 84, 10-12
संसः सखिपद्	XI, 14, 13. 14; XII,	IV, 40, 5.
	11, 12; XV, 8, 10.	
सुवेरिव सखिभिः	IX, 26, 3 (Comm.)	X, 67, 3.
समुज्जीविन् विष्णुना स-	XIV, 71, 4.	VI, 20, 2 D (Of.
वाता।		सोमे)
सदी नरा	VI, 10, 8.	V, 57, 8.
सयो न विद्वान्	X, 2, 7.	V, 40, 1-6 or 8.
सविर्धविष्णुः	V, 10, 27.	IX, 88, 5.
सविष्णानम्	X, 6, 10.	X, 89.
सव्यवासमिः	IX, 26, 3.	V, 4, 2.
सिंहणमो	V, 10, 2.	I, 164, 27.
सिरस्यमो	III, 14, 7; IX, 23,	X, 121, 1; resp. 1-
	9; 27, 2 (Comm.);	G
	XIII, 12, 11.	
सिरस्यपादिमनये	III, 13, 12; X, 10, 7.	I, 32, 5; resp. 5-8.
सिरस्यपादिम्	X, 5, 22.	I, 32, 5-7.
ऊरे वः सुसोताजम्	X, 5, 24; XIV, 57, 10.	II, 4, 1-9; resp. 1-3.
सोताजनिम्	VI, 4, 3; XI, 7, 1	II, 5.
सोता देवः	V, 14, 11.	III, 27, 7-9.
सोतारं विषयस्य	V, 7, 4.	X, 1, 5.

INDEX VI.

VERSES QUOTED ONLY BY PRATĪKA'S AND NOT
FOUND IN THE SĀKALASĀKHIĀ
OF THE RIGVEDA.

अग्निर्वायुः (आग्नी)	XVI, 12, 16 ¹ .
अत्यायानं निवतः ²	XV, 8, 20
आ गो मधुर्न इवमा ³	XV, 8, 20.
इमे मन्द्रासः ⁴	XV, 8, 20.
इमे सोमासः ⁵	XV, 8, 20.
इमे सोमासशिरोचक्रासः	IX, 20, 30
देवेभ्यो वनस्पते	V, 19, 18.
प्र व इन्द्राय इवइवमाय	XII, 26, 9 (Cf. XVIII, 15, 5).
[विहा मधवन्	X, 6, 10 ⁶]
वेनस्पत्यग्रन्	XV, 3, 8 (five verses) ⁷
संशानम्	III, 6, 3 ⁸
समिधी अश्वन्	XVI, 3, 21. ⁹

* Comm अग्निर्वायुरित्येवमादिकाः शाखान्तराणां आग्निषो भवन्ति ।

* The Comm. adds उहमय The verse is called *Sauparni*.

* The Comm. adds उप यज्ञः । गोपथी.

* The Comm. adds अग्निना । गोपथी.

* Comm. इमे सोमासशिरोचक्रास इति त्रैवेण पठिता Cf. S'gkh. S'r. IX, 20, 30. Afr. S'r. VI, 5, 24

* Mentioned by the name of Mahāśamni. See Ait. Ar. IV, 1, 1.

* Comm वेनस्पत्यग्रमिदं ब्रुवा—यमाः पञ्च अयः मंवेत् । अग्नायायामुत्तमना-
नस्पत्याने चूचकारो विकल्पमाह । Cf. Ath. V. II, 1, 1; Taitt Ar. X, 1, 3.

* Comm. संशानमुपनावददिति चक्रं ऊपेरम् See Aūfrecht, Rigveda, second
edition, Khasikāni sūktāni No XXV.

* Comm समिधी अश्वन् छदरं मनीमामित्येवमादिका आग्निषो ऽश्वस्य भवन्ति ।

INDEX VII.

(A.) VERSES QUOTED IN FULL.

अश्वत्थस्य देव	V, 6, 2.
अश्वत्थस्य मरिच तत्रा	II, 4, 3.
अश्वत्थस्य मरिच धाम	II, 4, 3.
अग्निः परेषु धामसु	III, 5, 8. (IX, 23, 12 ; X, 11, 9).
अग्निः प्रजां वरुणा	IV, 13, 1.
अग्निः प्रथमो वसुभिः	III, 5, 2.
अग्निः प्रथमो वरुणा	III, 7, 4.
अनाद्यं विपश्यन्	XVIII, 3, 2.
अनीलैर्होषो	III, 15, 4.
अन्यथा नो अमुमग्निः	IX, 27, 2.
अन्विदममते त्वे	IX, 27, 2.
अपि तेषु विषु परेषु	XVI, 3, 2.
अपेता अन्यम्	V, 13, 3.
अप्रपाद्या च वेदम्	XII, 21, 8 (XVI, 13, 10)
अभि त्वं देव	V, 9, 7 (X, 8, 10).
अभीष्टं त्वं प्र जिहीते	XII, 17, 1.
अमृतममृतममृतममृतम्	II, 6, 7.
अयं तीव्रदीप्तस्तु	XIV, 21, 2.
अयमग्निः परीक्षो	II, 15, 4.
अयमग्निर्देवपतिः	II, 15, 5.
अथाहं यज्ञं जातवेदा	I, 15, 17.
अथा विष्टा अमृतम्	III, 17, 1.
अथावाग्नेः अमृतममृतम्	III, 19, 3.
अतरो वावदीति	XII, 16, 1.
अथैतत्तर्कं तवतः	XVIII, 15, 5.
अलावुर्गं निष्ठातर्कं	XII, 18, 10.
अथ सूर्यपतिः	XII, 22, 6.
अदिना घर्मं पानं	VIII, 15, 12.
अथद्राता मधुमतीः (two Pada's)	VII, 18, 9.
अथं यज्ञं सादमानां	IV, 21, 2.
आगन्तुं दधन्तममृतम्	II, 15, 2.
आदित्या च अरिभरतिरेभ्यः	XII, 19, 1.
आ धम पितरो	IV, 5, 8.

आ मे दाहि मपसा-दीखदु	III, 19, 16 .
आ प्यायती भवा	IV, 11, 1.
आ यक्षिगुप्त वसुवा	V, 10, 32.
आ दाहि मपसा-अर्चिषा	III, 19, 16.
इदं राधो बुद्धयु	XII, 19, 3.
इदं इविः प्रजनने	IV, 13, 1.
इदं कजा उप युत	XII, 14
इन्द्र अक्येभिर्भन्दिता	VII, 10, 13
इन्द्रः वारमबुधुनू	XII, 15, 2.
इन्द्र कठरं नयं	IX, 5, 2.
इन्द्र कृषल प्र वद	IX, 5, 2.
इन्द्रमन्वारभामवे	I, 6, 3
इन्द्रय नः श्रुनाचीरो	III, 18, 14
इन्द्रय सदाह्वरुषय	IX, 6, 21.
इन्द्रसुपापाप्तिषो	IX, 5, 2
इन्द्राय श्रुनाचीराय	III, 18, 16.
इन्धानास्वा	II, 11, 3.
इममा श्रुयुधी वधं	I, 17, 19
इयं पिने राष्ट्रेति	V, 9, 6 (XVIII, 1, 2).
इह भावः प्र कायध्वं	XII, 15, 3.
इषेत्य प्रागपान्	XII, 23
इषीय वधवदक्षिषो अपि	VIII, 11, 15.
उत श्वेत आश्रयना	XII, 19, 4.
उदक्योरव मुहं	XVI, 3, 30.
उदद्यादेत्यदितिः	III, 20, 2.
उदुभिपमाय उदर	II, 6, 6.
उप ब्रव पयसा	V, 10, 10.
उप प्रचे सधुमनि	XVIII, 15, 6.
उपावरोह जातवेदा	II, 17, 8
उपेक्षितेन अक्षुरा (two Pāda's)	VIII, 11, 14
उभा कवी युवाभा	VIII, 10, 1
उह विष्णो वि जलस	VIII, 4, 3 (X, 13, 19).
उद्वा यक्ष प्रवाचिषः	XII, 14, 2.
ऊर्ध्वमेनामुच्छ्रयताम्	XVI, 4, 2 6
ऊतावानं वैश्वामरं	III, 3, 5 (X, 10, 6).
रक्षया च रक्षभिश्च	VIII, 3, 10 (IX, 23, 11)

पता चथा च्वा सुवन्ते
 एव दवाय माभवे
 एव मेधा य च्चक्षिथः
 एषा ते च्चये समित्
 कः सिदेकाकी चरवि
 वनराय च्वा चरायि
 काव्यघोराजानेष ।
 किं क्षित्युपेयम्
 कुरुभवं सुहम्
 कुरुवेवा नामवतस्य
 केवलः पुष्य च्वा विवेम
 छतवन्तं कुरुपिम्
 [मत्यविद्युर्वरेण्ये
 तन्नी वा धर्मः
 अयस्त्रिंशत्तमः
 लं ह्वाचुं भववत्
 लं चि राधति
 वसन्ते वनवत्
 लमिन्द्र कपीताय
 लमिन्द्र वसं रिषा
 लमिन्द्रवधमते (two Pādas)
 लहा कपायि दधती
 लमभा देवः सविता
 विवि शही चरायस
 दैवावभ्यर्च्य
 धाता ददातु दायवे
 धाता प्रजाया जत
 धातोधातो
 धीनी वा ये च्चनघं
 निगृह्य कर्णकौ
 पद्यस्तनः पुष्य च्वा विवेम
 परिधिः चेमम्
 परिधता
 परितु दत्तरक्तं
 पवित्रेण पुनीदि माय
 पनमोमैमिन्द्रियम्

XII, 18, 1 ff.
 XII, 14, 3.
 IX, 6, 6. (XVIII, 15, 4).
 I, 12, 13.
 XVI, 5, 3.
 XII, 17, 1.
 VII, 10, 11.
 XVI, 5, 1.
 IX, 28, 3.
 IX, 28, 3.
 XVI, 6, 3
 I, 15, 13.
 II, 10, 2.]
 V, 10, 18.
 XIII, 12, 13.
 XII, 16, 1.
 XVIII, 15, 5
 III, 5, 9
 XII, 10, 5.
 XII, 16, 4.
 IX, 6, 6.
 III, 2, 4.
 VIII, 3, 4.
 X, 11, 9.
 VII, 10, 12
 IX, 28, 3.
 IX, 28, 3.
 VIII, 12, 11.
 XV, 3, 7.
 XII, 22, 3
 * XVI, 6, 4.
 XII, 17, 1.
 XII, 21, 5 (XVI, 13, 10).
 IV, 16, 5.
 XV, 15, 6.
 VIII, 10, 1.

यन्मृगं यथाधिकं	XII, 22, 7.
यन्ने रेतः प्र भावति	III, 8, 27
यन्मद्यना नमुषो	XV, 15, 13
यन्मादित्या अशुभा	V, 8, 4
यथोरिदं [विश्वं] भुवनं	III, 18, 14
यथो राजभा श्रुतिता	III, 20, 4 (IV, 11, 6; VIII, 0, 16; 9, 5)
यथ परिहृजिष्यो	XII, 20, 4.
यथाज्जाती न परे	IX, 5, 1.
यथाज्ञीषा नि वीदति	III, 20, 2.
यथाज्ञोवापेपिडाः (यथाश्रिताः) अपला-	
यिडाः । व्यसद् । संज्ञता)	XIII, 2, 2 ff.
यथा पीला नव इन्द्रो	VI, 7, 10.
यस्य वनं यश्वो	VI, 11, 8.
यस्येवं चरं	IV, 18, 2.
यस्येदमोज यावजः	XVIII, 3, 2.
या तिरस्त्री नि यशने	IV, 13, 1.
यावतामहमौघे	IV, 18, 6.
यावत्तु पतपतः	IV, 20, 1
यियस्युत इव ते तने (two pida's)	XVI, 4, 6 (OE. XII, 23, 5.)
ये च देवा अपजन्म	XII, 20, 5.
ये मे रात्रि पृथक्चसे	IX, 28, 10.
येन क्षिपावकुपतं	VIII, 11, 13.
ये कपाणि प्रतिमुञ्चामा	IV, 4, 2.
यो जाम्या अप्रथयत्	XII, 20, 3.
योऽप्राप्तावः	XII, 21, 2 (XVI, 13, 10.)
यो नो दूरे दृष्टि	IV, 12, 10.
रात्रां विश्वजतीनस्य	XII, 17, 1.
वैष्यस्य रश्म	XII, 15, 1.
वाचामहं देवी	VII, 10, 15.
वाचो राजन्यजामहे	XVII, 12, 4.
वायुरथेगा यज्ञधौः	VII, 10, 9.
वावाता च मरिचो	XII, 21, 6.
विमती किरणो	XII, 22, 1.
वि सप्तविचं धिपदा	V, 9, 16 (VII, 15, 13.)
विश्वतयो यथा पथ	IX, 5, 6

विद्यतोदावन्	XVIII, 15, 5 (XII, 26, 9)
विद्यस्य देवो अमृतस्य	IX, 20, 16.
विद्या आशा दक्षिणव	VIII, 15, 11.
विद्यान्देशान्त्वामहे	VII, 10, 14
वीमे देवा अमृतं	XII, 23, 4.
इषा पावक दीदिहि	X, 10, 8.
दैत्यानरो अहिरसां	X, 9, 17.
दैत्यानरो अजीजनत्	X, 10, 8.
दैत्यानरो न आ जमत्	X, 9, 17.
दैत्यानरो न कतवे	II, 5, 3; (IX, 27, 2 Comm. X, 9, 17.)
मनामि विधदुन्नतया	III, 5, 9.
मयेन पौत्र सोदते	XII, 18, 19.
अष्टायां अष्टिकायां	XII, 22, 6.
अष्टिधाध्वर्यु	I, 6, 3.
धे अवेसा पयसा	IV, 11, 6.
न मी ददातु नं रधिं	XVIII, 3, 2.
समप्रिवसुभिर्नी अद्यान्	III, 6, 2.
समापी अहिरयत (two Pāda's)	VIII, 9, 2.
समिदो अग्निरयिता	V, 10, 8.
समिदो अग्निरयिता	V, 10, 8
समुद्र वा प्र विद्यामि	IV, 11, 6 (VIII, 0, 6)
स विश्वं प्रति आकुर्वन्	X, 11, 9
स सुप्रसीतो	XVIII, 15, 5.
स सूर्यं जनयन्	XVIII, 6, 1.
सावीरिश्चैव प्रथमाय	V, 14, 8.
सुप्रपाया च वैशना	XII, 21, 4
सुभ्रा स्वर्धुः	XVI, 7, 1.
सूर्यं नकादो अरति	XVI, 5, 4.
सीर्षं अहिरामुचद्	I, 17, 19
स्वासास्ततः अग्निः	V, 10, 23
हिरण्यवर्तनी जरा	VII, 10, 10
अनाज्जलस्य अमृतं	XIII, 12, 7.

(B) GĀTHĀ'S S'LOKA'S, ETC.

अद्राक्षन्ता इमं वक्षः XV, 24 (p. 194, 2)	नै, नम्यन्ता वैद्यानिषा XV, 27 (p. 195, 19.)
अधीयते देवरातः XV, 27 (p. 195, 20.)	देवादेनायवयः XV, 17 (p. 188, 20)
अष्टं च प्रायः XV, 17 (p. 189, 14.)	माना आनाथ XV, 19 (p. 190, 7.)
आहिरनी जन्मना XV, 24 (p. 193, 21)	नापचस्य सीक्षा इतीति XV, 17 (p. 189, 2)
आविर्देवा आ वाजं XVI, 17, 6.	न मा मर्त्ये कथन XVI, 10, 3.
आयन्तीवति आयादं XVI, 9, 1	पतिर्जगतां प्रविशति XV, 17 (p. 188, 16.)
आष्टे भगः XV, 10 (p. 190, 12)	पारिजिता यजमानाः XVI, 0, 7.
आक्रान्त्य परम्यादीं XVI, 9, 13.	पुराणा वीरवत् XV, 27 (p. 195, 14)
अयमजिह्वानयति XV, 17 (p. 189, 6 7)	पुण्यिणी चरतः XV, 19 (p. 190, 22)
अयमे ज्ञेय यजति XVI, 9, 10.	प्रीम एव धीयवतिः XV, 23 (p. 194, 11)
अयं यथा विततः XV, 17 (p. 189, 22.)	मधुच्छन्दाश्च बीजिनः XV, 26 (p. 195, 3)
अयं वा कुशिका वीरः XV, 27 (p. 195, 10)	मदतः परिवेष्टारः XVI, 9, 10.
अकिः अद्यातः पुष्यः XV, 10 (p. 190, 17)	यः सप्तत्यप्ये कुर्वन् XV, 24 (p. 194, 8.)
अिं अ मक्षं XV, 17 (p. 189, 12)	यं अ पिता संजानीते XV, 26 (p. 195, 9)
अरन्ध्रे मधु विन्दति अरन् XV, 19 (p. 191, 5)	यन्मिधं पुषं XV, 17 (p. 189, 3.)
अरन्ध्रे मधु विन्दत्यपविन्दन् XV, 19 (p. 191, 10)	यावन्ता पुदिशो भोजः XV, 17 (p. 189, 8)
अष्टौ नै सं पचाथां XV, 25 (p. 194, 17.)	अष्टन्युनेन विनष्टः XV, 17 (p. 188, 10)
अज्ञाया ज्ञाया भवति XV, 17 (p. 188, 18)	अज्ञानानिषु वै मूयाः XV, 25 (p. 194, 20.)
अद्वै मा मल नयति XV, 24 (p. 194, 5)	अ वै यथा नो अपथाः XV, 25 (p. 194, 14)
नै वै पुषाः पशुमन्ताः XV, 27 (p. 195, 12)	

विद्यतोदावन्	XVIII, 15, 5 (XII, 26, 9)
विद्यस्य देवो अक्षयस्य	IX, 20, 16.
विद्या आमा दक्षिणतः	VIII, 15, 11.
विद्यान्देवान्द्रामले	VII, 10, 14
यौमे देवा अक्षयस्य	XII, 23, 4.
हृषा पानक दीदिधि	X, 10, 8.
वैश्वानरो अक्षिरसां	X, 9, 17.
वैश्वामरो अजौजनत्	X, 10, 8.
वैश्वानरो न आ अमत्	X, 9, 17.
वैश्वानरो न कनये	II, 5, 3; (IX, 27, 2 Comm. X, 9, 17.)
प्रमाणि विधद्मन्तपा	III, 5, 9.
इहेन पौव ओहते	XII, 18, 19.
अक्षपायां अक्षिणकायां	XII, 22, 6.
वह्निराध्वर्युं	I, 6, 3.
सं वचसा पयसा	IV, 11, 6.
स मी ददातु न रधिं	XVIII, 3, 2.
समप्रिवसुभिर्नो अक्षयः	III, 6, 2
समादो अक्षिरस्यन् (two Pāda's)	VIII, 9, 2.
समिदो अक्षिरस्यिना	V, 10, 8.
समिदो अक्षिरस्यिना	V, 10, 8
समुद्रं व प्र क्षिप्योमि	IV, 11, 8 (VIII, 9, 6)
स विश्वं प्रति आक्षुपन्	X, 11, 9
स ह्यप्रणीतो	XVIII, 15, 5
स ह्ययं जनपदः	XVIII, 5, 1.
सावीहि देव प्रयसाद्य	V, 14, 8
सुप्रपाद्या न वेमला	XII, 21, 4.
सुभू सुभूः	XVI, 7, 1.
सुय रकाको अरति	XVI, 5, 4.
सीर्यं वक्षिरामुषम्	I, 17, 19
सावाहनः अचिः	V, 10, 23.
विराजन्तनी नरा	VII, 10, 10
अनाजन्तस्य अम्यतं	XIII, 12, 7.

VIII.

(A) YAJUS, NIGADA'S, ETC.

अर्धारिरिषि VI, 12, 20
 अगम्राणः सन्ने मे।कम् II, 9, 7.
 अगन्तुं स्र् IV, 12, 7.
 अग्रयः स्रयः VI, 13, 1.
 अग्रये कृत्वाचनय स्राहा IV, 1, 1.
 अग्रये त्वा नद्यो यदयो ददातु VII,
 18, 1.
 अग्रये देवेभ्यो धुत्तु II, 8, 4.
 अग्रये स्राहोपये स्राहा VI, 3, 8.
 अग्निमावह सोममावह I, 5, 3; V,
 11, 4.
 अग्निरग्नौषोमो नमपनुदन्तु IV, 9, 5
 अग्निःर्वातिर्ज्योतिरग्निः II, 9, 1; VII,
 0, 2.
 अग्निर्देवः। अग्निर्मान्निहः VII, 9, 3
 अग्निर्वाता। अग्निना (पञ्चकोश) X, 10,
 4
 अग्निर्वाता वेतु I, 6, 11
 अग्ने मृदपते धुम्हपतिरपे IV, 12, 10.
 अग्ने इमिथा अधिपते IV, 10, 1; 18,
 8
 अग्ने मर्वा अधि I, 4, 14.
 अग्नेरग्नौषोमयोषज्जिमिन् IV, 9, 5.
 अग्ने यधस्मिन् यधस्मौ नय् X, 2, 6.
 अग्ने वायो विद्युन् IV, 8, 4
 अग्ने व्रतपते व्रतनचारिणम् IV, 12, 10
 अग्ने व्रतपते व्रतं चरिष्यामि IV, 8, 3.
 अग्नेदा अक्षुषावेसे II, 8, 9
 अग्नेदुस्मिन् प्राप्तामि IV, 7, 8
 अग्ने। अक्षेकपाद् VI, 12, 25
 अथ पितरः मादयध्वम् IV, 4, 11;
 0, 2; VIII, 2, 33

अथर्धं पितुं मे पादि (अजुगुपं) II, II
 3; resp 15, 4
 अदमेन त्वा चक्षुषा IV, 8, 1.
 अध्वनी अधिपतिरिषि VI, 18, 2.
 अध्वर्यो येषां वा अष्टादो प्रजापतेस्त
 (नमूवदन) X, 19, 2.
 अनास्रदमक्षनाष्टव्यम् V, 8, 2.
 अनुपदस्रमग्राधम् IV, 8, 0
 अनेमाधनयेन मेधेन XVI, 18, 11
 अन्तरिक्षे विष्णुर्धर्मस्त IV, 12, 4
 अन्नमयम् II, 14, 6
 अन्नदास्रमपतिः VI, 12, 27.
 अपवन्तः अक्षराः IV, 4, 2.
 अपानं मे पादि VI, 8, 2
 अपिगो इति दुवस्तान् VI, 12, 6.
 अशु भूतया देव सोम VIII, 8, 6;
 9, 4.
 अभयं मे II 14, 1
 अभयं वे—मनसा लोपतिष्ठे—II, 18,
 2;—वराचा लोपतिष्ठे—13, 4;—
 प्रायेण लोपतिष्ठे—13, 5;—कान्तेन
 लोप—13, 11
 अभौमदन् पितरः IV, 4, 14; 9, 3.
 अधा अथाधो यो भक्षीय II. 11, 6.
 अयं वै सधनम्राद्धं वे योनिः IV, 14,
 30
 अर्को इति यधयदत्ता माययेव XVII,
 16, 1
 अथान्नमिच्छो मिथा धामानि I, 9, 2.
 अवधुर्गति दुवस्तान् VI, 12, 10
 अश्नायाविषाये मिथा वै II 8, 6
 (Of II, 8, 7, 8 10 22 विकार)

अमृतो मा गृहमय VI, 8, 9.
 अमावसनेनिष्ठ IV, 4, 2.
 अमावसने IV, 4, 5.
 अम्बानधित प्राजमि दिवं देवांस्तृतीय
 III, 20, 4.
 अम्बिष्ठ अन्तरिक्षे VI, 3, 6.
 अम्बा म उदीक्षा VI, 3, 1 (अर्धार्था
 VI, 3, 5; इक्षिवाम्बा ३; शीघ्रम्बा
 7; प्रतीक्षा 8; प्राप्ता 1)
 अम्बे प्रतिष्ठापै सा इक्षि I, 5, 9.
 अम्बिरमि वृष्टः VI, 12, 26.
 अम्बिपामः II, 9, 8.
 अर्धाविष्ठा प्रतिषोषिष्ठा IV, 19, 8.
 अम्बिष्ठमम्बिष्ठो अम्बिष्ठमम्बिष्ठ VIII,
 9, 1.
 अम्बिष्ठमम्बिष्ठो अम्बिष्ठमम्बिष्ठ XVII, 16, 3.
 अम्बिष्ठमम्बिष्ठो अम्बिष्ठमम्बिष्ठ IV, 21, 10.
 अम्बिष्ठमम्बिष्ठो अम्बिष्ठमम्बिष्ठ VIII, 8,
 11.
 अम्बिष्ठो अम्बि I, 15, 10.
 अम्बिष्ठो अम्बि II, 11, 3.
 अम्बिष्ठो अम्बि मा मत्त VI, 8, 6.
 अम्बिष्ठो अम्बि मा मत्त XVI, 12, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बि I, 5, 1 ff.
 अम्बिष्ठो अम्बि भद्रमम्बिष्ठ I, 14, 2.
 अम्बिष्ठो अम्बि I, 6, 11.
 अम्बिष्ठो अम्बि XIII, 11, 6.
 अम्बिष्ठो अम्बि XIII, 12, 10.
 अम्बिष्ठो अम्बि VI, 9, 13.
 अम्बिष्ठो अम्बि IV, 7, 14.
 अम्बिष्ठो अम्बि XVI, 13, 4.
 अम्बिष्ठो अम्बि X, 3, 10.
 अम्बिष्ठो अम्बि II, 12, 3.
 अम्बिष्ठो अम्बि I, 12, 5.

अम्बिष्ठो अम्बि I, 7, 4.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो I, 12, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो I, 14, 19.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो II, 10, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 6, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 5, 5.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 6, 2.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो—अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो I, 11.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VI, 8, 14.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो V, 3, 7.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 5, 8.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 5, 8.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 5, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो V, 17, 10.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VI, 12, 18 (Of.
 अम्बिष्ठो VII, 9, 1).
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो III, 13, 20.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो IV, 5, 3.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो II, 7, 14.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो XIV, 16, 6 *.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VI, 12, 23.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो II, 6, 10.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो IV, 1, 9.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VI, 12, 13.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो I, 6, 12.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो V, 8, 5.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो II, 17, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 3, 1.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 3, 3.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो I, 6, 5; IV, 12, 10.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो I, 1, 39.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो VII, 5,
 13; XVIII, 21, 9.
 अम्बिष्ठो अम्बिष्ठो II, 9, 12.

कं प्रपद्ये I, 4, 5

कथो ऽसि वनसूदनः VI, 12, 9

कामाय त्वा I, 15, 12.

काम्या रत II, 12, 4

काल वेदमन्त्रम् XIII, 12, 10.

कौऽदाकदा अदन् IV, 7, 15; VII, 18, 7.

कवे साहा वाचे साहा XVII, 12, 3

कर्मसाग्रे वीहि V, 10, 19

कृत्युषा अहि IV, 7, 12, VIII, 4, 6.

चित्ति युक्, चित्तमाश्रयम् (रघुहोत्र) X, 14, 4

चित्रावधौ सखि ते II, 11, 4.

जुषायाः सोमा I, 8, 3

जुषाया अग्ने I, 7, 6

जुषादानि सर्वांसि स्वनामि VI, 3, 8.

जुषावागधीपीमौ I, 8, 7.

जुषाणो अग्निः I, 8, 3.

जुष्टो बाधो भूयासम् VI, 9, 17.

ततो ऽसि तन्मरुति II, 12, 10.

तनूनपादग्रे I, 7, 2

तस्या रुद्राय देवता ऋद्धाय X, 10, 2.

ताम्रध्वयैवाधवेन्द्राय सोमम् VI, 7, 10

तिथो देवीरग्रे III, 13, 20.

तुषो ऽसि विश्ववेदाः VI, 12, 17.

हथान्दगु IV, 21, 24.

वेजसे त्वा प्रह्ववर्चसाय VII, 5, 12.

वेजो ऽसि हृष्टिरसि VIII, 21, 3

वेजो ऽसि शुक्रमसि IV, 8, 2.

वे देवा अकामयन्त X, 18, 2 (पञ्चहो-
तरि)

वे दद्या रयाम्वायता X, 15, 2 (चतुर्वे-
तरि)

वे प्रह्वसि XVI, 18, 2 7.

दधिधर्मसाग्रे वीहि VII, 16, 7

दग्धोऽ वे पतिदग्धाय IV, 18, 7.

दिक्षु विश्ववेकसु IV, 12, 5.

दिवं देवास्तुतौषम् III, 20, 4.

दिवमयं यजमानः XVI, 17, 10.

दिवस्पृष्टमसि VI, 8, 12.

दिनि विश्ववेकसु IV, 12, 2

दिवे साक्षान्तरिषाय साहा XVII, 12,
2.

दुरो अग्ने चाग्रस्य III, 13, 30.

दुर्मिषियासुष्टे ससु VIII, 12, 11.

देव सर्षिर्नैष्ठवने I, 13, 1 (Cf II, 5,
10)

देवं सर्षिर्नैष्ठारिनीनाम् V, 20, 4.

देव सवितरेतं वे यजम् IV, 7, 17.

देव सवितरेतं त्वा I, 6, 2

देव सोम सुत्यामुहचमशीय V, 8, 3

देवस्य त्वा सवितुः प्रचरे IV, 7, 5 (Cf.
21, 7)

देवा देवा सोमारा III, 18, 27

देवानां समिदसि VIII, 11, 15.

देवो ऊजोऽजतो III, 13, 27

देवो उषामावन्ता III, 13, 27.

देवो जाष्टो III, 13, 27.

देवोर्दोरु III, 13, 27.

देवीलितः III, 13, 27.

देवेदो मन्थिदः I, 4, 10—22.

देवो अग्निं स्मिष्टसु I, 18, 3

देवो नरायंसः I, 13, 2 (II, 5, 10)

देवो वनस्यतिः V, 20, 4

देवो ऽसि नरायंसः VII, 5, 22—24,
XVIII, 21, 12.

देवस्तन्मरुति II, 12, 9.

देवा सोमारा III, 13, 20

धामा सोमामासग्रे वीहि VIII, 8, 4.

धुवा अघदद्रुतस्य सोमो IV, 8, 3.

मम उप I, 14, 20

ममसे नायकाय XVII, 13, 1

नमस्ते वृद्धो XVII, 13, ॥
 नमस्ते वृद्धायत्रीयाय XVII, 13, 6
 नमस्ते वृद्धायत्रीयाय XVII, 13, 2
 नमस्ते वृद्धायत्रीयाय XVII, 13, 4
 नमो देवेभ्यः II, 8, 14.
 नमो व्यावर्तिकाय I, 6, 11.
 नमो यः पितरः IV, 5, 1
 नमो वृद्धायत्रीयाय VIII, 10, 4.
 नमो वृद्धायत्रीयाय I, 7, 3.
 नमो वृद्धायत्रीयाय (वृद्धायत्रीयाय) II, 14, 2; 16, 5.
 निरुद्धः परावृद्धः I, 6, 6.
 नि वी कान्तो निरुद्धः VII, 6, 3
 निरुद्धः वा VII, 4, 4.
 निरुद्धः इति वृद्धायत्रीयाय VI, 12, 7.
 निरुद्धः नां वृद्धायत्रीयाय IV, 8, 3
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय IV, 21, 9.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VII, 9, 1.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय II, 9, 13.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय (वृद्धायत्रीयाय) X, 16, 4.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय IV, 12, 4
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय IV, 7, 6
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वा नमो वृद्धायत्रीयाय VII, 18, 6
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय XIII, 12, 8
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय (वृद्धायत्रीयाय) X, 14, 2
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय XVII, 16, 7.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय इति IV, 9, 4.
 निरुद्धः वा पृष्टो VII, 6, 11.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VI, 12, 8
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VII, 6, 6.
 निरुद्धः दिग्ग वृद्ध (वृद्धायत्रीयाय दिग्ग—, वृद्धायत्रीयाय दिग्ग—etc.) IV, 11, 4
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय V, 4, 6
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय IV, 7, 11

निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VI, 8, 1 (Cf. IV, 7, 11; 9, 2.)
 निरुद्धः I, 7, 5
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VI, 3, 8.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वा नमो वृद्धायत्रीयाय VII, 18, 9
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय IV, 6, 9.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय IV, 9, 2.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय V, 1, 10.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VII, 9, 6
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय XII, 23, ॥ (Ath. V, 20, 135, 1 ff.)
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय III, 21, 3.
 निरुद्धः II, 7, 7.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VI, 9, 2.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय III, 21, 2.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय VIII, 21, 8.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय V, 11, 12.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय IV, 20, 1.
 निरुद्धः I, 1, 38
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय II, 13, 9; IV, 12, 10;
 X, 21, 15, XIV, 16, 7.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय III, 19, 3; 21, 6;
 VI, 3, 8, VIII, 8, 10.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय I, 10, 2.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय V, 4, 4
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय V, 4, 1.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय VI, 12, 14.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय XVIII, 20, ॥
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय (वृद्धायत्रीयाय) X, 18, 4.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय VIII, 12, 11.
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय IV, 7, 4
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वृद्धायत्रीयाय V, 15, 8
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय II, 6, 12
 निरुद्धः वृद्धायत्रीयाय वा नमो वृद्धायत्रीयाय VII, 18, 4.

यमायाहिरयते—साया IV 4 1
 यमिम प्रजय V III, 21 8
 या यज्ञस्य मयदस्य II 9, 9
 [सध्वर्थो यथा वा च्छादी प्रजापतेस्तु
 (तनूवदन) X, 19, 2
 यज्ञाय त्वा जुष्टम् IV, 17, 7 8 9
 यज्ञाय त्वा मय्य यज्ञो ददातु VII, 19,
 2
 यज्ञास्वा वैष्टुभेन XVII 16 3
 यज्ञास्वन्द्राजान् IV, 21, 11
 यज्ञा ऽसि सुमेव XVI, 18, 6
 यममनुकम् V III, 16, 3
 याचाभ्या रोच VIII, 25, 3
 यथायस त्वा यथाया VII, 4, 4
 यद्यथो ऽसि धर्मपति V I, 14, 5
 यद्यस्त्राग्निराजान् IV, 21, 8
 यज्ञिरसि यमवाहन V I, 12, 15
 यागयुर्विद्यापु V II, 12, 5
 यागैस्तु वागुपेतु V, 21, 16
 याच दीक्षामुर्वेति V, 4, 5
 याच म जित्वा V II, 10, 15
 याचस्यतिना ते कृतस्य I, 10, 2
 याचस्यते ऽच्छिद्रया याचा X 16, 6
 याचस्यते याचो वीथेय X, 15, 6
 याचस्यते विधेमासन X, 18, 6
 याचस्यते हृदिदेमासन X, 14, 6
 याजस्याह यक्षितु यवे XV I, 17, 1 2
 3 8
 याजिनस्याग्ने वीक्षि III, 8, 24
 याजिनो देवा यवि III, 8, 22
 याजो ऽसि याजिनमसि III, 9, 27
 विभूरसि प्रदाहय V I, 12, 11
 विराजो दीक्षो ऽसि IV, 21, 3
 विश त्वा देवा चानुष्टुभेन V II, 16, 4
 विश्वे त्वा देवा प्रजापतिराजान् IV, 21,
 12

विश्वे देवा यम ना प्रमयेत VI, 17, 3
 विश्व देवास्तयस्मिन् IV, 10, 3
 वष्टिरसि पापानम् II, 7, 18, IV,
 8, 3
 वेद मे पितरम् IV, 18, 5
 वेदो ऽसि I, 15, 12
 वीषट I, 1 39, etc
 मयोऽयो IV, 18, 10
 मया पयस्ये पावि (यजुगुह) II, 14,
 4, 15, 2
 मते हिमा IV, 12, 10
 मान्तिरसि IV, 7, 9
 मिश्रिषम् IV, 17, 13
 मय्युरसि मार्जाक्षीय VI, 12, 21
 मय्युरस्यपयस्य VI, 12, 22
 म्येनो ऽसि पत्न्या VI, 8, 10
 याचया यवि IV, 7, 13
 या सुत्या यामिन्द्राग्नी X 1, 13
 याचो ऽसि प्रचेता VI, 12, 10
 यजोर्वो I, 6 4
 य यज्ञयनिराग्निषा IV, 18, 3
 यं देवनीजंयनीभि VII 9, 2
 यं वाक् प्राचेन XV II, 17, 1
 यवेमाथोपवेणाय XIII, 5, 4 5 6
 यक्षितसि विहृकृवी II, 12, 1
 यक्षासि यत्ना V I 8, 12
 यजूर्देवेभ्य II, 8, 20 21
 यत्नं यत्नाय II, 7, 13
 य योनिपाभूत IV, 12, 8
 यत्नं यत्नेन II, 6 22
 यत्नेनावष्टयम् II, 12, 12
 यदसि यजे भूया IV, 11, 3
 य यज्ये यदस्य यजेता II, 11, 5
 य या यजामि II 10, 6
 यं दक्षो देवा दधान् V II 15, 11
 य यममकथं न V II 1, 12

संमहं प्रजया IV, 12, 9.
 चेमाप शीपधीनाम् II, 8, 10.
 सेमिधः सन्निधः I, 7, 1.
 समुद्रः ऽधि विद्यन्वत् VI, 12, 24.
 समुद्रो ऽधि विद्यन्वत् VI, 12, 10.
 सघालधि छमानो VI, 12, 3.
 सघालधि सरोजधि VIII, 17, 3.
 सें ह्यद्राक्ष्य XVII, 15, 12.
 सें सदान् सन्त्या XVII, 15, 10.
 सें मा जामेन IV, 12, 10.
 सविताधि सत्यप्रचवः XVI, 18, 3.
 सुपदो ऽधि पत्ता VI, 8, 11.
 सुभूतकतः II, 8, 8.
 सुभूतय वा II, 8, 15.
 सुभूतमाधि देवः XVII, 13, 10.
 सुनिविधा न जाय VIII, 12, 11.

सुयं चाजसिन् चाजसो X, 4, 12.
 सुयं चक्षुः X, 17, 4.
 सुयं देवयो धुल्य II, 8, 5.
 सुयो ज्योतिः II, 9, 2.
 सो ज्ञामयनाद्वाद् (परदीनरि) X, 17, 2.
 सोमं राजानं चन्द्रमसम् III, 8, 15.
 सोमः सोमस्य पिबतु X, 17, 6.
 सोमस्याग्ने वोदि VII, 8, 4; VIII, 8, 5.
 सोमाय पिबते स्वाहा IV, 4, 1.
 सुयभूरधि देवः IV, 12, 10.
 सः I, 1, 39.
 सः स्वाहा III, 21, 5.
 स्वाहाग्निं स्वाहा सोमं I, 7, 6.
 सवित्रे वोदि VII, 1, 8.
 उतं सविर्मधु V, 10, 31.
 उतं वा भवितं भवयामि VII, 4, 15.

(B) NIVIDS

अग्निर्देवः VIII, 23.
 [अग्निर्देवः VII, 9, 3.*]
 अग्निर्विद्वानरः VIII, 23.
 अस्य मदे जारितदिनः VIII, 25.
 इन्द्रो देवः VIII, 17.
 इन्द्रो नक्षत्रान् VIII, 16, 1.

अश्वतो देवः VIII, 20, 1.
 याज्ञाप्रविषी VIII, 10, 1.
 मयतो देवः VIII, 23, 1.
 विधे देवः VIII, 21.
 सविता देवः VIII, 18.

INDEX IX.

PRAISA'S, ATIPRAISA'S, ETC.

अग्रये सयमानाय III, 13, 10.
 अग्रये सन्निधमानाय I, 4, 4.
 अग्रिमय होतास् (सुहृन्वाक्येन)† V,
 20, 5.

अग्रिमे देवो जाता संमानय V, 1, 6.
 अग्रोत्तमोत्तमस्य यज VIII, 5, 1.
 अग्रोचोमाभ्यां प्रचोषमानाभ्याम् V, 14,
 7.

* This is a Paronom., but in its form like a Nivid.

† Comm द्विपञ्चमानके अग्रचोमाभिस्तौ यजमानौ पचन्तौ पत्नीः पचन्तौ पुरीतारं
 यजमानवर्गोचोमाभ्यां जायं । नक्षत्रपञ्चमानके । अग्रिमय होतास् (सुहृन्वाक्येन) यजमानाः etc.

धामाः भोमाभामिन्द्र VIII, 8, 2.
 नेष्टवपकपल VIII, 5, 5.
 पत्नी विषय्यमाना XII, 23, 5 (प्रति-
 गत) *
 परिवीचमावाय V, 15, 4.
 पर्यग्रमे V, 10, 8.
 पुराचैरेनं पुण्ड्रहोती राजभिः संतापत
 XVI, 1, 23.
 प्रजापतिर्मे देवः V, 1, 8.
 शो प्रतिष्ठ IV, 7, 17.
 प्रसाक्ष प्रसुदि VII, 14, 9 (cf. VI, 8, 5.)
 प्राक्षा अग्निं भरत (अग्निम्) V, 17, 3;
 XV, 1, 26.
 बृहद्ददन्ति VII, 15, 11.
 ब्रह्मन् XVI, 18, 1.
 ब्रह्मन् प्रत्यास्याभि IV, 7, 16
 ब्रह्मन् क्षोण्यामाः प्रसाक्षाः VI, 8, 5.
 मदेय मदेवो बोधा मोदेय XII, 13, 4.
 मनोताये हविषः V, 19, 13.
 मधुपर्कः IV, 21, 6.
 मानसः I, 6, 1.
 यजमान सोतरभ्यो ओदुक्षन् पीतनेष्ट-
 यतोपवृत्तिविषयधाम् (अपवृत्त) VII,
 6, 3
 यूपधाव्यमानाय V, 15, 2.
 येयजामन् I, 1, 36 ff.
 ये क्षामन्ते III, 16, 15.
 यचितो यतो V, 9, 25
 यनिष्ठमस्य मा राविष्ठ (अग्निम्) V, 17,
 9
 यामुर्मे देवः V, 1, 7.
 वि किमयमाक्षो बोधा मोदेय (प्रतिगर)
 XII, 21, 6.†
 वैश्वानराय LX, 25, 2.

योपत् I, 1, 36-39, etc.
 यम्योर्जेति I, 14, 21.
 योऽश्वो (यंश्व) VII, 9, 1; cf.
 अश्वयो योऽश्वो
 येनमस्य नक्षः (अग्निम्) V, 17, 5.
 यामं हविः VII, 10, 3.
 यद्विद्यतिरस्य वरुणः (अग्निम्) V, 17, 6
 यस्तस्य सोमिवाह परिः XVII, 14, 4.
 यमपहवः कः VIII, 9, 3.
 यमिधः प्रेष V, 16, 4.
 यो यरेन VII, 14, 9.
 यौद (अश्ववाह) VII, 9, 1.
 यज्ञा प्रेष V, 20, 5.
 यज्ञा नूदि I, 14, 1.
 योमाय पदुक्षमावाय V, 6, 1.
 योम्याय यज VIII, 4, 2.
 यो क्षुत VI, 8, 7.
 योकेभ्यः V, 18, 1.
 योचवतो यज्ञावातेया VII, 10, 2.
 यथा नयः III, 16, 15.
 यथाहलविभ्यः V, 18, 2.
 यविधानायां यवत्यमानायाश्च V, 18, 2.
 ये सदाश्च रदं यधु XVII, 14, 14. (†)
 योनरभिष्टुति V, 9, 4.
 योनरेनयज VII, 8, 7.
 योनरेदस्य VII, 16, 2.
 योता ययन् प्रजापतिम् XVI, 7, 2.
 योता ययदग्निं सनिधा V, 16, 4 अग्निं
 खावायस्य V, 18, 2; अग्निं सिष्ट-
 तम् V, 19, 22; अग्निं पुरोक्षामस्य
 V, 19, 10, पुरोक्षामायाश्च VII, 1,
 7; अग्नीषोमो V, 18, 10; 19, 7,
 16; अग्निना VII, 2, 9; XV, 15,
 9; आदित्यान् VIII, 1, 6; रन्

* Cf. Vait-Sūtra 32, 27.

† Cf. Vait-Sūtra, 32, 32.